AZ

ÁLLAMVAGYONRÓL

Hódolatteljes Előterjesztése

Ő csász. és apost. kir. Felségéhez

LÓNYAY MENYHÉRT

m. k. pénzügyministernek

AZ

ÁLLAMVAGYONRÓL

HÓDOLATTELJES ELŐTERJESZTÉSE

Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉHEZ

LÓNYAY MENYHÉRT

MAGYAR KIRÁLYI PÉNZÜGYMINISTERNEK.

BUDÁN,

A M. KIR. TUDOMÁNY-EGYETEM NYOMDÁJÁBÓL.

1869.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Császári s apostoli királyi Felség!

Legkegyelmesebb Ur!

Bevezetés.

Két éve mult, hogy Felséged a pénzügyministeri teendők vitelével legkegyelmesebben megbizni méltoztatott. Ezen két év alatt a közjogi kérdések megoldásán kivül még számos más nagyfontosságu ügy elintézésének gondjai is nehezedtek Felséged hódolatteljes magyar ministeriumára.

A közös költségek viselésének aránya, az államadósági járulék, a vám- és kereskedelmi szerződések iránti egyezmények, különösen pedig a létező közterhek törvényesitése és a kezelési szabályok megállapítása az államjövedelmek biztosítása és némely adónemre nézve reformok javaslatba hozatala és keresztülvitele s az egész pénzügyi szolgálatnak a hivatalos nyelv igényeihez alkalmazott átalakitása alig engedtek elegendő időt s kellő gondot fordítani az államvagyonnál szükséges intézkedések életbe léptetésére.

Azonban az elmult két év folytán szerzett tapasztalatok és életbe léptetett intézkedések eredményei — nézetem szerint — kimutatták az utat, melyen tovább haladva el lehet érni azon czélt, hogy a magyar államvagyon gyümölcsöztetése lépcsőzetesen és okszerüleg fejlesztve és biztosítva, meghozza azon jövedelmet, melyet annak valódi értéke után várni lehet.

Mielőtt áttérnék azon intézkedésekre, melyek Felséged legmagasabb jóváhagyása folytán a törvényhozás elé lennének terjesztendők, kötelességemnek tartom fölsorolni az államvagyon állományát, megemlíteni főbb vonalokban azon intézkedéseket, melyeket azok kezelésére nézve létesitettem, kimutatni az ezen intézkedések folytán eddig bekövetkezett eredményt és megjelölni azon elveket, melyeknek következetes alkalmazása által a kivánt czélt elérhetőnek vélem.

Az államvagyon elősorolása.

Az államjavak a mr. szent koronához tartozó országokban állanak:

a) A koronai és kincstári uradalmakból, melyek a gazdálkodási ágazatok szerint ismét mezőgazdasági, erdőgazdasági és ménesnevelő uradalmakra oszlanak.

b) A kincstári bányászatot képező vagyonból, és végre

c) az államépületekből.

Az egyes uradalmak kiterjedése, valamint jövedelmezésök eredménye, a mr. kir. ministerium megalakulását közvetlen megelőző öt év alatt és azóta, a mennyiben a beszerzett adatok lehetővé tevék, a későbbi elősorolandó mellékletekben részletesen vannak kimutatva.

Koronai uradalmak kiterjedése.

A rendelkezésre álló adatok szerint a koronai uradalmak kiterjedése a gödöllői kor. uradalmat is beleszámitva, összesen **147.147** cat. holdat és 85 □ ölet tesz; ide nem számitva a tiszai koronai kerület mintegy 30 □ mértföldnyi területét, mely még per alatt lévén a hozandó itélettől függ, hogy mennyi tekintendő abból urbéri vagy szerződési földeknek, és hogy a közös területekből a birtokrendezés keresztülvitele után mennyi fog jutni a magyar koronának.

A m. o. kincstári uradalmak kiterjedése.

A kincstári uradalmak területe **1.245,884** cat. holdat és 40 □ ölet tesz, melyből azonban **194.381** cat. hold, t. i. a nagy-kikindai uradalom, örökbérbe van adva.

A bányászati erdőnradalmak területe 1.302,880 cat. hold. A m. o. bányászati uradalmak.

Ezeken kivül három uradalom t. i. a bábolnai, kisbéri és mezőhegyesi, ménesnevelésre használtatván a mr. kir. földmivelési és kereskedelmi ministerium kezelése alatt áll, melyek kiterjedése 46.007 cat. hold és 327 □ öl, a kisbéri uradalomra vonatkozólag megjegyezvén, hogy az iránt cs. k. Felséged legmagasabb elhatározása folytán létesitendő egyezményre nézve a tárgyalások még nincsenek befejezve. A ménesnevelő uradalmak.

Az erdélyi államuradalmak területe pontosan még meg nem határozható; de miután ezek többnyire erdőségekből állanak, melyek területe a létező felvételek szerint 485.530 cat. holdat tesz, ezen uradalmak területe is ennyinek bizvást vehető, ide nem számitva az elzálogositott államjavakat, melyek területét mintegy 197.197 cat. holdra lehet tenni. Az erdélyi uradalmak kiterjedése.

A horvátországi két uradalom területe 75.921 cat. hold és 696 □ öl.

Minélfogva a m. kir. pénzügy- és földmivelési ministeriumok kezelése alatt létező álladalmi uradalmak a tiszai kor. kerületet ide nem értve, összesen 3.500,566 cat. holdat tesznek, mely összeghez ha

a határőrvidéki erdőségeket is hozzászámitjuk (1.194,300 cat. hold) a mr. szent koronához tartozó országok területén lévő államjavak kiterjedését 4.694,866 cat. holdra vagyis körülbelül 470 □ mértföldre lehet tenni, a mi az összes magyar államterületnek mintegy tizenketted részét képezi. A államjavak összes területi nagysága.

Ezen államjavak, gazdászati szempontból, a birtokok természetéhez képest mezőgazdasági és erdőgazdasági uradalmakra oszthatók. Az elsők közé a szorosan vett földmivelésre alkalmas területek u. m. szántóföldek, rétek, szőllők, legelők stb. tartoznak, s az összes államjavak területéhez aránylag körülbelül ugy állanak, mint 1 : 9-hez, a tulnyomólag nagyobb területet erdőségek képezvén. Az államjavak felosztása.

A mezőgazdasági uradalmak területe 1867. előtt.

A mezőgazdasági uradalmak területe 1867 előtt 412,709 cat. holdat és 50 □ ölet tett, melynek öt évi átlagos jövedelme, a m. kir. ministerium megalakulását közvetlen megelőző öt utolsó évből t. i. 1862—1866-ig, az A. alatti mellékletben van részletesen kimutatva, melynek eredménye összevonva e következő :

A/

Azok jövedelme 1862—1866-ig.

1. A magyarországi

a) nagyobb uradalmakból a

bevétel volt	2.939,891 frt
kiadás	1.607,217 „
Tiszta jövedelem	1.332,674 frt

melyet elosztva a nagyobb uradalmak területével t. i. 412.709 holddal, egy holdra 3 frt 22 krnyi tiszta jövedelem esik.

b) kisebb birtokokból a

bevétel volt	232.891 frt
kiadás	118,461 „
Tiszta jövedelem .	114,430 frt

2. A horvátországi uradalmakból a

bevétel volt	40,385 frt
kiadás	22,519 „
Tiszta jövedelem .	17,866 frt

mely tiszta jövedelmet elosztva a 24,057 cat. holdnyi területre, egy hold tiszta jövedelme = 74 kr.

E három tétel alatti tiszta jövedelem tehát, u. m. :

a) A magyarországi nagyobb uradalmakból. . .	1.332,674
) A kisebb birtokokból	114,430
c) A horvátországi uradalmakból	17,866
tesz összesen .	1.464,970 frtot;

s ámbár kevés is aránylag azon mezőgazdasági uradalmak területe, melyek ezen tiszta jövedelmet szolgáltatták, de mivel azok az ország termékenyebb vidékein feküsznek, csekélységénél fogva, a kimutatott átlagos évi tiszta jövedelem meglepő volt rám nézve, s a m. kir. pénzügyministerium vezetésének átvételekor, első feladatomnak tekintém ezen csekély jövedelem okát megvizsgálni, s felismervén a létező hiányokat, ezek megszüntetését minélelébb eszközölni.

Gazdálkodási rendszer 1867. előtt.

A gazdálkodási rendszer, mely az államjavak kezelésére nézve a m. kir. ministerium megalakulását megelőző korszakban fenállott, egészen eltérő volt az 1848 előtti időkben divatozott rendszertől. Ugyanis, midőn 1848 előtt az urbéri munkaerőnek használata és a a dézsma beszolgáltatása mellett az uradalmi birtokok nagyobb kiadás nélkül házilag voltak kezelhetők: a terjedelmesebb pusztákat kivéve, melyek régibb időkben is haszonbérbe voltak adva, az államvagyon is nagyobb részt házilag kezeltetett. Ezen házi kezelés tekintetéből az összes államvagyon több rendbeli uradalmi igazgatóságokra, präfecturakra volt felosztva, melyek mellett a jogügyek vitele tekintetéből ugynevezett kincstári ügyészségek állottak fen.

Az uradalmi igazgatóságok és ügyészségek megszüntetése.

Az urbéri viszonyok megszünte folytán azonban a gazdálkodási rendszernek is meg kellett változni; és igy az 1850-ik évben az emlitett uradalmi igazgatóságok a kincstári uradalmi ügyészségekkel együtt, meg lettek szüntetve, az ugynevezett fundus instructus eladatott, és általánosan bérleti rendszer hozatott be; az összes államuradalmak kezelése a pénzügyi közegekre, illetőleg pénzügyi felügyelőségekre bizatván.

Bérrendszer behozatala.

Később 1863. évben az államuradalmak legértékesebb része a volt cs. kir. pénzügyministerium rendelete folytán a bécsi nemzeti banknak adatott által; de 1866-ban az állam a bécsi nemzeti banknál lévő tartozásainak nagyobb részét törlesztvén, azok az akkori cs. kir. pénzügyministerium kezelése alá ismét visszakerültek.

A gazdálkodási rendszer hiányai.

Azon ki nem elégitő jövedelem-eredmény okai, melyet fentebb hódoló tisztelettel bemutatni bátorkodtam, egyrészt a felállitott egy-

oldalu gazdálkodási rendszerben, másrészt pedig ezen rendszer hiányos alkalmazásában, keresztülvitelében és kezelésében keresendők. Okszerü bérrendszertől üdvös eredmény minden esetre várható; de ha elvei a létező birtokjogi szintugy mint gazdászati viszonyokkal és körülményekkel öszhangzásban nem állanak, károkat szül, s jövedelemcsökkenésen kivül tőkeérték csökkenését is vonja maga után. Ezen gazdasági rendszer keresztülvitele, illetőleg az államjavak kezelése a pénzügyi felügyelőségekre, tehát oly hatóságokra bizatott, melyek hivatásuk és rendeltetésüknél fogva más térre lévén utalva, az államjavak nagyfontosságu vezetését csak mellékes kötelességnek tekintették. A birtokrendezések, tagositások; s legelőelkülönitések tekintetében majd semmi lépés nem történt, holott azok nemcsak a jövedelememelkedésre, hanem a tőkevagyon gyarapodására is lényeges befolyással birnak. Az intézkedő hatóságok a birtokjogi és gazdászati helyi viszonyokat közelebbről nem ismervén, a bérletkiadásoknál a kincstárra nézve káros szerződések köttettek, s az alkalmazott hivatalnokok szakértők nem lévén a létező hibákat és visszaéléseket sem felismerni sem megszüntetni nem tudták, a régiek folyvást fenmaradtak, sőt ujakkal szaporodtak. A bérleengedések napi renden voltak, az activ követelések érvényesitése nagyobbrészt eszközölhető nem volt, a bérhátralékok nőttön nőttek, ugy hogy az, az 1866. év végével

A hiányok okai.

= 9,491.168 ftra és 69 krra emelkedett. Ha történetesen czélszerü rendeletek és utasitások keletkeztek is, ezek a kincstár érdekeit a legtöbb esetben, a helyett hogy előmozditották volna, még inkább hátráltatták; mivel a collegialis hatósági rendszer természetéhez képest a végrehajtó közegek a mulasztásokért, rendetlenségekért, visszaéléseikért s az ezekből származható károkért személyes felelősséggel nem tartozván, a végrehajtás nélkülözte a kellő szigort és lelkismeretes pontosságot, melytől siker és eredmény várható. Mind ezen hiányokat összevéve nem csoda, ha az államjavak jövedelme a helyett hogy emelkedett volna, évrül évre csökkent.

Jelen felterjesztés felosztása.

Mint fentebb hódoló tisztelettel megemlitém, az állambirtokok,

természeti lényegökhez képest két különböző, nevezetesen mezőgazdasági és erdőgazdasági uradalmakra oszthatók: minélfogva kezelésökre nézve is különböző eljárás lévén követendő, s különböző intézkedések életbeléptetendők: elébb a mezőgazdasági uradalmak kezeléséről, jövedelmezéséről, s ezen jövedelmezés emelésének eszközlésére vezető s eddig már életbe léptetett és jövőre életbe léptetendő intézkedésekről leszek bátor szólani; azután pedig áttérni az erdőgazdasági uradalmak állapotára, jövedelmére, s kezelésök iránt eddig életbeléptetett és jövőre életbe léptetni kivánt intézkedésekre.

Szakemberek alkalmazása a pénzügyministeriumban.

Az államjavak kezelése körül, a fentebbiekben érintett s mindjárt az első pillanatra felismerhető hibák, ha egyszerre nem is, de biztosan hogy orvosolhatók legyenek, kezdetben a mr. kir. pénzügyministerium vezetésének átvételekor, hódoló tisztelettel felterjesztést intéztem aziránt cs. kir. Felségedhez, hogy az államjavak kezelésénél a pénzügyministeriumban levő elismert szakképzettségü gazdászati erők jöjjenek alkalmazásba, kik a viszonyokat a helyszinén kellőleg tanulmányozván és felismervén, czélszerü intézkedések iránt javaslatokat tehessenek és az elhatározott intézkedéseket következetesen keresztül vihessék; minek folytán a Felséged által legkegyelmesebben kinevezett Peterdy Gábor és Divald Adolf osztálytanácsosokat, az elsőt a mezőgazdasági, az utóbbit pedig az erdőgazdasági uradalmaknak a helyszinén leendő megtekintésére azonnal kiküldtem.

Szakférfiak kiküldetése.

A jelentések, melyeket nevezett osztálytanácsosok a viszonyoknak a helyszinén való tanulmányozása után tettek, arra inditottak, hogy Felségedhez egy hódolatteljes felterjesztést intéztem az államuradalmak kezelésének a pénzügyi felügyelőségek köréből való elvétele és álladalmi jószág-igazgatóságok felállitása iránt.

Ezen javaslatomhoz Felséged legmagasabb beleegyezését adván: tiz álladalmi jószág-igazgatóság állitatott fel, még pedig: Ó-budán, Diósgyőrött, Hradeken, Ungváron, Pécskán, Temesváron, Lippán, Zomborban, Kulán és Csatádon, a bányászati erdőuradalmak szakértő erdészek kezelése mellett a bányaigazgatóságok alatt maradván.

Praefecturák felállitása.

A tiz álladalmi jószág-igazgatóság területi kiterjedéséről és szervezéséről, valamint az összes igazgatóságok alárendelt mezőgazdaB/ sági és erdészeti hivatalok berendezéséről a B. alatti melléklet ad részletesebb kimutatást.

Az álladalmi jószág-igazgatóságok élére ahhoz képest, mint a területöket képező uradalmakban mezőgazdasági vagy erdőgazdasági érdekek birnak nagyobb fontossággal, szakképzett igazgatókat igyekeztem állitani, kik is a vezetésökre bizott uradalmak kezelése és jövedelmezése tekintetében a mulasztások vagy hibás intézkedések folytán a kincstárt érinthető károkért személyes felelősséggel tartoznak. A szorosabban vett mezőgazdasági jószág-igazgatóságok: az ó-budai, pécskai, temesvári, zombori, kulai és csatádi; az erdőgazdasági jószágigazgatóságok pedig a hradeki és lippai.

A diósgyöri és ungvári igazgatóságnál az ipargazdászat, illetőleg bányászati érdekek voltak inkább tekintetbe véve. Diósgyör azon szerencsés körülménynél fogva, hogy ott nevezetes fatermelésen kivül egyszersmind kőszén és vasércz is találtatik, és a vasuti hálózat kiépitése folytán egyenes összeköttetésbe jön a gömöri vasiparvidékkel, ipargazdászatra különösen hivatva van: minélfogva ezen uradalomban egy külön vasgyár felállitására történtek a szükséges intézkedések, mely ugy hiszem nem sokára nevezetes haszonnal meg fogja kezdeni működését.

Kiegyezés az ungvári uradalmi bérlőkkel.

Az ungvári uradalom, midőn a pénzügyministerium vezetését átvettem, több évekre terjedő bérletbe volt adva oly bérlőknek, kikkel a kincstár a bérleti szerződés hibás szerkezete folytán peres vitában állott. Miután ezen uradalom nagy kiterjedésü erdeiben oly nevezetos kincs rejlik, melynek értékesitése az ungvár-csapi mellék vasutvonal kiépitése által teljesen biztositható s ezáltal ezen uradalom jövedelme, melyet eddig csak támogatással lehetett fentartani, nevezetesen emelhető: a bérlőkkel kedvező feltételek mellett kiegyeztem és igy, ha a közlekedést közvetitő ungvár-csapi vasutvonal a Tiszáig elkészül, a mennyiben az erdők jobb kihasználása végett a szükséges

beruházások tétele fenakadást nem szenvedend, ezen uradalom is, mint ipargazdászatra kitünően alkalmas, rövid idő mulva nevezetes jövedelmet fog kimutathatni.

A bányászati erdőuradalmakhoz tartozó selmeczi, beszterczebányai, breznobányai és körmöczi erdőségek a selmeczi főbányagrófi hivatal rendelkezése alatt, a szomolnoki és sóvári bányaerdőségek a szomolnoki bánya- és a sóvári erdők a sóvári bányaigazgatóság alatt, a szigeti királymezei és vörösmegyei erdőségek a mármaros-szigeti bányaigazgatóság alatt, a nagybányai és strimbuli erdőségek pedig a nagybányai bánya igazgatóság alatt állanak. A bányászati uradalmak hatósági illetősége.

A topánfalvi, vajdahunyadi, szászvárosi, nagyszebeni, fogarasi, nagyszentmiklósi és krakói erdőségek a kolosvári bányaigazgatóságnak vannak alárendelve.

A horvátországi fužinei és nagytábori erdőségek a zágrábi pénzügyi igazgatóság kezelése alatt állanak.

Az államuradalmak gazdászati elmaradása mellett tekintetbe véve azon kedvezőtlen körülményt, hogy a bérhátralékok tetemesen felszaporodtak, az activ követelések behajtása érvényesithető nem volt, a tagositások, birtokrendezések tárgyában majd semmi lépések nem történtek, a függő peres kérdések teljesen elakadtak, általában az államuradalmakat érdeklő jogügyek, melyek a kincstárra nézve igen gyakran életkérdések, nagyon elhagyatott helyzetbe jutottak: ezen jogügyek kellő ellátása tekintetéből, cs. k. Felséged legkegyelmesebb jóváhagyása folytán, a tiz álladalmi jószágigazgatóságnál az államuradalmi ügyészségeket ismét felállitottam, s jóllehet szervezésök csak az utóbbi időben létesittetett, mindamellett az államuradalmak jogügyeinek kezelése máris észrevehető lendületet mutat, s a kinevezett uradalmi ügyészekre általában a jogügyek pontos és törvényszerü vezetéséért, valamint mulasztásaik és hiányos vagy törvényellenes intézkedéseik folytán a kincstárt érhető károkért a személyes felelősség kiterjesztetvén, ezen intézkedés várt eredményének sükerén kételkedni alig lehet. Uradalmi ügyészségek felállitása.

Birtok könyvek szerkesztése behozatik.

Intézkedések tétettek az iránt is, hogy minden egyes uradalomra nézve egy birtokkönyv létesíttessék, mely magába foglalja az uradalom helyszini leirását, a birtok alkatrészeit, a talaj minőségét és termőképességét, az égalji viszonyokat, a helyi gazdászati körülményeket, a piaczi árakat, termelési költségeket, közlekedési összeköttetéseket, terményszállitási és kereskedelmi viszonyokat, a birtokterület részletes kimutatását, művelési ágak szerinti felosztását, és a gazdálkodási rendszer módját, továbbá a birtokrendezésre, tagositásra és legelőelkülönítésre vonatkozó függő kérdéseket, azok állásának alapos kimutatását és akadályainak felderítését, a birtokrendezési hivatalok szervezetét és beosztását, a birtok jövedelmét a legközelebb mult 10 év alatt és jelenben, részletenkint jövedelmi források szerint és községenkint kitüntetve, a bérleti és telepitvényi rendszer átvizsgálását, előnyeinek és hátrányainak kiemelésével, az erdők kezelését, a legelők, az épületek összeirását, állapotát és kihasználását, a kegyuri terheket, nyugdijakat, adókat, bérhátralékokat és azok okait, végre a teendő intézkedések és javaslatok elősorolását, valamint azon eszmék kifejtését, melyek az uradalom kezelésére, rendezésére és jövendőbeli jobb jövedelmeztetésére nézve hivatalos okmányok és a helyszinén szerzett tapasztalatok nyomán követendő irány végett elfogadhatók.

Megszemlélt uradalmak.

A mezőgazdasági uradalmak megszemlélése végett általam kiküldött Peterdy Gábor osztálytanácsos eddig már 21 uradalomban tett helyszini vizsgálatot, hol a berendezés iránti javaslatok nagyobbrészt már érvényesitve is vannak, mely uradalmak e következők: Diós-Győr, Tokaj, Pécska, Ménes, Tót-Várad, Lippa, Lugos, Rékás, Facset, Sz.-András, Denta, Csatád, Szőreg, Nagy-Becskerek, Párdány, Szántova, Baracska, Apatin, Kis-Sztapár, Kula és Palánka, összesen 737,820 cat. holddal, s évi tiszta jövedelmök 1.764,767 forint 28 krral van előszámitva.

Helyszini vizsgálatok eredménye.

A helyszini vizsgálat és rendezés, még az ó-budai, visegrádi, szolnoki, ungvári, hradeki és likkavai uradalmakra nézve van hátra; egyébiránt a kiküldött osztálytanásos jelentéseinek főbb és közérdekü

részei a C. alatti mellékletben foglaltatnak; a D. alatti melléklet pedig a már felvizsgált 21 uradalomra vonatkozó birtokkönyvet tünteti elő főbb eredményeiben. C/ D/

A mezőgazdasági uradalmak jelenlegi kiterjedése 437.673 cat. hold és 1266 □öl, ide nem értve sem a házi kezelés alatt álló gödöllői uradalmat, melynek kiterjedése 12.445 cat. hold és 14 □öl, sem pedig a három ménesnevelő uradalmat, melyek a mr. kir. földmivelési ministerium vezetése alatt állanak, s kiterjedésök 46.007 cat. holdat s 327 □ölet tesz. Mezőgazdászati uradalmak kiterjedése.

Ezen mezőgazdasági uradalmak a felállitott álladalmi jószágigazgatóságok szerint ekkép oszattak be: Beosztása igazgatóságok szerint.

1. Az **ó-budai** igazgatósághoz tartozik:

a) Az ó-buda-visegrádi uradalomból	12,329	c. h.	1340 □öl.
b) A szolnoki uradalom	17,304	„	802 „
c) A gödöllői „	(12,445	„	14 „)
Összesen	29,634	c. h.	542 □öl.

2. A **diósgyőri** igazgatósághoz:

a) A diósgyőri uradalomból	8,609	c. h.	212 □öl.
b) A tokaji „	3,213	„	1180 „
Összesen	11,822	„	1392 „

3. A **hradeki** igazgatósághoz:

a) A hradeki uradalomból	12,493	c. h.	—
b) A lykavai „	10,154	„	—
Összesen	22,647	c. h.	—

4. Az **ungvári** igazgatósághoz:

Az ungvári uradalomból	18,184	c. h.	1080 □öl.

5. A pécskai igazgatósághoz:

a) A pécskai uradalomból	94,317	c. h.	255 □öl.
b) A ménesi „	8,919	„	208 „
Összesen	103,236	c. h.	463 □öl.

6. A **temesvári** igazgatósághoz:

a) A dentai uradalomból	28,209 c. h.	283	□öl.
b) A szentandrási uradalomból	17,944 „	1200	„
c) A rékási „	14,395 „	—	
Összesen	60,548 c. h.	1483	□öl.

7. A **lippai** igazgatósághoz:

a) A lippai uradalomban	22,957 c. h.	—	
b) A facseti „	20,798 „	—	
c) A lippai „	9,952 „	1560	□öl.
d) A tótváradi „	697 „	1097	„
Összesen	54,405 c. h.	1057	□öl.

8. A **zombori** igazgatósághoz:

a) Az apatini uradalomból	17,289 c. h.	1131	□öl.
b) A kis-sztapári „	12,122 „	1068	„
c) Baracska-Szántova	519 „	143	„
d) A mindszenti birtokból	143 „	580	„
Összesen	30,074 c. h.	1322	□öl.

9. A **kulai** igazgatósághoz:

a) A kulai uradalomban	13,354 c. h.	—	
b) A palánkai „	5,071 „	—	
c) Az ó-becsei „	1,519 „	1263	□öl.
Összesen	19,944 c. h.	1263	□öl.

10. A **csatádi** igazgatósághoz:

a) A csatádi uradalom	37,620 c. h.	373	□öl.
b) A szöregi „	15,047 „	1008	„
c) A nagybecskereki uradalom	14,860 „	878	„
d) A párdányi „	19,646 „	4	„
Összesen	87,174 c. h.	663	□öl.
Főösszeg	437,673 cat. hold	1265	□öl *).

*) Ezen területkimutatás a pénzügyministeriumi központi számvevőség kezeinél létező adatok nyomán állittatott össze, melyek a valóságos területmennyiségtől némely

Jelen kimutatás szerint a mezőgazdasági uradalmak területe 24,964 cat. holddal és 1215 □öllel mutatkozik többnek, mint volt 1867. előtt, mely különbség egyrészt némely tagosítások időközben történt végrehajtásából, másrészt pedig a párdányi uradalom felvételéből származik, mivel ezen uradalom 1867. előtt, mint nem jövedelmező, az azon időbeli kimutatásokból kihagyatott. Területtöbblet.

Ezen területeken kivül vannak még kisebb birtokrészek is, melyek részint az álladalmi jószágigazgatóságok, részint pedig elszortságuknál fogva a pénzügyigazgatóságok által kezeltetnek. Horvátországban ugyanis a fužinei és nagytábori uradalmak mezőgazdasági területe a zágrábi pénzügyigazgatóság, — az erdélyi uradalmak csekély mezőgazdasági területe pedig az erdélyi bányaigazgatóság kezelése alatt áll. Kisebb birtokrészek.

Az elősorolt uradalmak közül, a termőértéket illetőleg az első helyet a pécskai uradalom foglalja el, mely 94,317 cat. hold szántóföldön, egy tagban, a talaj kitünő minőségénél fogva, mindenféle nemes gazdasági növény termesztésére alkalmas. Szintén kitünő minőségüek a szőregi, nagybecskereki, dentai, szentandrási és apatini uradalmak, valamint a rékási uradalom is, melynek nagy része a Temes folyó és Béga csatorna közt vonulván, kevés költséggel öntözhetővé tehető. Talajminőség.

Ezen mezőgazdasâgi uradalmak mit jövedelmeztek 1867-ben, a már fentebb érintett intézkedések életbeléptetése után azonnal, vagyis az első évben, midőn a m. k. pénzügyministerium vezetését cs. k. Felséged legmagasabb bizodalma folytán átvettem, az E/. alatti melléklet mutatja ki részletesen, itt csak az eredményt tüntetem ki főbb tételeiben: Jövedelemkimutatás 1867-ről. E/

1. A magyarországi nagyobb vagyis uradalmi birtokok után volt

a bevétel	3.945,493 frt
a kiadás	1.110,050 „
a tiszta jövedelem .	2.835,443 frt,

helyütt eltérnek; de addig ki nem igazithatók, mig az államuradalmak helyszini felvétele be nem fejeztetett.

mely tiszta jövedelmet elosztva a kezelés alatt lévő mezőgazdasági uradalmak területével 437,673 cat. holddal, egy holdra 6 forint 47 kr tiszta jövedelem esik.

2. A kisebb birtokrészek után volt, egy összegben

a bevétel	329.278 frt
a kiadás	95,322 „
a tiszta jövedelem	233,956 frt.

3. A horvátországi uradalmak mezögazdasági része után pedig volt

a bevétel	88,350 frt
a kiadás	86,146 „
a tiszta jövedelem	2,204 frt,

melyet elosztva az illető mezőgazdasági területtel 24,057 cat. holddal, egy holdra 9½ krnyi tiszta jövedelem esik.

Mely tételeket főösszegben tüntetve ki, 1867-ben volt az összes

bevétel	4.363,121 frt
kiadás	1.291,518 „
tiszta jövedelem	3.071,603 frt.

Jövedelemkimutatás 1868-ról. F/

Ugyancsak ezen mezőgazdasági uradalmak 1868. évi jövedelmét az F/. alatti melléklet mutatja ki részletesen, melynek eredménye, főbb tételeiben, e következő:

1. A magyarországi nagyobb vagyis uradalmi birtokok után volt

a bevétel	4.048,076 frt
a kiadás	1.241,589 „
a tiszta jövedelem	2.806,487 frt,

mely tiszta jövedelmet elosztva a kezelés alatt lévő mezőgazdasági uradalmak területével 437,673 cat. holddal, egy holdra 6 frt 44 kr tiszta jövedelem esik.

2. A kisebb birtokrészek után volt egy összegben

a bevétel	420,877 frt
a kiadás	112,806 „
a tiszta jövedelem	308,071 frt.

3. A horvátországi uradalmak mezőgazdasági része után pedig volt

a bevétel	23.370 frt
a kiadás	25,170 „
a veszteség .	1,800 frt.

Mely tételeket főösszegben tüntetve, ki 1868-ban volt az összes

bevétel	4.492,323 frt
kiadás	1.379,565 „
tiszta jövedelem .	3.112,758 frt.

Jövedelem eredmények összehasonlítása.

A mezőgazdasági államuradalmak 186⅚—1867 és 1868. évi jövedelmezéséről szóló kimutatások eredményét egymás mellé állítva részletesen a G/. alatti melléklet foglalja magába, melynek főbb tételei e következők: G/

	186⅚.	1867.	1868.
Bevétel . . .	3,213,167 frt	— 4.363,121 frt	— 4.492,323 frt
Kiadás	1.748,197 „	— 1.291,518 „	— 1.379,565 „
Tiszta jöved. . .	1.464,970 frt	— 3.071,603 frt	— 3.112.758 frt,

Az összehasonlításból eredő észrevételek.

s engedje meg cs. kir. Felséged, hogy ezen hódoló tisztelettel bemellékelt kimutatásokat e következő észrevételekkel kisérhessem:

Holdankénti jövedelem.

1. Az egyes uradalmak a holdankénti tiszta jövedelemre nézve nevezetesen eltérnek egymástól, ugyanis a

pécskai	uradalomban	10 frt 75 kr
kulai	„	13 „ 70 „
apatini	„	9 „ 6 „
ó-buda-visegrádi	„	9 „ 94 „
csatádi	„	5 „ 69 „
szőregi	„	5 „ 85 „
dentai	„	4 „ 40 „
szentandrási	„	4 „ 64 „
nagybecskereki	„	3 „ 63 „

tiszta jövedelem esik egy cat. holdra, mely különbség oka nem azon körülményben keresendő, mintha a kevésbé jövedelmező uradalmak nem birnának oly kitünő minőségü talajjal, mint a nagyobb tiszta jövedelmet feltüntető uradalmak; hanem mivel azokban a régi haszonbéri szerződések még érvényben lévén, az általam hódoló tisztelettel javaslatba hozott és már megkezdett czélszerü intézkedéseket ott még életbe léptetnem nem lehetett.

Jövedelemcsökkenés beruházások miatt.

2. Az 1868. évi tiszta jövedelmet az 1867. évi tiszta jövedelemhez hasonlitva, némely uradalmakban jövedelemcsökkenés mutatkozik, mely jövedelemcsökkenés azonban csak látszólagos, mivel egyes uradalmakban a jövedelmek hasznos beruházásokra és befektetésekre fordittatván, ez a számadásokban a rendes kiadásoktól nem különittetett el; de ha ezen rendkivüli kiadások külön számitásba vétetnek, jövedelemcsökkenés mutatkozni nem fog. Nevezetesen a diósgyőri uradalomban vashámorok nagyobbittattak, uj kohók állittattak, kőszénbánya nyittatott, fürészmalom épittetett, mely beruházások idővel ezen uradalom jövedelmének emelkedését fogják magok után vonni. — Az ungvári uradalom holdankénti tiszta jövedelme szintén csökkent, minek oka az, hogy ezen uradalom a bérlőktől visszaváltatván, ezeknek a tett befektetésekért egyesség utján 60,000 frt téritetett meg, s ezen kiadás terhét az ungvári uradalom bevételei viselték. — A párdányi uradalomnál mutatkozó csekély tiszta jövedelem okát (19,646 holdnál = 16,140 forinttal) pedig azon körülményben kell keresnünk, hogy ezen uradalom gr. Buttler János magszakadása folytán még 1845-ben, hosszabb per után szállván a koronára, a közbejött hosszabb tartamu bérbeadás következtében különben is mérsékelt bevételből, birói zár folytán, adóban és kegyuri követelésben 24,810 frt jött levonásba.

Jövedelememelkedés.

3. Az 186⅞. évi bevételeket ámbár tetemesebb nemrendes kiadások érintették is, mindamellett ezen két évi kiadás az 186⅚. évi átlagos kiadáshoz képest szembetünőleg apadt, a tiszta jövedelem pedig, átlagban véve, legalább is 100%-kal emelkedett, mely örven-

detes eredmény, ha a kedvező időjárás befolyását tekintetbe veszszük is, arról kezeskedik, hogy mind azon intézkedések, melyeket az államjavak jövendőbeli kezelésére nézve, cs. kir. Felséged legkegyelmesebb hozzájárulása folytán már eddig életbe léptettem, megfelelnek a kivánt czélnak, mivel az olcsóbb kezelés mellett jövedelememelkedést biztositanak; s ugy vélem alapos azon feltevés, hogy ha a sikerrel megkezdett gazdálkodási rendszert még azon uradalmakban is életbe léptethetjük, hol a régi s korszerü gazdászati viszonyainkkal ellenkező haszonbéri szerződések még jogilag fenállanak, az 186⅞. évi tiszta jövedelem még nevezetesen nevelhető; minek bizonyságául szolgál a H/. alatt ide mellékelt kimutatás, mely az 1867. évtől az 1868. évi julius 1-ig a béremelkedést részletesen tünteti ki. H/

Területkiigazitás.

4. Az 1868. évi bevétel cat. holdanként 6 forint 44 krnyi tiszta jövedelmet tüntet ki; ez azonban nem vehető valóságos holdankénti tiszta jövedelemnek, mivel a 437,673 cat. holdnyi mezőgazdasági területben, mintegy 83,000 cat. holdnyi oly terület is benfoglaltatik, mint szorgalmi földek (Industrial-Felder), maradványföldek, többletföldek, jobbitmányföldek, kivágásföldek (Ausschnittfelder) stb., melyek részint semmi jövedelmet nem hoznak, részint pedig censualis természetüek lévén, használatukért néhány krnyi díj fizettetik, különben pedig a díjnak megfelelő tőkeértékben, az 1853. évi mártiushó 2-ról kelt s az országbirói értekezlet által megerősitett legfelsőbb rendelet értelmében megválthatók.

Censualisföldek.

A censualis természetü birtokrészek részletes kimutatása az I/. alatt van mellékelve, mely szerint ezen terület összesen $31{,}050^{1541}/_{1600}$ holdat tesz. I/

Van azonban több uradalom, melyek rendezve még nem lévén részletes területi kimutatásuk a rendezés bevégzéséig nem eszközölhető. Ezen uradalmakban is fognak még censualis természetü földek mutatkozni.

Kivágás földek.

A szerződéses szőllők, censualis szőllők, dézsmás szőllők, gyümölcsös kertek, epres kertek, censualis szántóföldek és szorgalmi földek, természetüknél fogva megválthatók. A kivágásföldek major-

sági természetü földek ugyan, de mint vizmosások, sziklás, kavicsos és kopár terméketlen terek, vizerek, tófenekek, székes foltok és homokbuczkák, az urbéri illetőségekbe el nem fogadtattak, s ezek közt elszórva feküsznek, uradalmi tulajdonul maradtak fen, azonban jelentékeny hasznot nem hajtanak. Összesen tesz ezen terület az eddig szabályozott községekben $8254^{915}/_{1600}$ holdat.

Ezen földek elszórt fekvésüknél fogva foglalásoknak vannak kitéve, és amennyiben még is bizonyos értéket képviselnek, legczélszerübb volna ezeket eladni.

Nem jövedelmező földek. K/

Hasonlókép eladandók volnának a semmi jövedelmet nem hozó földek, melyek a K/. melléklet szerint $52{,}750^{898}/_{1600}$ holdat tesznek. Ilyenek többi közt a parlag szőllők, melyek magában a ménesi uradalomban $528^{110}/_{1600}$ holdat tesznek.

Kegyúri földek.

A kegyúri földek $6{,}480^{1465}/_{1600}$ hold, többnyire egyházak, lelkészek, néptanitók és zárdák birtokában vannak; néhol már azok nevére is vannak telekkönyvezve, azonban az uradalmi birtokterületben még folyvást nyilván tartatnak.

Többlet földek és jobbitványok.

A többletföldek és jobbitmányok az urbéri viszonyok fenállása alatt segélyképen adattak a lakosoknak. Ezek jelenleg is a kincstár nevére vannak telekkönyvezve, noha semmi jövedelmet sem hoznak; sokhelyt még az adó is a kincstárra van róva ezen földek után.

Mind ezen területekre nézve, melyek összevéve $82{,}801^{842}/_{1600}$ holdat tesznek, a legczélszerübb intézkedés lenne, ha ezen területek, amennyiben magánosok birtokát képezik, az állambirtok állományából kitörültetnének; — azok pedig, melyeknek birtokjoga az államot illeti ugyan, de vagy semmi vagy csak igen csekély jövedelmet hoznak, mig a szomszéd birtokosokra nézve mégis bizonyos értéket képviselnek, mielőbb eladatnának.

Ezek levonásával a holdankinti tiszta jövedelem.

Levonva már most a $437{,}673^{1266}/_{1600}$ holdnyi mezőgazdasági területből, ezen hasznot nem hajtó $83{,}801^{842}/_{1600}$ területet, a valósággal hasznot hajtó földterület tesz Magyarországban $353{,}872^{424}/_{1600}$ hol-

dat. Elosztatván pedig ezen területre az 1868-ik évi mezőgazdasági tiszta jövedelem; esik egy catastralis holdra 7 frt 93 kr tiszta jövedelem.

A ménesnevelő uradalmak jövedelmének beszámitása.

5. A mezőgazdasági uradalmak tiszta bevételének előszámitása, hogy kellőkép összeállitható legyen: az általam fenebb emlitett 1868-dik évi 3.112,758 forint tiszta bevételhez még hozzászámitandó a a ménesnevelő uradalmak jövedelme is. Miután ezen uradalmak, különösen a mezőhegyesi, a legkitünőbb talajjal birnak; a kisbéri és bábolnai uradalmak pedig az országnak nagyobb földértékkel biró és nagyobb népességü részében feküsznek; ha azok jövedelme nem a kitüzött ménesnevelési czélokra fordittatnék, hanem ezen uradalmak is bérbeadatnának a fentebb érintett bérrendszer szerint: bizton lehet következtetni, hogy ezen uradalmak is azon átlagos jövedelmet szolgáltatnák, melyet az 1868-ik évben a mezőgazdasági területek nagyban véve holdanként adtak; és miután kimutatás szerint a holdankinti tiszta jövedelem 7 frt 93 krt tesz, ezzel a 46,000 holdat sokszorozva: 364,780 frt jövedelemszaporulat mutatkoznék. Ezen összeg tehát, miután az államuradalmaknak ezen része a kitüzött ménesnevelési czélokra fordittatik, a ménestenyészde által mint bérösszeg volna a közös kincstárnak megtéritendő, illetőleg a ménestenyészde terhére számitásba veendő.

Csak az ily számitás keresztülvitele által lehetne határozottan megállapitani az állam birtokában levő összes mezőgazdasági területek valóságos jövedelmét, és előtüntetni a ménestenyészdék fentartására forditandó költségeket, melyek a fentartásukra megszavazott költségen kivül állanak még azon összegekből is, melyek ezen uradalmak jövedelmeiből azokra fordittatnak.

Területnagyobbitás erdőirtás folytán.

6. Gazdászati viszonyaink közt az erdőuradalmak jövedelmezése a legkedvezőbb viszonyok és legokszerübb gazdálkodási rendszer mellett sem mérközhetik a mezőgazdasági uradalmak jövedelmezésével; minélfogva az államjavak jövedelmének emelése tekintetéből, nem lenne tévesztett intézkedés a mezőgazdasági uradalmak

területének nagyobbitása. S miután az államjavak területének $^{5}/_{9}$-ed részét erdőségek képezik, a magyarországi államerdőségeket megvizsgáltattam azon czélból, mennyi terület van azokban olyan, mely a fatermelés szembetünő csökkentése nélkül, mezőgazdasági területté lenne átalakitható? Mely vizsgálat eredményéből az tünt ki, hogy szórványosan találtatnak ugyan oly erdőterületek, melyek mind fekvésükre, mind talajuk minőségére nézve, a legkitünőbb minőségü mezőgazdasági területekkel egyenlők; de ezen irtás alá vehető erdőterületek összes kiterjedése 100,000 cat. holdnál többre nem igen tehető.

Birtokrendezések.

7. A 6. pontban emlitett erdőirtáson kivül, a mezőgazdasági uradalmak területének nagyobbitására nem csekély befolyást fog gyakorolni a birtokrendezési perek szerencsés keresztülvitele is, melyet a megoldandó feladatok, egyik legfontosabbikának tekintek. Mig ugyanis a magánbirtokosok által birt területek legnagyobb részében az elmult években a birtokrendezések és tagositások a legnagyobb sikerrel vitettek keresztül, annyira, hogy jelenben, kivéve Erdélyt és Magyarország hegyesebb vidékeit alig van község, melyben a tagositás és birtokrendezés vagy barátságos egyesség, vagy per utján végre ne volna hajtva, mi által a nemzetgazdászati fejlődés és földmivelési ipar felvirágzására egy nagy lépés történt: addig a kincstári uradalmakat illető birtokrendezési perekben az előbbi időkben igen kevés történt.

Hogy e tekintetben mily állapotban vannak a kincstári uradalmak, azt az L/. alatti melléklet részletesen előtünteti; mely szerint az összes államuradalmakban csak 74 községben vitetett keresztül a birtokrendezési per; azonban ezek közül is csak 27 községben fejeztetett be teljesen a végrehajtás, mig 27 községben a per végrehajtás alatt áll és 22 községben a végrehajtás ugyan megtörtént, de még hitelesitve nincsen. L/

Ezenkivül 119 községben az előmunkálatok folyamatban vannak; 59 községben a rendezés következtében az egyességi munkálatok folynak; 7 községben itélet alatt áll a rendezési per; 95 községben végre a birtokrendezés még meg sem kezdetett.

A már megtörtént előmunkálatokból amennyire következtetni lehet, az államjavak a birtokrendezések folytán nevezetesen fognak szaporodni, ugyanis:

a pécskai	uradalomban	5,991 hold,
a ménesi	„	7,500 „
a szántovai	„	7,451 „
az apatini	„	4,845 „
a kis sztapári	„	13,060 „
a kulai	„	16,384 „
a palankai	„	11,865 „
	összesen .	67,091 holddal.

Ezenkivül az ungvári, ó-budai, visegrádi, diósgyőri és tokaji uradalmakban szintén jelentékeny földmennyiség fog a kincstár birtokába jutni, melyek ha nem is oly értékesek, mint az alföldi birtokokban levők; azonban ezek is fognak járulni az illető uradalmak jövedelmének aránylagos növeléséhez.

A mezőgazdasági uradalmak remélhető kiterjedése és jövedelmezése.

8. A mezőgazdasági uradalmak területe, mely a 4. pont értelmében létesitendő elidegenitések folytán 353,872 cat. holdra olvadna le, a 6. és 7. pontok alatt érintett intézkedések keresztülvitelével 520,963 holdra emelkednék, mely terület után a czélbavett gazdálkodási rendszer életbeléptetése mellett, az elmult két év tapasztalás szerint négy millio frt tiszta jövedelmet lehet reméleni; ha tekintetbe nem veszszük is azon jövedelememelkedést, melyet a tiszai koronai uradalom iránt fenforgó kincstári követelések érvényesitésére és a párdányi uradalom valóságos birtokbavételére vonatkozó jogi kérdések szerencsés megoldása fog eredményezni.

Az eddigiekben bátorkodtam hódoló tisztelettel előterjeszteni a mezőgazdasági államuradalmak kiterjedésére valamint a kezelő hatóságok szervezetére és berendezésére vonatkozó intézkedéseket. De ezek magokban véve még nem elegendők a kivánt czél elérésére, mely más nem lehet, mint a kezelés alatt lévő államjavak tőkeértékének megfelelő jövedelem biztos előállitása.

Gazdálkodási rendszer.

Ezen intézkedéseket okszerü gazdálkodási rendszer egészitheti ki, mely józan mezőgazdászati szintugy mint nemzetgazdászati elvekből kiindulva, a létező viszonyok és körülmények tekintetbe vételével, a kincstár érdekeit megőrzi és biztositja. Engedje meg cs. k. Felséged, hogy ezen gazdálkodási rendszerre vonatkozólag észrevételeimet hódoló tisztelettel a következőkben előterjeszthessem.

Házi kezelés.

Régi tapasztalások nyomány elismert tény, hogy a legkedvezőbb gazdászati eredményt azon középbirtokosok képesek felmutatni, a kik gazdaságukat magok vezetvén, mind azon intézkedéseket, melyektől a siker függ, a kellő időben vihetik keresztül; mig a sikerre vezető gazdászati intézkedések gyors és a kellő időben eszközlendő keresztülvitele nagyobb terjedelmü gazdaságokban, házi kezelés mellett, nem létesithető, mivel a végrehajtás iránt nem mellőzhető formaságok megtartása miatt, a kedvező idő és alkalom akkorra gyakran elmulik, midőn a különben czélszerü intézkedés foganatba vételét meg lehet kezdeni. A nagy kiterjedésen kivül van még egy más lényeges nehézség, mely jelenben a mezőgazdasági államuradalmakra nézve, a házi kezelés behozatalát lehetetlenné teszi, ugymint ezen uradalmakban a kellő gazdasági épületek és az ugymondott fundus instructus hiánya, s ezek beszerzése és felállitása, milliókra menő befektetést venne igénybe, melyet az ország jelenlegi pénzügyi viszonyai alig birhatnának meg.

Bér rendszer felállitása.

Ennélfogva legalázatosabb nézetem az, hogy kivéve a gödöllői uradalmat, melynél több fontos ok szól a házi kezelés megtartása mellett, ámbár a dolog természete szerint igy nem mutathat elő ezen uradalom oly fényes eredményt, mint bérbe adva felmutathatna, az államjavak összes mezőgazdászati területére nézve hosszabbtartamra szóló bérrendszer létesitendő.

A bérrendszer kellékei.

Ezen bérrendszernek azonban a kincstár érdekeit szintugy, mint a létező viszonyainknak és körülményeinknek megfelelő mezőgazdászati elveket tartva szem előtt, az iránt kell kezességet nyujtania:

a) hogy az államjavak bérbevett területének jövedelme jó és rosz években egyiránt biztos legyen;

b) hogy a követendő gazdálkodási rendszer által a föld termő ereje lehetőleg kiméltessék; végre

c) hogy a bérjövedelem az elkerülhetetlenül bekövetkezendő birtokérték és földjövedelem növekedésének arányához képest folytonosan emelkedhessék.

Jövedelembiztosság.

Az első czélt, t. i. a jövedelem biztosságát, az által lehet elérni, ha hosszabb tartamra terjedő bérleti rendszer lép életbe.

A tapasztalás ugyanis azt bizonyitá, hogy rövidebb tartamu, 3—6 évi bérleteknél a bérjövedelem bizonytalanságnak van kitétetve; mivel a bérleti időszak folyama alatt fordulhatnak elő egymás után mostoha évek, mint ez épen az utóbbi időben 1863 tól—1865-ig történt, a midőn a rövid idejü bérlők, haszinte nyilván ki van is kötve a haszonbéri szerződésben, hogy elemi csapások miatt bérleengedésnek helye nincsen, bérfizetési kötelezettségöknek eleget tenni képtelenek, s a bérbeadó tulajdonos várt jövedelmétől elesik. Ily rendszer tehát az államot, mint bérbeadó tulajdonost a jövedelem bizonytalanságon kivül esetleges veszteségeknek is kitehetné.

Husz éves bérforgás.

Ellenben, ha a bérbeadás hosszabb időre, például 20 évre történik, a bérlők az időközben előforduló mostoha évek sulyát könnyebben viselhetik, miután remélhető, hogy 20 év leforgása alatt, a kedvezőtlen évek csapásai által szenvedett kárt a kedvező évek áldásai fedezni fogják. A hosszabb tartamra szóló bérrendszernek ezenkivül még az a hatása is van, hogy miután a bérfizetés elmulasztása a haszonbéri szerződés felbontását vonja maga után, a bérlők a jövendőben remélhető haszon végett a kötelezett fizetéseket biztosabban fogják magukra vállalni, és a fizetéseket pontosabban teljesitik.

A földtermő erejének kiméletе.

A második feltételt, t. i. hogy a berleti rendszer mellett a föld termő erejében lehetőleg kiméltessék, csak azáltal lehet elérni, ha a bérlet hosszabb időre terjed és a kincstári birtokoknak tömeges nagy birtoktestekbeni kiadása egészen kizáratik és az alhaszonbérlet meg-

tiltása mellett a kincstári nagyobb birtoktestek oly területekben adatnak ki, a milyen a józan gazdálkodás folytatására leginkább alkalmas. E tekintetből legczélszerübbnek mutatkozott a bérleteket 200—1000 holdig terjedő birtokrészletekben 20 évre kiadni; mert azon körülménynél fogva, hogy a bérletet alhaszonbérbe adni nem szabad, és hogy a bérlő azt 20 évig használja, a bérlőnek érdekei azonositatnak a tulajdonos kincstár érdekeivel. A bérlő igyekezni fog, hogy a hosszu évek során használatára bocsátott földet ki ne zsarolja, hanem hogy azt akép művelje, miszerint a birtok a bérlet későbbi éveiben is biztos sőt emelkedő jövedelem forrását képezze. Azonkivül a bérleti feltételek arra fogják őt szoritani, hogy a takarmánymivelésre kellő gondot forditson, és azt a birtokon használja fel; hogy a bérleti birtokon lakjék, a bérleti birtokot saját erejével mivelje és a bérleti terület arányához képest elegendő haszonmarhát tartson. Ezek mind oly feltételek, melyek gondos felügyelet mellett lehetővé teszik, hogy a bérlő mintegy kényszerülve legyen okszerü gazdálkodást folytatni.

Bérföldek kiterjedése.

Takarmánytermelés.

Haszonmarhatenyésztés.

De még egy más körülmény is szól különösen a mellett, hogy az államjavak mezőgazdászati területei ily hosszabb időre szóló és a tömegesebb terjedelmet kizáró bérletekre osztassanak.

Gazdasági épületek épitése.

Ugyanis a tapasztalásból tudjuk, hogy a legdusabb talaju területek is kellő hasznot csak ugy hajtanak, ha azok a kellő gazdasági épületekkel fel vannak szerelve, mely körülmény arra fogja inditani a bérlőket, hogy a hosszabb bérleti idő alatt szükséges gazdasági épületeket állitsanak.

Mennyire emeli a bérletet, épületekben a kellő és okszerü gazdasági felszerelés, mutatja épen a pécskai uradalom, melyben az épületekbe tett befektetés 1.200,000 frtnyi értéket meghalad. Mely befektetés bizonyára nevezetes tényező volt arra, hogy ezen uradalom az államuradalmak közt aránylag legnagyobb jövedelmet hoz. Kivánatos tehát, hogy az uradalmak elegendő gazdasági épületekkel láttassanak el; mit azonban a kincstár maga nem eszközölhet; mert, ha a kincstár az ily hosszabb idejü bérleteket, egyszerre a szükséges

gazdasági épületekkel felszerelni akarná, ez több millio forintot venne igénybe. De épen a behozandó bérrendszer fogja eredményezni, hogy a bérleti területek a kincstár terheltetése nélkül a kellő gazdasági épületekkel elláttassanak azon számitás alapján, miszerint a bérlők, önnön magok érdekében, hogy a hosszabb bérleti időtartam alatt a bérleménynek kellő hasznát vehessék, a bérbirtokot egyszersmind a szükséges gazdasági épületekkel is fel fogják szerelni; miután a szükséges és czélszerü gazdasági épületek nehány év elforgása alatt viszsza szokták tériteni a befektetett épitési költségeket: és igy a kincstár az első bértartam leteltével a bérbirtokot, minden érezhető készpénz kiadás nélkül, kellő gazdasági épületekkel ellátva veszi át; s habár a bérlő, az épitkezési költségek viselése miatt az évenként fizetendő haszonbér megállapitásánál némi kedvezményben részesülne is, a kincstárra nézve az ezen kedvezményből származható hiány bőven lesz pótolva az által, hogy a következő bérszerződés kötéskor a gazdasági épületekkel kellőkép felszerelt bérbirtok a kincstár előnyére kedvezőbb feltételek alatt lesz kiadható.

Épületfentartási költségek fedezése.

Kétségtelen előnye ezen bérrendszernek az is, hogy miután az épületfentartási költségeket jövőre a bérlők viselendik, haszinte jelentéktelenek is a létező kincstári gazdasági épületek, mégis ezeknek tatarozása és jókarban tartása évenként 100,000 frtnál többet igényel, mely kiadások fedezésétől jövőre a kincstár meg fog kiméltetni.

Nem kételkedem tehát, hogy ha az általam felállitott bérrendszer kellő következetességgel keresztül vitetik: a birtokoknak gazdasági épületekkel való felszerelése és az épületek jó karban tartása mind a bérlőnek, mind később magának a kincstárnak nevezetes hasznára fog válni.

Azon czélt tehát, hogy az államvagyon bérbeadva zsaroló gazdászati rendszernek ki ne tétessék, sőt inkább, hogy e rendszer mellett a bérbirtok termő és haszonvételi értékben gyarapodjék, hosszabb időtartamra szóló és mérsékelt kiterjedésü bérletek felállitása által vélem elérhetőnek.

A harmadik czélt végre, hogy t. i. a hosszabb tartamra szólló bérrendszer részesitve a kincstárt azon haszonban, mely a bérbirtok tőkeértékének és jövedelmének időről időre bekövetkező emelkedéséből származik, az által véltem elérhetőnek, hogy a bérbeadandó uradalom területe felosztatván mérsékelt kiterjedésü (200—1000 hold) bérletekre, az egyes bérletek időszerü kiadása akkép eszközöltessék, hogy a bérletekre felosztott uradalmi területeknek, 20 év elforgása alatt, minden évben $\frac{1}{20}$ = egy huszad része kerüljön uj bérbeadás alá.

A bérrendszer keresztülvitelének módja.

Ezen rendszer keresztülvitele kezdetben bizonyos nehézséggel jár ugyan, miután a kiosztandó bérleményeknél a bérleti időt akkép kell beosztani: hogy azon uradalmaknak, melyek egyszerre kerülnek bérbeadás alá, ugyanazon időben $\frac{1}{20}$-ad része 20, másik $\frac{1}{20}$-ad része 19, harmadik $\frac{1}{20}$-ad része 18 évre, és igy tovább, mig az utolsó $\frac{1}{20}$-ad része csak 1 évre adathatik bérbe; valamint azon uradalmaknál is, melyek jelenleg bérben lévén, csak a régi haszonbéri szerződés lejártával részletenkint kerülhetnek uj bérbeadás alá, a felállitott bérrendszer keresztülvitelében, ennek a 20 évi bérforgandóságot illető elve szintén szorosan megtartandó.

Ha tehát, mint az eddigi tapasztalás nyomán biztosan remélhető, a bérbirtokok értéke és jövedelme évről évre növekedik, ezen növekedésben az állam is folyvást részesülni fog, miután az összes mezőgazdasági területnek évenként csak $\frac{1}{20}$-ad része fog uj bérbeadás alá kerülni.

A bérlők megválasztása.

De nevezetes előnye ezen bérrendszernek még az is, hogy egyszerre sok bérlet nem adatván ki, hanem az összes bérleti területeknek csak $\frac{1}{20}$-ad része: az ajánlkozó bérlők közül a kincstár annak adhat elsőbbséget, a ki a szakképességen kivül az anyagi és erkölcsi kellékek iránt leginkább képes megnyugtató biztositékot szolgáltatni; holott ha az összes terület jönne egyszerre bérbeadás alá, a kellő verseny hiányában, a kincstár sem oly biztos bérlőkre, sem oly magas bérjövedelemre nem számithatna.

Nevezetes előnye végre ezen rendszernek még az is, hogy miután az általam kiadott rendelet értelme szerint minden ujabban kiadandó bérlet, a bérletkezdetét egy évvel megelőzőleg, a vállalkozni akaró bérlők szabad versenye végett, nyilvánosan közhirré tétetik; a bérleti ajánlatok beadása pedig nem egyedül az álladalmi jószágigazgatóságoknál, hanem bármely pénzügyigazgatóságnál, vagy a ministeriumnál is megtörténhetik: ugy hiszem ez által mind az összejátszásnak, mind pedig a netáni kedvezések gyakorlásának lehetősége ki van zárva. Másrészt pedig, miután az ajánlkozók közti választás azok vagyoni állása, tevékenysége, tapasztalt képessége és szakképzettsége szerint a kincstár számára fen van tartva: óvatos és gondos eljárás mellett, remélleni lehet, hogy rövid idő mulva sok értelmes, s elengedő kezelési tőkével és hitellel rendelkező földmives fog a kincstári birtokokon letelepedni; ami amellett, hogy az állam jövedelmét növelendi, első alapját fogja megvetni egy értelmes, igyekező és mint reméllem virágzó bérlői osztály keletkezésének, mely földmivelés tekintetében nálunknál előrehaladottabb más országokban a közvagyonosodásnak és közmüvelődésnek egyik nevezetes tényezője, de mely Magyarországban még a müvelhető területhez aránylag nem fejlődhetett.

Bérlőosztály keletkezése.

Miután a feladat: az államjavakat a tőkeerő kimerülése nélkül a lehető legnagyobb jövedelemre emelni, ezen nagyobb bérletek mellett, czélszerü intezkedésnek véltem kisbérleteket is létesiteni; még pedig azon helyeken hoztam javaslatba és léptetem életbe a kisebb 5 holdig terjedő bérleteket, a hol a kincstár nagyobb területeket bir népesebb, különösen oly községek körül, hol a vállalkozó szellem kifejlődött, hol gyár üzlettel foglalkozó népesség lakik, vagy ahol a létesitendő csatornák környéken a kisebb területek müvelése is haszonnal üzhető.

Kisbérletek felállitása.

Az összes haszonbéri rendszert szabályozó rendelet az M/. alatti mellékletben foglaltatik, az N/. alatt a haszonbéri szerződések mintája, az O/. alatt pedig a bérletekre való felügyeletet magyarázó uta-

A bérrendszert szabályozó rendelet.
M/
N/
O/

sitás mellékeltetik a magyar királyi kincstári uradalmakban alkalmazott ispánok számára.

Pécskai uradalomban.

Hogy az általam javaslatba hozott és már létesiteni megkezdett bérrendszernek miképen leendő keresztül viteléről a kellő felvilágositást megadhassam, hódoló tisztelettel a P/. alatt mellékelem a pécskai uradalom térképét, melyben ezen rendszer létesitése már munkába vétetett.

P/

Ezen uradalom egész területe tesz az erdőséggel együtt a helyben szokásos 1100 □öles holdakban 151,157½ holdat; ebből

Nagybérletek.

69,651$^{580}/_{1100}$ hold, mint a mellékelt térképen barna szinben látható, nagy bérletre van beosztva, és 99 haszonbérlő család által müveltetik.

Kisbérletek.

Kisbérletekre van egyelőre 8503$^{57}/_{1100}$ hold beosztva, azon megjegyzéssel, hogy később az apáczai 3. 4. bérrészlet 536$^{100}/_{1100}$ hold, valamint a bánhegyesi 1. 2 3. 4. bérrészlet 930 hold szintén kis bérletté fog alakittatni, mely szerint a kisbérlők, illetőleg a házas zsellérek használatába 9,969$^{457}/_{1100}$ hold lesz átbocsátva.

Ezen kivül ezen uradalomban még a régibb időkben 21 telepitvényi község állittatott fel, mely intézkedés ezen uradalom nagyobb jövedelmezését nevezetesen előmozditja. Ezen 21 telepitvényi község bérletében levő összes terület, mely a térképen zöldre van szinezve, tesz 57,163$^{585}/_{1100}$ holdat, s használja 3488 család mintegy 25,000

Házaszsellérek.

lélekszámmal. Ha a házas zsellérek számára a fenemlitett terület mint kisbérlet ki fog adatni, akkor a házas zsellérek és kisbérlők birtokában lesz összesen 67,132$^{972}/_{1100}$ hold, vagyis a pécskai összes szántóföldeknek mint egy fele része.

A másik fele pedig a fenebb emlitett nagyobb bérletekre lévén felosztva a nagyobb bérlők által fog müveltetni.

A bérrendszer földrajzi képe.

A térképen szemlélhető összeállitás adja földrajzi képét azon bérrendszernek, melyet következetesen és egymásután minden termékenyebb kincstári uradalomban a mezőgazdasági területekre nézve életbe léptetni ohajtok: ugy lévén meggyőződve, hogy ezáltal nemcsak

az okszerü gazdálkodás mozdittatik elő, hanem egyszersmind ezen államjavak tiszta jövedelmezésének tetemes növekedése is.

Ezekben kivántam hódolatteljesen előterjeszteni azon gazdálkodási rendszert, melyet az államvagyon mezőgazdasági területén a földmivelési érdekek és közvagyonosodás előmozditása, és az államvagyon jövedelmének folytonos és biztos növekedése végett létesiteni megkezdettem. Az eddig elért eredmény után, önámitás nélkül bizhatunk a várt siker bekövetkezésében és meg vagyok győződve, hogy létező viszonyaink közt más rendszert aligha választhatnánk, mely kedvezőbb eredményekre jogosult reményt nyujthatna.

Telepitvényi rendszer.

Mielőtt áttérnék az erdőgazdasági uradalmak iránti intézkedések előterjesztésére, kötelességemnek ismerem az államuradalmakban létező és létesitendő telepitvényi kérdést megemliteni.

A telepitvények czélszerüsége.

Elméletileg tekintve ezen kérdést tagadhatatlan, hogy a nagy kiterjedésü birtokok csak akkor kezdenek kellőleg jövedelmezni, ha a földek okszerü mivelésére elegendő munkaerő áll rendelkezésünkre. Mindenütt, ahol a népesség szaporodik, az elébb csekélyebb értéket képviselő földbirtok becse emelkedik, a munkáskezek által kifejtett szorgalom folytán a termelés szaporodik és átalában el lehet mondani, hogy a népesség arányától függ nagy részben a földnek értéke, kivált ha a kellő közlekedési eszközök sem hiányoznak. Üdvös volt tehát az elmult időkben létesitett azon intézkedés, midőn a kincstári nagyobb kiterjedésü pusztákon, különösen dohánymüvelés tekintetéből számos telepitvény állittatott fel.

Mezőgazdasági uradalmakban.

Kétséget nem szenved, hogy vannak a kincstárnak számos erdő uradalmai, ahol a munkaerő hiányában azokat kellőképen értékesitni alig lehet; de vajjon azon nevezetes és nagyértékü mezőgazdasági uradalmakban, melyek, mint a fentebbiekben láttuk, a jövedelmezés jelentékeny fokán állanak, s a hajdani telepitések folytán, kiterjedésökhez képest elég népesek, czélszerü volna-e ujabb telepitvényeket és telepitvényi községeket állitani? oly kérdésnek tekintem, melyre a telepitvényi rendszernek, valamint az emlitett uradalmak gazdászati,

népességi és egyéb helyi viszonyainak bővebb tanulmányozása után, igen-nel válaszolni aligha lehet.

A létező telepitvények felsorolása.

Az alább megnevezett mezőgazdasági államuradalmakon és pusztákon 42 telepitvényi község van, 41.941 lélekszámmal, s mérsékelt évi haszonbérfizetés mellett birnak 75.606 cat. holdat, mely köztük családonként 15—20 holdnyi bérrészekben van kiosztva. A bérföld nem tulajdonuk.

A pécskai uradalomban.

A pécskai uradalomban 21 telepitvényi község van, s az általuk haszonbérelt földek a fentebb mellékelt térképen zöldre van szinezve, a községek e következők:

Földvár telepitvény	1,226	lélekkel,
Apácza „	2,057	„
Bodzás	980	„
Nagykamarás	1,720	„
Almás	1,578	„
Dumiratos	968	„
Kis iratos	1,817	„
Kunágata Geocz telep	1,349	„
Magyar bánhegyes	1,043	„
Éhlak	779	„
Mező-Kovátska	2,400	„
Reformatus Kovácsháza	725	„
Nagy-Majláth	772	„
Ambrózifalva	803	„
Alberti	707	„
Pitvaros	2,393	„
Királyhegyes	664	„
Mednyánszky háza	653	„
Beka	131	„
Kisujpereg	640	„
Német Pereg	600	„
Összesen	24,005	lélek.

A pusztákon lévő telepitvény községek haszonbérelnek 39,284 cat. hold kincstári földet, egy □ mértföldre tehát 6000 léleknél több esik.

Ha pedig a telepitvény községek lélekszámát az összes puszták területére osztjuk szét, esik egy □ mértföldre 2400 lélek; és ha tekintetbe vesszük, hogy a bérletföldeket 99 bérlő család tartja haszonbérbe, kik jövőre majorsági erővel mivelendik földjeiket, □ mértföldenkint bizton felvehetünk 3000 lelket; a miből látszik, hogy az arad-csanádmegyei kincstári nagy pusztákat nem lehet népteleneknek mondani. Lélekszám □ mértföldenkint.

Ezen kincstári pusztákon a telepitvényi bérföldek, a hivatalos számadások szerint: 1857—1866-ik évig, 10 évi átlag szerint jövedelmeztek 325,556 frtot, ennélfogva esik egy holdra 8 frt 28 kr. Ugyanazon uradalomban s ugyanazon időközben, a bérletföldek jövedelmeztek évenkint 523,022 frtot, miszerint esik egy holdra 9 frt 31 kr. A telepitvénybérletek jövedelmezése.

Ezen adatok bizonyitják, miszerint a pécskai uradalomban a földmiveléssel foglalkozó népesség elegendő; de másrészt bizonyitják azt is, hogy a nagyobb bérletekben kiadott földek nevezetesen több jövedelmet hoznak, mint a telepitvényesek által béreltek.

A ménesi uradalomban még pedig a zimándi pusztán van összesen 5 kincstári telepítvényi község, u. m.: A ménesi uradalomban.

Zimánd jfalu	680	népességgel,
Zimándköz	615	„
Magyarfakert	397	„
Németfakert	448	„
Szentleányfalva	920	„

s bérelnek összesen 6.423 cat. holdat.

Ezen telepitvényi földek jövedelmeztek a fenebb emlitett 10 évi átlagban évenkint 25.575 frtot, vagyis holdankint 3 frt 90 krt; mig az ezen puszta területén fekvő nagyobb bérletekbe osztott földek, melyek összesen 2.328 holdat tesznek, ugyanazon időben jövedelmeztek 16.555 frtot, esik tehát egy cat. holdra 7 frt 11 kr. A telepitvénybérletek jövedelmezése.

A méneси uradalomban tehát még nagyobb mértékben mutatkozik azon különbség, mely szerint a nagyobb bérletföldek feltünőleg nagyobb jövedelmet hoznak, mint a telepitvényi bérföldek.

A szt.-andrási uradalomban.

A szt.-andrási uradalomban a következő telepitvények vannak:

Majlátfalva . . . . . 1700 lélekkel,
Kis-Szent-Péteri . . . . . 602 „
Kistelep . . . . . 335 „
Kovácsi . . . . . 375 „

Ezen telepitvénybérletek jövedelmezése.

Ezen négy telepitvényi község bérben bir összesen 7.607 holdat, melynek átlagos jövedelme 51.879 frt; esik tehát egy holdra: 6 frt 82 kr., az ugyanazon pusztában létező nagyobb bérletek után pedig fizetnek 36,096 frt, s igy esik egy holdra 5 frt 72 kr.

A dentai uradalomban.

A dentai uradalomban 2 telepitvényi község van, u. m.:

Ürményháza . . . . . 1795 lélekkel,
Brestye . . . . . 1098 „

Jövedelmezések.

Ezen két telepitvényi község bérel 4641 kat. holdat, melyért fizetnek 15.927 frtot, vagyis holdankint 3 frt 43 krt; mig a nagyobb bérleti földek hoznak átlagban 144.091 frtot, s esik egy holdra 7 frt 38 kr.

A szöregi uradalomban.

A szőregi uradalomban 4 kincstári telépitvény van, u. m.:

Ó-Szt-Iván . . . . . 561 lélekkel,
Sziget . . . . . 330 „
Kübekháza . . . . . 1787 „
Rábei és térvári telepitvény . . 661 „

Jövedelmezések.

Ezen négy telepitvény bérletében van 5.640 hold, s jövedelmez 28.707 frtot, esik tehát egy holdra 5 frt 9 kr; mig a nagyobb bérletek jövedelmeznek átlagban 70.139 frt 68 krt és igy holdankint 9 frt 33 krt.

A csatádi uradalomban.

A csatádi uradalomban a pakáczi pusztán levő Ujhely telepitvény lélekszáma 730 s bérel $1370^{1292}/_{1600}$ holdat, melynek évi bérjövedelme 8.429 frt 30 kr. lévén, esik egy holdra 6 frt 14 kr. A puszta másik része, vagyis $1357^{860}/_{1600}$ hold 12 holdas kis bérletekre van beosztva,

és jövedelmez összesen 20.862 frt 26 krt; esik egy holdra 16 frt 78½ kr.

A cservenkai pusztán 2 telepitvény van, u. m.: A cservenkai pusztán.

Keglevichház 995 lakóval s bérel 1973 holdat, melyek évi jövedelme 9456 frt 40¾ kr., esik egy holdra 4 frt 79 kr.; Jövedelmezésök.

Bolgártelep 905 lakóval s bérel 1231 kat. holdat, melynek jövedelme 4779 frt 16 kr., tehát holdankint 3 frt 88 kr.

A szillasi pusztából alakitott aurelházi telepitvény lakossága 905 s bérel 2118 holdat s 600 □ölet, mely évenkint 9797 frt 63½ krt., tehát holdankint 4 frt 62 krt jövedelmez. A szilasi pusztán.

A csatádi uradalomban ezeken kivül még 2 telepitvéuy van: A csatádi uradalomban.

Németszentmihály 1440 lakóval s bérel $4038^{770}/_{1600}$ holdat, mely átlagban 11.590 frt 57 krt jövedelmezvén, esik egy holdra 2 frt 82 kr. jövedelem. Jövedelmezése.

Magyarszentmárton 832 lakóval s bérel $1893^{1231}/_{1600}$ holdat, mely átlagban 5263 frt 4 krt jövedelmezvén, esik egy holdra 2 frt 78 kr.

Összesen a magyar kincstári pusztákon 42 telepitvényi község van 41.941 lakossal, melyek összesen bérelnek 75.606 cat. holdat; fizetnek évenkint átlagban 492.681 frtot, vagyis holdankint 6 frt 55½ krt; holott ugyanazon pusztai birtokokban a nagyobb bérletek alá eső terület tesz 109.363 holdat, melyért fizettetik évenkint átlagban 895.015 frt vagy is holdankint 8 frt 18⅕ kr. Az összes telepitvényi községek. Bérletök s ezek jövedelmezése.

E fenebb elősorolt adatok egyes uradalmankint a következőleg állanak:

A mr. k. kincstári uradalmak telepitvény és bérletföldjeinek jövedelmi mérlege.

Uradalom	Telepitvény föld					Bérlet föld			
	község	kiterjedés 1600 □ öles hold	összes jövedelem	esik egy holdra		kiterjedés 1600 □öles hold	összes jövedelem	esik egy holdra	
		hold	frt	frt	kr	hold	frt	frt	kr
Pécska	21	39.284	325.556	8	28	55.080	523.022	9	31
Ménes	5	6.422	25.575	3	90	4.577	39.444	8	60
Szent-András	4	7.607	51.879	6	82	6.317	36.096	5	72
Denta	2	4.641	15.927	3	43	19.511	144.091	7	38
Szöreg	4	5.640	28.707	5	9	8.450	72.393	8	56
Csatád	6	12.012	45.037	3	75	15.428	79.969	5	18
Összesen	42	75.606	492.681	6	55½	109.363	895.015	8	18½

Bérhátralékok.

Más jelenség is mutatkozik ezen telepitvényi községeknél. Ugyanis az utóbbi 4 mostoha év és a bérhátralékok behajtásánál követett hanyag eljárás folytán a bérleti hátralékok nagyobbak ezen telepitvényi községek használatában levő földek után, mint a magánnos bérleteknél; mert midőn egy catastralis hold telepitvényi bérlet földre az 1868-ik év végével 24 frt 66 kr bérhátralék esik; a nagyobb bérleteknél a hátralék holdankint 16 frt 89 krt tett, mit a következő kimutatás részletesebben kitüntet.

A mr. k. kincstari uradalmak telepitvény és bérlet földjeinek hatraléka 1867. végén.

Az uradalom megnevezése	község szám	Telepitvényi földek				Bérlet földek			
		kiterjedés 1600 □ öles holdakban	bérhátralék	esik egy holdra		kiterjedés 1600 □ öles holdakban	bérhátralék	esik egy holdra	
		hold	frt	frt	kr	hold	frt	frt	kr
Pécska	21	39.284	1,122.244	28	56	55.080	1,006.961	18	28
Ménes	5	6.422	220.934	38	30	4.577	104.273	22	78
Szent-András	4	7.607	283.621	37	82	6.317	156.910	15	40
Denta	2	4.641	18.788	4	5	19.511	247.087	12	66
Szöreg	4	5.640	87.958	15	59	8.450	114.653	13	56
Csatád	6	12.012	131.205	10	99	15.428	217.855	14	12
Összesen	42	85.606	1,864.750	24	66	109.363	1,847.739	16	89

A bérhátralékok veszendősége.

Ezen hátralékoknak egy nevezetes része olyan, mely mindamellett, hogy a befizetésre nézve több évre terjedő határidő s részletes fizetés mellett kamatleengedések is engedélyeztettek; sőt egyes kivételes esetekben a bérösszeg is részben leengedtetett és le is töröltetett: a hátralékok nagyobb részének behajtása még sem remélhető és még ezután is, ha csak rendkivüli kedvező évek nem következnek be, rendkivüli adótörlések szüksége fog beállani.

A telepitvényi rendszer birálata.

Ezen telepitvényi rendszer, mely tulajdonképen bérrendszernél egyébnek nem tekinthető, a mai viszonyok közt sem a kincstár érdekeit nem biztositja, sem a telepitvényesek igényeit ki nem elégiti, sem a mezőgazdászat virágzóbbá tételét elő nem mozditja, sem a telepitvényeseknek ösztönt arra nem ad, hogy ragaszkodással viseltessenek azon föld iránt, melyhez sorsuk kötve van. Ezen telepitvényi rendszer által, csak egy czél van elérve, az t. i. hogy a telepitvényesek életszüksége fedezve legyen, mely nemes szándoku czél ellen kifogással élni, annyival inkább nem akarok, mivel ezzel a telepitvényi rendszernek érintett kellékei is egyesithetők, s az államnak midőn vagy külföldi bevándorlás, vagy tulnépes hazai vidékekről népköltöztetés utján uj telepitvényeket rendez, az emlitett emberbaráti czél létesitésén kivül, mezőgazdászati s nemzetgazdászati szempontból saját érdekeinek feláldozása nélkül, egyéb nagyfontosságu czélok elérésére is kell törekednie. A létező telepitvényi rendszernek két lényeges hibája van, egyik mivel az egyes életre való és szorgalmasabb telepitvényesekben a munkaösztön kifejlődését korlátolja; a másik, mivel az a beköltöztetett telepitvényeket nem állandósitja, nem adván az egyes telepitvényeseknek érdeket, mely őket a kezelésök alá bocsátott földhez szorosabban kötné.

A telepitvényi rendszer hiányai.

Azon 15—20 holdnyi bérbirtokrészlet, mely az egyes telepitvényes családok számára kihasittatott, kisbérletnek sok, nagy bérletnek pedig kevés. Jövedelme, még mostóhább években is, fedezheti ugyan egy egyszerü földmives család életszükségeit; de emellett arra nem elegendő, hogy ugyanazon család, mint bérlő, szerződött kötelezettségét is kivált mostohább években pontosan teljesithesse. Azon tetemes bérhátralékok okát, melyekről fentebb emlékeztem, egyrészt ezen körülményben kell keresnünk; holott, ha a bérbirtokrészletek nagyobbak volnának, a jövedelemből a családi életszükség fedezésén kivül, bérfizetésre is maradna.

Szorgalomhiány.

A telepitvényi bérbirtok csekély kiterjedésén kivül, van még más intézkedés is, mely a telepitvényesekben a szorgalom és munkaösztön

kellő kifejlődésére hátrálólag hat, t. i. a bérszerződésnek az egyetemleges jótállásra vonatkozó pontja. A munkabiróbb, egyéni hajlamánál fogva igyekezőbb és szorgalmasabb fél, fedezve látván életszükségeit, ámbár ereje és ideje engedné, visszavonul a munkától, mivel annak gyümölcsében a dologkerülők is részesülhetnének. Ezek szintén dolog után csak azon mérvben látnak, a mint a bérbirtok meghozza a napi élet fentartására megkivántató czikkeket, semmit nem törődve azzal, hogy a kincstár irányában fogja-e vagy sem más ő helyettök a bérlői kötelezettséget teljesiteni.

Munkakerülés.

Mint fentebb emlitve volt ezen 42 telepitvényi község kiterjedése 75.606 cat. hold, népességök pedig összesen 41,941 lélekszám; tehát tulnépeseknek mondhatók, mivel egy □ mértföldre 5500 lélek esik. Ha pedig a telepitvényi község lélekszáma és azon mezőgazdasági uradalmak területe (281,064 c. h.) közt keressük az arányt, a hol ezek feküsznek, aránytalanságot, azaz népességhiányt ez esetben sem találunk, s az emlitett uradalmakban a telepitvényesek, beleértve a nagyobb bérlők szolgálatában álló cselédeket is, a mezőgazdasággal járó mindennemü munkát, idegen erő igénybe vétele nélkül könnyen végezhetnék; mégis ezen uradalmakban az ugynevezett nagybérlők, midőn a takarodás ideje bekövetkezik, a szomszéd vármegyéket kénytelenek napszámosokért felkeresni, sőt magok ezen bértelepitvényesek közt is akadnak oly kényelemkeresők, jóllehet a mezőgazdasági munkateljesités rendeltetésük és hivatásuk volna, a kik gabonájokat részes aratóval takarittatják.

A hiányok orvoslata.

A létező telepitvényi rendszernek azon sarkalatos fogyatkozásán, mely a munkaösztön szabad fejlődését gátolja, alázatos meggyőződésem szerint e következő intézkedések segitenének:

1. A bérszerződésekben az egyetemleges jótállás megszüntetése s e helyett a személyes kötelezettség életbe léptetése.

2. A szorgalmasabb, igyekezőbb és nagyobb munkaerővel rendelkező telepitvényesek számára térengedés, hogy szorgalmokat és munkaerejöket nagyobb kiterjedésü bérleteken érvényesithessék.

Munkafelosztás.

3. A 2. pont alatt emlitett intézkedés maga után vonná, hogy a kevésbé munkás bértelepitvényesekből zsellértelepitvényesek keletkeznének; a mit részemről sem az államra, sem magokra ezen telepitvényesekre nézve káros dolognak nem tekintek, mivel ezek, mint részes aratók és napszámosok a nagyobb bérlőknél fel fogják találni munkájok és szorgalmuk után a keresetet, mely életszükségeiket tisztességesen fedezendi; mig másrészről a telepitvényi bérletek szorgalmas bérlők kezére kerülvén, a kincstár érdekei sem lesznek bizonytalanságnak avagy veszélynek kitéve. Ezen intézkedés csak az utat jelöli ki, melyet követve mindegyik rendbeli telepitvényes azon téren érvényesitheti szorgalmát és munkaképességét, melyre hivatást leginkább érez magában. Az egyiket az életfentartási kötelesség, a másikat tán a vagyon keresésének ösztöne fogja a munkára serkenteni, mig lassankint felébred a munkakedv s minden kéznek akad tenni valója még azon községekben és vidékeken is, a hol eddig a termés jelentékeny részét munkabér fejében idegen napszámosok vitték el.

Telepitvénytelkek kihasitása.

Az uradalmi birtokok értékét kétségtelenül neveli az, ha munkás kezekben fogyatkozás nincsen, s mint fentebb a pécskai uradalom rendezésénél érintve volt, ezen kivánt munkásosztály leginkább a házas zsellérekben fog keletkezni s ilyenek hogy keletkezhessenek, a kincstári uradalmak emelkedésének érdekében előmozditani kötelesség. Ugyanazért a többször emlitett pécskai uradalomban, az illető kezelő tiszt utasitva lett, hogy közel a községekhez bizonyos nagyságu területet hasittasson ki, mely annak idejében, 1 holdnyi belsőségben s ezzel egy tagban vagy hozzá közel 2 holdnyi külsőségben zsellértelkeknek lenne kiosztandó, a belsőséget házhelyül, a külsőséget pedig takarmánykertül használván.

Telepitvénytelkek megváltása.

Ezen alapon, t. i. egy holdnyi belsőség mellett két holdnyi külsőség, összesen három hold képezvén egy telepitvénytelket, a jelenleg létező 42 telepitvényi község rendezendő lenne, minden telepitvényes család számára egy-egy ily telket jelölvén ki, mely telkek a zsellér- szintugy mint a bértelepitvényes családok

által, ezekre nézve kedvező feltételek mellett, örökáron, mint tulajdonuk, megváltandók lennének s alázatos meggyőződésem szerint, ezen intézkedés által orvosolva lenne a létező telepitvényi rendszernek azon lényeges hibája, mely szerint az a beköltözletett telepitvények állandósitásáról nem gondoskodott; holott az illető államuradalmakban a mezőgazdasági ipar emelésének érdeke hozza magával, hogy ezen eredetileg csak dohánymivelési czélból ideiglenesen telepitett községek, a kezelésök alá bocsátott földekhez szorosabban kötve legyenek. De egyuttal a telepitvények körül kisbérletek oly számban lennének kiadandók, hogy a szorgalmasabb és igyekezőbb telepitvényesek több részleteket is hosszabb időre bárelhessenek.

Uj telepitvények létesitése.

A fentebb már hódolatteljesen felhozott adatokból kitünik, hogy tekintve a mezőgazdasági államuradalmak mérsékelt kiterjedését, a 42. telepitvényi község türhető népességét, ugyszintén ezek egymáshozi arányát; a mezőgazdasági államuradalmakban uj telepitvények létesitésének szüksége, sem a kincstár, sem a nemzetgazdászat, sem a mezőgazdasági ipar emelésének érdekében fen nem forog; mivel a létező munkaerő mellett, azon bérrendszer, melyet fentebb hódoló tisztelettel vázolni bátorkodtam, ha keresztülvitetik, a mezőgazdasági államuradalmak felvirágzását teljessn biztositja. Ellenben czélszerünek vélem, hogy a feltünőleg nagyobb kiterjedésü erdőgazdasági uradalmakban, ezek kellő jövedelmezésének előmozditása tekintetéből, az arra alkalmas helyeken, uj telepitvények állittassanak fel; de a telepitvénytelkek nagyságára és örökáron leendő megváltására nézve fentebb körvonalozott kedvezmény, ezekre is kiterjesztendő lenne.

Miután azonban mindezen intézkedések, u. m.:

Törvényjavaslat előterjesztése.

1. A telepitvénytelkeknek minden telepitvénycsalád számára három holdbani kihasitása, s ennek örökáron leendő megváltása

2. Fentebb az észrevételek 4. pontjában bővebben ismertetett birtokrészletek, melyek részint csekélységöknél, részint elszórtságuknál fogva kellőleg kezelhetők és felügyelhetők nem lévén, alig jövedelmeznek valamit, szintén örökáron elidegenitése végett mulhatlan

kellék, hogy a törvényhozás beleegyezése kikéressék: hódoló tisztelettel bátor vagyok felkérni cs. k. Felségedet, méltóztassék legkegyelmesebben megengedni, hogy jelen hódolatteljes felterjesztésemhez 1/. 2/. alatt csatolt ezek iránti törvényjavaslatot az országgyülés elé terjeszthessem.

1/
2/

Erdögazdasági uradalmak.

Midőn fentebb a mr. szt. korona alatti országok területén létező államjavak állományát elősoroltam, bátorkodtam megemliteni, hogy a mezőgazdasági államuradalmak kiterjedése mily feltünőleg csekély az erdőgazdasági államuradalmak kiterjedéséhez képest; most midőn az államerdőségek kezeléséről, a jövedelem tekintetében eddig elért eredményekről és a czélszerübb kezelés szempontjából behozott és még behozandó reformokról szólok: bátor vagyok mindenekelőtt a területi kiterjedést a meglevő adatok szerint, a következőkben elősorolni.

Ezen uradalmak kiterjedése.

A magyar birodalom összes államerdőségeinek kiterjedése, ide értve a ménesnevelő uradalmi és a határőrvidéki erdőségeket is, összesen 3,841.690 holdat tesz, melynek évenkinti hozzávetőleges fatermelési mennyisége 2,753.310 szabályölre számitható.

	Terület kat. holdakban	Évi termelés öl
A) A magyar pénzügyministerium egyenes kezelése alatt áll:		
a) Az áll. jószágigazgatóságok felügyelete alatt:		
1) Magyarországon	635.390[26]	267.840
2) Horvát-Tótországban . .	64.220	24.800
b) A bányaigazgatóságok kerületeiben:		
1) Magyarországban	817.350	620.730
2) Erdélyben	485.530	283.540
Összesen a mr. p. ü. minist. kezelése alatt áll	2,002.490	1,196.910
B) A magy. keresk. ministerium kezelése alatt áll:		
a) Kisbéren	2.800	2.100
b) Mezőhegyesen	1.400	1.800

C) A közös hadügyministerium kezelése alatt áll:

	Terület kat. holdakban	Évi termelés öl
a) A magyar határőrvidéken	640.700	567.200
b) A horvát-tótországi végvidéken .	1,194.300	985.300
Az összes terület és évi termés:	3,841.690	2,752.310

Az erdőuradalmak jövedelmezése 1867. előtt.

Midőn a magyar kir. pénzügyministerium vezetését átvettem, 2,002.490 hold erdő jött kezelésem alá, mely részben a bányaigazgatósági kerületek, részben a pénzügyi felügyelőségek alá volt rendelve, s ezen erdőknek az utóbbi évek alatt (1862—1866-ig) történt kezeléséből azon nem kedvező tapasztalást meritettem, hogy midőn ezen területekért évenkint 398.945 frt adót kellett fizetni és ezen adó 1,424 803 frt catasteri tiszta jövedelemnek felel meg, a valóságos jövedelem ezen több évi átlag szerint nem tett többet, mint 690.375 forintot; miből a fenebb emlitett adót levonva, a fenmaradt jövedelem az összes terület után csak 291.430 forint volt, vagy is holdankint 14½ kr.; mi, ha a catasteri tiszta jövedelem utáni tőkeérték kiszámittatik, ezen tőkeérték 2.4%-i kamatjának felel meg.

Divald Adolf kiküldése.

Ezen épen nem örvendetes eredmény okait kivántam mindenekelőtt felismerni, hogy a létező hibákon segitve az államvagyon ezen sok millió értéket képviselő kincse meghozza az aránylagos jövedelmet. Ennélfogva megbiztam Divald Adolf osztálytanácsost, mint szakembert, hogy a fenforgó körülményeket a helyszinén tanulmányozza, ki is megtekintvén a nevezetesebb erdőuradalmakat, midőn azok rendezésére nézve a Q/. alatti mellékletben foglalt jelentéseket tevé, a multban követett eljárás hiányait a következőkben ismertette meg.

Q/

Az erdőgazdászat feladata.

Az erdőgazdászat feladata a nemzetgazdászati elveket és az erdészeti tudomány szabályait mindenütt a helyi viszonyokhoz képest esetenkint hol szükséges módositva alkalmazni: ennélfogva a józan erdőgazdászat feladata sem lehet más, mint az általános rendszabályoknak, az adott viszonyok szerint, legelőnyösebb alkalmazása; miből

következik, hogy az erdőkezeléssel és igazgatással megbizott egyének az intézkedések tervezésében és keresztülvitelében mindenütt megfelelő hatáskörrel birjanak.

A volt erdőgazdálkodás hiányai.

Ezen általános elv alkalmazása mi nélkül virágzó erdőgazdaság nem is képzelhető, a mult korszakban egészen mellőzve volt. Az akkor divatban állott rendszer az volt, hogy a kormány az erdőgazdászatra nézve is a legkisebb részletekig maga intézkedett még pedig a helyi viszonyokat is csak a nagyobbára hiányos ügyiratokból ismervén rendesen azok tekintetbe vétele nélkül. A végrehajtással megbizott erdészeti tisztviselők gyakran a felsőbb rendeletek és az ellenőrködés korlátai közt, nem a valódi eredményekért, de egyedül a felsőbb rendeletek — bármily viszásak voltak is azok — betüszerinti végrehajtásáért voltak felelősek; és ha netalán megkisérté is valamely buzgóbb erdőtiszt az ellenészrevételt vagy az önálló kezdeményezést, még a legéletrevalóbb inditványt is oly terjedelmes jelentéssel és utólagos felvilágositásokkal kellett támogatnia, miszerint az illető ügyiratok többnyire védiratoknak voltak tekinthetők annak bizonyitására, hogy az inditványozónak nem volt szándéka a helyi viszonyokkal ismeretlen és sok esetben nem szakképzett felsőbb hatóságot személyes érdekből rávenni valamely intézkedés elfogadására, vagy a kiadott rendelet módositására. Ha pedig valamely inditvány végre csakugyan helyben is hagyatott: az, rendesen akkor történt, mikor az annak alapúl szolgáló viszonyok vagy már régen megszüntek vagy gyökeresen megváltoztak. Ezen a multban divatozott eljárásnak az lett következménye, hogy a végrehajtással megbizott tisztviselők lassankint minden javaslattal, tervezéssel és elöterjesztéssel felhagytak, és csak gépileg végezték az utasitások és rendeletek korlátai közt a napi teendőket.

A hiányok részletezése.

Ezen imént emlitett hiányon kivül, mely minden éltető erőt, tehetséget és tevékenységet az erdőgazdasági téren parallysalt, még számos más hiányok is léteztek.

Az erdőségek egyes gazdaságokra nem voltak czélszerüen beosztva és megfelelő személyzettel ellátva;

egy rendszeres erdőgazdaság tervezeteinek még előmunkálatai is majdnem mindenütt hiányoztak;

az egész évi termés értékesitésére való törekvésnek nyomait is csak nehol lehet feltalálni;

a munkaerő szaporitásáról, olcsóbb közlekedési és szállitási eszközökről — egyes ritka eseteket kivéve — nem történt gondoskodás;

arra nézve, miszerint a termékek minden neme, valódi értékökhez képest, s igy például a műszerfa ne mint tűziszer adassék el, csak kivételes esetekben voltak tekintettel;

néhol a haszonvétel oly rendszabályai alkalmaztattak, mint például Erdélyben, melyek által az erdészet és a bányászat egyiránt szenvedett;

a minden okszerü gazgaságnál nélkülözhetetlen hasznos beruházások oly csekély mértékben létesittettek, miszerint számos kerületben még az utóbbi korszakból fenállott lakházak és üzleti épületek is majdnem egészen romlásnak indultak;

a birtokviszonyok legnagyobbára rendezetlenek maradtak és az erdőtulajdon megőrzése és megvédése igen elhanyagoltatott.

Ezen hibás eljárásból egyes kivételek egyedül a magyarországi bányaigazgatóságok kerületeiben fordultak elő, melyek némileg nagyobb hatáskörrel ellátva többnyire az 1848-ik év előtti korszakból fenmaradt szakképzett férfiakból állottak, s ezek igyekezetének s ügybuzgóságának sikerült az általában hiányos eljárás és rendelkezés mellett is némi eredményt előmutatni. Némely kivételes esetek.

Általában véve azonban hiányzott minden igyekezet, mintha azon vezéreszme állott volna a legfelsőbb igazgatók előtt: hogy ezen nevezetes államvagyon az állam számára megtartható alig lesz, és ennélfogva minden beruházás felesleges.

A fentemlitett kedvezőtlen eredménynek ezen félszeg intézkedéseken kivül részben az általános kereskedelmi és üzleti pangás is volt okozója.

A felismert hiányok megszüntetése.

Miután az eddigi kevés sikerü erdőkezelésnek okai a fenebbiekben kellőleg felismertettek, önmagából következett azon intézkedéseknek szükségessége, melyek által ezen visszás helyzet megváltoztatható. Hogy az államerdőségek ezentul, a jelen és jövő érdekeit tekintve, helyes nemzetgazdászati elvek szerint ugy kezeltessenek, miszerint az erdők belterjes kezelés mellett tartós pénzjövedelmet szolgáltassanak, s a több irányban szükséges beruházások a már elért nagyobb eredmények arányában fokozatosan eszközöltessenek; mely czél elérése végett szükséges nevezetesebb intézkedések a következőkre terjednek:

Létesitendő intézkedések.

1. hogy a végrehajtó közegek élére necsak a ministeriumnál, de a külső kerületekben is szakképzett és ügybuzgó emberek állittassanak s hogy az igazgatók megfelelő hatáskörrel és szigoruan válogatott személyzettel ellátva — a kitüzött eredményre nézve felelősekké tétessenek;

2. hogy az erdőségek egyes gazdaságokra vagyis erdőhivatalokra és ezek pagonyokra egyedül a gazdaság czéljaira való tekintettel osztassanak be, és ugy a kezelésre valamint a számvitelre nézve elegendő, kiválóan szakképzett, becsületes és szorgalmas személyzettel látassanak el;

3. hogy minden ily erdőhivatalra nézve tudományos alapokon gazdasági terv készittessék, azaz hogy

minden kerület erdőrendezési szempontból fölméressék;

az egyes erdőrészekről megfelelő leirás készittessék;

az illető fakészletek felbecsültessenek;

az erdők üzemosztályokba soroztassanak;

minden üzemosztályra nézve fordatartam állapitassék meg s ez adatok nyomán az évi tartós használat fatömege kiszámittatván, a vágások sorrendje is megállapittassék;

jövőre nézve a föntartandó vagy az eddigiek helyett mivelendő fanemek s az ujra erdősités módja jelöltessenek meg;

a megállapitott gazdálkodási rendszer miképi végrehajtásának

nyilvántarthatása és a becsléseknek a valódi eredménynyel való összehasonlitása végett ellenőrkönyvek vezettessenek;

4. hogy a tartós használat tárgyát képezhető fatömeg mindenkori értékesitéséről megfelelő szerződések utján és ezekkel kapcsolatban nevezetesen az egész tömeg biztos és lehetőleg olcsó kiállitására szükséges munkaerő és szállitási eszközök előállitása által gondoskodva legyen;

5. hogy nagy fatömegek értékesitését közvetiteni képes iparüzletek keletkezése a megfelelő kerületekben lehetőleg előmozditassék;

6. hogy oly iparművek épitessenek, melyek a nyersfából lehető legértékesebb áruczikkeket megfelelő nyereséggel eléállitani alkalmasak;

7. hogy az erdő-birtokviszonyok mielébb véglegesen rendeztessenek és igy a legelőnyösb kezelés egyik főfeltétele, a szabad mozgás, terhes szolgalmányok által ne akadályoztassék;

8. hogy az erdőtulajdon mindennemü kárositások ellen lehető legerélyesben megőriztessék és a törvény valódi oltalma alá helyeztessék.

Mindezek következetes és résztetes kivitele nagyszerü feladat, melyet rövid két év alatt oly nagy területen, minőt az államerdőségek képeznek, létesiteni bizonyára nem lehetett. El lehet mondani, hogy e tekintetben a rendezés még csak meginditva van és a végleges megoldás csak több évi következetes munkásságnak lehet eredménye.

Intézkedések életbeléptetése.

Az ez irányban létesitett intézkedések a következők:

Először is a mult korszakban gyakorolt kormánykezelés főhátránya az által háritatott el, hogy a koronai és kincstári uradalmak azon erdőségei, melyek pénzügyi hatóságok kezelése alatt voltak, kevés kivétellel már mind külön e czélra felállitott igazgatóságokra bizattak s ezek élére általában véve és a lehetőség határai között jelesen szakképzett és ügybuzgóságukról s kifogástalan becsületességükről általánosan ismert igazgatók állittattak és melléjük az ügyvitel gyorsasá-

gát az ellenőrködést és rendes elszámolást, a birtokviszonyok rendezését és a tulajdon megvédését eszközölni hivatott segédszemélyzet neveztetett. Az álladalmi jószágigazgatók és az ugynevezett bányaigazgatóságok főnökei az elérhető eredményekre nézve személyesen felelősekké tétetvén, oly hatáskörrel ruháztattak fel, miszerint ők, nevezetesen mindazon ügyekre nézve, melyek csak a helyi viszonyok részletes ismerete és közvetlenül személyes meggyőződés alapján intézhetők el helyesen: függetlenül és szabadon rendelkezhetnek, legtöbbnyire rövid szóbeli utasitások utján.

Ezen gyors és könnyü intézkedés lehetőségével tehát megadatott a mód, minden életrevaló eszmét nehézség nélkül gyümölcsözővé tenni.

Erdőgazdaságok, erdőhivatalok, pagonyok.

Az erdőknek egyes gazdaságokra vagyis erdőhivatalokra és azokon belül pagonyokra való beosztása czélszerü gazdálkodási rendszer alapján és a fenrészletezett erdőrendezési munkálatok megindítása által, még pedig a viszonyoknak a helyszinén történt alapos és részletes tanulmányozása folytán, e következő államerdőségekre nézve eszközöltetett:

Gödöllő	9.690 hold,
Diósgyör	43.600 „
Hradek	98.350 „
Ungvár	158.740 „
Tokaj	2.360 „
Maros és Bégaparti erdőségek	238.990 „
Szomolnok	32.240 „
és Sóvár	16.000 „
Összesen .	599.970 hold.

Ugyan-e területek személyzete is megfelelő mérvben és az egyeseknek adott nagyobb fizetések mellett az összes kezelési költségek tetemes részének megtakaritásával szervezteteti.

Az állomások részint már alkalmazva volt, másrészt magánszolgálatból átvett s szigoruan megválogatott egyéniségekkel töltettek be.

Kitünő erdőtisztek képezhetése érdekében a selmeczi akademia megmagyarositásával együtt annak tanszemélyzete is szerveztetett és tanrendszere a mai kor igényeihez alkalmazva állapittatott meg; egyelőre ideiglenesen azért, hogy az uj rendszer előnyei és hátrányai egy-két évi gyakorlat után biztosan megitélhetők és a végleges szervezés a tapasztalatok alapján legyen eszközölhető. Erdőtisztek képzése. Selmeczi akademia.

Az e részben volt és a mostani állapot összehasonlitása végett bátorkodom fölemliteni, miszerint akkor, midőn a mr. kir. pénzügyministerium vezetését átvettem, a magyar birodalom egyedüli erdőakademiájának összes tanulószemélyzete a szaktudományokra nézve egyetlenegy erdőgyakornokból állott.

De e czélra rendszeresitve is csak egy tanár és egy segédtanár volt s az összes ugy alap- mint szaktudományok két év alatt adattak elő. Tanrendváltoztatás.

A tanidő tehát igen rövid, a tanári személyzet és tanrendszer pedig fölötte hiányos volt.

Mindez már is igen előnyösen megváltozott; a tanidő három évre terjesztetett ki, s az ifjak az alaptudományokat a bányászokkal együtt hallgatván, a szorosabb értelemben vett szaktudományokat két tanár és három segédtanár adja elő, mely tanári személyzet — hazánk legjelesb s átalában a legkitünőbb szakemberek egyikének vezetése alatt, igen derék és a gyakorlati téren is müködött fiatalabb erőkből áll.

Jóravaló erdőtisztek képzése ügyében a második nem kevésbé messzireható és fontos lépést az ugynevezett erdészjelöltökre nézve fönállott azon rendszabály megszüntetése képezi, melynélfogva az erdőakademiát végzett legjelesebb ifjak is arra voltak kárhoztatva, hogy 5—8 évig minden dij és a nélkül, hogy szolgálati idejök beszámittatott volna, egyedül jó remény fejében voltak kénytelenek szolgálni. Ennek természetes következése az lett, hogy a legtehetségesebb ifjak mindinkább más, hálásabb pályán vagy magánszolgálatban keresték kenyerüket és az állami erdészetnek nagyobbára Erdészjelöltek felvétele.

csak a gyengébb tehetségüek maradtak: miglen most az akademiát jó sikerrel végzett ifjak megfelelő napi dijjal valódi államszolgálatba vétetnek föl és beszámitás nélkül egy napig sem kénytelenek szolgálni; minélfogva remélhető, hogy az állam e szakra nézve is mindinkább tehetségesebb erőkkel fog rendelkezhetni.

Addig is, mig az államerdőségek kezelésére vonatkozó rendszeres gazdasági tervek elkészülnének, Divald A. osztálytanácsos jelentései folytán és alapján, ezen erdőségek lehetőleg biztos és magas jövedelmeztetése iránt, egyrészt a fenállott visszaélések és minden okszerüséget nélkülöző eljárás megszüntetése, másrészt nagyszámu positiv javitmányok életbeléptetése által intézkedtem.

Fatermés értékesitése.

Az összes fatermés értékesitését illetőleg évekre szóló szerződések köttettek és vannak tárgyalás alatt ugy a fának, mint olyannak, igen nagy tömegekben való eladhatásának biztositására nézve, például a bégamenti, a mármarosi, a szomolnoki és a liptói erdőket illetőleg; valamint oly iparvállalatok, mint üveg, porczellán, vas, soda és téglagyárak keletkezése érdekében, melyek fát nagy tömegekben fogyasztani alkalmasak, főleg oly helyeken, mint például Mármarosban, a diósgyőri és az ungvári uradalomban, a hol az, megfelelő tömegekben másként nem volna még értékesithető.

Az erdőjövedelem hathatós előmozditása czéljából több helyütt, és nevezetesen Liptóban, Ungvárt, Szomolnokon, hordódonga- és egyéb fanemüek készitésére szolgáló nagyszerü fürész-iparmüvek felállitása van folyamatban.

Munkaerőhiány megszüntetése.

A nagy mértékben és általában érezhető munkaerőhiány lehető megszüntetése érdekében Galicziából és Horvátország tengerparti vidékeiről nagy számmal hozattak be gyakorlott munkások, és több vidéken, mint például a Maros mentén és a Béga felső részein favágó- és fuvarostelepitvények alapitása iránt folynak a tárgyalások.

Olcsó szállitás eszközlése.

A nagy tömegekben való szállitás lehető legolcsóbb eszközölhetése és annak alapján a fa tőárának s igy

az erdők tiszta jövedelmének emelhetése végett csatornák és egyéb vizimüvek épittettek és vannak épülőfélben; továbbá az Ybs folyón alkalmazott igen tutajozás előnyös módjának tanulmányozása és ennek alapján nálunk is legelébb Mármaros megyében, Ungvárott és Erdélyben eszközlendő életbeléptetése végett, szakképzett tisztviselők küldettek ki; végül könnyü szerkezetü és gőzerőre számitott olcsó, valamint uj találmányu lehető legegyszerübb, a föntebbieknél még sokkal olcsóbb erdei mellékvasutak épittetnek: az előbbi Ungvár és Csap között, az utóbbiak Diósgyörött és annak felállitása után legelőször is az ungvári és a bánáti erdőségekben.

Államerdőségeink értékét hathatósan emelendi és eddig nagy veszteséggel kezelt igen terjedelmes részének jövedelmezőségét biztositandja azon intézkedés, melyszerint Erdély erdőgazdaságára nézve oly főelvek állapittattak meg, melyeknek elrendelt végrehajtása, több mint 400,000 holdnyi tért szabaditand meg a nyügtől, mely alatt nem csak annak, de az ottani bányaiparnak fölvirágozása is lehetetlenné vált.

Bányaerdők és kincstári erdők szerinti felosztás

Erdélyben ugyanis az államerdők a használat czime szerint voltak bánya és kincstári erdőkre felosztva. E költséges és a gazdasági czélszerüségnek meg nem felelő beosztás mellett, az ugynevezett bányaerdőkből fát eladni épen nem volt szabad; minélfogva a termésnek a bányaipar által elfogyasztott aránylag csekély tömegére nehezedtek az összes adó, kezelési és üzleti költségek s igy a bányaipar ölenként oly árakat volt kénytelen fizetni, minők mellett az haszonnal dolgozni s igy a természetadta föltételeknek megfelelően fejlődni és nagyobb fatömegek értékesitését közvetiteni nem volt képes. De miután a bányászat által az épen emlitett okoknál fogva föl nem használhatott fát eladni nem volt szabad, az erdőgazdaság is veszteséget mutatott ki.

E visszásság teljes megszüntetése végett tehát

Erdők czélszerü beosztása.

1. mindazon előmunkálatok végrehajtása rendeltetett el, melyek alapján a döntő viszonyoknak a helyszinén még e nyáron szerzendő alapos és részletes ismerete után az erdők czélszerü beosztására, az

illető személyzet megfelelő szervezésére és az ottani erdőgazdaság rendezésének alapelveire nézve javaslatok fognak készittetni, melyeket azonnal életbe is fogok léptetni.

2. megállapittatott az elv, miszerint a bányaipar ezentul ne az egész, hanem csak a fatermésnek általa fölhasznált részére eső kezelési és adóköltségeket viselje s a fa öleért azonkivül mérsékelt tőárt fizessen; ellenben a fatermésnek általa igénybe nem vett része szabadon értékesithető legyen.

Erdei szolgálmányok.

Hogy az erdei szolgálmányok végmegváltása gyorsan eszközölhető és az államtulajdon minél hathatósabban megvédhető legyen, az igazgatóságok külön ügyészekkel és illetőleg jogügyi előadókkal láttattak el; az erdővédszemélyzet pedig megfelelően szerveztetett. Az e részt is sürgősen kivánatos jobb állapot azonban főleg törvényhozási intézkedésektől függ és különösen attól, ha a megyei hatóságok korszerüen szerveztetnek.

Mily sürgős e részben a gyökeres intézkedés a birtokrendezésre nézve, abból tünik ki, miszerint a gazdaság szabad fejlődését megbénitó és az erdőkárositás megakadályozását majdnem lehetetlenné tevő szolgálmányok legtöbb erdeinkre nézve még ma is fönállanak és mert végrehajtást még oly esetben sem lehet elérni, midőn a kincstár, mint nevezetesen Pest megyében, a megváltás törvényes maximumát már évek előtt megajánlotta.

Erdőkárositások. R/

Hogy az erdőtulajdon mennyire nélkülözi a törvények oltalmát, e részt az R/. alatt mellékelt kimutatásra bátorkodom utalni, mely szerint 1860-tól bezárólag 1868-ig a magyar birodalom illető hatóságainál 801.754 frt 74 kr értéket képviselő erdőkárositási eset vádoltatván be, ezek közül mai napig csak 323.840 frt 83 kr értékig menő esetek tárgyaltattak s a megitélt kártéritésből végrehajtás utján még csak 127.692 frt 62 frt hajtatott be; ennélfogva a kincstár ebbeli követelése:

a) a még nem is tárgyalt esetek után . . 478,113 frt 91 kr
b) a tárgyalt, de végre nem hajtott után . . 195,948 „ 21 „

összesen 674,062 frt 12 krt

tesz.

Egészben véve tehát nem a valósággal megtörtént, de a károsító tetten érése vagy biztos kikutatása nyomán följelentett, ennélfogva a megtörténtekhez képest ugyis alig felényi kárositások értékéből a föntebbi időszakban 42·8%-kra nézve hozatott itélet, a kincstárnak pedig 17·3% térittetett meg; miglen az utolsó két évben az itélet az értéknek csak 31·2%-ra a végrehajtás csak 10·8%-jára terjedt; a mi a mult korszakban fönállott és a közvélemény által oly hangosan elitélt igazságszolgáltatásnak még mélyebbre sülyedését eléggé bizonyitja.

Minden e részt közvetlenül a pénzügyministerium által kiadott sürgősnél sürgősb és lehető legszigorubb rendeletek a törvény hiányain, de főleg a hatóságok jelen szervezetén megtörve, siker nélkül hangzottak el.

Elősorolván az állam erdőségekre nézve tett ezen intézkedéseket, bátor vagyok jelentésemben áttérni ezen erdőségek két év óta mutatkozó jövedelem eredményére, összehasonlitva a mr. kir. ministerium megalakulását közvetlen megelőző öt évi jövedelemeredménynyel.

Az erdőuradalmak jövedelmezése 1867. előtt és után.

Hogy az 1862-től—1866-ig bezárólag kimutatott átlagos jövedelmet az 1867 és 1868-ki jövedelemmel kellőképen összehasonlitani lehessen, le kell számitani azon 90.030 hold erdőterület jövedelmét, melylyel az 1867 és 1868-ik években kevesebb erdőterület állott a pénzügyministerium felügyelete alatt; miután Erdélyben az ugynevezett naszódvidéki erdőket képező 90.000 hold erdőterület a birtokviszonyok miatti pörös kérdések eldöntéseig birói zár alatt áll; a Koloszu 30 holdnyi erdőcske pedig, mint alapitványi jószág a vallás és közoktatási ministerium kezelése alá jutott.

A mult korszak utolsó 5 éve alatt, mint e hódolatteljes felter-

jesztésemben fentebb megemlitém, az előbb kimutatott 2.002,490 hold összesen 291.430 frt tiszta jövedelmet adott évi átlagban. Ebből levonva a fentemlitett 90.030 holdat, mely évi 9.473 frt veszteséget mutatott, kitünik, miszerint azon évek alatt ugyanazon erdők, melyek jelenben kezelésem alatt állanak, 1.912,460 hold után 300,903 frt

S/ átlagos évi tisztajövedelmet hoztak. Ez részletesen az S/. alatti mellékletben van kimutatva.

T/ A T/. alatti mellékletben pedig az 1867 és 1868-ik évi jövedelemkimutatások foglaltatnak, melyek szerint 1867-ben ugyanazon erdők már 555,649 frt, 1868-ban pedig 1.210,392 frt tisztajövedelmet szolgáltattak: ugy hogy a mult korszak utolsó 5 évi átlaga szerinti tisztajövedelem 1867-ben majdnem kétszer, 1868-ban pedig több mint négyszer annyira emelkedett.

Faáremelkedés. Tagadhatatlan, hogy ezen jövedelem emelkedésre részben befolyással volt a faáraknak általános emelkedése is; de ezen emelkedése a faáraknak még sem áll arányban azon nagy tisztajövedelem emelkedéssel, mely a legközelebbi két évben mutatkozott; mert mig a tisztajövedelem 2 egész 4 szeresig emelkedett, a faárak némely helyütt, mint Liptóban vagy Breznobányán legfeljebb 10—30 és csak nehány áruczikkre nézve 40%-al emelkedtek; más nagyobb kiterjedésü erdőterületekben pedig, mint Mármarosban és Erdélyben csakis 1869-ben mutatkozott némi észrevehető áremelkedés.

Jövedelememelkedés okai. Nevezetes befolyással volt ezen kedvezőbb eredménynek eszközlésére az erdészeti hivataloknak szabadabb mozgása, a gyorsabb és czélszerü helyszini intézkedések és az erdészeti személyzetből való eltávolitása mindazon elemeknek, melyek a behozott reformokat szivesen nem tekintvén, azok keresztülvitelénél tőlök buzgó müködést várni nem lehetett. De nagy befolyást gyakorolt ezen emelkedésre azon körülmény is, hogy a fának az eddiginél nagyobb része adatott el használati értékéhez képest, mint müszerfa, épületfa és nem mint azelőtt történt, csupán csak tüzifa minőségben.

Vannak ugyan erdőségek, melyek még 1868-ban is vesz-

teséggel kezeltettek, ahol az adót, kezelési és felügyeleti költségeket a fa hasznositásából bejött összegek fedezni elégtelenek voltak; reméllem azonban, hogy a még keresztülviendő intézkedések, a növekedett forgalom, a közlekedési eszközök tökéletesitése és a czélszerüen teendő befektetések nem sokára ezen erdőségeket is a jövedelmezők sorába helyezendik.

Csekély jövedelmezés okai.

Megjegyzendő még, hogy vannak erdőségek, különösen a bányászati kerületekben, melyek azért mutatnak oly csekély jövedelmet, mint például a selmeczi és körmöczi erdőhivatalok alatt álló erdőségek; mert azon erdőkből a fa más czélra, mint a bányászati ipar emelésére nem fordittatik, mig az összes kezelési költségeket és az adót a kincstár fizeti, egyedül Körmöcz kivételével, hol az adó az erdő használata arányában a várost terheli; azonban a birtokviszonyoknak folyamatban levő végleges rendezése és czélszerübb kezelési rendszer behozatala folytán, mely szerint minden üzlet az őt terhelő költségeket is fogja viselni, a még fenálló különbözetek és aránytalanságok meg fognak szünni.

Azon kerületekben, hol a helyszinén eszközlött tanulmányozás alapján a részletes reformintézkedések már keresztülvitettek, a jövedelem mindenütt nevezetesen emelkedett. Igy

a gödöllői erdőhivatalban emelkedett a jövedelem	9,153	frtról	12,170	frtra
a hradeki erdőhivatalban emelkedett a jövedelem	153,649	„	163,239	„
a sóvári erdőhivatalban emelkedett a jövedelem	2,948	„	8,686	„
a szomolnoki erdőhivatalban emelkedett a jövedelem	17,324	„	93,175	„
a temesvári és lugosi erdőhivatalban emelkedett a jövedelem . .	30,592	„	195,802	„ *)

*) Mi különösen azon intézkedésnek volt eredménye, miszerint az összes évi termelvénynek és a haszonfának a valódi érték szerinti eladása szerződés által biztositta-

az ungvári erdőhivatalban évi	42,344 frt	veszteség	helyett	23,210 frt*)	tiszta haszon áretett el
a diósgyőri erdőhivatalban évi	4,617 „	„	„	57,438 „	
a pécskai és lippai azelőtt aradi erdőkerületben évi	8,912 „	„	„	142,862 „	

Ezen adatok tanuskodnak arról, hogy rövid idő alatt is mily emelkedés volt eszközölhető az államerdőségek jövedelmeiben és nem kétlem, hogy ha az életbe léptetett szigorubb kezelési eljárás folytán, melynél irányadó elv, hogy az évi termelvény mindenütt kellőkép és a piaczi árak szerint kihasználtassék, valóban értékesittessék és mindazon a multból fenmaradt visszaélések jövőre megszűnjenek, mely szerint bizonyos vidékek jogositva érezték magukat arra, hogy a kincstári erdők termelvényeit a rendes piaczi árakon alól, a kincstár egyenes károsításával folyvást élvezhessék, végre hogy ott, hol a hasznos beruházások a jövedelmet fokozni képesek, ezen beruházások eszközlése el ne mulasztassék, az államerdők jövedelme még nevezetesen emelhető lesz.

A remélhető jövedelememelkedés okai.

Ezen biztosan várható emelkedésnek szolgáljon támogatására az, hogy a hozzávetőlegesen felvett tartós évi fatermésnek 1.177,990 öléből 1868-ban csak 669,085 öl, tehát felénél valamivel több értékesittetett és igy, ha majd mindazon intézkedések keresztülvitettek, melyeknél fogva az összes fatermés, azaz azon famennyiség, melyet az erdőterület fatermelvényben évenkint pótol, eladható lesz; az évi tiszta jövedelem a 3 millio forintot meg fogja haladhatni.

Ugyanis a jelenleg felhasznált összes famennyiség után az ölenkinti átlagos tiszta nyeresség tesz 1 frt 81 krt; az egész termés ér-

---

tott; miután pedig a temesvári és lugosi erdőhivatalban az évi termelvény kivágása és szállitása iránt az intézkedések a mult télen is sikerrel keresztül vitettek s a termelt nevezetes mennyiségü haszon és tüzifának kedvező árak melletti eladása biztositva van: ezen erdőhivatalnak jövedelme ez évben még nevezetesebb lesz.

*) Ezen jövedelmi többlet az ungvár-tiszai vasut kiépitése után még nevezetesen fog emelkedni.

tékesitése esetében azonban a fa öle után a tiszta haszon 2 frt 79 krt tenne; mert a használat többletének eladási árából az egyenlő magasságban maradó adó és kezelési költségek levonásba többé nem, csak is a kiállitás többi költségei lennének levonandók.

Erdészhivatalok szervezése.

Hogy azonban ezen czélt elérni lehessen, még számos intézkedések keresztülvitele szükséges: mindenekelőtt az összes erdészeti hivatalok végleges szervezése, okszerü erdőgazdasági tervek készitése, megállapitása és azoknak szakértő, szorgalmas és feddhetlen jellemü erdészeti személyzet által leendő végrehajtása igényeltetik. Szükséges továbbá, hogy az erdei szolgálmányok megváltassanak és az erdőtulajdon ujabb törvényhozási intézkedések folytán, a közigazgatás védelme alá helyeztessék; hogy a kevésbé népes helyeken a munkaerő fokoztassék, mi czélszerüen rendezett telepitvények felállitása által biztosan elérhető; szükséges végre, hogy a közlekedési és szállitási eszközök aránylag szaporittassanak, különösen, hogy czélszerü iparmüvek állittassanak, hogy az ipar és kereskedelem remélhető általános fejlődése folytán a faárak is azzal aránylagosan emelkedjenek.

Telepitvények felállitása.

Mindezek oly tényezők, melyek a magyar birodalom államerdőségeinek jövedelmét időről időre nevezetesen fokozni képesek és bizonyosan fokozandják is.

Erdővédelem iránti teendők.

Az elért eddigi siker ugyhiszem fokozni fogja azok tevékenységét is, kik különösen az államvagyon ezen nevezetes részének kezelésével és felügyeletével meg vannak bizva — és ugy hiszem a törvényhozás sem fog késni az erdőjövedelmek emelésére megkivántató nélkölözhetetlen beruházásokat engedményezni és a birtok rendezésére és az erdők czélszerübb védelmére vonatkozó törvényhozási intézkedéseket mielébb életbe léptetni —

Gondoskodtam arról is, hogy az erdészeti uradalmakról helyrajzi térképek készittessenek; az idő rövidsége azonban nem engedé, hogy azokat mind jelen hódolatteljes felterjesztésemhez csatolhassam; ennélfogva ide az U/. alatt csak az ujon szervezett pécskai, lippai, lugosi és temesvári, a V/. alatt pedig a diósgyőri, szomolnoki, sóvári és

U/

V/

hradeki erdőhivatalok átnézeti helyrajzi térképét bátorkodom hódoló tisztelettel mellékelni.

Gödöllői kor. uradalom.

A gödöllői koronauradalom jelen hódolatteljes előterjesztésemben eddig csak érintve volt, amennyiben a mr. szt. korona alá tartozó államjavak összes állományába ez is beleszámittatott; mivel azonban a mr. kir. ministeriumnak cs. k. Felséged legmagasabb elhatározása folytán történt megalakulása óta a mr. kir. államjavak állománya a gödöllői uradalommal, mint szerzeménynyel gyarapodott, bátorkodom ennek megvételére, kiterjedésére, kezelésére és remélhető jövedelmezésére nézve észrevételeimet hódoló tisztelettel e következőkben terjeszteni elő:

Activ követelések.

A mr. kir. pénzügyministerium vezetését midőn átvettem, fontosabb teendőim egyikének tekintettem, a koronai államjavakat érdeklő urbéri váltság fejében már kiállitott földtehermentesitési kötvényeket a mr. kir. központi államfőpénztárnál egyesiteni, egyszersmind az iránt is intézkedni, hogy a mr. kir. államnak hasontermészetü s akkor még függő activkövetelései biztositassanak és folyóvá tétessenek.

X/

Az emlitett kötvényekben fekvő államvagyon az X/. alatt mellékelt kimutatás szerint 3.596,570 frt értéket képvisel s tekintetbe vévén, hogy a földtehermentesitési kötvények és ezekkel hasontermészetü követelései az államnak oly ingatlan államvagyon törvényszerü elvesztésêből származnak, mely fenálló törvényeink értelmében elidegenithetetlen; a törvény ezen rendelkezésének az által véltem eleget tehetni, ha ezen ingó érték a koronauradalmak növekedésére vezető ingatlan szerzemények létesitésére fordittatik. Ezen czélból terjesztettem az akkor épen eladó gödöllői uradalom örökároni megvétele iránt, cs. k. Felségedhez hódoló tisztelettel legalázatosabb javaslatomat, mely is Felséged legmagasabb jóváhagyását megnyervén, a gödöllői uradalom, melynek állományát Gödöllő mezőváros, Dány, Kerepes és Isaszeg községek határában fekvő majorsági birtokok és ezek tar-

Gödöllői uradalom megvétele.

tozmányai, továbbá az egerszegi, besnyői, babati, szentgyörgyi, nyiregyházi, szt. királyi és kisbagi puszták képezik, az 1868: V. törvény czikkben, az elidegenithetlen mr. kir. koronajavak állományába felvétetett és ezen minőségben beczikkelyeztetett.

Vételára s kiterjedése.

A vételár 1.840,000 forintban állapittatott meg, az uradalom kiterjedése 22.157 cat. holdat s 1521 □ölet tesz, melyből a mezőgazdasági rész 10.839 cat. hold s 796 □öl, az erdőség pedig 11.318 cat. hold s 725 □öl.

A beczikkelyezés óta a gödöllői uradalom, szintén vétel uljan, két rendbeli szerzeménynyel növekedett, t. i. a mácsa-ecskendi és valkó-szt-lászlói birtokrészekkel.

Mácsa-Ecskend megvétele.

Mácsa-Ecskend kiterjedése 5315 cat. hold s 1415 □öl, melyből a mezőgazdasági tér 1573 cat. holdat s 919 □ölet tesz, az erdőség pedig 3742 cat. holdat s 496 □ölet. A vételár 488.000 frt volt.

Valkó Sz. László megvétele.

Valkó-Szt-László kiterjedése 4495 cat. hold s 778 □öl, melyből a mezőgazdasági tér 932 cat. hold s 1162 □öl, az erdőség pedig 3562 cat. hold s 1216 □öl. A vételár 250.000 o. é. frtban lett megállapitva.

Ezen két rendbeli birtokrész megszerzését s a gödöllői uradalomba való bekeblezését helyi viszonyok, körülmények és gazdászati tekintetek tették szükségessé. Mácsa-Ecskend hajdanában a gödöllői uradalom kiegészitő részét képezte, szántóföldjei első osztályu buzatermő földek, milyenekkel Gödöllőn épen nem birunk, rétje kitünő minőségü, erdeje zárt, erőteljes növésü és forrásdús, legelője pedig szelid mezejénél fogva mind szarvasmarha, mind nemes juhtenyésztésre kiválóan alkalmatos.

Ezek megvételének szüksége.

A valkó-szt.-lászlói birtokrész hajdanában a hg Eszterházyféle bujáki uradalomhoz tartozott, földje minőségére nézve a gödöllői uradalommal azonosnak mondható, de erdeje dúsabb s a gödöllői vadászterület czélszerü kikerekitése csak ezen birtokrész megvétele folytán volt létesithető, mivel a gödöllői erdőség magába véve a vadnak

elegendő járást nem nyujt s aszályosabb években a mácsa-ecskendi és valkó-sz.-lászlói forrásdúsabb erdőségek nélkül a gödöllői nemes vadtenyésztés igen sokat szenvedett volna, mit még azon körülmény is nevel, hogy a valkó-sz.-lászlói birtokrész a gödöllői uradalom és mácsa-ecskendi birtokrész közé mintegy be lévén ékelve, ha ez idegen birtoknak megmarad, nagy nehézséggel járt volna meggátolni, hogy a nemes vad, midőn egyik erdőségből kitörve a másikba idegen birtokon keresztül száguld, el ne ejtessék; mezőgazdasági szempontból pedig a gödöllői uradalom ezen vétel által mintegy tagosittatván, az uradalmi gazdaság házi kezelés melletti vezetését kedvezőbbé teszi.

Törvényjavaslat ezek beczikkelyezése iránt.

Mely okokból az emlitett két rendbeli birtokrésznek a gödöllői koronauradalom növelése végett, örökáron megvétele iránt, az illető eladó felekkel az adásvevési szerződést megkötlem; de mivel a törvénybe czikkelyezés még nem eszközöltethetett, hódoló tisztelettel esedezem cs. k. Felségednek, méltóztassék legmagasabb jóváhagyásával járulni ahhoz, hogy a mácsa-ecskendi és valkó-szt-lászlói birtokrészeknek a mr. kir. koronauradalmak állományába leendő felvétele s ezen minőségbeni beczikkelyeztetése végett a 3/. alatt mellékelt törvényjavaslatot az országgyülés elé terjeszthessem.

3/

A gödöllői uradalom kiterjedése.

Ezen birtokrészekkel együtt, a gödöllői uradalom összes kiterjedése, melynek térképét a Y/. alatt hódoló tisztelettel idemelléklem, 31.969 cat. holdat s 514 □ölet, 1200 □öllel számitott magyar holdakban pedig 42.625 holdat tesz. De ezen területmennyiség az 1868: XXIX. t. cz. rendelkezése folytán módositást fog szenvedni, mivel ezen uradalomban 1219 cat. hold s 347 □ölnyi dézmás szőlő is létezvén, ez az emlitett területmennyiségből levonandó; minélfogva a gödöllői uradalom tulajdonképeni területe 30.750 cat. hold s 167 □öl, melyből a mezőgazdasági tér 12.126 cat. holdat s 1332 □ölet foglal el, az erdőség pedig 18.623 cat. holdat s 435 □ölet.

Y/

Az összes vételár, melynek jelenlegi mibenlétéről a Z/. alatti melléklet ad részletes felvilágositást, 2.578,000 o. é. frtot tesz; egy

Z/

1200 □öles hold tehát, mely a vételnél zsinormértékül szolgált, 60 frt 45 krba esik.

A gazdálkodási rendszerre vonatkozólag, a gödöllői összes uradalomban a házi kezelés lett életbe léptetve, mit jövőre nézve is fentartani kivánok, miután cs. k. Felséged legkegyelmesebb elhatározása folytán a gödöllői egykori földesuri lak királyi várkastélyi rangra emeltetvén, melyet igen elhagyatott állapotban vettünk át s még korántsem nyujthat magasabb igényeknek megfelelő szórakozást, csak az uradalmi gazdaság házi kezelés melletti vezetése folytán reméllem azt akkép berendezhetni, hogy a cs. kir. felséges család, midőn a falusi magány végett Gödöllőre vonul, az épen nélkülözhetlen igények kielégitése tekintetében legalább érezhető hiányt és fogyatkozást ne szenvedjen. Gazdálkodási rendszer.

Mindamellett kötelességszerü feladatomnak ismertem, aziránt is megtenni a kellő intézkedéseket, hogy ezen uradalom, ha jelenben nem is, de egypár év mulva a jövedelmezés azon fokára emelkedjék, hogy e tekintetben a házi kezelés bizvást kiállhassa a versenyt a bérrendszer melletti gazdálkodással. Mely czélt egyrészt az által véltem elérhetőnek, hogy az uradalom gazdasági felszerelésében a létező hiányokat pótoltatni igyekszem, a mivelés alatt álló mezőgazdasági területeket czélszerü vetésfordákra beosztattam, nélkülözhetetlen gazdasági épületek felállitása iránt intézkedtem, haszonmarha tekintetében hollandi fajmarhákból egy tehenészetet állittattam, a juhászat emelésére és kellő felvirágoztatására nézve a gr. Hunyadyféle europai hirü tarányi törzsjuhászatból kitünő tenyészállatokat, u. m.: 12 db kost és 212 db anyajuhot hozattam, mely tőkenyáj tenyészeredménye ugy hiszem a jelenleg létező s 12.000 dbból álló juhászatnál a nemesebb és gazdagabb gyapjutermelésre jótékony befolyással fog lenni. Mindezen intézkedések folytán, amennyiben isten szorgalmunktól és igyekezetünktől az áldást meg nem vonja, reméllem, hogy a gödöllői uradalom jövedelmezése nehány év elforgása mulva elérendi a vételár rendes kamatjának megfelelő összeget. Gazdasági intézkedések.

Erdőgazdaság. A gödöllői uradalomban az erdőgazdaságra vonatkozólag hódoló tisztelettel megjegyzem, hogy czélszerü erdőgazdasági rendszer megállapitása és annak életbeléptetése iránt a tárgyalások folyamatban vannak, mihelyt ezek be lesznek fejezve, a rendszertervezetet cs. kir. Felségednek hódoló tisztelettel bemutatni el nem mulasztom, ehelyen csak annyit nyilatkoztatván ki, hogy a gödöllői erdőgazdasági rendszer megállapitásánál nem csak a faértékesités, vagy erdőirtás utjáni jövedelmeztetés, hanem egyszersmind a vadtenyésztés czélszerü előmozditása is tekintetbe fog vétetni.

Állambányászat.

Állambányászat. A fentebbiekben hódolatteljes előterjesztést tévén az államvagyon azon részéről, melyet a koronai, kincstári uradalmak és államerdőségek képeznek, áttérek az állambányászatra.

Ha tekintetbe vesszük azon jelentékeny tőkéket, melyek az állambányákba századokon keresztül belettek fektetve, a m. kir. állambányászat értéke nagynak mondható; ha pedig a jövedelmi eredményt mérlegeljük, melylyel ezen bányászat az állam szükségeinek fedezéséhez járul; akkor az annak megfelelő valódi érték csekélynek mutatkozik.

Bányászati érték Ezen valódi érték biztos megállapitása azonban bizonyos nehézségekkel van összeköttetve; mert mig a másterészetü többi államvagyonnál a valódi érték megállapitására az aránylagos tisztajövedelem szolgál alapul; akkor a bányászat értéke és valódi becse nem annyira a tisztajövedelem, mint inkább azon tiszta haszon után itélendő meg, melyet a bányamüvelés nemzetgazdászati szempontból az államnak közvetve szolgáltat.

Bányaérték felbecs'ése. A bányák értékének megállapitását és kimutatását azon körülmény neheziti, hogy a bányákban létező tőkeérték felbecslése hiányzik. Történtek ugyan 1862—1864-ben ez irányban becslések, de ezeknél a bányatőkeértékhez az évenkinti beruházások hozzá nem számittattak, sem ezek évenkinti apadása a tőkeértékből le nem vona-

tott. A becslési eredményeket, melyek az ingatlanok és gépek értékére nézve megközelitőleg még jelenben is számitásba vehetők, az I/. alatti melléklet foglalja magában. I/

A tiszta jövedelem megállapitását neheziti, hogy azon forgalmi tőkének kamatai, mely a bányakezelés végett készletben és készpénzban szükséges, nincsenek számitásba véve; másrészt pedig az, hogy a jövedelem bizonyos része évenkint a bányamivelés és ipar előmozditása tekintetéből uj épitkezésekre és uj leltári szerek beszerzésére fordittatván, nem mint a tisztajövedelemből eszközlött beruházások, hanem mint egyszerü kiadások vétetnek számitásba. Végre neheziti azon körülmény, hogy a bányászatnál az évenkint termelt készletek csak utóbb értékesittetvén, a mérleg az év végével csak az akkor divatozott árak szerint állittathatik fel, mely árak a készletek későbbi értékesitésekor nagyobbak vagy csekélyebbek lehetnek. Forgalmi tőke könyvelése.

Meg kell jegyeznem, hogy a budgetbe egyátalában nem a tiszta jövedelem, vagy tiszta veszteség, hanem a pénztári többlet, vagy hiány vétetik fel, mi igen természetes; mert a pénzügyminister az államszükséglet fedezésére nem fordithatja a tiszta jövedelmet, mely néha röglön el nem adható készletekben fekszik, hanem csak a készpénzt, mely a központi állampénztárba a bányákból befolyik. Mult évben a bányászat 1,891.550 frtnyi pénztári többletet eredményezett, noha a tiszta jövedelem csak 16.415 frtra rugott. A nagy pénztöbbletnek oka az, hogy az előbbeni években uralkodott vaskereskedési pangás miatt a készletek nagy mérvben növekedtek, melyeket tavaly jó áron eladni lehetett; a csekély tiszta jövedelemnek pedig az, hogy épen ezen kedvező pénzbeli eredmény a nagyobb beruházásokat könnyitette, melyeknek elhalasztása a pénztöbbletet és a tiszta jövedelmet növesztette volna. Pénztári többlet és tiszta jövedelem közti különbség.

De abból, hogy a budgetbe csak pénztöbblet és annak az állampénztárba való szállitása (Kassaüberschuss und Geldabfuhr) vétetik fel, korántsem szabad következtetni, hogy a bányászati számvitel a tiszta jövedelmet ki nem mutatja, sőt a bányászati számadások nem

csak minden egyes bányának, hanem annak egyes mivelési ágainak tiszta jövedelmét vagy veszteségét is kimutatják.

Bányászati jövedelem.

A bányászati jövedelem a magyar kormányzatot megelőző utolsó 5 évben, 1862—1866-ig évenkint 207,253 frt átlagos veszteséget mutatott; 1867-ben ellenben 198,265 frt tiszta nyereményt. 1868-ban pedig csak 16,415 frt tiszta nyeremény mutatkozik. Miként felelt meg a bányászat az államköltségvetési előirányzatban elősorolt reményeknek: azt a II/. alatti melléklet tünteti ki, mely szerint a valódi pénztári többlet 1867-ben 805,279 frt volt, tehát 67%-kal haladta meg az előirányzatot; 1868-ban pedig előirányozva volt 80,262 frt hiány és az eredmény volt 1.971,813 frt felesleg s igy 607%-kal volt nagyobb az előirányzatnál. Ezen eredmény onnan származott, hogy az ezen években létezett készleteknek nevezetes része értékesittetett, mig az előirányzat felállitásánál sokkal kisebb értékesitésre számittatott.

II/

Nyereségek és veszteségek kimutatása.

III/

Bizonyitja ezt a III/. mellékletben foglalt kimutatás, melyben a nyereségek és veszteségek, a pénztári többletek és hiányok vannak kerületenkint összehasonlitva, mely szerint az 1867-ik évre kitett 805,279 frt többlet 198,265 ft üzleti nyereséget és 607,014 frt bevételt a készletek értékesitéséből mutat ki; 1868-ik évben az 1.891,550 frt többletből a készletek értékesitése után befolyt 1.875,211 frt, tehát az üzleti nyereség csak 16,339 forintot tett; mig a IV/. alatti kimutatás szerint az előirányzatban a készletek értékesitéséből 1867. csak 283,394 frt felesleg 1868-ban pedig 96,677 frt hiány váratott.

IV/

A bányászati számvitel hiányai.

A bányászati számvitel rendszere ellen főkép két állitólagos hiány miatt tétetik észrevétel s noha ezen hiányok az államvagyon többi ágánál is megvannak, azok a bányászatnál, ezen iparág természeténél fogva inkább észrevehetők.

A forgalmi összeg látszólagos aránytalansága.

A egyik az, hogy az összes állami bányászatnál a bevételek és kiadások felette nagyok és a pénztári többlet, ezen számokhoz mérve, csekély. Igy például az 1869-ik évi költségvetésben a bányászat és pénzverés összes kiadásai 22.723,300 frtra, a bevételek 23.877,900 frtra és a pénztári többlet 1.154,600 frtra van előirányozva.

Ezen felette nagy pénzforgalom azonban csak látszólagos és onnan ered, hogy minden mivelési ág bevételei és kiadásai a következő mivelési ágnál megforditva, mint kiadások és bevételek szerepelnek s ugyanazon összeg ugyanannyi részletszámadásban fordul elő, a hány müveleten a termelésnél illetőleg értékesitésnél keresztülment és hogy minden egyes számadás hasonnemü összegei a végszámitásnál egyszerüen összeadatnak: egy és ugyanazon tétel tehát mind a bevételben, mind a kiadásban többször előfordul.

Az ily módon keletkezett látszólagos nagysága a pénzforgalomnak az által kerülhető el, ha a kincstári bányákból nyert nyers anyag értéke a további bányamüveleteknél csak *átfutólag* számoltatik el és csak a magánbányákból beszerzett nyers anyag értéke, nemkülönben a magánosoknak eladott árukért befolyt készpénz számittatik *valódi* kiadásnak illetőleg bevételnek.

A bányászati számviteli rendszer ellen támasztott második ellenvetés az, hogy a beruházások egyszerüen a kiadások közé soroztatnak.

Beruházások nyilvántartása.

A beruházások nyilvántartása és visszatérülése magánvállatoknál mellőzhetlen kellék; mert ezen nyilvántartás és a befektetett tőkének több évek során való törlesztése (amortisatio) nélkül a vállalat fen nem állhatna.

Az államháztartásban ellenben ezen befektetések külön nyilvántartása valami megfogható haszonnal már azért sincs egybekötve; mert az évi beruházások az évi bevételekből levonandók lévén, azok értéke ugyanazon évben már törlesztetik és a kiegyenlités az állambányamüvek nagy számánál fogva önként bekövetkezik.

A részvénytársulatok beruházások tételekor vagy részvényeket bocsátanak ki, vagy kölcsönt vesznek fel, mely esetekben a tőketörlesztés mellőzhetlen. Bányászati befektetéseknél a kincstár hitelre eddig nem szorult s az eddigi beruházásokat saját erejéből hozta létre.

Valódi pénzforgalmi rovat.

A látszólagos forgalmi pénzössszegnek a valódi pénzforgalmi mérvre való leszállitása, mi által ez a mostaninak talán $^1/_6$-dára apadna le, valamint a befektetések nyilvántartása s ezek bizonyos évek alatti

törlesztése ha elrendeltetnék, ez a mostani számviteli rendszer mellett épen ugy elérhető, mint a kettős számvitelnél, az illető rovat megnyitása által; mi azonban mindkét esetben nem csekély munkát és költségszapororitást fog szülni.

Kettős könyvelés.

Azon nézet is felmerült, hogy a mostani számviteli rendszer a bányászatnál a kettős könyvelés által volna pótolandó, de ezen rendszer életbeléptetése következő nehézségekkel jár:

1. A kettős könyvelés bonyolódottabb és hosszadalmasabb lévén a jelenleg gyakorlatban lévő rovatszámadási rendszernél, annak életbeléptetése a könyvelés elválasztását a műszaki vezénylettől és külön számvevők rendszeresitését tenné szükségessé.

2. A számvevők rendszeresitéséből eredő költségek 130 bányamünél, egyenkint csak 1500 fttal véve összesen 195,000 fttra rugnának, a mi a bányászati tisztajövedelem legnagyobb részét felemésztené.

3. Ha ezen költségek tekintetbe nem vétetnek is, kérdés, vajjon találtatnának-e elegendő számban oly megbizható és szakavatott egyének, akik a fentebbi fizetés mellett bányavidékeken a könyvelésre vállalkoznának, midőn az ezzel járó teendőket magán társulatok és intézetek 2000—4000 frtnyi évi fizetéssel dijazzák.

4. A fenálló rendszer szerint a mügondnok vezetvén a számvitelt is, folytonosan nyilvántarthatja a bányamü állapotát s ha kivántatik rögtön tehet vagy hozhat javaslatba a bányamü szükségletére vagy emelésére szolgáló intézkedést; holott a kettős könyvelés behozatalánál a számvitel el lévén választva a műszaki vezetéstől, az üzemvezető csak utólagosan és akkor sem észlelheti oly kimeritően a bányaüzem eredményeit, mint a mostani rendszer mellett.

Egyébiránt mikor az egész év eredménye már tudva van, a sommás elszámolás ugyis a kettős számvitel elvei szerint történik, mint azt a mellékelt egyes művekre vonatkozó számadási összevonás tanusitja.

A számviteli rendszer átalakitása.

A bányászati számvitel, mint minden más intézmény javitást igényel, de ezen javitásokban akadályul szolgált azon körülmény is, mely szerint a bányászati számvitelre alkalmas egyének egyátalában

és akik egyszersmind a hivatalos magyar nyelvet is értenék, még nagyobb mérvben hiányoznak. Ezen hiány elhárítása tekintetéből intézkedem az iránt, hogy az 186$^{9}/_{70}$. iskolai évben, a selmeczi bányászati akadémián azon egyének számára, kik magukat a bányaszámvevőségi pályára szánják, a bányászati tudományokban egy egyévi tanfolyam nyittassék, mely alatt azokban maguknak a nélkülözhetlen ismereteket megszerezhessék.

A számviteli rendszernek a költségek szaporitása nélkül elérhető javitása végett bizottmányt fogok megbizni javaslattétel iránt s a bizottmányi javaslat alapján a javitásokat a jövő évben óhajtom életbeléptetni, a mi különösen azért szükséges, hogy egy vagy más mivelési ág emelése tekintetében biztos alapokon lehessen intézkedni.

Rendes kimutatások.

A kevésbbé jövedelmező, vagy veszteséggel járó bányaművek-nél a felesleges költségek megkimélése tekintetéből minél részletesebb kimutatások szükségesek, mivel, mi főkép a fémbányászatnál fordult elő, az érczek mértékentuli lefejtésével és a feltárási munkálatok elhanyagolásával az illető bányamű egy pár év mulva szükségképen veszteségbe hozatott, mely mű azután több évekig, mig a feltárások elhanyagolása helyre nem hozatott, folytonos veszteséget tüntetett ki.

Az alkalmazottak száma.

Az összes állambányászatnál 402 tisztviselő és 439 felügyelő vezetése alatt 11,596 állandó munkás nyer keresetet. A tisztviselők közül 280 bányászati szakképzettséggel bir, kikre egyénenkint 881 frt állandó évi fizetés esik; 84 pedig nem bir szakképzettséggel, ezek közül esik egyre-egyre 557 forint évi átlagos fizetés; végre még alkalmazva van 38 orvos, 429 frt évi fizetéssel. Az összes tisztviselők közül csak 62, azaz az összes alkalmazottaknak 15%-a hoz 1000 frton felüli fizetést. Több évi átlag szerint a vasgyáraknál alkalmazott minden egyes munkás 540 frtnyi értéket állit elő évenkint, mig a fémbányászatnál egy munkásra csak 220 frtnyi értékelőállitás esik.

Az állambányák kiterjedését és a bányaüzlet fontosságát bizonyitja az összes bányaszati üzemeszközök elsorolása, melyek az V/. alatti mellékletben az 1868-ik év végével talált állapot szerint vannak

V/

feljegyezve. E szerint az állami összes bányászatnál létezett: vasut 47,204 folyó öl, vájnanyilám (Strecke) 178,823 folyó öl, azaz 43¾ mértföld, akna 94, összesen 7330 öl mélységgel, zuznyil 3227, az összes gépek végre képviselnek 4906 lóerőt.

Habár a fentebbiekből azt lehetne következtetni, hogy az összes állambányászat, jövedelmezés tekintetéből csekélyfontosságu; mindamellett tekintve azon közvetett hasznot, melyet az állambányák üzletbentartása és czélszerü vezetése szolgáltat, továbbá az állambányászat munkásság nagymérvü kiterjedését, az állambányászat az államkormányzat gondoskodását és kitünő figyelmét megérdemli.

Magánbányászat

A magánbányászat, különösen, mely nem nemes fémekkel, hanem egyéb érczekkel és ásványszénnel foglalkozik, hazánkban még nagy kifejlődésre képes. A jelen bányatermelési eredmények azonban azt tanusitják, hogy az állambányászat által előállitott évenkinti érték nevezetes összegre megy, ugyanis: a magyarországi összes termelésből esik az állambányászatra %-ban az ólom és ólommázagnál 89, az ezüstnél 76, az aranynál 49, a réznél 27, a dárdanynál 14, a nyers és öntött vasnál 13, az ásványszénnél 2 és összesen a bányászat által előállitott értéknél 26.7%-et.

Arany, ezüst és ólomtermelés.

Az arany, ezüst és ólomtermelés tehát legnagyobb részben az állambányászat által eszközöltetik s megközelitőleg mennyi az évi termelés értéke a VI/. alatti melléklet tünteti ki.

VI/

Azon pénzösszeg pedig, melyet az állambányászat a kincstárba beszolgáltatott, a vett és visszatéritett ellátmányokon kivül tett

1867-ben agio nélkül	284.873	frt 16	krt,
„ agioval	843.662	„ 38	„
1868-ban agio nélkül	3.119.323	„ 73	„
„ agioval	3.360.510	„ 80	„

VII/

a mint ez a VII/. alatti mellékletből látható.

Államerdőségek értekesitése.

Nagyfontosságu az államra nézve az állambányászat azon körülménynél fogva is, mivel az államerdőségek értékesitését nagy mértékben előmozditja, miután több nagykiterjedésü erdőségek fakészlete a bányászat nélkül eladható nem lenne, és igy a bányászat a bánya-

erdőségekből álló és különben kevésbé jövedelmező államvagyon nevezetes részének hasznositását közvetiti.

A bányászat továbbá a népességnek keresetet nyujt hazánk épen azon területén, mely inkább terméketlen és a bányaipar nélkül belterjes mivelésre kevésbé alkalmatos és emelvén ily módon egyszersmind azon vidékek lakóinak adóképességét, az állambányászat fentartására kiadott összegek bőven pótoltatnak. De a közelebb fekvő termékenyebb vidékeknek is alkalmat nyujtván, termékeik feleslegének a közel fekvő bányavidékeken jó áron értékesitésére: ezáltal az állambányászat fentartása és virágzása nem csak az azzal foglalkozó hegyes bányavidékek lakóira, de közvetve egyszersmind a közelfekvő sik vidékek népességére nézve is jövedelem és pénzforrás. Élelemkereset.

Továbbá, a magánbányászat előmozditására és támogatására is az állambányászat nemcsak nevezetes tényező, de a fémbányászatnál az állambányászat nélkül a magánbányászat sok helyt alig lenne képes ez üzletet sikerrel folytatni, miután az állami fémkohók fentartása nélkül a magánbányaipar teljesen megakadna. És miután a bányászati műtan naponta gyors léptekkel halad s a bányamivelés folyvást uj találmányokkal gazdagodik; az ujabb felfedezések és találmányok pedig csak bizonyos körülmények és viszonyok közt alkalmazhatók előnynyel és minden vidéken külön kisérleteket igényelnek, melyekre a magán bányaipar oly nagy összegeket, mint kivántatik, nem áldozhat: az állam a bányaipar érdekében szükséges kisérleteknek megtétele által ugy saját, mint a magánosok bányaiparának folytonos fejlődését előmozditja. Magánbányászat előmozditása.

Továbbá a tapasztalás azt is bizonyitja, hogy az állambányászat nélkül sok magánbánya elhagyatott és a bányaüzlet sok vidéken megszünt volna, ha az állambányászat, mely nagyobb pénzerővel rendelkezik fontos közgazdászati érdekekből azt ott, hol szükséges volt, saját üzletébe át nem veszi. Ugyanis az államfémbányák nagyobb része akkor került az állam tulajdonába, midőn azok mivelésével a magánbirtokosok mint kiaknázottakkal tettleg felhagytak, vagy felhagyó Magánbányák keblezése.

félben voltak; mi világos bizonyságául szolgál annak, hogy a kincstári bányaipar ott is tudott és tud még előnyös bányamivelést folytatni, ahol a magánipar erre elégtelennek mutatkozott, mi által egész nagy kiterjedésü vidékekben tartotta fen nemcsak az élelemkeresést, hanem a közvagyonosodást is.

Végre az állambányászat előnyéül felhozható még azon üdvös befolyás is, melyet a bányamivelés a jórend, fegyelem, munkásság, értelmiség és jólét előmozditása tekintetében századok óta gyakorol.

A bányászat osztályozása.

Az állambányászat közgazdászati szempontból két ágra osztható: olyan bányákra t. i., melyek müvelésére a magánosok is szivesen vállalkoznak s azok mivelésében a bányaipar előmozditása tekintetéből az állam, saját uradalmaiban csak mint földbirtokos vesz részt, ezen ágazathoz tartozik a vas és ásványszén — és olyan bányákra, melyeknek mivelését magánosok a nem mellőzhető nagyobb tőkebefektetések miatt, csak ritkán és kivételesen hajlandók folytatni; ezekhez tartoznak a nemes fém, arany és ezüstbányák; melyeknél tehát az állam van hivatva értékesiteni a bányákban rejlő nemzeti vagyont ott, ahol arra a magánosok elégtelenek. Természetes ennélfogva, hogy midőn az első ágazatnál az állambányászat aránylag csekély százalékot képvisel, ugymint a vastermelésnél 13%-ot, az ásványszénnél 2% ot; addig a nemes fémbánya müvelésnél az összes termelés legnagyobb részét az állam állitja elő, még pedig az aranynál 49%-ot, az ezüstnél 76%-ot és az ólomnál 89%-ot.

Nemes fémbányamivelés.

És ez a létező viszonyok természetes következménye; mert a mint az első ágazathoz sorozott bányáknál t. i. a vas és kőszénbányáknál az államnak nem lehet más feladata, minthogy csak azon bányák mivelésével foglalkozzék, melyek saját területén vannak, vagy hol már nevezetes bányaművek léteznek; ugy ellenben a nemes fémbányák mivelésére főleg az állam van hivatva, miután ezekben rendesen vékonyabb erekben létező érczek fejtetnek s igy azok mivelése sokkal nagyobb munkaerőt igényel és gyakran évtizedek mulnak el, mig sikerül a meddő közetek keresztülfórése s az ujonnan feltárt

érczek jövedelméből az előlegezett költségek fedezése. El lehet tehát mondani, hogy a jelen bányászati viszonyok közt a nemes fémbányászatot az állambányászat tartja fen.

Vasbányamivelés.

A vasgyárak, melyek a mult időkben a vas csekély ára és az elégtelen beruházások folytán csekély jövedelmet adtak, az utóbbi korszak alatt nevezetes lendületet nyertek. Ha tekintetbe vesszük azon tőkeértéket, mely a VIII/. alatt mellékelt kimutatás szerint a vasgyárakba beruháztatott, a befektetett tőkék után kamatoztak ezek

VIII/

1862-ban	0.43 %
1867-ben	3.44 %
1868-ban	6.44 %-kal

s a két utolsó évben elért jövedelem még nagyobb emelkedést tüntetne ki, ha a korábbi időkben az olcsóbb vasár mellett kötött áruszerződések a vasgyárak termelvényét nagy mértékben igénybe nem vették volna.

Vasbányákra forditott beruházások.

Az államvasbányák és vasgyárak jövedelmét nevezetesen fogják emelni azon jelentékeny beruházások, melyek a róniczi és diósgyőri ujonnan alakitott vasgyárakban azon czélból tétettek, hogy különösen a vasutépités általános kiterjedése folytán a sinekben előállott szükségnek a hazai vasipar általi fedezése lehetőleg előmozdittassék.

Az első erdélyi vasutvonal kiépitése minden esetre befolyással lesz ezen jövedelem emelkedésre, miután ezen vasutvonal épitése által a vajda-hunyadi uradalomban létező vaskő és az állam tulajdonához tartozó zsilvölgyi kimerithetlen kőszéntelepnek kellő értékesitése lehetővé válik — és nem kételkedem, hogy ha a vasgyártás és kőszénbányászat kellő alapokon, elengedő tőkével és szakértelemmel fog kezeltetni, a tett és még teendő beruházások biztosan meg fogják hozni a várt eredményeket.

A fémbányászat emelkedésének akadályai.

A fémbányászat általános emelkedésének és az állambányászat üdvös hatásának egész a legközelebb mult időig két akadálya létezett,

mi a magánbányászok méltó felszólalására gyakran adott alkalmat és igy némileg menthető volt azon ellenszenv, mely a mult időben az állambányászat irányában azok részéről nyilatkozott.

Ezek egyike volt, hogy a bányahatóság ugyan azon közegek által kezeltetett, kikre az állambányászat igazgatása volt bizva és igy a magánbányászok és a kincstár közt keletkezett vitás kérdésekben, ugy első folyamodásilag a bányatisztségek, mint felebbezés esetében a volt cs. kir. udvari kamara, később a pénzügyministerium által az államkincstár intézkedett mint fél és biró is egyszersmind. Ezen jogi szempontból minden józan elvet nélkülöző állapoton azonban még a mult kormány segitett az önálló bányakapitányságok felállitása és a legfelsőbb bányahatóságok teendőinek a kereskedelmi ministeriumra lett átruházása által; ennélfogva megszüntek azon folytonos surlódások, melyek az érdekek összeütközéséből támadtak s a kincstári bányatisztviselők és magánbányászok közti vészálkodást a bányászat érdekének inkább megfelelő békésszellemü viszony váltotta fel.

Állami fémkohók.

A másik ok, mely sok panaszra szolgált alkalmul, az volt, hogy az állam részéről a fémkohókat épen ugy tekintették, mint bármely más magán ipartulajdont, azok kezelésénél tehát az volt feladatul kitüzve, hogy ezekből a lehető legnagyobb nyereséget kell huzni, habár ezáltal a magánbányászat nevezetesen szenvedett is. Ennek következése lett, hogy miután a magánbányaiparosok saját kohókkal nem birtak és ilyeket állitani nem tudtak, kénytelenek voltak vájnanyeredékeiket a kincstári kohóknak azon az áron átengedni, amelyet ez kénye szerint szabott és miután ez rendszerint csekély volt, több bánya, mely különben haszonnal lett volna müvelhető, beszüntettetett.

Magánbányászok kohói.

A magán bányaiparosoknak szabadságokban állott ugyan egyesült erővel, saját használatra kohókat állitani; de nem minden bányavidék rendelkezhetvén elegendő pénzerővel, magánkohók felállitása csupáncsak a szomolnoki bányakerületben sikerült, azonban a kincstár szembetünő kárával annyiban, amennyiben Szepesmegyében a felső-

magyarországi bányatulajdonosok réz és ezüstkohóinak felállitása után, a kincstári kohóknál annyira apadt a magán beváltás, hogy az óvizi ezüstkohót egészen, a szomolnoki kohót és foncsordát legnagyobb részt, a maluzsinai rézpörölydét pedig egészen meg kellett szüntetni.

A selmeczi, nagybányai és kolozsvári bányaigazgatóság kerületeiben a magán bányaiparosok nem voltak hasonló szerencsés helyzetben és kénytelenek voltak türni a nyomasztó állapotot, mely ellen panaszt ugyan emelhettek, de annak részökre kedvező elintézését nem eszközölhették.

Hiányok orvoslata.

A mr. kir. pénzügyministerium vezetésének átvétele után orvosolni kivánván ezen bajokat, megtétettem a szükséges vizsgálatokat és a beváltásnál követendő elveket megállapittattam, melyek 1868-ban életbe is lettek léptetve. Ezek szerint szem előtt tartva azon fontosabb közgazdászati érdekeket, melyek a bányászatnak nem csak fentartását, de felvirágzásának előmozditását is követelik, azon elv állapittatott meg, hogy az állam jelenleg fenálló kohóival nyerekedni nem kiván, tehát az összes dijak, melyek fizettetnek, akkép lettek megszabva, hogy a tényleges költségeket fedezzék; továbbá hogy a kohóüzemből netán származó nyereség a beváltatóknak engedtessék át és ezen nyeremény a beváltmányok értékének megfelelő arányban évenkint a számadások megvizsgálása után fizettessék ki.

Miután ekkép a magánbányászatnak az előbbeni időkben fenállott akadálya és az állambányászattali surlódások főoka eltávolittatott: el lehet mondani, hogy megszünt azon idegenkedés, mely elébb a két bányászat közt fenállott és most minden elfogulatlan az állambányászatot a magánbányászat hatalmas előmozditójául tekinti — és ha léteznek is még egyes vidékeken csekélyebb fontosságu kérdések, melyek kiegyenlitésre várnak, mint az állami altárnák és a bányászatra fentartott erdők használata: mindezen kérdések időfolytával méltányos alapon és a bányaipar érdekében nagyobb nehézség nélkül megoldhatók lesznek, ha a magánosok is készek, a méltányosság és igazság elveit szem előtt tartani.

Miután az állambányászat mind történelmi, mind közgazdászati szempontból méltó figyelmet érdemel: bátor vagyok az egyes bányakerületek és bányákra vonatkozó adatokat a következőkben elősorolni.

A selmeczi főbányagrófsági kerület.

A selmeczi főbányagrófság alá tartozó bányamüvek, a mr. kir. ministerium megalakulását közvetlen megelőző öt év alatt, az agio beszámitása nélkül 54,475 frtnyi évi átlagos veszteséget mutatnak. Ugyancsak ezen számitás alapján a két utóbbi évben nyereség mutatkozott, nevezetesen: 1867-ben 146,575 frt, 1868-ban pedig 173,451 frt. Ha pedig az ezen évek elforgása alatt nyert aranyhoz és ezüsthez az időközi agiot is hozzászámitjuk, akkor 186⅚-ig 50.684 ft, 1867-ben 416.766 frt, 1868-ban 341.603 frt nyereség tünik ki, a mi tanuságot tesz arról, hogy ezen kerület bányászata és kohászata nevezetes előmenetelt tett s a mult idők hibái lehetőleg mellőztetvén, ezen bányászat jövedelmének emelésére biztos remény mutatkozik.

Ezen kerület bányászati eredménye.

Ha tekintetbe vesszük az államköltségvetési előirányzatot, ezen kerület bányászata a következő eredményeket mutatja: 1867-re előszámitva volt 162,793 frt felesleg, a valóságos eredmény tett 500,238 frtot, tehát kedvezőbb volt 337,445 frttal.

1868-ik évben előirányozva volt 66,090 frt hiány, a valóságos eredmény pedig 1.452.824 frt felesleget mutatott, tulhaladta tehát a felesleg az előirányzatot 1.518,914 frttal, mely kedvező eredmény azonban leginkább a régibb készletek értékesitéséből származott.

A selmeczi bányadalom.

A selmeczi főbányagrófság kerületéhez tartozó bányák közt az első helyet a selmeczi bányadalom foglalja el; de ha tekintetbe vesszük eredetének régiségét és nagy terjedelmét: ugy ezen bányamü nemcsak a magyar-osztrák államban, de az Európában létező bányák közt is az első rendü bányamüvekhez méltán sorozható.

Mint minden arany és ezüstbányának, ugy a selmeczinek is voltak igen fényes és dús évszakai, de voltak kevésbé kedvezők is, me-

lyek alatt jövedelmei megapadtak, sőt néha ezen bányák valóságos veszteséggel müködtek.

A beruházások, melyek ezen bányákra fordittattak, igen nevezetesek. Igy a Sz.-Háromság nevü altárna költségei, mely 1611—1671-ig vájatott 3 millio frtot meghaladtak, mely költségek azonban, amint ezen tárnánál az előtte fekvő telérek különösen a kóroda és bibertelér elérettek, a bekövetkezett három évben nemcsak visszafordultak, hanem ezen idő alatt ugyanannyi tiszta nyereséget is hoztak.

Vájnavizek felfakadása.

Ezen szerencsés korszakot husz év mulva, mintegy fél századig tartó viszontagságos korszak váltotta fel, mely alatt ezen nagyhirü bányamüvek végleges felhagyása több izben vétetett komoly tárgyalás alá. Ezen korszak tartott 1693-tól 1740-ig. A vájnavizek ugyanis oly nagy bőségben fakadtak fel ekkor, hogy ezek miatt az érczfejtés hozzáférhetlenné lett, a vizkiemelésre addig használt gépek elégtelenneknek bizonyultak, sőt még azon négy gőzgép sem vezetett kivánt eredményre, melyek 1733—1736-ban e czélból felállittattak. E válságos perczekben azonban a selmeczi bányamüveket a végpusztulástól, a város lakóit pedig a kivándorlástól két körülmény megmentette, t. i. az akkori főgépfelügyelő ujszerkezetü vizemelő gépének felállitása és az akkori kormány áldozatkész hozzájárulása, hogy ezen uj találmányra a megkivánható összeget engedélyezte. Az ujszerkezetü vizoszlopgépek tehát felállittattak s müködésöket fényes siker koronázta; mert a vájnák ismét hozzáférhetőkké tétetvén uj érczerek nyittattak s a fémtermelés annyira emelkedett, hogy 1740-től 1759-ig az átlagos évi vájnanyeredék értéke 2.528,363 frtot tett, ugyanis évenkint nyeretett 1.759 p. font arany és 38.035 p. font ezüst.

Vájnatelkek kiterjedése.

A selmeczi állami bányadalomhoz tartozó vájnatelkek 134 vájnamértékből állanak s összes térfogatuk 6.550,006 □öl.

Aknák mélysége

A vájnák leginkább aknák által vannak feltárva, melyek egyszersmind a vájmányok kiszállitására és a vájnavizek kiemelésére szolgálnak. Számuk 36, összes mélységök pedig 4046 öl, egy akna átlagos mélysége tehát 112 öl. Legnagyobbszerü a 285 öl mélységü

Amaliaakna, melyből a bécsi sz. Istvántorony csak ugy érne ki, ha négyszerte volna magasabb, azután az Andrásakna, melynek mélysége 229 öl.

A nyitva álló nyilámok összes hosszusága 63.618 folyó öl, tehát közel 16 mértföld, melyekben a vájmányok könnyebb szállitása végett különböző helyeken 8810 ölnyi hosszuságban vaspálya van lerakva.

Altárnák kiterjedése.

A vájnavizek elvezetésére és a vájnák belsejének üde léggeli ellátására e következő négy altárna szolgál:

Biberaltárna.

a) a Biberaltárna, a Józsefaltárna felett 147 öllel, vájatott 1400 év táján;

Sz. Háromság altárna.

b) a Sz. Háromságaltárna, az előbbinél 25 öllel mélyebben, vájatott 1611-től 1671-ig;

Ferenczaltárna.

c) a Ferenczaltárna, a Sz. Háromságaltárna alatt 59 a Józsefaltárna felett pedig mintegy 80 öl mélységben. Vájatása megkezdetett 1494-ben s 1637-ben tehát 143 év alatt 984 öl hosszusággal eredetileg kitüzött czélját t. i. a holdrusbányai telkek alávájását elérte. Miután a selmeczi bányák ismét jövedelmezővé váltak, de a vizek kiemelése sok költségbe került, folytattatott ezen altárna 1747-től a selmeczi telkek alá, melyek 1765-ben egy 1570 öl hosszuságu vágattal el is érettek. Azóta szárnyvágataival szétterjedt valamennyi selmeczi vájna alá s jelenleg egyike a legnagyobb kiterjedésü tárnáknak, miután összes szárnyainak hosszusága mintegy 4¼ mértföld;

Józsefastárna.

d) a Józsefaltárna mintegy 80 öllel fekszik mélyebben, mint a Ferenczaltárna s ha elkészül, a jelenleg létező legmélyebb bányamüveket még 40 öllel fogja alávájni. Vájatása 1782-ben kezdetett meg a Garamvölgyében Voznitz helység felett. Tervezett hossza, t. i. torkolatától a Nagyboldogasszonyaknáig 7800 öl, melyből 6110 öl már kész, 1690 öl pedig még kivájandó. Mivelése a lefolyt egyes évtizedekben hol kisebb, hol nagyobb erélylyel és költséggel vitetett, aszerint, amint a kormánynál

vagy a bányagazdászati vagy a pillanatnyi szép eredményekre számító pénzügyi érdekek léptek előtérbe.

Ezen nagyszerü vállalat, melynek szerencsés keresztülvitelétől a selmeczi bányadalom ujbóli felemelkedése lényegesen függ, eddig mintegy 3 millio frtba került s mig teljesen elkészül, a mi körülbelül 8 év mulva várható, még mintegy 800,000 frtot fog igénybe venni.

A veszteséggel járó mivelés okai.

A selmeczi bányadalom, ámbár termelése nem igen csökkent, néhány év óta némi veszteséggel mivelletik, mivel a vájnavizek eltávolitása és a tüzelő anyagok beszerzése igen sok költségbe kerülnek. A tüzelő anyagok olcsóbb beszerzése az által lesz elérhető, ha a vaspályahálózatba Selmecz is valamely szárnyvonal kiépitése által felvétetik. A vájnavizek könnyebb és olcsóbb eltávolitásán pedig csak az emlitett Józsefaltárna végelkészülése fog gyökeresen segiteni, melyről mellékesen legyen szabad megjegyeznem, hogy ezen altárna végelkészülése a selmeczi bányák tiszta jövedelmének emelkedését is maga után fogja vonni; mert ekkor nemcsak ezen tárnaépitésre, valamint a vizemelésre és azon nyilámok fentartására évenkint forditandó költségek fognak megszünni, melyek a felsőbb szinti vájnavizek külszinre vezetése végett tartatnak nyitva, hanem azon jelentékeny vizerő, melyet most vizemelések vesznek igénybe, a zuzdák nagyobb mérvü müködésére lesz forditható

Gépek és gőperő.

Az alsóbb szinti vájnavizek felemelését eszközli 7 gép, összesen 436 lóerővel, melyek közül 4 gőzgép 290 lóerővel, 4 vizoszlopgép 124 lóerővel és 2 vizkerékgép 22 lóerővel.

A vájmányok mennyisége és minősége.

A vájmányok kiszállitása nagyobbrészt aknákon keresztül történik, mely czélra szolgál 4 gőzgép 89 lóerővel, egy 15 lóerejü vizoszlopgép, 6 vizkerékgép 87 lóerővel, összesen tehát 11 gép 191 lóerővel és 10 lójárgány. A vájmányok további rendeltetésük helyére vasuton szállittatnak, melynek hossza 2271 öl s mennyisége évenkint mintegy 3 millio mázsára rug, melyből 1.600,000 mázsa ércz és zuzércz, 1.400,000 mázsa pedig meddő közet.

Vizgyüjtő tavak.

A szállitó és vizemelő gépek, valamint a zuzdák és egyéb segéd-

gépek erőmüveinek hajtására szolgál azon viz, mely Selmecz oldalvölgyeiben, tizenkét e czélra épitett gyüjtő tavakban egyesül, melyek köbtartalma összesen mintegy 200 millio köbláb, a hozzájok tartozó fogó árkok hossza 38,000 öl, a vezető árkoké pedig 30.000; de ritka évben telnek meg egészen ezen tavak s rendszerint évente csak mintegy 160 millio, perczenkint tehát 344 köbláb vizet szolgállatnak. E vizek nyomása átlag 775 lábra tehető, a mi 620 lóerőt képvisel.

Zuzdamüvek.

A nyert érczekből kevés az, mely közvetlenül átadható a kohónak, nagyobb részök előbb zuzás és marasztás által töményittetik. E czélra szolgál 47 zuzda 1404 nyillal, 276 foncsormolnával, 2028 különféle szerkezetü szérekkel és egyéb mükészülékekkel. A nyilak közül azonban vizhiány miatt csak mintegy 700 tartatik folytonos működésben. A felkészitett mintegy 1.600,000 mázsa zuzérczből nyeretik 180 p. font zuzarany és 64.000 mázsa a kohónál beváltható mara, az elkülönitett meddő közet tehát mintegy 94%-kot tesz.

Mellékes bányaüzemágazatok.

Ezen bányadalomhoz tartoznak még

a) a bányamérnökség, mely a vájnák időszakonkénti felmérésével és térképezésével foglalkozik;

b) a vashuzal és gyúkanóczgyár, melyek gyártmányai nemcsak saját használatra, hanem magánosok számára is készülnek;

c) a szertár, mely a bányászatot a szükséges anyagokkal u. m. lőporral, olajjal stb. és szerszámokkal látja el;

d) a kovácsmühely, szerszámok és géprészek kijavitása végett;

e) a magtár és malom, mely a bányamunkásokat és felügyelőket gabonával és liszttel látja el;

f) az istálló, bányászati munkához szükséges igásállatok számára.

A bányadalom vezetése.

A bányadalmat egy bányagondnok vezetése alatt 35 hivatalnok és 88 felvigyázó kezeli, állandó munkás van 2764, kik közül 1664 a vajnáknál, 700 a zuzmüveknél, 400 pedig a segéd üzemágaknál dolgozik, ezeken kivül vannak azon munkások és fuvarosok, a kik az anyagok, szerek, vájmányok és bányanyeredékek elszállitásával foglalkoznak.

A bányaszámadás, az agio beszámitása nélkül évenként mintegy 90.000 frtnyi veszteséget mutat, de ha a számadásokban a termelt arany és ezüst értékéhez ezek agiója is hozzászámittatik, akkor a selmeczi bányászat nyereséget fog kitüntetni, miként ez a következő táblázatból látható:

Év	Évi nyereség veszteség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség veszteség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	**152.270**	185	8.067	487.890	25.8	125.876	**26.394**
1863.	**70.895**	197	11.777	662.940	12.2	80.879	9.984
1864.	**21.567**	254	14.065	804.375	15.6	125.483	103 916
1865.	**56.678**	276	13.283	784.035	9.3	72.915	16.237
1866.	**79.189**	215	11.474	661.455	18.7	123.692	44.503
1867.	**102.778**	366	15.361	938.295	25	234.574	131.796
1868.	**146.400**	369	16.379	986.130	14.6	143.975	**2.425**
Összesen	**629.777**	1.862	90.406	5,325.120		907.394	277.617
Évi átlag	**89.968**	266	12.915	760.731		129.628	39.660

Körmöczi bányadalom.

A körmöczi bányamű, mely régi eredeténél fogva ép oly nevezetes, mint a selmeczi, kezdetben magánbányabirtokosok mivelése alatt állott, de az 1593. évet megelőző korszakban nem a legjobb sikerrel, mivel a bányabirtokosok az állam részéről előlegeket voltak kénytelenek igénybe venni s fizetési kötelezettségöket utóbb teljesiteni nem tudván, az emlitett évben az ugynevezett Goldkunsthandlung-ot, az aranybányadalmat, fizetés fejében a kincstárnak enged-

ték át. A mostani állambánya másik része a Rothféle bányadalom, mely a Roth örökösöktől 1810-ben készpénzen szereztetett meg.

Ezen bányadalom multja.

Ezen bányadalom sok viszontagságokon ment keresztül. Körmöcz városa és hajdan virágzó bányászata a Bocskay, Bethlen, Rákóczy és Tökölyféle felkelések alatt sokat szenvedett s ez idő tájban már a mélyebb szintekben forogván, vizemelésre nagy összegeket áldozott s állandó kitartásra és békés időkre lett volna szüksége.

A tizenhetedik század vége felé a vájnavizek annyira megszaporodtak, hogy azok kiemelésére az akkor fenállott s vizkerék által hajtott 5 vizemelő gép elegendő nem volt, miért is 1700-ban a mélység elhagyása és a vizemelő gépek lebontása felsőbb helyről elrendeltetett, jóllehet az évi veszteség 5.600 frtnál többre nem rugott.

Utóbb mintegy 30—40 év mulva azonban ismét 5 vizemelőgép állíttatott fel, mely intézkedés folytán a mélység vizmentessé tétetvén, a bányamivelés uj lendületet vett s 1801-ig ezen bányák mivelésénél mintegy 4.000 frtnyi átlagos évi nyereség mutatkozott. A következő években ismét veszteség állott be, leginkább azon 25.000 frt rendes kiadás miatt, melybe a mélységnek az emlitett 5 vizemelő gép általi vizmentesitése évenként került, minélfogva felsőbb rendelet következtében a kevésbé dús Boldogasszonyaknа mivelésével felhagytak és az ennél létezett vizemelő gépet lebontották, mely intézkedés folytán a működésben hagyott 4 vizemelő gép, a vájnavizek eltávolitására elegendők nem lévén, lassanként az érczdús mélység is ismét viz alá merült s 1813-ban mivelésének abbanhagyása elrendeltetett.

Ferdinándaltárna.

Ezen mélység vizmentesitése a franczia háboruk utáni korszakban többször vétetett tárgyalás alá s annak létesitése végett 1841-ben az 5692 öl hosszu Ferdinándaltárna vájása jóváhagyatott és meg is kezdetett a Garamvölgyében Sz.-Kereszt mezőváros felett, a régi Szászkő várrommal átellenben. A megállapitott terv szerint 60 év alatt kellett volna készen lennie, a mély altárna szintjén alul 122, a legmélyebb aknán alul pedig 21 ölnyi mélységben. Ez ideig kivájatott ezen tárnában 1825 öl s a légaknákban 508½ öl, mely eredmény

összesen 456.901 frtba került. A tárnavájás 1859. óta ugyszólván szünetel, mivel akkor a vájás csak egy vájvégre szorittatott, melynek szárazon tartását egy vizemelő gép eszközli, emellett a vájmányok kiszállitására is használtatván. Ezen altárna tervszerü elkészitése a kellő mérvben ujólag munkába vétessék-e? jelenleg tárgyalás alatt áll s nem kétlem, hogy e fontos ügy oly megoldást fog nyerni, mely a körmöczi bányászat felvirágzására vezetend.

A Ferdinándaltárnán kivül Körmöczbányán még két altárna létezik u. m.:

a) a felső tárna, melynek hossza 2140 öl s a legfelső aknát 80 öllel mélyiti alá. Mikor ásatott? bizonytalan s ugy látszik magával a körmöczi bányászattal egyidejü;

b) a mély altárna, melynek hossza a szárnyvágatok nélkül 3260 öl s a felső tárna alatt 42 ölnyire áll. Vájatása a 15. század végén kezdődött s a 17. század elején végeztetett be.

A vájnák mélysége.

A körmöczi vájnák is legnagyobb részt aknák által vannak feltárva, melyek száma 8, összes mélységök pedig 612 öl, egy aknára tehát átlagosan 76 öl esik. Legmélyebb ezek között az Annaakna 200 öl és a Mátyásakna 184 öl mélységgel.

A kincstári bányatelkek állanak 188 vájnamértékből és 11.009 □ölből, vagyis összesen 2.369,280 □ölből.

Berendezése.

A vájmányok külszinre szállitását 5 vizkerék által hajtott gép eszközli s az ekkép kiszállitott zuzércz, mintegy 260,000 mázsára tehető. Ércz a körmöczi bányadalomban nem igen fordul elő, csak zúzércz, melynek töményitése zuzdákban eszközöltetik s e czélra szolgál 16 zuzdamü 540 nyillal, 258 különféle szérekkel és egyéb készülékekkel. A zuzdák évenkint mintegy 80 p. font zuzaranyból és 16.000 mázsa arany és ezüsttartalmu kéregmarából álló nyeredéket szolgáltatnak.

Vizvezeték.

A zuzdák és zuzérczemelő gépek hajtására szükséges vizmennyiség egy 10.285 öl hosszu árok és két összesen 269 öl hosszu viztárna által vezettetik a Turócz megyebeli völgyekből Körmöczbányára.

Ezen vizvezeték perczenkint mintegy 400 köbláb vizet szolgáltat, melynek nyomása 420 láb, a mi 390 lóerőt képvisel.

Kezelő személyzet.

A bányamü 6 bányatiszt s ugyanannyi altiszt felügyelete alatt áll s 977 állandó munkásnak szolgáltat vékony keresetet.

A bánya jövedelmi zárlatát e következő táblázat mutatja:

Év	Évi nyereség veszteség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség veszteség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	**72.469**	106	548	96.210	25.$_8$	24.622	**47.847**
1863.	**59.828**	106	478	93.060	12.$_2$	11.353	**48.475**
1864.	**37.312**	143	768	131.085	15.$_6$	20.449	**16.863**
1865.	**9.833**	135	889	131.130	9.$_3$	12.194	2.361
1866.	**2.297**	146	889	138.555	18.$_7$	25.200	22.903
1867.	**33.316**	156	818	142.110	25	35.528	2.212
1868.	**40.673**	155	784	139.905	14.$_6$	20.426	**20.247**
Összesen	**255.728**	947	5.174	872.055		149.772	**105.956**
Évi átlag	**36.533**	135	739	124.572		21 396	**15.137**

Urvölgyi és óhegyi bányadalom.

Beszterczebánya város, keletkezését a hajdan virágzó és hires urvölgyi rézbányáknak köszönheti. Ezen rézbányamü két különböző földtani képződményben fejlődött ki.

Az urvölgyi bánya ugyanis kesekőben előforduló ülepeket, az óhegyi pedig csillámpalába csapó valóságos teléreket fejt s mind a kettő nyeredéke tiszta és ezüsttartalmu rézérczből áll, mely további feldolgozást az óhegyi kohóban nyer.

A vájnatelek 42 véjnamértékből áll s összes térfogata 610,127 □ölet tesz, mely 5, összesen 540 ölnyi mély akna által táratott fel s ezek közül 3 Urvölgyön, 2 pedig Óhegyen létezik. Az összes nyilámok hossza 11.450 öl, tehát közel 3 mérföld, melyek fentartása a faár emelkedése miatt mindinkább költségessé válik. A vájnatelek kiterjedése.

A használható ércznyeredék évenkint 15,000 mázsára tehető, melynek két harmada mosás utján állittatik elő. Az évi bányatermelés 500 p. font ezüst és 1400 mázsa réz, mely utóbbiból 30 mázsát a rézgáliczos viz, vasközvetités mellett, lerakodás utján szolgáltat.

A vájmányok külszinre szállitását 5, összesen 23 lóerőt képviselő vizkerékgép eszközli, melynek csapó vize 3, összesen 21,867 öl hosszu csatornán vezettetik rendeltetése helyére.

A bánya 3 bányatiszt és 14 altiszt vezetése alatt áll s e kietlen és terméketlen vidéken 571 állandó munkásnak nyujt keresetet.

A jövedelmi zárlatot e következő táblázat mutatja:

Év	Számlaszerü nyereség **veszteség**	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség **veszteség**
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	5.945		96	4.320	25.8	1.146	7.091
1863.	**19.963**		108	4.860	12.2	593	**19.370**
1864.	**20.386**		122	5.490	15.6	856	**19.530**
1865.	**22.758**		109	4.905	9.3	456	**22.302**
1866.	**21.837**		146	6.570	18.7	1.229	**20.608**
1867.	**34.446**		413	18.585	25.	4.646	**29.800**
1868.	**28.244**		471	21.195	14.6	3.094	**28.150**
Összesen	**141.689**		1465	65.935		12.020	**129.669**
Évi átlag	**20.241**		209	9.345		1.717	**18.524**

A veszteség okai

Az eredmény kétségtelen veszteséget tüntet ugyan ki, de ebből ezen hajdan virágzó és dusjövedelmü rézbányák jövedelemképessége felett pálczát törni nem lehet, mivel a mostani ki nem elégitő eredmény a multban követett azon helytelen eljárás következménye, mely a vájnamüvek jó karban tartásának elhanyagolásával, minden erőt a dúsan mutatkozó ércz mohó kiaknázására forditott. Az ebből származott hibák orvoslata, valamint uj feltárások foganatba vétele iránt az ujabb időben czélszerü intézkedések tétettek, melyektől ezen bányák felvirágzása bizton várható, annál is inkább, mivel az óhegyi képződmény csak 52 ölnyi mélységre van feltárva s ott az uj munkálatokkal nemcsak rézércz tartalmu telérkék, hanem ólomtartalmu eddig ismeretlen telér is fedeztetett fel.

A magurkai arany és dárdánybánya.

A Liptómegyében fekvő magurkai bányamünél gránit közetbe csapó dárdany és aranytartalmu telér fejtetik, addig mig vájása a felsőbb szintekben történt nem csekély jövedelmet adott, a legujabbi időben azonban, miután a telér dusságát a mélységfelé mindinkább elvesztette, veszteségeket mutatott, melyek leginkább az ez előtt elhanyagolt és most égető szükséggé vált kutatások nagyobb mérvbeni foganatosításából eredtek.

Vájnamérték.

Az illető vájna telek 19 vájnamértékből áll, térfogata tehát 264,425 □öl s csak tárnák által van feltárva, a melyek közül legmélyebb a Russeggertárna.

Ezen bányamü $^{32}/_{37}$ része az állam tulajdona, a többi magánosoké.

Nyeredékei évenkint mintegy 5000 mázsa dárdányérczből s csekély mennyiségü aranyérczből állanak, melyekből 3 zuzdában és egy kis dárdánykohóban mint egy 9 p. font arany, 12 p. font ezüst és 1000 mázsa nyers dárdány nyeretik.

Jövedelmezőségét mutatja e következő táblázat:

Év	Számlaszerü nyereség **veszteség**	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség **veszteség**
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	11.218	8	.	5.388	25.$_8$	1.388	12.606
1863.	2.870	6	9	4.455	12.$_2$	544	3.414
1864.	**5.458**	12	18	8.910	15.$_6$	1.400	**4.058**
1865.	**6.902**	8	27	6.595	9.$_3$	619	**6.283**
1866.	**4.701**	10	10	7.200	18.$_7$	1.346	**3.355**
1867.	**11.849**	15	12	10.665	25	2.666	**9.183**
1868.	2.060	6	10	4.500	14.$_6$	657	2.717
Összesen	**12.762**	65	86	47.705		8.620	**4.742**
Évi átlag	**1.823**	9	12	6.815		1.146	**677**

A selmeczi kerületbeli vájnákból és zuzdákban nyert érczek és marák, még pedig nem csak a kincstári bányamüvekben előállitottak, hanem a magán bányabirtokosok által termeltek is a selmeczi, zsarnoczai, körmöczi, beszterczebányai, tajovai és óhegyi kohókban dolgoztatnak fel. Kohók.

Az első négynek feladata az ezüst tartalmu bányanyeredékeket kohászilag értékesiteni s az azokban foglalt nemes fémeket u. m. az aranyat és ezüstöt, a fenálló olvasztási rendszer alapján ólom által kiválasztani, továbbá az ólomérczekből és marákból az ólmot vagy fémalakban vagy pedig a kereskedelmi viszonyok igényei szerint élenyülve mázag alakban előállitani s azt, mint kereskedelmi czikket átadni a fogyasztásnak.

A jelenleg fenálló olvasztási rendszer e következő mütételekből áll: Olvasztási módszer.

a) nyers olvasztás, mely által a szegényebb nyeredékekben foglalt nemes fém kisebb tömegbe alakittatik;

b) dúsolmitatás, melynél a nyersolvasztás által nyert kénvek, továbbá a dúsabb érczekben és marákban lévő arany és ezüst, megelőzött pörkölés után ólomba átvitetik;

c) üzelés, melynél a dúsolmitatás által nyert ólomból, a nemes fémek szin alakban előállitatnak.

Mint utómunka tekintendő még a kénvolvasztás és másodkénvolvasztás, melyeknél a dúsolmitatásnál nyert kénvek ezüstelenittetnek s egyszersmind az ezekben lévő réz tömittetik, mely utóbbi, a további feldolgozás végett a tajovai rézkohónak átadatik.

Berendezés. Ezen mütétek keresztül vitelére szolgál 42 különféle pest, 19 fuvó és ez utóbbiak hajtására 27 vizkerékgép, összesen 96 lóerővel.

Alkalmazva van ezeknél 12 tiszt és 22 altiszt, az állandó munkások száma pedig 361.

Jövedelmi számla. Ezen kohók rendesen nagy nyereség kimutatásával zárják számlájukat, mely csakis a beváltási árszabályzatban megállapitott kelletinél nagyobb kohóköltségekben gyökerezvén, tulajdonképen az illető beváltató bányák javára lenne irandó.

1862-től 1866-ig volt e kohók évi átlagos nyeresége 51,073 frt,
1867-ben . . . . . 69,694 „
1868-ban pedig . . . . . 92-021 „

Szinréz előállitás. A selmeczi kerületben nyert rézérczek és rézdús kénvekből az óhegyi és tajovai kohókban állittatik elő, olvasztás utján, szinréz e mellett pedig nyeretik még az ezüst tartalmu kohónyeredékekből Tajován sósvizzeli lúgzás utján, ezen nemes fém is. E czélra szolgál 13 különféle pest, 36 lugzókád, egy rézejtési készülék 26 váluval, 7 fuvó és ez utóbbiak hajtására 12, összesen 60 lóerőt képviselő vizkerékgép.

Az itt nyert szinréz eladható áruvá a beszterczei rézpörölydében alakittatik át, mely e czélból 16 különféle höddel, 10 nyujtó és mélyitő pörölylyel, 1 hengerművel és 23 egyéb különféle csinozó géppel van felszerelve.

A rézkohóknál és a pörölydénél 4 tiszt és 11 altiszt vezetése alatt 107 munkás van elfoglalva.

Ezen müvek eredménye is rendesen nyereség, mely átlagosan tett:

186⅔-ban	7,171 frtot,
1867-ben	35,240 „
1868-ban	29,011 „

Rhóniczi vasgyár.

A selmeczi főbányagrófság igazgatása alatti vasgyárak közül, első helyen áll a rhoniczi. Ez egészen az állam tulajdona és annak a felső Garamvölgyében létező uradalmaihoz tartozó rengeteg erdőségek különben el nem árusitható fakészletét értékesiti.

Ehhez tartoznak:

1. A rhóniczi olvasztó, öntőde, gépgyár és a polhorai olvasztó. Az ezen olvasztóknál felhasznált vasércz a környéken fekvő saját vájnákban nyeretik, vastartalmuk igen kicsiny és azért csak más dúsabb vasérczczel, vagy műuton készült vaskovacsokkal (készelési salakkal) dolgozhatók fel. Rhoniczon van két nagy pest, melyekben a fentemlitett érczekből és készelési salakból évenkint mintegy 35,000 mázsa nyersvas és 12,000 mázsa öntött vas állittatik elő. Tüzelő anyagul szénen kivül nyers fa is használtatik, a mi eddig csak itt sikerült és minden mázsa nyersvasnál közel 30 krnyi megtakaritást eredményez.

2. A brezovai hengerde. Ezen műnél van 6 kavar és 6 hegesztő pest; leginkább vasuti sinek gyártásával foglalkozik, melyekből évenkint mintegy 130,000 mázsát készit.

3. A részint Rhoniczon, részint a környéken fekvő vashámorok, melyekben évenkint mintegy 100,000 mázsa vertvas készül.

Ezen vasgyár jövedelmezése.

A rhoniczi vasgyár átlagos évi jövedelme volt:

186⅔-ban	69,904 frt,
1867-ben	185,395 „
1868-ban	247,284 „

A két utolsó évben az emelkedett vasárak mellett, még nevezetesebb lett volna a nyereség, ha a gyár készitményeit, a mult időkben

olcsóbb vasár mellett kötött áruszerződések teljesitése nem veszi igénybe.

Tiszolczi vasgyár.

A tiszolczi vasgyár már Gömörmegyében fekszik, érczeit a zelezniki igen bő vájnákból hozatja ide s mivel ezek igen könnyü miveletüek és a fának az ára is igen mérsékelt, a nyersvasnak mázsáját csak 10 köbláb szénfogyasztás mellett 1 frt 90 kron állitja elő. Évi termelése mintegy 75,000 mázsa nyersvas, mely csekély részben a helybeli kavardában, legnagyobb részt pedig a brezovai hengerdében dolgoztatik fel. A helybeli kavarda évi terménye mintegy 2000 mázsa hengerelt vas.

Libethbányai vasgyár.

A libethbányai vasgyár és az ahoz tartozó vaiszkovai vashámor csak 73⅓/128 részig tuiajdona az államnak, a többi 54⅔/128 rész magánosok birtokában van. Vasérczszükségletét a környéken fekvő saját vájnáiból fedezi. Itt van egy nagy olvasztó, a melyben évenkint mintegy 10,000 mázsa nyersvas olvasztatik. Miután e vas öntvényeknek különösen alkalmatos, 1867-ben egy öntőde is rendeztetett itt be, melyben leginkább kelendő kereskedelmi áruk, mint fazekak, ablakrácsok, csövek sat. évenkint mintegy 3000 mázsáig készülnek.

A vaiszkovai hámor egy kavar és egy hegesztő pesttel és a szükséges pörölyökkel évenkint vagy 6000 mázsa vert vasat készit.

A libethbányai vasgyár eredménye évenkint:

1866-ban . . . . . 1,102 frt veszteség volt.
1867-ben pedig . . . . . 3,072 „ s
1868-ban . . . . . 19,344 frt nyereséget tett.

Pojniki vasgyár.

A pojniki vasgyár szinte nem egészben tulajdona az államnak; mert az, 47⅔/128 részben magánosoké. Ezen műhöz tartozik egy 1860. és 1861-ben ujonnan épült nagyolvasztó Pojnikon, mely a környéken fekvő vájnákban nyert vasérczből évenkint mintegy 10,000 mázsa nyersvasat állit elő. Az itt nyert nyersvas a kosztivjárszkai és beszterczei vashámorokban dolgoztatik fel vertvassá, mi czélból az első egy kettős kavarpesttel és 1 hegesztőpesttel, az utóbbi pedig 4 pörölylyel el van látva. Évi termelése mintegy 20,000 mázsa vertvas.

Jövedelme 1862-től 1866-ig . . . . . 519 frt,
1867-ben . . . . . 3,642 „ és
1868-ban . . . . . 7,075 „ volt.

Szomolnoki bányaigazgatóság.

A szomolnoki bányaigazgatóság vezetése alatt két bánya áll: a szomolnoki és az aranyidkai bányadalom, továbbá az ezeknél előállitott nyeredékek olvasztására szolgáló kohók és segédművek.

Ezen művek átlagos évi eredménye volt:

186⅚-ban . . . . . 33,274 frt veszteség,
1867-ben pedig már . . 22,512 „ s
1868-ban . . . . . 42,285 „ nyereség.

Jövedelmi eredményül előirányozva volt:

1867-re . . . . . 54,753 frt felesleg,
1868-ra . . . . . 20,252 „ „

A tulajdonképeni eredmény pedig

1867-ben . . . . . 16,818 frt
1868-ban pedig . . . . . 135,024 forint feles-

legben mutatkozott, az első évben tehát az előirányzatnál 37,935 frttal kevesebb, de az utóbbiban 114,772 frttal több, mely többletet ez utóbbi évben a készletek nagy részének értékesitése idézte elő, a mikor is ezek értéke 92,064 frttal apadt.

Szomolnoki rézbánya.

A szomolnoki hajdan igen hires rézbányamüvek a 14-ik században keletkeztek, később a Zápolya, Thurzó, Sauer, Csáky családok, végtére 1690-ben ez utóbbiaktól csere utjan az állam birtokába jutottak. 1703-ban Rákóczy Ferencz foglalta el azokat, 1712-ben azonban visszakerültek a kincstár birtokába.

E bányadalom fénykora a mult század közepetája volt, mikor a részben még jelenleg fenálló vizemelőgépek felállittatván, ezek segedelmével sikerült több aknát tetemes mélységre alább szállitani, ekkor épittetett az uhornai tó is.

Azon arányban azonban mint a felsőbb szinti dúsérczek lefejtettek, kedvezőtlenebbek lettek e bányamü viszonyai is, a mihez még a bányaszemélyzet aránytalan nagysága is járult, ugy hogy 1817-ben

annak nagyrészét el kellett bocsátani. Azóta kiváló eredményeket még nem tudott előmutatni, habár egyes korszakokban igen szépen jövedelmezett.

Kiterjedése. Jelenleg áll ezen bányadalom 11 felsőmagyarországi vájnamértékből, az érczülepnek 200 ölnyi szélessége folytán tehát térfogata 319,800 □öl.

A felsőbb szintek már a régiek által tökéletesen lemiveltetvén, jelenleg csak a mélységben folytattatik a vájás. E czélból létezik itt 5 és a később említendő rézgáliczos viz felemelése végett még 3 akna, melyeknek összes mélysége 775 öl. Ezek közül legmélyebb a 189 öles lelakna.

Berendezése. A vájmányok kiszállitását két 19 lóerejü vizoszlopgép és 2 vizkerék által hajtott, összesen 15 lóerejü gép eszközli. A vizeket pedig egy 99 lóerejü vizoszlopgép és 2, összesen 30 lóerejü vizkerékgép huzza külszinre.

Ezen gépek hajtására szolgál egyrészt a szomolnoki és a schnellenseifeni patak, másrészt az 1855-ben helyreállitott uhornai tó vize. Ez utóbbi mintegy 6 millio köbláb vizet tartalmaz és miután évente háromszor megtelik, 18 millio köbláb vizet szolgáltat, vezető árka közel egy mérdföld hosszu. Mindamellett aszályos években nem elégséges e csapóviz a vájnák szárazon tartására, mely bajon csak egy gőzgép segithetne.

A vájnanyeredékek leginkább érczekből állanak, melyek évenkint mintegy 40,000 mázsáig a szomolnoki kohónál váltatnak be.

Rézgáliczos vizek. Legnagyobb hirt szereztek azonban e bányamünek, a vájnában réztartalmu vaskéneczekből fakadó rézgáliczos vizei, melyek réztartalma a beléjök rakott vasra leülepszik. Az ez utoni réznyerés legjutányosabb, legbiztosabb és azért legjövedelmezőbb ága ezen bányászatnak. E czélból fenáll 6 művezet, melyekben a vájnákból kiemelt viz, vassal teli rakott csatornákon keresztül folyván, réztartalmát iszap alakjában lerakja, mely közvetlenül a kohónál beváltatik. Ezen csatornák összes hosszasága 2194 öl és a beléjük rakott vas mintegy 20,000 mázsa.

Ily uton nyeretik évenkint mintegy 2000 mázsa réz, mázsánkint vagy 18 frtnyi költséggel.

Három bányatiszt és 16 felügyelő vezetése alatt keresetet talál itt 396 munkás.

E bányadalom jövedelmezősége kielégitőnek mondható, mivel átlag jövedelmezett: Jövedelmezése.

185$^{6}/_{7}$-ben	16,715	frtot,
186$^{2}/_{6}$-ban	4,030	„
1867-ben	24,022	„
1868-ban	24,156	„

Aranyidka és Opaka helységek az erdőséggel együtt 1769-ig Kassa városa birtokához tartoztak. De ezen évben czélszerünek találta e város ebbeli egész birtokát cserében, a Hernád partján fekvő katonai „császár“ malomért a bányakincstárnak átengedni. Aranyidkai bányadalom.

Ez időben állittattak rézkohók Aranyidkán és Opakán, hanem az első csak 1807-ig, az utóbbi 1827-ig álhatott fen rézérczek hiánya miatt, azonban dús kárpótlást nyert a kincstár az aranyidkai ezüstbányászat felvirágzása által. Ugyanazon évben, melyben a rézkohó megszünt, előkészületek tétettek az aranyidkai hegyvonulat rendszeres átkutatásához. E munkálatokat a legjobb siker koronázta s 7 többé kevésbé dustelérek felfedezése és feltárása a kincstár e birtokát bő jövedelem forrásává tette.

Az itteni állami vájnatelek 39 hoszmértékből áll s a benne csapó telérek feltárása tárnák által eszközöltetett, melyek azon arányban, a mint az érczfejtés mélyebbre vonult, egymás alatt nyittattak. Kiterjedése.

Ezek közül legmélyebben fekszik a Brenneraltárna; Tárnai.

30 öllel efelett fekszik a Ludovica,

82	„	„	Alsó Nádor,
104	„	„	Felső Nádor,
111	„	„	Alsó István,
133	„	„	Közép István,
151	„	„	Felső István,
166	„	„	Legfelső Istvántárna.

Legjelentékenyebb ezek közül:

a) a Brenneraltárna, 1400 ölet meghaladó hosszasággal, az aranyidkai vájnákat megfogja nyitni 15 öllel mélyebben, mint a mostani legmélyebb munkálat;

b) a Ludovicaaltárna, addig mig a Brenneraltárna elnem készül a bánya legjelentékenyebb tárnájának tekinthető, nem csak azért; mert annak szintjében a legnagyobb munkálatok léteznek, hanem, mivel a vájmányok kiszállitására 723 öl hosszu vasuttal van ellátva s egyszersmind lég- és vizvezetésre, valamint főbejáratul is szolgál.

Aknái. Akna csak kettő létezik, egy légakna és egy irányakna. Ez utóbbi a Brenneraltárna szintjeig van lemélyitve és főkép e tárna mielőbbi elkészithetése czéljából alasztatott. Ebben van felállitva a Ludovicaaltárna szintjén egy 7 lóerejü vizoszlopgép, mely a mélység vizeit ez altárnára emeli.

A vájnanyeredékek ezüsttartalmu dárdanyérczekből állanak, melyek részint csak egyszerüen összetörve, részint marasztás által töményitve, a mi 6 zuzdában és az ezekhez tartozó szérdékben történik, további feldolgozás végett, évenkint összesen mintegy 20,000 mázsa érczben és marában az ottani foncsorműnek átadatnak.

Az eddig felfedezett telérek a mélység felé mindinkább tömörülnek és az érczek ezüsttartalma nagyobbodik, ugyanazért e bányadalom szép jövőnek néz elébe.

Három bányatiszt és 12 felügyelő vezetése alatt 339 állandó munkás talál itt keresetet.

Jövedelmezősége a következő táblázatból kivehető:

Év	Számlaszerü nyereség veszteség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség veszteség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	**20.664**		1.457	65.565	25.8	16.916	**3.748**
1863.	32.845		3.395	152.775	12.2	18.639	51.484
1864.	44.381		3.621	162.945	15.6	25.419	69.800
1865.	12.962		2.142	96.390	9.3	8.964	21.926
1866.	24.495		3.178	143.010	18.7	26.743	51.238
1867.	11.865		3.461	155.745	25	38.986	50.851
1868.	13.427		3.142	143.640	14.6	20.971	34.398
Összesen	119.311		20.446	920.070		156.638	275.949
Évi átlag	17.044		2.921	131.438		22.377	39.421

Szomolnoki rézkohó.

Azelőtt létezett e kerületben a sárgaréz érczkohó Szomolnokon, a fakó rézérczkohó Óvizen és a maluzsinai rézpörölyde, melyekben nemcsak a kincstári, hanem az összes Szepes megyebeli vájnák nyeredékei értékesittettek. Miután azonban a kincstár a kohó nyereséget a magán beváltatókkal nem osztotta meg és azonkivül az egy mázsában 12 fontnál kisebb tartalmu rézérczeket a beváltásból egészen kizárta, ez utóbbiak saját használatra külön kohókat állitottak s mióta ezek működésüket megkezdték, a magán beváltás annyira csökkent, hogy 1856-ban az óvizi kohóval egészen fel kellett hagyni, a maluzsinai rézpörölydét pedig Szomolnokra áthelyezni. Jelenleg tehát csak a szomolnoki kohó áll még fen, hol a kincstári vájnanyeredékeken kivül csak a legközelebbi egy pár vidéki bánya nyeredékei kerülnek olvasztás alá.

Ezen kohó 1862-től 1866-ig tetemes veszteséggel zárta be számláit, a mely is évenkint átlagosan 41,435 frtra rugott, 1867-ben már 5898 frt és 1868-ban 27,431 frt nyeresége volt.

Aranyidkai foncsormű.

Az aranyidkai foncsormü csak az Aranyidka határában nyert érczeket és marákat dolgozza fel, el van látva 6 pörkpesttel, 1 érczmalommal, 8 foncsoritó hordóval s a többi szükséges mellékkészülékekkel, továbbá a dárdany előállitásához való 1 pörk és 1 olvasztó pesttel.

Évi termelése mintegy 3000 p. font ezüst és 200 mázsa dárdany.

Két kohótiszt és 4 felügyelő közvetlen vezetése alatt 52 állandó munkás keresi itt mindennapi kenyerét.

Ezen kohó adott 1862-től 1866-ig átlagosan évi 14,333 frt, 1867-ben 8,997 frt és 1868-ban 5,336 frt nyereséget.

Diósgyöri régi vasgyár.

A diósgyöri álladalmi jószág igazgatósága területén csak a diósgyöri vasgyár és kőszénbánya létezik.

A vasgyár még 1764-ben épittetett Fazola Henrik egri lakos által, a ki már 1770-ben némi költség megtérítése mellett az egésznek egy nyolczad részét és a gyár igazgatását is a kincstárnak engedte át, azon feltétel alatt, hogy ez utóbbi a gyár kiépitését befejezze és az erre megkivántató költségeket előlegezze. Idő folytán mindig több több részvényes birtoka került a kincstár kezébe s jelenleg az egész vasgyárnak $^3/_5$ illetőleg $^{77}/_{128}$-ad része az államé, a többi pedig még magánbirtokosoké.

Ezen vasgyár állapota.

Addig mig e gyár faszükségletét a diósgyöri koronai uradalom erdőségeiből szerfelett olcsó áron fedezhette, meglehetős szép nyereséget szolgáltatott tulajdonosainak, a mint azonban a faár emelkedett, azonnal veszteséggel kezdett müködni. A veszteség okainak nyomozása közben kitünt, hogy habár megvannak is itt az alapfeltételek egy igen jól jövedelmező vasgyár üzletéhez, de ennek felépitésénél és üzeménél oly hibák követettek el, melyek gyökeres orvoslást kivánnak. Ezen hibák voltak főkép a rendelkezésre álló vizerő czélszerűtlen felhasználása, a miért a gyár az időszakonkénti vizhiány miatt szünetelni volt

kénytelen, továbbá az egyes üzemhelyiségek szétszórtsága és távolsága a tiszti lakoktól, mi által egyrészt az anyagok ide oda szállitása végett sok haszontalan költség okoztatik, másrészt a felügyelet oly hiányossá vált, hogy az egész műszaki üzem vezetése az eredmény szembetünő kárával egészen a felvigyázókra ment át. Ezen hibák eltávolitását azáltal vélték elérhetőnek, ha részint a vasolvasztó czélszerübb helyre áthelyeztetnék, részint a nyersvas finomitása egy vagy legfeljebb két épületben központosittatnék. Miután azonban ezt csak nagyobb költségekkel lehetett volna létesiteni, ezeknek fedezésére pedig a magán részbirtokosok sem hajlandók, sem képesek nem voltak, e gyárnak eladása s mivel erre vevö nem akadt, annak bérbeadása kisértetett meg. Azonban még erre sem történvén elfogadható ajánlat és időközben az alább emlitendő uj vasgyár felépitése határoztatván el, a mely mellett ezen régi gyárban fekvő és még befektetendő tőke dús kamatozást igér, fel lett az ottani államjavak igazgatósága hatalmazva, hogy az egyes magánbirtokosoktól az egyes részeket készpénzen vegye meg. Mivel ezek erre nagyon is készek, rövid idő mulva e gyárnak az állam egyedüli birtokosa lészen.

Berendezése.

Ezen vasmü, Uppony, Vinczepál, Tapolczán, Nekeseny, Telekes, Szilas és Rudnó községek határaiban saját vasérczbányákkal bir, melyek évenkint vagy 300,000 mázsa vasérczet szolgáltathatnak. Van benne 1 olvasztó nagypest, 5 vashámor, felszerelve 6 készelőhöddel, 3 izzitóhöddel, 6 bocs és 4 nyujtó pörölylyel, végtére 10 hivatalhelyiség és lakház. A csapóviz felfogására szolgál egy tó mintegy 18 millio köbláb tartalommal, mely azonban az olvasztó alatt állván épen ott, a hol legnagyobb erőre volna szükség, a természetes hajtóerő növelésére mit sem hat.

Évi termelése mintegy 8000 mázsa nyers és öntöttvas, továbbá vagy 6000 mázsa vertvas.

Jövedelmezése.

Jövedelmezősége az utolsó évtizedekben e következő volt évenkint :

1835-től 1852-ig . . . . . 11,929 frt nyereség

1853-ban	12,298 „	veszteség
1854-től 1858-ig	4,612 „	nyereség
1859 „ 1861 „	6,350 „	veszteség
1862 „ 1866 „	11,702 „	„
1867-ben	6,587 „	„
1868-ban	13,587 „	nyereség.

Diósgyőri uj vasgyár.

Hazánkban jelenleg a megkezdett és a közel jövőben biztos kilátásba helyezett vaspályavonalok kiépitése végett, oly nagy mennyiségü vasgyártmányra lesz szükség, hogy azt hazai iparunk még telemes kiterjeszkedés mellett sem lészen képes elegendő mennyiségben szolgáltatni. Hogy tehát az ezen gyártmányokért járó nevezetes pénzösszeg legalább egyrészt hazánkban maradjon s hogy a Diósgyőr környékén fekvő vasérczek, erdőségek és kőszéntelepek értékitessenek, elhatároztatott, hogy Diósgyőrött egy évi 200,000 mázsa vaspályasin gyártására képesitett, előlegesen egy nagy olvasztóból, egy kavardából és hengerdéből álló vasgyár épittessék, mely rövid szárnyvonallal ugy a Tiszavasuttal mint a kőszénbányákkal és idővel a vasércztelepekkel is összekötendő lenne. Ezen vasgyár épitése, — ahoz az előkészületek már a mult évben megtétetvén — jelenleg a legnagyobb erélylyel foly és még ez évben elkészülvén, az állam bevételeit nevezetes összeggel fogja szaporitani.

Diósgyőri kőszénbánya.

A Bikk hegység körül eltelepülő temérdek kőszénmennyiségnek egy nagy része a diósgyőri korona uradalomhoz tartozó Diósgyőr, Babony, Parasznya, Varbó és Kápolna községek határai közé esvén, ennek felkutatása és bányatörvényszerü biztositása még 1857 és 1859 között eszközöltetett. Nagyobb lendületet azonban nem nyert és nem nyerhetett e vállalat; mert a termelt kőszén állandó elfuvarozása a fogyasztó helyekre igen nagy nehézségekkel volt összeköttetve, helyben pedig kőszénfogyasztó vállalat nem létezett. Pedig ha megfontoljuk, hogy az egész Tisza vidéke és az alföld, tüzelő anyag hiányában van, hogy Diósgyőr e vidékhez, az eddig ismert kőszéntelepeknél sokkal közelebb fekszik és hogy ezen bányák egy aránylag igen rövid

vonallal a magyarországi vasuthálózattal összeköthetők, világos, hogy e bánya szerencsés fekvésénél fogva, biztos fogyasztásra, nagy mértékben számithat.

Jövedelmezősége.

Eddig a bányászati erő leginkább a feltárási munkálatokra fordittatván, az évi termelés 100,000 mázsánál többre nem igen ment, ezért a kőszénbánya jövedelmezősége sem lehetett kedvező, mely

1863-ban . . . . . 899 frt veszteségben
1867-ben ellenben . . . . . 1,067 „ s
1868-ban . . . . . 76 „ nyereségben

mutatkozott.

Túriaremetei vasgyár.

Az ungvári államjavak igazgatóságára csak a turiaremetei vasgyár vezetése van bizva. E vasgyár 1863-ban az egész ungvári uradalom bérbeadása alkalmával, a bérlőknek 40,000 frton eladatott, miután azonban a vevők sem a vételárt meg nem fizették, sem a szerződés egyéb feltételeinek eleget nem tettek, e vasgyár az 1867-iki novemberhóban, az uradalmat illető bérszerződés felbontása alkalmával, az állam birtokába ismét visszakerült.

Ezen vasgyár jóminőségü vasérczekkel Poroszkó és Laaz határában fekvő saját bányái által láttatik el és miután az ungvári uradalomhoz tartozó rengeteg erdők a szükséges tüzelőszert kifogyhatatlan mennyiségben szolgálhatják, czélszerü alapokra fektetve, erélyes vezetés mellett, igen szép jövendővel kecsegtet.

Termőképessége évenkint mintegy 15 ezer mázsa nyers és 12 ezer mázsa nyujtott vasra tehető, tehát a kisebbszerü gyárak közé sorozandó.

Jövedelmezősége e gyárnak kedvezőnek mutatkozik, 1867-ben eredményezett 1014 frtnyi és 1868-ban 10,304 frtnyi nyereséget.

Az előirányzat összeállitásakor még az állam birtokában nem lévén, ebbe fel sem vétethetett. Pénzforgalmában mutatkozott 1867-ben 5,092 frt hiány, 1868-ban pedig 10,904 frt felesleg.

A m. szigethi bányászati igazgatóság kerületében csak a fehérpataki és kobolapojánai vasgyár fekszik.

Fehérpataki és kobolapojáni vasgyár.

A fehérpataki vasgyárhoz tartozik egy olvasztó nagy pest, öntöde és gépmühely, a kobolapojanaihoz pedig egy nagy pest és egy vasfinomító intézet, mely utóbbi egy egyesitett kavar és hegesztő pesttel, egy bocs és több nyujtó pörölylyel van felszerelve.

Nyersvas jelenleg csak a fehérpataki olvasztóban termeltetik, évenkint mintegy 12,000 mázsa, a melyből 3000 m. öntvényekre, 9000 m. pedig a kobolapojánai intézetben vertvasnak dolgoztatik fel.

Ezen vasgyárak üzemi eredményei igen kedvezőtlenek, az évi veszteség volt, t. i.:

1862-ben	79,493 frt,
1863-ban	47,476 „
1864-ben	36,269 „
1865-ben	41,556 „
1866-ban	53,982 „
1867-ben	80,195 „
1868-ban	235 „

Nagybányai kerület.

A nagybányai bányaigazgatóság vezetésére bizatott müvek e következők: a veresvizi, kereszthegyi, felsőbányai, kapniki, oláhlaposbányai és rodnai bányadalom, továbbá a férnczelyi, laposbányai, kapniki, oláhlaposbányai és rodnai ezüstkohó, a felsőbányai rézkohó és pőrölyde, végtére a rojahidi (podoruji) vasgyár.

Ezen bányaművek eredménye volt, az agio beszámitása nélkül:

186⅚-ban	22,095 frt veszteség,
1867-ben	13,036 „ nyereség,
1868-ban	79,848 „ veszteség,

az agio beszámitásával pedig:

186⅚-ban	112,951 frt nyereség,
1867-ben	194,715 „ „
1868-ban	18,570 „ „

Előirányozva volt 1867-re 177,329 frt és 1868-ra 38,893 frt felesleg, a tényleges eredmény szerint mutatkozott 1867-ben 134,070 frt és 1868-ban 199,336 frt felesleg, tehát 1867-ben 43,259 frttal kevesebb és 1868-ban 160,443 frttal több.

A veresvizi bányadalom, mely 54½ vájnamértékből áll, csak a folyó században került, részint magánosoktól adásvevés, részint bányahatósági adomány utján az állam birtokába. Veresvizi bányadalom.

Az emlitett 54½ vájnamértékből csak 36 az állam kizárólagos birtoka; 17½-nek azon része, mely a Sarlósboldogasszonytárna szintje felett fekszik két, illetőleg három magán bányatársulat birtokában van, melyek egyikénél (a János evangelista bányatársulatnál) azonban az állam is közbirtokos. Az egész vájnatelek leginkább tárnák által tétetett hozzáférhetővé, melyek közül csak kettő érdemel felemlitést.

Az első a Sarlósboldogasszony al- vagy segédtárna, mely még a mult század tevékenységének eredménye. 1796-ban került a kincstár birtokába; időközben azonban helyenkint összeomolván, 1831-ben ujólag kitakaritatott. Ezen tárna mintegy 1330 öl hosszu és 4 légaknával van ellátva. Tárnái.

A második a Svaiczer segédtárna. A Sarlósboldogasszonytárna alatti mélység dúsnak jelentkezvén, ennek feltárása czéljából kezdetett meg 1850-ben 25 öllel mélyebben ezen altárna. Egész hosszasága mintegy 1900 öl lesz, a miből eddig 1200 öl már kivájatott és folytonosan tartalomdús telérekben hajtatván, előbbre halad. Az egész tárnában vasut van lerakva, mely az ezen műhöz tartozó Salvatorzuzdáig terjedvén, a zuzérczek ló általi jutányos szállitását nagyon megkönyiti.

Ezen bányadalomhoz tartozik a Salvator és a Susana nevü zuzda, melyek a legujabb időben átalakittatván, illetőleg felépittetvén, igen jól vannak felszerelve. E zuzdák birnak jelenleg 54 zuznyillal, 3 nagymérvü forgó szérrel s 43 egyéb szérrel és készülékkel.

A közelebb elmult évtizedekken folytonos veszteséggel küzdött e bányamü, igy az 1844—1857. évek közötti időszakban, összesen 236.758 frt veszteség mellett csak 1850-ben mutatott 18,722 forintnyi nyereséget. Jövedelmezése.

Jelenleg azonban igen szépen jövedelmez a következő táblázat szerint:

Év	Számlaszerü nyereség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	12.076	21	1.515	82.350	25.$_8$	21.246	33.322
1863.	88.682	38	3.445	180.675	12.$_2$	22.042	110.724
1864.	89.234	47	4.458	232.335	15.$_6$	36.244	125.478
1865.	34.880	24	2.682	136.890	9.$_3$	12.731	47.611
1866.	58.739	28	2.881	148.545	18.$_7$	27.778	86.517
1867.	18.984	29	2.096	113.895	25	28.474	47.458
1868.	16.206	22	1.697	91.215	14.$_6$	13.318	29.524
Összesen	318.801	209	18 774	985.905	17	161.833	480.634
Évi átlag	45.543	29.$_8$	2.682	140.843.$_5$	17	23.119	68.662

Kereszthegyi bányadalom.

Ugy mint a veresvizi, a kereszthegyi bányadalom is Nagybánya városa területén fekszik. Miveletei igen régiek és ugy látszik, hogy ez volt e kerületben a legelső bánya. Sok viszontagság után 1748-ban került az állam igazgatósága alá, akkor azonban még magánosok és az állam közös birtoka volt. Csak 1853-ban lett az a kincstár tulajdona, részint a magánrészek megszerzése, részint felhagyása folytán.

Kiterjedése.

A kereszthegyi vájnatelek áll 11 vájnamértékből, összesen 137,984 □öllel. Az e telekben fekvő főtelér és mellékszakadékai hozzáférhetővé vannak téve az 1765-ik évben megkezdett altárna és abban az 560 d. ölnél lemélyesztett Wernerakna által. Ezen igen dús telér a felsőbb szintekben és az altárna alatt mintegy 80 ölnyire az elmult időkben kifejtetvén, a közelebb mult évtizedekben annál kevésbé jövedelmezhetett, miután a viz alatti mélységnek szárazzá tétele és igy

a még egészben álló telérnek elérése, a ráforditott munka és költség daczára sem sikerült.

Felállittatott ugyan 1847-ben a Wernerakna felett egy 24 lóerejü gőzgép, de elégtelennek bizonyult, miután annak segélyével évenkint csak 3—5 ölre lehetett lejebb hatolni. Ez okból felállittatott a folyó évtized elején ugyanez aknában még két vizoszlopgép, melyeknek csapóvize egyrészt egy 8000 öl hosszu árok által a Romanavölgyből, másrészt, a régi ravaszpataki helyreállitott és nagyobbitott tó segélyével lett volna nyerendő. E tervek keresztülvitele 267,276 forint költséggel 1865-ben fejeztetett be, sikerültnek azonban nem mondható; mert a Romana vizárok csak igen kevés vizet szolgáltat, a ravaszpataki tógát ellenben a gáttestnek egyenlőtlen ülepedése által jelentékenyen megsérült ugy, hogy annak nagy részét 1867-ben le kellett bontani. Egyébiránt e két vizmű, még azon esetben is, ha sikerül, a mélység vizmentessé tételére elegendő erőt nem szolgáltathatott volna, ugyanazért elkerülhetlen szükség volt egy uj gőzgép felállitása, miután a régi, részint avult szerkezete, részint több évi szolgálata miatt már haszonvehetlenné vált. E gőzgép névszerint 40 lóerővel fog birni, hatása azonban szükség esetében 60 lóerőig lesz fokozható és épen jelenleg van felállitás alatt. Összesen mintegy 40,000 frtba fog kerülni. Viztávolitó munkálatok.

A nem megvetendő mennyiségü dúsérczen kivül, évenkint mintegy 90,000 m. zuzérczet szolgáltat ezen bányadalom, melyek két igen jól berendezett és közvetlenül a vasuttal ellátott altárna torkolatánál fekvő zuzdában dolgoztatnak fel. Ércznyeredék.

E zuzdákban van 85 nyílvas, 22 folytonos tökszér, 60 foncsormolna és 9 különféle más készülék.

Mint már emlittetett ezen bányadalom, hosszas évekig kielégitő sikert nem mutathatott fel, ugy, hogy annak eladása vagy elhagyása már komoly tárgyalás alá vétetett; a legujabb időben azonban annyira javult, hogy az, a közel jövőben a nagybányai kerület gyöngyének lesz mondható. Jövedelmezés.

Jövedelmezősége 1862-től 1868-ig a következő táblázatból kivehető:

Év	Számlaszerü nyereség **veszteség**	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség **veszteség**
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	**101.358**	75	84	54.405	25.8	14.037	**87.321**
1863.	**32.135**	98	445	86.175	12.2	10.513	**21.622**
1864.	25.848	225	692	183.015	15.6	28.550	54.398
1865.	8.420	170	439	134.505	9.3	12 509	20.929
1866.	49.209	178	1433	184.535	18.7	34.508	83.717
1867.	**1.346**	134	1007	134.765	25	33.691	32.345
1868.	**4.698**	139	1250	150.075	14.6	21.911	17.213
Összesen	**56.698**	819	5350	927.475		155.719	99.659
Évi átlag	**8.009**	117	764	132.496		22.246	14.237

Felsőbányai bányadalom.

A felsőbányai bányászat igen régi, Lajos királynak egy 1376-ik évben kelt kiváltságlevelében az ottani lakosok már „cives et montani“ nevezet alatt fordulnak elő, mi arra mutat, hogy e helység akkor már város volt és lakosai bányászattal foglalkoztak. Ezen bányadalom 1690-ben vétetett meg Felsőbányavárosától 25,420 forinton, azóta változó sikerrel miveltetett, a vájnavizeknek a mélységből kiemelése sok küzdelemmel járván. Ez teljesen csak a legujabb időben sikerült, azért is a mélység kellőleg feltárva nincsen, jelenleg főfeladata az ottani bányagondnokságnak ezen költséges munkálatot minél hamarább bevégezni, e mellett pedig a régiek által visszahagyott maradékokból ezen költségeknek legalább egy részét fedezni. Késlel-

teti ezen munkálatot azonban azon kedvezőtlen körülmény, hogy a mélység csak két akna által közelithető meg, melyek a vájnatelek két legszélső oldalain vannak lemélyitve, s az azok közötti 800 ölnyi köz, melynek kellő közepén volt a felsőbb szintekben a legdúsabb ércz csak több évek eltelte után lesz átvájható.

Vizek elvezetése.

A viztelenitésre szolgál az ugynevezett Borkuti altárna, mely összesen mintegy 1400 öl hosszu „a középhegy“ csucsát, melyen keresztül a telérek csapnak, 150 öllel mélyiti alá és nem csak a felsőbb szinti, hanem a mélységből felemelt vizeket is vezeti a külszinre.

Ezek emelésére szolgál egy vizoszlopgép, összesen 39 lóerővel és egy vizkerékgép 5 lóerővel, melyek azonban csak nehezen birják a mély vizeket a létező 45 ölnyi magasságra emelni.

A vájmányok szállitására szolgál egy 12 lóerejü vizoszlopgép és egy 5 lóerejü vizkerékgép, továbbá 1312 öl bel és 891 öl külvaspálya.

A nyeredékek egy része évenkint mintegy 1500 mázsa dúsércz, a másik része csak zuzércz, melyek évenkint mintegy 300,000 mázsa, 14 zuzdában és az ezekhez tartozó szérdékben dolgoztatnak fel. Ez intézetekben létezik 291 nyilvas 44 folytonos lökszér és 280 egyéb szér és készülék. Az itt nyert marák évenkint mintegy 40,000 mázsára rugnak.

A zuzdák valamint az aknaszállitási és vizvezetési gépek hajtására szükséges csapóviz 5, összesen 6246 öl hosszu árokban vezettetik a távolfekvő völgyecskékből, rendeltetésük helyére. E viz mintegy 200 lóerőt képvisel, melyekből 17 a szállitásra 44 a vizemelésre és a többi a zuzdák hajtására fordittatik.

Jövedelmezés.

E bányadalom jövedelme különböző időszakokban igen különböző volt. Igy

1792—1796-ig tett az évi nyereség	21,200	frt,
1823—1030-ig „ „ „ veszteség	2,758	„
1845—1857-ig „ „ „ nyereség	5,729	„

Az 1862—1868-ik évek közötti eredményeket mutatja a következő táblázat:

Év	Évi nyereség veszteség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség veszteség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	5.591	142	2.180	193.950	25.8	50.039	55.630
1863.	**2.039**	118	1.832	162.090	12.2	19.775	17.736
1864.	16.178	185	2.672	245.115	15.6	38.238	54.416
1865.	17.818	158	2.185	204.975	9.3	19.063	36.881
1866.	**28.704**	134	1.914	176.580	18.7	33.020	4.316
1867.	**31.878**	126	1.830	167.400	25	41.850	9.972
1868.	**16.251**	143	2.004	186.705	14.6	27.259	11.008
Összesen	**39.285**	1006	14.617	1.336.815		229.244	189.959
Évi átlag	**5.612**	144	2.088	190.973		32 749	27.137

Kapniki bányadalom.

A kapniki bányák régiségére mutatnak a lőpor nélkül vájt tárnák és nyilámok. Az állam ugy látszik csak a mult század elején kezdett itt bányászkodni, az első kisérletek azonban nem igen voltak kecsegtetők. Nagyobb lendületet csak 1722 körül nyert e bánya, mikor a selmeczi kerületből számos család ide költöztetett és több a kővári uradalomhoz tartozott helység, melyek lakosai e bányászatnál mint munkások dolgoztak, a Teleky családtól visszaszereztetett. Idő folytával az ott létezett magánbányabirtok egészen az állam tulajdonává lett.

Jelenleg áll 42 vájnamértékből, területe tehát 586,843 □öl és számos tárna és két akna által van feltárva.

A tárnák közül említést érdemel:

Tárnák.

a) a Raineraltárna. Ez szárnyvágatai nélkül 1569 öl hosszu, vájása 1753-ban kezdetett és általa valamennyi telér hárántoltatott. A legfelsőbb Venczelaknát 31 öllel mélyiti alá;

b) a Ferdinándaltárna az előbbinél 52 öllel mélyebben fekszik, megkezdetett 1845-ben, összes hosszusága 2500 öl lesz, a miből eddig mintegy 1590 öl kész, további vájása erélyesen folytattatik.

A nyert vájmányok részint a Raineraltárnán, részint a két aknán keresztül hozatnak külszinre, mely czélból az első vasuttal, az utóbbiak vizkerék által hajtott szállitógéppel vannak ellátva. A Venczelaknánál létezik még egy 12 lóerejü vizemelőgép, mely a Ferdinandaltárna elkészülteig a mély vizeket a Raineraltárnára emeli.

Bányanyeredékek.

E bányadalomnak nyeredékei állanak évenkint mintegy 8000 mázsa czüst, 2000 mázsa ólom és 500 mázsa rézérczből, továbbá vagy 200.000 mázsa zuzérczből. Ez utóbbiak felkészitésére szolgál 11 zúzda és szérde, melyek 133 zúznyillal és 67 szérrel és egyéb készülékkel vannak felszerelve. A marák évi előállitása mintegy 20,000 mázsára rúg.

Valamennyi gép viz által hajtatik, melyeknek mennyisége azonban viztartányok hiányában változó, hatáserejük 120 lóerőre tehető, a melyből az aknaszállitás és vizemelés 59, a zuzdák pedig 61 lóerőt vesznek igénybe.

Jövedelmezés.

Különös nagy nyereséget e bányadalom a régibb időkben nem igen adott, igy 1793-tól 1801-ig volt az átlagos évi nyereség 4465 frt, 1824—1826-ig az évi veszteség 3616 frt, mely az 1845—1857 közötti időszakban 24,653 frtra emelkedett.

Jelenleg azonban igen dúsan fizeti vissza a belefektetett tőkét, mint ez a következő táblázatból látható:

Év	Évi nyereség veszteség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség veszteség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	9.176	27	3.447	173.340	25.8	44.722	53.898
1863.	12.244	28	3.237	165.565	12.2	20.199	32.443
1864.	31.252	40	4.395	224.775	15.6	35.065	66 317
1865.	19.674	33	3.065	160.200	9.3	14.899	34.573
1866.	10.401	29	3.080	158.175	18.7	29.579	39.980
1867.	9.918	39	3.008	161.385	25	40.346	50.264
1868.	**21.400**	34	2.458	133.560	14.6	19.500	**1.900**
Összesen	71.265	230	22.690	1,177.000		204.310	275.575
Évi átlag	10.181	33	3.241	168.142		29.186	39.368

Hogy 1868-ban veszteség mutatkozik, ez nem az érczek fogyatkozásának, hanem azon igen üdvös intézkedésnek pillanatnyi eredménye, mely által ez évben a Raineraltárna alatti érczeknek, emberi kéz által eszközlött vizmentesitès folytán, költséges lefejtése mindaddig megszüntetve lön, mig a Ferdinandaltárna azokat el nem érendi, hamarjában pedig a felsőbb szintekben kellő mennyiségü érczeket feltárni nem lehetett. Ez utóbbi azonban jelenleg már teljesittetvén, a jövő év e hiányt ismét helyre fogja ütni.

Oláhláposi bányadalom.

Az oláhláposi bányászat keletkeztéről minden adatok hiányoznak, csak annyi bizonyos, hogy az 1769-dik évben az állam birtokába jutott.

Az egész vájnatelek csak 4 vájnamértékből áll, összes térfogata tehát 100,408 □öl. Az e vájnatelken eddig ismeretes egyetlen telér,

számos kisebb felsőbb szinti tárnákon kivül a következő két mélyebb tárna és egy külakna által lett feltárva:

Tárnái.

a) a Helltárna a 180-ik ölnél hárántolta a telért, a melyen azután kelet és nyugat felé hajtatott. Ez a vájmányok kiszállitására szolgál és e czélból 470 öl hosszuságban vasuttal van ellátva;

b) az Altárna. A Helltárnát 35 öllel mélyiti alá, külről egészen a telérig 386 öl és a telérben mintegy 230 öl hosszu. E tárna alatt mivelet még nincsen és igy az összes vájnavizeket közvetlenül a külszinre vezeti;

c) a külaknának mélysége 55 öl s aljával az altárna szintjét éri. Ez aknánál létezik egy 8 lóerejü vizkerék szállitógép, mely által a vájmányok részint külszinre, részint a Helltárnára emeltetnek.

A vájmányok különösen az évenkint mintegy 200,000 mázsára rugó zuzérczek tovább szállitására külön 2, összesen 520 öl hosszu külvasut szolgál. Ezen zuzérczek 4 zuzdában készittetnek fel, melyek összesen 159 zuznyillal, 42 folytonos lökszérrel és 17 egyéb szérekkel és készülékkel vannak felszerelve.

A zuzdagépek, valamint az egyetlen aknaszállitási gép, vizerővel hajtatnak, az ehez szükséges viz több, összesen 3152 öl hosszu árkokban vezettetik rendeltetése helyére s az általa képviselt 85 lóerőből 8 az aknaszállitásra, 77 pedig zuzdai czélokra fordittatik.

E bányadalom bevált a helybeli kohónál évenkint 5000 mázsa érczet és 30,000 mázsa marát.

Három tisztviselő és 5 felvigyázó vezetése alatt munkát talál itt 306 állandó munkás.

Jövedelmezése.

Mint egyéb aranyezüst bányának, ennek jövedelmezősége is változatos volt s habár nemis nagy, de általában mindig nyereséggel járult az állam kiadásaihoz, igy 1844-től 1848-ig adott évenkint 18,879 frt nyereséget, 1854-től 1858-ig leszált e nyereség évi 319 forintra 1862-től 1868-ig ismét 975 frtra emelkedett, a mint azt a következő táblázat mutatja:

Év	Számlaszerü nyereség veszteség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	3.886	133	2.265	191.700	25.8	49.459	53.345
1863.	6.120	103	1.810	150.975	12.2	18.419	24.539
1864.	**25.273**	122	2.027	173.565	15.6	27.076	1.803
1865.	5.407	134	2.382	197.640	9.3	18.381	23.788
1866.	4.440	99	2.186	165.195	18.7	30 893	35.333
1867.	8.272	61	1.395	103.945	25.	25.986	34.258
1868.	3.977	75	1.063	98.460	14.6	14.375	18.352
Összesen	6.829	727	13.128	1,081.480		184.589	191.418
Évi átlag	976	104	1.875	154.497		26.370	27.346

Rodnai bányadalom.

A rodnai bányászat Erdélyországnak legrégibb bányaszataihoz tartozik. Hajdan igen virágzó lehetett; mert Bonfin szerint a mongolok pusztitása előtt (1241) Rodna helysége mintegy 40,000 lakossal volt népesitve. Ennyi nép ily zord vidéken csak az ipar mezején, nevezetesen a bányászatnál találhatta keresetét. Azóta azonban ily fényre nem vergődhetett többé; mert, ha voltak is néha egyes örvendetes időszakai, egészben véve még is feltünő előhaladásnak nem örvendhetett.

Ezen bányadalom eredetileg a Désán család tulajdona volt, 1766. illetőleg 1795-ben vétetett ettől által azon kötelezettséggel, hogy annak negyedrésze a nevezett család javára szabadon miveltessék. Miután e mű átvételekor az állam ezzel egyszersmind 14,961 frt 31¾ p. p. adósság törlesztését is magára vállalta, ez idő óta pedig e mü

folytonos veszteségben állott; az állam követelései is a nevezett család irányában nem apadtak, hanem inkább növekedtek, oly mérvben, hogy azok 1868. év végével 44,994 frtra szaporodtak s a bányanyereség ¼ részével lesznek törlesztendők.

Érczek tulajdonsága.

Az ezüsttartalmu ólomérczek itt csak egyes, hol nagyobb, hol kisebb kiterjedésü üleptömzsökben fordulnak elő és ezek egymásközötti viszonyai szerfelett bonyolultak lévén, az illető kezelő hivatalnokok a települési viszonyok iránt csak igen ritka helyt voltak magokkal tisztában, a mi sok, többnyire sikertelen kutatási és feltárási miveletekben nyilatkozott. Ez fő oka volt az eddigi kedvezőtlen jövedelmezőségnek.

A legujabb időben azonban, főkép Posepnynek 1864-ben véghez vitt földtani fölvételei folytán, nagyon tisztultak az előbbi nézetek és most már biztosan várható, hogyha a mükezelés is még egy kis haladást tesz, ezen bánya a reáforditott költségeket dúsan vissza fogja fizetni.

Az egyes tömzsülepek leginkább tárnák által vannak feltárva, melyeknek összes hosszasága 2889 öl, különös felemlitést egyik sem érdemel s csak megjegyeztetik, hogy vájnavizek nem igen fordulnak elő és ezek kiemelésére gép itt nem szükséges.

Vájnanyeredékek.

A vájnanyeredékek leginkább zúzérczekből állanak, melyek évenkint mintegy 90,000 mázsa, 5 zúzdában és az ezekhez tartozó szérdékben dolgoztatnak fel, melyek felvannak szerelve 60 zúznyillal, 14 folytonos lökszérrel és 7 egyéb készülékkel. A fentebb emlitett zúzérczmennyiségből nyeretik mintegy 4000 mázsa ólommara.

Amint már emlittetett e bányadalom a legujabb időkig veszteségben állott és pedig 1856-tól 1861-ig átlagosan évenkint 6035 forinttal, most azonban mindinkább javul, ami a következő táblázatból kitünik:

Év	Számlaszerü nyereség veszteség	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség veszteség
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	**5·090**		208	9.225	25.8	2.380	**2.710**
1863.	**7.060**		196	8.820	12.2	1.076	**5.984**
1864.	1.509	2	288	14.310	15.6	2.232	3.741
1865.	1.505	2	279	13.905	9.3	1.293	2.798
1866.	**718**	1	242	11.565	18.7	2.163	1.445
1867.	555	1	257	12.240	25	3.060	3.615
1868.	503	2	283	14 085	14.6	2.056	2.559
Összesen	**8.796**	8	1750	84.150		14,260	5.464
Évi átlag	**1.257**	1	250	12.021		2.031	780

Államkohók.

A fentemlitett állami bányadalmaknál, valamint a környékbeli magánbányákban és zúzdákban nyert érczek és marák további értékitése, t. i. az ezekben létező arany, ezüst, ólom és réz tiszta állapotbani előállítása czéljából léteznek a következő helyeken állami kohók u. m. Fernezélyen, Kapnikon, Láposbányán, Oláhláposbányán, Felsőbányán és Rodnán.

Az első két helyen a kevésbé rezes, Lápos és Oláhláposbányán a rézben dúsabb, Rodnán pedig csak az ottani bányadalomnál előállitott nyeredékek olvasztatnak, mig Felsőbányán a többi kohóknál nyert rézdús kénvekből és nyersrézből tiszta réz állittatik elő, a mely az ugyanott létező rézpörölydében eladható árúvá átalakittatik.

Tüzelő anyag drágasága.

A fának ára napról napra emelkedvén, az eddigi olvasztási eljárás mellett a kohóköltségek is hasonló arányban emelkednek, a mi is a

bányászatra annyiban hat károsan vissza, hogy a szegényebb zúzérczek haszonnal többé értékesithetők nem lévén, a bányákban fejtetlenül maradnak vissza, a minek további káros következménye az, hogy az ezekkel vegyest előforduló dusabb érczrészletek sem kerülnek fejtés alá.

E bajon az olvasztási műfolyamnak csak oly iránybani megváltoztatása segithet gyökeresen, melynélfogva a vájnanyeredékekből a nemes ércz elválasztása kevesebb tüzelő anyaghasználat mellett is eszközölhető volna. S miután az e vidéki vájnanyeredékek ezüst mellett majdnem mindig tetemes mennyiségü aranyat is tartalmaznak, a mult évben, két kitünő tehetségü bányatiszt küldetett külföldre azon utasitással, hogy az ottani kohóműfolyamot, különösen a nedves utoni ezüstnyerést tanulmányozván, ez irányban itthon teendő kisérletek iránt, annak idejében tegyenek javastatot.

Ravaszpataki foncsorda.

Az ezen kerületben előforduló aranynélküli vagy aranyban igen szegény érczek feldolgozása czéljából felállittatott a legujabb időben Nagybánya mellett a ravaszpataki foncsorda. Ez intézet felépitése 1867-ben bevégeztetvén, a legjobb eredménynyel működik és oly lendületet nyert, hogy annak belső készülékeit már 1868-ban szaporitani kellett.

Az összes kohóknál 1862—1866-ig 27,855 forint veszteség, 1867-ben ellenben 35,655 forint, 1868-ban 19,561 frt nyereség mutatkozott.

Ezentul a kohók nyereséget vagy veszteséget nem fognak kimutatni, miután az ujbeváltási elvek szerint, e nyereség vagy veszteség az illető beváltatóknak fog beszámittatni és ezáltal az árszabály netaláni hiányai utólag javitatni.

Az ezen kohóműveknél nyert arany és ezüst a gyulafehérvári pénzverdénél váltatik be, az ólom és réz, részint az illető kohónál, részint a nagybányai terményraktárnál adatik el, legnagyobb része pedig ez utóbbi által a pesti termény árúda igazgatósághoz szállittatik, hol az készpénzért eladatik.

Rójahidi vasmű. A nagybányai kerületben csak egy vasmü létezik Rojahidon (Podoruj), mely a sztrimbulyi vaskohó megszüntetése mellett 1847-ben épült. Vasércz bányái, részint Mármarosmegye határában az ugynevezett Netedán, részint Macskamezőn léteznek. Az előbbi helyen nehezen olvadó agyagvasérczek némi kéntartalommal, az utóbbi helyen azonban könnyen olvadó mangán, de egyszersmind villó (phosphor) tartalmu barna vasérczek vájatnak. Ezen vájnákban nyerhető évenkint mintegy 150,000 mázsa vasércz 10—12 krnyi költséggel, fuvarozásuk a kohóhoz további 16—20 krba kerül.

A rojahidi vasgyár jól van berendezve és áll, egy 44 láb magas nagypestből, 1 vasömlesztőből a hozzá tartozó öntödével, 1 igen tökéletes gépekkel felszerelt gépgyárból és kovácsmühelyből, továbbá 1 asztalos (minta) műhelyből. Létezik továbbá itt 2 vasércz pörkpest, 1 széntár és 1 fuvóház.

Vashámorok. Ezen vasgyárhoz tartozik még két vashámor Strimbulyon és egy kavarda Oláhláposon. Az első kettő jelenleg is üzemben tartatik és azokban évenkint mintegy 3000 mázsa rúdvas készittetik. A kavarda jelenleg szünetel, mivel ott a villótartalmu nyersvasból használható nyujtóvasnak előállitása több évi kisérlet után sem sikerült.

Az egész vasműnek évi termelése mintegy 5000 mázsa nyersvas, 7000 mázsa öntvény, 3000 mázsa rúdvas és 1500 mázsa szervas, termő képességét azonban ezen eredmény korántsem közeliti meg, mely legalább háromannyira tehető.

Ezen vasmű eredménye. Pénzbeli eredményei e vasgyárnak nem a legfényesebbek, ugyanis: 1851-től 1855-ig volt évenkint 7063 frt vesztesége, 1856—1859-ig évenkint 11.265 frt nyeresége, 1862—1866-ig ismét 23,427 frt veszteség, ellenben 1867-ben 5851 frt és 1868-ban 13,132 frt nyereség volt.

Ezen veszteség daczára, e vasgyárnak fenállása a legjobb eredménynyel van az egész kerületbeli bányászatra; mert más vasgyár e vidéken nem létezvén, kénytelen lenne a bányászat, minden vasszükségleteit más távolfekvő gyárakból fedezni, a mi egyrészt a na-

gyobb szállitási költségek miatt, másrészt azért is igen káros volna ; mert gyakori sürgős esetekben a vasszükségletek igen későn volnának megkaphatók. Tétettek azonban czélszerü intézkedések, hogy e vasgyár is mentül hamarább jelenlegi kedvezőtlen helyzetéből kibontakozzék.

Kolozsvári bányaigazgatóság.

A kolozsvári bányaigazgatóság kerületében két nagyobb és egy kisebb aranyezüstbánya, t. i. a nagyági, verespataki és füzes szent háromsági, továbbá két ezüstkohó, Zalathnán és Csertesden, végtére három vasmü Gavasdian, Kudsiron és Sebeshelyen létezik. Ezen bányaművek adtak, az agio beszámitása nélkül, 1862-től 1866-ig átlagosan 7237 frt veszteséget, ellenben 1867-ben 3064 frt és 1868-ban 19,291 frt nyereséget. Az agio beszámitásával pedig 1862—1866-ig 21,216 frt, 1867-ben 25,279 frt és 1868-ban 40,150 frt nyereséget, tehát igen szép haladásnak indultak. Előirányozva volt 1867-re 86,315 frt felesleg, 1868-ra 43,613 frt hiány, a tettleges eredmény szerint mutatkozott 1867 ben 71,235 frt felesleg, tehát 15,080 frttal kevesebb, 1868-ban ellenben 383,736 frt felesleg, tehát 427,349 forinttal több.

Nagyági bányadalom.

A fent elősorolt bányaművek között legjelentékenyebb a nagyági. Régi, még lőpor alkalmazása nélkül hajtott vájatok bizonyitják, hogy bányászat Nagyágon már az őskorban létezett, azonban nem tudni mi okból elhagyatva a mult század közepe tájaig, még az efeletti hagyományok is hiányoznak. 1746-ban találtatott ott történetesen egy régi hányán egy dús érczdarab, mely annak ujbóli felnyitására indokul szolgált.

Ezen vájnaműnél bir, a fenséges uralkodó család $^{37}/_{128}$, a bányakincstár pedig $^{32}/_{128}$ részt, a többi $^{59}/_{128}$ rész a Born Gersdorf, báró Sardagna, gróf Kutulinszky és gróf Fanetti családok tulajdona. Azon 1748. évi augustus 4-én kelt szerződés által, melynélfogva a fentebb emlitett $^{37}/_{128}$ rész közül $^{16}/_{128}$ Born Mária által Erzsébet Krisztina III. Károly király özvegyének átadatott, ezen bányamünek igazgatása is valamennyi akkori részvényes által, az állami bányahivatalokra ruháztatott.

Tárnák. E bányászat tárgyát képező vájnatelek áll, 4 ugynevezett nagy és 12 függelék mértékből, egész térfogata e szerint 162,813 □öl, eddig csak tárnák által van feltárva, melyek a mint a vájás a mélység felé haladt, mindig mélyebben és mélyebben nyittatnak.

E tárnák közül legnevezetesebbek:

a) a Máriatárna, ez volt az első és még 1747-ben nyittatott;

b) a „Régi altárna", az előbbi alatt 16 öllel, 1748-ban nyittatott;

c) a Fülöp Jakabtárna, az előbbit 8 öllel mélyiti alá, 1749-ben vájatott;

d) a Bernhardtárna, ez utóbbinál 35 öllel mélyebb, 1750 körül kezdetett meg;

e) az 1765-ben megkezdett Józseftárna, a Bernhardtárna szintjét 44 öllel mélyiti alá, szárnyvágatai nélkül mintegy 750 öl hosszu;

f) a Ferencz császáraltárna, a Józseftárnánál 75, a Máriatárnánál pedig 176 öllel melyebb, szárnyvágatai nélkül vagy 1290 öl hosszu, vájása 1824-ben kezdetett meg.

Átalka. Tulajdonképeni akna nem létezik Nagyágon s a mi ott annak neveztetik, az inkább csak átalka, a külre egy sem terjedvén. Igy a Józsefakna összeköti a Józseftárnát az ezalatt 45 öllel mélyebben fekvő főnyilámmal, a Ferenczakna ez utóbbi főnyilámot a Ferencz császáraltárnával, végre az uj és Danielakna, ez utóbbi tárnából vannak mintegy 20 ölnyire lemélyitve.

Vájnanyeredék. A vájmányok legnagyobb része aranyban dús tellurércekből állanak, melyek számtalan 1—3 hüvelyk vastag erecskékben és azokban is igen szakadatosan fordulnak elő, vastagabb telérke csak egy pár ismeretes, de ezek is ritkán érik el a 2—3 lábat. Ezen érczek mellett nyeretik még évenkint mintegy 40,000 mázsa zúzércz, a melyek 10—57 nyillal felszerelt zúzdában és a hozzá tartozó szérdékben mintegy 20,000 mázsa beváltható marát szolgáltatnak.

A szükséges viznek felfogására szolgál egy földalatti és két a földszinén létező tó, melyekben összesen mintegy 1.260,000 akó viz van.

E bányamű jövedelmezősége nem volt oly nagyon ingadozó, mint azt egyéb fémbányaműveknél tapasztaltuk, ugyanis e bányamű fenállása óta 1868. év végeig volt az összes nyereség 4.768,341 frt 93 kr, tehát átlagosan egy évben 39,736 frt 18 kr. Jövedelmezés.

1862-től 1866-ig volt . . . . . 66,690 frt,
1867-ben . . . . . 71,969 „
1868-ban . . . . . 60,655 „ nyereség.

Ezek oly számok, minőket ritka bányamű mutathat és bizonyitéka annak, hogy a részvényesek reményei jogositottak voltak, midőn e műnek vezetését a kincstárra bizták.

A felsőbb szinti érczek mindinkább véglefejtésre kerülvén és ez utóbbi a mélység felé haladván, szükségesnek látszott a Ferencz császáraltárna alatti még igen dús érczközemek feltárása, mely czélból a mult évi augustushóban, Bécsben tartott társulati gyülésen elhatároztatott, hogy az utóbb nevezett altárnán egy nagyobb méretü akna, mely annak idejében a külszinre is feltörendő lészen, mélyitessék és ott a vizek emelésére egy gőzgép állitassék. E munkálat mintegy öt év alatt be lesz fejezve és közel 100,000 frtba fog kerülni, mely összeg fedezésére részint a befolyó nyereség egy része, részint a 131,000 frtnyi tartalékalap van szánva. Ferencz császáraltárna.

A Füzes sz. háromsági bányászatnak keletkezése a mult század közepetájára esik, a mikor az magánosok által mivelletett és hosszabb ideig Erdély áldásdúsabb bányái közé soroztatott. Füzes szt. háromsági bányászat.

Hanyatlása, részint a birtokosok túlzott nyereségvágyának, részint hibás miveletekből eredett nehézségeknek, részint a hiányos zúzdai üzemnek tulajdonitható, mig végtére a kincstár 1838-ban annak legnagyobb részét 11,250 frton megvette.

A vájnatelek 4 nagy mértékből áll, térfogata tehát 40,703 □öl, a mely $^{126}/_{128}$ részig az állam tulajdona. Vájnatelek kiterjedése.

A bányászati viszonyok itt igen hasonlitanak mind földtani, mind miveleti tekintetben Nagyághoz és azért igen szép jövőt igér ezen jelenleg igen szerény bánya, főkép, ha annak egy más főnehézségét t. i. a zúzművek hiányát is czélszerüen megszüntetni sikerülend.

Az állam főfeladata itt a bányamű kellő felszerelése után, mielőbb a mélységet feltárni, miután a telepek, felsőbb közemeikben, már nagyrészt levannak fejtve. Az e czélból létrejött 380 öl hosszu altárna 1859-ik évben érte el az Antal főtelért s ennek kellő feltárása után a bányamű kivánt felvirulásnak indult és mindamellett, hogy most még kifejlődésének csak kezdetleges fokán áll, csekély üzemeszközeihez képest kielégitő jövedelmezést mutat.

Bányanyeredék.

Évi termelése mintegy 3 p. font termésarany és 10,000 mázsa zúzércz, mely utóbbiból mintegy kilencz p. font zuzarany nyeretik. E termelést jelenleg nagyobbra fokozni nem lehet; mert csak 2 összesen 24 nyillal felszerelt zúzdával lévén ellátva, többet ennél feldolgozni nem képes.

E mű jövedelmezőségét mutatja a következő táblázat:

Év	Számlaszerü nyereség **veszteség**	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség **veszteség**
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	**163**	7	4	4.905	25.8	1266	1.103
1863.	**1.945**	3	2	2.115	12.2	258	**1.687**
1864.	9.893	9	6	6.345	15.6	990	10.883
1865.	2.533	10	4	6.930	9.3	645	3.178
1866.	**4.827**	10	5	6.975	18.7	1304	**3.523**
1867.	269	11	6	7.695	25	1924	2.193
1868.	**788**	14	8	9.810	14.6	1432	644
Összesen	4.972	64	35	44.775		7819	12.791
Évi átlag	710	9	5	6.396		1563	2.273

Már a mult század utolsó negyedében Verespatakon több aranybányák mélyebb közei vizzel lévén eltelve, a kincstár kiváló figyelmet forditott ezen akadály elháritására, általában pedig arra, hogy az ottani dús aranyércz telepeknek egy megfelelő mélyebb szinten eszközlendő feltárása által, mikép lehetne ezen történetileg is oly nevezetes bányászatnak kivánt nagyobb lendületet adni. Verespataki bánya.

E kettős czélt szem előtt tartva kezdette meg a kincstár 1783-ik évben, a mostani ugynevezett orlai altárnát, azon biztos számitásban, hogy ezen vállalatra forditandó költségeit meg fogja tériteni az ezáltal szaporitandó nagyobb aranytermelés, miután azon időben a kincstár, mint egyedüli kizárólagos beváltó, minden nehezék nyers aranyért körülbelül 4 frt 30 kr p. p. belérték mellett, csak 2 frt 59 krt fizetett és igy minden nehezék után 1 frt 31 kr p. p. nyereménye volt. Az altárna fővájvége 1791-ik évben 673 ölnyire haladott előre, midőn további folytatásának megszüntetését az állam akkori pénzviszonyai szükségessé tették. A további munkálat csak 1802-ben kezdetett meg ismét s midőn 1807-ik évben, összesen 901 ölnyire hatoltak volna be, ugyanezen évben minden további munka ez irányban végkép megszüntettetett, minek oka az volt, hogy a kincstári közegek az altárna által hozzáférhetővé vált kisebbszerü ugyan, de számos érczteléreket hasznositani nem birták.

Két izben fogott hozzá a kincstár saját kölségén és saját erejével ez irányban tovább hatolni, de mindig kielégitő eredmény nélkül. Egy másik több évi kisérlet, melyszerint az altárnából hozzáférhető telepek lefejtés végett magánosoknak engedtettek át, még károsabb eredményt szült; mert ezek csak pillanatnyi haszon után törekedve, alig egynehány évi vállalkozás után ezen munkálataikat is, bekövetkezett leghiány és számos más akadályok miatt megszüntetni kényszerittetvén, az altárnát saját erejökön sem fentartani, sem pedig egyik vagy másik pontján kitüzött czéljához vezetni képesek nem voltak. Bányászati müveletek.

E vállalattal a kincstár 1816-ban végkép felhagyott, az ottani épitményeket eladatta s tényleg minden ez altárna iránti jogairól és igé-

nyeiről lemondott. Mely év után 1833-ig Grilla nevezetü egyes magánzó tett kisérletet e vállalat nehézségeivel megküzdeni, mig az emlitett évben egy 60 bányarészből alakult társulat vette át az altárnát birtokába, a nélkül azonban, hogy azt csak járható állapotba helyezni is képes lett volna.

Igy telt el, ezen altárna megkezdése óta, 63 év, mig végre a kincstár meggyőződve folytatásának szükségeről, az utóbb emlitett társulattal 1845-ik évi martius 1-én kötött szerződés folytán, az altárna illetőleg az egész a társulat birtokában levő bányamü felett az igazgatóságot oly kötelezettséggel vállalta el, hogy azt kellőkép felszerelve a bányát szabályszerüen müvelni fogja. A bányabirtokra nézve kiköttetett, hogy az mely akkoriban 60 bányarészből állott, oszoljon 128 bányarészre és ezekből 60 oszoljon fel ismét aránylag az eddigi részvényesek között; 60 átadatik a kincstárnak a fenebb érintett kötelezettség fejében, 8 pedig a fenséges kir. család birtokába bocsáttatik át. Egyidejüleg a magánrészvényesek az osztalékra nézve lemondottak minden igényről azon időig, mig a kincstár által a vállalatba befektetett tőke a bányamü jövedelmeiből egészen fedezve nem lesz, mely szerződés folytán az orlai altárna egy uj korszakba lépett.

Ezen müveletek eredménye.

Az eddigi munkálat csak az orlai altárnának és szárnyvájatainak előállitására szoritkozott, miáltal a felsőbb magánbányáknak nevezetes segitséget nyujtott; mert ezek mélyebb közemeiből a viz lecsapoltatván, itt a további munkálkodás sikeres eredménynyel lehetővé tétetett. Minélfogva közgazdászati szempontból nagyrabecsülendő előnyt nyujtott ugyan a kincstár a magán bányászatnak, de pénzügyi szempontból még sikert nem mutathat fel; mert hátra van még az altárna szintjében létező ércztelérkék és tömzsök feltárása és jövedelmező fejtése.

E feladat sikeres megoldását csak a verespataki ércztelep sajátságos viszonyainak és természetrajzi jellemének tanulmányozása teszi lehetővé, melylyel egy különösen e czélra rendelt egyén foglalkozik. E munkálat rövid idő alatt be lesz fejezve és attól bizton remélhető, hogy az a további üzemre nézve hasznos utmutatóul fog szolgálni.

Eddig egy pár feltárás történt főkép a katroncza és korhoktömzsön és némely kisebb jelentőségü telérkéken, melyek folytán bár kevés termés aranyat de igen jó zúzérczeket szolgáltató közemek nyittattak fel s ezekből már most is sokkal több volna kifejthető, mint a mennyit a létező zúzdaeszközök feldolgozni képesek.

E bányamü berendezése.

Ezen bányamühöz tartozik egy 99 nyillal, 66 foncsormolnával és 15 különféle szerkezetü szérrel felszerelt zúzda, mely a vájnával egy 1994 öl hosszu vasutvonallal van összeköttetésben. Ebben feldolgoztatik évenkint mintegy 70,000 mázsa zúzércz, melyekből mintegy 50 p. font arany és 30 p. font ezüst nyeretik.

Ezen bányamü végczélját még nem érte el, jövedelmezősége tehát kevésbé lehet kielégitő. mivel mint már emlittetett a feltárt zúzérczeknek csak egy csekély részét képes értékesiteni.

Jövedelmezőségét a következő táblázat mutatja:

Év	Számlaszerü nyereség **veszteség**	Termelt		Ennek értéke	Agio		Összes nyereség **veszteség**
		arany	ezüst				
	frt	p. font		frt	%	frt	frt
1862.	**31.130**	19	13	13.410	25.8	3.460	**27.670**
1863.	**30.151**	27	13	18.810	12.2	2.295	**27.856**
1864.	5.695	86	37	59.695	15.6	9.312	15.007
1865.	**2.841**	81	45	56 700	9.3	5.273	2.432
1866.	**6.137**	53	43	36.710	18.,	6.865	728
1867.	**6.741**	50	34	35.280	25	8.820	2.079
1868.	**9.583**	47	29	33.000	14.6	4.180	**5.403**
Összesen	**80.888**	363	214	253 605		40.205	**40 683**
Évi átlag	**11.556**	52	31	26.229		8.041	**3 515**

Mint kutatási vállalatok felemlithetők még az offenbányai István nevü ezüst- és ólomvájna és a zsillvölgyi kőszénbánya, mely utóbbiról alább fogok megemlékezni. Az offenbányai vájnánál az Istvántárna folytatása által czéloztatik a felsőbb szintjeiben igen dús Istvántömzs feltárása a mélységben, mihez még mintegy 8 ölnyi kivájás kivántatik, s czélját ez év folytán elérendi.

A kolozsvári bányaigazgatóság kerületében fekvő állami és magánbányák nyereményei, a zalathnai és csertesdi kohókban dolgoztatnak fel.

Zalathnai ezüstkohó.

A zalathnai kohó felállittatott 1747-ben és épen egy század mulván 1848-ban az oláhok által felégettetett és fenékig leromboltatott, 1851-ben 104.086 forintnyi költséggel ujolag felépittetett. Jelenleg áll az két kohóépületből, egy foncsordából, két széntárból, a higanykohóból, kémdéből, pörköldéből és 6 tiszti lakházból. Belső felszerelése pedig magában foglal 4 olvasztót, 2 lángpestet, 1 üzhödöt, 2 foncsorhordót, 1 készelőhödöt és 5 körfúvót.

Az erőműveket viz hajtja, melyet az ottani patak szolgáltat mintegy 24 lóerővel.

Kohóeredmény.

Ezen kohó üzemének pénzbeli eredményei 1866-ig, elnem háritható nehézségek miatt igen kedvezőtlenek voltak, igy 1852—1856-ig az átlagos évi veszteség 28,311 frt tett, 1862-től 1866-ig pedig 6639 frtot, 1867-ben ellenben 4695 frt nyereséget és 1868-ban ismét 4062 frt veszteséget eredményezett.

Csertesdi kohó.

A csertesdi kohó felállittatott 1763-ban 2 kis pesttel, 1792-ben épült egy magas pest, melynek helyere 1798-ban ismét két középpest épittetett, 1800-ban lebontatott a régi két kispest is. Jelenleg áll az 4 középpestből, 1 üzhödből és 1 készelőhödből, melyeknek a szükséges szelet 4 szekrény és 2 közönséges fúvó szolgáltatja. Az erőművek hajtására szükséges vizet részint az ottani patak, részint az 1858-ik évben helyreállitott fauragi tó szolgáltatja.

Ezen kohónál olvasztatnak a nagyági és füzesi állami valamint a környékbeli magánbányák érczei és marái; évi termelése mintegy 250 p. font arany, 300 p. font ezüst és 30 mázsa réz.

1826-tól 1830-ig adott e kohó évenkint átlagosan 924 frt nyereséget 1851-től 1855-ig 1256 frt veszteséget, 1857-ben 4971 frt, 1862-től 1866-ig 4212 frt, 1867-ben 11,201 frt és 1868-ban 12,294 frt nyereséget. Kohóeredmény.

Ezen kohó tüzelő anyagbeli szükségletét, előnyös szerződések alapján, magán erdőkből igen jutányos áron fedezi s ezenkivül azon körülménynél fogva, hogy az arad-gyulafehérvári illetőleg a zsillvölgyi szárnyvas uthoz közel fekszik és igy az ottani kőszénhez olcsón juthat, igen szép jövőnek néz elébe.

Azelőtt létezett még Offenbányán is egy igen szépen jövedelmező ezüstkohó, mely azonban az 1848-ik év utáni korszakban ferde beváltási eljárás és szabályzat folytán oly nagy veszteségekbe jutott, hogy annak tökéletes felhagyása 1858-ban elhatároztatott, mely határozat folytán az a készletek feldolgozása után 1866-ban működését tettleg megszüntette. Offenbányai ezüstkohó.

Azon tekintetből azonban hogy ezen kohó valamennyi erdélyi kohó közül a legnagyobb feldolgozási képességgel bir és a legállandóbb és leghatalmasabb vizerővel rendelkezik; továbbá mivel Offenbánya igen jó közlekedési utak által mind a verespataki, mind a kőrösbányai vidékkel össze van kötve és ezekhez közelebb is fekszik mint Zalathna, végtére tüzelő anyaggal a topánfalvai erdőkből bármily mennyiségben igen könnyen ellátható, mig ellenben a zalathnai kohó közelében már a fa igen ritkul, e kohónak sokkal szebb jövendőt lehet igérni mint a zalathnainak: ugyanazért intézkedés tétetett, hogy az offenhányai kohó még ez évben ujolag megindittassék.

A vajdahunyadi állami vasgyár vasércztelkei 313,131 □ölnyi területet foglalnak el, s van emellett vasérczekre még 10 szabad kutatási kör. Ezen vasgyárak csoportozatához tartozik: Vajdahunyadi vasgyárak.

a) a govasdiai vasolvasztó, vasércz vájnákkal Gyaláron és négy egymástól elszórva fekvő vaspörölydével;

b) a sebeshelyi vasfinomitó, egy hengerdével és három pörölydével egy szük völgyben elszórva;

c) a kudsiri vasfinomitó egy hengerdével. Valamennyi az aradgyulafehérvári vasutvonattól 1 legfeljebb 2 mérföldnyi távolságban.

E gyárművek 1744-től kezdve mostanig folytonosan igen szép jövedelemmel nevelték az állam bevételeit, noha az üzemeszközök, melyekkel felszerelvék már avultak és hiányosak s hajtóvizök csekélysége miatt, nyáron ha szárazság, télen pedig ha kemény fagyok uralkodnak, évente két három hónapig is kénytelenek szünetelni. De egyéb viszonyaik kedvezők s nagyszerü vasgyárak állitására V. Hunyad környéke mintegy magától a természettől van kijelölve; mert a gyalári vájnákban a legtisztább és kitünő vasércz, 40—50% vastartalommal oly nagy mennyiségben jön elő, hogy az ércztelep, egész hegyet képezvén, legalább egy századig egy millió mázsát meghaladó vasérczet képes évenkint szolgáltatni. Továbbá a zsilvölgyi temérdek kőszén, a piskipetrozsényi vaspálya kiépitése után, mely V. Hunyad mellett egy kis mérföldnyi távolságban halad el, e vasfinomitásnál a legnagyobb haszonnal lesz értékesithető. Végre a v. hunyadi és szászvárosi államerdők 50,000 szabályöl évi termelés mellett, e vasgyárakat évenkint legalább is 38,000 öl fával láthatják el, mely famennyiséggel 240 ezer m. nyers vasat lehet előállitani.

Ezek termelése.

Ezen vasgyárak termelése jelenleg mintegy 50,000 mázsa nyers és 35,000 mázsa vertvas, évi jövedelme volt 1862-től 1866-ig átlagosan 9850 frt, 1867-ben 12,881 frt veszteség és 1868-ban 21,511 frt nyereség.

Zsillvölgyi kőszéntelep.

Még a mult évben, midőn az első erdélyi vaspálya megnyitása közelédett s annak a zsillvölgy felé a kőszéntelepig kiterjesztendő folytatása tettleg munkába vétetett, a fentebb emlitett s mindenekfelett a vasipar fejlődésére alkalmas hunyadmegyei viszonyoknak bányászati, különösen vastermelési szempontból leendő tanulmányozása végett Péch Antal pénzügym. oszt. tanácsost küldtem Hunyadmegyébe, ki is észlelvén a Zsillvölgyében a kifogyhatlan gazdagságu és kitünő

minőségü kőszéntelepet, hol akkor a kincstár 16 bányamérték birtokában volt, az üresen hagyott kőszéntelep nevezetesebb részeinek lefoglalását haladék nélkül eszközöltettem; minélfogva az állam a Zsillvölgyben, jelenleg 71 bányamértéket és Péch A. oszt. tanácsos czélszerü intézkedései következtében 107 szabad kutatást bir, s ezek biztositására, lehető kiterjesztésére és a telepek kellő feltárására jelenleg fő figyelem fordittatik, mivel feladatul van kitüzve e kőszénbányát a petrozsény-piski vaspálya megnyiltáig termelővé és igy mielébb jövedelmezővé tenni.

Ezen kőszénbánya hazánk eddig ismert kőszéntelepei közt a leggazdagabbak közé tartozik s hivatva van nemcsak a hunyadmegyei gazdag virágzást igérő vasipar biztos fejlesztésére, hanem arra is, hogy a tüzelő anyagban szükséget szenvedő alföldnek olcsó és jóminőségü tüzelő szert szolgáltasson s ezáltal hazánknak eddig csak földmiveléssel foglalkozó ezen nagy területén az iparfejlődés is előmozdittassék, sőt még az ország fővárosa is nagyobb mennyiségben kőszénnel láttassék el. Ezen kőszénbánya hivatása.

Mint fentebb már hódoló tisztelettel megjegyeztem, Vajda Hunyad környékén a legtisztább és kitünő minőségü vasércz 40—50%-nyi vastartalommal, oly nevezetes mennyiségben jön elő, hogy ezen ércztelep nagy tömege egész hegyet képez s az eddigi feltárások után itélve, legalább egy századig több mint egy millio mázsa nyers vasat képes évenkint szolgáltatni; továbbá a zsillvölgyi kőszéntelepek, ahol egész 70 lábnyi vastag kőszénrétegek is fordulnak elő, századokon át sem lesznek kiaknázhatók, az érintett hazai ipar emelésén kivül, azon szerencsés körülménynél fogva, hogy közel a Dunához, Moldva-Oláh és Törökország szomszédságában feküsznek, nagyobbszerü kiviteli forgalomra is vannak hivatva. Mert ha a tervben lévő oláhországi vasuthálózattal az első erdélyi vaspálya össze lesz kapcsolva, mi annyival könnyebben s minden nagyobb áldozat nélkül létesithető, miután a határszélig alig két mérföldnyi pályahosszabbitást kellene csak eszközölni: akkor a vajdahunyadi vas- és zsillvölgyi kőszénbányák

délkelet felé, az aldunán s ugy a Fekete és Középtengereken, hol jelenleg egyedül Angolország kőszene szerepel, lesznek hivatva évi termelvényeik legnagyobb részét érvényesiteni, melyek kivitele az emlitett vonalon nagy mérvben lesz eszközölhető.

Minélfogva piski-petrozsényi vaspálya megnyitásával elérkezettnek vélem az időt, hogy azon nagy kincs, melylyel a kincstár a vajdahunyadi vasérczben és a zsillvölgyi kőszénben rendelkezik, haszinte jelentékeny befektetések mellett volna is létesithető, a közgazdászati érdekek előmozditásával szintugy, mint a kincstári jövedelmek emelésével, minél előbb értékesittessék.

A hunyadmegyei vasipar és kőszénbányászat leendő kezelése.

Mely czél nézetem szerint két uton érhető el, t. i. vagy maga teljesiti az állam a nevezetes összegeket igénylő befektetéseket a bányaüzlet kincstári kezelése mellett, mely esetbe nem kétlem, hogy a magyar állambányaigazgatás, mely mostoha viszonyok közt még ott is tudott hasznos eredményeket felmutatni, hol a magánbányászat bekövetkezett veszteségek folytán a bányával felhagyott, ezen bányaipart, az itteni kedvező és a legszebb reményekre jogositó viszonyok közt, az állam hasznára, gyümölcsöző eredménynyel fogja berendezni és kezelni.

Ezen ut választásánál azonban, mely kezdetben egy pár milliót haladó befektetést minden esetre igénybe veend, komolyan megfontolandó, vajjon az államnak nem inkább feladata-e oly vállalatoknál a magán vállalkozási szellemnek tért engedve ott, ahol ez képes a szükséges tőkét olcsóbban beszerezni s a kezelés szabadabb mozgása, valamint a kereskedési esetlegességek azonnali felhasználása mellett, az értékesitést kedvezőbben létesiteni.

Beruházások létesitése.

De másrészről arról lévén meggyőződve, hogy az államvagyon nevezetesebb részeit, kivévén azokat, melyek csekélységöknél vagy elszórtságuknál fogva kellő haszonnal házilag nem kezelhetők, anyagilag emelkedő országban, hol minden ingatlan értéke nevezetes emelkedésnek néz elébe, az állam szembetünő kára nélkül eladni czélszerü nem lenne; ugyanazért az ezen kőszén és vasbányáknál teendő beruházásokra nézve követendő másik ut az lenne, ha

a kincstár fentartván ezen vas- és kőszéntelepekre vonatkozó tulajdonjogát, a megkivántató befektetések létesitése és az üzlet vezetése iránt elegendő pénzerővel rendelkező és szakértő vállalkozókkal hosszabb időre szerződnék akképen: hogy a szerződés tartama alatt a befektetett tőke törlesztetvén, a nyerendő haszonban az átengedett vagyon értékarányához képest az állam is részesülne s a szerződés lejártával, a vállalat a befektetésekkel együtt, minden megtérités nélkül, az államkincstár rendelkezése alá visszakerülne.

Ezen gazdag kincs mielébbi kellő értékesitése végett, a helyszini vizsgálatok folyamatban vannak s a megindított tárgyalások mihelyt kellő eredményre vezetnek, az azok alapján történt megállapodásokat, legfelsőbb jóváhagyás végett cs. k. Felségedhez hódoló tisztelettel felterjeszteni el nem mulasztom.

A magyar koronaországok területén létező összes bányászat zárszámláit egybefoglalva a IX/. alatt mellékelt főkimutatás tünteti ki. IX/

Pesti terményáruda.

A mennyiben az állami kohók és vasgyárak készitményei helyben el nem adhatok, ezeknek elárusitását a pesti terményáruda közvetiti.

Ezen intézet a legujabbi időben nevezetes változtatásokon ment keresztül. Ugyanis 1867-ig mint a bécsi terményárúdaigazgatóság fiókintézete, csak ennek nevében működött és önálló számlája nem lévén az üzletéből eredett nyereséget vagy veszteséget önmaga ki sem mutatta. A mr. kir. ministerium megalakultával azonban e viszony megszünvén 1867-ben önállólag állitotta össze üzlete eredményét. Az emlitett évben már az állami bányaművek terményeit bizonyos meghatározott áron vette át saját számlájára és az elárusitás folytán elért 107,933 frtnyi hasznot szinte saját javára irta.

E viszony 1868-ban annyiban megváltozott, hogy elhatároztatott, miszerint jövőre az elárusitásból eredő haszon vagy veszteség, mely

leginkább az árúérték ingadozásából származhatik, a terményárúda kezelési költségeinek aránylagos részével együtt az illető áruszolgáltató bányaművek javára illetőleg terhére irassék, ugy hogy ez intézet ezentul sem hasznot, sem kárt kimutatni nem fog.

Ezen intézet 1867-ben 107,933 frtnyi nyereséget mutatott ki 1868-ban ellenben 70,766 frtnyi veszteséget, átlagosan tehát e két évben 18,583 frtnyi nyereséget. Az 1868-ki veszteség onnan eredett, hogy egy nagyobb részlet még 1867-ben szállitott ólomnak az értéknek csak 1868-ban térittetett meg az illető hányamüvek, továbbá, mert a rézárúk ára ez évben 4 frttal szállott alább.

Üzleteredménye. X/

Az összes forgalom a X/. alatti kimutatásból tünik ki, mely szerint az összes elárusitás értéke 1862-től 1866-ig átlagosan évenkint csak 397,328 frtot tett, 1867-ben pedig már 805.599 frtra és 1868-ban 1.419,897 frtra emelkedett.

Pénzverdék.

Az összes bányászat kiegészitő részét némileg a pénzverdék képezik.

A m. korona országaiban két pénzverde létezik, az egyik Körmöczbányán, a másik Gyulafehérvárott.

Ezen pénzverdékben gyül össze nemcsak az állami és magánkohókban nyert arany és ezüst, hanem azon ócska áruszerekben lévő ily fém is, melyek a beváltási hivataloknál kész arany- és ezüstpénzen beváltatnak. Az igy összegyült arany- és ezüstfém mennyiségétől függ a pénzverdék tevékenysége és miután ez főkép az utóbbi uton befolyóra nézve nagyon változó, e verdék is egyes években különböző arányban vannak elfoglalva. Mindamellett szükséges, hogy előállitási képességük oly mérvü legyen, hogy a rendkivül nagy beváltásokat is igen rövid idő alatt pénzzé alakithassák.

E pénzverdék munkaképessége kitünik e következőkből:

Körmöczi pénzverde.

A körmöczi pénzverde bir 7 ujabb Ulhornféle és 7 régibb csavar pénzverő géppel és az ezek képességéhez aránylag egyéb a pénzve-

réshez szükséges segédgépekkel és készülékekkel; s miután egyegy gép, 10 órai munkaszak alatt, legalább 20,000 darab pénzt ver, képes ezen verde, csak a nappali munkaszak alatt évenkint 84 millio darab pénzt előállitani.

A gyulafehérvári ellenben bir 6 Ulhornféle géppel és az ezekhez szükséges egyéb segédgépekkel és készülékekkel, minélfogva képes szintén csak a nappali munkaszak alatt, évenkint 36 millio darab pénzt kiverni. Gyulafehérvári pénzverde.

Tapasztalás szerint az éjjeli munka folytán csak 75% készül abból, a mi nappal előállitható, e szerint képes éjjel nappal dolgozva előállitani:

a körmöczi pénzverde 147
a gyulafehérvári 63

és mind a kettő . 210 millio darab pénzt.

A XI/. alatt mellékelt kimutatás szerint azonban e pénzverdék, az emlitett összegtől az ujabb időben nagyon hátramaradtak s az 1862—1866-diki korszakban évenkint átlagosan XI/

a körmöczi verdében 11.292,457
a gyulafehérváriban . . . . . 5.042,821 darab veretett.

	1867-ben	és	1868-ban
Körmöczön	1.117,469	—	22.805,515
Gyulafehérvárott . . .	911,499	—	2.885,558

átlagosan tehát e két utolsó évben az

első helyen 11.961,492
a második helyen 1.898,528

darab veretett.

Az utóbbi időkben e két pénzverde legtöbbet állitott elő 1859-ben amikor:

Körmöczön 129.144,671
Gyulafehérvárott 38.343,705

összesen . 167.488,376

pénzdarab készült.

XII/ A pénzverdék üzeme három főágra oszlik: a beváltásra, az aranyválatásra és a pénzverésre, melynek eredményét a XII. alatt mellékelt kimutatás foglalja magába.

Beváltás. A beváltást terhelő kiadások: az ömlesztési és kémlési költségek, fedezésükre szolgálnak a beváltatóktól bevett kémledijak és azon fémtöbbletek, melyek parányiságuk miatt az egyes beváltmányi tételekben kémlés által meg nem határozhatók, de az egész tömegben összegyülve az anyagkezelés eredményében előtünnek. Ezen üzemág rendesen nyereséget mutat, mely leginkább a beváltmányok számával áll egyenes arányban. Az 1862—1866. évek közötti időszakban tett ezen nyereség átlagosan évenkint

Körmöczön 1.049 frt 8 krt, Gyulafehérvárott 843 frt 71 krt.

	1867-ben	és	1863 ban
Körmöczön . .	3.905 frt 95½ krt	—	2,723 frt 67 krt,
Gyulafehérvárott	1,478 „ 91 „		1,053 „ 29½ „
és átlagosan e két évben az első helyen			3,313 frt 31 krt,
a másodikon			1,266 „ 10 „
összesen			4,579 frt 41 krt.

Aranyválatás. Az aranyválatás czélja, azon aranynak tiszta állapotbani előállitása, mely a beváltott aranytelt ezüstben rejlik. Ezen műtét költségeinek fedezésére szolgálnak a beváltatók által fizetett válatási dijjak (az aranytelt ezüst minden pénzfontjától 1 frt), továbbá azon aranytöbblék, mely az egyes beváltmányi tételekben csekélységénél fogva, kémle utján meg nem határozható; végtére az előállitott mellék nyeredékek, különösen a rézgálicz értéke. Ezen üzemág is rendesen nyereséggel záródik, mely az 1862. és 1866. évek közötti időszakban átlagosan évenként

Körmöczön . . . . . 9.862 frt 13 krt.
Gyulafejérvárott . . . . . 9.041 „ 79½ „ tett

	1867-ben	és 1868-ban
Körmöczön . . .	16.778 frt 39 kr. .	16.330 frt 35 kr.
Gyulafejérvárott .	11.852 „ 79½ „ .	8.135 „ 86 „

e két évben tehát átlagosan

az első helyen . . . . . 16.554 frt 37 kr,

a második helyen . . . . 9.994 „ 34 krra szaporodott.

Rézgálicz nyeretett ezen üzemág javára az 1862—1866. év közötti időszakban átlagosan évenként: Rézgálicznyeredék.

	mázsa	érték
Körmöczön	231	4.512 frt 15 kr.
Gyulafejérvárott . . .	181	3.288 „ 40 „

1867. és 1868-ban pedig évenként átlagosan

	mázsa	értékben
Körmöczön	242.$_{50}$	4.240 frt 34 kr.
Gyulafehérvárott . .	164.$_{61}$	2.642 „ 36 „

A harmadik üzemág a pénzverés, mely a készitett pénznemek szerint ismét három részre oszlik, a teljesértékü arany és ezüst pénz az ezüst váltópénz és a réz váltópénz készitésére. Pénzverés.

A teljesértékü arany és ezüst pénzkészités főfeladatuk a pénzverdéknek, váltópénzek veretése csak egyes kivételes években fordulván elő; ez viseli tehát nemcsak a tulajdonképeni pénzverési, hanem az egyéb költségeket is. Ezek fedezésére szolgálnak a beváltatók által fizetett pénzverési dijak (az aranynál a beváltmányok értékének ½ %, az ezüstnél pedig az értéknek 1 %) Aranypénz.

Ezüst váltópénz 1862-től 1867-ik évig egyik pénzverdében sem készült és csak 1868. julius havában indult meg az 1868. VII. t. cz. rendelkezése folytán a 20 és 10 krajczárosok veretése mind a két verdében. E törvényczikk által megállapitott 3,300.000 frtnyi ilynemü pénzösszegből veretett 1868. év végeig Ezüstváltópénz.

Körmöczön	969.808 frt 90 kr.
Gyulafehérvárott	309.020 „ 00 „
Összesen	1,278.828 frt 90 kr.

Miután ezen pénznemekben a tiszta ezüst pénzfontja 75 forinttal hozatik forgalomba, miglen annak belső értéke csak 45 frt; a fentebbi tettleg kivert összeg eredményezett.

Körmöczön . . . . . 387.923 frt 56 kr.
Gyulafehérvárott . . . . . 123.608 „ 00 „
összesen . 511.531 frt 56 kr.

pénzverési nyereséget.

E nyereség azonban csökken az ezen pénznemek veretésével összekötött üzemveszteséggel, mely

Körmöczön . . . . . 29,262 frt 36 kr,
Gyulafehérvárott . . . . 8,493 „ 34 „

tett, ugy hogy az e pénzveretésből az államra háromló tiszta haszon:

Körmöczön . . . . . 358,661 frt 20 kr,
Gyulafehérvárott . . . . 115,114 „ 66 „
összesen . 473,775 frt 86 krt teszen.

Rézváltópénz. Réz váltópénzek az 1862—1866. év közötti időszakban mind a két verdében verettek, még pedig:

Körmöczön . . . . . 602,484 frt 57 kr,
Gyulafehérvárott . . . . 183,199 „ 90 „ névleges

értékben. Az ezek veretéséből származó hasznot vagy veszteséget a kéznél lévő számadások nyomán tökéletes biztossággal megállapitani nem lehet, mert az e pénzek veretéséhez forditott pénzlapoczok értéke nem számoltatott el ugyanazon évben, a melyben pénzzé verettek, hanem részint korábbi, részint sokkal későbbi években.

A mint emlittetett nem egészen helyes számadások eredménye szerint mutatkozott e pénzek veretésénél a mondott korszakban évenkint átlagosan Körmöczön . . . . . 57,962 frt 81 kr nyereség.

Gyulafehérvárott pedig . . . . . 22,826 frt 31 kr veszteség.

A mult 1867-ben nem veretett egyik verdében sem rézváltópénz, csak az 1868-ik évben kezdetett az ismét meg az uj magyar 4 és 1 krajczáros darabokkal, mégpedig csak Körmöczön; mert itt a rézlapoczok tetemesen jutányosabban voltak megszerezhetők, továbbá mivel ezen verde ilynemü pénzek veretésére átalában alkalmatosabb is.

Pénzverési nyereség.

Az 1868. VII. törvényczikk szerint kiveretendő volt ilynemü pénzekben . . . . . 300,000 frt — kr.

Ebből kiveretett 1868. év végeig

4 kros darabokban . . . . . 123,971 „ 92 „

1 kros darabokban . . . . . 125,310 „ — „

Összesen . 249,281 frt 92 kr.

a folyó évben tehát még kiveretendő lészen . . 50,718 „ 08 „

A fentebbi . . . . . 249,281 „ 92 kr-nyi összeg előállitásának költségei 110,936 frt 22½ krt tévén, mutatkozik e kiveretésnél . . . 138,346 „ 39½ kr-nyi nyereség.

Ehez adva az ezüst váltópénzveretésből származó pénzverési nyereséget . . . . . 511,531 „ 56 „

tészen az összes pénzverési nyereség . . . . 649,877 frt 95½ krt.

Az előirányzatba fel volt véve (13. fejezet, 5. czim alatt) . . . . . 900,000 frt — kr,

Az eredmény tehát kedvezőtlenebb . . 250,122 frt 01½ krral.

Ennek oka az, hogy a váltópénzverés csak julius illetőleg augustushóban kezdethetett meg és az ezüst váltópénzekhez a szükséges szinezüst is hiányozott, mely különbözet azonban a folyó évben ki fog egyenlittetni.

Arany- és ezüst beváltó hivatal.

A pénzverdék fiókintézetei gyanánt tekinthetők az arany és ezüst beváltó hivatalok. Jelenleg létezik ily hivatal Magyarországon 3, u. m. Pesten, Kassán és Temesvárott; Horvátországban 1, Zágrábban; valamennyi egybekötve az ugyanezen helyeken fenálló fémjelző hivatalokkal. 1867-ig csak Pesten volt ily hivatal, mely a bányatermény-áruda ügynökséggel volt kapcsolatban. Ezen hivatalok a magánosok által beváltásra hozott aranyat és ezüstöt, a pénzverési dijak levonásával, teljes értékben téritik meg s miután ezen dijak az illető pénzverde javára iratnak, ezenkivül az ömlesztés, kémlés, szállitás, hivatalnokok fizetése stb. bizonyos költségekkel vannak összekötve, ezen üzemág csak veszteséggel járhat.

Ezen veszteség a pesti beváltó hivatalnál 1862-től 1866-ig évenkint átlagosan 3803 frtot tett, mig jelenleg 1867. és 1868-ban mind a négy ily hivatalnál évenkint 6509 frtra rúg. E veszteség főtényezője a tiszti és szolgai személyzet fizetése, évi 4532 frttal, mely az egyesitett fémjelző és beváltó hivatalok ilynemü összes kiadásainak felét képezi.

A beváltott fém mennyisége volt 1862—1866-ig évenkint átlagosan 97 p. font arany és 2921 p. font ezüst, az utolsó két évben pedig 166 p. font arany és 9295 p. font ezüst.

Sóbányászat.

A mr. koronaországok területén létező sótelep, a continensen ismert sóképletek közt mind kiterjedésére, mind sógazdagságára nézve elsőrangu helyet foglal el. A harmadképlethez (Tartiäre Gruppe) tartozó sóképlet az Iza és Tisza völgyvidék felső részén terül el, honnan két hegyláncz által választva, átvonul Erdélyország területére, innen pedig Moldva és Oláhországba. Északon és nyugaton összeköttetésben áll a Beregh- és valószinüleg a sárosmegyei sóképlettel, valamint a gácsországi nagyszerü sólerakodással is.

A magyarországi sótelepek mivelése emberemlékezetet meghaladó ősidőkre vihető vissza, minek igazolására szolgál az is, hogy legközelebb Máramarosban egy elhagyatott ősrégi sóbányában oly sófejtő eszközöket találtak, melyek még azon korszakban készültek, mikor a vas használata ismeretes nem volt.

A magyar- és erdélyországi sóbányák minő fejlődésen mentek keresztül s mikor lettek az állam kizárólagos tulajdonává? hiteles történeti adatok alapján még ez ideig ki nem mutattatott, mivel e sóbányák történetének megirásával, alaposan eddigelé senkisem foglalkozott.

A magyarországi sóbányák sógazdagsága.

A mr. koronához tartozó országok sógazdagságát jelenben, megközelitőleg sem vagyunk képesek meghatározni; mert a sótömegek, melyek a harmadképlethez tartozó földalatti lerakodványokban be-

ágyalva fordulnak elő, szabályos rétegülés jellegével nem birnak s kimutathatólag szabályos összefüggésben a határos közetrétegekkel nem állanak. De kiindulási pontul szolgáló természeti átmérő hiányában, melyhez a sóbányaüzem által eszközlött felnyitások nyomán juthatnánk, a sótelepek nagymérvü kiterjedése különösen vastagsága miatt, biztosan még azt sem lehet megállapitani, vajjon a só maga a harmadképlet alárendelt tagjának tekintendő-e, vagy pedig jellemzésül elpárolgás által előállott képletnek nevezhetjük.

A sóanyagot néhol kavics, nagyobbrészt pedig különböző alkatu pálakőréteg fedi, melynek vastagsága 1. 2 lábtól egész 30 ölig változik. Kavicsrétegnél a leülepedő vizek gyakran el nem hárítható akadályokat, sőt bányaelmerülést is okoznak; néha pedig váratlanul a mélységből fakadnak fel, vagy megbolygatott agyagüregekből, vagy földalatti erekből, melyek összefüggése a földszinti sósforrásokkal kétségbe alig vonható. Só feletti réteg.

A tiszta sókristály szintelen, de egyes fajoknál világosabb és setétebb csikok mutatkoznak, melyek földalatti fordulataikban, óriási achatszalagként tünnek fel. A sótestben néhol egyes agyag- vagy gypszcsikok is fordulnak elő, részint párhuzamosan a sócsikokkal, részint golyóalakban, vagy pedig alaktalan fekvényekben. De a sótömzsöt környező anyag némelykor a sóanyag alkatrésze gyanánt tünik fel, ezzel teljesen egybevegyülve s ugylátszik, hogy ezen anyag a sótömzsből később bekövetkezett jegeczesedés folytán vált ki és üllepedett le a sótest egyes jegeczcsoportozatai körül, alkatrészeik és viszonylagos mennyiségök által az egyes sócsikoknak setétebb szint kölcsönözvén. Jelentkeznek azonban oly szines csíkok is, melyekben agyagvegyületnek semmi nyoma nincsen s kétségtelen, hogy ezek a setétebb szinezetet a világsugarak sajátlagos visszaverődésétől nyerik, a mi ismét a sóparányok sajátszerü csoportulásától tétetik függővé. Sókristály és sócsikok.

A jelenben ismert és termelés alatt álló sótestek általában *észak felé tisztábbak és tömörebbek*, ugyanazért a Máramarosban

termelt kősó keresettebb és kedveltebb, mint az, mely Erdélyben magyarországi fogyasztásra termeltetik.

A sótermelés módja.

A sótermelés, ahoz képest, amint a só élvezhető szilárd kősóalakban, vagy pedig vizben feloldva jön elő, kétféleképen eszközöltetik, vagy bányamivelés t. i. kiaknázás, vagy sófőzés által. A kősóbányászatra nézve a mr. korona alá tartozó országok területén jelenleg 8 sóbánya áll fen, t. i. Szlatinán, Sugatagon, Rónaszéken, Vizaknán, Maros Ujváron, Thordán, Déésaknán és Parajdon; sófőzde pedig 1, Sóvárott. A három első sóbánya Máramaros megyében fekszik, a többi öt pedig Erdély területén.

Sóbányamivelés.

Ezen sóbányák a legközelebb mult időkig sajátságos jelleggel birtak, a mi abból állott, hogy a bányamivelési tervezetek, a feltárási és sóköfejtési rendszer, tekintet nélkül a fekvények és viszonyok különbféleségére, mindenütt egy és ugyanaz volt; ugyanazért ezen életbe léptetett rendszer a legfontosabb követelményeknek mindenben nem felelhetett meg. De az ujabb időkben sikerült ezen elavult rendszeren korszerü változtatásokkal segiteni, elsőben is a sókamrák alakjának megváltoztatása által, a mennyiben azok a hajdan szokásos harangalak helyett, czélirányos mivelésnek inkább megfelelő, négyszögü hasábalakot nyertek, mi által a sókamrák üzemtere is jelentékenyen növekedett.

E rendszer utóbb nagyobb tökélyre fejlődött keresztkamrák alkalmazása által, melyek szintén négyszög hasábalakban miveltetvén, a termelési nyitpontok számát szaporitották és a bányák fenállását hosszabb időtartamra kiterjesztették.

Bányamivelési reformok.

Az ekkép elért előnyök nem valának ugyan megvetendők, mindamellett a régi rendszernek még igen sok hátránya maradt fen s évtizedeknek kellett elmulni, mig az ujabb időkben meggyőződtek arról: hogy e rendszeren a helyi viszonyokhoz képest, legalább kisérletképen változtatni lehet és szükséges is. A közelmult években eszközlött változtatások e következők:

Termelési tér előkészitése.

a) a termelési tér előkészitése hossz- és keresztvágások által, melyek a sótömzs egész hosszában vezetve, a sófejtésre mindenkor

elegendő nyitpontot szolgáltatnak, emellett lehetővé teszik, hogy a kivánt sómennyiség minden ponton egy és ugyanazon magasságban termeltessék anélkül, hogy néhol mélyebbre hatolni s a sóanyagot növekedő nehézségek és költségek mellett kellene fejteni és kiszállitani;

b) oszlopművelet eszközlése az a) pont alatt emlitett előkészitési munkálattal összefüggő fal mellett, mely részben réselés, részben pedig, leginkább kisérletképen, repesztés által létesittetik. Mind a két bányamivelettel Erdélyben Déésaknán tétetett kisérlet, még pedig az eddigi eredmények szerint, kedvező sikerrel. Ezen bányamivelet alkalmazása által ugyanott az elmerüléssel fenyegetett és már felhagyásra szánt J ó z s e f a k n a további mivelése belátható időre biztositttatott s egyszersmind a czélbavett, sőt már megkezdett tartalékakna nyitása is feleslegessé vált; Oszlopművelet.

c) vizszintes bejárás a bányába s ahol szükségesnek mutatkozik alagutépités azon bányáknál, ahol a termelésre érdemes sótömzs a völgy szintjével egy szinvonalban áll. Ilynemü alagut épitése Thordán eszközöltetett, melynek szádája (Mundloch) a sóhegy aljában van. Az alagut a régi aknákba 300 ölnyire nyulik be, melyekben, mint fentebb emlitve volt, több keresztkamra vágatott s ezáltal a thordai sóaknák termelési képessége 8—10 akkora lett, mint azelőtt volt; Vizszintes bejárás.

d) végre az egyik czélszerü változtatás abban áll, hogy a hajtótorok nem áll többé, mint azelőtt, kémény gyanánt függőlegesen az alatta nyitott termelési tér felett, a mi a gyors sókiszállitást nagy mértékben nehezitette; hanem két erős pillér (Pfeiler) közt akként illesztetik be, hogy a gárgya (Schachtstoss) hossza a kamraoldal függőleges síkjába esik, ezáltal a torokhoz jutás mindenfelől lehetővé van téve és azon esetben, ha a hajtás gőzgép által eszközöltetik, annak semmi akadály sem álland útjában, hogy a hajtócsésze számára vezető czölöpök állittassanak be. Ezen változtatás is a thordai sóbányában létesittetett, mely bá- Hajtótorok elhelyezése.

nya ez idő szerint czélszerüen lévén berendezve, azon ponton áll, hogy az országos vasutak kiépitésével nagyobbmérvü termelésnek s ezáltal az ottani sóbányászat nevezetes emelkedésnek nézhet elébe.

Szlatinai sóbánya.

A szlatinai sóbánya, melynek mivelésre érdemes akna talaptere 8287 □ölet tesz, völgyszint van nyitva s folytonos küzdésben áll a gerinczközeten keresztül a bányába hatoló vizzel. A sótermelés jelenleg több elmerült akna közé esik, melyek határát biztosan tudni nem lehet; ugyanazért a mivelés alatt lévő aknák meddig állhatnak fen, bizonytalan; jóllehet a szlatinai sóbánya a jelenleg fenálló körülmények közt különösen fontos, a mennyiben a szigethi fősórakhelyhez közel fekszik s a szomszédságában folyó Tisza, melynek egyik hajókázható ága épen a bánya mellett halad el, az olcsó sószállitást nagy mértékben előmozditja. Ezen fontosságából azonban a debreczen-szigethi vaspálya kiépitése folytán sokat fog veszteni s jöhet idő, midőn az ottani sótermelés feleslegessé fog válni.

Berendezése.

Szlatinán van jelenleg 47 épület, melyek részben lakásul, részben pedig üzemhelyiségül szolgálnak s összes becsértékök 174,434 frtot tesz.

Az üzemvitelre 11 gép áll fen, 1 gőz, 7 lovas és 3 kézi gép, melyek összesen 59 lóerőt képviselnek.

Bányatorok van 5, melyek részben bányabejáratul, részben pedig a sókiszállitására szolgálnak.

A kezelési szolgálatot 8 hivatalnok, 11 felügyelő, 358 állandó és 107 ideiglenes munkás teljesiti.

Termelése.

A termelés $186^{2}/_{6}$-ig bezárólag évi átlagban 391,758 mázsát tett, a kiállitási költség pedig 105,944 frtot: egy mázsa konyhasó kiállitására tehát 26.28 kr, egy mázsa marhasóra pedig 38.11 kr esett.

A legközelebb mult 1867-ben és 1868-ban tett a termelés szintén évi átlagban 533,108 mázsát, a kiállitási költség pedig 107,756 frtot, tehát konyhasónál 18.65 krt, marhasónál 28.01 krt mázsánként: minélfogva a termelés e két utóbbi évben átlag 141,350 mázsával

növekedett, a kiállitási költség ellenben a konyhasónál mázsánként 7.63 krral, a marhasónál 10.10 krral kevesbedett.

A sugatagi sóbánya helyrajzi fekvésénél fogva alagutépitésre igen alkalmas; de a multban elkövetett s következményeik miatt komoly aggodalmakra okot szolgáltató lényeges hibák, melyek folytán a viznek a bányába hatolása mindinkább lehetővé válik s a bányagerincz (First) biztosságából évről évre veszit, nem engedik egy czélszerübb s következéskép jelentékeny költséggel egybekötött bányaépitkezés eszközlését. Sugatagi sóbánya.

E bánya termelése is rövid idő mulva csak a legközelebb fekvő vidék szükségletére fog szoritkozni, mely esetben az ottani sótermeléssel és elárusitással járó hivatalos felügyeletet egy felállitandó fiók sóhivatal könnyen végezheti.

Sugatagon van jelenleg 53 épület, melyek közül 31 kezelési helyiségül, 18 pedig a bányászszemélyzetnek lakásul szolgál, becsértékök 94.962 frtot tesz. Berendezése.

Az üzemvitelre 10 gép áll fen, melyek 37 lóerőt képviselnek.

Bányatorok van 6, melyek részben bányabejáratul, részben pedig a só kiszállitására szolgálnak. A bánya termelési talaptere 6034 □ölet tesz s a kezelési szolgálatot 8 hivatalnok, 8 felügyelő, 302 állandó és 75 ideiglenes munkás végzi.

A sótermelés Sugatagon 1862—1866-ig bezárólag évi átlagban 369.900 mázsát tett, a kiállitási költség pedig 120.597 frtot: minélfogva 1 mázsa konyhasó 32.05 krba s 1 mázsa marhasó 37.86 krba került. Termelése.

A legközelebb mult 1867-ben és 1868-ban tett a sótermelés, szintén évi átlagban 413.782 mázsát, a kiállitási költség pedig 102.015 frtot; esett tehát 1 mázsa konyhasóra 24.07 kr., s 1 mázsa marhasóra 32.34 kr, minélfogva e két utóbbi évben, az ezeket megelőző öt év eredményéhez képest, a sótermelés évi átlagban 43.882 mázsával szaporodott, a kiállitási költség ellenben apadt, nevezetesen a konyhasónál mázsánként 7.99 krral s a marhasánál 5.52 krral.

Ha pedig a sugatagi bánya kiállítási költségeit a szlatinai bányáéval hasonlítjuk össze, e költségek Sugatagon többnek mutatkoznak, még pedig mázsánként 186⅚-ban 5.78 krral s 186⅞-ban 5.42 krral, mely többlet onnan származik, mivel Sugatagon a vízveszélylyel fenyegetett bányák mentesítése évenkint 8—9000 frtnyi kiadást vesz igénybe.

Rónaszéki sóbánya.

A rónaszéki sóbánya, mely az eddigiek közt a legjelentékenyebb, 45 épülettel van ellátva, melyek részint kezelési helyiségül, részint pedig lakásul szolgálnak s becsértékök összesen 152,200 frtot tesz.

Az üzemnél 9 gép van alkalmazva, melyek 31 lóerőt képviselnek. A termelt só kiszállításának könnyebbítésére egy 324 öl hosszu vaspálya szolgál. A kezelési és ügyvezetési szolgálatot 7 hivatalnok és 9 felügyelő teljesíti, a sófejtési munkálatot pedig 274 állandó és 58 változó munkás.

Termelése.

Rónaszéken 1862—1866-ig bezárólag, évi átlagban 106,383 frt kiállítási költség mellett 347,148 mázsa só termeltetett; minélfogva 1 m. konyhasó 29.90 krba s 1 mázsa marhasó 38.32 krba került.

Az 186⅞-dik évi szintén átlagos termés 393,255 mázsát tett 104,460 frt kiállítási költség mellett, melyből 1 mázsa konyhasóra 25.44 kr s 1 mázsa marhasóra 37.03 kr esik. Ez utóbbi két évben tehát, az 186⅚ év alatti korszakhoz képest, a termelés 46,107 mázsával emelkedett, a kiállítási költség ellenben mázsánkint a konyhasónál 4.46 krral s a marhasónál 1.29 krral apadt.

A rónaszéki és sugatagi sótermelés összehasonlításánál ugyanazon kiállítási költségtöbblet mutatkozik, mely fentebb Szlatina és Sugatag összehasonlításánál ez utóbbira nézve kitünt; csakhogy Rónaszéken a költségtöbblet nem a bánya fentartási nehézségeinek tulajdonítható, hanem azt e bánya helyrajzi fekvése teszi mellőzhetlenné, mivel Rónaszéken az anyagok s nélkülözhetlen üzletszerek és eszközök szállítása, a létező nehézségek miatt, kerül sok költségbe.

Bányamivelési rendszer.

Rónaszéken a bányamivelési rendszer épen az, ami Sugatagon és Szlatinán. Mind a három bányában a kezdetleges termelési terve-

zetek alkalmazásával, a termelés négyszög hasábalaku hossz- és keresztkamrák általi kivitelével, a sóanyagnak a bányatorkon általi nehézkes, nem biztos és költséges kiszállitásával találkozunk, minden tekintet nélkül arra, vajjon e rendszer megfelel-e az egyes helyi viszonyoknak és a fekvények sajátságainak. Egyébiránt Rónaszéken az ujabb időkben történtek, habár költséges, de czélszerü bányaépitkezések és átalakitások, melyek gyümölcsöző hatása, a közel jövőben, az olcsóbb termelést, ugy hiszem elő fogja mozditani.

Rónaszék azonban mind kiterjedésére, mind a még fel nem tárt sómennyiségre, mind az ottani só minőségére nézve, a máramarosi sóbányák közt az első helyet foglalja el, mely előnyhöz még egy nagyfontosságu körülmény is járul, t. i. hogy a rónaszéki sóbánya, kedvező helyrajzi fekvésénél fogva, a szigethi vaspálya egyik mellékágával közvetlen érintkezésbe hozható, a mi ezen bányát a magyar koronához tartozó országok területén, kétségen kivül első rangra fogja emelni: minélfogva a magyar- és erdélyországi bányák közt, Rónaszék van hivatva mindenek előtt bányászati üzletrendszerének gyökeres átalakitására, hogy a tőle várt követelményeknek minden tekintetben megfelelhessen.

A máramarosi sóbányák üzemeredményét 1862—1868-ig a XIII/. alatt mellékelt kimutatás tünteti ki, melynek főbb tételei röviden egybefoglalva e következők: A máramarosi sóbányák üzemeredménye. XIII/

Az átlagos évi termelés tett:

186⅚-ban	1.108,805	mázsát,
186⅞-ban	1.340,140	„
A termelés tehát emelkedett	231,335	„

Az évi termelési költség tett átlag az első korszakban . . . . . 332,924 frtot,

melyből 1 mázsa konyhasóra esett . . . . . 29.32 kr,

s 1 mázsa marhasóra . . . . . 35.09 „

Az utóbbi korszakban pedig tett a termelési költség szintén átlagban . . . . . 314,232 frtot,

melyből esett 1 mázsa konyhasóra . . . . . 22.41 kr,
s 1 mázsa marhasóra . . . . . 32.47 „

Ez utóbbi korszakban tehát a kiállitási költség
1 mázsa konyhasónál . . . . . 6.91 krral,
s 1 mázsa marhasónál . . . . . 2.62 „
kevesbedett.

Erdélyországi sóbányák.

Mint fentebb emlitve volt Erdélyország területén 5 sóbánya van, t. i. Vizaknán, Maros Ujvárott, Thordán, Dée-aknán és Parajdon.

A kolosi sóbányát nem emlitjük, mivel ott a termelés be van szüntetve; a bánya azonban mindaddig fentartatik, mig a m. ujvári bánya a vizveszélytől végleg biztositva nem lesz s az erdélyországi vaspályák el nem készülnek, mely esetben ezekkel Thorda összeköttetésbe fog hozatni.

A vizaknai, thordai, déésaknai és parajdi sótermelés kizárólag Erdélyország szükségletére szoritkozik, de M. Ujvár a helyi szükségleten kivül részben a magyarországi sófogyasztást is fedezi.

Vizaknai sóbánya.

Vizakna, melynek termelés alatt álló talaptere 1151 □ölet tesz, 186⅔-ban évi átlag szerint 19.146 frt kiállitási költség mellett 50.047 mázsa sót termelt; 1867-ben 43.426 mázsát, 13.509 frt kiállitási költség mellett; 1868-ban pedig 44.362 mázsát 16.406 frt kiállitási költséggel: minél fogva 1 mázsa só került

186⅔-ban . . . . . 38.26 krba
1867-ben . . . . . 30.50 „
1868-ban . . . . . 36.98 „

Kiállitási költsége.

A kiállitási költség a két utóbbi évben apadt ugyan, de azért nagynak mondható s tekintetbe véve a helyi viszonyokat, a legczélszerübb intézkedések életbe léptetése mellett sincs kilátás arra, hogy a kiállitási költségeket, nagyobb termelés előidézésével, a kellő fokra mérsékelni lehetne.

Vizakna, mint Erdély minden kisebb bányája még most azon meg nem szüntethető hátrányban szenved, hogy a nélkülözhetlen kiállitási költségek mellett, termelése nagyobb kiterjedést nem vehet. A szál-

litás költséges, nehézkes s az ebből eredő nyomasztó viszonyok nem engedik, hogy a sótermelés valamelyik kedvező fekvésü és czélszerüen berendezett bányába központositassék; mivel a kisebbszerü és aránylag nagy költséggel járó sóbányák fentartását épen a létező hiányos szállitás teszi szükségessé s nem engedi, hogy a jelenleg fenálló sóellátási rendszerben valamely lényeges változtatás eszközöltessék.

De a legközelebb multban engedélyezett vaspályák kiépitése után a sószállitási viszonyok is kedvezőbbre fognak fordulni s ugy hiszem elháríthatók lesznek azon nehézségek, melyek jelenben az olcsóbb sótermelés akadályait képezik.

A vizaknai sóbányánál 25 épület áll fen, mely közül 12 kezelési helyiségül, 13 pedig lakásul használtatik, becsértékök 36.900 frtot tesz. Használatban 5 gép van, melyek 15 lóerőt képviselnek; hajtótorok pedig van 3 s ezek közül egy bejáratul szolgál A bányászatot 7 hivatalnok és 15 felügyelő kezeli, rendes sóvágó van 55, ideiglenes 12. Berendezése.

A sóban gazdag marosujvári bánya, szerencsés fekvésénél fogva bir különös fontossággal, mivel a Maros folyamon kivül a közel jövőben, vaspályán is szállithatja kifogyhatlan szintugy, mint kitünő minőségü termékeit. Marosujvári sóbánya.

Az erdélyországi sóbányák közt, korára nézve a marosujvári a legfiatalabb, jóllehet még a római uralom idejéből fordulnak itt elő az ezredéves kezdeményezésre mutató hajdani napszintmivelésnek (Tag-Bau) nyomai; mert rendes mivelés alá csak 1790 körül vétetett.

De ezen bánya, fenállása óta, a majdnem elháríthatlan vizveszélylyel áll folytonos küzdelemben. A viz nem földalatti erekből fakad, hanem a Maros folyamból származik s veszedelmessé azon körülménynél fogva lesz, hogy az alluvialis képleten keresztül az ez alatt fekvő sótestre hatva a sótermelési müveletet teszi lehetetlenné s eddig meghiusitott minden intézkedést, melyek elhárítására voltak irányozva.

Vizháritó müvelet.

Több rendbeli eredménytelen kisérlet után 1866-ban egy kör viztárna (Dreinage) épittetett, melyben a Marosból átszivárgó viz, mielőtt a sótestet elérné felfogatik és gőzgéppel kiszivattyuztatik. Ezen művelet által a Marosból folyton szivárgó és a sótömzsöt megtámadó viz ártalmatlanná van ugyan téve, de a bányát e kör viztárna, magas vizálláskor a Maros kiáradása esetében, a könnyen bekövetkezhető elmerülés veszélyétől meg nem védheti. Ugyanazért a marosujvári sóbányánál két rendbeli vizsgálati munkálatot eszközöltettem, melyek közül az egyiknek feladata volt, a vizveszélynek kitett sótömzs határát kikutatni és az azt környező közet tulajdonságát megvizsgálni; a másiké pedig, kémle utján megállapitani, hogy a sótömzs és a hozzátapadó agyagmárgaréteg közti határlap a vizet átereszti-e vagy sem?

E vizsgálatok kedvező eredményre vezettek és semmi kétség sem forgott fen az iránt, hogy a sótömzsbe a mellékközetből indított torokkal, keresztvágások segitségével, be lehet hatolni és ott uj aknát nyitni, a nélkül, hogy azon esetre, ha a sótömzs az eddig veszélyes vizzel érintkezésbe jőne, ennek benyomulását meggátolni ne lehetne.

Ezen uj bányaművelet a mult évben kezdetett meg s ha valamely váratlan akadály közbe nem jő, ez év folytán be lesz végezve.

Mellékesen legyen szabad megjegyeznem, hogy itt, ez ujabbi kutatások folytán kitünő tisztaságu só fedeztetett fel, mely tetszetős szinével, a különben nagyon kedvelt máramarosi sót is, felülmulja.

Berendezés.

Maros Ujvárott 72 épület áll fen, melyek üzemhelyiségül és lakásul szolgálnak s értékök 224.300 frtban van felvéve. Működik 15 gép, melyek 103 lóerőt képviselnek s a szállitás előmozditása végett 2322 öl hosszu vaspálya van lerakva. A műszaki és kezelési szolgálatot 20 hivatalnok, 40 felügyelő, 118 rendes és 210 ideiglenes munkás végzi.

Sótermelés.

A sótermelés Marosujvárott 186⅞-ig évi átlagban 623,270 mázsát tett, 369,373 frt kiállitási költség mellett, melyből 1 m. konyhasóra 59.53 kr. 1 m. marhasóra pedig 37.53 kr esett. E magas kiállitási költség

azon körülménynek tulajdonitandó, mivel az emlitett korszakban a vizháritó munkálatok évenkint 42,137 frtot vettek igénybe, mely kiadás azonban 1867-ben már 27,545 frtra, 1868-ban pedig 7736 frtra szállott le s miután a kör viztárna kétharmad még pedig költségesebb része már elkészült, remélni lehet, hogy nem sok idő mulva, a fenebb emlitett vizháritó munkálatok bevégzése folytán, a só mérsékelt kiállitási költség mellett lesz termelhető s mikorra az északi vaspálya elkészülend, mely a jelenleg felnyitás alatt álló akna kijárása előtt fog elhaladni, a marosujvári sóbányászat viszonyai oly kedvezővé válnak, hogy üzemeredményével egyik sóbányáé sem mérközhetik.

Thordai sóbánya.

A thordai bányamivelés, mint fentebb már emlitettük, az ujabb időben, alagutépitési és egyéb a sóbányászat követelményeinek megfelelő változtatásokon ment keresztül, melyek életbeléptetésére okot az elmerüléssel fenyegetett marosujvári bánya fenállásának bizonytalan volta szolgáltatott; mert azon esetre, ha a marosujvári sóbányát valamely nemvárt és el nem háritható veszedelem érné, ennek közelében oly tartalékbánya berendezéséről kellett gondoskodni, mely rendes szükségletén kivül a marosujvári bánya által viselt sószükséglet fedezésére is képesitve legyen.

Termelése.

Ez idő szerint ennek szüksége nem forog fen, ugyanazért Thordán a sótermelés mindaddig csak a helyi szükséglet fedezésére fog szoritkozni, mig vagy a belfogyasztás nem növekedik, vagy külföldre a sókivitel lendületet nem vesz.

Thordán csak 15 épület van, melyek értéke 36,600 frtra van becsülve, gép van 3, melyek 18 lóerőt képviselnek és egy 545 öl hosszu vasut. A termelés alatt álló talaptér 3533 □ ölet tesz.

Termelése 1862—1866-ig, évi átlagban 55,250 mázsát tett, 52,086 frt kiállitási költség mellett; 1 mázsa só tehát 94.29 krba került.

Sótermelési költségek.

E szerfelett magas kiallitási költséget a fentebb is érintett üzemváltoztatások okozták t. i. az alagutépités és a hajtótoroknak a fenálló sóoszlopok közé áthelyezése, mely munkálat 7 év alatt mintegy 55.082

frtot vett igénybe s ezen szembetünő kiadás törlesztése a különben is mérsékelt mennyiségü sótermelésre nehezedvén, a sótermelési költség apadása Thordán mostanában bekövetkezni még nem fog. Mindamellett ezen bánya megszüntetését, még azon esetben is, ha a sótermelés öszpontositása bekövetkeznék, nemzetgazdászati szempontból helyeselni nem lehetne; mivel az épülő magyar keleti vaspályával közvetlen érintkezésbe jövén, a valószinüleg emelkedő sófogyasztás következtében, a sótermelésnek Maros Ujváron kivül, Thordán is lehet nagyobb mérvü kiterjedést adni.

Déésaknai sóbánya.

Déésaknán a termelés alatt alló aknák talaptere csak 3604 □ ölet tesz. Ezen bányánál, mint fentebb már emlitve volt, a bányamivelési régi rendszeren lényeges változtatások tétettek, melyek az elmerüléssel fenyegető vizek ellen teljes biztonságot nyujtanak; de a sótömzs völgyszint feletti fekvésének kikutatása végett eszközlött turzások (Erdbohrung) eredménye, még csak ezután fogja kimutatni, hogy alagut segitségével a sótesthez el lehet-e jutni.

Berendezése és termelése.

Déésaknán 23 épület van, 42,000 frt becsértékkel, gép 6, melyek csak 20 lóerőt képviselnek. A müszaki és kezelési szolgálatot 6 hivatalnok, 8 felügyelő, 90 állandó és 79 ideiglenes munkás végzi.

Az évi átlagos sótermelés tett:

186⅚-ban	111,876	mázsát,
186⅞-ban	100,379	„

Az előbbi korszak alatt t. i. 186⅚-ban került

1 mázsa konyhasó	27.15	krba
1 „ marhasó	23.17	„

Az utóbbi korszak alatt pedig, t. i. 186⅞-ban szintén

1 mázsa konyhasó	28.53	krba
1 „ marhasó	24.65	„

Parajdi sóbánya.

A parajdi bánya napszintig érő sótömzsbe van nyitva, mely néhol 60 ölnyire sőt magasabban is emelkedik a völgyszint felett. Ezen sóbányának tárnamivelésre alkalmas volta okot szolgáltatott az ujabb időben, a sóhegynek hossz- és kereszttárnákkali átmetszésére, azon

czélból, hogy ha termelésre érdemes, tiszta sóanyagra akadnának, a völgytalap vizszintjében megállapodva, uj termelési tér készittessék elő.

Termelése.

Ezen előmunkálatok nevezetes pénzkiadást és munkaerőt vettek igénybe s az utóbbi időszakban nemcsak a kiállitási költségek látszólagos emelkedésére voltak befolyással, hanem a sótermelést is csökkentették. Az átlagos évi termelés ugyanis tett

186⅔-ban	94.391	mázsát
1867-ben	45.928	„
1868-ban	82.277	„

Az első korszak alatt került

1 mázsa konyhasó	27.98	krba
1 „ marhasó	41.25	„

A második korszakban került:

1 mázsa konyhasó	45.38	krba
1 „ marhasó	56.53	„

A harmadik korszakban pedig

1 mázsa konyhasó	35.08	krba
1 „ marhasó	44.23	„

Bereudezése.

Parajdon épület van 31, melyek értéke 116.100 frtra van becsülve; de maga a bánya az eddigiek közt a legkisebbszerü; mert termelési alaptere csak 169 □öl s 3 gép működik benne, 8 lóerővel. A műszaki és kezelési szolgálatot 9 hivatalnok, 11 felügyelő, 82 állandó és 25 ideiglenes munkás végzi.

Az erdélyországi sóbányák üzemeredménye. XIV/

Az erdélyországi összes sóbányászat üzemeredményét 1862—1868-ig a XIV/. alatt mellékelt kimutatás tünteti ki, mely főbb tételeiben e következő:

Az átlagos évi sótermelés tett 1862—1866-ig összesen 910.827 mázsát, melyből

a konyhasó	834.255	mázsa
az iparsó	203	„
a marhasó	105.949	„

Az 186⅞-diki korszakban tett szintén az átlagos évi sótermelés 962.363 mázsát, melyből

a konyhasó . . . . . 790.503 mázsa
az iparsó . . . . . 2.283 „
a marhasó . . . . . 172.576 „

A kiállitási költség az első korszak alatt tett összesen, évi átlagban 477.522 frtot; került tehát

1 mázsa konyhasó . . . . . 52.72 krba
1 „ marhasó . . . . . 34.76 „

A második korszak alatt tett a kiállitási költség, szintén évi átlagban 415,252 frtot, melyből esik:

1 mázsa konyhasóra . . . . . 43.72 kr,
1 „ marhasóra . . . . . 39.76 „

E két korszak üzemeredménye közt jelentéktelen ugyan a számokkal kifejezhető különbség; de azon körülmény, hogy az utóbbi korszakban az összes termelés valamivel nagyobb, a kiállitási költség ellenben mindemellett kisebb, mint volt az első korszak alatt, az erdélyországi sóbányászat életrevalósága mellett tanuskodik s ugy hiszem, hogy ha a czélba vett üzemváltoztatások, uj aknaműveletek ezen bányáknál is életbe lesznek léptetve, jövedelmezés tekintetében a máramarosi sóbányákkal ezek is ki fogják állani a versenyt, mit nagy mértékben előmozditand a sótermelés tervezett öszpontositása is, mely intézkedés a kisebbszerü és aránytalanul nagy kezelési költséggel működő sóbányák megszüntetését maga után vonná.

Sóvár. Sóvár, melynek környékén a sós források sóelőállitásra már a keresztyén korszakot megelőző időkben használtattak, a kincstár tulajdonába 1583-ban jutott, de kincstári kezelés alá csak 1672-ben került azelőtt haszonbérileg kezeltetett s utolsó bérlője Eperjes városa volt.

Sóvárott a mult század közepét megelőző korszakban bányamivelés utján is termeltetett só; mert ugyanott Eperjes városa, Zsigmond király parancsa folytán 1423-ban eszközöltetett kősóra turzásokat, melyek eredményéről a közelebbi adatok hiányoznak ugyan, de az

aknák mélységéből, midőn a vizömlés történt, következtetni lehet, hogy Sóvárott a kősótermelés sem lehetett alárendelt állapotban. A bányamivelésnek azonban az 1752. évi febr. 20. és 21-dike közti éjjel bekövetkezett vizömlés, mely 70 ölnyi mélységben, egy a déli oldalon fekvő bánya fötéjéből tört elő, hirtelen véget vetett. A vizáramlat tódulását minden erőmegfeszités mellett sem sikerült meggátolni, valamennyi aknaür megtelt vizzel s a vizoszlop az akkori legmélyebb Lipótaknában az aknagárd alatt 30 ölnyire emelkedett. Vizáramlat.

Ezen idő óta Sóvárott a sótermelés kizárólag a főzdeüzemre szoritkozott és e czélra a Lipóttorokba felnyomódott vizoszlop használtatott, miután tisztaságánál és sótartalmi gazdagságánál fogva sófőzésre alkalmasnak bizonyult. De a sófőzés itt már a 17-dik században gyakorlatban volt, mivel 1691-ről már műszakilag üzött sófőzésről tétetik említés, amennyiben a sós vizet nem a zár alatt álló régi kutakból nyerték, hanem e czélra az aknaműveletnél származó s tisztátalan apró sóvali előleges dusitás után a Máriaaknában nyert kevésbé sós viz fordittatott. Főzdeüzem.

Az ezen korban használt főzde 1799-ig állott fen, mivel azonban sem a termelt sómennyiség, sem a műszaki üzem a kor és fogyasztás követelményeinek többé meg nem felelt, az emlitett évben épült a Ferencz nevü főzde, mely a gmundeni sófőzde mintájára rendeztetett be. De a Sóvárra esett sómennyiséget ezen főzde sem volt képes fedezni, ugyanazért 1805-ben egy másik, az előbbihez hasonló s csak félakkora főzde is épittetett, mely az akkori koronaörökösről Ferdinánd főzdének neveztetett el. A jelenleg használatban lévő vizszürő kazánok 20,000 akó sósvizre, 1815-ben készültek. Főzdeépités.

Mint fentebb már emlittetett, jelenleg főzésre a Lipótaknába tódult sósviz használtatik, mely eredetileg 81 öl mély volt ugyan, de 1752-ben, mikor a kősóbánya elmerült, a talapzat megerősitése tekintetéből, sótartalom nélküli agyaggal 7 ölnyire feltöltetvén, mostani mélysége 74 ölet tesz. Sósviz.

A vizet lovas hajtógép emeli fel a 60 ölnyi mélységből s 3 órai

munkaszak alatt 36 tömlő vizet mernek ki, egy tömlő tartalma 16.57 köbláb.

Sótermelés. A termelt só 1753-tól bezárólag 1868-ig 11.450,368 mázsát tesz, a mi 65.267,097 köbláb sósviznek felel meg; egy évre tehát átlag, 567,539 kl. viz kifőzése esik. Ez időszak alatt a vizoszlop a bányatorokban 13 ölet 3 lábot és 3 hüvelyket apadt.

A sótermelés 1811-ig évenkint 100,000 mázsánál többet nem tett; de azóta évről évre folytonosan emelkedett s 1830-ban már 130,000 mázsa termeltetett. Ez időre esik a vizoszlop apadása is a bányatorokban, mely a jelen évtized alatt, különösen 1867-ben oly nagy fokra hágott, hogy a sósvizforrás elapadásától lehetett tartani. Egyébiránt, ha a kimert vizmennyiséget a vizoszlop észlelt emelkedésével és apadásával összehasonlitjuk, azon eredményre jutunk: hogy évenkint mintegy 630,000 köbláb sósviz fordítható kifőzésre, a vizoszlop észrevehető apadása nélkül. Mely arány megtartása tekintetéből, a főzdeüzemnek, több évekkel ezelőtt tervezett nagyobbitása mellőzve lett s a sótermelés a természeti körülmények által engedett mennyiségre, t. i. évi átlagos 100,000 mázsára szállittatott.

A sótermelés 1862—1866-ig évenkint 126,268 mázsát tett, melynek előállitására felhasználtatott, szintén évenkint 718,250 köbláb sósviz és 3726 öl tüzifa, melynek értéke 34,055 frtba számittatott: minélfogva 1 mázsa só előállitására kellett 69.64 kr., 3.01 kl. tüzifa és 5.7 kl. sósviz.

Polczos tüzelés. Az 186⅞. évi átlag szerint szintén 1 mázsa só előállitására 1.60 krral és 0.08 kl. tüzifával kellett kevesebb s ezen kedvező üzemeredményt az 1867-ben behozott polczos tüzelésnek (Treppen-Rost) lehet tulajdonitani, mely a tüzgázok lehető tökéletes elégését eszközli, másrészt pedig az üzemeszközök akképeni átidomitásának, mely szerint a felesleges meleg sószáritásra fordítható.

Az 1868. évi üzemjelentés szerint 24 óra elforgása alatt 451 mázsa só termelhető s egészben 111,176 mázsa só termelése 15,926 tizenkét órai munkaszak alatt végeztetett be s felhasználtatott 220

mázsa rudvas és vaslemez s 304½ öl tüzifa. Mely adatok alapján 1000 mázsa só előállitására szükséges:

34.32 öl tüzifa, melynek sulya 720 mázsa,
5785 köbláb sósviz,
144 tizenkét órai munkaszak,
1.93 mázsa vas.

A sófőzde berendezése.

Sóvárott összesen 26 épület van, melyek részint üzemhelyiségül, részint lakásul szolgálnak s értékök 334,300 frtra van becsülve. Ezekhez járul még a kazánok értéke 21,900 frt és egyéb üzemeszközöké 250 frt, összesen 356,450 frt.

A szolgálatot 14 hivatalnok, 6 felügyelő, 82 nyugbérre jogosult és 47 magán munkás végzi.

Összes sótermelési eredmény. XV./

A XV/. alatt mellékelt kimutatás szerint, a magyar és erdélyországi összes sóbányákban termeltetett:

az 186⅔-diki korszak alatt összesen 9.669,140 mázsa konyhasó, tehát évi átlagban 1.933,828 mázsa, mely került mázsánként . . . . . 42.1 krba;

továbbá termeltetett 1.210,367 mázsa marhasó, tehát évi átlagban 242,073 mázsa, mely került mázsánként 34.9 „

Az 186⅞-diki korszakban termeltetett 4.164,867 mázsa konyhasó, vagyis évi átlagban 2.082,433 mázsa, mely került mázsánkint . . . . . 33.1 „

továbbá termeltetett 686,439 mázsa marhasó, vagyis évi átlagban 343,219 mázsa, mely került mázsánkint . 34.4 „

Az utóbbi korszak alatt tehál a konyhasó 9 krral kevesebbe, a marhasó ellenben 0.5 krral többe került mázsánkint, mint az előbbi korszak alatt, minek folytán az átlagos évi kiállitási költség 189,135 frttal apadt.

Sóbányászati üzemtőke. XVI./

A XVI/. alatt mellékelt kimutatás pedig a sóbányai összes épületeket, gépeket, bányászati személyzetet stb. foglalja magába, mely szerint a magyar és erdélyországi sóbányák termelés alatt álló területe 40,158 □ölet tesz; hajtótorok van 54, melyek részben bejáratul is

szolgálnak; épület részint üzemhelyiségül, részint lakhelyül szolgáló van összesen 285, melyek összes becsértéke 1.157,696 frtot tesz; gép van 66, melyek közül 22 kézi, 43 lovas, 4 pedig gőzgép s összesen 321 lóerőt képviselnek; a műszaki és kezelési szolgálatot teljesiti 87 hivatalnok, 110 segédtisztviselő, 1736 állandó és 621 ideiglenes munkás.

Összes évi sótermelés.

A XV/. alatt mellékelt kimutatás szerint évi sótermelésünk mintegy két millió mázsára tehető, a mi közel sincs arányban azon kifogyhatatlan ságazdagsággal, melylyel Magyarország a fentebb elősorolt bányákban rendelkezik. Sófogyasztásunk nagyon mérsékelt s tekintve az ország népességét és a sót épen nem nélkülözhető házi állataink számát, csak felényinek mondható, mint a mekkorának lennie kellene; sókivitelünk pedig annyira korlátolt, hogy figyelmet inkább csak azon mostoha viszonyoknál és körülményeknél fogva érdemel, melyek nemcsak fejlődésére vannak káros hatással, hanem fenállását is bizonytalanná és kétségessé teszik.

Sókivitel.

A magyarországi só, minden kitünő tulajdonsága mellett is Szerb, Bosnyák és Bolgárországokon kivül egyéb külföldi piaczczal nem bir; de az eladás ezeken is nagyon kismérvü és a legközelebb mult két év alatt a poroszországi sóban keletkezett verseny által kétessé és bizonytalanná van téve.

A mr. kir. ministerium megalakulása előtti korszakban, magyarországi só szállitása végett Szerb és Bosnyákországba, évenkint 200 400,000 mázsáig, Mischa Anasztazievich szerb örnagygyal, utóbb Flesch Alajos bécsi nagykereskedővel volt kötve áruszerződés, mázsánként 2 frt 40 krjával, átadva a szegedi sóraktárban. Ezen vételár azonban 1865-ben a megnehezült szállitási és árulási viszonyok folytán 1 frt 50 krra mérsékeltetett, mely áron a sószállitás a nevezett tartományokba 1867. végéig eszközöltetett.

Az 1868. évi december 21-dikén sószállitás iránt, szintén a szegedi sóraktárból a Száván és Dunántuli törökországi tartományokba, illetőleg Bolgárországba, Flesch Alajossal, mint a Flesch testvé

rek czég képviselőjével köttetett ujabb, 1872. évi aprilhó 30-ig érvényben álló áruszerződés, évenkint 140,000 mázsára, 2 frt 20 krjával, 200,000 mázsára pedig 1 frt 60 krjával.

Sókiviteli haszon.

Tekintve hazánkban a fentebb kimutatott magas sótermelési, ugyszintén Szegedig a szállitási és raktározási költségeket, az ezen szerződésből eredő anyagi haszon csekély s inkább azon közvetett haszon vétethetik tekintetbe, mely szerint a külföldi fogyasztók fizetik meg a termelési és szállitási költségeket s ezáltal a sóbányamüveléssel és a sószállitással foglalkozók keresetét neveli; továbbá a legközelebbi szomszédokkal a kereskedési érintkezést teszi élénkebbé. De szükségessé tette ezen áruszerződés megkötését, keleten számunkra befolyást biztositó azon joggyakorlat fentartása, mely Törökországgal az 1862. évi májushó 12-dikén kötött kereskedelmi szerződés értelmében Magyarországot megilleti.

Az 1866. évi decemberhó 11-dikén kötött osztrák-franczia kereskedelmi és hajózási, különösen pedig az 1868. évi martiushó 9-én létrejött osztrák-porosz kereskedelmi és vámszerződés miatt azonban ezen közvetett haszon háboritlan élvezete is veszélyeztetve van, mivel ezen szerződések értelmében a német vámszövetségi, illetőleg poroszországi só kivitele Ausztrián és Magyarországon keresztül a Dunán, Zimony felé megindult s a mult évi ősztől kezdve, ez ideig, tehát még egy év óta sem, Magyarországon keresztül, mintegy 50—60,000 mázsa poroszországi só szállittatott Szerbországba.

Kiviteli verseny Poroszországgal.

A poroszországi só, minőségre nézve közel sem mérkőzhetik ugyan a magyarországi sóval, de nagyon olcsó; mert vámmázsája helyben csak $3\frac{1}{2}$ ezüst garasba kerül, a mi o. értékben, még az agio beszámitásával sem tesz többet $21\frac{1}{2}$ krnál; minélfogva ezen verseny, hogy ránk nézve ártalmassá ne legyen s kivitelünket megtarthassuk, legalább kezdetben áldozatokat fog igénybe venni. Nemzetgazdászatilag szintugy, mint nemzetközi érdekeink nem engedik, hogy ezen verseny elől kitérjünk; mert a fentebb emlitett 1862. évi majushó 12-ről kelt kereskedelmi szerződés által biztositott befolyásunkat keleten fel nem adhatjuk.

Különösen pénzügyi tekintetben válhatik ránk nézve károssá a poroszországi sónak Magyarországon keresztül Szerbországba eszközlendő szállitása; mivel ezen sószállitásból, könnyen származhatnak Magyarországon sócsempészetet előmozditó visszaélések, melyek nem csak magokban véve okozhatnak százezerekre terjedő rést sójövedelmi bevételünkben, hanem a visszaélések korlátozása tekintetéből, e sószállitás mellőzhetlen ellenőrzése is jelentékeny kiadást tesz részünkről szükségessé; — hódoló tisztelettel bátorkodom megjegyezni, hogy ezen körülmények eléggé indokolják, ha a fenérintett 1866. és 1868-dik évekről kelt szerződések tiszteletben tartása mellett, nem mulasztunk el, habár kezdetben némi áldozatokkal járna is, oly intézkedéseket léptetni életbe, melyek sókivitelünket keletre, az emlitett országokba biztositani fogják.

Sótermelési költségapadás.

A XV. alatti kimutatás, a legközelebb mult két év alatt, a kiállitási költségekben némi apadást tüntet ki; de ezt még nem tekinthetjük virágzó s ennélfogva oly mérvben jövedelmező sóbányászat előjelének, mely a magyar és erdélyországi bányák ságazdagságával arányban állana. Az egyes bányáknál eszközlött czélszerü bár, de költséges változtatások, csak több évek mulva gyakorolhatnak észrevehető hatást jutányosabb sótermelésre; de még akkor sem biztathatjuk magunkat azon reménynyel: hogy sóbányászatunk, más államok sokkal olcsóbban dolgozó bányáival aránylag egyenlő üzemeredményeket legyen képes felmutatni. Sófogyasztási szintugy, mint sótermelési viszonyaink mostohaságában kell keresnünk annak okát, hogy sóbányászatunk nem hozza meg azon jövedelmet, melyet a magyar és erdélyországi só mennyiségéhez és minőségéhez képest méltán megvárhatnánk; de ugy hiszem mérsékeltebb sóár mellett is meg fogja azt hozni biztosan, mihelyt eddig elhagyatott állapotban volt közlekedési viszonyaink azon vaspályák kiépitésével kedvezőbbre fordulnak, melyek a legközelebb mult országgyülés alatt, cs. k. Felséged legmagasabb helybenhagyása folytán engedélyezve lettek.

Jövedelmező sóbányászat.

De ha meghozza is az idő, hogy olcsó, gyors és tömeges szálli-

tás mellett a sófogyasztás hazánkban jelentékeny fokra emelkedjék, biztos és ságazdaságunknak megfelelő jövedelmet csak az esetben remélhetünk, ha bányamivelési rendszerünkben, a kifejlődött viszonyokhoz mérve, czélszerü és gyökeres reformokat léptetünk életbe. Mert ahol, mint jelenleg nálunk fenforog, nem egészen két millió mázsa sótermelés végett annyi épületre van szükség, hogy azok fentartása évenkint 16,000 frtba kerül; ahol a bányászatot kezelő hivatalnokok évi fizetése átlag 77,000 frtot vesz igénybe s ezenkivül a nyugdijállomány 25,473 frtot tesz; ahol a vizveszélyháritó munkálatokra évenkint 17,600 frtot kell szánni; ahol a bányaüzem fokozatos fejlesztésére irányzott épitkezések létesitése és czélszerü gépezetek beszerzése 36,000 frtnyi kiadásokat tesznek szükségessé: ott kedvező szállitási és fogyasztási viszonyok mellett sem lehet szó jutányos sótermelésről, ennélfogva virágzó és jövedelmező sóbányászatról.

Sóbányászatunknál nem csupán czélszerü műszaki reformok életbeléptetése szükséges, hanem mostani bányamivelési rendszerünk akképeni átalakitása, hogy sófogyasztási és szállitási viszonyaink évről évre amint jobbra fordulnak, a mulhatlanul bekövetkező sószükségletet fenakadás nélkül fedezni és lehetőleg olcsón kiállitani képesek lehessünk.

Sóbányászat összpontositása.

A gyökeres rendszerváltoztatásra nézve legnevezetesebb lépés az lenne, ha a sóbányászati üzem öszpontositttatnék, mely intézkedés okvetlenül maga után vonná azon kisebbszerü sóbányák megszüntetését, melyek fentartása és művelése jelenleg is áldozattal van egybekötve. Kétséget nem szenved, hogy ily gyökeres reform rögtön keresztül nem vihető és keresztülvitele jelentékeny áldozattal jár; mert némely érdeklettek mindenesetre orvoslást igénylő sérelmét fogja maga után vonni. A bányászati üzem öszpontositásának kérdése egyébiránt komoly tárgyalás alá fog vétetni; mert az emlitett sérelmek pénzáldozatot kivánó orvoslása, a kisebbszerü sóbányák költséges tehát veszteséggel járó fentartása, vagy pedig megszüntetése, továbbá a sóbányászat virágzóbbá tételével karöltve járó pénzügyi és nemzet-

gazdászati fontos követelmények előtérbe léptetése, vagy háttérbe szoritása, mind oly kérdések, melyek igazságos és czélszerü megoldása csak higgadt megfontolás eredménye lehet.

Ezen szempontból lényegesebb és költséges beruházásokkal egybekötött változtatások leginkább azon sóbányáknál eszközöltettek, melyek hivatva vannak egykor az ország fő sóbányái gyanánt szerepelni és a melyek mind fekvésöknél, mind termelvényök minőségénél és mennyiségénél, mind egyéb helyi viszonyaiknál fogva ezen szerepre méltók is s ezek közé számitandó első sorban Rónaszék Máramarosban és Maros Ujvár Erdélyben, mely utóbbihoz annak idejében Thorda fiókbánya gyanánt lenne kapcsolandó.

Egyébiránt az öszpontositás fontos kérdése még elvileg sincs eldöntve s a tárgyalások eredményét, mihelyt ezek megállapodásra vezetnek, legmagasabb jóváhagyás végett cs. k. Felségedhez felterjeszteni hódolatteljes kötelességemnek ismerendem.

Államépületek.

A koronai és kincstári uradalmakon, államerdőségeken, továbbá a kincstári bányákon kivül, az államjavak állományához tartoznak az államépületek is, melyekről a részletes és kimeritő összeirások még befejezve nem lévén, addig is, mig ezek teljesen elkészülnének, az államvagyon ezen részéről e következőket bátorkodom hódoló tisztelettel megjegyezni.

Fentebb a mezőgazdasági államuradalmakra, különösen pedig az állambányászatra vonatkozó kimutatásokban is fordulnak elő államépületek, de azok, mint gazdászati és bányászati czélokra szolgálók az állami mezőgazdaság és bányászat kiegészitő részét képezik s a tulajdonképeni államépületek sorába, melyekről itt emlitést tenni bátorkodom, nem tartozhatnak. Ezen államépületek önálló államvagyont képeznek, melyek irányában az állam maga az épülettulajdonos s az ország területén a szabad kir. és mezővárosokban feküsznek. A XVII/. alatt mellékelt kimutatás szerint 404 ily államépület áll fen, melyek

XVII./

becsértéke 5,709.197 frtot 59 krt tesz, azon épületek után, melyek állami czélokra nem használtatván, bérbe adattak, a törvény értelme szerint 5685 frtot 62 kr évi adó fizettetett, a fentartási és tatarozási költség pedig szintén évenkint 42.893 frtot 43 krt tesz.

Államépületek rendeltetése.

Ezen államépületek rendeltetése, hogy az államkormányzatnál szükséges hivataloknak hivatalhelyiségül, részben pedig az államtisztviselőknek lakásul szolgáljanak. Az államkormányzat koronkint lényeges változásokon ment keresztül, melyek közigazgatási szempontból, az ország területének ujabb felosztását vonták magok után; minek folytán gyakran előállott azon eset, hogy a meglévő államépületek az államszolgálat czéljainak mindig és mindenütt nem felelhettek meg, mert az ujabb beosztás szerint keletkezett közigazgatási kerületek hivatala nem tehette át székhelyét a megváltozott államkormányzati viszonyok folytán azon községbe vagy városba, a hol különben az államépület fenállott, mely körülmény némely helyeken uj államépületek épitését, másutt pedig a meglévők bérbeadását tette szükségessé.

A legközelebb mult évek alatt bekövetkezett államkormányzati változások folytán a fentebb emlitett államépületekből 122 egészben, 64 pedig részben van bérbe adva, melyektől az előirányzott évi bérjövedelem 43,501 frtot 94 krt tesz.

Eladása.

A jelenleg bérbe adott államépületek száma azonban csökkenni fog, mihelyt a sóárulást, a mi közel kilátásba van helyezve, az állam maga eszközlendi; mindamellett a jelenleg életbe léptetett államkormányzat czéljának és elveinek megfelelő államszolgálat, a jelenleg meglévő államépületeket mind igénybe venni nem fogja: ugyanazért alázatos meggyőződésem szerint a felesleges államépületek, melyek államszolgálati czélokra nem használhatók, a bérbeadás helyett inkább örökáron eladandók volnának, részint mivel azok nélkül az állam ellehet, részint mivel az állam oly ingatlanokat, melyek czéljaira nem szükségesek, ezen kivül felügyeletök és fentartásuk nevezetes költséggel jár s értékök emelkedése nem várható, kezelni s birtokul megtartani hivatva nem lehet.

Befejezés.

Befejezésül kötelességemnek ismerem elmondani nézetemet azon kérdés felett, mely hazánkban is nem egyrészről megpendíttetett, vajjon nem lenne-e az államra nézve kedvezőbb és czélszerübb az államjavakat eladni s a vételárban befolyandó pénzösszeget az államterhek részbeni törlesztésére fordítani.

Államjavak eladása.

Tagadhatlan, hogy elméletileg véve a kérdést, több rendbeli ok szól az államvagyon eladása mellett, melyek közt a legfontosabbak a következők: Oly államnál, mely nagy összegre menő adósággal van terhelve és ezen teher után magasabb kamatokat fizet, mint amennyit az államjószágokban fekvő tőke jövedelmez, tagadhatatlanul előnyösebb értékesiteni az államvagyonban fekvő tőkét és azzal terheket törlesztvén, megnyerni a kamatkülönbözetet. Igy például, oly államnál, mely meglevő terhei után 7 száztóli kamatot fizet s az államvagyon, mint rendesen szokott, tőkeértéke után csak 3 száztolit hozna, bizonyára alaposan számitana az, aki eladván az államvagyont s régi terheket törlesztvén, a törlesztett terhek után 4 száztoli kamatnyereséget szerezne az államnak; és ha az államvagyonban fekvő tőkeérték nagy, az ezáltal eszközölt nyeremény is nagy összeget teend. Azonban az, ami elméletileg helyes, bizonyos adott esetre alkalmazva, gyakran hibás számitásnak mutatkozik.

Az eladás ezen szempontból csak ott javasolható, hol az államvagyon hiányos kezelés mellett távolról sem ad annyi jövedelmet, mint, ha az magánosok kezén volna; mert csak ez esetben adhat a magános az államjószágokért nagyobb tőkeösszeget. Tekintve a magyar államjószágok mezőgazdasági területének jövedelmét, mely átlagban holdankint 7—8 forint közt áll: alig képzelhető, hogy azok eladása után bejönne annyi pénzérték, mely az állam terheinek törlesztése folytán nevezetes különbözetet mutatna az állam javára.

De a mi viszonyainkat tekintve, ha egyszerre oly nagy kiterjedésü birtokok tüzetnének ki eladásra, mint a magyarországi államjavak, a birtokokat szerezni képes tőkepénzesek száma mérsékelt lévén és szaporodván a kinálat, az eladás oly árak mellett, mint most

egyes kisebb birtokoknál, létesithető alig lenne: a feltett számitás tehát a kivitelnél elveszti alapját. Vagy hosszu évek sorára kellene felosztani az eladás létesitését; de ezen mód alkalmazása mellett, méltán lehetne attól tartani, hogy a részletekben és több évek során befolyandó összegek alig fognának következetesen a létező terhek törlesztésére fordittatni.

De ha az eladás, tekintve a birtokok mostani értékét, azonnal és kedvezően lenne is keresztülvihető s a bejött érték egészen az állam terheinek törlesztésére fordittatnék is: hazánk létező viszonyai közt ezen eljárás létesitése, előre kiszámitható nagy vesztességgel járna.

Eladás elleni indokok.

Oly államban, hol a mult tapasztalása szerint a földbirtokoknak mind jövedelme, mind értéke folyton lépcsőzetesen és nagy mértékben emelkedik; hol minden tényező meg van arra, hogy ezen érték és jövedelem, a népesség szaporodása, az átalános anyagi emelkedés, az ipar és földmivelés fejlődése a hitelintézmények jótékony hatása és a közlekedési eszközök tökéletesitése folytán még nagyobb mérvben és gyorsabban fejlődjék: valóságos könnyelműség s csak a pillanatnyi haszonnak kivételes esetekben igazolható tekintete kellene ahoz, hogy a magyar államvagyon eladása javasoltassék most, midőn tény az, hogy ezelőtt 20 évvel majdnem mindenütt fél annyi volt az értéke a földbirtoknak, mint most; sőt sok vidéket lehetne kijelölni, hol a birtokok eladási ára az utolsó pár év alatt 30—40%-kal is emelkedett: és igy biztos remény, sőt előre számitható kilátás van arra, hogy ha a külés belbéke meg nem zavartatik; ha az alkotmányos viszonyok közt átalában nagy mérvben mutatkozó felvirágzás meg nem akad; ha a tőke és vagyonszaporodás a megkezdett mérvekben emelkedik s annak folytán a kamatláb is átalában leszállván, az ingatlanok értéke a jövedelem arányához képest is természetszerüleg emelkedni fog, a magyar államvagyon értéke számos millioval fog növekedni. Ily viszonyok közt tehát, ha sok, talán száz milliot is haladó, veszteséget nem akarunk az államnak okozni, most az államvagyont eladás tárgyává kitenni nem lehet.

Az eladás melletti többi indokok.

A másik főbb indok, mely az államvagyon eladása mellett felhozatik, a következő: „az állam roszabb gazda, mint a magánosok s nem képes az államjószágokból annyi jövedelmet előállitani, mint a magánosok.“ Ezen nézet ellen alapos kifogást tenni nem könnyü: az állami kezelés sok tekintetben nehézkes, gyorsan és a helyi viszonyok szerint nem intézkedhetik, tisztviselőitől oly eleven érdekeltséget és tevékenységet nem lehet várni, mint az értelmes magánbirtokostól, ki egyenesen van érdekelve minden intézkedés által. Elismervén ezen indok helyességét, miután most és még jó ideig károsnak vélném az államjószágok eladását, igyekeznünk kell az állami kezelés természetszerü hiányait a lehetőségig kerülni: ezért állitám fel elvül, hogy az állam maga, kivévén az egy gödöllői uradalmat, sehol ne folytasson magángazdaságot, de alkalmazza a bérrendszert; azért szüntetém meg a collegialis igazgatási szerkezetet s hoztam be az önálló és személyesen felelős kincstári uradalmi igazgatókat.

Végre még egy igen fontos ok hozatik fel az államjószágok eladása mellett, s ez az, hogy ha mind azon birtokok magánosok kezében lennének, szaporodnék az értelmes igyekező birtokosok és gazdák száma, kik ugyan azon területeken, — miután sajátjukat szabadon müvelnék, s nagyobb érdekkel viseltetvén a föld javitása iránt, szabadon tehetnének hasznos beruházásokat —, sokkal nagyobb jövedelmet állitanának elő; s igy a nemzeti vagyon jobban gyarapodnék.

Ezen indok helyességét is elismerem; de miután az eladást most és még sok ideig az államra nézve czélszerünek nem vélem, hogy ezen hátrány lehetőleg eltávolittassék, hoztam javaslatba, s kivánom általánossá tenni a hosszu 20 évi bérrendszert oly módon, hogy a bérlő csak a józan gazdálkodás elveinek megtartásához legyen kötve. Az, a ki előtt 20 évi bérleti idő — egy munkás ember egész életideje — áll, egészen másképp fog gazdálkodni, mint azt a 3 vagy 6 évi szokásos bérleteknél tapasztaljuk; és miután ezentul minden évben az államuradalmak gazdászati összes területének $\frac{1}{20}$-ad része adatik 20 évre bérbe, az állam az emelkedő bérleti árak előnyében

is részesül anélkül, hogy ez az okszerü gazdálkodásnak a kincstári uradalmak területén leendő meghonositását gátolná. Sőt azt hiszem, hogy a nemzetgazdászati erők fejlesztésére ezen rendszer keresztülvitele nevezetes tényezővé váland az által, hogy elő fogja segiteni egy értelmes és vagyonos bérlőosztály keletkezését, melynek most annyira hijával vagynak; mely bérlőosztály keletkezését elő fogja segiteni azon körülmény is, hogy az államuradalmak nem nagy, de közép, 200—1000 holdig terjedő bérletekre osztatnak fel.

Határozottan ellene kell tehát nyilatkoznom azon szándéknak, hogy az államuradalmak mezőgazdasági területe most és még jó ideig örök áron eladassék, feladatomnak tekintvén oly rendszert állitani fel, mely lehetőleg kissebbitse azon hátrányokat, melyek minden nagyobb állambirtoknál természetszerüleg elő szoktak fordulni.

Idővel az eladás javasolható.

Jöhet oly idő, midőn a birtokok értéke nem fog oly nagy mérvben mint most, emelkedni, azok ára inkább állandóvá válik és lesz elég tőke, mely földbirtokban aránylag csekély kamat mellett elhelyezést keres: akkor s csakis az esetben lehet czélszerü az államjószágok eladása, ha a rövid idő alatt befolyandó vételár hasznos beruházásokra, nagy teher törlesztésére lesz fordithatő, vagy rendkivüli vész esetén, midőn az állam létele forog kérdésben, a védelem és fentartás sulyos terheit könnyitheti.

Államerdőségek eladása ellen szóló indokok.

Ha nem javasolhatom az állambirtok mezőgazdasági területének eladását, még kevésbé javasolhatnám az államerdőségek eladását, mert fontos közgazdászati érdekek szólanak amellett, hogy mind azon területek, melyek csak fatermelésre alkalmasak, a lehetőleg legnagyobb famennyiséget szolgáltassák és folyton jó karban tartassanak; már pedig, miután az államerdők legnagyobb része feltétlenül erdőtalajon, azaz oly helyen áll, melynek erdőképessége a rajtalevő erdő kevésbé ovatos kezelése, pusztitása vagy kiirtása folytán nagyrészt megsemmisül, sőt sok esetben az ily erdővel határos más területek termőképességét is veszélyeztethetné; hibás eljárás lenne már ezen egy okból is az államerdőket eladni és az által a létező erdőségeket a

magánerdőknél gyakran előforduló czélszerütlen gazdálkodás esélyeinek kitenni. Az természetes, hogy mind az, aki különösen üzleti érdekből nagy területü államerdőket vásárolt, az ezen vásárlásra fordított tőkét mielébb haszonnal visszaszerezni kivánja, és azért fel lehet tenni, hogy ha bármi szigoru erdészeti törvények hozatnának is később — jelenben ugyszólván erdészeti törvényeink gyakorlatilag nem is léteznek — az államerdők területének nagyobb részén, ha azok eladatnának, az okszerü gazdálkodás megszünnék és igy egy nagy közgazdászati érték semmisülne meg.

Hivatalos jelentések alapján az összes államerdőségi területnek alig 5%-ja az, ami czélszerübben lenne használható földmivelési czélokra, mégpedig a tokaji uradalomban . . . 2,000 hold,

a pécskai	„	. . .	19,000 „
a dentai	„	. . .	3,000 „
a rékási	„	. . .	26,000 „
a mindszenti	„	. . .	800 „
a dorozslói	„	. . .	46,900 „
másutt előforduló kisebb részletekben		. . . .	2,200 „
tehát összesen		. . . .	100,000 hold

azon terület, mely minden tekintetben inkább alkalmatos földmivelésre, mint erdőmivelésre. Tehát, még azon esetben is, ha a földmivelésre alkalmas erdőterületek eladása megállapittatnék, az összes erdőterületből 100.000 holdnál nagyobb tér okszerüen eladható nem lenne.

Továbbá az államerdők eladása ellen szól azon körülmény is, hogy a magyar államerdőségeknek igen nagy része a kincstári érczbányák és kohók faszükségletét van hivatva fedezni; és nagy részben az érczbányák fenállásának életfeltételét képezi azon körülmény, hogy a bányák az üzlet folytatására szükséges famennyiséget az államerdőségből a folyó árak szerint nyerhessék. Az államerdőségeknek eladása tehát maga után vonná ezen bányáknak is vagy eladását, vagy,

a mennyiben eladhatók nem lennének, beszüntetését és igy maga után vonná gyakran egy egész vidék élelmi forrásának kiapadását.

De végre az államerdőségekben levő értéknek növekedése és jövedelmének szaporodása sokkal nagyobb mérvben várható, mint az államuradalmak mezőgazdasági területeire nézve feltételeztetik. Tanusitja ezt a mult 2 évi aránylagos jövedelememelkedés; mert, midőn az államuradalmak gazdászati területeinek jövedelme a mult évek jövedelméhez aránylag több évek után fog csak nagyban emelkedni: addig az államerdőségek, melyeknek holdankinti tisztajövedelme a magyar ministerium megalakulása előtti 5 év alatt, mint a fentebb előadottakból is látszik (41-ik lapon) nem volt több holdankint 14½ krnál, az 1867-ik évben ugyanazon területen már 555,649 frtot és 1868-ban 1.210,392 frt tisztajövedelmet szolgáltattak (52-ik lap); tehát a tiszta jövedelem 1867-ben kétszer, 1868-ban pedig több mint négyszer annyira emelkedett. És nem kételkedem azon, hogy az általam javaslatba hozott és kivinni szándékolt intézkedések folytán, lehetséges lesz az évenkinti fatermelés egész összegét értékesiteni, melynek (54-ik lapon) 1868-ban csak felénél valamivel több volt értékesithető; és miután a szaporodott eladási mennyiséget az adó és felügyeleti költségek többé nem terhelik: előrelátható, hogy az erdőgazdálkodás czélszerü berendezése után és annak alapján eszközlött okszerü belterjes kezelés mellett az államerdőségek tizszer annyit fognak jövedelmezni, mint mennyi jövedelmet adtak átlagban a magyar ministerium megalakulása előtti években; minő nagy veszteség érte volna tehát az államot, ha ezen erdőségeket ezen évek jövedelmeinek átlaga szerint adta volna el, habár aránylag kedvezőnek látszó áron is.

Ha a mezőgazdasági uradalmak jövedelmének és értékének emelkedése az általános felvirágzás folytán bizton várható: az iparfejlődés és a közlekedési eszközök tökéletesitése a magyar államerdőségekben levő értéknek emelésére még nagyobb mérvben fog hatni.

Mindezeknélfogva azon nézetben vagyok, hogy az államerdőségek eladása még kevésbé lenne indokolva, sőt azok kezelésének foly-

vást az államkormányzat egyenes igazgatása alatt kell maradni. De hogy az évenkinti termelési képesség szerinti famennyiség biztosan legyen értékesithető, még számos hasznos beruházás és a kereskedési verseny szabad hozzájárulása fog igényeltetni.

Ez irányban már eddig is megtörténtek a szükséges előleges intézkedések.

Állambányák eladása tanácsos e?

A magyar kincstári bányák eladása, melyek aránylag csekély jövedelem felesleget hoznak, tisztán pénzügyi szempontból inkább volna javasolható; azonban amint hódolatteljes előterjesztésemnek a bányászatra vonatkozó részében részletesen előadám, az állami fémbányászat leginkább azon bányákat miveli, melyekkel a magánbányászat felhagyott: ennélfogva az ily bányákra biztos vevők alig akadnának, s ha kedvezőbb viszonyok közt levő egyes bányák el is adathatnának, mi történjék a többiekkel, melyekre vevő nem akad? azokkal felhagyni nem lehet, ha csak egy nagy iparos vidéket nem kivánunk kitenni annak, hogy keresete megsemmisüljön s más keresetmód előttük nem nyilván, kikerülhetlen hanyatlásnak induljon azon vidék, mely már a középkorban a magyar állam iparos vidéke volt s melynek az ország ipar és müvelődés tekintetében annyit köszönhet. De az állam-fémbányászat beszüntetése nagyrészt maga után vonná a magán fémbányászat hanyatlását, sőt néhol végképeni megsemmisülését is, mivel a magán bányák nyeredékeiket csak az állami fémkohóknál értékesithetik.

Az állam vas és ásatagszén bányászata nevezetes értéket képvisel s nagy kifejlődésre képes és az tagadhatatlan, hogy ha az nagy tőkékkel rendelkezhető magán vállalkozók birtokába jutna, kivált a közlekedési eszközök terjedése, különösen a vasutak kiépitése folytán nagy kifejlődésre, nagyobbra tán mint állami kezelés mellett lenne képes, minélfogva ezen bányák eladása szembetünő nyereséggel lenne létesithető; mindamellett nem hozhatom ezen bányák eladását sem javaslatba, miután azok értékének emelkedése is rövid időn bizton várható s ezen értékemelkedésből származó haszonban és nyereség-

ben nem az eladó fél részesülne az állam, aki azt előidézte, hanem a vevő, a ki annak árát jelenleg meg sem fizetné, mivel az mint reménybeli vagyon, csak jövőben válhatik vétel tárgyává.

Azon közgazdászati előnyök azonban, melyek ezen bányák miveléséhez kötetvék, magoknak a bányáknak eladása nélkül is elérhetők, ha ovatosan és czélszerüen alkalmaztatik azon rendszer, melyet (122—123. lapon) a vajdahunyadi gazdag vasbányákra nézve javaslatba hozni bátorkodtam; mely szerint az állam az ily bányáit a kellő beruházási tőkével rendelkező vállalkozóknak bizonyos hosszabb évsorra terjedő időtartamra átengedné és az alatt a bányatőke értékéhez aránylag részesülne a tiszta haszonban, mely a beruházások, nagyobb vállalkozási szellem és szabadabb mozgás mellett valószinüleg nevezetesen nagyobb hasznot hajtana s a jövedelem feleslegből törlesztetvén a szerződési idő alatt a beruházott tőke, annak letelte után a már felszerelt bányák az állam használatába visszakerülnének, s azok üzletét vagy ismét maga vehetné át, vagy iránták ujabb szerződést köthetne, tehát az érték eladása és nagyobb befektetések nélkül mozdithatná elő a bányaipart s jövedelmeit aránylag emelhetné.

Zárszó.

A fenebbiekben igyekeztem a kezelésemre bizott államvagyon állományáról, a multban és jelenben jövedelmezéséről, azok kezelésénél mutatkozott hiányokról és az általam behozott valamint a jövendőben teendő intézkedésekről, a mennyire lehetett, teljes és hü képet adni. Az ezen hódolatteljes előterjesztésemhez mellékelt számos kimutatások az egyes részletek felvilágositására és ismertetésére szolgálnak.

Kötelességemnek ismerém ezt tenni, miután Felségednek és az országgyülésnek az államvagyon kezeléséről felelettel s számadással tartozom. Midőn tehát tisztába jöttem magammal az iránt, hogy minő czélt kell elérnünk s annak elérésére nézetem szerint minő eszközök fognak vezetni, kötelességemnek ismertem azokat részletesen előadni.

A rendezésnek, mint sok másban, ugy az államvagyonnál is csak kezdetén vagyunk; számosak még a teendők, s még számosabbak a nehézségek, melyeket legyőzni kell, a törvényhozás fog bölcsességében itélni a költségvetés megállapitásánál s az egyes törvényjavaslatok tárgyalásánál a követni kivánt irány helyessége felett; — a jelen, talán nagyon is részletes előterjesztéssel azon czélt kivántam elérni, hogy miután Felséged annak kinyomatását megengedni méltóztatott ezen fontos ügy állása még legkisebb részleteiben is mindenki előtt tudva legyen, a ki annak eldöntésére egyenes vagy közvetett befolyást gyakorolni hivatva van.

Végezetül engedje meg kegyelmesen Felséged megemlitenem azt, hogy, ha ezen előterjesztés némely részleteiből bizonyos siker s némi előmenetel mutatkozandik, annak eszközlésének érdeme nagyrészt illeti Felséged hódolatteljes magyar pénzügyministeriumának azon tisztviselőit, kik fáradhatatlan szorgalommal igyekeztek az általam elébük tüzött fontos feladatnak legjobb tehetségük szerint megfelelni.

Kelt Budán juniushó 30-án 1869.

Lónyay Menyhért,

mr. kir. pénzügyminister.

1/. melléklet

(a 40-dik laphoz.)

Törvényjavaslat

az államjavak területén levő telepitményközségek állandósitásáról, beltelkeik megváltásáról és uj telepitmények létesitéséről.

1. §.

A magyar kir. államuradalmakban dohánytermelési czélból megtelepitett községek állandósitása végett, felhatalmaztatik a pénzügyminister, hogy ezen községek lakóival belsőségeik iránt, ugyszintén a minden egy-egy belsőség után kihasitandó, de holdanként 1200 □ölivel számitva 2 holdnál többre nem terjedhető külsőségre nézve örökeladási szerződvényeket köthessen.

2. §.

A vételár, illetőleg váltságdij az illető község vidékén, holdanként a legközelebb mult 10 évi haszonbér átlaga szerint állapittatik meg az államadó levonása mellett.

3. §.

A telepitményesek a hátralékban maradandó váltságdijösszeget 5% kamatozás mellett, egyezség szerinti részletekben fizetik le; de a részletfizetések 20 éven tul nem terjedhetnek.

4. §.

A házhely, külsőségével együtt, a telepitményes nevére telekkönyveztetik, mihelyt ez lefizette a váltságdij egy harmadát.

5. §.

A megváltott telektől járó mindennemü közterhet a szerződvény megkötése után a telepitményes fizeti.

6. §.

A szerződésileg kikötött részletfizetéseket előre is lefizetheti a vevő fél.

7. §.

A kitüzött időre rendesen be nem fizetett váltságdijrészlet az 1868: XXI. t. czikknek a közadók behajtására vonatkozó rendeletei szerint szedetik be.

8. §.

Magánosok által a váltságdij fizetésben késedelmes telepitményes családfő ellen támasztott követelések irányában, a kincstár követelését illeti az elsőbbség.

9. §.

A telepitménytelkekre magánosok által intézett birói végrehajtás csak a már valósággal befizetett váltságdijrészlet erejéig érintheti a telepitménytelket; a be nem fizetett váltságdijrészlet erejéig pedig a kincstárnak szolgál az, elsőbbségi jogon, biztositéki zálogul.

10. §.

A telekutód a volt telektulajdonos jogaiba lép, de egyszersmind a még tartozásban levő váltságdij szerződésszerü fizetésének kötelezettsége is ő rá hárámlik.

11. §.

A telepitményközségben a lelkész számára 40, az iskolatanitó számára pedig 20 hold föld adományoztatik, holdját 1200 □ölével számitva.

12. §.

A pénzügyminister gondoskodni fog arról, hogy a telepitményközségek

közelében belsőségre alkalmas térek tartassanak fenn, melyeket idővel, ha a népesség szaporodnék, uj telepitménycsaládoknak az 1—5. §§. értelmében házhelyeknek lehessen kiosztani.

13. §.

A pénzügyminister felhatalmaztatik hogy azon államuradalmakban, hol a népesség csekély, vagy hol a rendes erdőmiveléshez kellő munkáskezek hiányzanak, uj telepitményközségeket alapithasson.

14. §.

Ezen községek lakói a számukra kijelelendő belsőséget a hozzátartozandó külsőséggel együtt, a fentebbi §§. értelmében megváltani kötelesek, a lelkészekre és iskolatanitókra kiterjedvén a 11. §-ban foglalt jótétemény.

15. §.

A telepitménytelkek váltságdijainak törlesztéséből befolyó összegek az 1867 : XV. t. cz. 6. §-ában kijelölt czélra forditandók.

16. §.

Jelen törvény végrehajtásával a magyar kir. pénzügyminister bizatik meg.

2/. melléklet

(a 40-dik laphoz.)

Törvényjavaslat

az államuradalmak területén birtokrendezések folytán nem tagositható földbirtokrészek eladásáról.

---

1. §.

Mind azon kisebb kiterjedésü földrészek, minők az ugynevezett kivágásföldek, parlagszőlők, maradványföldek stb., melyek a magyar kir. államjavak területén már foganatba vett vagy foganatba veendő birtokrendezések folytán a volt urbéri illetőségek közt kisebb nagyobb kiterjedésben elszórva kincstári tulajdonokul maradtak és maradnak fenn, de az államuradalmi fő birtoktesttel nem tagosithatók, és se az 1853. évi mártiushó 2-áról kelt s az 1861. évi Országbirói Értekezlet által érvényben hagyott urbéri és földtehermentesitési rendeletek, se az 1868 : XXXIII. t. cz. határozatai és rendelkezései alá nem tartoznak: adásvevés utján örökáron eladandók és az államjavak állományából kitörlendők.

2. §.

A nagyobb állambirtokoktól távolabb fekvő állami kisebb birtokrészek, melyeknek kellő felügyelete és czélszerü kezelése nehézséggel és aránytalan költséggel van összekötve, valamint azon államépületek is, me-

lyek az állam czéljaira nem használhatók, örökáron szintén eladandók és az államjavak állományából kitörlendők.

3. §.

Az ezen törvény értelmében eszközlendő eladásokból befolyó összegek, a mennyiben azokat az állam számára ingatlanok szerzése, vagy az államuradalmakban czélszerü befektetések igénybe nem vennék, az 1867: XV. t. cz. 6. §-ában megállapitott czélra forditandók.

4. §.

Jelen törvény végrehajtásával a magyar kir. pénzügyminister bizatik meg.

3/. melléklet

(az 58-dik laphoz.)

Törvényjavaslat

a Mácsa-ecskendi és Valkó-sz.-lászlói birtokrészek megvételéről és a koronai javak állományába sorozásáról.

1. §.

A magyar koronai javak után a megszüntetett urbériségi váltságdij, valamint a szőlődézsmaváltság és más államjavak értékesitése fejében befolyt pénzösszegekből örökáron megvett Mácsa-Ecskend és Valkó sz. László birtokrészek, a fenálló hazai törvények, nevezetesen az 1439: XVI. t. cz. 1. §-a, nemkülönben az 1514: I. és II. t. cz. értelmében, ő császári s apostoli királyi Felsége megegyezésével az elidegenithetetlen magyar királyi koronajavak állományába felvétetnek, a gödöllői koronauradalomba bekebeleztetnek, és ezen minőségben törvénybe czikkelyeztetnek.

2. §.

Jelen törvény végrehajtásával a magyar kir. pénzügyminister bizatik meg.

Tárgymutató az előterjesztéshez.

Bevezetés. 1. l. . . . . 1. lap.
Az államvagyon állománya . . . . . 2. „
Koronai uradalmak kiterjedése . . . . . 2. „
Kincstári uradalmak kiterjedése . . . . . 2. „
Bányászati uradalmak . . . . . 3. „
Ménes uradalmak . . . . . 3. „
Erdélyországi uradalmak . . . . . 3. „
Az államjavak területi nagysága . . . . . 3. „
A mezőgazdasági államuradalmak kiterjedése és jövedelmezése 1867. előtt . . . . . 4. 11. „
Gazdálkodási rendszer 1867. előtt s ennek hiányai . . . . . 5. „
Peterdy Gábor és Divald Adolf osztálytanácsosok kiküldetése . . . . . 7. „
Praefecturák felállítása . . . . . 7. „
Ungvári uradalmi bérlők . . . . . 8. „
Bányászati uradalmak hatósági illetősége . . . . . 9. „
Uradalmi ügyészségek felállítása . . . . . 9. „
Birtokkönyvek . . . . . 10. „
Megszemlélt uradalmak . . . . . 10. „
Álladalmi jószágigazgatóságok . . . . . 11. „
Mezőgazdasági uradalmak jövedelme 1867-ről . . . . . 13. „
„ „ „ 1868-ról . . . . . 14. „
Holdankénti tiszta jövedelem . . . . . 15. „
Jövedelemcsökkenés . . . . . 16. „
Jövedelememelkedés . . . . . 16. „
Területkiigazitás . . . . . 17. „
Censualisföldek . . . . . 17. „

Ménesuradalmak jövedelme . . . . . 18. lap.
Erdőirtás . . . . . 19. „
Birtokrendezések . . . . . 20. „
A mezőgazdasági államuradalmaknak nagyobbodása . . . . . 21. „
Házi kezelés . . . . . 22. „
Bérrendszer . . . . . 22—27. „
A pécskai uradalom berendezése és térképe . . . . . 28. „
Nagy- és kisbérletek . . . . . 28. „
Telepitményi kérdés . . . . . 29—33. „
Bérhátralékok . . . . . 34. 35. „
Telepitményi rendszer hiányai . . . . . 36. 37. „
Télepitvényi telkek megváltása, s ez iránti törvényjavaslat . . . 39. „ 1. m.
Kisebb birtokrészek elidegenitése iránti törvényjavaslat . . . . 39. „ 2. m.
Erdőgazdasági államuradalmak . . . . . 40. „
s ezek jövedelme 1867. előtt . . . . . 41. „
Az erdőgazdászat feladata . . . . . 41. „
Az 1867. előtti erdőgazdálkodás hiányai . . . . . 42. 43. „
Intézkedések életbeléptetése . . . . . 44. 45. „
Erdőhivatalokra és pagonyokra való beosztás . . . . . 46. „
Selmeczi erdészakademia . . . . . 47. „
Erdészjelöltek . . . . . 47. „
Fatermés értékesitése . . . . . 48 „
Bányaerdők és kincstári erdők szerinti felosztás . . . . . 49 „
Erdei szolgálmányok . . . . . 50 „
Erdőkárositások . . . . . 50. „
Az uradalmak jövedelmezése . . . . . 52. „
A csekély jövedelmezés okai . . . . . 53. „
Remélhető jövedelememelkedés . . . . . 54. „
Erdészhivatalok rendezése . . . . . 55. „
Telepitmények felállitása . . . . . 55. „
A Maros- és Bégamelléki erdőségek térképe . . . . . 55. „ U. m.
A Diósgyőri erdőségek térképe . . . . . 55. „ V. m.
Erdővédelem . . . . . 55. „
Gödöllői koronauradalom . . . . . 56. „
Mácsa-Ecskend, Valkó sz. László megvétele . . . . . 57. „
beczikkelyezése . . . . . 58. „ 3. m.
A gödöllői uradalom kiterjedése vételára és térképe . . . . . 58. „ Y. m.
Gazdálkodási rendszer . . . . . 59. „

Állambányászat . . . . . 60. lap.
Bányászati érték s ennek felbecslése . . . . . 60. „
Forgalmi tőke, pénztári többlet, tiszta jövedelem, nyereség, veszteség . . . . . 61. 62. „
Bányászati számvitel, beruházások nyilvántartása, pénzforgalmi rovat, kettős könyvelés . . . . . 62—64. „
Magánbányászat . . . . . 66. „
Arany, ezüst és ólomtermelés . . . . . 66. „
Államerdőségek értékesitése, magánbányászat támogatása . . . 67. „
Vasbányamivelés . . . . . 69. „
Fémbányászat . . . . . 69. „
Állami fémkohók . . . . . 70. 71. „
A selmeczi fő bányagrófság . . . . . 72. „
A selmeczi bányadalom, vájnavizei, vájnatelkei, aknái, tárnái, bányanyeredékei, zuzdaművei jövedelmezése . . . 72—77. „
A körmöczi bányadalom, multja, tárnái, berendezése, vizvezetéke, jövedelmezése . . . . . 77—80. „
Urvölgyi és óhegyi bányadalom, Beszterczebánya, vájnatelek, bányanyeredék, jövedelmezés . . . . . 80. 81. „
Magurkai arany- és dárdánybánya, vájnatelek, jövedelmezés 82. 83. „
Kohók, érczolvasztás, jövedelmi számla . . . . . 83. 84. „
Rhóniczi vasgyár, jövedelmezése . . . . . 85. „
Tiszolczi, libetbányai és pojniki vasgyár, berendezésök, jövedelmezésök . . . . . 86. „
Szomolnoki bányaigazgatóság . . . . . 87. „
Szomolnoki rézbánya, régisége, kiterjedése, berendezése, rézgáliczos vizei, jövedelmezése . . . . . 87—89. „
Aranyidkai bányadalom, kiterjedése, tárnái, aknái, jövedelmezése 89—91. „
Szomolnoki rézkohó . . . . . 91. „
Aranyidkai foncsormű . . . . . 92. „
Diósgyőri vasgyár, berendezése, jövedelmezése . . . . 92—94. „
Diósgyőri kőszénbánya . . . . . 94. 95. „
Turia remetei vasgyár . . . . . 95. „
Fehérpataki és kobolapojánai vasgyár . . . . . 96. „
Nagybányai kerület . . . . . 96. „
Veresvízi bányadalom, tárnái, jövedelmezése . . . . . 97 „
Kereszthegyi bányadalom, kiterjedése, vájnavizei, érczbnyeredékei, jövedelmezése . . . . . 98. 99. „

Felsőbányi bányadalom, vájnavizei, jövedelmezése . . 100—101. lap.
Kapniki bányadalom, tárnái, nyeredékei, jövedelmezései . 102. 103. „
Oláhláposi bányadalom, tárnái, jövedelmezése . . . . 104. 105. „
Rodnai bányadalom, érczek tulajdonsága, vájnanyeredék, jövedelmezés . . . . . 106. 107. „
Államkohók . . . . . 108. „
Ravaszpataki foncsormű . . . . . 109. „
Rójahidi vasmű . . . . . 110 „
Vashámorok, s ezek eredménye . . . . . 110 „
Kolosvári bányaigazgatóság . . . . . 111 „
Nagyági bányadalom, tárnái, vájnanyeredékei, jövedelmezése . . . . . 111—113. „
Füzes sz. háromsági bányászat, vájnatelkei, jövedelmezése 113. 114. „
Verespataki bánya, müveletei, jövedelmezése . . . . . 115—117. „
Zalathnai ezüstkohó, csertesdi kohó, offenbányai kohó és eredményök . . . . . 118. 119. „
Vajdahunyadi vasgyár . . . . . 119. 120. „
Zsillvölgyi kőszéntelep, kiterjedése és gazdagsága . . . 120—123. „
Pesti terményáruda, üzleteredménye . . . . . 123. 124. „
Pénzverdék, Körmöczön, Gyula Fehérvárott . . . . . 124. 125. „
Beváltás, aranyválatás, rézgálicz, pénzverés, aranypénz, ezüst és rézváltópénz, üzemeredmény . . . . . 125—129. „
Arany és ezüst beváltóhivatal . . . . . 129. „
Sóbányászat . . . . . 130. „
A magyarországi sóbányák sógazdagsága, sóréteg, sókristály, só-csik, sóbányamivelés . . . . . 130—133. „
Szlatinai sóbánya, berendezése, termelése . . . . . 134. „
Sugatagi sóbánya, berendezése, termelése . . . . . 135. „
Rónaszéki sóbánya, mivelési rendszer, termelés . . . 136. 137. „
A máramarosi sóbányák üzemeredménye . . . . . 137. „
Erdélyországi sóbányák . . . . . 138. „
Vizaknai sóbánya, termelése, berendezése . . . . . 138. 139. „
Marosujvári sóbánya, vizháritó müveletei, termelése, berendezése . . . . . 139. 140. „
Thordai sóbánya, termelése, termelési költségek . . . . . 141. „
Déésaknai sóbánya, berendezése és termelése . . . . . 142. „
Parajdi sóbánya, berendezése és termelése . . . . . 142. 143. „
Az erdélyországi sóbányák üzemeredménye . . . . . 143. 144. „

Sóvári sófőzde, termelése, üzemeredménye . . . . . 144—147 lap.
Sófogyasztás, sókivitel, poroszországi sószállitás, sóbányászati üzem összpontositása . . . . . 147—152. „
Államépületek . . . . . 152. „
Államépületek értéke, rendeltetése, bérbeadása és elidegenitése . . . . . 152. 153. „
Befejezés . . . . . 154. „
Államuradalmak eladása . . . . . 154—157. „
Államerdőségek eladása . . . . . „
Állambányászat eladása s ezen eladások ellen szóló indokok . . . „
Zárszó . . . . . 161. „

Betüsoros tárgymutató.

A.

Aknamélység. 73. l.
Alberti telepitményközség. 30. l.
Államjavak állománya és kiterjedése 2. 3. 4. l.
Államépületek, 2. l. ezek értéke, rendeltetése, bérbeadása és elidegenitése. 152. 153. l.
Államuradalmak felvizsgálása. 7. l.
Álladalmi jószágigazgatóságok. 5. 7. 11. l. B. m.
Államuradalmi ügyészségek. 9. l.
Államuradalmak (mezőgazdasági) kiterjedése, jövedelmezése. 3. 4. 11—14. l. A. E. F. m.
Állambányászat l. Bányászat.
Állami fémkohók l. Fémkohók.
Államerdők. 40. 67. l.
Államuradalmak elidegenitése. 154—157. l.
Államerdőségek elidegenitése. 157—159. l.
Állambányák elidegenitése. 159—161. l.
Almás telepitményközség. 30. l.
Altárnák. 74. 78. 79. 89. 111. l.
Alsó nádoraltárna. 78. l.
Alsó István altárna. 78. l.
Ambrózifalva telepitményközség. 30. l.
Amaliaakna. 74. l.
Andrásakna. 74. l.
Apatini uradalom. 15. 21. 31. 32. l.
Apácza telepitményközség. 30. l.
Arany, ezüst, ólomtermelés. 66. l. VI. és VII. m.
Aranyidkai bányadalom. 89—92. l.
Aranyválatás. 126. l.
Aranypénz. 127. l.
Arany és ezüst beváltó hivatal. 129. l.
Aurélháza, telepitményközség. 33. l.

B.

Bábolna ménesuradalom. 19. l.
Bányászat. 2. 60. l.
Bányászati erdőuradalmak. 3. 9. 49. l.
Bányaérték. 60. l. I. m.
Bányászati számvitel. 61. 62. 63. l.
Bányászati jövedelem. 61. 62. l. II. m.
Bányászati nyereség és veszteség. 62. l. III. és IV. m.
Bányászati kettős könyvelés. 64. l.
Bányászati tisztviselők és munkások. 65. l.
Bányászati üzemeszközök. 65. l. V. m.
Bányászati zárszámla. 123. l. IX. m.

Bégaparti erdőségek. 46. l.
Beka telepitményközség. 30. l.
Beruházások nyilvántartása a bányászatnál. 63. l.
Bernhardtárna. 105. l.
Bérforgás. 23. l.
Bérletnagyság. 24. l.
Bérlők megválasztása. 26. l.
Bérlőosztály. 27. l.
Bérletfelügyelet. 27. l. O. m.
Bérhátralék. 34. 35. l.
Bérrendszer. 5. 22. 26. l. M. m.
Beszterczebánya. 80. l.
Beszterczebányai kohó. 83. l.
Befejezés. 154. l.
Beváltás. 126. l.
Bevezetés. 1. l.
Biberaltárna. 80. l.
Birtokkönyvek szerkezete. 10. l. D. m.
Birtokrendezés. 20. l. L. m.
Bodzás telepitményközség. 30. l.
Bolgártelep telepitményközség. 33. l.
Brenner altárna. 78. l.
Brestye telepitményközség. 32. l.

C.

Csatádi jószágigazgatóság. 11. l.
Csatádi uradalom. 15. l.
Cservenka telepitményközség. 33. l.
Csertesdi kohó. 118. l.
Censualis földek. 17. l. I. m.

D.

Dentai uradalom. 15. 32. l.
Déésaknai sóbánya. 133. 142. l.
Diósgyöri jószágigazgatóság. 8. 10. 11. l.
Diósgyöri vasgyár. 92—94. l. kőszéntelep. 94. 95. l.
Divald Adolf osztálytanácsos kiküldetése. 7. 41. l. Q. m.
Dumiratos telepitményközség. 30. l.

E.

Éhlak telepitményközség. 30. l.
Erdélyországi államuradalmak. 3. 40. 41. l.
Erdélyországi sóbányák. 138—144. l. XIV. m.
Erdőuradalmak. 3. 4. 40. 51. 52. 53. l. S. T. m.
Erdőuradalmak térképe. 55. l. U. V. m.
Erdőgazdászat feladata. 41—45. l.
Erdőgazdaság Gödöllőn. 60. l.
Erdőhivatalok. 46. 55. l.
Erdőgyakornok, erdőtisztek, erdészjelöltek. 47. l.
Erdőirtás. 19. l. 158. l.
Erdei szolgálmányok. 50. l.
Erdőkárositások. 50. l. R. m.
Erdőtan. 47. l.
Erdővédelem. 55. l.
Ezüst váltópénz. 127. l.

F.

Faáremelkedés. 52—54. l.
Faszállitás. 48. l.
Fatermelés. 48. l.
Facset uradalom. 10. l.
Fehérpataki vasgyár. 96. l.
Felsőbányai bányadalom. 100. 101. l.
Felső nádoraltárna. 78. l.
Felső Istvántárna. 78. l.
Fémbányászat. 69. l.
Fémkohók. 70. 83. 108. 108. 118. 119. l.
Ferdinándaltárna. 78. 103. l.
Ferenczaltárna. 80. l.
Ferencz császártárna, 112. 113. l.

Földvár telepitményközség. 30. l.
Földtehermentesitési kötvények. 56. l. X. m.
Forgalmi tőke a bányászatnál. 61. 62. l.
Foncsormü. 92. 109. l.
Fülöp Jakab tárna. 103. l.
Füzes sz. háromsági bányászat. 113. 114. l.

G.

Gazdálkodási rendszer. 5. 6. 22. 59. 60. l.
Gazdasági épületek. 24. 25. l.
Gépek, géperő. 75. l.
Govasdiai vasolvasztó. 119. l.
Gödöllői kor. uradalom. 56—68. l. Y. m.
Gödöllői erdőhivatal. 63. l.
Gyulafehérvári pénzverde. 125—127. l. XI. XII. m.
Gyümölcsös kertek. 17. l.

H.

Hajtótorok. 133. l.
Haszonbéri szerződésminta. 27. l. N. m.
Határőrvidéki erdőségek. 3. 40. l.
Házas zsellérek. 28. l.
Házi kezelés. 22. 58. l.
Helltárna. 105. l.
Helyszini vizsgálatok. 10. l. C. m. Q. m.
Holdankinti jövedelem. 15. l.
Hradeki jószágigazgatóság. 11. 53. l.

I. J.

Istvántárna. 78. 89. 118. l.
Józsefakna. 133. l.
Józseftárna. 74. 103. l.
Jószágigazgatóság l. Álladalmi jószágigazgatóság.
Jövedelem l. Államuradalmak jövedelme.
Jövedelememelkedés és csökkenés. 16. 17. l. H. m.
Jövedelem összehasonlitás. 15. l. G. m.
Jövedelembiztosság. 23. l.
Jövedelmet nem hozó földek. 18. l. K. m.
Juhászat a gödöllői uradalomban. 59. l.

K.

Kapniki banyadalom. 102. 103. l.
Kegyuri földek. 18. l.
Kémledij. 126. l.
Kereszthegyi bányadalom. 98. l.
Kettős könyvelés. 62—64. l.
Kincstári uradalmak. 2. l.
Királyhegyes, telepitményközség. 30. l.
Kísbéri uradalom. 2. 19. 89. l.
Kisbérletek. 27. 28. l.
Kis uj Pereg, telepitményközség. 30. l.
Kisiratos, telepitményközség. 30. l.
Kisebb birtokrészek elidegenitése. 39. l. 2. m.
Kis Sztapár uradalom. 10. 21. l.
Kivágás földek. 17. l. I. m.
Kobolapojáni vasgyár. 96. l.
Kohók. 70. 71. 83. 84. 91. 108. 118. 119. l.
Kolosvári bányaigazgatóság. 111. l.
Koronai uradalmak. 2. l.
Kovácsháza, telepitményközség, 30. l.
Körmöczi bányadalom. 8. 77. 78. 79. l.
Körmöczi pénzverde. 124—127. l. XI. XII. m.
Kőszénbánya. 68. 120. 123. l.
Kudsiri vasfinomitó. 120. l.
Kulai jószágigazgatóság. 11. l.
Kulai uradalom. 15. 21. l.
Kunágota, telepitményközség. 30. l.

L.

Lippai uradalom. 12. l.
Libethbányai vasgyár. 86. l.
Ludovica altárna. 78. l.
Lugos uradalom. 10. l.

M.

Mácsa-Ecskend. 57. l.
Magánbányászat. 66. 67. 70. l.
Magurkai arany és dárdanybánya. 82. 83. l.
Magyar Fakert telepitményközség. 31. l.
Magyar Bánhegyes, telepitményi község. 30. l.
Máramarosi sóbányák. 137. 139. l.
Máriatárna. 105. l.
Maradványföldek. 17. l.
Ménes uradalmak. 3. 19. 21. 31. 32. l.
Mednyánszky háza, telepitményközség. 30. l.
Mezőgazdasági államuradalmak. 4. 11. 12. 13. 14. l. A. E. F. m.
Mezőhegyes. 89. l.
Mező Kovácska, telepitményközség. 30. l.

N.

Nagyági bányadalom. 111. 112. l.
Nagybányai bányahatóság. 96. l.
Nagybecskereki uradalom. 15. l.
Nagybérletek. 28. l.
Nagy Kamarás, telepitményi község. 30. l.
Nagy Majláth, telepitményi község. 30. l.
Német Fakert, telepitményi község. 31. l.
Német Pereg, telepitményi község. 30. l.
Népesség. 31. l.

O.

Óbudai álladalmi jószágigazgatóság. 11. 15. l. B. m.
Offenbányai kohó. 118. 119. l.
Óhegyi bányadalom. 80. 81. l.
Oláhláposi bányászat. 104 l.
Oszlopművelet. 133. l.

P.

Palánkai uradalom. 21. 31. 32. l.
Parajdi sóbánya. 142. l.
Párdányi uradalom. 16. l.
Pécskai uradalom. 11. 15. 21. 28. l. P. m.
Pénzforgalmi rovat. 63. l.
Pénzverdék. 124. l.
Pénzverés. 127. 129. l.
Peterdy Gábor osztálytanácsos kiküldetése. 7. l.
Pitvaros telepitményközség. 30. l.
Praefecturak felállitása. 7. l.
Pojniki vasgyár. 86. l.
Poroszországi sószállitás. 149. l.

R.

Ravaszpataki foncsormü. 109. l.
Reinertárna. 98. 102. l.
Rézbánya. 80. 87. l.
Rézgáliczos vizek. 88. 89. 127. l.
Rézkohó. 89. 91. l.
Rézpörölyde Beszterczén. 84. 108. l.
Rézváltópénz. 125—129. l.
Rhóniczi vasgyár. 85. l.
Rodnai bányadalom. 106. l.
Rójahidi vasmü. 110. l.
Rónaszéki sóbánya. 136. l.

S.

Sarlós boldogasszonytárna. 97. l.
Sebeshelyi vasfinomitó. 119. l.
Selmeczi főbányagrófság. 72. l.
Selmeczi bányadalom. 72. 76. l.

Selmeczi erdészakademia. 47. l.
Sóbányászat. 130. l.
Sóréteg, sócsik, sókristály. 131. l.
Sóvári sófőzde. 144. 147. l.
Sófogyasztás, sókivitel. 147. 148. l.
Sóbányászati üzem összpontositása. 151. l.
Sóvári uradalom. 53. l.
Sugatagi sóbánya. 135. l.
Schweizertárna. 97. l.
Szántovai uradalom. 21. 31. 32. l.
Szent Andrási uradalom. 15. l.
Szent Leányfalva telepitményi község. 31. l.
Szent háromság altárna. 80. l.
Szlatinai sóbánya. 134. l.
Szomolnoki uradalom. 53. l.
„ bányaigazgatóság. 87. l.
„ rézbánya. 88. 89. l.
„ rézkohó. 91. l.
Szorgalmi földek. 17. l.
Szőreghi uradalom. 15. l.

T.

Tehenészet Gödöllőn. 59. l.
Telepitmények, lélekszám, bérlet, bérjövedelem, bérhátralék. 29. 30—35. l.
Telepitményi rendszer. 36. 37. lap.
Telepitménytelkek kihasitása, megváltása, törvényjavaslat. 38—40. 55. l. 1/4 m.
Temesvári uradalom. 12. 53. l.
Terület kiigazitás. 17. 18. 21. l.
Terményáruda Pesten. 109. 123. 124. l. X. m.
Tiszolczi vasgyár. 68. l.
Thordai sóbánya. 133. 141. l.
Többletföldek. 18. l.
Törvényjavaslatok 163—169. l.
Turiaremetei vasgyár. 95. l.

U.

Ungvári uradalom. 8. 11. 16. l.
Uradalmi ügyészségek. 9. l.
Urvölgyi bányadalom. 80. l.

V.

Vajdahunyadi vasgyár. 119. 124. l.
Valkó sz. László. 57. 59. l.
Vájnatelek. 73. 81. l.
Vájnavizek. 73. l.
Vasbányamivelés. 68. 69. l. VIII. m.
Veresvizi bányadalom. 97. l.
Verespataki bánya. 115. 116. 117. l.
Wernerakna. 98. l.
Vizaknai sóbánya. 138. 139. l.
Vizgyüjtő tavak. 75. l.
Vizvezeték. 79. l.
Vizháritó müveletek. 140. l.

Z.

Zalathnai ezüstkohó. 118. l.
Zárszó. 161. l.
Zimándfalu, telepitményközség. 31. l.
Zimándköz, telepitményközség. 31. l.
Zombori uradalom. 12. l.
Zuzdamüvek. 76. l.
Zsilvölgyi kőszéntelep. 120—122. l.

MELLÉKLETEK

a mr. szt. korona alá tartozó országok területén lévő államjavakról

Ő csász. s apost. kir. Felségéhez

hódolatteljesen

intézett magyar kir. pénzügyministeri

Felterjesztéshez.

Tárgymutató a mellékletekről*.)

Betü és szám sorban		Az előterjesztés lapjához
A.	Kimutatás a mezőgazdasági államuradalmak átlagos jövedelméről 1862—1866-ig	4
B.	Az álladalmi jószágigazgatóságok, ügyészségek, bányaigazgatóságok és erdészhivatalok berendezéséről	8

tartalma:

A. Magyarország.

I. Álladalmi jószágigazgatóságok:

1.	Az óbudai igazgatóság	1 lap.
2.	A diósgyöri „	2 „
3.	A hradeki „	3 „
4.	Az ungvári „	4 „
5.	A pécskai „	5 „
6.	A temesvári „	6 „
7.	A lippai „	8 „
8.	A zombori „	9 „
9.	A kulai „	11 „
10.	A csntádi „	12 „

II. A magyar kir. bányaigazgatóságok:

1.	A maramarosi igazgatóság	14 „
2.	A sóvári sóbánya „	16 „
3.	A nagybányai „	17 „
4.	A szomolnoki „	18 „
5.	A selmeczi főbányagrófság	18 „

B. Erdély.

	A kolozsvári bányaigazgatóság	20 „

C. Horvátország.

	A zágrábi pénzügyigazgatóság	22 „

*) A mellékletek és csatolmányok külön önálló czimmel birnak, egymástól elkülönitve, betü és számsorban folynak.

Betü és szám sorban		Az előterjesztés lapjához
C.	Kivonat Peterdy Gábor osztálytanácsos jelentéseiből a mezőgazdasági államuradalmak szervezése tárgyában . . . . . tartalma :	10
	I. A pécskai kincstári uradalom szervezése tárgyában . . . . 1 lap.	
	II. A ménesi „ „ „ „ . . . . 7 „	
	III. A lugosi „ „ „ „ . . . . 8 „	
	IV. A rékasi „ „ „ „ . . . . 12 „	
	V. A facséti „ „ „ „ . . . . 16 „	
	VI. A dentai „ „ „ „ . . . . 18 „	
	VII. A csatádi „ „ „ „ . . . . 13 „	
	VIII. A szőreghi „ „ „ „ . . . . 21 „	
	IX. A szántovai „ „ „ „ . . . . 23 „	
D.	A magyar kir. pénzügyministerium részéről eddig átvizsgált kincstári uradalmak mérlege	10
E.	Kimutatás a mezőgazdasági államuradalmak 1867-dik évi jövedelméről	13
F.	Kimutatás a mezőgazdasági államuradalmak 1868-dik évi jövedelméről	14
	Csatolmányok az A. E. F. mellékletekhez :	
	1. A mezőgazdászati állambirtokokat kezelő hivatalnokok és szolgák évi illetékei.	
	2. A mezőgazdászati állambirtokok után 1862—1866. 1867. és 1868. években fizetett adók kimutatása.	
	3. A mezőgazdászati állambirtokok 1866. 1867. és 1868. évi kegyuri költségek és nyugdijak kimutatása.	
	4. A mezőgazdászati állambirtokok 1866. 1867. és 1868. évi épületfentartási költségek kimutatása.	
G.	A mezőgazdászati kezelés alatt lévő állambirtokok jövedelmi összehasonlitása 1862—1868. években	15
H.	A magyar kir. államjavakon történt bérletváltozások 1867. évi januártól egész 1868. évi juniushó végeig	17
I.	A keveset jövedelmező állami földek kimutatása	17
K.	A mezőgazdászati állambirtokokon a semmitsem jövedelmező földek kimutatása	18
L.	A magyar kir. állambirtokok tagositási kimutatása	20
M.	A magyar kir. államjavak jövendőbeli kezelésére nézve rendszabályok	27

Betü és szám sorban		Az előterjesztés lapjához
N.	A magyar kir. államjavak bérbeadásáról a haszonbéri szerződés mintája	27
.	Utasitás a magyar kir. kincstári uradalmakban alkalmazott ispánok részére	27
P.	A pécskai kincstári uradalom térképe	28
Q.	Kivonat Divald Adolf osztálytanácsos jelentéseiből, melyeket a magyar kincstári erdőkre nézve a magyar kir. pénzügyministeriumhoz koronkint felterjesztett	41
	tartalma:	
	I. A Maros és Bégamelléki kincstári erdőségek . . . . . 3 lap.	
	Az erdő uj beosztása . . . . . 4 „	
	Az erdőhivatalok elhelyezése és a tiszti személyzet felosztása . . . . . 8 „	
	A tiszti személyzet járandóságai . . . . . 11 „	
	a) Az üzemtestek aránytalan sokasága . . . . . 14 „	
	b) A munkaerő hiánya . . . . . 15 „	
	c) Telepitvények . . . . . 16 „	
	d) A sok haszontalan irás . . . . . 18 „	
	e) A temesvári faraktár . . . . . 19 „	
	f) Erdőhasználat . . . . . 22 „	
	g) Erdőmívelés . . . . . 23 „	
	h) Erdei legelő . . . . . 26 „	
	i) Hidépitések Vallemare mellett és még egy faraktár alapitása Aradon . . . . . 28 „	
	Zárszó . . . . . 28 „	
	II. Diósgyör . . . . . 29 „	
	Az erdőgazdaság állapota a multban . . . . . 29 „	
	A személyzet létszáma járandóságai és elhelyezése . . . 30 „	
	Erdőhasználat . . . . . 32 „	
	A szállitás és faraktár . . . . . 33 „	
	Erdőmivelés . . . . . 34 „	
	A tisztások használata . . . . . 35 „	
	Belhivataloskodás . . . . . 36 „	
	Intézkedések . . . . . 37 „	
	Lo Presti vasutak . . . . . 39 „	
	Fahasználat . . . . . 40 „	
	Szállitás és raktári kezelés . . . . . 40 „	
	Szén és mészégetés . . . . . 42 „	
	Palakőbányák . . . . . 43 „	

Betü és szám sorban		Az előterjesztés lapjához
Q.	Ujra erdősités . . . . . 43 lap.	
	Szervezés . . . . . 44 „	
	Az erdők uj beosztása . . . . . 44 „	
	Az erdő tiszti személyzet létszáma és elhelyezése . . . 46 „	
	Az erdőtisztek járandóságai . . . . . 47 „	
	Az erdőőrökről . . . . . 48 „	
	III. Ungvár.	
	Általános leirás . . . . . 51 „	
	Naphtaforrások . . . . . 52 „	
	Sóforrások . . . . . 53 „	
	Homokkőpala . . . . . 53 „	
	Vasércz . . . . . 53 „	
	Mészkő . . . . . 53 „	
	Porczellánagyag . . . . . 53 „	
	Téglaagyag . . . . . 53 „	
	Kovarcz . . . . . 54 „	
	Eddigi állapotok és azok okai . . . . . 54 „	
	Tüzifa és rönkökészletek . . . . . 58 „	
	A tölgyerdőkre vonatkozó intézkedések . . . . . 59 „	
	Hamuzsirfőzés . . . . . 60 „	
	Kaskaszén és mészégetés . . . . . 60 „	
	A fahasználat öszpontositása . . . . . 61 „	
	Az erdőségek beosztása és egy királyi vadászterület kihasitása . . . . . 63 „	
	Királyi vadászterület . . . . . 64 „	
	A személyzet létszámának és fizetésének szervezése . . 65 „	
	Az erdőrendezés . . . . . 72 „	
	Közlekedés . . . . . 73 „	
	Üveg és porczellángyárak felállitása . . . . . 73 „	
	A naphtaforrások kiaknázása . . . . . 74 „	
	Járdakövek értékesitése . . . . . 74 „	
	IV. Szomolnok . . . . . 75 „	
	V. Sóvár . . . . . 79 „	
	Szervezés . . . . . 80 „	
	Erdőrendezés . . . . . 82 „	
	Értékesités . . . . . 83 „	
	A sóvári usztatócsatorna . . . . . 86 „	
	A herleini fürdő . . . . . 87 „	
	VI. Hradek.	
	Általános leirás . . . . . 90 „	

Betü és szám sorban		Az előterjesztés lapjához
Q.	Beosztás és kezelés . . . . . 93 lap. Pagonyok és üzemosztályok . . . . . 96 „ Az erdőhivatal tiszti személyzetének szervezése . . . . 100 „ A fordatartam és az erdőrendezési időszak . . . . . 104 „ Értékesitès . . . . . 108 „ Fürészmüvek . . . . . 109 „ Az évi termés tartós eladásának biztositása . . . . . 115 „	
R.	Kimutatás az 1860-tól bezárólag 1868-ig feljelentett erdőkárositások elintézéséről	50
S.	A magyar birodalom államerdőségei kezelésének eredményei 1862-től bezárólag 1866-ig	52
T.	A magyar birodalom államerdőségei kezelésének eredményei 1867. és 1868. években	52
U.	A maros- és bégamelléki kincstári erdőségek térképe	55
V.	A hradeki, sóovári, szomolnoki, diósgyőri és ungvári államerdőségek térképe	55
X.	Földtehermentesitési érték kimutatás	56
Y.	A gödöllői m. k. korona uradalom térképe	58
Z.	A gödöllői uradalom vételárának kimutatása	58
I.	Bányabecslések kimutatása	61
II.	Bányászati pénztári jövedelem kimutatása 1867. és 1868. évekről	62
III.	Pénztári többletek és hiányok kimutatása 1867. és 1868. évekről .	62
IV.	Értékesitett készletek kimutatása 1867. és 1868. évekről	62
V.	Bányászati üzemeszközök kimutatása	65
VI.	Érctermelés értékének kimutatása 1862-től 1868-ig	66
VII.	Beszolgáltatott pénzösszegek kimutatása	66
VIII.	A vasgyárakban beruházott tőkék kimutatása 1862—1866. 1867. és 1868. évekről	69
IX.	A magyarországi összes bányászatnak üzemeredménye 1862-től 1868-ig	123
X.	A m. k. összes bányatermények elárusitásának kimutatása 1862-től 1868-ig	124
XI.	A m. kir. pénzverdék munkaeredményének kimutatása 1862-től 1868-ig	125
XII.	A mr. kir. pénzverdék üzemeredményének kimutatása 1862—1868-ig	126

Betü és szám sorban		Az előterjesztés lapjához
XIII.	A marmarosi sóbányák üzemeredményének kimutatása 1862—1868-ig	137
XIV.	Az erdélyországi sóbányák üzemeredményének kimutatása 1862-től 1868-ig	143
XV.	Az összes sótermelésnek és erre forditott költségek kimutatása 1862—1868-ig	147
XVI.	A sótermelő hivataloknál a kezelési és laképületek gépek és többféle üzemeszközökről kimutatás	147
XVII.	Kimutatás az állampületekről	152

A. melléklet.

Kimutatás

a

mezőgazdasági államuradalmak 1862--1866. évi átlagos jövedelméről.

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		Magyar-			
		I. Nagyobb			
I.	**Ó-buda**	a) **Ó-buda** (Visegrád)	12.329	1340	176.842
		b) **Szolnok**	17.304	802	47.911
		együtt	29.634	542	224.753
II.	**Diósgyőr**	a) **Diósgyőr**	8.609	212	118.957
		b) **Tokaj** gazd.	2.822	93	55.669
		együtt	11.431	305	174.626
III.	**Hradek**	a) **Hradek**	12.493		39.455
		b) **Lykava**	10.154		65.241
		együtt	22.647		104.696
IV.	**Unghvár**	**Ungvár**	18.184	1080	97.496
		a) **Pécska**	94.317	155	818.517
V.	**Pécska**	b) **Ménes**	8.667	1251	89 540
		együtt	102.984	1406	908.057

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem		Veszteség		Észrevétel.
			1 holdra				
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
ország.							
uradalmak.							
114.175	62.668		5	8¼			
28.741	19.170		1	10½			
142.916	81.838		2	76½			
72.475	46.482		5	39			
42.565	13.104		4	64			
115.040	59.586		5	21			
33.305	6.150			49			
41.778	23.463		2	31			
75.083	29.613		1	31			
74.403	23.093		1	26			
336.934	481.583		5	11			
28.017	61.523		7	10			
364.951	543.106		5	27			

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		a) **Denta**	28.209	283	185.364
		b) **Tem. Szt.-András**	17.944	1200	144.548
VI.	**Temesvár**	c) **Rékas** (Bellincz)	14.347		60.855
		együtt	60.500	1483	390.767
		a) **Lugos** (Jersnik)	22.045		75.048
		b) **Facset**	20.798		26.293
		c) **Lippa**	9.952	1560	54.039
		d) **Tótvárad**	697		10.286
VII.	**Lippa**	e) **Zaránd**			
		együtt	53.492	1560	165.666
		a) **Apatin**	17.289	1131	74.101
		b) **Kis-Sztapár**	12.122	1068	158.131
		c) **Baracska**	519	143	20.386
VIII.	**Zombor**	d) **Mindszent**	143	580	1.016
		együtt	30.174	1322	253.634
		a) **Kula**	9.833		188.383
		b) **Palánka**	4.777		103.468
IX.	**Kula**	c) **Óbecse**	1.519	1263	18.885
		együtt	16.129	1263	310.736

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
108.045	77.319		2	74			
95.954	48.594		2	70			
33.750	27.105		1	88			
237.749	153.018		2	53			
36.217	38.831		1	76			
9.213	17.080			82			
43.286	10.753		1	02			
6.919	3.367		4	80			
95.635	70.031		1	31			
56.436	17.665		1	10			
52.814	105.317		8	69			
17.464	2.922		5	64			
1.023		7			0	05	
127.737	125.897		4	19			
80.858	107.525		11				
53.082	50.386		10	55			
15.521	3.364		2	21			
149.461	161.275		10				

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
X.	**Csatád**	a) **Csatád**	37.620	373	160.127
		b) **Szőregh**	15.047	1038	84.235
		c) **N.-Becskerek**	14.860	878	65.098
		d) **Párdány**	(19.646)		
		Összesen	67.528	689	309.460

Kisebb

Állalaadalmi jószág-

1	**Ó-buda**	**Pestbudai** kincstári épület	Több épület 21	33	14.533
		Budai városkert	121	412	1.243
		Újpesti Dunarév	113	1214	7.008
		Összesen			22.784
2	**Diósgyőr**	**Tokaji** hidvám			5.924
3	**Pécska**	**Aradi** „			17.022
4	**Temesvár**	**Vinga** város kiválts. díj			326
5	**Lippa**	**Zaránd** (Brád)			1.698
6	**Zombor**	**Ferencz** csatorna			89.932

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem		Veszteség		Észrevétel.
			1 holdra				
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
126.035	34 092			90½			
64 349	19 886		1	32			
33.858	31.240		2	10			
224.242	85.218		1	26			

birtokok.

igazgatóságok alatt.

9.276	5.257						
2.128		**885**					
3.739	3.269						
15.143	7.645						
7.223		**1.299**					
12.722	4.300						
24	302						
322	1.376						
72.762	17.170						

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
					Pénzügyigaz-
1	**Beszterczebánya**	**Árva** ügyészi bizotts.			11.378
		Munkácsi Tisza meder	változó		210
2	**Beregszász**	**Ungvári** „ „	dto		289
		Összesen			499
		Egri hevesi Tissza m.	változó		587
3	**Buda**	**Szolnoki** „ „	dto		216
		Összesen			803
		Debreczeni Tisza med.	változó		613
4	**Debreczen**	**Nagyváradi** urad.	korcsma föld.		5.980
		Összesen			6.593
		Esztra	korcsma s regaljog		135
		Érkáras	453	70	1.365
		Sz. Somlyói várlak			112
5	**Szathmár**	**Kővári** koronai urad.	1.708	428	10.120
		Összesen			11.732
		Szegedi Tisza med.	változó		414
6	**Szeged**	**Almási** száll.	97	800	1.150
		Összesen			1.564
7	**Temesvár**	**N. Kikinda**	194.381	981	62.636

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem		Veszteség		Észrevétel.
			1 holdra				
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
gatóságok alatt.							
1.196	10.182						
	210						
	289						
	499						
	587						
	216						
	803						
	613						
1.012	4.968						
1.012	5.581						
87	48						
506	859						
3	109						
4.555	5.565						
5.151	6.581						
	414						
120	1.030						
120	1.444						
2.786	59.850						

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal		A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése			hold	öl	frt
						Horvát-
	Zágráb	**Fužine**		23.854		18.953
		N. Tábor		203		20.432
			Összesen	24 057		40.385
						Össze-
						Magyarországi na-
I.	**Ó-buda**	3 uradalom		29.634	542	224.753
II.	**Diósgyőr**	2 „		11.431	305	174.622
III.	**Hradek**	2 „		22.647		104.696
IV.	**Ungvár**	1 „		18.184	1880	97.496
V.	**Pécska**	2 „		102.984	1406	908.057
VI.	**Temesvár**	3 „		60.500	1483	390.767
VII.	**Lippa**	4 „		53.492	1560	165.666
VIII.	**Zombor**	4 „		30.174	1322	253.634
IX.	**Kula**	3 „		16.129	1263	310.736
X.	**Csatád**	4 „	Párdánynyal	67.528	689	309.460
			Összesen	412.709	50	2,939.891
						Kisebb
1	Álladalmi jószágigazgatóság alatti					137.686
2	Pénzügyi „ „					95.205
	Horváthországi birtokok					40.385
						Főössze-
	Magyarországi nagyobb uradalmak			412.709	50	2,939.891
	„ kisebb birtokok					232.891
	Horvátországi birtokok			24.057		40.385
			Teljes összeg .	436.766	50	3,213.167

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	ftt	frt	frt	kr	frt	kr	
ország.							
15.468	4.485			19			
7.051	13.381		65	92			
22.519	17.866			74			
sités.							
gyobb uradalmak.							
142.916	81.838		2	76½			
115.040	59.586		5	21			
75.083	29.613		1	31			
74.403	23.093		1	26			
364.951	543.106		5	27			
237.749	153.018		2	53			
95.635	70.031		1	31			
127.737	125.897		4	19			
149.461	161.275		10				
224.242	85.218		1	26			
1.607.217	1.332.674		3	22			
birtokok.							
108.196	29.490						
10.265	84.940						
22.519	17.866			74			
sités.							
1.607.217	1.332.674						
118.461	114.430						
22.519	17.866			74			
1.748.197	1.464.970						

	Miveleti ágak	Bevétel frt	%	Észrevétel.

Bevétel.

Magyar-

I. Nagyobb

4	Az anyag készlet értéke az év végével	43.892	$1^{193}/_{1000}$
5	Házi kezelés utáni jövedelem	18.528	$^{630}/...$
6	Földhaszonbér	1,813.135	$61^{673}/...$
7	Házbér	34.161	$1^{161}/...$
8—10	Kisebb királyi haszonvételek	689.123	$23^{440}/...$
11	Iparvállalatok	38.563	$1^{311}/...$
12	Különféle bevételek	302.489	$10^{292}/...$
	Összesen	2,939.891	100

II. Kisebb

6	Földhaszonbér	97.681	$41^{912}/_{1000}$
7	Házbér	9.762	$4^{191}/...$
8—10	Kisebb királyi haszonvételek	25.263	$10^{848}/...$
11	Iparvállalatok	59.370	$25^{493}/...$
12	Különféle bevételek	40.815	$17^{526}/...$
	Összesen	232.891	100

mérleg.

Miveleti ágak	Kiadás frt	%	Észrevétel.
Kiadás.			
ország.			
uradalmak.			
15 Anyag készlet érteke az év elején	76.327	4⁷⁴⁹/...	
16 Házi kezelés utáni kiadás	18.492	1¹⁵⁰/...	
17—18 Épitkezések és épületek fentartása	218.952	13⁶²³/...	
19 Uri vagy más szolgalmak kiadása	17.428	1⁸⁴/...	
20—21 Tisztek és szolgák járandóságai	194.518	12¹⁰³/...	
22 Javitási költségek	46.882	2⁹¹⁷/...	
23 Adók és járulékai	639.215	39⁷⁷²/...	
24 Papi és kegyuri adómányok	97.351	6⁵⁸/...	
25 Iparvállalatokrai kiadás	17.508	1⁸³/...	
26 Különféle kiadások	280.544	17⁴⁵¹/...	
Összesen	1,607.217	100	
birtokrészek.			
16 Házi kezelés utáni kiadás	1.863	1⁵⁷²/...	
17—18 Épitkezések és épületek fentartása	11.808	9⁹⁶⁷/...	
19 Uri vagy más szolgalmak kiadása	29	²⁴/...	
20—21 Tisztek és szolgák járandóságai	30.953	26¹³⁰/...	Ferencz csatorna kezelési személyzet: 23.589 frt.
22 Javitási költségek	334	²⁸²/...	
23 Adók és járulékai	12.138	10²⁴⁷/...	
24 Papi s kegyuri adómányok	2.477	2¹⁹¹/...	
25 Iparvállalatokrai kiadás	32.152	27¹⁴²/...	
26 Különféle kiadások	26.707	22⁵⁴⁵/...	
Összesen	118.461	100	

	Miveleti ágak	Bevétel frt	%	Észrevétel.
				III. Horvátor-
4	Az anyag készlet értéka az év végével .	1.854	$4^{590}/_{1\ 00}$	
5	Házi kezelés utáni jövedelem . . .	2.560	$6^{338}/...$	
6	Földhaszonbér	2.284	$5^{655}/...$	
7	Házbér	904	$2^{239}/...$	
8—10	Kisebb királyi haszonvételek . . .	15.963	$39^{528}/...$	
11	Iparvállalatok	1.691	$4^{188}/...$	
12	Különféle bevételek	15.129	$37^{462}/...$	
	Összesen .	40.385	100	
				Össze-
	Nagyobb uradalmak	2,939.891		
	Kisebb birtokok	232.891		
	Horvátország	40.385		
	Összesen .			3,213.167

	Műveleti ágak	Kiadás frt	%	Észrevétel.
szági birtokok.				
15	Anyag készlet értéke az év elején . .	1.608	7^{140}/...	
16	Házi kezelés utáni kiadás	1.685	7^{482}/...	
17—18	Épitkezések és épületek fentartása . .	1.256	5^{577}/...	
19	Uri s más szolgalmak kiadásai . . .	586	2^{602}/...	
20—21	Tisztek és szolgák járandóságai . . .	6.910	30^{688}/...	
22	Javitási költségek	12	^{53}/...	
23	Adók és járulékai	4.805	21^{840}/...	
24	Papi és kegyuri adományok . . .	3.671	16^{300}/...	
25	Iparvállalati kiadás	252	1^{120}/...	
26	Különféle kiadások	1.734	7^{700}/...	
	Összesen .	22.519	100	
v o n v a.				
	Nagyobb uradalmak	1.607.217		
	Kisebb birtokok	118.461		
	Horvátország	22.519		
	Összesen .			1,748.197
	Marad tiszta jövedelem .			1,464.970

Ezekből látni való, hogy a bevételek legnagyobb részét a földhaszonbér teszi:

a Magyarországi nagyobb uradalmaknál	1,813.135 frt.
a kisebb birtokok	97.681 „
Horvátország	2.284 „
Összesen .	1,913.100 frt.

A regale jövedelem:

a nagyobb uradalmakban	689.123 frt.
a kisebb birtokok	25.263 „
Horvátország	15.963 „
Összesen .	730.349 frt.

A vegyes bevétel:

a nagyobb uradalmakban	302.489 frt.
kisebb birtokok	40.815 „
Horváthország	15.129 „
Összesen .	358.533 frt.

ide tartoznak a hátraléki s más ily rendkivüli bevételek.

Iparvállalatok:

a nagyobb uradalmakban	38.563 frt.
kisebb birtokok	39.370 „
Horvátország	1.691 „
Összesen .	99.624 „

Ide tartoznak a hidvámok, rév és kompbérek, serházak, malmok stb. stb.

A többi jövedelmek nem annyira jelentékenyek.

A kiadásoknál a főbb összeget az adó képezi:

nagyobb uradalmakban	639.215 frt.
kisebb birtokok	12.138 „
Horvátország	4.805 „
Összesen .	656.158 frt

Az épitkezések és épületek fentartása:

nagyobb uradalmakban	218.952 frt.
kisebb birtokok	11.808 „
Horvátország	1.256 „
Összesen .	231.016 frt.

A tisztek és szolgák járandóságai:

nagyobb uradalmakban	197.518 frt.
kisebb birtokok	30.953 „
Horvátország	6.910 „
Összesen .	234.381 frt.

Különféle kiadások:

nagyobb uradalmakban	280.544 frt.
kisebb birtokok	26.707 „
Horvátország	1.737 „
Összesen .	308.988 frt.

A különbféle kiadások legnagyobb részét a bérelengedések képezik, melyek a mult időben évente nevezetes összegekre rugtak.

Igy áll az 1862—1866-ik évek átlagos jövedelme bevételeiben és kiadásaiban; ezen jövedelem mellett vette át a mr. kir. ministerium az államjavak gazdasági kezelését.

B. melléklet

(a 8-dik laphoz).

Az álladalmi jószágigazgatóságok, ügyészségek, bányaigazgatóságok és erdészhivatalok

berendezése.

B. melléklet.

Az álladalmi jószágigazgatóságok, ügyészségek, bányaigazgatóságok és erdészhivatalok

berendezése.

A. Magyarország.

I. Álladalmi jószágigazgatóságok.

1. Az ó-budai igazgatóság.

Ide tartoznak:

a pestbudai apróbb birtokrészek, a budai nádorkert és az ujpesti dunarév.

Az ó-budai-visegrádi uradalom	41.004 hold
a szolnoki uradalom	16.021 „
a gödöllői uradalom	30.660 $^{422}/_{1600}$
Összesen .	87.715$^{422}/_{1600}$

Igazgató: Farkas János, Ó-Budán.

1 számtiszt.

1 hivatalszolga.

Az ó-budai igazgatóságnál egy kincstári ügyészség van Ó-Budán, mely alá tartoznak:

az ó-buda-visegrádi uradalom minden ügye és tagositási perei 16 határban. Két határban a tagositás be van fejezve;

a szolnoki uradalom a tiszai átvágásokkal;
a gödöllői uradalom, és
a budapesti apróbb birtokok ügyei, valamint
a mindszenti birtok Baranya megyében.
Kincstári ügyész: Bartal János.

Mezőgazdasági kezelőszemélyzet:

1 tiszttartó Ó-Budán.
1 számtartó.
1 ellenőrködő tiszti irnok.
2 kasznár, az egyik Zsámbékon a másik Visegrádon.
4 hajdu.
3 hegy- és rétkerülő.
1 hivatalszolga.
1 ispán Ó-Budán.
1 ispán Szolnokon.

Az ujpesti kikötőnél:

1 felügyelő.
1 segédfelügyelő.
1 felvigyázó.
1 kikötőőr.
1 éjjeli őr.

Erdészeti személyzet:

I. A visegrádi erdőhivatalnál:

1 erdőmester.
1 kezelő főerdész.
3 erdész.
1 erdőgyakornok.
58 erdőőr.
—
1 raktárgondnok Ó-Budán.

II. A gödöllői erdőhivatalnál:

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész és erdőrendező.
6 erdész.
2 erdőgyakornok.
7 erdészsegéd.
19 erdőőr.
1 hivatalszolga.

2. A diósgyőri igazgatóság.

Ide tartoznak:

a diósgyőri uradalom	63.848 hold
a tokaji uradalom	8.913 „
Összesen .	72.761 hold.

Igazgató: Gombossy János, Diósgyőrön.
1 titkár.
1 számtiszt.
1 fogalmazó.
1 irnok.

Kincstári ügyészség van Miskolczon, mely alá tartoznak:
a diósgyőri uradalom minden ügye és tagositási perei 16 határban;
a tokaji uradalom minden ügye és tagositási perei 4 határban; összesen 20 tagositási per és a tiszai átvágások ügyei.

1 kincstári ügyész: Janka Károly.
1 segédügyész: Hoffer Antal.
1 irnok.

Mezőgazdasági kezelőszemélyzet:

Diósgyőrön.	Tokajon.
1 tiszttartó.	1 tiszttartó.
1 számtartó.	1 számtartó.
1 ellenőr.	3 hajdu.
1 tiszti irnok.	1 segéd.
1 kasznár.	
5 hajdu.	
2 vinczellér.	

Erdészeti személyzet:

1 erdőmester.	4 erdész.
1 ellenőrködő főerdész és erdőrendező.	4 erdőgyakornok.
1 számvivő.	2 raktárőr.
1 raktártiszt.	34 erdőőr.

3. A hradeki igazgatóság.

Ide tartoznak:

a hradeki uradalom	64.871 hold
a lykavai uradalom	77.492 „
az árva szállományi jószág	
Összesen	142.363 hold.

Igazgató: Görgey Géza, Hradeken.

A hradeki kincstári ügyészséghez tartozik:

a hradeki uradalom minden ügye és tagositási perei 11 határban;

a lykavai uradalom minden ügye és tagositási perei 20 határban, összesen 31 tagositási per; és

az árvai kir. szállományi jószágrész.

Kincstári ügyész: Detrich Flóris, Hradeken.

1 titkár.
1 számtiszt.
1 irodatiszt.

Erdészeti személyzet:

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész és erdőrendező.
1 számvivő.
1 raktárgondnok.
2 raktártiszt.
9 erdész.
6 erdőgyakornok.

56 erdőőr.
6 tóőr.
13 erdősuhancz.
9 raktárőr.
1 tűzifa felügyelő.
5 fürészfelvigyázó.
3 hivatalszolga.
1 szálfafelügyelő.
2 szermester.

4. Az ungvári igazgatóság.

Ide tartozik:

az ungvári uradalom . . . . . 220.866 hold.

Igazgató: Markos György, Ungváron.

Az ungvári kincstári ügyészség alá tartozik:

az uradalom minden ügye és tagositási perei 66 községben, melyek már nagyobb részt be vannak fejezve, csak a kihasitás van még hátra; továbbá a tiszai medrek ügyei.

Kincstári ügyész: Torday Ede, Ungváron.

Kezelési személyzet:

1 titkár.
1 számtiszt.
1 irodatiszt.
1 pénztárnok.
1 pénztári ellenőr.
1 orvos.

Erdészeti személyzet.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész és erdőrendező.
1 építész és mérnök.
1 számvivő.
1 raktártiszt.
1 raktárellenőr.
4 erdész.
2 gazdasági ispán.
6 erdőgyakornok.
—
1 fürész és építőmester.
28 erdőőr.
3 raktárőr.
2 csatornaőr.
29 segéderdőőr.

5. A pécskai igazgatóság.

Ide tartozik:

a pécskai uradalom . . . . . 103.920$^{1360}/_{1600}$ hold
a ménesi uradalom . . . . . 15.951 $^{770}/_{1600}$ „
Összesen . 119.871 $^{530}/_{1600}$ hold.

Igazgató: Érkövy Adolf, osztálytanácsos.
1 titkár.
1 számtiszt.
1 irnok.
1 igazgatói szolga.
2 dijnok.
1 hivatalszolga.

A pécskai igazgatóságban két kincstári ügyészség van, Pécskán és Aradon;

a) a pécskai ügyészség alá tartozik az egész pécskai uradalom minden ügye, a tagositási ügyekkel egyetemben; tagositás alatt van 7 határ, melyek után a kincstár reménylhet 5991$^{38}/_{1600}$ hold legelő illetőséget.
Kincstári ügyész: Stiff Károly, Pécskán.
1 alügyész: Lutz Ferencz „
1 irnok.

b) az aradi kincstári ügyészség alá tartozik az egész ménesi uradalom az erdőséggel és Musztesddel együtt 43.433$^{750}/_{1600}$ hold; tagositás alatt van 12 határ, melyek után a kincstár reménylhet 7—8000 hold le-

gelő illetőséget, továbbá a tótváradi uradalom $32.995^{1215}/_{1600}$ hold; 12 tagositási perrel;

megjegyzendő, hogy a ménesi uradalom erdősége, valamint a musztesdi birtokrész és a tótváradi uradalom a lippai erdészeti praefecturába van beosztva; miután azonban mind két uradalom Aradmegyében fekszik, az Aradon székelő kincstári ügyészség alá tartozik.

Kincstári ügyész: Strázsay Károly, Aradon.

Alügyész: Makay Sándor, „

Mezőgazdasági kezelési személyzet:

Pécskán.	Aradon.
1 számtartó.	1 tiszttartó.
1 ellenőr.	1 számtartó.
1 számtiszt.	1 ellenőr.
1 irnok.	1 irnok.
1 dijnok.	2 dijnok.
2 lovas legény.	2 pénztári őr.
2 pénztári őr.	1 mérnök, napdij mellett.
1 mérnök.	1 ispán.
4 ispán.	1 lovas csősz.
4 lovas csősz.	

Erdészeti személyzet:

1 erdőmester.	1 lovas erdőőr.
1 pénztári ellenőr.	24 erdőőr.
4 erdész.	7 segéd erdőőr.
3 erdőgyakornok.	2 faraktárőr.

6. A temesvári igazgatóság.

Ide tartoznak:

a dentai uradalom	$32.330^{760}/_{1600}$ hold
a temes-szent-andrási uradalom	$43.070^{486}/...$ „
a rékasi uradalom	$37.197^{565}/...$ „
Összesen .	$112.598^{611}/_{1600}$ hold.

Igazgató: Hajnik János, Temesvár.
1 titkár.
1 számtiszt.
1 irnok.
2 rendszeresitett irnok.
1 hivatalszolga.
1 segédszolga.
1 mérnök.

A temesvári igazgatóságban egy kincstári ügyészség van Temesváron, mely alá tartozik:

a dentai uradalom minden ügye és tagositási perei 6 határban;

a Béga csatorna ügyei és a szent-andrási uradalom tagositási perei 7 határban;

a rékasi uradalom minden ügye és tagositási perei 5 határban; összesen 18 tagositási per.

Vinga város kiváltsági dija.

Kincstári ügyész: Ardényi Pál.
Alügyész: Fölkel István.

Mezőgazdasági kezelési személyzet.

Dentán.

1 tiszttartó.
1 számtartó.
1 ellenőr.
1 irnok.
1 ispán.
1 dijnok.
2 pénztári őr.
1 lovas csősz.
2 töltés őr.

Temes-Szent-Andráson.

1 tiszttartó.
1 számtartó.
1 ellenőr.
1 irnok.
1 dijnok.
2 pénztári őr.
2 lovas csősz.
2 ispán.

Rékason.

1 tiszttartó.
1 irnok.
1 ispán.
1 hivatalszolga.
1 lovas csősz.

Erdészeti személyzet.

Rékáson.

1 erdőmester.
1 pénztárnok és számvivő.
1 pénztári ellenőr.
6 erdész.
2 erdőgyakornok.

1 lovas erdőőr.
1 csatornaőr.
53 erdőőr.
1 erdősuhancz.
6 segéderdőőr.
2 faraktárőr.

7. A lippai igazgatóság.

Ide tartoznak:

a ménesi uradalom	$25.948^{1400}/_{1600}$ hold
a musztesdi birtok	1.531 „
a tótváradi uradalom	$32.995^{1243}/....$ „
a lippai uradalom	$44.556^{1305}/....$ „
a facseti uradalom	$58.007^{918}/....$ „
a lugosi uradalom	$62.171^{213}/....$ „
Összesen .	$225.211^{277}/....$ hold.

Igazgató: Balasits Manó, Lippán.
1 titkár.
1 számtiszt.
1 erdőrendező.
1 irodatiszt.
2 szolga.
2 dijnok.

A lippai igazgatóságban két kincstári ügyészség van, Lippán és Lugoson;

a) a lippai ügyészséghez tartozik a lippai uradalom minden ügye és tagositási perei 3 határban, a lugosi uradalomnak Temesmegyében fekvő része és az ottani tagositási perek Magyar-Szákoson és Daruváron.

Ügyész: Kohányi Mór, Lippán.
1 irnok.

b) A lugosi ügyészséghez tartozik: a lugosi uradalomnak Krassómegyében fekvő részében, minden ügye és tagositási perei 5 határban; a facseti uradalom tagositási pereivel 4 határban, összesen 9 tagositási per.

Ügyész: Maniu Aurel, Lugoson.

c) A ménesi és tótváradi uradalom az aradi ügyészséghez tartozik.

Erdészeti személyzet:

I. Lippai.	II. Lugoson.
1 erdőmester.	1 erdőmester.
1 főerdész.	1 főerdész.
1 pénztárnok és számvivő.	1 pénztárnok és számvivő.
1 pénztári ellenőr.	1 pénztári ellenőr.
8 erdész.	9 erdész.
4 erdőgyakornok.	4 erdőgyakornok.
—	—
8 lovas erdőőr.	13 lovas erdőőr.
10 faraktárör.	1 csatornaör.
74 erdőőr.	65 erdőőr.
7 segéderdőőr.	1 segéderdőőr.
2 marospartiőr.	2 raktárör.
	1 hivatalszolga.

8. A zombori igazgatóság.

Ide tartozik:

a szántova-baracskai uradalom	$5.900^{469}/_{1600}$ hold
az apatini uradalom	$45.959^{685}/....$ „
a kis-sztapári uradalom	$14.863^{892}/....$ „
a Ferencz-csatorna	
a mindszenti birtok Baranyamegyében . . .	
Összesen .	$66.723^{446}/....$ hold.

Igazgató: báró Majthényi József, Zomborban.

1 titkár.
1 számtiszt.
1 irnok.

2 dijnok.
1 hivatalszolga.
1 mérnök.
1 mérnök növendék.

A zombori igazgatóságban van egy kincstári ügyészség Zomborban, mely alá tartozik:

a szántova-baracskai uradalom minden ügye és tagositási perei 8 határban;

a kis-sztapári uradalom minden ügye és tagositási perei 8 határban, összesen 23 tagositási per; s végre

a Ferencz-csatorna minden ügye; valamint a birtokrendezés folytán reménylhető 25.356 hold az Almásyféle németszegi szállományi birtok.

Kincstári ügyész: Reisz Sándor, Zomborban.

Mezőgazdasági kezelő személyzet:

Apatin.

1 tiszttartó.
1 számtartó.
1 ellenőrködő irnok.
1 tiszttartói irnok.
1 ispán.
1 tisztartói huszár.
1 ispánsági huszár.
1 számtartói gensd'armes.
1 ispánsági huszár.
2 dijnok.

Kis-Sztapáron.

1 tiszttartó.
1 számtiszt.
1 ellenőrködő irnok.
1 ispán.
1 mérnök.
2 huszár.
2 pandúr.
1 dijnok.

Baracskán.

1 ispán.
1 huszár.

Felső-Mindszenten.

1 számtartó.
1 kasznár.

Erdészeti személyzet:

1 erdőmester.
1 hivatalsegéd.
1 erdőgyakornok.
1 dijnok.
6 erdész.
—
1 alerdész.
1 hivatalszolga.
31 erdőőr.
22 segéderdőőr.
1 raktárőr.
2 erdősuhancz.

9. A kulai igazgatóság.

Ide tartozik:

a kulai uradalom	$22.922^{795}/_{1600}$ hold
a palánkai uradalom	$28.599^{942}/....$ „
a tiszai korona kerület	$1.519^{1263}/....$ „
Összesen .	$53.041^{1398}/....$ hold.

Igazgató: Maltsek Gusztáv, Kulán.
1 titkár.
1 számtiszt.
1 irnok.
2 szolga.

A kulai igazgatóságban van egy kincstári ügyészség Kulán, mely alá tartoznak:

a kulai uradalom ügyei s tagositási perei 16 határban;

a palánkai uradalom ügyei tagositási pereivel 13 határban; összesen 27 tagositási per és végre

a tiszai korona kerület bonyolodott ügyei birtokrendezés folytán reménylhető 28.244 hold.

Kincstári ügyész: Armbrust Péter, Kulán.
1 irnok.

Mezőgazdasági kezelési személyzet:

Kulán.	Palánkán.
1 tiszttartó.	1 tiszttartó.
1 számtartó.	1 számtartó.
1 kasznár.	1 számtartói irnok.
2 ispán.	1 tiszttartói irnok.
1 mérnök.	2 ispán.
1 ellenőr.	1 huszár.
1 tiszti irnok.	2 pandur.
4 huszár.	2 ispáni huszár.
2 pandúr.	1 pénztári őr.
1 felügyelő.	1 dijnok.
	1 nádőr.

Ó-Becsén.

1 tiszttartó. 1 pénztári őr.
1 pandur.

Erdészeti személyzet:

A kulai igazgatóság alatt lévő erdőket a zombori erdőhivatal kezeli.

10. A csatádi igazgatóság.

Ide tartozik:

a szöreghi uradalom	$15.047^{1008}/_{1600}$ hold
a csatádi uradalom	$37.620^{875}/....$ „
a nagybecskereki uradalom	$14.860^{878}/....$ „
a párdányi uradalom	$19.646^{4}/....$ „
a nagy-kikindai uradalom	$194.381^{665}/....$ „
a tiszai átvágások	
Összesen .	$281.555^{1248}/_{1600}$ hold.

Igazgató: nincsen, Csatádon.
1 titkár.
1 számtiszt.
1 mérnök.
1 irnok.
2 dijnok.
2 szolga.

A csatádi igazgatóságban van két kincstári ügyészség Csatádon és Nagy-Becskereken.

A csatádi ügyészséghez tartozik a szöreghi uradalom minden ügye tagositási pereivel együtt 3 határban.

A csatádi uradalom minden ügye tagositási pereivel 6 határban és a tiszai átvágás ügyei.

Kincstári ügyész: Balogh János, Szegeden.
Alügyész: Muszkó Sándor és
1 irnok.

A nagy-becskereki ügyészséghez tartozik a nagybecskereki uradalom, a párdányi uradalom és a nagy-kikindai uradalom minden ügye

Kincstári ügyész: Glanzer Mihály, Nagy-Becskereken.

Mezőgazdasági kezelési személyzet:

Szőreghen.

1 tiszttartó.
1 számtartó.
1 ellenőrködő irnok.
1 mérnök.
1 központi ispán.
1 irnok.
1 ujpécsi ispán.
1 dijnok.
3 huszár.
2 uradalmi hajdu.
1 pénztári őr.
1 csősz.

Nagy-Becskereken.

1 számtartó.
1 ellenőri ispán.
1 uradalmi huszár.
1 gátőr.
1 uradalmi hajdu.
1 dijnok.

Csatádon.

1 számtartó.
1 ellenőr.
1 ellenőri irnok.
2 huszár.
1 hajdu.
1 pénztári őr.
1 dijnok.

Erdészeti személyzet:

Szervezet alatt áll.

II. A mr. kir. bányaigazgatóságok.

1. A máramarosi igazgatóság.

Ide tartoznak:

Szigeth	162.541 hold,
Huszt	14.955 „
Vissó	37.866 „
Rehó	111.826 „
Királymező	91.962 „
Vörösmező	75.832 „
Tiszaujlak	551 „
Sóóvár	10.721 „
Jeklin	8.466 „

Igazgató: Prugberger József, osztálytanácsos, Szigeten.
Ügyész: Nyeviczkey Kristof.
Alügyészek: Czikó János, Fehér Endre.

Mezőgazdasági kezelési személyzet:

Az igazgatóságnál.

1 erdőtanácsos.
1 erdőtitkár.
1 erdőmérnök és erdőbecslő.
1 fogalmazó.
7 erdőgyakornok *).

A szigeti erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 főerdész.
7 erdész.
1 tiszti irnok.

45 erdőőr.
1 kertőr.
3 faraktárőr ideigl.
1 vágásőr „
1 hivatalszolga „

A vissói erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 számtartó.
1 szergondnok.
2 erdész.
1 ellenőrködő tiszti irnok.

*) A bányaigazgatóságoknál levő erdőgyakornokok szolgálattételre szükség szerint osztatnak be az erdőrendezéshez és erdőhivatalokhoz.

9 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 gyalog „

A rahói erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 számtartó.
1 anyagszámvivő.
4 erdész.
1 ellenőrködő tiszti irnok.

—

15 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 gyalog „

A körösmezői erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 számtartó.
1 anyagszámvivő.
3 erdész.
1 ellenőrködő tiszti irnok.

—

12 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 gyalog „

A királymezői erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 számtartó.
1 anyagszámvivő.
4 erdész.
1 ellenőrködő tiszti irnok.

—

13 erdőőr.
1 segéderdőőr.
2 hivatalszolga.
1 pénztári éjőr.
4 magtári éjőr.

A szigethi gazdászati hivatalnál.

1 tisztlartó.
1 pénztárnok.
1 ellenőr.
1 anyagszámvivő.
1 épitészeti gondnok.
3 ispán.
1 irnok.
3 dijnok.

—

1 kőmivespallér.
1 ácspallér.
1 hivatalszolga (ideigl.)
1 szertári szolga.
3 ispáni hajdu.
3 magtári hajdu (ideigl.)
3 mezei őr „
2 pénztári éjőr „
1 keményseprő „
1 tűzoltó szerek felügyelője (id.)
1 kutmester (ideigl.)
1 kocsis „

A huszti gazdászati hivatalnál.

1 tiszttartó.
1 pénztárnok.
1 szergondnok.
2 ispán.
1 építészeti gondnok.
1 tiszti irnok.

—

1 szertári hajdu.
2 ispáni hajdu.

1 hivatalszolga.
1 pénztárőr.
2 magtárőr.

A bocskói faszállító hivatalnál.

1 pénztárnok.
1 ellenőr.
2 szálmester.
1 szergondnok.
1 tiszti irnok.
1 dijnok.

—

1 szállitási lovas szolga.
1 szállitási hajdu.
1 hivatalszolga.
10 faraktárőr.
1 ölfa felügyelő.
1 szülésznő.

A bustyaházi szálhivatalnál.

1 szálmester.

—

1 hivatalszolga.
1 raktárőr.

A tisza-ujlaki sószállitó és számtartói hivatalnál.

1 pénztárnok.
1 ellenőr.
1 ispán.
1 dijnok.

—

3 tiszai körlovag.
1 tiszai felügyelő.
1 hivatalszolga.
1 pénztárőr.
1 faraktárőr.
1 szertárszolga.

2. A sóóvári sóbányaigazgatóság.

Ide tartoznak:

a sóóvári, keczerpekléni kamarai és a licsérdi hagyományozási birtok . . . . . 17.361$^{1153}/_{1600}$ hold.

Kezeli továbbá az ottani sófőzést és árulást.

Igazgató: Campione Károly.

Mezőgazdasági kezelési személyzet:

Az igazgatóságnál.

1 számtiszt.
1 irodatiszt.
1 pénztárnok.
1 pénztári ellenőr.
1 épitészeti mérnök.
1 orvos.

Az erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 számvivő.
2 erdész.
2 erdőgyakornok.

—

19 erdőőr.
3 hajdu.
1 kutfelvigyázó.
1 posta küldöncz (ideigl.)

A sófőzdénél.

1 sófőzdegondnok.
1 gondnoki segéd.
1 számvivő.
1 mázsatiszt.

A sóárudánál.

1 sóárudagondnok.
1 ellenőr.
1 mázsatiszt.
2 mázsáló.

3. A nagybányai igazgatóság.

Ide tartoznak:

Nagybánya . . . . . 84.370 hold.
Strimbul . . . . . 40.478 „

Igazgató: Szakmáry Soma.

Kincstári ügyész: Hitter Győző.

Kezelési személyzet:

Az igazgatóságnál.

1 erdőtanácsos.
5 erdőgyakornok.

A nagybányai erdőhivatal:

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész és erdőrendező.
1 számvivő.
4 erdész.

—

32 erdőőr.

A sztrimbulyi erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
3 erdész.

—

19 erdőőr.
1 raktárőr.
1 pénztárőr.
1 hivatalszolga.

A nagybányai gazdászati hivatal.

1 tiszttartó.
1 ellenőr.
1 kasznár.

—

1 lovas szolga.
1 gyalog szolga.
3 kádár (ideigl.)
4 mezei őr „

4. A szomolnoki igazgatóság.

Ide tartoznak:

Szomolnok . . . . . } 35.033 hold.
Aranyitka . . . . . }

Igazgató: Adriányi János.

Kezelési személyzet:

Az igazgatóságnál.

Szervezet alatt áll.

Erdészeti személyzet:

A szomolnoki erdőhivatalnál.	3 erdész. 3 erdőgyakornok.
1 erdőmester.	16 erdőőr.
1 számvivő.	6 segéderdőőr.

5. A selmeczi főbányagrófság.

Ide tartoznak:

Zólyom	42.657 hold,
Liptó-Besztercze	80.990 „
Revistye s Ladomér	1.403 „
Siglisberg	2.397 „
Tisótz közbirtokosság	
Selmecz	65.910 „
Körmöcz	25.190 „
Breznyó	88.640 „

Főbányagróf: báró Mednyánszky József.

Ügyész: Görgey Samu.

Kezelési személyzet:

Az igazgatóságnál.

1 erdőtanácsos.
1 titkár.
1 erdőbecslő.
1 fogalmazó.
14 erdőgyakornok.

A selmeczi erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
1 kezelő főerdész.
1 számvivő.
1 raktártiszt.
7 erdész.

—

38 erdőőr.
3 famester.
4 erdősuhancz.
2 faraktárőr.
3 felvigyázó (ideigl.)

A körmöczi erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
2 erdész.

—

10 erdőőr.
1 erdősuhancz.
1 famester.
1 felvigyázó.

A beszterczebányai erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
1 gereblye felügyelő.
1 ellenőrködő érdész és számvivő
8 erdész.
2 irnok.

—

30 erdőőr.
6 erdősuhancz.
1 gereblye mester.
1 főszénmester.
1 famester.
1 ácsmester.
1 fürészbiró.
2 felvigyázó.
1 szenedeőr.
1 magpergetőőr.
1 hivatalszolga.

A breznóbányai erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
1 ellenőrködő erdész.
1 orvos.
6 erdész.

—

29 erdőőr.
5 erdősuhancz.
3 famester.
2 fürészbiró.
2 felvigyázó.

A beszterczebányai gazdászati hivatalnál.

1 számtartó.

—

1 irnoksegéd altiszti minőségben.

A zolyomi gazdászati hivatalnál.

1 számtartó.
1 ellenőrködő számvivő.

—

1 irnoksegéd.
1 hivatalszolga.

A pjergi gazdászati hivatalnál.

E hivatalt a szélaknai bánya-gondnokság kezeli.

A zsarnóczai gazdászati hivatalnál.

1 számtartó.

—

1 irnoksegéd.
1 hivatalszolga.

A debreczeni pénzügyigazgatóság alatt álló

dobresti kincstári uradalom . . . . . 15.157 hold.

Kezelési személyzet:

1 erdész.
5 erdővéd.
1 postaküldöncz.

B. Erdély.

Kolosvári bányaigazgatóság.

Ide tartoznak:

a korona uradalmak és ezek erdei, a bányakincstári erdők, és a brádi uradalom Zarándmegyében, továbbá a kővárvidéki korona uradalom . . . . . 313.454 hold.

Igazgató: bölöni Mikó Sámuel, osztálytanácsos.

Erdészeti személyzet:

Az igazgatóságnál.

1 erdőtanácsos.
1 erdőtitkár.
1 erdőbecslő.
1 fogalmazó.
5 erdőgyakornok.

A szászvárosi erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
1 kezelő főerdész.
3 erdész.

—

1 alerdész.
22 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 gyalog „
1 famester.

A zalathnai erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
1 kezelő főerdész.
3 erdész.

—

1 alerdész.
11 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 gyalog „
4 erdősuhancz.
1 faraktárőr.

A topánfalvi erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
1 kezelő főerdész.
3 erdész.

—

3 erdész.
39 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 gyalog „
2 raktárőr.
1 famester.
5 erdősuhancz.
4 segéderdőőr.
1 ergettyűőr.
2 segédraktárőr.

A vajda-hunyadi erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőrködő főerdész.
1 kezelő főerdész.
3 erdész.

—

3 alerdész.
50 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 gyalog „
5 erdősuhancz.
3 segéderdőőr.

A szebeni és fogarasi egyesitett erdőhivatalnál.

1 erdőmester.
2 ellenőrködő főerdész.
4 erdész.

—

1 alerdész.
36 erdőőr.
2 lovas hivatalszolga.
2 gyalog „
3 famester.
3 erdősuhancz.
1 tőőr.
1 segéd tőőr.
2 faraktárőr.
2 tutajőr.
1 magtárőr.
1 segéderdőőr.

A déési erdőhivatalnál.

1 főerdész.
—
1 alerdész.
44 erdőőr.
1 lovas hivatalszolga.
1 erdősuhancz.

C. Horvátország.

A zágrábi pénzügyigazgatóság.

Kezelése alatt állanak:

a fuččinei állambirtok	16.115 hold,
a mrzlavodicai „	10.475 „
a merkopalji „	11.260 „
a ravnagorai „	10.790 „
a bribir-vinodoli „	14.420 „
a nagytábori kamara uradalom	1,000 „
a kutjevói alapitványi uradalom	34.693 „
az ivaneczi „ „	951 „
Összesen .	99.704 hold.

Kezelési személyzet:

A fuččinei erdészeti és gazdászati hivatalnál.

1 erdőmester ideiglenes.
1 ellenőrködő főerdész ideigl.
1 erdőbecslő ideiglenesen.
1 számvivő „
5 erdész „
1 tisztartó „
2 erdőgyakornok „
1 irnok „
1 dijnok „
—
29 erdőőr „
1 hivatalszolga ideiglenes.
5 erdősuhancz „
6 segéderdőőr „

A kutjevoi erdészeti és gazdászati hivatalnál.

1 erdőmester.
1 ellenőr.
1 számvivő.
2 erdész.
—
1 irnok.
1 hivatalszolga.
10 erdőőr.

C. melléklet

(a 10-dik laphoz).

Kivonat

Peterdy Gábor osztálytanácsos jelentéseiből,

melyeket

a mezőgazdasági államuradalmakra nézve

a magyar királyi pénzügyministeriumhoz

koronként felterjesztett.

C. melléklet

(a 10-dik laphoz).

Kivonat

Peterdy Gábor osztálytanácsos jelentéseiből.

I. A pécskai kincstári uradalom szervezése tárgyában.

Miután a pécskaí uradalom gazdasági kezelésénél a majorsági kezelés helyett a bérrendszer lett elfogadva, sőt a bérrendszer annyira fejlődött, hogy attól többé eltérni és az uradalmat másnemü kezelés alá venni nem lehet; ezen sajátlagos helyzetből, az következik, hogy a bérrendszert ugy kell szervezni, hogy a helyi viszonyoknak és kivánalmaknak a lehető legjobban megfeleljen.

A bérrendszer a földértékesitése egyik közege helyesen alkalmazva a majorsági kezelésnél előnyösebb, mert biztosabb és kényelmesebb; de helytelenül alkalmazva hátrányos, sőt veszélyes, mert a földerőt kizsarolja és a birtokot több évekre tönkre silányitja.

Hogy a bérrendszer üdvös és áldásthozó legyen annak két fő feltétele van:

az egyik az, hogy a tulajdonosnak folytonosan biztos és a helyi viszonyoknak megfelelő jövedelmet nyujtson!

a másik az, hogy a bérlőt, a biztos és helyi viszonyoknak megfelelő haszonbér fizetésére képesitse!

Ezen kettős czél eléréséhez, a gyakorlati életből meritett tapasztalat szerint csak egy út vezet: A hosszu bérlet!

A hosszu bérletidő egyenliti ki a jó és rosz éveket és képesiti a bérlőt, hogy rosz években ép ugy, mint jó években, bérletét pontosan és leengedés nélkül fizethesse; — igaz, hogy rövid bérleteknél is kiköthetjük, hogy bérelengedésnek soha és semmi szin alatt helye nincs; de mit ér kikötni, ha nem teljesithető? hiszen most van hátunk megett négy inséges év; hogy fizessen azon bérlő, kit mind a négy inséges év sujtott? az ovadék csak fél, legfeljebb egy évet biztosit; a felszerelés egy, legfeljebb két évet; hol van a harmadik, hol a negyedik év biztosittéka? csak ott van, hol a bérlő hosszu bérlete folytán erőteljes állapotban jött az inséges évekbe és a jövő reményében utolsó fillérét is kötelessége lerovására fordithatja, mert tudja, hogy ezáltal jövőjét biztositja;

továbbá a hosszu bérlet következtében, a bérlő a birtokból hosszu évek során biztositva lévén, a bérföldet ugy tekinti mint sajátját, azzal jó és balsorsban egybe van kötve, annak minden terheit viseli, de egyszersmind javadalmait élvezi; a terheket szivesen viseli, mert tudja, hogy abban a jövő biztositéka rejlik.

Ezen uton van a bérlő és birtokos érdeke ugyanazonitva; a mi a bérletnél a legfőbb czél!

Mulhatlanul szükséges tehát, hogy a magas kincstár elvben mondja ki a hosszu bérlet szükségét; és alkalmazza ugy és ott hol a helyi érdekek indokolják.

Ha a bérletekkel tisztába vagyunk, akkor tiszlába kell jönnünk a telepitvényekkel is.

A telepitvények eredeti rendeltetése a feles dohánytermelés volt; — ezen czélnak azonban meg nem felelvén 10 évi kisérlet után, ujra szervezteltek és egyszerü földbérlőkké lettek, a kincstárra nézve jelenleg csak ugy tekinthetők, mint egyszerü földbérlők, a kik földjeikért holdankénti készpénz haszonbért fizetnek;

most az a kérdés áll elő: ha a telepitvények mint feles dohány termelők rendeltetésüknek meg nem feleltek, hát ezen uj szervezetben, mint földbérlők, megfelelnek-e a czélnak?

erre a felelel igen egyszerü:

a 14/. alatti párhuzamban szamokban van kimutatva, hogy a kincstári nagy bérlők 1100 □ öles holdanként átlagban 6 frt 52 kr haszonbért fizetnek;

a telepitvényesek átlagban 5 frt 74 krt fizetnek;

minden holdnál 78 kr a különbség;

ezen különbség nem oly csekélység mint egyelőre látszik, miután a bérlők és telepitvényesek összesen 137.258$^{861}/_{1100}$ holdat birnak haszonbérben; a 78 kr különbség ily nagy területnél épen nem közönbös vagy épen megvetendő összeg hanem évenkint 107,061 frt 24 kr különbség;

ebből nyilván látszik, hogy a kincstárra nézve jövedelmi szempontból véve a bérlet előnyösebb mint a telepitvény.

Itt azonban azon nj kérdés áll elő, hogy ha a bérrendszer nagyobb jövedelmet ad a kincstárnak mint a telepitvény, de a bérfizetésre nézve melyik biztosabb?

ezen kérdésre ismét igen egyszerü a felelet, miután maguk a számok felelnek:

a 14/. alatti párhuzamban számokban van kimutatva, hogy a bérlőknél minden 1100 □ öles hold földet átlagban 12 frt 56 kr hátralék terhel;

a telepitvényeknél a holdankénti hátralék átlagban 19 frt 64 kr;

minden holdnál 7 frt 8 kr különbség.

Ezekből nyilván látszik, hogy a telepitvények nem jövedelmeznek a kincstárnak annyit, mint a bérletek; de pontos fizetésre sem nyujtanak több biztositékot, mint a bérletek, söt ellenkezőleg.

Az hát a kérdés, mi történjék a telepitvényekkel?

A telepitvények rendeltetése nagyszerü és áldásthozó; ha jól van szervezve; de rosszul szervezve sem magának, sem a kincstárnak nem használ.

Midőn a magas kincstár a pécskai uradalmat, mely legnagyobb rész-

ben, néptelen pusztákból állott, ugy kezdette rendezni, hogy azt 300—400 holdas bérletekre osztotta be, nagyon bölcsen és a kor kivánalmának megfelelőleg cselekedett,

és midőn ezen néptelen pusztákat nem csak bérlőkkel látta el, hanem hogy a mivelendő földdel a népesség és munkaerő kellő arányban jöjjön, még 21 telepitvényt is szervezett, még bölcsebben cselekedett, mert hiszen mit ér a sok jó föld? ha nincs munkakéz, mely annak kincseit kiaknázza,

csak egyben hibázott a magas kincstár, abban; hogy a helyett, hogy ezt mondotta volna, hogy miután az uradalom jövedelmeztetése szempontjából a bérletrendszer behozatala nélkülözhetlen, ezért a terjedelmet, pusztákat 200—300 holdas bérletekre kell beosztani; de hogy a bérlők dolgozbassanak és munkájok után bért fizethessenek egyszersmind munkáskézről kell gondoskodni; mert hiszen mit ér a bérlő, ha nincs munkakéz, melylyel földjeit megmivelhesse? ezért tehát telepitvényeket kell állitani, hogy a vidékbe munkaerő gyüljön és hogy a bérlőnek közel és biztos helye legyen, a honnan munkaerőt merithessen.

De a magas kincstár ellenkezőleg tett a telepitvények által nem a bérlőknek akart munkáskezeket és napszámosokat biztositani, hanem magának a telepitvényekben kis bérlőket akart szerezni,

és itt hibázott!

mert 10—15—20 hold bérföld nem elegendő arra, hogy a bért is pontosan fizesse, sőt még egy családot minden szükségessel elláson;

de igen is elégséges arra, hogy a telepitvényest azon édes álomba rigassa, hogy ő kincstári gazda; és hogy derogáljon neki napszámkeresetbe menni!

a minthogy itt a tény, hogy a pécskai uradalom 21 telepitvényében mintegy 24 ezer lélek van és a bérlők még is minden cselédet, napszámost, aratót stb. Békésmegyéből Gyuláról, Csabáról, sőt Komlosról stb. kénytelenek megszerezni;

sőt maguk a telepitvényesek is innen fogadnak aratókat!

és igy a telepitvényesekből, sem pontosan fizető bérlők nem lettek; — sem az uradalom bérletföldjei értékesitéséhez munkaerőt nem nyujtanak;

a telepitvényesek most ott állanak, temérdek földet elfoglalva 57,141 $^{400}/_{1100}$ hold, temérdek hátralékkal 1.122,244 frt 66½ kr,

és a mi legnevezetesebb, a telepitvényesek ezen temérdek sok földel még nincsenek is megelégedve, hanem folytonosan többet követelnek; holott a hátralékok tisztázására fájdalom kevés kilátás van.

Az hát a kérdés, mit kell tenni?

Igénytelen nézetem szerint a telepitvényesektől a földet visszavenni nem lehet, hogy abból a kincstár jobban és biztosabban fizető bérföldeket alakitson;

hanem a szervezést kell ugy irányitani, hogy az, a czélnak megfeleljen; ennélfogva előbb ki kell mondani:

1. a telepitvényesek uj földeket nem kapnak;

2. a mennyiben a telepitvényesek között vannak rosz fizetők, és nagy hátralékosok a rosz fizetőktől és hátralékosoktól a külső telkek elvétetnek és azoknak adatnak, a kik biztos fizetők, s hátralékban nincsenek;

3. azon telepitvényeseknek, kik rendes fizetők, nem csak hogy több részletek megszerzése megengedtetik, hanem czélszerü gazdálkodás szempontjából részleteik tagositására is segélyeztetni fognak.

Ezáltal el lesz érve, hogy a telepitvény földekből lassanként nagyobb bérletek fognak alakulni, anélkül hogy a magas kincstár a telepitvényesektől a földet egyszerre elvenné és előnyösebb bérletföldekké alakitaná át,

de meg a telepitvényföldek mindig jobb és biztosabb fizetők kezébe fognak jönni és igy a kincstár jobban lesz biztositva,

végre a mi legfőbb a hanyag fizető telepitvényesek külső földjeiktől elesvén, zsellérekké és napszámkeresetre lesznek utalva, a mi a főczél!

Igy lesz elvégre azon magas czél elérhető a mit egy eszélyes rendezőnek először kellett volna czélul kitüzni:

hogy a magas kincstárnak pontos és rendesen fizető bérlői legyenek nem elég azoknak jó földet adni, hanem egyszersmind kézmunkaerőhöz kell a bérlőket juttatni.

Ha végre azt kutatjuk, hogy mi az oka annak, hogy a pécskai kincstár uradalom ily összezilált, s eladósodott állapotba jött?

eltekintve a közelebbi sulyos évek nyomasztó hatását, ugy találjuk, hogy ennek alapoka leginkább az uradalom kezelésének téves szervezetében rejlik; — mert

igaz ugyan, hogy az uradalom a magas kincstár kormányzata alatt kezeltetett, mely alatt kell jövőre is kezeltetnie; de a helyett hogy a magas kincstár minél közvetlenebb érintkezésbe lett volna az uradalommal, és minél sebesebb befolyást gyakorolhatott volna az uradalom kezelésére, maga és az uradalom között annyi mindenféle közvetitőt használt, különösen pedig a jogügyi tárgyalásokat annyi mindenféle közegek által eszközöltette és bonyolitotta, hogy a hosszadalmas és időpazarló feljebb és feljebb terjesztések alapján a sebes segitség mindig huzódott és oly hosszadalmas lett, hogy a beteg kétszer is elhalhatott addig, mig az orvosszer egyszer megérkezett.

Az államuradalmak kezelésénél a fődolog, hogy maga az államkormány minél közvetlenebb érintkezésbe álljon az uradalmakkal, hogy az uradalom kezelését folytonosan evidentiában tarthassa, annak minden mozzanatát éber figyelemmel kisérhesse, de sőt hogy magát a kezelést irányithassa és ott a hol baj van sebesen beláthassa és azonnal orvosolhassa; különösen pedig, hogy a végrehajtást sebesen eszközölhesse,

ez pedig mind csak akkor történhetik, ha a magas kormány magával az uradalommal közvetlen érintkezésbe áll:

mulhatlanul szükséges tehát, hogy a kincstáruradalom élére a régi gyakorlat szerint, oly igazgató (Praefectus) állittassék, a ki magasabb állásánál fogva, a magas kormánynyal közvetlen érintkezésbe álljon és annak minden rendeleteit közvetlen kapja gyorsan végrehajtsa és a végrehajtás mulasztásáért azonnal kérdőre vonható.

Ha az uradalom élén oly igazgató áll, ki a kormánynyal közvetlen érintkezésben van, akkor azonnal vége minden hosszadalmas s időpazarló feljebb és feljebb terjesztéseknek, a kezelés egyszerüsitve és gyorsitva lesz és a magas kormány minden rendelete gyorsan végrehajtatha-

tik, a mellett a végrehajtás lefolyásáról is azonnal közvetlen tudomást nyer.

Ha a pécskai uradalom ügyei egyszerübben lettek volna kezelve a zürzavar nem érte volna el azon tetőpontot, melyen jelenleg áll s melyet annyi munkába kerül kitisztázni;

a legnagyobb zavart az tette, hogy maga a kezelés volt zavaros.

Pécskán 1867 julius 12-én. Peterdy Gábor s. k. osztálytanácsos és a magyar kir. államjavakat rendező ministeri biztos.

II. A ménesi kincstári uradalom szervezése tárgyában.

A kincstári uradalmak rendezésénél a legfőbb feladat az uradalmak jövedelem emelése lévén:

A ménesi uradalmat illetőleg igen szép jövedelem van függőben a kint levő hátralékokban, melyek sebes behajtása; valamint a függő jövedelem biztositása az uradalom jövedelem emelésére lényeges befolyást gyakorol;

de igen szép jövedelem van függőben a tagositások sebes bevégzése folytán, miután a 22,101 holdnyi közlegelőből, a kincstárnak mintegy 7914 holdnyi legelő illetőség jut; a mi az itteni helyi körülmények szerint mintegy 35—40 ezer forint évi jövedelmet hoz kilátásba;

ezeknek eszközlésére ennélfogva első teendő az uradalmi ügyészség helyre állitása és ezáltal a hátralékok gyors behajtása, valamint a tagositás erélyes keresztülvitele;

második teendő: a lapály erdőségeknek, a milyenek a mondorloki, csicséri, glogováczi és harkályi erdőkiirtása, az erdészeti kezelés alóli felmentése és gazdasági kezelés alá adása; mi által az uradalom részére ismét 20 ezer frt évi többlet jövedelem biztosittatik;

harmadik teendő: a kincstári bérleteknél divatba jött örökös relaxátákérti folyamodásoknak végetvetni; a mi csak azáltal eszközölhető, ha a rövid bérletidő helyett, a hosszu bérletrendszert fogadjuk el, a mi egyszersmind azon szivtelen földzsarolásnak is véget fog vetni, a mi a jelenlegi kincstári bérleteknél átalános botrányig emelkedett;

negyedik teendő: a telepitvényeknek azon iránybani szervezése, mint ezt a pécskai uradalom szervezésénél szerencsés voltam javaslatba hozni;

ötödik teendő: a nem jövedelmező területek, milyenek a 793⁷/₁₀ holdnyi parlag szőlő, áruba bocsátása és darabonkénti eladása;

hatodik és legfőbb teendő: az erdészet rendezése; a mi nem tartozik ugyan a gazdasági osztályhoz, de azért a kincstárra nézve nem kevésbé lényeges kérdés, mint az uradalom gazdasági kezelése;

Ezek főbb vonásokban azon sürgős reformok, melyek sebes és erélyes keresztülvitele, — meggyőződésem szerint — a ménesi uradalom jelenlegi tiszta jövedelmét meg fogja kétszerezni. — Lippán augustushó 26-án 1867. Peterdy, s. k.

III. A lugosi kincstári uradalom szervezése tárgyában.

A kincstári uradalom rendezésénél első teendő az uradalmi igazgató és az uradalmi ügyész kinevezése;

ki lévén az igazgató és ügyész nevezve, elsőben is azon temérdek hátralékokat fogják tisztába hozni, melyek ép azért halmozódtak fel, miután az uradalom élén nem állt igazgató és nem volt uradalmi ügyész, kik a függő kérdéseket azonnal legombolyitották volna;

azután az uradalom jövedeleme biztositásához és emeléséhez fog az igazgató, a mi azáltal történik, ha először a kezelést rendszeresiti és tisztázza; — másodszor a birtokot rendszeres bérletekre osztja és a bérleteknél a visszaélések utját bevágja; — és harmadszor az erdőkezelést szabályozza.

Az uradalom kezelésére nézve egyelőre elvontan magába szólni még most nem lehet, miután az igazgatóság hatásköre több uradalmakra fogván kiterjedni, a lugosi uradalom kezelése azokkal lesz kapcsolatba hozandó; egyelőre is kimondható azonban, hogy a tiszttartóság megszüntetendő és egy ispánság által pótlandó.

A majorsági birtok rendes bérletekre beosztása azonban a többi uradalmaktól elvontan is azonnal eszközölhető és eszközlendő, annyival

inkább, miután az uradalomnak sok szép és jó földjei vannak, melyek jelenleg csak mint bitang jószág, számitás és szakértelem nélkül kezeltetnek; mert hiszen irtják a hegy hátas és meredek hegyoldalokat, melyek pedig jelenleg még csak erdőknek valók, mig a róna lapályokban, a buza és repczetalaj térségeken, ezer holdakra menő jövedelmetlen erdőségek vannak, a milyenek:

Nevrincsán	$488^{1060}/_{1600}$ hold,
Kuttinán	$199^{72}/_{...}$ „
Klicsován	$333^{979}/_{...}$ „
Szuszány osziak	$215^{946}/_{...}$ „
„ felsőrész	$293^{1270}/_{...}$ „
Bozsur	$1.117^{1176}/_{...}$ „
Monostor	$363^{1382}/_{...}$ „
Összesen	$3.012^{485}/_{1600}$ holdnyi

sik, róna, lapályos erdőségek, melyek közül a nevrincsai és kuttinai erdők mély talaju jó földek mig a szuszányi felső erdő, a bozsuri és monostori erdőségek szinte lapályos fekvésüek, de nem a legjobb talajuk van;

mig ellenkezőleg vannak oly lezsarolt erdőterületek, melyek jelenleg vizmosásos mondhatni haszontalanok, mig erdőségnek hasznos s jövedelmező területek lehetnének, a milyenek:

Szkeuszon	2.000 hold,
Magyar Szákason	1,573 „
Botyesten	276 „
Drinován	245 „
Összesen	4.094 hold,

ki kell mondani, hogy a magaslat erdők irtása mindaddig tilos, mig a körülmények annak irtását tökéletesen nem motiválják, mig ellenkezőleg a sik lapályföldek rendeltetése a széna, takarmány és magtermelés s csakis addig tartandók erdőknek mig a helyi körülmények szükségessé teszik:

nevezetes jelenség, hogy ép Temesvár vidékén az egész országban a széna legdrágább, mázsánkint 2—3—4 sőt már 5 frt is volt; ép ott a hol a kincstárnak a legszebb síklapály öntözhető birtokai vannak, a Temes és

Béga áldott mejjékén; nem vétek, honunkban ezen ritka előnyöket fel nem tudni használni?

mily visszás eljárás továbbá ispánokkal erdőket, s erdészekkel majorsági földeket kezeltetni, ott a hol az erdészeti hivatalok ugy vannak rendszeresitve és annyiba kerülnek; meg kell határonként birálni, hogy a birtokrész rendeltetése micsoda? magtakarmány, fatermelés vagy legeltetés? és a szerint kell felette intézkedni, beosztani és szakemberek által kezeltetni;

a birtok rendeltetése az, hogy jövedelmet hozzon! ugy kell tehát a birtokot jövedelmeztetni, a mint a helyi körülmények engedik és követelik, rendszeresen és számitással, ép ezért szakembereket kell az ügyek élére állitani, kik az ügyvezetést értik és akarják érteni; ha itt a birtok kormányzat, ugy a gazdászat mint különösen az erdészet részéről nem lesz szakértelemmel és szilárd kezekkel vezetve, akkor a jövedelem emelésére nem sok kilátás van, mig ellenkezőleg szigoru kezelés és ügyes beosztás mellett nagyon sokat lehet tenni; mert hiszen az anyag meg van, csak felkell tudni használni.

Az uradalomban a birtokrendezés és tagositás csak nehány községben van megkezdve, de mindenütt nem is szükséges; mert hiszen a kincstári erdőség legtöbbnyire egy tagban van s hol egy tagban nincs, ott tagositás által sem hozható egy tagba; a majorsági birtok is többnyire egy tagban van vagy legalább nagyobb részt; azon apróbb fennmaradt kivágás földek, (ausschitt) melyek az urbéres földek között szét vannak szórva a tagositás költségét nem mindenütt fizetnék ki, hanem kifizetnék egy egyszerü felmérés költségét, miután a kincstári birtokok térmennyisége bizonytalan, a számok csak papiron figurálnak s a természettel nincsenek biztos összhangzásban, de még használható térképek sincsenek; a határok bizonytalanok s örökös foglalásoknak vannak kitéve; a határokat fel kell mérni, pontos térképeket készitteni, a határpontokat megujitani és határkövekkel el kell látni, hogy a foglalásoknak elvégre vége szakadjon; és hogy biztosan lehessen tudni, hogy mennyi a tényleges birtok és biztosan lehessen beosztani;

mint mondom, a tagositás nem mindenütt szükséges, sőt egy némely helyütt ép czélellenes, mint például a lugosi határban;

a lugosi határban a kincstárnak $3335^{760}/_{1600}$ hold birtoka van, melynek legnagyobb része a Temes folyó jobb mejjékén, román Lugos határában van széjjel szórva és mint a „Gränz Urkunde“ mutatja a lugosi határ tagositva nem lévén, több darabokban a Temes folyó iszapolásainak van kitéve, de azért ez mind értékes drága birtokrész és mint a 12-ik alatti részletes kimutatásból látszik holdanként 3 frttól 33 frtig jövedelmeznek; a kincstárnak tehát nincs érdekében, hogy ezen dirib darab földek tagositassanak, sőt ellenkezőleg, nevezetesen:

a legszebb és legjobb talaju, fekvésü és tulajdonu föld az ugynevezett Spinancza (Gränz Urkunde 14 lap) egészben $184^{800}/_{1600}$ hold szántó föld és 73 hold rét egy tagban, csak a lugos-temesvári országut által van keresztül metszve, és mint a 12-ik alatti részletes kimutatásból látszik, a szántóföldek holdankint 9 frt $84^{3}/_{4}$ krt — a rétek pedig holdankint 5 frt $69^{3}/_{4}$ krt jövedelmeznek, mig a mellette levő Kotu Oralestilor $30^{800}/_{1600}$ hold 14 frt 59 krt, a Kotu Diakorului 16 hold, holdanként 17 frt $18^{3}/_{4}$ krt a Duhansie 15 hold pedig holdanként 23 frt $33^{1}/_{2}$ krt jövedelmeznek: meg vagyok győződve, hogy felhasználva Lugos városának emelkedését, népszaporodását és vagyonosodását, ha a Spináncza az eddigi szokástól eltérőleg nem egy darabban, egy bérlőnek adatik bérbe, hanem apró bérletekre beosztva 5—10 holdanként bocsátatik haszonbérbe, jóval magasabb jövedelmet fog hozni, mint eddig hozott;

sőt egy ily népes és iparos város közelében az sem szükséges, hogy a bérletek hosszabb évekre adassanak ki, hanem legfeljebb három évre, miután itt a földek majd csak nem kertileg miveltetnek s becsben és értékben évről évre emelkednek; tanácsos volna e végből a bérleteket oly módon osztani be, hogy versenyzés végett, ne egyszerre adatnék bérbe, hanem évről évre a birtok egy harmada kerüljön uj bérlet alá, mi által a birtok bérjövedelme szinte jelentékenyen emelhető; szóval a városok közelébeni birtokokat nem ugy kell kezelni és rendezni, mint a pusztai birtokokat, hanem a város nyujtotta előnyöket és körülményeket ki kell aknázni és haszonra forditani; mig a pusztai birtokokat a pusztai körülmények szerint kell szervezni;

de mindenekfelett szükséges volna a lugosi határnak pontos felmérése és ezen értékes birtok részleteknek határkövekkeli ellátása, miután a térmennyiség bizonytalan, de még foglalásoknak is kitéve van, a mi pedig ily jövedelmező földeknél nagy hátrány; ugyanakkor az urbéres földek között szét szórt fenmaradt darabkákat is rendbe lehetne hozni, melyek jelenleg mit sem jövedelmeznek és veszendőben vannak.

De ha a községek tagositása nem mindenütt szükséges, annál szükségesebb, hogy a megkezdett tagositások, melyek még mind csak a kezdeményezési állapotban vannak, mielőbb erélyesen keresztül vitessenek; az uradalmi ügyész mielébbi kineveztetésének, ez is egyik kiáltó indoka.

Miután a lugosi uradalom majorsági földjei számos határokban, kisebb birtoktagokban vannak széjjel szórva, ezen sajátlagos helyzetnél fogva a bérletrendszerre van utalva: de ezen saját helyzetből az is következik, hogy a bérrendszert ugy kell szervezni, hogy a helyi viszonyoknak és a kor kivánalmainak a lehető legjobban megfeleljen.

Mulhatlanul szükséges elvben kimondani, a hosszu bérlet szükségét, alkalmazni aztán aként kell, mint a helyi érdekek indokolják;

igy például a hosszu bérletrendszeresitésénél ügyelni kell arra, hogy a bérletek ne egyszerre járjanak le, hanem korszakokra legyenek beosztva, hogy a versenyre folytonosan tér legyen nyitva; ugy kell intézni, hogy minden évre essék uj bérletkiadás; — a bérlet october elsővel kezdődjék; a számadások még is ujévtől-ujevig vitessenek:

hogy a hosszu bérletek következtében, ha tudniillik az albérletek semmi szin alatt sem lesznek megengedve, a bérlők a bérbirtokokat maguk és saját költségükön beépitik, az kérdésen kivüli dolog, hogy a kincstár az épitkezéseknél eddig előfordult költségektől és visszaélésektől szépen meg lesz kimélve. Buda november 9. 1667. Peterdy, s. k.

IV. A rékási kincstári uradalom szervezése tárgyában.

A rékasi uradalom egyike a kincstár legszebb jövőjü birtokainak, bár jelenleg rosszul jövedelmez, de ez nem feltételezi, hogy felette mostohán

itéljünk s figyelmünket elforditsuk róla; sőt ellenkezőleg minden figyelmet arra kell fordítani, hogy a helyzet nyujtotta előnyöket, melyeket eddig elhanyagoltak és nem tudtak felhasználni, hogy lehet a legjobban kiaknázni és a kincstár hasznára forditani? ép ezért

első teendő az ügyvitel élére oly szakügyes igazgatót állitani, ki a helyzetnek ura és mind azt képes megtenni, a mit egy ily elhanyagolt birtok rendezésénél szükséges.

Az uradalom legnagyobb részben lapályos rónaság, emelkedése kevés van és az is mind szántóföldnek alkalmas föld ugy annyira, hogy az egész uradalom ekemivelés alá fordítható;

szép sik erdőségei vannak például:

Jezvinben	878 hold,
Rékason	1,882 „
Susztrán	330 „
Nagy-Tapolaveczen	222 „
Kis-Tapolaveczen	304 „
Iktáron	373 „
Budinczon	300 „
Susanoveczen	1,592 „
Hisziáson	1,170 „
Babsán	1,318 „
Balinczon	$477^{1071}/....$ hold,
Fadimákon	$971^{77}/...$ „
Tergovestyén	$607^{347}/....$ „
Poërulban	201 „
Összesen	$10{,}625^{1455}/_{1600}$ hold,

melyek addig megtartandók, mig a jelenleg majorsági mivelés alatt lévő földek rendeztetnek és magasabb jövedelemre emelkednek, hanem itt az erdőségnek jövője nincs; mert itt a földnek szerencsés fekvésénél fogva magas jövedelmeket kell hozni, a mit a fatermelés által elérni nem lehet;

van azonban egy pár oly határ, amely, ha a rékási uradalomban erdőségnek kell lenni, hivatott erdővidék; ezeket meg kell tartani és azt a mi

erdőnek való s letaroltatott és elpusztitatott, ujra erdővé kell, ha szükség, alakitani, a milyen.

Kraloveczen	600 hold,
Susanoveczen	409 „
Összesen .	1,009 hold;

ezek lehetnek erdők, mert emelkedett hegy hátas vidék; de hogy a legszebb öntözhető sikságok erdészetileg kezeltessenek, ennek itt nincs értelme, hol a földet jó szervezés mellett oly magasan lehet értékesiteni,

ha a pécskai kincstár uradalomban a föld már jelenleg átlagban holdanként 6 frt 63 krt tiszta jövedelmet hoz, miért ne hozna a rékasi uradalom kedvezőbb viszonyok között? midőn itt a talaj jobb, a fekvés kedvezőbb és viz van elég, miben a pécskai uradalom annyi szükséget szenved; itt a Béga csatorna mellyékén, Temesvár közelében a Gyürky és Ambrozy féle girodai és gyarmatai birtokok tőszómszédságában, hol a Béga csatorna melletti földek nagyobb mennyiségben vannak kiadva, melyekért holdankint 40—50 frtot is fizetnek és kertileg miveltetnek; hát miért ne lehetne itt, ha nem is ezen magas jövedelmeket elérni, hanem legalább az illő jövedelmet megközeliteni?

el lehet érni, csak a birtokot és a kezelést kell rendezni;

a tagositást, mely Jezvinen, Rékason, Susztrán, Belinczen, Hisziáson már folyamatban van, sebesen le kell folytatni, hogy a birtokrészek csoportosuljanak és tagba jöjjenek, hogy rendszeres bérletre lehessen beosztani és gazdasági épületekkel ellátni;

a többi birtokrészeken a tagositás nem igen szükseges, miután legnagyobb részben egy tagban vannak; ezeket tehát már most egyelőre rendes bérletekre kell beosztani és ugy irányitani, hogy a jelenleg lefolyó bérletek után azonnal rendszeresitett bérletbe jöjjenek; a tervet el kell előre készíteni, hogy a sor reá kerülvén, minden készen legyen s az effectuatio könnyen menjen;

igen természetes, hogy itt is a hosszu bérrendszert kell behozni, hogy a jelenleg bokrokkal benőtt és elvadult legelők kiirtására és telkesitésére vállalkozókat lehessen találni; vannak itt jelentékeny területek, melyek

ugy be vannak kökény és galagonya tövissel nőve, hogy legelőnek sem valók többé és mit sem jövedelmeznek, pedig kiirtva a legjobb buza és repcze talaj földek; ezek kiirtása sok pénzben és fáradságban kerül, de a bérlő jövője biztositása mellett szivesen kiirtja; mert tudja, hogy micsoda kincs rejlik azon jelenleg elvadult haszontalan földekben; a minthogy már most is vannak Topolaveczen oly nem rég kiirtott legelők, melyek dús aratást adnak, míg a mellette fekvő irtatlan bokros legelők csak kecskéknek nyujtanak némi silány tápot. igaz hogy Topolaveczen a kincstárnak gazdasági épületei is vannak;

itt általában a birtokok átmiveléséhez sok munka kivántatik, hanem a munkát meg kell szerezni; mert ha örökké várunk sem fognak ezen elvadult földek magoktól megtisztulni, sőt folytonosan jobban elvadulnak;

ezen elvadult földek eredete az: hogy az erdőségek nem jövedelmeztek, kellett pedig jövedelmet teremteni, tehát az erdők egy része kiirtatott és a községeknek adatott legelő bérbe, a legelő azonban kevés ideig volt használható; mert a televénydús lapály föld kökény galagonya, rekettye és egyéb ily fabokorfélékkel a legelőt felverte, mig a legelő jószág az erdő sarját folytonosan lelegelte és most sem erdő, sem legelő, sem semmi más mint értéktelen kincs, melynek hasznát senki sem veszi; itt feküsznek a szép lapály térségek elvadulva, s alig hoznak holdanként 1 frt jövedelmet, holott 4—5—6 frtot jövedelmeznének és fognak jövedelmezni, ha hosszu bérletre lesz kiadva;

a gazdasági viszonyok jelenleg kedvezőbben alakulnak, a termés kielégitő, a gabonaárak magasak, vállalkozók ilyenkor könnyen találkoznak, fel kell használni ezen kedvező alkalmat.

Hogy az itteni birtokoknak is van értéke, bizonyitja a belinczi birtok fentebb előadott története, mely $982^{591}/_{1600}$ hold; és 1858-ig 21,105 frtért volt haszonbérbe adva.

Hogy ezen birtokoknak jövőjök van, azt senki sem fogja kétségbe vonni, a ki azon kedvező körülményeket tüzetesen ismeri, melyekkel ezen birtokok a természet által mondhatni túl vannak árasztva. — Budán, nov. 9-én 1867. — Peterdy, s. k.

V. A facseti kincstári uradalom szervezése tárgyában

A birtok rendezésnél fődolog azzal jönni tisztába, hogy micsoda miveleti ág előtérbe állitása biztosit több kilátást a jövedelem emeléséhez és biztositásához, ha ezzel tisztába vagyunk, az irányt meghatározni nagyon könnyü és az eszközöket a czél elérésére megválasztani szinte nem nehéz.

A facseti uradalom földmivelési szempontból nem annyira jelentékeny, mint erdészeti szempotból:

majorsági földje ugyan elég van, hanem nem valami kitünő föld és a népesség a munkásság nagyon is alsó fokon áll; a lakosok még saját szép és jófekvésü völgy lapály földjeiket sem igen mivelik; szivesebben foglalkoznak nyáron tutajokon a só szállitással Erdélyből Szegedig és télen a favágással, mint a tulajdonképi földmiveléssel.

Az uradalomnak bakamezői birtoka szép és jó, a Béga csatorna völgyében terül el s egész a Bégára hajlik jó talaju lapály föld, ennek szomszédságában Vörösmarton és Osztrovon is lehetne valamit földmivelési szempontból eszközölni; valamint Facset vidékén azon birtokrészeken, melyek a Béga csatorna völgyére hajolnak;

de mindez az uradalom erdészeti érdekével mérlegitve jelentéktelen, minélfogva a majorsági földeket szervezni kell ugyan és rendszeres bérletekre kell beosztani, vagy ha az erdészeti érdekek ugy hoznák magukkal be kell telepiteni, hanem az uradalmat jelenleg még hosszabb időre erdészeti kezelés alá kell adni, hogy az erdőbeosztásnál és rendszeresitésnél keze semmi tekintetben kötve ne legyen, sőt hogy ha ugy fog kivántatni az erdő magasabb jövedelmeztethetésére a majorsági földeket is eszközül használhassa, — a milyenek:

Szeltsova	362 hold,
Pozsega	340 „
Walleamare	378 „
Vörösmart	121 „
Bakamező	375 „
Osztrov	280 „
Összesen .	2.052 hold;

mig ellenkezőleg vannak oly erdőterületek, melyek lapályos helyen feküsznek s melyek szántóföldnek és rétnek is megjárjak; a milyenek:

Német-Facseten	1.266 hold,
Bozesten	1.179 „
Battyesten	759 „
Összesen .	3.204 hold,

ezeket a körülményekhez képest ugy erdőségnek, mint szántóföldnek és rétnek egyaránt lehet használni.

A facseti uradalomnak erdészeti szempontból nagy jövője van, fekvése kedvező, talaja jó s vize elegendő; keletről nyugatra hajolva, vizei mind az ország szive felé irányulnak:

a Béga csatorna, az uradalom főközege s hatalmas életere, keletről nyugotra huzódva az uradalmat közepe táján futja végig és hozza Temesvárral kapcsolatba;

a Maros az uradalom északi határát képezi, mely mig egyfelől az uradalom faértékesitésére lényeges befolyást gyakorol, más részről a kereskedelmi forgalom gyorsitására a Maros folyó jobb partján elhuzódó vasutvonal által Araddal s illetőleg az egész alfölddel egybe füzi;

a Temes folyó az uradalom déli oldalát habár nem érinti, de megközeliti, a mellett az uradalomnak több kisebb vizei és járható állapotban lévő utjai vannak, melyek a szállitásra és közlekedésre többé kevésbé jótékonyan hatnak.

Nagy hátrány azonban az uradalomra a munkakéz hiány, különösen pedig a vágásokból a fakészletek a Maros és Béga partra szállitása fuvar hiányban nagy nehézséggel jár; ép ezért a földmivelést itt az erdészetnek alá kell rendelni, hogy minden erőt a fa értékesités eszközeül használhasson.

Temesvárral és Araddal viz általi szerencsés összeköttetésénél és olcsó szállitási közegeinél fogva, a facseti kincstári uradalom iparvállalatokra is hivatott hely; óriási mészhegyeiből az egész alföldet olcsó és kitünő mészszel láthatja el, ép ugy tégla és cserép, sindely készitésben nagy előnynyel versenyczhet; a mellett, hogy legujabban vasút által Magyar- és

Erdélyországokkali közbenső összeköttetése, sok uj, eddig ismeretlen iparvállalatokra képesitheti, melyeket kikutatni és felhasználni az életrevalóság feladata. — Budán, 1867. november 12. Peterdy, s. k.

VI. A dentai kincstári uradalom szervezése tárgyában.

A dentai uradalom nem csak a kincstárnak, hanem az egész országnak legjobb földjei közzé sorozható;

a Denta körül észak-keletre a Birda és Berzova folyók vidékén csoportuló kincstári birtokrészek is jó és könnyen mivelhető szép róna földek s televény dús talajok nem sok kivánni valót enged; hanem az uradalom legszebb és legjobb földjei még is az alibunári mocsár lecsapolása következtében kiszáritott és mentesitett földek;

ily mentesitett mocsár föld van a dentai uradalomban egy tagban mintegy 9 ezer bold;

ezen mocsárföldek Dentából délnyugotra a vasut- és országut közelében, a maraviczai, vastinai, margitai, zichyfalvi és szentjánosi határokon keresztül Ürmény házáig huzódnak s a vizvezető csatorna mentesitett mellékén hosszas alakban terülnek el; minélfogva kevés költséggel öntözhetővé tehetők;

ezen földek alig vannak 4—5 év óta ekemivelés alatt; őstermő erőben, iszappal vegyült, viznövény rothadékos, korhany talajok koromfekete szinü buja föld;

a termőréteg 2—3—4 lábnyi mélységü televény, mely alatt viz áthatlan nehéz agyag réteg terül el; egész terjedelemben minden nemes növények termelésére alkalmas dús talaj.

Ezek azon földek, a hol a kincstár biztosan megkisértheti a *házi kezelést*, a hol legkevesebbet koczkáztat, mig szerencsés berendezés s értelmes kezelés mellett roppant eredményeket eszközölhet.

Jelenleg ezen birtokon három kis gazdasági major van, melyek azonban a legtávolabbról sem felelnek meg a czélnak s inkább is csak a feles mivelésre felügyelő tiszti lakból, egy kis magtárból s tengeri góréból áll-

nak; azonban ezen 9 ezer hold birtokot legalább is 6 gazdaságra és 6 gazdasági majorra kellene beosztani; minden gazdaságot 1500 holddal oly formán kellene szervezni, hogy ha a házi kezelés a kivánt eredményt nem eszközölné, vagy a szükség ugy hozná magával, bármikor is azonnal, egyenként és külön haszonbérbe lehessen adni.

Egyelőre a fősulyt, a föld rendkivüli termelésénél fogva, a magtermelésre lehetne fektetni; e mellett azonban a dohány és kender termelésre is át lehetne menni s a szerint intézkedni, mint a helyi körülmények majd az állattenyésztést idővel igénybe fogják venni.

A birtok bérletideje 1871-ben october végén jár le; addig ki fog tünni, hogy a vizvezető csatornák és védtöltések mennyi biztositékot fognak nyujtani? ha a mentesités biztositottnak fog bebizonyulni, nagyon kár volna a természet nyujtotta nagyszerü előnyöket a kincstár érdekében fel nem használni.

Az uradalom többi részeiben a bérrendszer rendezés ép oly égető kérdés, mint a többi kincstári uradalmakban; ép ezért az igazgató kinevezetése mulhatlanul szükséges; mig a tagositás végleges keresztülvitele és a hátralékok tisztázása a kincstári ügyész kinevezetését szorgalmazzák. Temesvár január 9-én 1868. Peterdy Gábor s. k.

VII. A csatádi kincstári uradalom szervezése tárgyában.

A csatádi uradalom az ország legtermékenyebb vidékében Torontál megyében fekszik és mégis az uradalmat nem lehet valami kitünőnek s nagy jövőjünek tekinteni; miután az uradalom legjobb földjei részint eladattak, részint a telepitvényeseknek osztattak ki, melyek pedig a kincstárnak nem igen szoktak sem nagy, sem biztos jövedelmet nyujtani;

a bérletbirtokok többnyire székesek, sőt helylyel közzel vad székesek s csakis legelőnek valók, amellett jó rétje is kevés van.

Szántóföldjei egy része kitünő és jól is jövedelmez, mint például a pakáczi puszta, a mely 12 holdas apró bérletekre van beosztva és holdanként 16 frt 78½ krt jövedelmet hoz; hanem az uradalomnak

egy nagy része főbérlő kezében van, összesen mintegy 5.300 hold, ki egyre másra 3 frt 16½ krt, sőt egyrészben 2 frt 16½ krt fizet; az ily nagy bérletek nem egyeznek meg a kincstár érdekével, főként ha ezen nagy bérlet annyi tömérdek határban és darabokban szét van szorva, mint épen a kérdés alatti főbérlet; a minek azután igen természetes következése az, hogy a főbérlő a kézen kivül eső részeket alhaszonbérbe, vagy feles mivelésre adja ki, a mi pedig nem igen fér össze a földbirtokos érdekeivel:

jobb lesz ezen főbérlet lejártával a birtokot határonként több apró bérletekre beosztani és csak annyit hagyni meg egy bérlő kezében a mennyit saját erejével képes megmivelni.

A mennyiben az uradalom átalában Torontál megyében, de mégis egy része: Utvin-Német-Szent-Mihály és Román-Szent-Mihály Temes megyébe áthuzódik és Temesvár közelében fekszik; czélirányos volna ezen három községet, mind gazdászati mind jogügyi tekintetben a szentandrási uradalomhoz csatolni; mig majd később, ha a párdányi uradalom ügyei egészen tisztába lesznek hozva az aurélházi, dinnyási, magyar-szentmártoni, szerb-szent-mártoni, uj-pécsi és csebzai birtokrészeket a párdányi uradalomhoz lehet csatolni; ezek azonban még most, mig a párdányi uradalom ügyei tisztába hozatnak, jelen szerkezetükben hagyandók.

Az ó-besenyői 45 holdból álló erdőcske kiirtását, szántóföldé alakitását és haszonbérbe adását, már a nemzeti bank igazgatósága 1865. november 26-án 8109. szám alatt kelt rendeletével elhatározta: ezen rendelet végrehajtása később az átvétel következtében felfüggesztetett; miután azonban ezen erdőnek semmiféle czélja, de jövedelme még épen nincs s a reá forditott költséget sem tériti meg, holott azon része, a mely már ki van irtva, holdanként 14 frt 73½ kr. bérjövedelmet hoz, annyival inkább kiirtandó és szántóföldé alakitandó, mivel a fák legnagyobb része különben is ki van száradva és különben is örökös bitangolásnak van kitéve: holott mint jó talaju, sik róna terület kitünő szántóföld lesz és folytonosan szép jövedelmet fog hozni.

Csatádon szinte van egy $2^{275}/_{1600}$ holdból álló sik erdőcske, mely fel-

ügyelet nélkül folytonosan pusztúl, s semmi jövedelmet nem hoz; ezen erdőcske szinte kiirtandó s szántóföldé alakitandó;

e mellett azonban szükséges volna az uradalom birtokrészeit mi előbb rendes kis bérletekre beosztani és az egyes birtokrészek körül befásitását a legnagyobb erélyességgel megkezdeni és addig folytatni, mig ezen fátlan vidék kerti alakot nyerne s faszükségletét legalább egyrészben pótolhatná;

hogy azonban mindez mielőbb és általánosságba létesülhessen, a tagositás erélyes folytatása és bevégzése szükségeltetik; miután azon határokban, a hol a tagositás folyik, a birtok rendezés, kertelés és befásitás nem eszközölhető; önmagától értetik, hogy azon határokban, melyek tagositás alatt nincsenek, a bérlet rendezés, kertelés és befásitás azonnal eszközlendő.

A tagositás erélyes folytatása és mielőbbi végrehajtása, valamint a tetemes hátralékok tisztázása mulhatlanul megkivánja, hogy a kincstári ügyész mielőbb kineveztessék s a kincstári uradalmi igazgatóval egyszerre megkezdje és folytassa működését. Temesváron mártius 18-án 1868. Peterdy s. k.

VIII. A szöreghi kincstári uradalom szervezése tárgyában.

A szöreghi kincstári uradalom a kincstár többi uradalmaihoz képest kicsiny, de amellett egyike a kincstár legszebb jövőjü uradalmainak;

már jelenleg is a pécskai uradalom után legjobban jövedelmez, sőt a földbér itt helylyel közel magasabban áll mint a pécskai uradalomban, de nem oly egyarányos mint ott; minek oka főként az uradalom rendezetlen állapotában rejlik, annyi szép birtokon és kitünő jó földön még eddig semmiféle gazdasági épület nincs, a mi van is ideiglenes s a bérlők magántulajdona.

A szőreghi uradalmat két irányba kellene rendezni:

1. Szeged város közelségét és ezen népes város vállalkozó szellemét s életrevalóságát fel kellene használni az által, hogy a szőreghi uradalomnak Szeged városához közel eső részét apró bérletekre kellene beosztani,

hogy azon a városi vállalkozók mintegy kerti gazdaságot, dohány termelést s konyhakertészetet üzhessenek;

és hogy e czélra minél több vállalkozó és bérversenyző legyen, a bérleteket 5 holdas apró részletekre kellene beosztani, azon nyilvános engedélylyel, hogy a bérárverések alkalmával egy vállalkozó több részletet is bérelhessen;

a bérletidő 6 év lenne;

hogy pedig a bérverseny annál nagyobb legyen, nem kellene azon apró bérleteket egyszerre adni haszonbérbe, hanem 6 részre kellene osztani, hogy évente csak $^1/_6$ része kerüljön uj bérlet alá;

ez által egyrészről azt lehetne elérni, hogy a bérverseny sokkal nagyobb lenne, mintha az összes bérlet egyszerre adatnék bérbe;

de másodszor az a jó oldala is meg volna, hogy a gazdasági évek folytonos hullámzását: jó termés, rosz termés, magas árak, alacsony árak, agio stb. a bérrendszerbe folytonosan be lehetne olvasztani, miáltal a bérbirtok érdekei a helyi körülményekkel és változásokkal folytonos összhangzásban lenne tartva;

a jó éveket béremelkedés által folytonosan fel lehetne használni; mig ellenkezőleg, ha rosz évek következtében bér alásülyedés következnék be, ezen csapást ugyan elháritani nem lehetne, de az megint nem fogná az összes bérletet sujtani, hanem csak a bérletek $^1/_6$ részét, vagyis csak azokat, melyek ezen mostoha évek nyomása alatt adattak bérbe;

hogy ezen apró bérleteknek a szőreghi uradalomban nagy jövője van, mutatja a gyakorlati élet, midőn már jelenleg a 14. alatt mellékelt községenkénti kimutatásban látható, hogy a vedresházi pusztában 4. szám a—l betük alatt az erdő irtás földek következőleg vannak haszonbérbe adva:

$10^{140}/_{1600}$	hold;	holdanként	22 frt	50 kr
25	„	„	17 „	— „
$4^{386}/_{....}$	„	„	12 „	60 „
5	„	„	26 „	— „
$5^{376}/_{....}$	„	„	22 „	30 „
5	„	„	24 „	20 „

5	hold; holdanként	24 frt	10 kr
$4^{300}/_{...}$	„ „	27 „	— „
$7^{550}/_{...}$	„ „	23 „	30 „
$3^{1200}/_{...}$	„ „	26 „	50 „
$25^{800}/_{...}$	„ „	18 frtért	

van haszonbérbe adva.

Ebből látni való, hogy ily kisbérletek czélirányos beosztása és kezelésétől a birtokjövedelem nevezetes gyarapodást várhat.

2. A szőreghi uradalomnak azon részeit, a melyeknek ily apró bérletekre beosztása előnyösnek nem mutatkozik 200 holdas bérletekre kell beosztani, azon kijelentéssel azonban, hogy a bérlő tartozik bérletén lakni, tartozik azt saját erejével maga mivelni, és tartozik a birtokarányhoz haszon marhát tartani.

A bérletidő 20 év lenne;

hogy pedig a bérverseny annál nagyobb legyen, a bérleteket nem egyszerre kell haszonbérbe adni, hanem 5 csoportulatra kellene beosztani, a midőn a bérletek $\frac{1}{5}$ része negyedik évente fogna uj bérlet alá kerülni;

a haszonbérlők bérletük átvételével azonnal tartoznak gazdasági épületeket épiteni, azon kijelentéssel, hogy minden megszoritás nélkül saját belátásuk szerint szabadon épithetnek, azonban tartoznak minden épületet a bérlet elteltével a kincstárnak ingyen és megtérités nélkül átengedni.

A telepitvények legfőbb czélja az lévén, hogy a vidék népesedését emelje és a munkaerőt gyarapitsa: miután a szent-ivány-szigeti és kübekházi telepitvényekben a családok szaporodása folytán uj családok képződtek, hogy ezeket az uradalom körében meglehessen tartani, részükre zsellérház helyeket kellene kiosztogatni. — Temesvár, 1868. február 28. — Peterdy Gábor, s. k.

IX. A szántovai kincstári uradalom szervezése tárgyában.

A szántovai uradalom rendezésénél első teendő a legelő elkülönités folytán a kincstár birtokába jutott legelő illetőségeket a foglalás és bitan-

golás ellen biztositani felárkolás és körülkertelés által és pedig annyival inkább, miután a csatáliai legelő illetőség legnagyobb részben futó homok lévén, ha ez körül nem kerteltetik, be nem fásitatik, nem csak hogy semmi jövedelmet nem fog hozni, hanem még a szomszédos jó földeket is mindig tovább és tovább boritja s megkötése napról napra nehezebbé válik; ép ezért mindjárt a legközelebbi tavaszon az egész területet be kell nyár és jegenye vesszőkkel dugványozni s közibe gyökeres akaczát ültetni, hogy ha esetleg nedves tavasz fogna jönni, egyszerre megfogamzék és a homok egyszerre megköttessék;

hogy azonban ezen dugványozás a szomszéd közlegelőn legelésző csordák becsapásaitól megovassék, mulhatlanul szükséges egy csőszt felállitani és az ültetvényezést nemcsak a csősz felvigyázata alá adni, hanem a kezelő kincstári hivatalnokokat is felelőssé tenni;

második teendő a koluthi legelő elkülönitésre nézve, a legelő elkülönités alapján, mielőbb a legelő illetőség birtokába és élvezetébe juthasson; a mennyiben azonban a kigyostó fenék mint régi tulajdon a kincstár birtokába marad és ezen kigyóstó nemcsak hogy az urbéres földek között fekszik, hanem oly kacskaringos és fodros szegélyzetü, hogy azt a foglalások ellen megőrizni nagyon nehéz, de meg czélszerüen bérletekre beosztani sem igen lehet: az igazgató felhatalmazandó, hogy a dolog erőltetése nélkül igyekezzék barátságos uton ezen kigyós tavat vagy egészben vagy részletenkint annak fodros széleit kicsereberélgetni és annyira vinni, hogy a birtok rész ellenőrizhető és kezelhető alakot nyerjen;

ha ezen kigyóstó fenék szerencsésen vizmentesitetik és a kincstár birtokába marad, akkor ebből legczélszerübb lesz kis kerti bérleteket alakitani; hogy azonban a foglalások ellen meglehessen védeni, fel kell körül árkolni és körül kertelni, miután az árok egy maga a foglalás ellen nem biztosit, hanem az eleven. keritès több biztositékot nyujt;

harmadik teendő az igazgatónak kötelességévé tenni, hogy mindazon helyeket, melyek szántásvetésre és szénatermelésre nem alkalmasok egész erélyességgel befásitassa és erdővé alakitassa; mig ellenkezőleg azon emelkedettebb fekvésü erdőségeket, melyeket hajdan a viz járta, jelenleg azon-

ban az árak gyérülése által korhadásnak indultak s mint erdők nem jövedelmeznek, ellenkezőleg mint szántóföldek szép jövedelmet igérnek, irtassa ki és szántóföldekké alakitassa;

negyedik feladat a védtöltésekre a lehető legnagyobb figyelmet fordítani s a bérletek bérbeadásánál a bérlőket a mentesitésre szoritani és azok működését folytonosan ellenőrizni.

Ha sikerülni fog mindezen javitásokat erélyességgel és ügyességgel keresztül vinni, a szántovai uradalom szerencsés helyzeténél fogva egyike lehet a legjövedelmezőbb birtokoknak. — Zombor, 1868. september 23. — Peterdy Gábor, s. k.

D. melléklet

(a 10-dik laphoz).

A magyar királyi pénzügyministeriumából eddig átvizsgált

kincstári uradalmak mérlege.

	A kinostári uradalom megnevezése	Kiterjedése 1600 □öles holdakban		Tiszta jövedelme 10 évi átlag után 1857—1866 **Hiány**		Esik egy catastralis holdra tiszta jövedelem		Az uradálom értéke a tiszta jövedelem alapján		Egy catastralis hold értéke tiszta jövedelem alapján	
		hold	□öl	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
1	**Diósgyör**	62.463	. .	38.864	1	.	60⁴/₅	621.721	16	9	95³/₅
2	**Tokaj**	7.372	¹¹⁹/₁₂₂	9 005	81	1	22	144.092	96	19	68³/₅
3	**Pécska**	103.920	1360	688.887	.	6	63	11,022 192	.	106	.
4	**Ménes**	46.694	1548	77.184	85	1	76	1,234.581	.	28	22
5	**Tótvárad**	32.995	1243	**7.657**	**35**	—		—		—	
6	**Lippa**	44.556	1303	9.028	15	.	20²/₅	144.450	.	3	24
7	**Lugos**	62.171	213	66.473	64	1	6⁹/₁₀	1,063.578	24	17	10
8	**Rékás**	37.197	565	79.936	.	1	86	1,198.979	36	27	91
9	**Facset**	58.007	918	27.822	38	.	50⁸/₁₀	445.158	24	8	24
10	**Szt.-András**	43.070	486	82.236	61	1	90	1,315.785	76	30	78
11	**Denta**	32.330	760	96.585	93	2	98⁶/₁₀	1,545.374	88	47	80
12	**Csatád**	37.620	373	111.193	98	2	95⁵/₁₀	1,779.103	68	49	29
13	**Szőregh**	15.047	1008	52.872	86	3	51³/₅	845.965	76	56	22
14	**Nagy-Becskerek**	14.860	878	50.601	40	3	40⁵/₁₀	809.622	40	54	48
15	**Párdány**	19.646	4	16.698	57	.	75	267.177	12	13	60
16	**Baracska** (Szántova)	5.900	469	17.276	29	2	92⁸/₁₀	276.420	80	46	85
17	**Apatin**	45.959	685	66.458	71	1	44⁵/₁₀	1,063.339	36	23	13⁶/₁₀
18	**Kis-Sztapár**	14.863	892	103 381	9	6	95⁵/₁₀	1,654.097	44	111	29⁷/₁₀
19	**Kula**	22.922	793	112.095	26	4	45¹/₂	1,793.524	16	78	24¹/₂
20	**Palanka**	28.599	942	58.084	24	2	3	929.347	74	32	49⁵/₁₀
21	**Ó-Becse** (tiszai koronai ker.)	1.519	1263	7.737	86	5	9⁴/₅	123 805	76	81	50
	Összesen . .	737.820	¹²²/₁₂₂	1,764.767	28	2	39	28,278.317	82	38	32

Adó egy évre		Esik egy catastralis holdra adó		Az uradalmat keresőleg illető hátralékok		Esik egy catastralis holdra hátralék		Észrevétel.
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	
32.684	5½	.	52⅜	209.391	67	3	35	
5.391	38½	.	70⅛	17.303	52	2	34⅞	
193 699	5	1	86⅛	2,888.786	51⅝	27	8⅞	Urbéri rendezés folytán remélhető birtoktöbblet: a pécskai uradalomban 5991 hold.
20 747	75	.	45⅜	485.106	32	11	4⅜	Urbéri rendezés folytán remélhető birtoktöbblet: a ménesi uradalomban 7—8000 hold.
6.942	69⅛	.	21⅜	8.465	26	.	25	
27.048	95	.	60⅞	98.757	54⅝	2	21⅝	
20.612	48⅛	.	33⅛	219.224	93⅞	3	36⅝	
39.173	48	1	5⅜	234.280	10	6	29⅝	
7.130	36⅝	.	12⅜	65.845	33	1	13⅝	
49.451	68	1	14⅞	590.226	37	11	4⅝	
50 205	64	1	55⅜	317.581	83	9	82⅜	
57.900	97⅛	1	53⅜	413.656	66⅛	10	99⅝	
31.383	34⅝	2	8⅞	240.162	52⅝	15	96	
21.024	7⅝	1	42	101.877	15	6	89	
22.451	43	1	14⅜	267,885	59	13	63⅝	a párdányi uradalom haszonbérlete per alatt van, ennek következtében az uradalom birói zár alatt van és zárgondnok által kezeltetik.
4.056	49	.	68⅞	9.297	93⅝	1	57⅝	Urbéri rendezés folytán remélhető birtoktöbblet: a szántovai uradalomban 7451 hold.
30.977	90	.	67⅛	49.374	56⅝	1	7⅞	Urbéri rendezés folytán remélhető birtoktöbblet: az apatini uradalomban 4845 hold.
30.081	53	2	2⅜	151.492	18⅝	10	19⅜	Urbéri rendezés folytán remélhető birtoktöbblet: a kis-sztapári uradalomban 13.060 hold.
32.775	22	1	42⅛	133.236	32⅝	5	82⅝	Urbéri rendezés folytán remélhető birtoktöbblet: a kulai uradalomban 16.384 hold.
30.823	38	1	7⅞	104.147	35⅝	3	64⅛	Urbéri rendezés folytán remélhető birtoktöbblet: a palankai uradalomban 11.860 hold.
5.179	37	3	40	38.699	36⅝	25	47⅝	Az ó-becsei uradalomból majorsági tulajdon 1519 hold; az uradalom többi része per alatt van, mely egészben körülbelől 32 □mértföld.
719.738	24⅑	1	2⅛	6,644.799	55⅑	8	82	

E. melléklet

(a 13-dik laphoz).

Kimutatás

a

mezőgazdasági államuradalmak 1867-ik évi jövedelméről.

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		Magyar-			
		I. Nagyobb			
		a) **Ó-buda** (Visegrád)	12.329	1340	148.008
		b) **Szolnok**	17.304	802	123.181
		c) **Gödöllő**			h á z i l a g
I.	**Ó-buda**	együtt	29.634	542	271.189
		a) **Diósgyör**	8.609	212	102.674
		b) **Tokaj** gazd.	3.213	1181	52.908
II.	**Diósgyör**	együtt	11.822	1393	155.582
		a) **Hradek**	12.493		28.410
		b) **Lykava**	10.154		32.245
III.	**Hradek**	együtt	22.647		60.655
IV.	**Unghvár**	**Ungvár**	18.184	1080	155.384
		a) **Pécska**	94.317	255	1,396.480
		b) **Ménes**	8.619	208	121.411
V.	**Pécska**	együtt	103.236	468	1,517.881

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
ország.							
uradalmak.							
48.781	99.227		8	5			
37.937	85.244		4	92			
k e z e l t e t i k							
86.718	184.471		6	22½			
61.436	41.238		4	79			
21.000	31.908		9	93			
82.436	73.146		6	18½			
26.735	1.675			13			
18.879	13.366		1	31			
45.614	15.041			66½			
41.638	113.746		6	25			
210.619	1,185.851		12	80			
33.471	887.940		9	85			
244.090	1,273.791		12	33			

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		a) **Denta**	28.209	283	213.935
		b) **Tem. Szt.-András**	17.944	1200	137.552
		c) **Rékas** (Bellincz)	14.395		53.544
VI.	**Temesvár**	együtt	60.548	1483	405.031
		a) **Lugos**	22.957		71.191
		b) **Facset**	20.798		25.745
		c) **Lippa**	9.952	1560	71.261
		d) **Tótvárad**	697	1097	18.334
VII.	**Lippa**	együtt	54.4[illegible]5	1052	186.531
		a) **Apatin**	17.289	1131	71.365
		b) **Kis-Sztapár**	12.122	1068	118.821
		c) **Baracska**	519	143	16.601
		d) **Felső-Mindszent**	143	580	567
VIII.	**Zombor**	együtt	30.074	1322	207.354
		a) **Kula**	13.354		215.104
		b) **Palánka**	5.071		95.655
		c) **Óbecse**	1.519	1263	17.143
IX.	**Kula**	együtt	19.944	1263	327.902

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
138.444	75.491		2	67½			
68.929	68.623		3	82			
15.896	37.648		2	61½			
223.269	181.762		3	.			
23.628	47.563		2	07			
6.116	19.629			94½			
27.994	43.267		4	34			
8.571	9.763		14	.			
66.309	120.222		2	21			
26.612	44.753		2	59			
47.815	71.006		5	83½			
7.375	9.226		17	78			
394	173		1	20¾			
82.196	125.158		4	16			
49.598	165.506		12	39			
32.789	62.866		12	40			
6.008	11.135		7	34			
88.395	239.507		12	.			

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		a) **Csatád**	37.620	373	303.817
		b) **Szőregh**	15.047	1008	179.350
		c) **N.-Becskerek**	14.860	878	133.867
		d) **Párdány**	19.646	4	40.950
X.	**Csatád**	együtt	87.174	663	657.984
					Kisebb
					Állaladalmi jószág-
		Pestbudai kincstári épület			15.856
		Nádorkert	121	412	1.482
		Újpesti Dunarév	113	1214	9.247
1	**Ó-buda**	együtt	235	26	26.585
2	**Diósgyőr**	**Tokaji** hidvám			6.346
3	**Pécska**	**Aradi** „			15.501
4	**Temesvár**	**Vinga** város			315
5	**Lippa**	**Zaránd** (Brád)			2.525
6	**Zombor**	**Ferencz** csatorna			78.101

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
56.946	246.871		6	56			
33.962	145.388		9	66			
33.667	100.200		6	74			
24.810	16.140		.	82			
149.385	508.599		5	83			

birtokok.

igazgatóságok alatt.

1.160	14.696						
1.229	253						
4.002	5.245						
6.391	20.194						
7.529		**1.183**					
3.781	11.720						
.	315						
719	1.806						
70.323	7.778						

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
					Pénzügyigaz-
1	**Beszterczebánya**	**Árva** ügyészi bizotts.			22.564
2	**Beregszász**	**Munkácsi** Tisza meder			223
		Ungvári „ „			80
		együtt			303
3	**Buda**	**Egri** hevesi Tisza m.			542
		Szolnoki „ „			
		együtt			542
4	**Debreczen**	**Debreczeni** Tisza med.			723
		Nagyváradi urad.			8.034
		együtt			8.757
5	**Szathmár**	**Esztroi**	25		189
		Érkávás	453	70	1.600
		Sz. Somlyói várlak			60
		Kővári koronai urad.	1.708	428	6.232
		együtt	2.186	498	8.081
6	**Szeged**	**Szegedi** Tisza med.			396
		Almási birtok	97	800	1.150
		együtt			1.546
7	**Temesvár**	**N. Kikinda**			158.112

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
gatóságok alatt.							
798	21.766						
	223						
	80						
	303						
	542						
	542						
54	669						
425	7.609						
479	8.278						
2	187		7	47			
467	1.133		2	50			
42	18						
2.647	3.585		2	12			
3.158	4.923						
	396						
120	1.030						
120	1.426						
2.024	156.088						

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal		A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése			hold	öl	frt
						Horvát-
	Zágráb	**Fužine**		23.854		76.477
		N. Tábor		203		11.873
			Összesen	24.057		88.350
						Össze-
						Magyarországi na-
I.	**Ó-buda**	3 uradalom		29.634	542	271.189
II.	**Diósgyőr**	2 „		11.822	1393	155.582
III.	**Hradek**	2 „		22.647		60.655
IV.	**Ungvár**	1 „		18.184	1080	155.384
V.	**Pécska**	2 „		103.236	463	1,517.881
VI.	**Temesvár**	3 „		60.548	1483	405.031
VII.	**Lippa**	4 „		54.405	1057	186.531
VIII.	**Zombor**	4 „		30.074	1322	207.354
IX.	**Kula**	3 „		19.944	1263	327.902
X.	**Csatád**	4 „	Párdánynyal	87.174	663	657.984
			Összesen	437.673	1266	3,945.493
						Kisebb
1	Álladalmi jószágigazgatóság alatti					129.373
2	Pénzügyi „ „					199.905
	Horváthországi birtokok			24.057		88.350
						Főössze-
	Magyarországi nagyobb uradalmak			437.673	1266	3,945.493
	„ kisebb birtokok					329.278
	Horvátországi birtokok			24.057		88.350
			Teljes összeg .	461.730	1266	4,363.121

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	ftt	frt	frt	kr	frt	kr	
ország.							
79.275		**2.798**				**11**	
6.871	5.002		24	64			
86.146	2.204			9½			
sités.							
gyobb uradalmak.							
86.718	184.471		6	22½			
82.436	73.146		6	18½			
45.614	15.041		.	66½			
41.638	113.746		6	25			
244.090	1,273.791		12	33			
223.269	181.762		3	.			
66.309	120.222		2	21			
82.196	125.158		4	16			
88.395	239.507		12	.			
149.385	508.599		5	83			
1.110.050	2.835.443		6	47			
birtokok.							
88.743	40.630						
6.579	193.326						
86.146	2.204						
sités.							
1.110.050	2.835.443						
95.322	233.956						
86.146	2.204						
1.291.518	3.071.603						

Jövedelmi

Miveleti ágak	Bevétel frt	%	Észrevétel.
Bevétel.			
Magyar-			
I. Nagyobb			
4 Az anyag készlet értéke az év végével .	38.692	980/...	
5 Házi kezelés utáni jövedelem . . .	5.448	138/...	
6 Földhaszonbér	2,686.793	6856/...	
7 Házbér	32.589	825/...	
8—10 Kisebb királyi haszonvételek . . .	664.739	16848/...	
11 Iparvállalatok	51.049	1129/...	
12 Különféle bevételek	466.183	11884/...	
Összesen .	3,945.493	100	
II. Kisebb			
6 Földhaszonbér	200.689	60948/...	
7 Házbér	434	131/...	
8—10 Kisebb királyi haszonvételek . . .	27.789	8440/...	
11 Iparvállalatok	92.967	28234/...	
12 Különféle bevételek	7.399	2247/...	
Összesen .	329.278	100	

mérleg.

Miveleti ágak	Kiadás frt	%	Észrevétel.

Kiadás.

ország.

uradalmak.

15	Anyag készlet érteke az év elején . .	29.988	$2^{701}/...$	
16	Házi kezelés utáni kiadás	2.635	$^{238}/...$	
17—18	Épitkezések és épületek fentartása . .	95.754	$8^{626}/...$	
19	Uri vagy más szolgalmak kiadása . .	24.845	$2^{238}/...$	
20—21	Tisztek és szolgák járandóságai . . .	164.456	$14^{816}/...$	
22	Javitási költségek	6.852	$^{617}/...$	
23	Adók és járulékai	552.714	$49^{792}/...$	
24	Papi és kegyuri adómányok . . .	79.245	$7^{138}/...$	
25	Iparvállalatokrai kiadás	4.979	$^{448}/...$	
26	Különféle kiadások	148.582	$13^{386}/...$	
	Összesen .	1,110.050	100	

birtokrészek.

17—18	Épitkezések és épületek fentartása . .	18.724	$19^{572}/...$	
20—21	Tisztek és szolgák járandóságai . . .	33.424	$35^{967}/...$	Ferencz csatorna kezelési személyzet.
23	Adók és járulékai	4.363	$4^{21}/...$	
24	Papi s kegyuri adómányok	2.669	$2^{130}/...$	
25	Iparvállalatokrai kiadás	16.832	$17^{282}/...$	
26	Különféle kiadások	19.310	$20^{247}/...$	
	Összesen .	95.322	100	

	Miveleti ágak	Bevétel frt	%	Észrevétel.
	III. Horvátor-			
4	Az anyag készlet értéke az év végével .	58.349	66^{14}/...	
5	Házi kezelés utáni jövedelem . . .	3.660	4^{142}/...	
6	Földhaszonbér	2.266	2^{564}/...	
7	Házbér	1.822	2^{62}/...	
8—10	Kisebb királyi haszonvételek . . .	13.268	15^{18}/...	
11	Iparvállalatok	1.448	1^{638}/...	
12	Különféle bevételek	7.537	8^{532}/...	
	Összesen .	88.350	100	
	Össze-			
	Nagyobb uradalmak	3,945.493		
	Kisebb birtokok	329.278		
	Horvátország	88.350		
	Összesen .	4,363.121		

	Miveleti ágak	Kiadás frt	%	Észrevétel.
szági birtokok.				
15	Anyag készlet értéke az év elején . .	55.186	64^{140}/...	
16	Házi kezelés utáni kiadás	1.638	1^{482}/...	
17—18	Épitkezések és épületek fentartása . .	1.046	1^{577}/...	
19	Uri s más szolgalmak kiadásai . . .	441	^{602}/...	
20—21	Tisztek és szolgák járandóságai . . .	5.401	6^{686}/...	
23	Adók és járulékai	7.025	8^{53}/...	
24	Papi és kegyuri adományok . . .	12.129	14^{840}/...	
26	Különféle kiadások	3.280	3^{300}/...	
	Összesen .	86.146	100	
vonva.				
	Nagyobb uradalmak	1,110.050		
	Kisebb birtokok	95.322		
	Horvátország	86.146		
	Összesen .	1,291.518		
	Marad tiszta jövedelem .	3,071.603		

A bevételek nevezetesebb összegeit képezik:

a földhaszonbér.

nagyobb uradalmakban	2,686.793 frt.
kisebb birtokok	200.689 „
Horvátország	2.266 „
Összesen .	2,889.748 frt.

a regale jövedelem:

nagyobb uradalmakban	664.739 frt.
kisebb birtokok	27.789 „
Horvátország	13.268 „
Összesen .	705.796 frt.

a különféle bevételek:

nagyobb uradalmakban	894.963 frt.
kisebb birtokok	7.399 „
Horváthország	7.537 „
Összesen .	909.899 frt.

a különféle bevételek legnagyobb részét a hátralékok képezik, melyekből mint a hátraléki kimutatásban látható 1867-ben 740.122 frt törlesztetett le.

A kiadásoknál a nevezetesebb összegek:

az adó:

nagyobb uradalmakban	552.714 frt.
kisebb birtokok	4.363 „
Horvátország	7.025 „
Összesen .	564.102 frt

az épitkezések és épületek fentartása:

nagyobb uradalmakban	95.754 frt.
kisebb birtokok	18.724 „
Horvátország	1.046 „
Összesen .	115.524 frt.

a tisztek és szolgák járandóságai:

nagyobb uradalmakban	164.456 frt.
kisebb birtokok	33.424 „
Horvátország	5.401 „
Összesen	203.281 frt.

különféle kiadások:

nagyobb uradalmakban	148.582 frt.
kisebb birtokok	19.310 „
Horvátország	3.280 „
Összesen	171.172 frt.

papi és kegyuri terhek:

nagyobb uradalmakban	79.245 frt.
kisebb birtokok	2.669 „
Horvátország	12.129 „
Összesen	94.043 frt.

a többi kiadások nem annyira jelentékenyek.

Már ha az 1867-ik évi kiadásokat az 1862—1866-ik évi kiadásokkal egybehasonlitjuk a következő eredmény fejlődik ki:

Kiadás:

1862—1866-ik átlag	1,748.197 frt
1867-ben	1,291.518 „
1867-ben kevesebb	456.679 frt.

ebből látni való, hogy, midőn az 1867. évi tiszta jövedelem kétannyira emelkedett, mint az 186⅚. évi átlagos tiszta jövedelem, erre lényeges befolyással volt az is, hogy 1867-ben a kiadások jelentékenyen alábbszállottak.

F. melléklet

(a 14-dik laphoz).

Kimutatás

a

mezőgazdasági államuradalmak 1868-ik évi jövedelméről.

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		Magyar-			
		I. Nagyobb			
		a) **Ó-buda** (Visegrád)	12.329	1340	163.545
		b) **Szolnok**	17.304	802	143.646
		c) **Gödöllő**			h á z i l a g
I.	**Ó-buda**	együtt	29.634	542	307.187
		a) **Diósgyör**	8.609	212	93.733
		b) **Tokaj** gazd.	3.213	1181	55.956
II.	**Diósgyör**	együtt	11.822	1393	149.689
		a) **Hradek**	12.493		29.234
		b) **Lykava**	10.154		56.465
III.	**Hradek**	együtt	22.647		85.699
IV.	**Unghvár**	**Ungvár**	18.184	1080	80.017
		a) **Pécska**	94.317	255	1,339.031
		b) **Ménes**	8.919	208	159.030
V.	**Pécska**	együtt	103.236	463	1,498.061

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
ország.							
uradalmak.							
40.936	122.605		9	94			
29.007	114.639		6	62½			
k e z e l t e t i k							
69.943	234.244		8				
67.923	26.510		3	8			
29.159	26.797		8	33¼			
96.382	53.307		4	50¾			
26.341	2.893			23			
33.887	22.578		2	22½			
60.228	25.471		1	12½			
43.583	36.434		2				25.976 frtnyi beruházás a kiadások közé nem vétetett fel.
324.343	1,014.688		10	75½			A rendkivüli befektetésekre kiadott 93.841 frt 43 kr. kiadások közé nincs számitva.
49.299	109.731		12	30			
373.642	1,124.419		9	82½			

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		a) **Denta**	28.209	283	223.396
		b) **Tem. Szt.-András**	17.944	1200	146.310
		c) **Rékas** (Bellincz)	14.395		68.286
VI.	**Temesvár**	együtt	60.548	1483	434.992
		a) **Lugos** (Jersnik)	22.957		69.959
		b) **Facset**	20.798		22.987
		c) **Lippa**	9.952	1560	77.265
		d) **Tótvárad**	697	1097	11.469
		e) **Zaránd**			
VII.	**Lippa**	együtt	54.405	1057	181.680
		a) **Apatin**	17.289	1131	184.861
		b) **Kis-Sztapár**	12.122	1068	175.582
		c) **Baracska**	519	143	20.009
		d) **Felső-Mindszent**	143	580	3.129
VIII.	**Zombor**	együtt	30.074	1322	383.581
		a) **Kula**	13.354		275.404
		b) **Palánka**	5.071		109.576
		c) **Óbecse**	1.519	1263	14.902
IX.	**Kula**	együtt	19.944	1263	399.882

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
99.087	124 309		4	40½			
62.977	83.333		4	64			
12.242	56.044		3	89½			
174.306	263.686		4	35½			
26.111	43.848		1	47¾			
3.363	19 624			94½			
25.362	51.903		5	21			
2.808	8.665		12	40			
57.644	124.036		2	28			
28.232	156.629		9	6			
44.785	130.797		10	79			
5.378	14.630		28	19			
465	2.664		18	63			
78.860	304.721		10	13			
92.487	182.917		13	70			
35.200	74.376		14	66½			
7.510	7.392		4	85½			
135.197	264.685		13	27			

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
		a) **Csatád**	37.620	373	250.733
		b) **Szőregh**	15.047	1008	135.981
		c) **N.-Becskerek**	14.860	878	96.624
		d) **Párdány**	19.646	4	40.950
X.	**Csatád**	együtt	87.174	663	524.288
					Kisebb
					Álladalmi jószág-
		Pestbudai kincstári épület			11.044
		Nádorkert	121	412	1.738
		Újpesti Dunarév	113	1214	15.099
1	**Ó-buda**	együtt	235	26	27.881
2	**Diósgyőr**	**Tokaji** hidvám			7.713
3	**Pécska**	**Aradi** „			25.513
4	**Temesvár**	**Vinga** város			315
5	**Zombor**	**Ferencz** csatorna			102.530
6	**Lippa**	**Zaránd** (Brád)			2.092
		Összesen			166.044

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem		Veszteség		Észrevétel.
			1 holdra				
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
36.543	214.190		5	69			
47.830	88.151		5	85½			
42.621	54.003		3	63			
24.810	16.140			82			
151.804	372.484		4	27			

birtokok.

igazgatóságok alatt.

29	11.015						
937	801						
5.707	9.392						
6.673	21.208						
6.791	922						
7.761	17.752						
.	315						
84.191	18.339						
1.493	599						
106.909	59.135						

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése		hold	öl	frt
					Pénzügyigaz-
1	**Beszterczebánya**	**Árva** ügyészi bizottság			17.913
2	**Beregszász**	**Munkácsi** Tisza meder	változó		51
		Ungvári „ „	„		82
		együtt			133
3	**Buda**	**Egri** hevesi Tisza m.	változó		587
		Szolnoki „ „	„		216
		együtt			803
4	**Debreczen**	**Debreczeni** Tisza m.	változó		233
		Nagyváradi urad.	korcs. földes uri jog		5.092
		együtt			5.325
5	**Szathmár**	**Esztro**	25		107
		Érkávás	453	70	1.990
		Kővári koronai urad.	1.708	408	6.965
		Sz. Somlyói várlak			86
		együtt			9.148
6	**Szeged**	**Szegedi** Tisza m.	változó		220
		Almási birtok	97	800	1.150
		együtt			1.370
7	**Temesvár**	**N. Kikinda**	átalány illeték		220.141
		Összesen			254.833

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	frt	frt	frt	kr	frt	kr	
gatóságok alatt.							
444	17.469						
.	51						
6	76						
6	127						
120	467						
.	216						
120	683						
.	233						
39	5.053						
39	5.286						
11	96		3	84			
211	1.279		2	82			
1.175	5.790						
.	86						
1.897	7.251						
	220						
120	1.030						
120	1.250						
3.271	1.030						
5.897	248.936						

	Az igazgatóság	A gazdasági hivatal		A terület nagysága 1600 □ölnyi		Bevétel
	megnevezése			hold	öl	frt
						Horvát-
	Zágráb	**Fužine**		23.854		17.920
		N. Tábor		203		5.450
			Összesen	24.057		23.370
						Össze-
						Magyarországi na-
I.	**Ó-buda**	3 uradalom		29.634	542	307.186
II.	**Diósgyőr**	2 „		11.822	1393	149.689
III.	**Hradek**	2 „		22.647		85.699
IV.	**Ungvár**	1 „		18.184	1080	80.017
V.	**Pécska**	2 „		103.236	463	1,498.061
VI.	**Temesvár**	3 „		60.548	1483	434.992
VII.	**Lippa**	4 „		54.405	1057	181.680
VIII.	**Zombor**	4 „		30.074	1322	383.581
IX.	**Kula**	3 „		19.944	1263	399.882
X.	**Csatád**	4 „	Párdánynyal	87.174	663	524.288
			Összesen	437.673	1266	4,048.076
						Kisebb
1	Álladalmi jószágigazgatóság alatti					166.044
2	Pénzügyi „ „					254.833
3	Horváthországi birtokok			24.057		23.370
						Főössze-
	Magyarországi nagyobb uradalmak			437.673	1266	4,048.076
	„ kisebb birtokok					420.877
	Horvátországi birtokok			24.057		23.370
			Teljes összeg .	461.730	1266	4,492.323

Kiadás	Tiszta jövedelem	Veszteség	Tiszta jövedelem 1 holdra		Veszteség 1 holdra		Észrevétel.
frt	ftt	frt	frt	kr	frt	kr	
ország.							
21.090		**3.170**				**13**	
4.080	1.370						
25.170		**1.800**				**75**	
sités.							
gyobb uradalmak.							
69.943	237.244		8				
96.382	53.307		4	50¾			
60.228	25.471		1	12½			
43.583	36.434		2				
373.642	1,124.419		9	82½			
174.306	263.686		4	35½			
57.644	124.036		2	28			
78.860	304.721		10	13			
135.197	264.685		13	27			
151.804	372.484		4	27			
1.241.589	2.806.487		6	44			
birtokok.							
106.909	59.135						
5.897	248.936						
25.170		**1.800**					
s i t é s.							
1.241.589	2.806.487						
112.806	308.071						
25.170		**1.800**					
1.379.565	3.112.758						

1/. csatolmány

az A. E. F. melléklethez.

A mezőgazdászati állambirtokokat kezelő hivatalnokok és szolgák

évi illetékei.

	Az igazgatóság és birtok megnevezése		Évi készpénz fizetés		Megváltás tehernélküli termesztményi illetőségnek		Megváltás teheralatti termesztményi illetőségnek	
	igazgatóság	uradalom	frt	kr	frt	kr	frt	kr
1	**Ó-buda**	Ó-budai	3.046	25	3.700		1.350	
		Szolnoki	700					
		Ujpesti Dunakikötő	2.569	45				
2	**Diósgyőr**	Diósgyör	3.446	50				
		Tokaj	1.995	30				
3	**Hradek**	a) Hradek. b) Lykava	e r d é s z e t i					
4	**Ungvár**	Ungvár	1.500	50	700	12	480	72
5	**Pécska**	Pécska	7.365					
		Arad-Ménes	5.410					
6	**Temesvár**	Denta	4.740					
		Temes-Sz.-András	5.020					
		Rékas	2.160					
7	**Lippa**	Lugos, Facset, Tótvárad	e r d é s z e t i					
8	**Zombor**	Apatin	2.564		2.482	60	1.499	
		Kis-Sztapár	2.727	50	2.194	60	1.332	
		Baracska v. Szántova	351		372	20	465	
		Felső Mind-Szent	168					
9	**Kula**	Kula	3.958	40	3.325	60	2.309	
		Palánka	3.384		2.872	80	1.854	
		Ó-becse	315	50	377	12½	200	
10	**Csatád**	Csatád	3.264	14	2.381	40	1.854	
		Szöregh	1.871	1	1.757		1.126	
		Nagy-Becskerek	1.332	97	1.162		1.032	
			57.889	52	21.325	44½	13.501	72

Természetben kiszolgáltatandó fa ölekben	Irodai költség átalány		Ruhapénz		Szálláspénz		Utazási s lótartási átalány		Összesen	
öl	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
82	75	20	329	88			726		9.227	33
10							300		1.000	
									2.569	45
120	50						700		4.196	50
36	150						600		2.745	30
k e z e l é s a l a t t v a n.										
64	50	40	144						2.875	74
95	222						1.600		9.187	
61	888						700		6.998	
61	523						900		6.163	
71	531						1.200		6.751	
34	58						1.000		2.218	
k e z e l é s a l a t t v a n.										
68	250		162	75	220	80			7.179	15
76	140		151	50					6.551	60
14			42		25	30			1.255	50
									168	
122	240		241	50	201	60	500		10.776	10
92	195		199	50	37	80	300		8.843	10
5	31	50	74	99	48	30			1.047	41½
104	190		105						7.794	54
54	144		84		979	10			5.971	11
48	94		63		567				5.250	97
1.217	3.832	10	1.604	12	2.089	90	8.526		108.768	80½

2/. csatolmány

az A. E. F. mellékletekhez.

A mezőgazdászati birtokok után 1862—1866. 1867. és 1868. fizetett adók

kimutatása.

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öles		1866.	1867.	1868.	Az 1868-ik évi adóból esik egy holdra	
			hold	öl	forint	forint	forint	frt	kr
	Magyarország.								
	I. Nagyobb uradalmak.								
1	**Ó-buda**	Ó-buda (Visegrád)	12.329	1340	21.652	17.401	12.231		99
		Szolnok	17.304	802	12.980	12 542	10.855		62½
2	**Diósgyör**	Diósgyör	8.609	212	35.529	32.263	14.364	1	66½
		Tokaj	3.213	1181	6.742	4.182	4 756	1	47½
3	**Hradek**	Hradek	12.493		4.612	6.379	8.129		65
		Lykava	10.154		5.682	6.472	6.682		66
4	**Ungvár**	Unghvár	18.184	1080	16.400	14.703	13.223		72½
5	**Pécska**	Pócska	94.317	255	181.034	138.483	271.410	2	87½
		Ménes	8.919	208	8.919	15.650	28.892	3	24
6	**Temesvár**	Denta	28.209	283	43 613	48.759	51.717	1	83½
		Sz.-András	17 944	1200	36.405	36.462	34 424	1	91½
		Rékas	14 395		10.664	9.393	7 658		53
7	**Lippa**	Lugos	22.957		11.098	10.775	6.985		30
		Facset	20.798		3.890	3 673	1.403		6½
		Lippa	9.952	1560	12.056	7 860	4.429		44½
		Tótvárad	697	1097	3.810	7.094	1.252	1	80
8	**Zombor**	Apatin	17.289	1131	19.271	13.694	12.515		72½
		Kis-Sztapár	12.122	1068	31.162	30.082	22.000	1	81½
		Baracska	519	143	1.892	2.805	1.605	3	09
		Mindszent	143	580	287	200	100		70

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öles		1866.	1867.	1868.	Az 1868-ik évi adóból esik egy holdra	
			hold	öl	forint	forint	forint	frt	kr
9	**Kula**	Kula	13.354		34 505	24.754	40 229	3	01
		Palánka	5.071		22.392	14 248	21.792	4	29½
		Ó-becse	1.519	1263	4.611	4.629	3.993	2	62½
10	**Csatád**	Csatád	37.620	373	54.536	29.092	44.633	1	18½
		Szöregh	15.047	1008	32.915	17.969	27.737	1	84
		N.-Becskerek	14.860	878	22.498	20.159	17.622	1	11
		Párdány	19.646	4	23.000	23.000	23.000		
		Összesen	437.673	1266	662.215	552.714	693.636	1	45½

II. Kisebb birtokok.

a) Álladalmi jószágigazgatóságok alatt.

1	**Ó-buda**	Pestbudai kincstári épület	21	33	1.059	783	716		
		Budai nádorkert	121	412	302	405			
		Ujpesti Dunarév	113	1214	152	203			
2	**Diósgyőr**	Tokaji hidvám							
3	**Pécska**	Aradi „			585		2.546		
4	**Temesvár**	Vinga város							
5	**Lippa**	Zaránd			41		1.032		
6	**Zombor**	Ferencz csatorna			6.871	859	1.738		
		Összesen			9.010	2.250	6.032		

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öles hold	öl	1866. forint	1867. forint	1868. forint	Az 1868-ik évi adóból esik egy holdra frt	kr
		b) Pénzügyigazgatóságok alatt.							
1	**Bereg-szász**	Munkácsi t. m.							
		Ungvári t. m.							
2	**Beszter-czebánya**	Árvai szállomány							
3	**Buda**	Egri t. m.							
		Szolnoki t. m.					18		
4	**Debreczen**	Debreczeni t m.							
		Nagyváradi uradal.			645	367			
5	**Szathmár**	Érkávás	453	70	486	467	701	1	54½
		Esztró			32	2			
		Sz. Somlyó			3				
		Kővár	1.708	428	1.841	1.157			
6	**Szeged**	Szegedi t. m.							
		Almási szállomány	97	880	120	120			
7	**Temesvár**	N.-Kikinda							
		Összesen			12.137	4.363	6.751		
		III. Horvátországi birtokok.							
		Fuzine	23.854		3.972	6 583	1.862		7½
		N. Tabor	203		833	442	411	2	02
		Összesen	24.057		4.805	7.025	2.273		
		Főösszeg			679.157	564.102	702.660		

3/. csatolmány

az A. E. F. mellékletekhez.

A mezőgazdászati államбirtokok 1866. 1867. és 1868. évi kegyuri költségek és nyugdijak

kimutatása.

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öllel		1866.	1867.	1868.	1868-ikban esik egy holdra	
			hold	öl	forint	forint	forint	frt	kr
Magyarország.									
I. Nagyobb uradalmak.									
1	**Óbuda**	Óbuda (Visegrád)	12.329	1340	3.933	4.849	5.878		47½
		Szolnok	17.304	802	20	108	4.800		27½
2	**Diósgyör**	Diósgyör	8.609	212	6 332	4.174	6 559		76
		Tokaj	3.213	1181	4.565	2.468	3 954	1	22½
3	**Hradek**	Hradek	12.493		2.643	1 796	6.862		55
		Lykava	10.154		4 289	3.365	4.886		48
4	**Ungvár**	Ungvár	18.184	1080	11.312	11.389	13.957		76½
5	**Pécska**	Pécska	94 317	255	11.748	1.106	6.544		6½
		Ménes	8.919	208	449	1.325	1.264		14½
6	**Temesvár**	Denta	28 209	283	6.657	5.942	4.921		17½
		Sz.-András	17 944	1200	9.708	6.866	8.731		48½
		Rékás	14.395		3.579	2.896	2.470		17
7	**Lippa**	Lugos	22.957		3.399	3.228	4.072		17½
		Facset	20 798		578	632	225		1
		Lippa	9.952	1560	6.727	5.577	5.534		35½
		Tótvárad	697	1097	74	55	74		10½
8	**Zombor**	Apatin	17.289	1131	2.578	1.124	2.027		11½
		Kis-Sztapár	12.122	1068	3 285	6.535	6.340		52
		Baracska	519	143	3 711	356	216		41½
		Mindszent	143	580	246	—	—		
9	**Kula**	Kula	13.354		1.347	833	808		6
		Palánka	5.071		1 273	662	260		5
		Óbecse	1.519	1263	1.447	302	1.063		70

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öllel hold	öl	1866. forint	1867. forint	1868. forint	1868-ban esik egy holdra frt	kr
10	**Csatád**	Csatád	37.660	373	12.704	8.020	7.102		18½
		Szőregh	15.047	1008	2.479	2.015	2.070		13½
		N. Becskerek	14.860	878	2.268	1.814	14.594		98
		Párdány	19.646	4		1.810	1.389		7
		Összesen	437.673	1266	97.351	79.245	125.066		27½

II. Kisebb birtokok.

a) Az álladalmi jószágigazgatóságok alatt.

1	**Óbuda**	Pestbudai kincst. ép.	21	33	24				
		Nádorkert	121	412					
		Ujpesti Dunarév	113	1214					
2	**Diósgyör**	Tokaji hidvám					428		
3	**Pécska**	Aradi „					2.868		
4	**Temesvár**	Vinga város kiv. díj							
5	**Lippa**	Zarándi kor. ur.			29	457	157		
6	**Zombor**	Ferenczcsatorna			144	120	1.262		
		Összesen							

b) Pénzügyigazgatóságok alatt.

1	**Bereg-szász**	Munkácsi Tiszam.							
		Ungvári T. m.							
2	**Beszter-czebánya**	Árva szállitmányi			881		881		
3	**Buda**	Egri Tiszam.							
		Szolnoki „							
4	**Debreczen**	Nagyváradi ur. kocs.			28	26	26		
5	**Szathmár**	Esztrói szállitmány							
		Érkávás					138		30½
		Sz. Somlyó				42			
		Kővár							
6	**Szeged**	Szegedi Tiszam.							
		Almási szállom.							
7	**Temesvár**	N. Kikinda			1.371	2.024	2.167		

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öllel		1866.	1867.	1868.	1868-ban esik egy holdra	
			hold	öl	forint	forint	forint	frt	kr
III. Horvátország.									
	Zágráb	Fuzine	23.854		3.627	12.129	10.369		43
		N. Tábor	203		44		198		97½
Összesítés.									
Magyarországi nagyobb uradalmak.									
1	**Óbuda**		29.634	542	3.953	4.957	21.147		28½
2	**Diósgyőr**		11.822	1394	10.897	6.642	10.513		88½
3	**Hradek**		22 647		6 932	5.161	11.748		51½
4	**Ungvár**		18.184	1080	11.312	11.389	13.957		76½
5	**Pécska**		103.236	463	2.197	2.431	7.808		7½
6	**Temesvár**		60.548	1483	19.944	15.704	16.121		26½
7	**Lippa**		54.405	1057	10.778	9.492	7.905		14½
8	**Zombor**		30.074	1322	9.820	8 013	8.582		28½
9	**Kula**		19.944	1263	4.067	1.797	2.130		10½
10	**Csatád**		87.174	663	17.451	13.659	25.155		28½
	Összesen		437.673	1266	97.351	79.245	125.066		27½
Kisebb birtokok.									
1	Álladalmi jószágigazgatóság alatt				197	577	5.715	24	31½
2	Pénzügyigazgatóság alatt				2.280	2.092	3.212	1	40
Horvátország.									
1	Horvátországi birtokok		24.057		3.671	12.129	10.567		43½
Főösszesítés.									
1	Magyarországi nagyobb uradalmak		437.973	1266	97.351	79.245	125.066		27½
2	„ kisebb birtokok				2.477	2.669	8.927		
3	Horvátországi birtokok		24.057		3.671	12.129	10.567		
	Teljes összeg				103.499	94.043	144.560		

4/. csatolmány

az A. E. F. mellékletekhez.

A mezőgazdászati állambirtokok 1866. 1867. és 1868. évi épület fentartási költségek

kimutatása.

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öllel		1866.	1867.	1868.	1868-ban esik egy holdra	
			held	öl	forint	forint	forint	frt	kr
Magyarország.									
I. Nagyobb uradalmak.									
1	**Óbuda**	Óbuda (Visegrád)	12.329	1340	12.751	3.623	3.778		30½
		Szolnok	17.304	802	6.488	2.320	336		02
2	**Diósgyör**	Diósgyör	8.609	212	7.222	10.608	9.613	1	11½
		Tokaj	3.213	1181	5.456	451	5.120	1	59
3	**Hradek**	Hradek	12.493		3.533	2.232	6.434		51½
		Lykava	10.154		8.387	4.587	3.045		30
4	**Ungvár**	Ungvár	18.184	1080	11.111	5.104	6.009		33
5	**Pécska**	Pécska	94.317	255	108.430	40.660	89.688		95
		Ménes	8.919	208	465	3.784	842		09½
6	**Temesvár**	Denta	28.209	283	4.193	6.329	10.020		35½
		Sz. András	17.944	1200	4.596	1.533	1.745		09½
		Rékas	14.395		6.400	855	651		04½
7	**Lippa**	Lugos	22.957		378	66	605		02½
		Facset	20.798				230		01
		Lippa	9.952	1560	2.549	2.097	4.924		49½
		Tótvárad	697	1097	1.820	100			
8	**Zombor**	Apatin	17.288	1131	7.457	1.673			
		Kis Sztapár	12.122	1068	3.894	863	249		02
		Baracska	519	143	3.824	209			
		Mindszent	143	580		8			
9	**Kula**	Kula	13.354		7.105	3.925	1.996		15
		Palánka	5.071		2.926	4.367	885		17
		Óbecse	1.519	1263	6.335				

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öllel		1866.	1867.	1868.	1868-ban esik egy holdra	
			hold	öl	forint	forint	forint	frt	kr
10	**Csatád**	Csatád	37.620	373	3.113	360	1.633		04
		Szöregh	15.047	1008	282		3.684		24½
		N. Becskerek	14.860	878	237		303		02
		Párdány	19.646	4					
		Összesen	437.673	1266	218.952	95.754	151.790		34½

II Kisebb birtokok.

a) Álladalmi jószágigazgatóságok alatt.

1	**Óbuda**	Pestbudai kincst. ép.			601	216			
		Nádorkert	121	412	87	325			
		Ujpesti Dunarév	113	1214		403			
2	**Diósgyör**	Tokaji hidvám			4.991	7.051	6.388		
3	**Pécska**	Aradi „				489	1.937		
4	**Temesvár**	Vinga város							
5	**Lippa**	Zaránd (Brád)							
6	**Zombor**	Ferenczcsatorna			4.093	9.535	9.456		
		Összesen			9.772	18.019	17.781		

b) Pénzügyigazgatóságok alatt.

1	**Bereg-szász**	Munkácsi t. m.							
		Ungvári t. m.							
2	**Beszter-czebánya**	Árva szállomány							
3	**Buda**	Egri t. m.							
		Szolnoki t. m.							
4	**Debreczen**	Debreczeni t. m.							
		N. Váradi birt.			159				
5	**Szatmár**	Esztró							
		Érkávás							
		Sz. Somlyó							
		Kővár			1.587	705	334		19½
6	**Szeged**	Szegedi t. m.							
		Almási birt.							
7	**Temesvár**	N. Kikinda			290		1.104		
		Összesen			2.036	705	1.438		

	A birtok megnevezése		Terület 1600 □öles		1866.	1867.	1868.	1868-ban esik egy holdra	
			hold	öl	forint	forint	forint	frt	kr
III. Horvátország.									
	Zágráb	Fuzine	23.854		1.199	994	580		02½
		N. Tabor	203		57	52	80		39
Összesítés.									
Magyarország. I. Nagyobb uradalmak.									
1	**Óbuda**		29.634	542	19.239	5.943	4.114		13½
2	**Diósgyőr**		11.822	1393	12.678	11.059	14.733	1	24½
3	**Hradek**		22 647		11.920	6.819	9.479		41½
4	**Ungvár**		18.184	1080	11.111	5.104	6.009		33
5	**Pécska**		103.236	463	108.895	44 444	90.530		87½
6	**Temesvár**		60.548	1483	15.189	8.717	12.416		20½
7	**Lippa**		54.405	1057	4.747	2.263	5.759		10½
8	**Zombor**		30.074	1322	15.175	2.753	249		02
9	**Kula**		19.944	1263	16.366	8.292	2.881		14
10	**Csatád**		87.174	663	3.632	360	5.620		06
		Összesen	437.673	1266	218.952	95.754	151.790		34½
II. Kisebb birtokok.									
1	Államjavak igazgatóságok alatt				9.772	18.019	17.781		
2	Pénzügyigazgatóságok alatt				2.036	705	1.438		
III. Horvátország									
1	Horvátországi birtokok		24.057		1.256	1.046	660		
Főösszesítés.									
1	Magyarországi nagyobb uradalmak		437.673	1266	218.952	95.754	151.790		
2	„ kisebb birtokok				11.808	18.724	19.219		
3	Horvátországi birtokok		24.057		1.256	1.046	660		
		Teljes összeg	461.730	1266	232.016	115.524	171.669		

G. melléklet

(a 15-dik laphoz).

A

mezőgazdászati kezelés alatt levő állambirtokok

jövedelmi összehasonlitása

1862—1868. években.

	Az igazgatóság	Az uradalom vagy birtok megnevezése	Terület 1600 □öles hold	Tiszta jövedelem vagy veszteség átlag 1862—1866 forint	1867 forint	1868 forint
Magyarország.						
I. Nagyobb uradalmak.						
I.	**Óbuda**	**Óbuda** (Visegrád)	12.329	62.668	99.227	122.605
		Szolnok	17.304	19.171	85.244	114.635
		Gödöllő	12.445	házi kezelés alatt van		
II.	**Diósgyőr**	**Diósgyőr**	8.609	46.482	41.238	26.510
		Tokaj	3.213	13.104	31.908	26.797
III.	**Hradek**	**Hradek**	12.493	6.150	1.675	2.893
		Lykava	10.154	23.463	13.366	22.578
IV.	**Unghvár**	**Ungvár**	18.184	23.093	113.746	36.434
V.	**Pécska**	**Pécska**	94.317	481.583	1,185.851	1,014.688
		Ménes	8.919	61.523	87.940	109.731
VI.	**Temesvár**	**Denta**	28.209	77.319	75.491	124.309
		Szt. András	17.944	48.594	68.623	83.333
		Rékas (Bellincz)	14.395	27.805	37.648	56.044

	Az igazgatóság	Az uradalom vagy birtok	Terület 1600 □öles	Tiszta jövedelem vagy veszteség		
				átlag 1862—1866	1867	1868
	megnevezése		hold	forint	forint	forint
VII.	**Lippa**	**Lugos**	22.957	38.831	47.563	43.848
		Facset	20.798	17.080	19.629	19.624
		Lippa	9.952	10.753	43.267	51.903
		Tótvárad	697	3.367	9.763	8.661
VIII.	**Zombor**	**Apatin**	17.289	17.665	44.753	156.629
		Kis Sztapár	12.122	105.317	71.006	130.797
		Baracska	519	2.922	9.226	14.631
		Mindszent	143	**7**	173	2 664
IX.	**Kula**	**Kula**	13.354	107 525	165.506	182.917
		Palánka	5.071	50.386	62.866	74.376
		Óbecse	1.519	3.364	11.135	7.392
X.	**Csatád**	**Csatád**	37.620	34.092	246.871	214 190
		Szőregh	15.047	19.886	145.388	88.151
		N. Becskerek	14.860	31.240	100.200	54.003
		Párdány	19.646		16.140	16.140

II. Kisebb birtokrészek.

	Óbuda	**Pestbudai** kincstár		5.257	14.696	11.015
		Nádorkert	121	**885**	253	801
		Ujpesti Dunarév	113	3.269	5.245	9.392
	Diósgyőr	**Tokaji** hidvám		**1.299**	**1.183**	922
	Pécska	**Aradi** hidvám		4.300	11 720	17.752

	Az igazgatóság	Az uradalom vagy birtok	Terület 1600 □öles	Tiszta jövedelem vagy **veszteség**		
				átlag 1862—1866	1867	1868
	megnevezése		hold	forint	forint	forint
	Temesvár	**Vinga** város		302	315	315
	Zombor	**Ferenczcsatorna**		17.170	7.778	18.339
	Lippa	**Zaránd** (Brád)		1.376	1.806	599
		Pénzügyigazgatóságok alatt.				
1	**Besztercebánya**	Árvaügyészi biztosság		10.182	21.766	17.469
2	**Beregszász**	**Munkácsi** t. m.		210	223	51
		Ungvári		289	80	76
3	**Buda**	**Egri** t. m.		587	542	467
		Szolnoki t. m.		216		216
4	**Debreczen**	**Debreczeni** t. m.		613	669	233
		Nagyváradi uradalom		4.968	7.609	5.053
5	**Szathmár**	**Esztró**		48	187	96
		Érkávás		859	1.133	1.279
		Kővár		5.565	3.585	5.790
		Sz. Somlyó		109	18	86
6	**Szeged**	**Szegedi** t. m.		414	396	220
		Almási t. m.		1.030	1.030	1.030
7	**Temesvár**	**N. Kikinda**		59.850	156.088	216.870

III. Horvátországi birtokok.

	Zágráb	**Fužine**	23.854	4.485	**2.798**	**3.170**
		N. Tábor	203	13.381	5.002	1.370

	Az igazgatóság	Az uradalom vagy birtok	Terület 1600 □öles	Tiszta jövedelem vagy **veszteség**		
				átlag 1862—1866	1867	1868
	megnevezése		hold	forint	forint	forint
	Összesítés.					
	Magyarországi nagyobb uradalmak.					
I.	**Óbuda**	3 uradalom	29.634	81.838	184.471	237.242
II.	**Diósgyör**	2 „	11.822	59.586	73.146	269.487
III.	**Hradek**	2 „	22.647	29.613	15.041	25.471
IV.	**Ungvár**	1 „	18.184	23.093	113.746	36.434
V.	**Pécska**	2 „	103.236	543.106	1,273.791	1,124.419
VI.	**Temesvár**	3 „	60.548	153.018	181.762	263.686
VII.	**Lippa**	4 „	54.405	70.031	120 222	124.036
VIII.	**Zombor**	4 „	30.074	125.897	125.158	304.721
IX.	**Kula**	3 „	19.944	161.275	239.507	264.685
X.	**Csatád**	4 Párdánynyal	87.174	85.218	508.599	372.484
		Összesen	437.673	1,332.674	2,835.443	2,806.487
	Kisebb birtokok.					
	Álladalmi jószágigazgatóság alatti . . .			29.490	40.630	59.135
	Pénzügyi „ „ . . .			84.940	193.326	148.936
	Horvátország.					
	Horváthországi birtokok			17.866	2.204	**1.800**
	Főösszesítés.					
I.	Magyarországi nagyobb uradalmak . . .		412.709	1,332.674	2.835.443	2,806.487
II.	„ kisebb birtokok			114.430	233.956	308.071
III.	Horvátországi birtokok		24.057	17.866	2.204	**1.800**
	Összesen . .			1,464.970	3,071.603	3,112.758

Még átlátszóbbá válik ezen mérlegelés, ha a gazdasági kezelés alatt lévő birtokok tiszta jövedelmét holdakra redukálva állitjuk egymás mellé:

A mezőgazdasági kezelés alatt lévő állambirtokok **holdankénti** jövedelmi összehasonlitása 1862—1868-ig.

	Az igazgatóság	Az uradalom vagy birtok megnevezése	Terület 1600 □öles hold	Egy holdra eső tiszta jövedelem vagy veszteség 1862—1866 frt	kr	1867 frt	kr	1868 frt	kr
Magyarország.									
I Nagyobb uradalmak.									
I.	**Óbuda**	**Óbuda** (Visegrád)	12 329	5	08	8	05	9	94
		Szolnok	17.304	1	10	4	92	6	62½
		Gödöllő	(12.440)	házi kezelés alatt van					
II.	**Diósgyör**	**Diósgyör**	8.609	5	39	4	79	3	08
		Tokaj gazd.	3.213	4	64	9	93	8	33¾
III.	**Hradek**	**Hradek**	12.493	.	49	.	13	.	23
		Lykava	10.154	2	31	1	31	2	22½
IV.	**Ungvár**	**Ungvár**	18.184	1	26	6	25	2	.
V.	**Pécska**	**Pécska**	94.317	5	11	12	80	10	75½
		Ménes	8.919	7	10	9	85	12	30

	Az igazgatóság	Az uradalom vagy birtok	Terület 1600 □öles	Egy holdra eső tiszta jövedelem vagy veszteség					
				1862—1866		1867		1868	
	megnevezése		hold	frt	kr	frt	kr	frt	kr
VI.	**Temesvár**	**Denta**	28.209	2	74	2	67	4	40½
		Sz. András	17.944	2	70	3	82	4	64
		Rékás (Bellincz)	14.395	1	62	2	61	3	89½
VII.	**Lippa**	**Lugos** (Jersnik)	22.957	1	76	2	07	1	47
		Facset	20:798	.	82	.	94	.	94½
		Lippa	9.952	1	02	4	34	5	21
		Tótvárad	697	4	80	14	.	12	40
VIII.	**Zombor**	**Apatin**	17.289	1	10	2	59	9	06
		Kis Sztapár	12.122	8	69	5	85	10	79
		Baracska	519	5	64	17	78	28	19
		Mindszent	143	.	**05**	1	20	18	63
IX.	**Kula**	**Kula**	13.354	11	.	12	39	13	70
		Palánka	5.071	10	55	12	40	14	66½
		Óbecse	1.519	2	21	7	34	4	85½
X.	**Csatád**	**Csatád**	37.620	.	90	6	56	5	69
		Szöregh	15.047	1	32	9	66	5	85½
		N. Becskerek	14 860	2	10	6	74	3	63
		Párdány	19.646						82
		Összesen	437.673	3	22	6	47	6	44

II. melléklet

(a 17-dik laphoz).

A magyar kir. államjavakon történt

bérletváltozások

1867. évi januártól egész 1868. évi juniushó végeig.

Sor-szám	Az uradalom megnevezése		Az 1866. évnek végeig elért bérlet eredmény		Az 1867. illetőleg 1868. évben megtartott árverés eredménye	
	igazgatóság	gazdasági hivatal	frt	kr	frt	kr
			Magyar-			
			I Nagyobb			
I	**Óbuda**	a) **Óbuda** (Visegrád)	29.776	18	33.553	40
		b) **Szolnok**	83.945	28	97.042	5
		c) **Gödöllő**	gödöllői házi kezelés			
		Összesen	113.721	46	130.595	45
II.	**Diósgyőr**	a) **Diósgyőr**	42.444	6	51.378	55
		b) **Tokaj** gazd.	27.713	29	36.928	8½
		Összesen	70.157	35	88.306	63½
III.	**Hradek**	a) **Hradek**				
		b) **Lykava**				
IV.	**Ungvár**	**Ungvár**	63.000		92.733	53
V.	**Pécska**	a) **Pécska**	869.276	71	874.883	80
		b) **Ménes**	87.166	38	90.336	45½
		Összesen	956.443	9	965.220	25½
VI	**Temesvár**	a) **Denta**	177.363		185.608	
		b) **Tem. Szt.András**	115.231	20	127 901	89½
		c) **Rékás** (Bellinez)	17.212	50	27.954	50
		Összesen	309.806	70	341.464	39½
		Oldal	1,513.128	60	1,618.319	72½

Növekedés		Sülyedés		Észrevétel.
frt	kr	frt	kr	
ország.				
uradalmak.				
3.777	22			
13.096	77			
alatt levén a bérföldek jelentéktelenek.				
16 873	99			
8.934	49			
9.214	79½			
18.149	28½			
29.733	53			
5.607	9			A pécskai uradalom csaknem összes földjei jelenleg vannak uj bérbeadás alatt, melytől csak jövőre várható kedvező eredmény; a megkezdett uj bérbeadások e folyó évben már körülbelől 23.000 frt emelkedést mutatnak eddig is.
3.170	7½			
8.777	16½			
8.245				
12.670	69½			
10.742				
31.657	69½			
105.191	66½			

Sor-szám	Az uradalom megnevezése		Az 1866. évnek végeig elért bérlet eredménye		Az 1867. illetőleg 1868. évben megtartott árverés eredménye	
	igazgatóság	gazdasági hivatal	frt	kr	frt	kr
		Átvitel	1,513.128	60	1,618.319	72½
VII.	**Lippa**	a) **Lugos** (Jersnik)	86.110	85	100.167	96
		b) **Facset**	29.284	38	35.033	93
		c) **Lippa**	51.013	47	73.632	34
		d) **Tótvárad**				
		e) **Zaránd**				
		Összesen	166.408	70	208.834	23
VIII.	**Zombor**	a) **Apatin**	62 491	84½	69.232	97½
		b) **Kis Sztapár**	24.450	59	31.809	33
		c) **Baracska**	8 374	90	7.888	30
		d) **Mindszent**	466	40	676	10
		Összesen	95.783	73½	109.606	70½
IX.	**Kula**	a) **Kula**	156.193	98½	203.066	94½
		b) **Palánka**	84.212	25	88.334	86½
		c) **Óbecse** (tiszai ker.)	16.173	41½	16.968	24½
		Összesen	256.579	65	308.370	5½
X.	**Csatád**	a) **Csatád**	67.965	42½	111.361	6
		b) **Szöreg**	103.970	6½	105.269	62½
		c) **Nagy Becskerek**	26.527	49½	79.635	89½
		Összesen	198.462	98½	296.266	58
		Végeredmény	2,230.363	67	2,541.397	83

Növekedés		Sülyedés		Észrevétel.
frt	kr	frt	kr	
105.191	66½			
14.057	11			
5.749	55			
22.618	87			
42.425	53			
6.741	13			
7.458	74			
		486	60	
209	70			
14.309	57	486	60	
45 872	96			
4.122	61½			
794	83			
51.790	40½			
43.395	63½			
1.299	56			
53.108	40			
97.803	59½			
311.034	16			

I. melléklet

(a 17-dik laphoz).

Keveset jövedelmező állami földek kimutatása.

Sor-szám	Az állambirtokok megnevezése		Szerződéses szőlő		Censualis szőlő		Dézmás szőlő		Gyümölcsös kert	
	igazgatóság	gazdasági hivatal	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl

Magyar-

I. Nagyobb

I.	**Óbuda**	a) **Óbuda**	Rendezésen nem							
		b) **Szolnok**	„ „							
		c) **Gödöllő**	„ „							
II.	**Diósgyőr**	a) **Diósgyőr**	Rendezésen nem							
		b) **Tokaj** gazd.	„ „							
III.	**Hradek**	a) **Hradek**	Rendezésen nem							
		b) **Lykava**	„ „							
IV.	**Ungvár**	**Ungvár**	Rendezésen nem							
V.	**Péoska**	a) **Péoska**							43	1366
		b) **Ménes**								
		Összesen							43	1366
VI.	**Temesvár**	a) **Denta**	251	436			187	1303		
		b) **Tem. Szt. András**	273	1167			606	144	11	570
		c) **Rékás**					119	80	718	428
		Összesen	525	3			912	1527	729	998
		Oldal	525	3			912	1527	773	764

Epreskert		Censualis föld		Kivágás föld		Szorgalmi föld		Posta föld		Maradvány föld		Téglavető föld		Összesen	
hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl

ország.

uradalmak.

menvén még keresztül, ismeretlen.

" " " "

" " " "

menvén még keresztül, ismeretlen.

" " " "

menvén még kercsztül, ismeretlen.

" " " "

menvén még keresztül, ismeretlen.

														43	1366
		262	120											262	120
		262	120											305	1468
5	232			2439	896	549	4	137	966			13	604	3583	1241
12	895			56	1354	321	784	68				55	526	1405	640
				523	471			136	650			7	782	1504	811
17	1127			3019	1121	870	788	342	16			76	312	6493	1092
17	1127	262	120	3019	1121	870	788	342	16			76	312	6799	978

Sor-szám	Az állambirtok megnevezése		Szerződéses szőlő		Censualis szőlő		Dézmás szőlő		Gyümölcsös kert	
	igazgatóság	gazdasági hivatal	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl
		Átvitel	525	3			912	1527	773	764
		a) **Lugos** (Jersnik)					50	1374	55	1540
		b) **Facset**					15	800	104	1390
VII.	**Lippa**	c) **Lippa**			321	301	673	660	763	1564
		d) **Tótvárad**								
		e) **Zaránd**								
		Összesen			321	301	739	1234	924	1294
		a) **Apatin**					357	741		
VIII.	**Zombor**	b) **Kis Sztapár**					1718	140	2	1529
		c) **Baracska** (Szánt.)	769	330						
		d) **Felső Mindszent**								
		Összesen					2075	881	2	1529
		a) **Kula**					3959	46		
IX.	**Kula**	b) **Palánka**					737	497		
		c) **Óbecse** (Tiszai k. k.)						1000		
		Összesen					4696	1543		
		a) **Csatád**					455	560		
X.	**Csatád**	b) **Szőregh**					319	268		
		c) **N. Becskerek**			148	1428	579	1522		
		Összesen			148	1428	1354	750		
		Főösszeg	1294	333	470	129	9779	1135	1701	387

Epreskert		Censualis föld		Kivágás föld		Szorgalmi föld		Posta föld		Maradvány föld		Téglavető föld		Összesen	
hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl
17	1127	262	120	3019	1121	870	788	342	16			76	312	6799	978
				284	1071	2732	713	135		186	916	20	400	3583	1241
6				266	1098	683	1383	136						1212	1471
		1313	38					136		208	1110			3416	473
6		1313	38	551	569	3416	496	407		395	426	20	400	8212	1585
														357	741
														1721	69
														769	330
														2847	1140
								248	1377	358	482			4566	305
														737	497
															1000
								248	1377	358	482			5304	202
				4179	1571	847	1270	68				16	100	5567	301
				66	852	6	400					6	504	398	424
				437		667	364	68				20		1921	114
				4683	823	1521	634	136				42	604	7886	839
23	1127	1575	158	8254	913	5808	318	1133	1393	753	908	138	1316	31.050	1544

K. melléklet

(a 18-dik laphoz.)

A mezőgazdászati állambirtokokon a semmit sem jövedelmező földek

kimutatása.

Sor-szám	A mezőgazdászáti állambirtokok megnevezése		Parlag szölő		Kegyuri föld		Többlet föld	
	igazgatóság	gazdászati hivatal	hold	öl	hold	öl	hold	öl
			Magyar-					
			Nagyobb					
I.	**Óbuda**	a) **Óbuda** (Visegrád)			Rendezésen		nem	
		b) **Szolnok**			„		„	
		c) **Gödöllő**			„		„	
II.	**Diósgyör**	a) **Diósgyör**			Rendezésen		nem	
		b) **Tokaj** gazd.			„		„	
III.	**Hradek**	a) **Hradek**			Rendezésen		nem	
		b) **Lykava**			„		„	
IV.	**Ungvár**	**Ungvár**			Rendezésen		nem	
V.	**Pécska**	a) **Pécska**						
		b) **Ménes**	528	110				
		Összesen	528	110				
VI.	**Temesvár**	a) **Denta**			25	.	1493	952
		b) **Tem. Szt. András**			927	1227	467	384
		c) **Rékás** (Bellincz)			805	1561	217	1490
		Összesen			1758	1188	2178	1226
		Oldal	528	110	1758	1188	2178	1226

Jobbitmányok		Haszontalanok, vizfenekek, vizmosások		Terméketlenek, utak, árkok		Összesen		Észrevétel.
hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	

ország.

uradalmak.

menvén még keresztül, ismeretlen.

" " " "

" " " "

menvén még keresztül, ismeretlen.

" " " "

menvén még keresztül, ismeretlen.

" " " "

menvén még keresztül, ismeretlen.

				1846	94	1846	94	
				100	1480	628	1590	
				1946	1574	2475	84	
410	178	903	1450	1572	1523	4405	903	
331	1353	1406	523	4198	199	7331	486	
		855	287	1342	1055	3221	1193	
741	1531	3165	660	7113	1177	14958	982	
741	1531	3165	660	9060	1151	17433	1066	

Sor-szám	A mezőgazdászati állambirtokok megnevezése		Parlag szölő		Kegyúri föld		Többlet föld	
	igazgatóság	gazdászati hivatal	hold	öl	hold	öl	hold	öl
		Átvitel	528	110	1758	1138	2178	1226
VII.	**Lippa**	a) **Lugos** (Jersnik)			766	1536		
		b) **Facset**			258	1091	1	550
		c) **Lippa**						
		d) **Tótvárad**						
		e) **Zaránd**						
		Összesen			1025	1027	1	550
VIII.	**Zombor**	a) **Apatin**			397	600		
		b) **Kis Sztapár**			343	1025	39	1400
		c) **Baracska** (Szántova)			322	637		
		d) **Mindszent**						
		Összesen			1063	662	39	1400
IX.	**Kula**	a) **Kula**			691	932		
		b) **Palánka**			946	134		
		c) **Óbecse**						
		Összesen			1637	1066		
X.	**Csatád**	a) **Csatád**			553	85	454	1176
		b) **Szőregh**			242	637	815	979
		c) **N. Becskerek**			200			
		Összesen			995	722	1270	555
		Főösszeg	528	110	6480	1465	3490	531

Jobbitmányok		Haszontalanok, vizfenekek, vizmosások		Terméketlenek, utak, árkok		Összesen		Észrevétel.
hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	
741	1531	3165	660	9060	1151	17,433	1066	
		1132	54	2038	926	3937	916	
168	200	1128	948	441	194	2015	1383	
				1152	1477	1152	1477	
186	200	2260	1002	3632	997	7106	576	
		2943	575	1254	1100	4595	675	
		46	680	2357	589	2787	494	
		103	200	552	1200	978	437	
		3092	1455	4164	1289	8361	6	
		408	415	3690	561	4790	308	
		1402	672	2483	97	4831	903	
		1810	1087	6173	658	9621	1311	
2633	1420	334	191	3882	1132	7858	804	
		17	322	550	876	1625	1214	
317	1247	57	312	168	762	743	721	
2951	1067	408	825	4601	1170	10 227	1139	
3879	1198	10738	229	27.633	465	52.750	898	

I. melléklet

(a 20-dik laphoz.)

A magyar királyi állambirtokok tagositási kimutatása.

Magyarország		Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, m lyekben az urbéri rendezési ügy													Jegyzet.
	államjavak igazgatósága			még meg sem kezdetett	előmunkálat			egyesség			itélettel elláttatott			végrehajtás			
					alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	jóváhagyatott		I. bir/ságu	II. bir/ságu	III. bir/ságu	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	
									a felsőbb hatóság által	a kir. itélőtábla által							
diósgyöri	óbudai	Óbuda	11	1	7			1		1				1			
		Visegrád	6	4				1							1		
		Gödöllő	4													4	
		Diósgyőr	16	1	1			13					1				
		Tokaj	5	2	1			1					1				

Magyar országi		Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy													Jegyzet.
				még meg sem kezdetett	előmunkálat			egyesség			itélettel elláttatott			végrehajtás			
					alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	kötttetett	jóváhagyatott a felsőbb hatóság által	jóváhagyatott a kir. itélötábla által	I. birósági	II. birósági	III. birósági	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	
pécskai	hradeki	Hradek	10		1		3	6									
		Lykava	23		9		2	6	1	4				1			
	ungvári	Ungvár	69		3		8	6	2	4	1			20	18	7	
		Pécska	8		4		3							1			
		Ménes Sz. Anna	12	2	6	1	2							1			

Ország	államjavak igazgatósága	Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy													Jegyzet.
					elömunkálat			egyesség			itélettel elláttatott			végrehajtás			
									jóváhagyatott								
				még meg sem kezdetett	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	a felsöbb hatóság által	a kir. itélőtá la által	I. biróságu	II. biróságu	III. biróságu	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	
Magyar	temesvári	Denta	14	1	2	1					1				1	3	A többi 5 községben az uradalmi birtok egy tagban van.
		Rékas	18	13	5												
		Szt. András	16	5	3		2					3				3	
	lippai	Tótvárad	17	3	10	1		3									
		Lippa	13	10	1		1		1								

Ország	államjavak igazgatósága	Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy: még meg sem kezdetett	előmunkálat: alatt áll	előmunkálat: befejeztetett	előmunkálat: meghitelesittetett	egyesség: köttetett	egyesség: jóváhagyatott: a felsőbb hatóság által	egyesség: jóváhagyatott: a kir. itélőtábla által	itélettel elláttatott: I. biróságu	itélettel elláttatott: II. biróságu	itélettel elláttatott: III. biróságu	végrehajtás: alatt áll	végrehajtás: befejeztetett	végrehajtás: meghitelesittetett	Jegyzet.
Magyar	lippai	Facset	30	26	2		2										
		Lugos	33	26		2	5										
	zombori	Szántova-Baracska	8				2	2	2						1	1	
		Apatin	10	1			5	1								3	
		Kis Sztapár	8		1		6	1									

Magyarország államjavak igazgatósága	Uradalom	Az uradal. kebelezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy														Jegyzet.
			még meg sem kezdetett	előmunkálat			egyesség			itélettel elláttatott			végrehajtás				
				alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	jóváhagyatott a felsőbb hatóság által	jóváhagyatott a kir. itélőtábla által	I. bíróságu	II. bíróságu	III. bíróságu	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett		
Kulai kerület	**Kula**	17				8		1					2	1	5		
	Palánka	13				9	2				1				1		
Tisza kor. kerület	**Óbecse**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	A mezőgazdászati uradalmak összege	361	95	56	5	58	43	7	9	2	4	1	27	22	27		
Selmecz	**Besztercze**	10					10										
	Bóoza	2		2													

Magyarország államjavak igazgatósága	Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, melyekben as urbéri rendezési ügy														Jegyzet.
			még meg sem kezdetett	előmunkálat			egyesség			itélettel elláttatott			végrehajtás				
				alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	jóváhagyatott		I. bíróságu	II. bíróságu	III. bíróságu	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett		
								a felsőbb hatóság által	a kir. itélőtábla által								
selmeczi főbánya gróf. hivatal	Libethbánya	2	2														
	Lipcse	20		8			5						5	2			
	Pjerg	5		1			1							2	1		
	Revistye	18		1			1	1						14	1		
	Stubna	14	9				5										

Magyarország		Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy														Jegyzet
				még meg sem kezdetett	elömunkálat			egyesség			itélettel elláttatott			végrehajtás				
					alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	jóváhagyatott		I. birósági	II. birósági	III. birósági	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett		
									a felsöbb hatóság által	a kir. itélötábla által								
	selmeczi föbánya grófi hivatal	Szászkö	14											2	12			
		Tiszoloz	2		1									1				
		Zólyom	20			7		1						1	8	3		
	szomolnoki	Szomolnok te'epitv. együtt	6				1	1								4		
	soóvári	Soóvár	7				1							1		5		

Erdély	Magyarország	Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy														Jegyzet.
				még meg sem kezdetett	előmunkálat			egyesség			itéiettel elláttatott			végrehajtás				
					alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	jóváhagyatott		I. bírósági	II. bírósági	III. bírósági	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett		
									a felsőbb hatóság által	a kir. ítélőtábla által								
kolozsvári	államjavak igazgatósága																	
	soóvári	**Keczer Peklin**	10	2										1		7		
	nagybányai	**Nagybánya**	12	1	2			9										
		Oláh Lápos	3	3														
	máramarosi	**Máramaros**	89		81	4	3									1		
kolozsvári		**Zalathna**	9	7	2													

Erdély országnak kolozsvári államjavak igazgatósága	Uradalom	Az uradal. kebelezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy															Jegyzet.
			még meg sem kezdetett	előmunkálat			egyesség			itélettel eliáttatott			végrehajtás					
				alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	jóváhagyatott		I. bírságu	II. bírságu	III. bírságu	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett			
								a felsőbb hatóság által	a kir. itélőtábla által									
	Topánfalva	12	4	7	1													
	Offenbánya	5		5														
	Vajda Hunyad	16	2	5				9										
	Fogaras	7	7															
	Orlát		1															
	Rakovitza		1															
	Sinna		1															

Ország	államjavak igazgatósága	Uradalom	Az uradal. keblezett községek száma	Azon községek száma, melyekben az urbéri rendezési ügy													Jegyzet.
				még meg sem kezdetett	előmunkálat			egyesség			itélettel elláttatott			végrehajtás			
					alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	köttetett	jóváha gyatott: a felsőbb hatóság által	jóváha gyatott: a kir. itélőtábla által	I. biróságu	II. biróságu	III. biróságu	alatt áll	befejeztetett	meghitelesittetett	
Erdély	kolozsvári	Kudsír		1													
		Krakkó		1													
		Tibor		1													
		Hátszég		1													

M. melléklet

(a 27-dik laphoz.)

A

mr. kir. államjavak jövendőbeli kezelésére

nézve

rendszabályok.

Rendszabályok

a magyar királyi államjavak jövendőbeli kezelésére nézve.

Ezen rendszabályok czélja, a magyar kir. államjavaknak kezelésénél oly rendszert állapitani meg, melynélfogva az államjavak aránylagos és biztos jövedelmet hozzanak;

az államjavakból folyó jövedelemnek növekedése a jószágok értékének és jövedelmének emelkedéséhez aránylag, a kincstár részére jövőre is biztositassék; végre

oly haszonbérrendszernek behozatala, mely okszerü gazdálkodás vitelét tévén lehetővé, az államjavakban fekvő tőkeérték csökkenése nélkül legyen kivihető.

Átalános szabályok.

Hogy az államvagyon jövedelme biztositassék, a házi kezelés helyett, mint átalános elv, egy okszerü haszonbérleti rendszernek behozatala tartatik legczélszerübbnek.

2. Az államjavaknál a haszonbérleti rendszer hozatván be, a házi kezelés kivételképen csak ott fog alkalmaztatni, a hol példánygazda-

ságok törzs állattenyésztések, állat- és növény-honositások, más rokon czélt eszközlő telepek és kisérleti telkek, a házi kezelést teszik szükségessé.

3. Kivételnek a haszonbérrendszerbél az összes államerdőségek, melyek jövőre is házi kezelés alatt maradnak.

4. A haszonbérletek ugy szervezendők, hogy a kincstár számára, a helyi körülmények szerint a lehető legnagyobb tiszta jövedelmet hozzák; de mégis

a földerő fentartását biztositsák, sőt a földtőkét értékében gyarapitsák; — a mellett

a földmiveléssel foglalkozóknak szélesebb tért engedjenek hasznos munkásság kifejtésére.

5. Az eddig szokásban volt egész uradalmaknak, vagy kisebb birtoktesteknek tömeges egy haszonbérbe-adása jövőre megszünik s ha csak a helyi körülmények nem kivánják, nagyobb birtoktestek egy bérletbe nem adatnak.

6. Kétféle haszonbérleti rendszer állapittatik meg:

a rendes bérlők (farmerek) számára nagyobb területü bérletek önálló gazdasággal;

a vidéki gazdák számára pedig kisebb területü kerti bérletek.

7. A nagyobb területü bérletek azon szempontból, hogy az egyes haszonbérlő családoknak illő megélhetést, jutalmazó keresetet és megtakaritást nyujthassanak; a körülmények szerint 200 catastrális holdtól 1000 holdig változó nagyságu bérletekre osztandók be.

A mennyiben azonban a kincstárnak bizonyos pontokon tetemesebb mennyiségü gazdasági épületjei vannak, hogy a bérlő a kincstárnak, ezen meglévő vagyonát jó karban tarthassa és kellőleg kihasználhassa, az épületeknek megfelelő földmennyiség, a fenn megállapitott maximumon tul is engedélyezhető.

8. Mindenütt, a hol olyan viszonyok vannak, hogy nagyobb városok, vállalkozó szellemü községek, gyárak, iparüzletek, folyók és vizcsatornák közelléte folytán, a kincstárra nézve nagyobb bérösszeg remélhető: ily

helyeken és körülmények között kis bérletek, vagy is kerti gazdaságok alakitandók, melyek körülbelül 5 holdas kis részletekre osztandók be, hogy azokon a vidékbeli vállalkozók, mintegy konyha-kertészeti gazdaságot üzhessenek.

9. Az urbéri rendezések a legerélyesebben eszközlendők s ennélfogva minden egyes kincstári igazgatónak különös gondja legyen arra, hogy ott, a hol a tagositás és legelő elkülönités folytán, a kincstár birtokába uj birtokrészek esnek, ezekre nézve azonnal térképezett javaslat készittessék, arra ügyelve, hogy az uj birtokrészek, az uradalom többi bérleményeivel összhangzó bérrészletekre legyenek beosztva.

10. Mindott, a hol a rónaságon, jó talaju földön aránytalanul csekély jövedelmet hajtó egyes erdőrészek vannak, melyeknek megőrzése nehéz és kezelésük költséges, — nagyobb jövedelmezés tekintetéből kiirtandók lévén — ezen erdőségek kiirtása, valamint azoknak a többi bérlemények közzé beosztása tárgyában, a kincstári igazgatók okadatolt és térképezett javaslatot terjesszenek fel.

11. Mindazon bérrészlet, mely biztosan felmérve nincs, a bérbeadás előtt a kincstári mérnök által felelősség terhe alatt felmérendő.

Nagy bérletek.

12. A nagy bérletek terjedelme mulhatatlanul szükségessé teszi, hogy azokon egy a czélnak és térmennyiségnek megfelelő gazdasági major állittassék fel, hogy a haszonbérlő a kibérelt birtokot saját erejével maga mivelhesse s a gazdaság rendszeres folytatása végett cselédjeivel, munka és igaerejével maga is a bérleten lakhasson.

13. A bérbirtokon meglévő kincstári épületek tatarozását és teljes karbani tartását a bérlők saját költségükön tartoznak eszközölni.

14. A bérbirtokon meglévő kincstári épületek, faültetések s egyéb befektetések, leltári felvétel és becsári jegyzék mellett adandók át a bérlőnek; melyeket a bér leteltével, a leltárnak megfelelő karban és értékben tartozik visszaadni, ennélfogva

valahányszor egy kincstári épületekkel ellátott bérlet kiadatik, az épületek mindig jó karba teendők s ugy adandók át; — a bérlő hasonló karban tartozik azokat átadni.

15. A kincstári épületeket, illetőleg azok éleghető részeit, a haszonbérlő saját költségén tartozik valamelyik hazai jó hitelü biztositó társulatnál tűz ellen biztositani s a biztositó kötvényt a kincstári igazgatóságnál letenni.

Égés esetében, az épületeket, az előbbi jó karba visszaállitani a bérlő köteles; ehez képest a biztositás folytán, az illető biztositó intézet által fizetendő összeget, az épületek helyre állitására fogja forditani.

16. Jövőre a kincstár semmiféle gazdasági épületek épitésébe sem bocsátkozik, hanem

minden bérlő köteles a bérteten annyi és oly kiterjedésü épületeket felállitani, a mennyi az okszerü gazdaság vitelére szükséges — és ezen épületek 20 év lejárta után, minden beszámitás nélkül, jó karban a kincstár birtokába mennek át.

17. Köteles a bérlő a bérbirtok határaira szigoru felelősség mellett felügyelni s a történhető sérelmet a kincstári igazgatónak azonnal feljelenteni és ha az ő hanyagsága, vagy mulasztása folytán kár támadt, minden kárt és költségeket tartozik megtéritени.

18. Köteles a bérlő bérbirtokát az első évben saját költségén árokkal körülvenni s azt folytonosan jó karban tartani.

19. Köteles a bérlő bérbirtokát a vidékben diszlő élőfákkal körülültetni, a gazdasági major körül fásitani, a major körüli kertekben gyümölcsös fákat ültetni és mindezeket folytonosan gondozni.

A faültetvények felnövén, a kincstári igazgató fogja elrendelni azon módot, mely szerint azok vágásokra felosztandók, a vágásokban eső részletben a fának felhasználása a bérlőket illeti.

20. Kötelesek a haszonbérlők bérleteiken okszerü gazdasági rendszert behozni s ott, hol a természetes kaszálók a szántóföldekkel kedvező arányban nem állanak, állandó zöldtakarmánnyal (luczerna, lóher, baltaczin) a bérlet 12%-ját folytonosan jó karban tartani, a bérletváltozással ugyanannyit jó karban átadni.

21. A bérbirtokon termelt takarmány féléket, szénát, szalmát, polyvát sat. eladni vagy elégetni nem szabad, hanem a bérlő köteles, magán a birtokon felétetni, alomnak használni s a czélszerüen kezelt trágyát a bérleti birtokra forditani.

22. Al-haszonbérlet semmi szin alatt meg nem engedtetik.

23. Részes mivelés alá egyedül a tavaszi kapás növények adhatók ki.

24. Oly régi bérlő, ki a multra nézve hátralékban van, uj kincstári bérletbe semmi szin alatt sem bocsátható.

25. Bérelengedésnek semmi szin alatt és semmi körülmények között helye nincs; terméketlenség, vagy bárminemü elemi s egyéb csapások, ép oly kevéssé jogositják bérlőt bérelengedésre, mint azon rendkivüli körülmény, ha legfelsőbb rendeletek folytán, a bérbeadó uradalom adóelengedésben részesülne.

26. A bérbirtokon királyi kisebb haszonvételi jogot a bérlőnek gyakorolni nem szabad.

27. Jogosult közlekedési utakat, melyek a haszonbérbirtokon keresztül vonulnak, ide értve a határutakat, bérbevevőnek tilalmazni vagy elzárni nem szabad; ellenben

a kincstár engedélye nélkül uj utakat, melyek közlekedési utakká válhatnának, bérlőnek nyitni nem szabad.

28. Az államadót és földtehermentesitési járulékot a kincstár fizeti; minden egyéb a birtok utján járó terhek, minden beszámitás nélkül, egyedül a haszonbérlőt terhelik.

29. Miután a haszonbérlők azon kötelezettséget vállalják magukra, hogy a földerejének kimélésével okszerü gazdálkodást fognak folytatni s e czélból kellő mennyiségü takarmányt termeszteni, elegendő marhát tartani s a szükséges trágyamennyiséget előállitani; sőt mindezekhez, ha a megkivántató gazdasági épületek hiányoznának, azokat ingyen és beszámitás nélkül tartoznak felépiteni; ennélfogva az eddig gyakorlatban volt rövid idejü haszonbérletek helyett, melyeknél okszerü gazdálkodást várni nem lehetett, hosszabb idejü haszonbérletek hozatnak be, melyeknek tartama 20 évre állapittatik meg.

30. Hogy a hosszu idejü haszonbérletek a birtoknak időközbeni értékemelkedésével folytonosan összhangzásban legyenek és igy, hogy a kincstár a birtokok értékemelkedésével párhuzamban, évről évre nagyobb jövedelemben részesüljön, — föként pedig, hogy a bérverseny minél nagyobb legyen s a kincstári bérlőket minél jobban meglehessen válogatni: a bérletek nem egyszerre tömegesen adandók bérbe, hanem olyformán kell beosztani, hogy az uradalmak egyes részletei évenkint ujabb bérbeadás alá kerüljenek.

31. Ennek eszközölhetése végett minden kincstári igazgató indokolt tervezetet köteles készíteni aziránt, hogy minden egyes uradalomra nézve czélszerüen mikép eszközölhető a bérletek beosztása, illetőleg az átmenet, melynélfogva már most meglehessen kezdeni a hosszabb idejü bérleteket.

Ezen javaslatot és térképekkel ellátott beosztást az illető kincstári igazgatók megállapitás és jóváhagyás végett mielőbb kötelesek felterjeszteni.

Kis bérletek.

32. A kis bérletek térmennyisége 5 holdban állapittatik meg, azonban a helyi körülmények szerint a belterjesebb kert ipar fejlesztésére ösztönt és tért kivánván nyujtani, a kis bérletek apróbb részletekre is eldarabolhatók; mig más részről

munkásabb, iparkodóbb és elég biztositékot nyujtó vállalkozóknak megengedhető, hogy vagyon és munka erejükhöz képest több egymás mellett fekvő bérrészletet is kibérelhessenek.

33. Miután a kerti ipar üzlet folytonos termelést feltételez, a föld javitásának is a termeléshez arányitottnak kell lenni, — ennélfogva a kis bérletek egyharmad része minden évben, vagyis ugyanazon tér, minden harmadik évben ujra megtrágyázandó.

A trágya forgást kötelesek a kerületi ispánok szigoruan ellenőrizni.

34. A kis bérletek bértartama rendesen 3—6 évre állapittatik meg, azonban ha a helyi hörülmények és a kincstár érdeke ugy kivánná 9 vagy 12 évre is kiterjeszthető.

35. Hogy a bérverseny minél nagyobb legyen, de meg, hogy az iparkodó vállalkozásnak évente nyiljék alkalom bérlethez juthatni: a kisbérleteket nem mind tömegesen egyszerre kell haszonbérbe adni, hanem 12 csoportulatra kell beosztani és ugy adni haszonbérbe, hogy a bérletek $^1/_{12}$ része minden évben ujra bérlet alá kerüljön.

36. A kis bérletek béridő kezdete october 1-je azon kikötéssel: hogy a haszonbér változásnál

az uj bérlőnek előmunkálatok megtételére a bérterület fele már september 1-jén átengedendő; ellenben

a bérletből kilépőnek utó-növényei kiszedésére s elárusitására november 1-ig a bérlettér fele rendelkezésére hagyandó.

37. A kis bérleteknél a bérilletőség félévenkint előre, oktober 1-sö és aprilis 1-én fizetendő.

Bérkiadási rendszabályok.

38. A haszonbérbeadás nyilvános árverés, illetőleg irásbeli zárt ajánlat utján eszközlendő.

A kis bérletekre nézve a bérbeadás fél évvel előbb mindig a helyszinén nyilvános árverés utján, előlegesen tett számitás alapján eszközöltetik; —

ezen kiszámitásnál tekintettel kell lenni arra, hogy mikép lehet a haszonbérbeadást a vidékbeli viszonyok szerint a lehető legkedvezőbben eszközölni.

A nagy bérleteknél az uj bérbeadás egy évvel előbb a hivatalos hirlapok utján közhirré teendő, azon határidőnek megjelölése mellett, a meddig a bérleni szándékozók irásbeli lepecsételt ajánlataikat, a bánatpénzek mellé rekesztése mellett, benyujtani tartoznak, tetszésükre hagyatván a vállalkozóknak, ajánlataikat akár a legközelebb lévő pénzügyi vagy uradalmi igazgatóságokhoz, akár egyenesen a pénzügyministeriumhoz benyujtani.

Letelvén az ajánlatok benyujtására kitüzött határnap, az eddig beér-

kezett ajánlatok a pénzügyministeriumnál összegyüjtetvén, az e czélra kiküldött bizottság által fognak felbontatni és megvizsgáltatni.

Az ajánlatok feletti határozat hozatalánál nemcsak az ajánlat feltételei, hanem azon személyes biztositék is tekintetbe veendő, melyet az illető ajánlattevő szakképzettsége, tevékenysége, pontos és rendes fizetési képessége tekintetében nyujtani képes.

Az ilyen nagyobb bérletek rendszerint irásbeli ajánlatok utján fognak ugyan kiadatni; azonban lehetnek oly viszonyok, melyeknélfogva a szabálytól eltérőleg, a ministerium elrendelheti a helyszinén való nyilvános árverést.

39. A bérbeadások a bérkezdetét egy évvel megelőzőleg, a bérrészletek pontos és kimeritő megismertetésével s a feltételek tisztán érthető körülirásával országszerte hirdetendők, hogy a közönség az illető birtokok bérbeadás ideje és tartama, továbbá a bérlet terjedelme és tájfekvéséről, a miveleti ágak arányáról jó eleve értesüljön s ezáltal a bérbeadás körül lehető legnagyobb versenyt idézve elő, a kincstári birtokok jövedelme minél magasabb fokra emeltessék; — e mellett a bérletre vonatkozó minden részletezések az illető hivatalokban betekintés végett pontosan kitüntetendők és nyilván tartandók.

40. Hogy a bérlemények béridejének lejárata mindenkor a központban is nyilvántartathassék: kötelességük a kincstári igazgatóságoknak, minden évben aprilis hóban, vagyis az uj bérlet kezdete előtt egy és fél évvel, a következő évben lejárandó bérletek rovatos kimutatását, a szükséges javaslatok kiséretében felterjeszteni.

41. A bérbiztositék: készpénz, magyar vasuti állam-kötvény, a magyar földhitelintézet záloglevelei, vagy elfogadható jelzálog lehet.

E mellett főfigyelem forditandó: a régi bérlőknél arra, hogy mikép feleltek meg eddigi bérleti kötelezettségeiknek; az uj bérlőknél a szakképzettség és munkaképességen felől még arra is, hogy képesek-e a bérbirtokot kellően felszerelni s a szükséges gazdasági épületeket mielőbb felállitani?

A kisbérleteknél a bérilletőség félévenkint előre fizettetvén, bérbiztositékra szükség nincs.

A nagy bérleteknél a bérilletőség negyedévenkint előre fizettetvén, a bérbiztositék ezenfelől az évi bérilletőség egy negyedét képezi, mely negyedévi bérilletőség az uradalmi pénztárba kamat nélkül tétetik le; a leszámitolás a bérlet megszünése utolsó negyedévben eszközlendő.

42. Bérbevevőt az árverési jegyzőkönyv ajánlati okmány, illetőleg szerződés aláirása rögtön kötelezi, mig a kincstárra csak a felső jóváhagyás keltétől válik az kötelezővé.

43. Az épületek, földek, faültetések sat. leltárszerü leirása és becsértéki jegyzéke a szerződésnek kiegészitő részét képezi s a bérlő és hitvese által ép ugy aláirandók, mint maga a haszonbéri szerződés.

44. A bérletidő kezdete october 1-sö napja azon nyilvános kikötéssel, hogy a haszonbér változásnál:

az uj bérlőnek előmunkálatok megtételére illetőleg őszi takarmány termelésre a bérterület 10%-a az aratás után azonnal átengedendő; — ellenben

a bérletből kilépőnek utóteendői bevégzésére és terményei értékesitésére illő hely és tér egész a következő tavaszig engedélyezendő.

45. Ha a törvényhozás által a kincstári birtokoknak valamely része eladás alá tüzetnék: az esetben egy évi felmondás után a haszonbérleti szerződés megszünik.

46. Ha vasutak épitése, csatornák készitése, vagy más hasonló természetü czélok végett a bérletnek valamely része kisajátitás alá kerül, a kisajátitott területnek mennyisége kiszámittatik és azon arányban, mely arányban ezen kisajátitott terület az összes bérlet-területhez áll, a bérösszeg le fog számittatni.

47. Ha valamelyik bérlő a bérszerződésben kitüzött határidőn tul 8 nap alatt a bérfizetést nem teljesiti, — vagy a bérszerződésben kikötött egyéb feltételeknek eleget nem tesz: jogában áll a kincstárnak, követelésének érvényesitése mellett, a bérszerződést felmondottnak tekinteni és a bérletet visszavenni.

Egyébiránt a bérlő magát arra is tartozik kötelezni, hogy minden a birtokba tett beruházás az összes függő termés s a birtokon találtató ingó-

ságokra nézve a kincstárnak kézi zálogjogot enged, minélfogva kincstári követelés fejében a végrehajtás egyenesen azokra vezethető.

Mellékletek.

48. A haszonbéri szerződéseknek megkötésére nézve A. betü alatt egy általános minta állapittatott meg azon megjegyzéssel: hogy a helyi viszonyokhoz képest pótlólag egyes pontok változást szenvedhetnek.

49. A haszonbéri szerződés eredeti és hiteles másolatu példányaira megkivántató bélyegdijakat a haszonbérbevevő tartozik viselni.

50. A kincstárnak a helyszinén kinnlévő alsóbb rendü hivatalnokai a bérlők és bérletek irányában a B. betü alatt mellékelt utasitás szerint kötelesek eljárni.

Kelt Budán, 1868. évi augustus.

N. melléklet

(a 27-dik laphoz).

A

magyar királyi államjavak bérbeadásáról

haszonbéri szerződés

mintája.

Gazdasági

haszonbéri szerződés.

Mely egyrészről . . . . . mint haszonbérbeadó, másrészről . . . . . lakos, mint haszonbérbe vevő közt a nagyméltóságu magyar kir. pénzügyministerium jóváhagyásának fentartásával, illetőleg annak Budán . . . évi . . . . . hó . . . napján, . szám alatt kelt intézvénye értelmében köttetett, — mint következik:

1. A . . . királyi . . . . uradalom birtokához tartozó, ... megyében, ... határban fekvő, ... szám alatti . . . . négyszegölével számitott . . . . . hold föld . . . . . i lakosnak és nejének született . . . . . haszonbérbe adatik, azon nyilvános kikötéssel: hogy bérlő és neje a bérlet tartama alatt a bérlet tárgyát képező birtokot egyedül a szerződésben meghatározott módon vannak jogositva használni.

2. A haszonbérlés kezdődik 18 . -ik évi . . . . hó 1-ső napján és tart egymásután következő . . . évig, tehát szakadatlanul 18 . -dik évi . . . . hó . napjáig bezárólag, olyképen, hogy ezen . . . . . a haszonbérbevevő . . . . . i lakost és hitvesét az aláirás keltétől kezdve azonnal és egyetemleges kötelezettség mellett teljes jogerővel kötelezi, a haszonbérbe adófélre nézve azonban csak a kikötött kir. pénzügy-

ministeri jóváhagyás napjától kötelező; miért is a bérbevevő házastársa ezen szerződést szintén aláirni tartozik és a bérbevevő a mennyiben a bértartama alatt nősülne, — neje e szerződést a történt házasság után egy hó alatt pótlólag aláirni köteles — és ha neje ezen aláirást megtagadná, a 25-ik pont b) alatti jegyzetének értelmében — a szerződés megszüntetésének, szükség esetében az ujpolgári perrendtartás 93. §-ának c) pontja szerint sommás birói eljárás utján eszközlendő haszonbérből kimozditásnak leend helye.

Megjegyeztetik egyébiránt, hogy a felmondási jogról mind a két fél lemond, — kivéve, ha a 22-ik és 24-ik pontban körülirt eset fordul elő.

3. Az évi haszonbér . . . . □öles holdanként

a) 18 . évi . . . . hó 1-től kezdve 18 . évi . . . hó végeig évenkint . . frt . kr oszt. ért. vagyis

b) 18 . -ik évi . . . . hó 1-től kezdve évnegyedenkint . . frt . kr, azaz . . . . . forint . . krt . . . köteles bérlő előre mindig az illető évnegyedek, tehát minden évi . . . . . hó első napján folyó pénzben, az ez idő szerinti pénzlábnak megfelelőleg a . . . . kikötött kir. pénztárba befizetni, illetőleg saját költségén beszolgáltatni.

4. A bérbevevő tartozik — a kincstár ezen szerződésbeli követeléseinek biztositása végett azon összeget, melyet a bérlemény felett tartott árveréskor, vagy ajánlati tárgyaláskor bánatpénz fejében lefizetni köteles volt, a fenebbi 3-ik pontban meghatározott egy évi haszonbérnek ¼ évi mennyiségével felérő összeg erejéig kiegészíteni és ezen összeget azaz . . . . . frtot . . krt kamattalan biztositékul vagy készpénzben, vagy magyar államvasuti kötvényekben, vagy magyar földhitelintézeti záloglevelekben, ezeket a tőzsdei árfolyam szerint számitva, ezen szerződésnek aláirása alkalmával, a kincstári uradalmi pénztárba letenni; mert különben bérbevevő azon bánom pénzt, melyet az árveréskor vagy ajánlati tárgyaláskor lefizetett, mint ezen szerződés aláirásának megtagadása alkalmával óvadékként szolgáló biztositási összeget elveszti, a bérbeadó kincstári uradalmat pedig feljogositja, hogy a bértárgyat a bérbe vevő kárára és veszélyére árverési vagy ajánlati uton, egyszeri árverést vagy ajánlatot értve

— másnak haszonbérbe adhassa s a netáni haszonbér összegi kevesebbleti különbséget az egész haszonbéri időre sommás szóbeli uton rajta megvehesse.

A bérbevevő tehát csak akkor fog a bérletbe bevezettetni, ha ezen bérszerződést aláirta és ezen aláirás alkalmával az árveréskor vagy ajánlati tárgyaláskor letett bánatpénzt, mint ezentul biztositékul szolgáló összeget, egy negyedévi haszonbéri összeg erejéig kiegészitette.

Az óvadék azaz biztositéki összeg csak a haszonbér lejártával fog az óvadék tevőnek visszaadatni, ha szerződésbeli kötelezettségeinek eleget tett, vagy időközben akkor, ha a bérlő által készült épületek a bérletre nézve teljes biztositékot nyujtanak, mely körülmény a bérszerződésre reá vezetendő.

5. Köteles . . . . . bérbevevő

a) a bérbirtok határaira felelősség terhe alatt felügyelni s a történhető sérelmet — a kincstári igazgatónak azonnal feljelenteni és ha az ő hanyagsága vagy mulasztása folytán kár támad, minden kárt és költségeket tartozik megtéríteni;

b) a bérbirtokot az első évben saját költségén árokkal körül venni, a meglevő árkokat, a mennyiben ezek a haszonbéres birtok határ vagy utmeneti szélén vannak, évenkint tisztitatni és folyvást jó karban tartani, a bérbeadó fél által kijelölt uj árkokat 3′ szélesség és $2\frac{2}{4}$′ mélységben saját költségén a bérleti időszak első évében, arányos negyedévi mennyiségben, kiásatni, évenkint tisztitatni és folytonosan jó karban tartani; ha a bérlő ebbeli kötelezettségeinek eleget nem tenne, ezt az ő költségeire az uradalom lesz jogositva teljesiteni.

6. . . . . bérbevevő tartozik saját költségén:

a) az általa haszonbérelt birtokot egy sor — a vidéken szokásos és diszlő faültetéssel körül szegélyezni ugy, hogy minden fél ölnyi távolságban egyegy élőfa legyen; köteles pedig . . . . . bérbevevő ezen faültetést a bérleti időszak három első évében arányos évi mennyiségben eszközleni s a bérleteltével — az ültetési térhossznak és

bérletidőnek megfelelő számu és koru fákat a kir. kincstárnak ingyen átadni.

A fák tisztogatása a bérbevevő terhe, azokat botolnia vagy kivágnia csak a kincstári igazgató által meghatározandó vágások és beosztások szerint engedtetik meg:

b) tartozik . . . . . bérbevevő benn a majortéren kert alakban száz különbféle fajta nemes gyümölcsfát, szintén a bérlet három első évében elültetni, gondozni s a bér leteltével . . . . száz nemes gyümölcsfát, az ültetési kötelezettsegtől számitott időnek megfelelő karban a kir. kincstárnak ingyen átadni,

minden hiányzó vagy csonkitott gyümölcsfáért öt forintnyi, minden más hiányzó vagy csonkitott fáért két forintnyi kárpótlással tartozván;

c) tartozik . . . . bérbevevő a neki leltárilag átadott élőfákat, melyek már a bérbirtokon megvannak, szintén gondozni s az elemi csapások folytán a további tenyészetre nem alkalmas fákat folytonosan ujakkal pótolni.

Hiány esetében . . . . bérbevevő a fenebbi b) alatti kártéritéssel tartozik s ha ezen pontban elvállalt kötelességeinek eleget nem tenne, a kincstár arra is feljogosittatik, hogy azokat a bérbe vevő költségére tetjesittesse.

7. A mennyiben a haszonbéres birtokon cserjék, bokrok, tuskók volnának, ezeket a bérbevevő a bérlet első három évében arányos évi mennyiségben saját költségén tartozik kiirtatni, különben ezen irtásokat maga az uradalom felveendő munkások által a bérbevevő költségén fogja teljesittetni.

A haszonbérbe adó fél a kir. kincstári birtokon a mezőgazdaság több oldalu fejlesztését és diszlését mind inkább biztositva látni kivánván, a mi takarmánytermelés, továbbá tenyész-állatokat, munkaerőt és trágyát szolgáltató állattenyésztés nélkül nem eszközölhető, ennélfogva ha a természetes kaszálórétek a szántóföldekhez kedvező arányban nem állanának, bérbevevő köteleztetik — az általa haszonbérelt birtokon folytonosan . .

hold jó lucernást tartani, a lucernavetést tehát ugy és annyiszor alkalmazni, hogy . . . . hold földön megszakadás nélkül mindig jó lucerna legyen.

Az első évelő zöldtakarmány tábla elkészitésének a bérlet három első évében kell megtörténni.

8. A haszonbérlési utolsó kétévben a kikötött holdmennyiségü lucernást magtermelésre használni nem szabad és bérbe vevő tartozik a bérlet leteltével a kir. kincstárnak a kikötött mennyiségü lucernást jó karban ingyen átadni; minden holdnyi hiányzó lucernásért husz forint kárpótlással tartozván.

9. Egy átalában sem trágyát, sem szálas vagy gyöktakarmányfélét, szalmát vagy kukoricza-szárt a bérbirtokról elhordani, elajándékozni, elcserélni vagy eladni — avagy — a fütésre is csak szükség esetén fordítható őszi szalmán kivül, elégetni vagy elégettetni engedni . . . . bérbevevőnek nem szabad, sőt kötelessége . . . . bérbevevőnek minden takarmány — és alomfélét a bérbirtokon czélszerüen kezelt trágyatermelésre használni s a trágyát a bérleti föld termő karban tartása végett évről évre beforditni.

10. A bérlet átruházása csak a nm. magyar kir. pénzügyministerium engedélyével eszközölhető.

A bérlő köteles a kibérelt birtokot saját erejével maga mivelni és a gazdaság vitele végett a bérleten tartózkodni.

Az albérlet szigoruan tiltatik; albérletnek tekintetik pedig, a részes kapanövény mivelést kivéve, a földnek akár pénzért vagy terményért, akár bármi czimen részes mivelet aláadása.

Ellenkező esetben, vagy ha az átruházás felsőbb engedély nélkül történnék, a bérlet azonnali megszüntetésének leend helye.

11. A haszonbéres birtokon lévő kincstári épületek, melyekhez a kutak, hidak, keritések, karfák is tartoznak, leltárszerü leirás, illetőleg az épületek leéghető részeire nézve, becsértéki jegyzék mellett adatnak át . . . . bérbevevőnek és ez köteles a bérlet leteltével — az épületeket a leltári leirásnak és becsértéki jegyzéknek megfelelő karban és értékben — a kir. kincstárnak visszaadni s a mennyiben a becsértékhez képest a haszonbér leteltével értékkevesebbleti különbség mutatkoznék, ezen

különbséget készpénzben megtériteni, vagy az épületeket a jószágigazgató kivánata szerint a leltári leirásnak megfelelő karba és értékbe visszahelyezni.

Az értékkülönbség megállapitását, a bérbevevő illetékes birószágának tekintetbe vétele nélkül a kincstári javak illető igazgatóságának szabad választásától függő bíróság fogja és pedig az 1868. évi LIV. törvényczikk szerint az 1869-ik évi junius 1-sö napján életbe lépett perrendtartás harmadik czimének második fejezetében előirt sommás eljárás utján, jelesen ha szemle vagy birói becsünek szüksége forogna fenn a 121 §. értelmében eszközölni.

Különösebben köteles . . . . . bérbevevő saját költségén:

a) az átvett épületeket folyvást jókarban tartani, a szükséges tatarozásokat és helyreállitásokat évenkint tavaszszal eszközöltetni;

b) a kéményeket rendesen sepretni s ha felelősségére a kincstár által szerződtetett kéményseprőt kivánná használni, annak diját kéményszám aránylag a kincstári pénztárnak minden év végén megtériteni tartozik;

c) a bérleten levő mindenféle épületeket, illetőleg ezeknek éléghető részeit a kincstári tisztség által kimutatott összegerejéig, egyenesen a kincstári uradalom nevére valamelyik hazai jó hitelü biztositó társulatnál biztositani s azt hogy tüzkár esetében a kárpótlási összeg csakis a kir. kincstárnak fizetendő, a biztositási bárczára reávezettetni s ezen eljárását a biztositási bárczának a kincstári pénztárhoz a haszonbérbe léptekor azonnal, azontul pedig a biztositási határidő letelése előtt három hónappal előbbi beadásával igazolni.

Tüzkár esetében, a kárpótlási pénzösszeg, a kincstári uradalmi igazgatóság felügyelete alatt bérbevevő által a leégett épület résznek teljes karba hozatalára forditandó;

d) ha . . . . bérbevevő a szükséges tatarozásokat s helyreállitásokat évenkint legalább is septemberhó végéig nem eszközölné, vagy a tüzkár elleni biztositást a kijelölt időben teljesiteni elmulasztaná, a kincstári tisztség fogja ugy a tatarozásokat, valamint a tüzkári biztositást eszközleni, az összes kiadásokat minden kapcsolatos költségekkel

együtt . . . . bérbevevőn, még pedig ha azokat rögtön megtériteni vonakodnék, rövid szóbeli uton megvételni, határozottan kiköttetvén még az is, hogy akár a tatarozások kellő időbeni teljesitésének, akár a tüzkári biztositásnak kétszeri elmulasztása, szerződésszegésnek tekintetik;

e) a kincstári épületek nagyobbitását, átalakitását . . . . bérbevevő saját költségén is csak az államjavak igazgatóságának engedélye mellett és feltételei alapján eszközölheti;

f) a mennyiben a haszonbérleti birtokon gazdasági épületek részben vagy egészben hiányoznának, a hiányzó gazdasági épületeket tartozik haszonbérlő saját költségén felépiteni, ha pedig a bérleten semmiféle gazdasági épület sem volna, a kincstári igazgató fogja a helyet kijelölni, ahol a gazdasági major épitendő és a bérbirtok térmennyiségéhez szükségelt épületeket tartozik haszonbérlő a bérlet három első évében szilárd anyagból, saját költségén, minden leszámitás nélkül felépiteni és folytonosan jókarban tartani;

bérbevevő a haszonbérből kilépéskor megtérités a kir. kincstártól nem követelhet, tartozván az épületeket ingyen a kincstár tulajdonába átbocsátani.

12. Hogy a haszonbérlő az általa készitendő épületeket teljesen kihasználhassa, ezennel nyiltan kiköttetik: hogy a bérlő által felállitandó épületek csak 20 év letelte után mennek minden beszámitás és megtérités nélkül a kincstárbirtokába át, vagyis . . . . a bérlő által készitendő épületek évente $\frac{1}{20}$-ad részben válnak a kincstár megtérités nélküli tulajdonaivá, minélfogva, ha a bérlet 20 év előtt lejárna, vagy a bérlő időközben elhalna és utódai a bérletet a 24-ik pont értelmében felmondanák, vagy az a kincstár által felmondatnék, akkor a kincstár az épületek annyi 20-ad részét tartozik megtériteni, a hány év még hátra van a bérlet kezdetétől 20 évig.

Ha a haszonbérlő bérkötelezettségei nem teljesitése esetében, a bérletből biróilag mozdittatik el, akkor az épületekért kárpótlásnak helye nincs.

13. A haszonbérlő a kincstárnak előre kinyert beleegyezésével szükség esetében könnyebb anyagokból is épitkezhet; azonban a kincstár csak

a szilárd anyagokból (égetett tégla, kő) készült épületek becsértékét tartozik időközben megtériteni, a könnyebb anyagokból készült ily épületek tehát, minden becsár megtérítése nélkül feltétlenül a kincstár tulajdonába mennek át.

Az épületeknek ezen értékét egy a felek által választandó és a fentebb érintett perrendtartás 9-ik czimének III. fejezetében foglalt szabályok szerint eljárandó választott bíróság fogja meghatározni; miért is a szerződő felek arra kötelezik magukat, hogy miután az érintett III. fejezet 496. §-a szerint azon szerződésnek, melyben választott bíróság köttetik ki, mindig irásban kell szerkesztve, abban a per tárgyának és azon jogviszonynak, a melyre e választott bíróság hatásköre kiterjed, kijelölve kell lennie; azon perek tárgya pedig, melyek ezen épületi becsérték meghatározásának kérdéséből támadhatnának és azon jogviszony, melyre a választott bíróság hatásköre ki fog terjedni, már a szerződés ezen pontjában ki vannak tüzetesen jelölve, ezen bérleti szerződés az érintett 496. §-a értelmében szerkesztett választott bíróságot kikötő irásbeli szerződésnek is tekintessék és irányukban, mint ilyen kötelező joghatálylyal birjon; miért is előforduló esetekben a feleknek mindegyike két birót és ezek együttvéve egy elnököt fognak választani, ha pedig a felek ezen kötelességüknek meg nem felelnének, a választott birák kijelölése az érintett fejezet 499. §-a értelmében az illető bíróság által fog történni, felebbezésnek vagy perujitásnak az 500. §. értelmében sem lévén helye.

A bérlő által a bérbirtokon felállitandó bárminemü épületek soha és semmi szin alatt a bérlő nevére nem telekkönyvezhetők, semmiféle adósságokkal nem terhelhetők, sem a kincstár beleegyezése nélkül másra át nem ruházhatók.

A bérlő a bérbirtokon téglát és vályogot készithet, valamint homokot is áshat azon épületek felállitásához, melyeket a bérbirtokon épit és a melyek ennélfogva a kincstár birtokába fognak átmenni, azon kikötéssel mindazonáltal, hogy a készitési helyre nézve a kincstári javak igazgatójának engedelmét tartozik kikérni.

14. A bérbirtokon királyi kisebb haszonvételi jogot a bérlőnek gyakorolni nem szabad.

15. A teljes földadót és földtehermentesitési járulékot a kincstár fizeti, minden egyéb bármi néven nevezett adók, pótlékok, terhek és szolgálatok a bérbevevőt terhelik.

16. Jogosult közlekedési utakat, melyek a haszonbéres birtokon keresztül vonulnak, ideértve a határutakat . . . . bérlőnek tilalmazni, elzárni nem szabad, ellenben a kincstár beleegyezése nélkül uj utakat, melyek közlekedési utakká válhatnának, nem szabad nyitnia.

Átalában szigoruan tiltatik a haszonbéres birtokot bármiféle, például, telepitési vagy más szolgalommal terhelni.

17. Haszonbéri elengedésre sem terméketlenség, sem más, akár elemi akár egyébféle csapás okán bérbevevő nem számithat, arra egyátalában jogosultsága nincs, még akkor sem, ha a törvényes rendeletek folytán a bérbeadó uradalomnak adóelengedés adatnék.

18. . . . . bérbevevő a 3-ik pontban kötelezett haszonbéri fizetéseket sem egészben, sem részben a kitüzött határnapokról oly ürügy alatt, hogy netalán a kincstár ellen bármi követelése van, el nem halaszthatja és e részben a bérbevevő ily ellenköveteléseknek a folyó haszonbéri járandóságba beszámitásáról előre határozottan lemond.

19. Miután a kincstár minden egyes bérbeadandó birtokát előlegesen felmérette és minden bérleni szándékozónak jogában és módjában áll magának a bérleti birtok területéről meggyőződést szerezni, a bérleti birtok területét illetőleg később nincsen reclamatiónak helye.

20. Az épületek, földek és faültetések leltárszerü leirása és becsérteki jegyzése ezen szerződésnek kiegészitő részét képezi.

21. Hogy . . . bérbevevő a bérlet utolsó évében termett gabonáját elcsépelhesse, takarmányát és alomféléit értékesithesse, a bérlet letelése napjától számitott hat hónapra a kincstári tisztség által ki fog mutattatni tiz hold föld, hol szalmás gabonáját s takarmányféléit összehordatván, azokat ott elmunkálhassa és felétethesse; ellenben az uj bérlőnek előmunkálatok megtételére, illetőleg őszi takarmány termelésre, valamint a szántás és

őszi vetés kellő időbeni eszközölhetése végett, az összes ugarföld, illetőleg a szántóföldek egy harmadrésze mindjárt az arátás után átengedendő.

E kedvezményekért sem a bérlő, sem a kilépő bérlő egymásnak semminemü megtérítéssel sem tartoznak.

22. Ha a törvényhozás által a kincstári birtoknak valamely része eladás vagy telepités alá tüzetnék ki, az esetben egy évi felmondás után a bérleti szerződés megszünik.

Ha a vasutak épitése, vizcsatornák vezetése vagy más hasonló természetü czélok végett a bérletnek valamely része kisajátitás alá kerül, a kisajátitott területnek mennyisége kiszámittatik és azon arányban, melyben ezen kisajátitott terület az összes bérlet területéhez áll, a bérösszeg le fog számittatni.

23. A bérbeadó félnek korlátlan joga van magának tisztjei helyszini felnézése által annyiszor a mennyiszer tudomást szerezni a bérleti gazdaságról, épületekről, faültetésekről, utakról stb.

Bérbevevő . . . . tehát ezen szemléket nemcsak nem akadályozhatja, sőt a szükséges adatokat kiszolgáltatni köteleztetik.

24. Ezen szerződést, valamint a 20-dik pontban emlitett leltárt, a bérbevevő neje is tartozik aláirni, ki ezáltal egyetemleges kötelezettséget vállal a haszonbéri féltételek pontos megtartásáért, minden törvényes előjogáról a bérbeadó uradalom javára határozottan lemond és ezennel kijelenti, hogy ingó vagyona, a bérleti tartozások biztositására a bérletben beruházottnak tekintessék, saját bárhol található ingatlan vagyonára pedig a bérbeadó uradalom a jelzálogi biztositást eszközöltethesse.

Ha a bérbevevő a szerződés letelése előtt elhalna, ezen szerződés bérbevevő . . . . hitvesét, a mennyiben ez a szerződést a 2-dik pont értelmében már különben is aláirta, egyéb örököseit pedig csak azon esetre fogja kötelezni, ha ez utóbbiak a szerződésben kikötött feltételeknek elvállalására s a bérlő halálától számitandó két hét alatt készeknek ajánlkoznak és a szerződést aláirandják; azonban az elhalt bérbeadónak mind hitvese, mind örökösei egy évi felmondás mellett a szerződéstől visszaléphetnek, valamint a bérbeadó félnek is jogában áll a bérbevevő . . . . elhalása

esetében hitvesétől és törvényes örököseitől egy évi felmondással a bérletet megvonni.

Az egy évi felmondás pedig ugy értetik, hogy annak a haszonbéri évet (september-october) megelőzőleg kell megtörténni; mert ha később történnék, a szerződés mindkét felet még azon év september hava után következő egy egész év végeig fogja kötelezni.

25. Ha a bérbevevő . . . . illetőleg ennek özvegye vagy törvényes örökösei, akár a kötelezett haszonbért a meghatározott időben nem fizetnék, vagy egyéb a szerződésben kikötött feltételek bármelyikét nem teljesitvén, a szerződést megszegnék, a bérbeadó kincstári uradalomnak jogában áll:

a) vagy a bérbevevő . . . . illetőleg özvegyét és törvényes örököseit a bérletben ugyan meghagyni, de a legrövidebb sommás szóbeli uton kötelezni a mulasztott szerződési feltételek teljesitésére és egyéb a mulasztás folytán felmerült rövidségek teljes kártalanitására; készpénzfizetéseknél mindig a 6% kamatokat, továbbá a megitélt s az uradalomnak okozott egyéb költségek egész mennyiségét is beleértvén;

b) . . . . vagy bérbevevőt, annak özvegyét és örököseit a bérletből a fentebb kijelölt perrendtartás 93-ik §-ának c) pontja értelmében sommás birói eljárás utján elmozditani, a szerződést megszüntetni, a bér tárgyát a kimozditott bérlő veszélyére kihirdetett egyszeri árverési vagy ajánlati uton, a régi bérleti áron alól is másnak haszonbérbe adni s ugy a netáni haszonbéri kevesebbséget a még hátralevő egész haszonbéri időre, valamint a fenlevő tartozást, pénzfizetéseknél mindig 6%-os kamatokat is oda értve, továbbá a per- és egyéb költségeket a bérlet beruházásaiból, óvadékból vagy bármi neven nevezendő vagyonából a bérbeadó szabad választása szerint a legrövidebb sommás uton . . . . . bérbevevőn, annak hitvesén és törvényes örökösein megvétetni.

26. Mindkét fél részéről határozottan kiköttetik, hogy e szerződésből eredendő minden peres kérdések és azokra vonatkozó biztositási és végrehajtási intézkedések a bérbeadó uradalom részéről szabad tetszése szerint

választott bármely sommás szóbeli bíróság által az 1868-ik évi LIV. törvényczikk által életbe léptetett perrendtartás értelmében lesznek elintézendők.

27. Ezen szerződés két eredeti példányban mindkét részről aláirandó, a bérbevevő . . . . és hitvese aláirása az ő költségökön bíróilag hitelesitendő és ugy az eredeti, valamint a két másolati példányra, továbbá a bérleti fizetésekről kelt pénztári nyugtákra szükséges bélyegilletéket bérbevevő . . . . fizeti.

Mindezen pontokat megolvasván, megértvén és elfogadván, ezen szerződést mindkét részről aláirtuk.

0. melléklet

(a 27-dik laphoz.)

Utasitás

a mr. kir.

kincstári uradalmakban alkalmazott ispánok

részére.

Utasitás

a magyar királyi uradalmakban alkalmazott ispánok számára.

Az ispánok rendeltetése:

1. A felsőbb rendeleteket gyorsan és sikeresen végrehajtani.

2. A bérszerződések alapján gondosan őrködni a felett, hogy a bérleti kötelességek pontosan teljesittessenek, hogy a kir. kincstári érdekek rövidséget ne szenvedjenek.

Mindkét irányban szükséges, hogy eljárásuk eredményével koronkint beszámoljanak, hogy ennélfogva a felsőbbség is minden ispánság közremunkálását folyton nyilván tarthassa.

Ezentul tehát az ispánságok tartoznak rendes havi jelentéseket, még pedig mindig a hónap 5-ig a közelebb mult hóról beterjeszteni.

Ezen jelentésnek beosztása következő legyen:

1. Regalék.

Az ispánsági kerületben találtató azon uri jog bérletekről, melyek összeirása s melyek haszonbérének beszedése eddigis az ispáni körhöz tartozott, minők a malmok, révek, vámok, hidak stb.

Ezek évről évre összeirandók, feljárandók, hogy oly eseteknek eleje vétessék, miszerint több év előtt elpusztult malmok után, még mindig előirásban vezettetik a járandóság.

Továbbá figyelem forditandó a keletkező uj malmokra, arra szintén eset lévén, hogy uj malmok állittattak a nélkül, hogy a malomjogi haszonbérre az illetőkkel kezdetben mindjárt szerződés köttetett volna.

Tartóznak az ispánok gondosan ügyelni arra, hogy a szerződés első pontja szerint kizárólag a kincstárt illető kisebb királyi haszonvételek gyakorlata körül, a bérlők által visszaélések vagy kihágások ne történjenek.

2. Kincstári haszonbéres épületek.

Ide tartoznak az uradalom malmai, melyek, mint épületek is szemmel tartandók, valjon a bérlő tatarozási kötelességének eleget tesz-e, nem hanyagolja-e el azokat?

Végül ezen szakasz alá tartoznak még az ispánság kerületében található egyéb uradalmi oly épületek, melyek vagy a korcsmáltatással, vagy csak mint épületek vannak haszonbérbe adva.

3. Földbérleti ügyek.

Az ispánságok nagy jelentőségü eljárásra hivatvák a föld haszonbérleteknél, kellő tájékozás végett kiadatik tehát minden ispánságnak a bérleti szerződés s a kerületében találtató haszonbérlők névsora, mindegyiknek szerződési kötelezettségeinek jegyzékével együtt.

Az illető ispan kellő éberséggel ellenőrködjék a szerződési kötelezettségek teljesitése felett, jelesül:

1. A szerződésszerüleg kötelezett uj árkok készitése és ezeknek, valamint a régi árkolatoknak tisztán tartása.

2. A szerződésben körülirt faültetések és gyümölcsös kertek készitése, használata és fentartása.

3. A netaláni irtások és ortolások.

4. A takarmány, termelés és különösebben a szerződésben kikötött luczernások rendes forgásban tartása.

5. Trágya termelés és annak czélszerü kezelése, beforditása szerződésszerüen történik-e?

6. Az épületek tatarozását a bérlő teljesiti-e? valamint azoknak tüzkár elleni biztositása és használata körül a szerződésnek megfelelőleg jár-e el?

7. Nincsenek-e albérletek és a részes mivelet a megszabott határok közt gyakoroltatik-e?

8. A kincstári föld nem használtatik-e jogtalan téglagyártásra és a gyártott anyag nem adatott-e el?

9. A takarmány és alomfélék nem hordatnak-e el a pusztáról?

10. A bérbirtok határait illetőleg felügyelni, nehogy ezek a bérlők által elhanyagoltassanak.

11. A meglevő utaknak jó karban fentartására ügyelni és arra, hogy a bérletbirtokban uj utak kihasitása az igazgatóság engedélyezése nélkül ne történhessék.

12. A haszonbéres birtok területén a fölött őrködni, nehogy az, bármiféle telepitési vagy más szolgalommal bárki által terheltessék.

A havi jelentéseknek különösebben az 1. 3. és 6. pontokról kell minden hónapban megemlékezni, a többiek csak a szerint érintendők meg, a mint felmerülnek.

Hogy e tekintetben alapos tudomása legyen az ispánságnak, havonként be kell járnia a haszonbéres gazdaságokat, komolyan meghagyatik azonban az ispánságoknak, hogy hivatali szemléljük szükségtelen beavatkozásá ne fajuljon és a bérlők iránt folyvást figyelmet és előzékenységet tanusítsanak.

A czél ugyanis az, hogy a bérlő lássa, miszerint a szerződés mikénti teljesitését a kincstári tisztség kötelességszerü figyelemmel kiséri, mi a bérlőre nézve is serkentésül szolgál, a főtisztséget pedig azon helyzetbe hozza, hogy mulasztások által a kincstár ne károsodjék.

4. Kémények seprése.

Jelentendő, vajjon a kémények rendesen sepertetnek-e?

5. Gazdasági tájékozás.

A bérleti gazdaságokról őszi és tavaszi vetéseikre, a vetések mikénti állására nézve havonként szintén emlités teendő.

E szakaszban a hivatali buzgóság és szakértelem egyaránt tért talál arra, hogy a főtisztséget a bérlők azon eljárásaira nézve tájékozza, melynek figyelemmel kisérése a királyi kincstárnak érdekében áll, minő például a takarmányvetés, állattenyésztés, trágyazás elmunkálás stb.

Az általános vagy szorványos elemi csapások is felemlitendők.

6. Beszedések.

Ezek az ekkorig is az ispánságokra bizott folyó haszonbéri járandóságok és hátralékokra vonatkoznak. Ezek tehát mint folyó járandóságok és mint hátralékok lesznek részletezendők.

Szigoru kötelességül tételtvén az ispánságoknak, hogy a beszedett pénzeket haladék nélkül a legnagyobb felelet terhe alatt az illető uradalmi pénztárakba beszolgáltatni el ne mulaszszák.

7. Zárlatok.

Megtörténhetik, hogy a kincstári követelések érdekében egy vagy több biztositási végrehajtást kellend alkalmazni, a mennyiben a bíróság a kincstári ispánt bizná meg a zárgondnoksággal, a nélkül, hogy az uradalom az ispán ezen eljárásért felelőséget vállalna, jelentése még is elváratik.

1. a lezárolt tárgyak minősége és mennyiségéről;

2. azok mikénti elárusitásáról befolyt pénzről, ennek hová történt forditásáról;

3. a zárlati költségekről, a mennyiben ezek az ispánnak, mint zárgondnoknak javára szolgálnak s ki azokat csakis a bíróilag megállapitott mérsékelt mennyiségben veheti fel, megjegyezvén: miszerint az ispánnak, mint zárgondnoknak dijaztatása a legméltányosabb korlátok közt tartassék

és az a felek zsarolására alapul ne szolgáljon, minélfogva a bíróilag megállapitott mennyiség a felek által együttesen viselendő. Ha pedig nem zárgondnok az ispán, az uradalmi ügyész által tudtára adott lefoglalt tárgyakat figyelemmel kisérje s ezek mikénti kezeléséről tegyen havanként jelentést.

8. Vegyesek.

E rovatba oly megemlitendők tartoznak, melyek a fenebbi czimek alá nem sorozhatók.

Q. melléklet

(a 41-dik laphoz.)

Kivonat

Divald Adolf osztálytanácsos jelentéseiből,

melyeket

a mr. kincstári erdőkre nézve

a magyar kir. pénzügyministeriumhoz

koronként felterjesztett.

I.

A Maros és Béga melléki kincstári erdőségek.

Következőkben tárgyalandók a Maros és Béga melléki megközelitőleg 208.700 holdnyi erdőségek, melyek részben síkfekvésüek, nagyobbára azonban halmokon és középmagasságu hegységeken terülnek el. Uralkodó fanemeik a tölgy, cser és bikk.

Az erdők a fentkimutatott pécskai, lippai és temesvári igazgatóságok kerületeiben olykép vannak felosztva, amint az a mellékelt térképen látható.

Mostanáig azok 5 erdőhivatalt és egy a temesvári pénzügyi felügyelőségnek közvetlenül alárendelt erdőgondnokságot képeztek. E hivatalok székhelyei voltak: Arad, Lippa, Facset, Lugos, Rékás és Denta.

Az aradi erdőhivatalhoz tartoztak: a Maros jobb partján — Szőreghtől Tóthváradig — fekvő összes erdőségek, közel 24 mértföldnyi hosszkiterjedésben s ehez még a Zarándmegyében, Aradhoz ismét 24 mértföldnyire fekvő Valle Bradi pagony volt csatolva.

A lippai erdőhivatal kerületébe tartozott erdők az aradiakkal szemközt a Maros bal partján terülnek el — Ó Bessenyőtől Szelcsováig — vagy 20 mértföldnyi hosszkiterjedésben; e kerületbe azonban beleékelvék, a facseti erdőhivatalhoz tartozó bulzai és grosi erdőségek; mig ellenben ide a Béga felé hajló egyes erdőrészek is tartoztak.

A facseti erdőhivatal a Bégacsatorna mellékén fekvő erdőket foglalta magában, — Erdély határától Kosaviczától kezdve Remetelunga, Bozsur, Szurduk és Furdia határáig; — ide tartoztak azon kivül a Maros mellékére dülő és a lippai kerületbe ékelt fenemlitett erdőrészek.

A lugosi erdőhivatal a facsetinak fenjelölt alsó határától a Bégacsatornán és a Temes mellékén elterülő kincstári erdőket foglalta magában, — Babsa Kiszetó és Bálincz határáig.

A rékási erdőhivatal a Bégacsatorna mellékén fekvő többi kincstári erdőkre terjedett.

A dentai erdész végül a dentai uradalomhoz tartozó, továbbá a nagy becskereki és a szőreghi erdőket kezelte.

Az erdők uj beosztása.

Az erdők fentkimutatott beosztásának főhibája az volt, hogy a marosparti erdők gazdasági területei közt a Maros képezé a határt és hogy e kerületek egyike még az Erdély határán lévő valle-brádi pagonnyal volt megtoldva. E beosztás már azért sem volt czélszerü; mert a mellett az aradi kerület 38, a lippai pedig vagy 20 mértföldnyi hosszuságra terjedvén, ez a hivatal részéről a megfelelő ellenőrködést és felügyeletet igen bajossá, annak szükséges mértékét és gyakoriasságát pedig épen lehetetlenné tevé.

E hátrány eltávolitása miatt tehát legelőször is a brádi pagony, melynek távolsága Aradhoz 24, Vajda Hunyadhoz ellenben legfeljebb 8 mértföld: az utóbbi erdőhivatal kerületébe soroztatott.

A marosparti erdők továbbá a természet utmutatása szerint, de gazdasági szempontból is, két területre ugy osztattak be, miszerint a sik erdőségek, melyek Aljos, Zabrány, Paulis és Kovaszincz határaitól Szőreghig a Maros mind két partján terülnek el, a pécskai igazgatóságnak alárendelt egyik kerületet, a nevezett határoktól Tótváradig és Szelcsováig felnyuló hegyerdők pedig a lippai igazgatóság alá tartozandó második kerületet képezendik. E beosztást, mely által a nevezett erdőségek két rövidebb,

de szélesebb kerületbe csoportosittatnak, még a következőkben tárgyalt okok is igazolják, melyekből egyszersmind az uj határvonal megállapitásának előnyössége is kiderülend.

A lapályos erdők, melyek legnagyobb részt buzatalajon állanak, nemcsak jövő és végrendeltetésüknél fogva igényelnek általában másnemü kezelést, mint a hegységiek; de azért is, mivel a szóban forgó vidéken azok használati és értékitési módja a többiekétől lényegesen eltér. A marosparti síkerdők évi fatermése ugyanis tövén és egészen ott helyben a vágásokban adatik el s annak, a közel helységek lakóiban mindig biztos vevői lévén, a kezelés igen egyszerüvé válik s az okszerü használat, a pontos becslésen, az eladás legelőnyösebb idejének felhasználásán és a becsületes eljáráson túl menő feltételekhez nincsen kötve. Ily erdőkre nézve az tehát az előnyös fahasználat szempontjából közönbös, hogy egy, vagy több hivatalkerületbe tartoznak-e? csoportositásukra nézve főleg a kezelésnek annál fogva elérhető olcsósága dönt. Az eszközölt beosztással pedig az épen érintett kivántmánynak meg van felelve, miután igy a sz. péteri erdő, melynek eddig csak azért volt külön erdésze, mert más erdőhivatalhoz tartozott, a csalapécskai pagonynyal lesz egyesithető; mert az uj beosztásnál fogva a szőreghi és ó bessenyői erdőcske is sokkal czélszerübben és olcsóbban lesz kezelhető az apátfalvai, mint a hogy volt eddig a dentai és sz. péteri erdész által; mire nézve egy pillantás a mellékelt térképre minden bővebb magyarázatot fölöslegessé tesz.

A hegységi erdőknek más mivelés alatt, tartósan nagyobb jövedelmet szolgáltatni nem képes talaja, ellenben megkivánja, hogy a használat, a vágások biztos ujraerdősithetése miatt és nehogy a talaj termőképessége a végpusztulás veszélyének kitétessék, óvatos szakértői vezetés mellett önköltségen, de egyszersmind ugy eszközöltessék, miszerint a rendelkezésre álló egész anyag évenként felhasználva, tartósan biztos és lehető legnagyobb jövedelmet szolgáltasson; mely czél csak az összes behaló tényezők okszerü egybevetésére alapitott eljárás utján érhető el. E tényezők közt kiválóan fontosnak mondható a hegyerdők földalakzata által az olcsó szállitás elejébe gördített akadályok és nehézségek leküzdése. A

főutak és a piacztól való távolság, a talaj egyenetlensége, az utépités nagy költségei és a hegységek természetszerüen gyér népesedése, ennél fogva pedig csekély munkaereje itt mind arra késztetik a gondolkozó erdőgazdát, hogy módokat keressen e hátrányok ellensulyozására, természetadta előnyök felhasználásával.

Ily előnyök, a hegységek vizdus patakjaiban s azoknak tavakba és csatornákba vezetésében, meg a terület lejtős minőségének csusztatásra való felhasználásában, önként ajánlkoznak. A nevezett intézkedések azonban rendesen nagy tőkéket vesznek igénybe és egységenkénti vagy ölenkénti olcsó szállitást csak ugy eredményeznek, ha a nagyszerü összegek aránylagos fatömegeknek minél rövidebb idő alatti hasznositására fordithatók.

Összevetve e tényt az alább tárgyalt eljárással, melyet egyes erdőgazdaságokra nézve mulhatlanul kell követni, hogy azok czéljuknak jövedelmezési szempontból is megfelelhessenek: önként fog szembeötleni, miszerint oly hegységi erdőket, melyeknek főszállitási utja és piacza egy és melyek értékitése a földfelület emlitett előnyeinek észszerü felhasználásához van kötve: két vagy több gazdasági területre osztani nem lehet czélszerü.

Az erdőgazda ugyanis nincs oly szerencsés helyzetben, hogy az évi termést, bármi erőködés mellett, rövid idő alatt tetemesen fokozhassa. Ennek tényezői a talaj és az élő fakészlet lévén: az elsőt előnyösen megváltoztatni, az utóbbit szabályszerü tömegig fokozni hatalmában áll és feladataihoz tartozik ugyan; de a mig egyrészt ebbeli ügyekezetének hasznát csak a jövő ivadék veheti, addig ő kénytelen az elődjei gazdálkodásából fejlődött tényleges állapotot sok évi intézkedések alapjául elfogadni. Minél mostohábbak azonban e csak lassu lépésenként változható viszonyok a megjelölt irányban, annál szükségesebb, hogy a jelen állapot lehető legbelterjesebben kiaknáztassék, vagyis: hogy az erdők mindennemü termése a legcsekélyebb részecskéig évenként egészen felhasználtassék és lehető legelőnyösebben értékesitessék; mégpedig annál inkább: miután bizonyos költségek, mint például az adó, vagy a személyzet fizetése, nagyobb vagy kisebb használat mellett állandóan egyenlők maradnak.

Ha tehát, hogy a mondottakat alkalmazzuk, a marosparti hegyerdőket egy gazdasági területben összesitjük, azok egyetemes évi termése oly nagynak tünik fel, miszerint a használat nehány alkalmas völgyre szoritva, a szükséges vizi épitmények nagy költségeit is képes leend megbirni; holott ellenben mind addig, a mig ez erdők két — vagy mint jelenleg — három gazdasági kerületbe tartoznak és azok mindenike a neki adott tér termését különkülön felhasználni kénytelen: igen valószinü, hogy a területenkénti csekélyebb évi termés szállitására költségesebb müveket épiteni nem lenne előnyös; annálfogva pedig az erdők jövedelmező használata továbbra is lehetetlen maradna. Vagy ha a használat bizonyos éveken át, a fentjelölt előnyök elérhetése végett több hivatal fenállása mellett is, főleg csak azok egyikére vagy másikára szoritatnék: akkor a többinek személyzete azon idő alatt tétlen vesztegelvén, a gazdaságok öszletének haszontalan, sőt káros; mert költséges terhére esnék.

Áttérve a Béga és Temes melléki erdőkre: ezek eddigi beosztása nem volt annyira eltévesztve, mint a marosparti erdőségeké, de czélszerünek még sem mondható; mert:

1. a facseti kerülethez marosmelléki erdők is tartoztak; ez pedig a fentebbiek szerint az utóbbiak okszerü és előnyös használatát hátráltatá;

2. mert a hivatalok és pagonyok száma a területhez és a nagyobbrészt egyszerü kezelést igénylő viszonyokhoz mérve, fölöslegesen nagy volt és

3. mert a dentai erdész a nagybecskereki és szőreghi, tehát oly erdők kezelésével is meg vala bizva, melyek ellátása más uton sokkal olcsóbban, de különben is czélszerübben eszközölhető.

E hátrányok mellőzése végett ezen erdők következőleg osztattak be:

A facseti kerületből kiszakittatván a Marosba hajló grosi és bulzai erdőségek; többi része az eddigi lugosi erdőhivatallal egyesittetett;

a rékási kerület és a dentai uradalom erdőségei szintén egy hivatalkerületbe egyesitletvén, a szőreghi erdő az apátfalvi erdészre bizatott; a mostani lippai erdőhivatalhoz tartozó azon erdőrészek pedig, melyek a Bégába hajolnak, a temesvári kerülethez csatoltattak.

Az erdőhivatalok elhelyezése és a tiszti személyzet felosztása.

Előadván a Maros és Béga menti erdőségek uj beosztását, áttérek a jövendőre megállapitott hivatalkerületek tiszti személyzetének szervezetére, valamint a hivatalok és az egyes tisztviselők elhelyezésére; megjegyezvén még, hogy a mellékelt térképen az egyes pagonyok minden erdőhivatalban külön folyószámokkal vannak jelölve oly sorrendben, a minőben a pagonyok alább az illető helyeken meg vannak nevezve.

A pécskai — közel 19500 holdnyi — erdőhivatal tiszti személyzetét teendik:

1 erdőmester,
1 számvivő,
1 gyakornok,
1 erdészjelölt,
1 dijnok és
4 erdész.

Az erdőhivatal székhelye Pécskán leend, hol e czélra, valamint az erdőmester és a számvivő elhelyezésére alkalmas épületek léteznek.

Az erdészek egyike Apátfalván fog lakni és eddigi kerületén kivül a szőreghi és óbessenyői erdőt kezelendi. A második erdésznek, kire a csalapécskai és az eddig külön erdészt igénybe vett sz. péteri pagony bizatott, az illető erdő kellő közepének valami alkalmas helyére megfelelő lakház fog épittetni; melléje pedig olyan egy erdőőr számára is. A mostani csalai erdész lakásában egy megbizható erdőőr fog elhelyeztetni. A harmadik erdész Mondorlakon marad, eddigi kerületét megtartván. A negyedik erdész a harkályi erdőt kezelendi. És miután ő most Sz. Annán igen czélszerütlenül van elhelyezve, számára lakház a harkályi erdő szélén emeltetendik, az ottani erdőőri lak közelében. A pécskai erdőhivatal pénztárát, külön napló vezetése mellett, a pécskai igazgatóság pénztárnoka kezelendi.

2. A lippai — közel 91300 holdnyi — erdőhivatal székhelye Lippán leend; annak tiszti személyzetét képezendik:

1 erdőmester,
1 főerdész,
1 raktártiszt,
1 pénztárnok és számvivő,
1 pénztári ellenőr,
2 gyakornok,
2 erdészjelölt,
1 dijnok, és
8 erdész, a kik egyelőre Lippán, Sistaroveczen, Dorgoson, Vallemarén, Tóthváradon, Berzován, Milován és Kladován székelendnek; az utóbbi helyre megfelelő erdészi lakház épittetvén, a mostani solymosiba egy vagy két erdőőr helyeztetik el. Megjegyzendő itt még, hogy a milovai és kladovai pagony, melyek között a határt a Kladova fölötti hegygerincz képezi, eddig egymástól völgyek által elválasztott három pagonyból állott.

A lippai erdőhivatal faraktárgondnoka Aradon fog elhelyeztetni, miután ott van ezen egész kerület minden erdőségeinek piacza. A nevezett tiszt feladata leend: a már fennálló marosparti és az alapitandó pályaudvar melletti faraktárakat megfelelően kezelni; azontul pedig az Aradon el nem adható fának távolabb helyeken, például Szegeden való értékesitéséről gondoskodni. A faraktár pénztárát, a pécskai uradalom pénztárnoka, külön napló vezetése mellett, kezelendi; miglen a raktárgondnok csak a kezeléssel, felügyelettel és a raktár anyagelszámolásával lesz megbizva.

3. A lugosi — közel 69000 holdnyi — erdőhivatal székhelye épületek tekintetéből egyaránt czélszerüen lett volna Lugosra vagy Facsetre tehető. Lugosra tétetett azonban; mert az értékesebb erdők, melyek hasznositása szigorubb felügyeletet és gyakoribb ellenőrködést igényel, Lugoshoz sokkal közelebb esnek, mint Facsethez; azonkivül pedig Lugos a megye székhelye is lévén, az erdőhivatal ott, a kincstár érdekeit némely peres ügyek személyes sürgetése, de másnemü ildomos érintkezések utján is könnyebben segitheti elő, mint Facseten.

A lugosi erdőhivatal tiszti személyzetét teendik:

1 erdőmester,
1 főerdész,
1 pénztárnok és számvivő,
1 pénztári ellenőr,
2 gyakornok,
2 erdészjelölt,
1 dijnok és
9 erdész, a kik Bálinczon, Leukosesten, Lugoson, Szudriason, Furdián, Facseten, Dubesten vagy Paduránon, Poverzsinán és Kossován lakandnak; megjegyzendő lévén, hogy Dubesten vagy Paduránon és Poverzsinán az illető erdészek számára lakházakat épiteni kellend. Emlitem még, hogy a lugosi erdőhivatal területén most 10 erdész működik, melyből egy azonban fölösleges, miután a padurányi és a kurtiai pagony egy része a német facsetihez, a kurtiai pagony többi része pedig a kossovai vagy eddigi marzsinaihoz csatoltatott, miglen az utóbbinak a Marosba hajló részei, a lippai erdőhivatal valle-márei pagonyához estek.

4. A rékási igazgatóság kerületébe tartozó erdők hivatala Temesvárra tétetett, ugy az ottani faraktárnak megfelelő kezelése és ellenőrzése, valamint a fakereskedés utjainak távolabbi vidékekre egyengetése végett, de azért is; mert a részletes és tövén való nagyobbára szálankénti eladás, mely gyakori ellenőrködést és beható felügyeletet igényel, főleg a Temesvárhoz legközelebbi pagonyokban eszközöltetik; miglen a távoliabbakban házi kezelés mellett nagyrészt csak a csatornán Temesvárra szállitandó tüzifa készül.

A temesvári — közel 29000 holdnyi — erdőhivatal személyzetét teendik:

1 erdőmester,
1 főerdész és erdőrendező,
1 pénztárnok és számvivő,
1 pénztári ellenőr,
1 gyakornok,
2 erdészjelölt,

1 dijnok és

6 erdész, a kik Dentán, Mosniczán, a Vadászerdőben, Brukenauban, Rékáson és Kiszelón vannak elhelyezve. Az utolsónak azonban Sistaroveczen vagy Babsán fog alkalmilag lakház épittetni.

A tiszti személyzet járandóságai.

A járandóságokat illetőleg köztudomásu, miszerint a szóban forgó erdőtisztek készpénzfizetései igen csekélyek voltak és hogy azok élményeik nagyobb részét mindennemü terményekben kapták. E rendszernek árnyoldalai főleg abban állanak, miszerint egyrészt a hivatalnok, ha 40 éven át vagy azon tul minden erejét a kincstár érdekeinek szentelte és szolgálatképtelenné vált: öreg napjaira fizetésének kevesebb mint felére szorittatott. Másrészt a termények megváltási dijainak vagy szállitási költségeinek felszámitásában gyakran visszaélések történtek, e fizetési módozat e fölött a számadásokat is bonyolódottakká teszi s igy a haszontalan irásbeli munkát szaporitja; végül pedig e mellett a kezelési költségek évről évre változnak s igy azok a jövedelmezőség tényezőinek egybeállitása, valamint a költségelősitmény készitése alkalmával mindig ingadozó tételt képeznek. Ezen és ilynemü hátrányok megszüntetése végett az évi készpénz fizetések megjavitattak és az illető tisztviselők irodai és irodaszolgai, továbbá lótartási és utazási átalánynyal adományoztattak; miglen azok természetben csak lakással és fával; megfelelő marhaszámra alapitott legeltetési és makkoltatási joggal, meg kaszálóval fognak elláttatni.

A lótartási és utazási átalányra nézve megjegyzendőnek vélem, hogy az erdőtiszt kötelességének pontosan megfelelni nem képes, ha lovat nem tart és hogy ily esetben háromszor is meggondolja, kimenjen-e átaljában és ha igen, gyalog menjen-e vagy fogadott alkalmatosságon; ehez járul, hogy a parasztfuvar, épen a mikor sürgős a szükség vagy nem kapható, vagy csak bizonyos lekötelezettség iránt és az, néha hallgatva türt visszaélések fejében szolgáltatik ki.

A lótartási és utazási átalány tehát a lótartás kötelességéhez lesz kötve ugy, hogy a ki lovat nem tart, átalányban sem részesül. Kivévén e részben

az ujonnan kinevezett vagy lovaikat szerencsétlenség által vesztett tisztviselőket annyiban, a mennyiben mindkét esetben lószerzésre negyedévi határidő engedtetik, melynek eredménytelen eltelte után, az átalány ily esetekben is beállittatik.

Miután továbbá az utazások gyakoriságának szüksége, azok távolságai és egyéb a lovak egészségére meg élethosszára kiható nehézségek különböző viszonyok közt nem egyformák: a lótartási és utazási átalány az állomáshoz kötött különböző, de mindig oly nagyságban fog kiszolgáltatni, hogy annálfogva a tiszt megfelelő fogatot tartani csakugyan képes is leend.

A szóban forgó kerületben alkalmazandó tisztviselők száma, azok rangfokozata és járandóságai különben a következő táblában vannak részletesen kimutatva.

Szám	A tiszti állomások	Rangfokozat	Fizetés	Tüzifa	Lótartási és utazási átalány
	megnevezése	osztály	frt	öl	frt
	I. Pécskai igazgatóság.				
	a) Pécskai erdőhivatal.				
1	Erdőmester	VIII.	900	18	500
1	Számvivő	X.	600	12	—
1	Erdőgyakornok 1 frt napdijjal	XII.	—	—	—
1	Erdészjelölt 80 kr. „	—	—	—	—
2	Első osztályu erdész	X.	600	10	250
2	Másod „ „	X.	500	10	250
	II. Lippai igazgatóság.				
1	Erdőrendező	IX.	800	15	600
	a) Lippai erdőhivatal.				
1	Erdőmester	VIII.	1000	18	600
1	Főerdész (ellenörködő)	IX.	800	15	500
1	Pénztárnok és számvivő	X.	800	12	—
1	Pénztári ellenőr	XI.	500	10	—
2	Erdőgyakornok 1 frt napdijjal	XII.	—	—	—
2	Erdészjelölt 80 kr. „	—	—	—	—
1	Raktártiszt Aradon	X.	700	10	—
4	Első osztályu erdész	X.	600	10	250—300
4	Másod „ „	X.	500	10	250—300

Szám	A tiszti állomások	Rang-fokozat	Fizetés	Tüzifa	Lótartási és utazási átalány
	megnevezése	osztály	frt	öl	frt
	b) Lugosi erdőhivatal.				
1	Erdőmester	VIII.	1000	18	600
1	Főerdész (ellenőrködő)	IX.	800	15	500
1	Pénztárnok és számvivő	X.	800	12	—
1	Pénztári ellenőr	XI.	500	10	—
2	Erdőgyakornok 1 frt napdijjal	XII.	—	—	—
2	Erdészjelölt 80 kr. „	—	—	—	—
5	Első osztályu erdész	X.	600	10	250—300
4	Másod „ „	X.	500	10	250—300
	III. Temesvári igazgatóság.				
	a) Temesvári erdőhivatal.				
1	Erdőmester	VIII.	1000	18	600
1	Főerdész (ellenőrködő) és erdőrendező . . .	IX.	800	15	500
1	Pénztárnok és számvivő	XI.	800	12	—
1	Pénztári ellenőr	XI.	500	10	—
1	Erdőgyakornok 1 frt napdijjal	XII.	—	—	—
1	Erdészjelölt 80 kr. „	—	—	—	—
3	Első osztályu erdész	X.	600	10	250—300
3	Másod „ „	X.	500	10	250—300

A fent kimutatott illetményeken kivül minden erdészeti tisztviselőt természetbeni lakás, vagy annak hiányában szálláspénzül évi fizetésének 15 %-ja illeti.

Megjegyzendőnek vélem még, hogy a föntkitett erdőhivatalok összes tiszti személyzete évenkint . . . . . 46,528 frtba kerülend, miglen a megfelelő mostani költség . . . . . 50,885 frtra rugott; a miből kitünik, hogy az erők czélravezetőbb felosztása s ennélfogva okszerübb kezelés, igy pedig előnyösebb eredmények lehetősége mellett, az uj szervezés folytán évenkint 4,357 frt. fog megtakarittatni.

Előadván az eddigiekben a Maros és Béga melléki erdőségek uj felosztására és az illető személyzet szervezésére nézve történteket, még a nevezett erdőgazdaságok körül tapasztalt legszembeötlőbb hátrányokat és az intézkedéseket fogom felsorolni, melyek, azok megszüntetése érdekében életbe léptettek.

a) Az üzemtestek aránytalan sokasága.

Általános árnyoldala az ottani erdőgazdaságnak a vágások szerfölötti sokasága, mely az erdészek teendőit haszontalanul szaporítja, a felügyeletet bajosabbá teszi és az erdőjövedelemre csökkentőleg hat.

Jelenleg ugyanis minden egyes község határában fekvő erdő külön üzemtestet képez s igy minden erdész kerületében annyi a vágás, amennyi a község. Ez sok esetben épen nincs indokolva, sem szolgálmányok által, miután ilyek a bánáti erdőket nem terhelik, sem különböző piaczok, vagy a munkaerő czélszerübb felhasználhatása, még kevésbé pedig a fenálló erdők okszerüen takarékos értékitése szempontjából. Sőt az utóbbira nézve épen megforditva áll a dolog, a mi egy kis magyarázatot igényel.

A bánáti erdők 1848 előtt, vagyis a robot idejében, ugy látszik nagyrészt akként használtattak, hogy egyes községek területén az egész erdő tömeges erővel egyszerre taroltatott le; minélfogva jelenleg az egyes községi területeken belül az erdőségek rendesen egykoruak; hol 100 és több hol 80, hol 60 vagy 20—30—40 évesek. Azon intézkedésnél fogva tehát, melylyel 1848 után minden egyes község határában nyitottak vágást, jelenleg egyforma fekvés, talaj és fanem mellett némely helyen 25—30—40 éves erdőt tarolnak le, nyervén abból majdnem egészen értéktelen dorongfát; miglen ily rendszer folytatása mellett másutt az utolsó vágások 200 éves vagy annál is öregebb túlélt fát szolgáltatnának.

Gyökeresen segiteni e bajokon csak az erdőrendezés különben is fölötte szükséges terveinek megállapitása alkalmával lehetend; a midőn majd az egyes erdőrészek ugy fognak üzemtestekbe soroztatni, miszerint az utóbbiak mindenikében a megfelelő korosztályok telhetőleg képviseltessenek.

Addig is azon vágások, melyekből jelenleg csak értéktelen fa nyerhető, rögtön és annál inkább beállitattak, miután a bánáti erdők összes évi fatermését értékesiteni eddig ugy sem sikerült.

b) A munkaerő hiánya.

Az erdőgazdaság egy másik átalános baja, ugy a Bánátban, mint a Marosvidékén és Aradmegyében a munkaerő hiánya. Ennélfogva pedig az értékesités lehetősége nem ott szünik meg, ahol a fogyasztók szüksége, de igen gyakran azon innen is, a mennyiben az árúk kivánt mennyiségét elé és a piaczra állitani képesek nem vagyunk.

E hiány pedig a nevezett vidéken nemcsak a népesség gyérségén, de annak átalános nemzeti jellemén is alapszik, melynélfogva ott a munka ára a kenyérével nem mint másutt egyenes, de épen megforditott arányban áll; ami a gazdaságra igen hátrányosan ható visszásságoknak képezi kutforrását. Ha ugyanis kevés a kenyér, van munkaerő elég, de a fogyasztó közönségnek nincs pénze, hogy az eléállitott árukból a mulhatlanul szükségesnél többet vásárolhasson; a midőn ellenben van kenyér és a közönségnek pénze meg kedve erdei árut venni, akkor annak eléállitása vagy merőben lehetetlen, vagy csak oly árakon eszközölhető, melyek a többi előnyöket teljesen megsemmisiteni alkalmasok.

Valószinü ugyan, hogy a munkahiány nem volna oly sulyosan érezhető és hogy az, bizonyos határig be sem állana az erdőtisztek nagyobb erélye, mozgékonysága és komolyabb törekvése mellett; vagy ha a legelő meg a maradékföldek kibérlése alkalmával a nép ebbeli szüksége mindig okosan és akként aknáztatnék ki, hogy a községek bér fejében az ölek bizonyos mennyiségének készitésére és fuvarozására köteleztetnének; de összehasonlitva az eddigi átlagos használatot az évi termés többszörös nagyságával, habozás nélkül állithatni: hogy az összes termést a helybeli munkaerővel évről évre állandóan a piaczra állitani, a lehetetlenségek közé tartozik.

Már pedig a béga, mint a marosparti erdők termékeinek megvan a maga természetes főutja; és a Bégacsatornáját okszerüen felhasználva, ez

uton az illető erdők összes termése biztosan elszállitható; a Marosmelléki erdőkre nézve pedig az ott épülő vasut erdőtermékeink számára tökéletesen biztos és a Marosnál olcsóbb szállitási eszközt helyez kilátásba. A főnehézség tehát az árúk rendes előállitásában rejlik. E nehézségen pedig csak uj és értelmes munkaerő alkalmazásával győzedelmeskedendünk, melynek segitségével és fölhasználva a földalakzat helyenkint kinálkozó előnyeit, ez erdőket — rendeltetésüknek megfelelőleg — az állam biztos jövedelmi forrásává; az ipar megbizható s igy egyedül üdvösen fejlesztő támaszává és állandó munkaszolgáltatás által, a népjólét és szaporodás hathatós eszközévé emelnünk sikerülend.

c) Telepitvények.

Ily munkaerő a nevezett vidéken csak telepités utján teremthető; mely czélra főleg az értelmes, dolgos és nevezetesen az erdőmunkák sokféle nemeiben jártas székelyek volnának igénybe veendők, a kik szerfölötti elszaporodásuknál és nyomasztó szegénységüknél fogva amugy is hajlandók hazájukat elhagyni, a mit csoportos kivándorlásuk Moldovába és Oláhországba eléggé bizonyit.

A telepitvények czélszerü elhelyezhetése végett tanácsos lenne talán a birtokrendezési munkálatok és főleg a legelőelkülönités végrehajtását bevárni; még lényegesebnek tünik föl, előbb az erdőgazdaság rendezésének munkálatai alapján a vágások okszerü sorrendjét megállapitani; igy pedig az eszme jelenlegi megpenditése némileg korainak látszhatnék. Tekintetbe véve azonban, hogy ily nagy horderejü intézkedés minél érettebb megfontolást és többnemü előkészületeket igényel, nem egészen haszonnélküli annak alapföltételeit jó előre fölemliteni, hogy az elvek minden oldalról megvilágitva és megvitatva lévén, a végrehajtás annak idején minél erélyesebb gyorsasággal legyen eszközölhető.

Tekintetbe jönnek e részt az elhelyezés és a föltételek, melyek mellett ily telepitvények az ohajtott czélnak minél biztosabban megfelelni képesek.

A helyre nézve főtekintetet érdemelnek a béga és a marosparti erdők hegységesebb vidékei; mert azoknak állandó rendeltetésük erdő-

gazdasági uton jövedelmet hajtani; a talajminőségben gyökeredző e körülménynél fogva pedig ott a termés földolgozása, sőt némi részben szállitása is a föld termőképességének végleges veszélyeztetése nélkül mindig csak önköltségen és szakértően avatos vezetés mellett lesz eszközölhető. Másrészt meg a hegyek között megtelepedni a lapályfutó székelyek is leginkább lesznek hajlandók.

Telepitésre alkalmas helyekül megjelölhetők egyelőre: a rékási uradalomban a Kiszető és Hisziás közti maradékföldek; Facset környékén a Dubest nevü erdőség és a Marzsina, sincsesd brazovai maradékföldek; a Maros jobbik partján a tóthváradi, brezovai, milovai és radnai pagonyok fövölgyei, balpartján pedig a valle marei pagony erdőségei.

Czélja lévén a telepitésnek az ottani erdőgazdaság számára nem csak állandó, de folyvást növekvő kézi és szekérmunkát teremteni; a települőknek házhely és föntartásukra nem épen elégséges, de annyi mező volna az erdőmunkához kötött bizonyos föltételek mellett átadandó, a mennyit azok nejeik és gyermekeik segitségével rövid idő alatt megmunkálni képesek volnának; tehát családonként körülbelül 4 holdat, azonkivül megfelelő kaszálót és legelőt, végül pedig a szükséghez mért fát, de mindezek mellett, állandóan elegendő munkakeresetet.

A tervezett 8 telepitvény mindenike 50—100 elejétől fogva magyar pappal és tanitóval ellátandott iparkodó székely családból alakittatván és ezek, anyagi gyarapodásuk remélhető gyors fejlődése mellett elszaporodván, az ottani erdőgazdaság jövőjét munkaerő tekintetéből tökéletesen biztositanák.

Mindezeknél fogva pedig a telepitések életbeléptetésére nézve elkerülhetlen előintézkedések megtétettek és az illető hivatalokkal a telepités szándéka és erdőgazdasági czélja közöltetvén, azoknak a helyiségek és általános föltételek megjelölése mellett meghagyatott, hogy a helyi viszonyok beható taglalása alapján a végrehajtásra nézve részletes tervezetet mielébb terjeszszenek fel.

d) A sok haszontalan irás.

Az erdőgazdaságra általában hátrányos ott még a sok haszontalan irás, mely a mult korszakból átöröklött azon hitben leli alapját, miszerint a hivatalnokok közt az a legjelesebb, a kinek igtatókönyve minden évben a legnagyobb számon végződik. Ennélfogva az évi ügyiratok az egyes erdőhivataloknál jelenleg a 2000-et, az egyes erdészeknél pedig a 400-at, megközelitik, sőt egyes esetekben meg is haladják. A hivatalos közlekedés most esetről esetre rendeletek, illetőleg jelentések, az egyes erdészek között pedig átiratok utján történik, melyek mindenike külön fogalmaztatván, illő czimmel és aláirással láttatik el; azután lemásoltatván ismét teljes czimü lepecsételt boritékot kap. A terjedelmes levelezés e fölött nincs bizonyos napokra szoritva s igy az mindenkor a foglalkozás rendes tárgyát képezi; miglen az erdők bejárása, a közvetlen meggyőződés szerinti intézkedés még az erdészre nézve is a ritkább és kivételes események közé tartozik.

Az erdőgazdaság azonban előnyös eredményeket csak ugy szülhet, ha az erdőben nemcsak az erdész, de az erdőmester is minél gyakrabban megfordul és minél huzamosabban tartózkodik s ott magát egészen honosnak érzi; hogy pedig ez lehetővé váljék, az irásbeli foglalkozást kell minél szükebb határok közé szoritani s azt megfelelőbben berendezni.

Egyelőre meghagyatott, hogy az erdőhivatalok és az erdészek nem rendeletek és jelentések, de levelezőkönyv által lépjenek összeköttetésbe. Nehány ivből álló könyvbe az erdész a hétnek egy meghatározott napján folyó szám alatt minden ügybajáról lehető legrövidebb, ugyszólván távirati módon szerkesztett jelentéseit irván és számadásait, vagy egyéb kimutatásait is egyszerü megemlités mellett beküldvén, az erdőhivatal az egyes ügyek mindenikére ugyanazon könyvben folytatólagos szám alatt ép oly röviden felel. E könyvbe a gondolatok nem csak röviden, de mesterkéletlenül és annálfogva is rövid idő alatt jegyeztetnek be, ugy a mint azok épen a tollhegyére kerülnek és annak használata mellett az eddigi jelentések vagy rendeletek czimezése, aláirása, czimes boritékolása és lepecsételése is elesik.

Ily könyv efelett az év végével, a mult esztendő gazdasága rövid történelmét tartalmazza és nem oly könnyen hányódván el, mint egyes rendeletek vagy jelentések: az erdészt igazságtalan szemrehányások ellen megóvja, de netaláni hanyagságának sem hagyja meg azon kibuvót, melynélfogva az jelenleg néha azt szokta állitani, hogy e vagy ama rendeletet nem kapta meg, jelentését, számadásait vagy más kimutatásait beküldötte, de ezek vagy a hivatalban hányódtak el, vagy utközben elvesztek.

A levelezőkönyvet az erdészek mindenike a hivatalnak a hét ugyanazon napján küldi be bádogszelenczében kis lakattal lezárva, melynek egyik kulcsa az erdőhivatalnál, másika pedig az erdésznél van letéve. A hét többi napjairól az erdész a külszolgálat érdekében rendelkezik és az erdőmesternek is sokkal több ideje marad az erdőben körülnézni és az egyes erdészekkel tevékenységük tulajdonképi szinhelyén gyakrabban találkozni, igy pedig ismét sok ügyre nézve, az irást fölöslegessé tenni.

e) A temesvári faraktár.

A temesvári raktárba szállitott fa apró vékony hasábocskákból áll és a vizből kiemeltetvén, szorosan egymáshoz illesztett sorokban rakatik össze. Ennek természetes következménye pedig az, hogy a viztől csorgón összetorlaszolt fa, melynek egyes sorait, sem a levegő nem járhatja, sem a nap nem szárithatja, csakhamar korhadásnak és romlásnak indul; ennélfogva pedig a fogyasztó által csak a mulhatlan szükség esetére vétetik igénybe.

Az elgombásodott és tekintetlen fasorokban továbbá az ölek fölváltva egészen vannak simán vagy keresztbe rakva; migleg rendesen az egyes öleknek fele szokott simán, másik fele pedig keresztben állittatni. E szokás folytán a raktárőrök az egyes vevők irányában részrehajlatlanul eljárni kénytelenek nem lévén; azoknak, kik kedvüket megnyerni iparkodtak, simán rakott öleket, a többinek pedig keresztrakatuakat, azaz olyakat adhattak, melyek fatartalma az előbbiekénél csekélyebb. Végül az usztatott fa 6½ láb magasra rakatik, hogy összeszáradva is ölnyi legyen. A vevők azonban általánosan panaszkodnak, hogy udvaraikba legfeljebb 5 láb magas öleket állitanak és ezt, részint a raktárőrök, részint a fuvarosok kapzsiságának

tulajdonitják. Annyi bizonyos, hogy a temesvári faraktár eddigi kezelése, sem a kincstári érdekeknek nem felelt meg, sem pedig a vevők jogos igényeit nem elégitette ki és igen természetes volt, miszerint az utóbbiak a raktártól elidegenedtek és faszükségletüket más uton fedezvén, a kincstár a piaczról mindinkább leszorult.

Ezek meggátolása végett:

1. e faraktár a temesvári erdőhivatal felügyelete alá tétetett és ennek meghagyatott,

2. hogy legfeljebb (és azt is helykimélés végett) két-két sort rakasson háttal szorosan egymáshoz, a kettős sorok között pedig legalább 4 láb széles és egyenes utczák maradjanak, miszerint a fa kellően megszáradhasson és az ölek állapota is mindenkor megvizsgálható legyen. Szükséges ez még azért is, mivel megtörtént már, hogy a közök nélkül egymáshoz illesztett számos sor közepéből a fát kilopták és a megtöltnek gondolt tér, csak egyes ölekkel kerittetett be, belül azonban üresnek bizonyult;

3. a sorokban minden egyes ölnek fele legyen sima, másik fele pedig keresztrakat, hogy a vevők mindenike, az örök zsarolásaitól és önkényétől menten, ha már fél öl keresztrakatu fát kap is, másik felét simán rakva nyerhesse;

4. usztatás alkalmával a sorokba rakott ölek mindenikének hasábjai megszámoztassanak és a hasábszám ily czélra szolgáló bélyegzővel a megfelelő ölek nehány hasábja homlokára üttessék. E számozás az erdőhivatal által ellenőriztetvén, egyes ölek gyakrabban is megvizsgáltassanak és hiány találtatván, az összes ölek hasábjai ujból felolvastassanak, de a raktárőrök költségén és a hiányzó hasáboknak általuk való megfizetése mellett.

Hogy a hasábok megszámlálása és e számlálás ellenőrzése lehetséges legyen, szükséges, miszerint a keresztrakatu félölekben alulról kezdve két-két réteg mindenike mindig egyenlő számu hasábokat tartalmazzon.

Ez uton a könnyebb sikkasztásnak minden lehetősége megszünik; főleg ha a vevők is felszólittatnak, hogy a megfizetett ölek hasábjait saját érdekükben megszámláltassák és fölfedezett hiányok esetére azonnal panaszt tegyenek.

Az ajánlott eljárás első pillanatra legyőzhetlen akadályokba ütközőnek és némileg gyakorlatiatlannak látszik, de valósággal nem az ; mert e módszert az utóbbi években sok ezer ölre nézve magam is a legjobb sikerrel alkalmaztam és a kivitelben sokkal egyszerűbbnek és könnyebbnek találtam, mint a hogy azt egyelőre képzeltem.

A raktár kezelése a mondott elvek szerint rendeztetett be és a fölött jövőre az egyes erdőhivatalok és erdészek is arra fognak szorittatni, hogy az ölfakészitésre az eddiginél nagyobb gondot forditsanak; a görcsös és egyébnemü selejtfát az usztatandó fától már a vágásban elkülönitsék és ott eladják, nevezetesen pedig lehető sima és vastag hasábokat készitessenek: igy bizton remélhető, hogy a faüzlet Temesvárt tetemesen emelkedendik és azt távolabb vidékre is, mint például N. Becskerekre kiterjeszteni nagyobb mértékben sikerülend.

Meghagyatott továbbá, hogy ezután a raktár egész helyisége sajátképi czéljára használtassék, nehogy a kincstár és a közönség ismételve oly hátrányoknak legyen kitéve, a minők azt jogosulatlan mellékérdekek kielégithetése miatt az 1867—8-ki télben érték. A temesvári raktárnak ugyanis a mult alkalommal csak egy része töltetett meg fával és az usztatás beállittatott, a midőn az kedvező vizállás mellett javában folyt, bárha a Béga partjain akkor még vagy 12000 öl állott usztatásra készen. Beállittatott pedig azért, mert a raktárnak tetemes része kukoricza termelésre fordittatott.

Bekövetkezett azonban a dús aratás és a termények nem remélt árai: minélfogva az ottani lakosok nemzeti jellemükhez és megrögzött szokásaikhoz hiven munkaszünetet tartanak s igy azon erdőbirtokosok, a kik más években szekéren szállitott fával versenyeztek a kincstárnak sokkal olcsóbban usztatott, de silányabb és csekélyebb méretü fájával, az idén a piaczról elmaradtak; ennél és a korán beállott kemény időnél fogva történt, hogy Temesvárnak a tél derekán nem volt fája és hogy a kincstár — mert czélszerűbbnek találtatott a részben már 5—6 éves fát a Béga partjain hagyni, a raktárt pedig kukoriczával beültetni, — vagy 12000 öl fával kevesebbet adott el, mint a mennyit, okszerü kezelés mellett ily rendkivül kedvező viszonyok között, tuladhatott volna. Ez pedig ama kerület-

ben az 1867—8-ki évre nézve vagy 90000 forintnyi jövedelemkülönbséget tett.

Hogy jövőre ily esetek be ne állhassanak, intézkedés történt, miszerint a szerződés, melynélfogva a faraktár egy része kukoriczaföldnek adatott ki, rögtön felmondassék és a fausztatás ezentul, ha különben lehet, mindaddig folytattassék, a mig a raktárban hely van; mert a fa, ha nem is kél el, jó felügyelet mellett mindig biztosabban van a raktárban, mint a Béga partjain elhelyezve.

A fausztatásra nézve meg kell még jegyeznem, hogy azt a Bégán régi szokáshoz való merev ragaszkodásnál fogva május előtt soha meg nem kezdették, gyakran azonban juniusig is elhalogatták; ennél fogva pedig sokszor a legelőnyösebb vizállás és azon körülmény, miszerint a hidegebb viz magasabb horderővel bir, mint a langyosabb májusi vagy juniusi használatlan maradott; miért is elvül lett felállitva, hogy jövőre az usztatás, mihelyt azt az időjárási viszonyok engedik, azonnal megkezdessék. Ez főleg a facseti és a lugosi kerületre nézve bir nagy jelentőséggel, miután ott a Temes Béga közti csatorna, mely Kiszető mellett, tehát lejebb szakad a rékási kerületbe, a Bégát nem táplálhatván, azon az usztatás is csak addig folytatható, mig azt, a hóviz lehetővé teszi.

f) Erdőhasználat.

Az erdőhasználatnak a bánáti erdőkben szokásos módja szerint a folyó vágásokból legelőször is az épületi fát adják el tövén és csak annak kihordása után, kezdenek a tüzifának kincstári költségen való készitéséhez.

E szokásnak hátránya az, hogy a tél nagyobb része eltelik, mielőtt a tüzifa vágásába csak bele is fognának; a fennmaradó rövid idő pedig a rendelkezésre állónál sokkal nagyobb munkaerő mellett sem elegendő az évi egész termés feldolgozására. E hátrány eltávolithatása miatt intéztetett, hogy az épületfa a jövő évi vágásokból előre eladassék; miután igy a vevők huzamosb időt fordithatnak annak feldolgozására, de a kihordást is a legelőnyösebb időben és a legjobb ut mellett eszközölhetik; miglen másrészt igy a tüzifa készitéséhez is mindjárt a tél elején lehet fogni s azt

tavaszig háboritlanul folytatni: aként pedig a kinálkozó ugyis csekély munkaerőt lehető legbelterjesebben kiaknázni.

g) Erdőmivelés.

A bánáti erdők mivelése és a vágások ujraerdősitése eddig a következő módon eszközölteteit:

Az összes erdőségeket két főosztályba sorozván, azok egyikét sarj, másikát szálerdőnek nevezték; e beosztásnak alapjául azonban nem szolgáltak, sem a fekvés vagy talaj, sem az ott uralkodó fanemek, hanem: a mely község határában 40 évesnél öregebb erdőre nem akadtak, ott sarj, a többiben pedig szálerdőüzemet hoztak be. De azért a kétnemü erdő vágásainak letarolásában és ujraerdősitésében nem tettek különbséget és általános szabályul a rékási és a dentai kerületben azt állitották fel: hogy a legközelebbik 25 év alatt levágandó erdőrészekből a legelőt és a makkoltatást kizárják, valamint a fiatalosakból is, amig azokban az utónövedék 25 évet el nem ért. A lugosi és a facseti kerületekben e részt tiz-tiz évet állapitottak meg. Különben pedig tarvágásokat alkalmaztak, a téren számos magfát hagyván, melyek sorsa rendesen az, hogy vagy a vágásban felejtetnek, amig felhasználásuk az utónövedék tetemes kárositása nélkül már nem eszközölhető; vagy, hogy egyenként észrevétlenül eltünedeznek.

A leirt eljárás érintett elvei minden képzelhető körülmények közt hibásaknak lennének nevezhetők; mert ha van is fanem, a mely 20—25 évig árnyékban nyomorogva tengeni képes; de olyan nincs, mely ily hosszu egyforma nyomás után a világosság és lég teljesen korlátlan behatásainak rögtön kitéve, vidor és életerős növekvésnek indulhasson: köztudomásu dolog lévén, hogy azon fanemek is, melyek első zsengéjükben az anyafák oltalmát megkivánják, mint a bikk vagy a jegenyefenyü, az alól nem egyszerre, de erősbödésükhez mérten, az öreg állabnak két- vagy háromszorra eszközölt levágása által szabadittatnak fel.

A bánáti erdőkre nézve azonban a fennjelölt eljárás kétszeresen tévesnek mondható; mert

1. azokban az uralkodó fanem a tölgy, mely mérsékelt beárnyalást is csak rövid ideig képes megtürni; 10 vagy 20—25 évig tartó nyomás alatt pedig okvetlenül elpusztul;

2. mert az ily kezelés, ez erdők jövedelmeire másként is tetemesen csökkentőleg hat.

És valóban, ha az ember a bánáti erdők utolsó évi vágásain és fiatalabb állabjain végig néz: első pillantásra szemébe ötlik, hogy a tölgy csak oly képezi ismét az uralkodó fanemet, a hol a vágások 40—50 éves fában vitetvén, az a fiatal tuskók életerős sarjaiból keletkezett. Az öregebb erdők ily vágásai, vagy áthatlan dudvával disztelenkednek, mely az utolsó évek netaláni makkhullásából kelt növénykéket teljesen elfojtja, vagy pusztán állanak, az öreg tuskók végerőködéséből kelt egy-egy csenevész sarjadékkal. Régibb ilynemü vágásokban a nyárfa, som, mogyoró és galagonya foglalják el a főhelyet s ezek között csak elvétve küszködik még egy-egy tölgyecske, tér és világosság után.

A mi pedig az erdők jövedelmét illeti: tudva van, hogy azt nem csak a faértéke, de némely vidéken igen tetemes részben azok mellékterményei s ezek közt a legelő és tölgyerdőkben főleg a fák gyümölcse a makk is képezi. Oly eljárás mellett azonban, ha az erdőknek épen legkorosabb negyed vagy harmadrésze, sőt a bánátban divó rövid fordák mellett sok esetben fele, a legelő és makkoltatás alól 25 évi előleges tilalmazással elvonatik, mondott mellékjövedelmezések minden lehetősége megszünik.

A mi másrészt a serdények 10 vagy 25 évi tilalmazását illeti, annak annyiban nincs értelme, a mennyiben a tilalmazás előnyös vagy szükséges tartalmát bizonyos számu években okszerüen kifejezni nem lehet. E részt teljesen elegendő azon általános elv megállapitása, hogy fiatal erdőbe a marha mindaddig ne bocsájtassék, a mig abban kárt okozhat; fődolog pedig az: hogy a kezelő és ellenőrködő tisztek vagy hivatalok ez elvet, a legelő kibérlése alkalmával, esetről esetre szigoruan alkalmazzák.

A bánáti hegységes erdők vágásainak ujraerdősitésére nézve az általános elveket javallatba hozni, az erdőrendezésnek leend feladata: sok

függvén e részt az utónövesztendő fanemek választásától, a fordatartam meghatározásától és egyéb helyi viszonyok részletes ismeretétől.

Az ottani síkerdőket illetőleg ellenben habozás nélkül lehet mondani, hogy azok vágásainak ujraerdősitése czélszerüen egyedül ugy eszközölhető: ha az illető térek fái, vagy a hol erre a munkások még nem lennének reábirhatók, a fák tuskói és egyéb cserjék a vágásokból kiirtatván, azok 5—6 évre eke alá engedtetnek s az utolsó gabonavetés alkalmával ismét makkal bevettetnek.

Ez eljárás utján elérhető előnyök a következők:

1. megszünik az előleges tilalmazás minden szüksége s igy az e részt legértékesebb erdőrészekben eladhatóvá válik legelő és makk;

2. fölösnek mondható a nagyszámu magfa fentartása is; ekép pedig a folyó vágások egész készlete értékesithetővé lesz és az ily fák fentartásával járó egyéb hátrányoknak, vagy visszaéléseknek is, eleje vétetik;

3. ha fölös számu magfa helyett kevesebb, de legkiválóbb növésü, igy pedig könnyebben is ellenőrizhető tölgyet, még egy fordán át fentartunk: ez uton különös esetekre szükséges rendkivüli erős müszer- és épületfát elegendő mennyiségben növelhetünk, anélkül, hogy ily czélból egész erdőket, a növekvés törvényei szerint nem előnyösen hosszu fordába helyezni kénytelenittetnénk;

4. öt hat évi szántás vetés által kipusztittatik a dudva s a haszontalan cserjenövényzet; a talaj tápanyanyagjai a lég behatása folytán haszonithatókká válnak, és a termékeny területen, melynek ereje 5—6 évi mezőgazdasági használat által ki nem merül, sőt a föld külminőségének lényeges javulása folytán, fokozott működésre képesittetik, a makkvetés biztos sikerü eredményt igér; ennélfogva pedig az ajánlott eljárás mellett

5. csenevész tölgysarjak, egyéb értéktelen fanemek és cserjék helyett, teljzárlatu szálas tölgyerdőkre számithatunk, melyek a talaj egész termőerejét belterjesen hasznositani s igy alapitóiknak örömet, a jövő ivadéknak pedig tetemes jövedelmet hajtani képesek;

6. ily mivelés nemcsak hogy semmibe sem kerül, de az erdőnek tetemes mellékjövedelmet is biztosit, melynek lehető nagyságára nézve a

következő számok adnak felvilágositást: a dentai, rékási, lugosi és facseti kerület sik erdőségei körülbelől 45.000 holdra terjednek; ezekre nézve az ott megállapitott fordák leghosszabbikát 80 évvel vevén számba; a síkvágások egy évi térsége hozzávetőleg 560 holdat tesz; az ajánlott eljárás mellett pedig folytonosan hat évi vágás lévén eke alatt, a mindenkori bérterület legalább 3360 holdra rug; ezt pedig holdanként csak 8 forintjával számitva, az ajánlott eljárás a nevezett erdők évi tiszta jövedelmét legalább is 26.800 forinttal tartósan szaporitandja.

Mindezeket tekintetbe véve meghagyatott, hogy az arra való sik fekvésü erdők folyó vágásait, irtásuk vagy letarolásuk után kivétel nélkül 5—6 évre és illetőleg a hatodik év elteltével bekövetkező első makktermésig, mezőgazdasági használatra árverés utján bérbe adják oly feltétel mellett, miszerint a bérlők köteleztessenek a bértartam hatodik évén tul beálló első makktermés alkalmával a tért, saját munkaerővel, az erdészeti személyzet utasitása szerint és felügyelete mellett, makkal bevetni.

Elrendeltetett egyszersmind, hogy minden pagonyban egyelőre legalább egy két faiskola alapittassék; miszerint egyrészt a némi reményekre jogositó mostani vágások hézagai betöltessenek, másrészt pedig, hogy az ujraerdősités, a makktermések esetleges sikerétől átaljában függetlenebbé tétessék.

Azontul intézkedés történt még, hogy azon sik fekvésü vágások, melyek jelenlegi állapota reménytelen, a mennyiben ott hasznavehető utónövedéknek nyoma sincsen, a makkfák megfelelő eladása után a fentjelölt feltételek mellett szintén, még pedig mielébb bérbeadassanak; miszerint kiirtva és előkészitve, annak idején rendes erdőmivelés alá kerülhessenek.

h) Erdei legelő.

A bánáti erdőkre és nevezetesen azok Denta és Rékás kerületbeli részére nézve, megkell még a legelőeladás körül szokásos balfogásokat emlitenem.

Elvül e részt azt állitották fel, hogy bizonyos erdőrészben csak meghatározott számu marha találhat megszabott időn át elegendő táplálékot,

hogy tehát e számnál többet be sem bocsájtanak. Megbecsülvén továbbá az egész legelő értékét, azt a marhák meghatározott számával elosztották s igy például egy ökör után 50 krt, egy birka után 5 krt követeltek.

Ez eljárás magában és elméletileg véve, nem is esik kifogás alá, bárha a beeresztendő marha számára nézve a legelő bérlőjének rendesen sokkal biztosabb itélete van, mint az erdőszemélyzetnek s igy e részt az elhatározást is bizvást ő reá lehetne hagyni; feltéve mindig, hogy a legelő gyakorlata csak ott engedtetik meg, a hol az által az erdőn kár nem ejthető.

A fentebbi elvek okszerü alkalmazására nézve azonban főleg a részt hibáztak, hogy kevés tekintettel voltak reá, miszerint az erdő csakugyan egész értéke szerint el is adassék. Ha ugyanis: valaki legelővétel miatt a marhák sokkal csekélyebb számával jelentkezett, mint a mennyi megszabatott és nem is az egész nyári vagy téli idényre, de csak két, négy vagy hat hétre: annak ajánlata elfogadtatott ugy, miszerint például ott, hol 300 birka egész nyáron át ellegelhetett volna, a legelőt egy pár hétre 40 birka számára is eladták; ugyanannyit számitván egy birka után igy is, mint a mennyi — egész nyári legeltetést feltéve, 300 birka mindenikére esett. Ennélfogva az első jelentkező szivesen fizette ugyan a megszabott árt, de ha ő azután nehány hét mulva az erdőből kivonult, utána már vagy senki sem akarta a legelőt megvenni, vagy ha igen — az csak potom áron történt; a mi nagyon természetes, nemcsak azért; mert például a birka után az ökör nem legel, de; mert az első birkanyáj, az utána következő elől, a legelő javát csakugyan el is fogyasztotta.

Meghagyatott tehát, hogy ezután ott is ugy, a mint az, másutt számos éven át, czélszerübbnek bizonyult, az erdőket bizonyos legelőtérségekre felosztván, azok egyenkénti legelőértékét idényenként, a változó viszonyok helyes számba vételével, meghatározni s ennek alapján az illető térségeket, lehető legjobb feltételek mellett, bérbe adni iparkodjanak. Még pedig vagy egyeseknek, vagy egész községeknek, a hol lehet árverés utján, ha pedig ennek árverezők hiányában értelme nem volna: az erdész által az igazgatóság részéről helybenhagyott alku alapján, fő tekintettel e mellett a

favágási vagy fuvarmunka lehető biztositására, minden évben kétszer, tavasztól őszig és másodszor ismét ősztől tavaszig. Egész esztendőre azért nem; mert az erdők többnyire tölgyesekből állanak, a makktermés minőségét pedig sokkal előbbre meghatározni nem lehet és — mert egész évi bérletek a netaláni gubacstermés értékitésének is utjában állhatnának.

i) Hidépitések Vallemáre mellett és még egy faraktár alapitása Aradon.

A Marosvölgyére nézve érintenem kell végül, hogy ott a vasuti teherszállitás Soborsin és Arad között a jövő tavaszszal megindulván, azontul a marosvölgyi erdők termékeinek szállithatása tökéletesen biztositva lesz és a mi fődolog: olcsóbb árak mellett, mint a minőket jelenleg a fának vizi szállitásáért fizetünk.

Nagyfontosságu tehát az ottani kincstári erdők jövedelmezőségére nézve, jó előre gondoskodni:

1. hogy a Maros két partja Vallemáre és Soborsin között, álló- vagy legalább hajóhiddal köttessék össze, miszerint a fát a Maros balpartjáról is minden évben biztosan a soborsini állomáshoz szállithassuk;

2. hogy az aradi pályaudvar közelében a kincstár számára, ha lehet örökáron, vagy legalább több évi bérlet utján, megfelelő tér biztosittassék, hol a vasuton szállitandó fa számára raktárt lehessen alapitani. A kellő intézkedések e részt is megtörténtek.

Zárszó.

Előadtam tehát, a mi a Maros és Béga melléki erdők jobb jövője megállapitására nézve egyelőre eszközöltetett és remélhető, miszerint a szervezés teljes végrehajtása után, az avatott és erélyes vezetésnek alárendelt tisztviselők föladatuk megoldásához kiváló szakértelemmel és kitartó szorgalommal látván: mielébb elkészitendik az erdőrendezés azon munkálatait, melyek nélkül rövid időre számitott rablógazdaság igen, de tartós előnyöket biztositó s igy a kincstári erdőkben egyedül jogosult okszerü kezelés nem képzelhető.

II.

Diósgyőr.

A diósgyőri igazgatóság területén létező erdők:

a diósgyőri uradalomban	47.587
a tokajiban	2.971
összesen . .	50.558 kat.

holdra terjednek.

Az elsőbbek nagyrészt mészkő, különben agyagpala, az utóbbiak homokos agyagtalajon állanak.

Ez erdőségek főfanemei a bikk és a tölgy s ezek között a kőris, jávor, szil, hárs, rezgő nyárfa sat. szorványosan fordulnak elő.

Az erdőgazdaság állapota a multban.

Az erdők felosztása.

A szóban forgó erdőségek hat pagonyra oszolnak, melyek közül:

a mocsolyási	5593
az ujhuttai	7740
a szent léleki	8708
a diósgyőri	11490
a parasznyai	10075
a tokaji	2971

katastralis holdra terjed.

Ezekhez még	3981

hold oly tisztás járul, a melyről nem tudni, hogy a nevezett pagonyokra, mily arányban oszlik fel. Az összes erdőtérség tehát 50558

kat. holdat tesz.

A tokaji erdők a Diósgyőrtől távol fekvő uradalomba esvén, azoknak külön pagonyba való foglalása kifogás alá nem esik.

A diósgyőri uradalom erdőségeinek egyes pagonyokra való fölosztása nem egészen czélszerü. A határok ugyanis: részint a hegyoldalokon, részint a völgyekben vonulnak el és csak kivételesen a gerinczeken is, holott épen ez utóbbiak képezik a legtermészetesebb és ugy a használatra, mint a felügyeletre nézve is legmegfelelőbb választóvonalakat.

Különben a pagonyok száma is fölösen nagy volt és czélszerübb beosztással az annyival inkább ötről négyre szállittatott le, miután az urbéri faizás folyamatban levő megváltása alkalmával az erdőtérségből nehány ezer hold az illető községek birtokába menend át.

A személyzet létszáma, járandóságai és elhelyezése.

a) Tiszti személyzet.

Az erdőtiszti személyzet állott:

1 erdőmesterből,
6 erdészből,
2 erdőgyakornokból,
2 erdészjelöltből és
1 dijnokból.

Ezek összes járandóságai — a kincstári szállást bele nem értve — 9570 frt 8 krnyi pénzértékre rúgtak.

Az erdőmester, a gyakornokok, az erdészjelöltek és a dijnok Diósgyőrött laktak, miglen a hat erdész Tokajban, Parasznyán, Diósgyőrött, Hámorban, Ujhuttán és Mocsolyáson volt elhelyezve; a tisztek mind kincstári épületekben.

E lakházak a mult korszakból a lehető legroszabb állapotban származtak át és vannak köztök olyak is, hol esős időben a padlásról a szobába csorgó vizet teknőkben kell felfogni. Kivételt e részt csak a mocsolyási erdész szállása képez, mely nem rég lett helyreállitva és egészen jó karban van. Sajnos, hogy épen ez épület az, mely fekvésénélfogva erdészi lakásul

legkevésbé alkalmas; ez ugyanis a pagony minden erdeitől távol idegen uradalommal közös határvonalra van épitve, oly félreeső és annyira rosz utakkal körülvett katlanban, miszerint onnét a kijárás nyári időben sem gondolható kellemesnek, télen igen bajos lehet és néha majdnem lehetetlenné válik. Ez annál hátrányosabb miután az erdész épen téli időben arat és az erdőben lehető leggyakoribb jelenléte főleg ez évszakban szükséges.

b) Altiszti személyzet.

Az altiszti személyzetet képezék:

3 alerdész,
27 erdőőr,
18 állandó és
4 ideiglenes segédőr,
2 faraktárőr és
2 hajdu.

E személyzet évi járandóságai 9835 frt 37 krra rugtak.

Kincstári lakásnak közülök csak a 3 alerdész és 2 faraktárőr, 1 hajdu és 14 rendes erdővéd örvendett, a második hajdu és a többi rendes erdővéd csekély szálláspénzzel voltak ellátva, miglen a segéderdőőrök 35 krnyi napidijon kivül épen semmit sem kaptak.

Az altisztek lakházai még rondábbak és rozzantabbak, mint az erdőtisztekéi; a padlózatlan szobák nagyobbrészt nedvesek; ajtó, ablak többnyire rosz; a háztető csupa lyuk; a falak repedékesek stb.

E személyzet felosztása is igen czélszerütlen volt. Az erdőőrök ugyanis — kettőt kivéve — mind a helységek kellő közepében laktak s igy járás kelésük, az erdőkárositók nagy kényelmére minden egyes lakos által, könnyen vala ellenőrizhető.

Azonkivül az erdőőrök közül rendesen fölös szám volt az erdőtiszttel egy faluban elhelyezve, a mi az erdővédelemnek nem és legfeljebb oly erdész kényelmének szolgált, aki az őröket magánczélokra fölhasználni volt hajlandó.

Igy például helyben

Diósgyörött 10
Ujhuttán 6
Alsó Hámoron 3
Mocsolyáson 3

erdővéd lakott.

Erdőhasználat.

Főhasználat.

A mult korszak 5 évi átlagában a kincstár a diósgyöri erdőségekből évenként csak 11779—80 tömör köbláhnyi ölet használt, mely tömegből az épületi és műszerfa nem egészen 3%-ot tett. Hasonlitva e használatot az állabok minőségéhez és a talajnak legnagyobb részt jó fatermőképességéhez, azt igen korlátoltnak és csekélynek kell mondani. De ha tekintetbe vesszük az értekesités módját, az a körül szokásban volt határtalanul gondatlan vesztegetést, ugy fel kell ismernünk, hogy a valódilag felhasznált tömeg a fentemlitettnél sokkal nagyobb lehetett.

A kincstár részére ugyanis a vágásokban csak az vétetett igénybe, a mi nagy és sima hasáboknak volt feldolgozható. Dorong és rőzsefa a vágásban hagyatott és ott maradtak egyes törzsdarabok sőt fél és gyakran egész törzsek, ha azok a rendesnél valamivel vastagabb vagy nem egészen göcstelenek valának; e hátrahagyott fatömeg a vágás összes készletének aligha nem felét tevé. A dorong és rőzsefa a favágóknak, vagy faizás fejében a volt urbéreseknek engedteték át, bárha ezek házi szükségletét a rőzse is födözte volna, a mi abból kitünik, hogy azok dorongfával nagymérvü és rendszeres kereskedést üztek. A fa ily nagy részének átengedése magyarázza azon látszólag csekély vágásbért is, mely készpénzben ölenként 60—70 krt tett. A vágásokban elmaradt törzsdarabok ellenben, valamint az egész erdőn szanaszét heverő és ott „omolvány"-nak nevezett dült és feküfa magánvállalkozóknak szén és mészégetésre adatott el oly módon, mely szerint a kincstárra csak igen csekély haszon háromolt.

A mészégető ugyanis az égetett mészkőnek 2½ mérőnyi hordója után 1 frtot fizetett; de a mészkemenczék kezdetleges állapota mellett azok arány-

talanul nagy fatömeget vettek igénybe, mely hordónként rendesen egy ölet tett.

A szénégető pedig nehány krajczárért egy öl omolványra vett czédulát, melyet a köznép ott, mint erdőtermékekre szóló minden utalványt „Commissió“-nak nevez.

Ily commissió rovására azonban 4—5 öl fa is felhasználtatott s a földnépe az olcsón nyert szénnel, vidékszerte terjedelmes kereskedést üzött. Tekintetbe véve e mellett az összes személyzet hanyag egykedvüségét, némelyek értelmetlenségét, mások erkölcstelenségét, a kár, mely a kincstárt az erdők ily használata folytán érte, könnyen felfogható. Ezek némi megvilágitásául csak a következő esetet bátorkodom felhozni. Köztudomásu, hogy egy öl fából nyerhető szén az ottani szekér legfeljebb felét töltheti be, mind a mellett gyakran történt, hogy oly szénégető, ki csak egy öl fára váltott commissiót, két szekérrel is vitt szenet az erdőből. Ezt egy még ujoncz erdővéd megsokalván, az erdőtiszttől megkérdé, hogy ily esetben jövőre mit tegyen? A nyert válasz következőleg hangzott: „hát semmit, te bolond! mert természetes, hogy a fuvaros a szenet, ha egy szekérre nem fér, kettőre rakni kénytelen.“

Azzal, hogy a törzsek alkalmas része mint épület vagy műszerfa, tehát lehető legjobb áron értékesittessék, senki sem gondolt. Kényelmesebbnek látszott a munkásokat valamely vágásba egyszerüen beállitani s ott a fát minden válogatás nélkül rakásra döntve felaprittatni. A közömbösség e részt oly annyira ment, hogy a kezdetleges szerkezetü, de egyetlenegy vizi fürész, mely az uradalomban létezett, az idő viszontagságainak teljesen áldozatul esett; soha ki nem igazitva az ugyanis fokonként oly állapotra jutott, melynél fogva most már egészen hasznavehetlen romnak nevezhető.

A szállitás és faraktárak.

A szállitás és a raktárkezelés szintoly okszerütlen volt, mint a használat maga. A fuvarossal ugyanis ölenkénti fuvarbér köttetett ki, de ha azok egyike másika az erdőölből egy egy két hasábsort hátrahagyott, azt,

ujra ölbe rakták és a mit e fából többletként a raktárba küldöttek, azért a fuvarbért ujra megfizették.

Továbbá az erdőölek simán rakattak és valamivel magasabbak voltak, mint a raktárölek, melyek felváltva kalodát képeztek. A raktárban tehát ennélfogva is több ölnek kellett felrakatni, mint a mennyi az erdőből oda szállittatott. E többlet külön rakatván, a megalkudott fuvarbér, ezért ismét kifizettetett.

Ily eljárás mellett a fuvaros érdekében volt lehető legtöbb fát az erdőben hátrahagyni és a behordottat minél silányabban összerakni, hogy az erdőölek bizonyos mennyisége után, minél több fuvarbérre tehessen szert. A raktárakban kimutatott többlet azonban átlagosan még is csak 1—2%-ra rugott, a miből kitünik: hogy a vágásban külön összerakosgatott többlet, vagy nem egészen küldetett be, vagy hogy a szállitók, a fa egy részén utközben tuladtak, de a raktári kezelés sem volt kifogástalan.

Erdőmivelés.

Erdőmivelésnek itt a régibb időből vannak némi nyomai, azon 40—50 éves szép növésü fenyvesekben, melyek az akkori tisztások nehányainak beültetése folytán létesültek.

Az ujabb kor e részt csak nehány holdnyi félig meddig sikerült kisérletet mutathat fel.

Az állabok különben nagyobbára bikkesek levén, azoknak rendszeresen fokozatos vágása mellett, mesterséges erdőmivelésre csak kivételesen lett volna szükség.

Ha ugyanis első alkalommal a fák annyi része vágatik ki, hogy lég és napfény a fenmaradók koronáját dusan kifejthesse s igy gyakrabban dus makktermés állhasson be, de, ha e mellett az erdő zárlata nem bontatik fel olykép, hogy a talaj elgazosodván a makk befogadására alkalmatlanná váljon: akkor az ily vágás beerdősülése a legelső makkterméssel biztositva van; föltéve még, hogy az anyafák a helyi viszonyokhoz képest egyszerre, vagy nehány évi időközzel kétszerre, de csak akkor vágatnak ki,

a midőn az alattuk kikelt csemeték eléggé megerősödvén, oltalmukat nélkülözni már képesek.

E nem könnyü és gondos körültekintéssel párosult szorgalmat igénylő vágásmód jó sikere a bikkerdőgazdának minden helyen és minden időben főbüszkeségét képezé. És valóban öröm is az ily kezelésből kikerült sötét zárlatu dús serdényeket nézni, melyek kellő időközökben vigályitva a kedélyre is ellenállhatlan varázszsal ható gótivü óriás oszlopzatokká fejlődnek.

Itt azonban — főleg az utolsó 20 év alatt — a bikkállabokat ugyan szintén fokozatosan vágták le, de oly annyira a czél felfogása nélkül, hogy valóban nehéz meghatározni, ha ez eljárásban a hanyagságot vagy az okszerütlenséget illik-e jobban megcsodálni. Ennek mulhatlan következéseül a tér az első vágás alkalmazása után dús gazok által lepetett el annyira, hogy a később lehulló makk a talajhoz alig juthatott, de odaérve és netalán kikelve a növényke első zsengéjében kipusztult s fenmaradott a fák felével vagy harmadával gyéren beállott tér, mindennemü cserjebokrok dús növényzetével.

A használatra kényelmesen fekvő állabokat fejszével igy végig járván, ismét oda kerültek vissza, a hol ez eljárást megkezdették, most már az előbbi sorrendben tarvágásokat eszközölvén. Épen igy s hasonló sikerrel bántak el a tölgyerdővel is, minélfogva teljes joggal állitható, hogy az ottani személyzet az erdőállományt vetekedő iparkodással és rendszeres következetességgel pusztitotta ki, teremtvén, hol kaszálót vagy legelőt, hol sziklaomladéku sivatagot.

A tisztások használata.

Hogy a tisztások e kerületben a leirt erdőmivelés folytán a holdak ezreire szaporodtak, az könnyen felfogható, de magyarázatot igényel, miszerint azok a kincstárnak majdnem semmi hasznot sem hajtottak.

E tisztásokat ugyanis szokásban volt kisebb nagyobb részletekben az egyes községeknek természetben szolgáltatandó munka fejében átengedni s az igy nyert szekér és gyalog napszámok állitólag erdei utak javitására

fordittattak. De ha ez csakugyan megtörtént volna, akkor a diósgyöri erdőutak igen jelesek lehetnének; mert e tisztások jelentékeny jövedelmet képviselnek, miután az uj igazgató azokat, bár az idő már előre haladott volt, bérbeadván, érettök a mult évre közel 3000 forintot vett be.

Ez utak azonban valósággal oly roszak, hogy nagy részüket csak gyalog vagy lóháton lehet bejárni s igy nem valószinütlen a mit állitanak, hogy e munka nagyobb része magánczélokra fordittatott.

Belhivataloskodás.

A belhivataloskodás a külsőnek tökéletesen megfelelt.

Igen terméketlen, sőt néha káros hatású volt a sok haszontalan irás; gyakran tiszta szemfényvesztésre számitva. E részt csak azt emlitem föl, hogy a diósgyöri erdőhivatal 1867-ki általános jelentésében az ottani erdők korosztályai egyes négyszög ölekig vannak kimutatva. Bejárván az erdőket, csodálkoztam, hogy a keresve keresett felette nagy térséget, melyet e kimutatás szerint a 100 éves és öregebb állabok elfoglalnak, nem tudtam megtalálni. De mily érzés fogott el, miután esetleg alkalmam lett e kimutatást azzal hasonlitani össze, mely ez erdőkre nézve 1819-ben készült — és meggyőződni, hogy a diósgyöri volt erdőmester azt a mi 50 év óta történt tekintetbe nem véve, a félszázados kimutatást egyszerüen lemásoltatá s a ministerium elé terjeszté, hogy az abból a jelenlegi állapotot tanulmányozván, e szerint intézkedhessék.

Az elszámolás módja is olyan volt, hogy az erdőgazdaság eredményeit senki sem ismerte és mig a diósgyöri erdőhivatal az utolsó évek átlagában 5696 frt veszteséggel dolgozott, e hivatal mégis ugyanazon időre 13.879 frtnyi jövedelmet mutatott ki, mert a volt erdőmester egyebek között azt sem tudta, hogy a kezelésére bizott erdők után fizettetik-e és mennyi adó?

Az erdészek mindenike naplót vitt s azt havonkint a számtartói hivatalnak hozta be, mely azt a pénztár naplójával összhangzásba hozá. Enynyiből állott az egész.

Biztos alapokra fektetett jövedelemkimutatás ott soha sem készült s igy a kezelő hivatal azt sem tudta, hogy van-e és mily jövedelem?

Azon tényezőket pedig, melyek a jövedelem emelésére befolyhatnak, épen nem ismerte s igy okszerü rendszeres javitásokat eszközölni már ez egyetlen oknál fogva sem lett volna képes.

Intézkedések.

A föntebbiekből kitünik, hogy a szóban forgó erdőgazdaság oly kezekre volt bizva, melyek azt emelni és virágzóvá vagy jövedelmezővé tenni nem voltak hivatva és ha szomoritó is, de bővebb magyarázatra valóban nem szorul, miszerint e gazdaság eredménye a mult korszak utolsó öt éve átlagában évi 5696 frt veszteségben nyilvánult.

Az erdőügyek élén ott azonban most oly férfiak állanak, kikben a szakavatottság, önfelejtő szorgalom, ügybuzgóság, erély és a minden kifogáson felül álló szilárd hazafiui becsületesség megannyi biztositékot képeznek arra, hogy ezen több mint 50,000 holdra rugó terület közel jövőben a nemzet jövedelmeit megfelelően szaporitandja és idővel hasonminőségü erdőgazdaságainknak minden irányban mintaképül szolgáland.

Hogy e czél mielébb és minél biztosabban legyen elérhető a következők rendeltettek el:

Erdőrendezés.

Az első teendő az erdőrendezési munkálatok megindításából és gyors végrehajtásából áll, miszerint a meglévő állapotok részletesen kipuhatolhatók és ezek beható ismeretének alapján megállapitható legyen a terv, mely szerint a gazdaság minden irányban rendesen kezelendő.

Az erdőket tehát:

a) osztagozni kell, vagyis az állabok mindenikét, ha fanem, kor, zárlat vagy egyéb tulajdonságok tekintetében a körüllevőktől lényegesen különbözik, vagy ha azoktól gerinczek által van elválasztva, a természetben külön kell kijelölni és minden egyes osztagról pontos és kimeritő leirást készíteni;

b) az erdőket fel kell mérni és pedig úgy átalánosan háromszögezések alapján, valamint részletesen is. A térképen pontosan kellend kimutatni minden völgyet és gerinczet, az egyes mivelési ágakat és az erdők gazdasági fő- és albeosztásait;

c) miután a Lo Prestiféle vasut, ha nagyban alkalmazva és gyakorlatilag előnyösnek bizonyul, az erdőgazdaság jövőjére nézve döntő befolyással lesz; a mérésnek azon adatokat is meg kellend állapitania, melyek e vasut épitésére és például annak megbirálhatására szükségesek, hogy a vasut egy völgyből a másikba átvezethető-e és mi módon?

Vannak ugyanis esetek, ahol valami völgy igen fadús állabokban bővelkedvén, nem a fogyasztás helyére, hanem egészen más vidékre nyilik, melynek vagy nincsen piacza, vagy ahol a reánk nézve másutt szükségesebb és nagyobb értékü fát elárusitani nem is szándékozunk.

A föntebbi feladat megoldására szükséges, hogy necsak minden völgy s annak minden akár száraz, akár patakos mellékágai és minden gerincz fölméressék, de mellőzhetlen az is, miszerint az első 10 évben használandó állabok völgyeinek lejtmérése eszközöltessék és hogy minden az érintett területbe eső gerincz vagy domb magassága kipuhatoltassék;

d) a fölmérés alapján térkiszámitast kellend eszközölni és ebből valamint a fenemlitett állableirásból is táblázatosan kimutatni, hogy 20 évi különbségek szerint minden korosztályba mennyi térség esik;

e) termőképességi osztályzatot szükség készíteni, vagyis meghatározni, hogy az összes erdők talaja, hány egymástól lényegesen eltérő jósági osztályba sorozható és hogy ez osztályok mindenikébe az összes térség hányad és melyik része esik. Ez előmunkálatok meglévén, következik

f) az üzemosztályok meghatározása és azok mindenikére nézve a fordatartam és az általános vágásrend vagyis annak megállapitása, hogy a megszabott fordatartam egyes 10—20 évi korszakaiban, mely állabok fognak fejsze alá kerülni.

Az eddig fölszámlált munkálatokat a ministerium megvizsgálván és jóváhagyván;

g) az első 10 évi időszakra részletes gazdasági terv készül.

Az első 10 évi időszakba sorozott állabok fakészlete ugyanis pontosan megbecsültetvén, hozzá számitandó azon fatömeg, melylyel ez állabok a mondott időben még növekedni fognak. Ez összes fakészlet a a fenebbi időszak évei által felosztatván, a hányados az egy évi használat tömegét mutatja ki;

h) külön terv készül még a fiatalabb állabok vigályitására nézve;

i) megállapittatik továbbá a kipuhatolt évi részlet vágási, használati, szállitási, értékesitési módja és a vágások ujraerdősitésének rendszere;

k) ellenőrködési könyvek nyittatnak, melyekben a fölhasznált fa minden köblábja egyes osztagok szerint följegyeztetik, hogy ekkép az erdőrendezés munkálatai folyvást nyilván tarthatók és a becslési hibák jövőre tekintetbe vehetők legyenek. Végül

l) a mellékhasználatokra nézve készittetik terv és a mindezek alapján megindult gazdaság eredményei pontos számvitel utján folyvást nyilván tartatnak, hogy kivehető legyen, mit kelljen a jövedelmezés érdekében főleg elémozditani, mit nevezetesen kerülni és mi érdemel csekélyebb tekintetet.

Hogy pedig a főhiányokon addig is, amig az erdőrendezési munkálatok elkészülhetnek segitve legyen, következő intézkedések történtek:

Lo Presti vasutak.

A legközelebbik években a vágások oly erdőrészekbe teendők, a honnét a fa az épülő Lo Prestiféle vasuton lehető legkönnyebben legyen kiszállitható.

Hogy a Lo Presti pályát mielébb lehessen fölállitani, a következő munkálatok rendeltettek el:

a) az illető terület osztagozása, az egyes osztagok pontos leirása és a téren álló fakészletek becslése, ugy a fő, mint a közbeeső használat utján nyerhető fatömegekre nézve;

b) ugyane terület és annak minden völgye és gerincze pontos felmérése, az egyes völgyek lejtezése és azon pont magasságának meghatározása, melyen a pálya a Csókás völgyéből a Tatárárokba átvezetend;

c) e mérések térképezése;

d) azon törzsek megjelölése, melyek pályagerendák készitésére alkalmasak és a tervezett pálya közelében vannak.

E munkálatok nagyobbára már elkészülvén, Lo Presti segédmérnökét a hely szinére küldötte s ez, miután a gőzfürész fölállittatott, a gerendák készitését már megkezdette és a pálya többi alkrészeinek előállitásában is oly dicséretes buzgalommal működik, miszerint remélhető, hogy e pályán a szállitás már legközelebb leend megindítható.

Fahasználat.

A vágások fahasználatára a következők lettek megállapitva:

a) a folyó és legközelebbik évi vágásokban található alkalmas törzsekből mégpedig a tölgyekből kisebb nagyobb épület és műszerfa, szőlőkaró sat. a bikkekből keréktalp, zsindely, kocsirud sat. készittetvén, ez áru a raktárban saját szükségletre és eladásra elhelyeztessék és megszámoztatván az eladási árral együtt jegyzékbe foglaltassék;

b) a többi fa 2″-nyi átmérőig részint hasáb, részint dorongfára apritassék; a rőzsefa az urbéri viszonyok végleges rendezéseig a faizás jogosultaknak hagyatván;

c) vigályitások a megfelelő erdőrészekben a lehető legnagyobb kiterjedésben eszközöltessenek, hogy az elnyomott és száratagfa értékesithető legyen, mielőtt az még elkorhadna.

Szállitás és raktári kezelés.

Mig és amennyire fa a raktárba közönséges szekeren is szállittatnék, fuvaralku erdei ölenként köttessék; azaz ugy, hogy a fuvaros a megalkudott áron az egész erdőölet elszállitani köteles legyen, akár abból a raktárban egy ölnél több vagy kevesebb rakatik. Hogy pedig a fuvaros utköz-

ben a rakott fából hasábokat le ne hányhasson, vagy el ne sajátithasson észrevétlenül, az erdésznek kötelességévé tétessék a vágásban, minden egész vagy fél öl hasábjait ideje korán megszámoltatni; e számot az illető ölek egy két hasábjainak homlokára iratni s magának a számlálás helyességére nézve meggyőződést szerezni. A fuvarosnak meg kellend mondani, hogy a hasábok számolvák s hogy az általa elszállitandó fél vagy egész ölben mennyi a hasáb, miszerint arról ő maga is meggyőződhessék. Egyszersmind figyelmeztetni kellend őt, hogy azon esetre, ha a raktárban kevesebb hasábot adna át, mint a mennyit az erdőből elvitt, megfelelően fog bünhődni.

Szállitáskor a fának az erdőben átadója a fuvarosok neveit sorszámban külön e czélra készült könyvecskébe irja, valamint rovatosan azt is, hogy minő fát rakott, az ölnek hányad részét és mennyi hasábot.

Ez alkalommal az átadó, a fuvarost czédulával látja el, melyre azonban csak a könyvecske folyó számát, a felrakott öl részletét és a hasáb számát jegyzi.

Fájával a fuvaros a raktárba érvén, ott a hasábok szintén megszámoltatnak és netaláni hiányok a raktárőr által az erdőhivatalnak még a fuvarbér kifizetése előtt bejelentetnek.

Az, a ki egy héten át az erdőben fát kiszolgáltatott, vasárnap a raktárba jön, hol a behozott fáról szintoly könyvecske vezettetik, mint az erdőben a kiadottról. E könyvecskékben az átadott és a behozott fa összeszámittatván kitünik, hogy a felrakott fa mind behozatott-e; hiány esetében az egyes fuvarosok nevei összehasonlitásával kipuhatolható, hogy a be nem hozott fa kinél keresendő.

A raktárban a fából hat láb és egy hasábnyi magasságban kétkét sor rakassék háttal szorosan egymáshoz; a kettős sorok között pedig egyenes és legalább 3 láb széles utczák maradjanak, hogy a fa kellően megszáradhasson és az egyes ölek állapota mindenkor megvizsgálható legyen.

A sorokban az egyes ölek fele sima, második fele kalodarakatu legyen.

A felállitott ölek mindenikének hasábjai megszámoltassanak és a hasábszám a megfelelő ölek nehány hasábjai homlokára bélyegzővel ütessék.

E számozás az erdőhivatal részéről ellenőriztetvén, egyes ölek gyakrabban is megvizsgáltassanak és hiány találtatván, az összes ölek hasábjai ujból olvastassanak meg, de a raktárőr költségén és a hiányzó hasáboknak általa való megfizetése mellett.

Hogy a hasábok megszámlálása és e számlálás ellenőrzése lehetséges legyen, szükséges, miszerint a kalodákban alól kezdve kétkét réteg mindig egyenlő számu hasábokat tartalmazzon.

E rendszabályok már is életbe léptetvén bebizonyult, hogy az eddigi 1—2% helyett körülbelől 12%-nyi többletre lehetend számitani, a mi évenként nehány ezer forintot képvisel.

Szén és mészégetés.

A szén és mészégetés jövőre csupán házilag eszközöltessék.

Addig azonban, amig e részt a szükséges előkészületek megtörténnek, szénégetők fogadtatnak, alkalmas mészkemenczék megfelelő helyen felállittatnak, az eddigi szokás korlátok közt fentartandó, nehogy a közönség nélkülözhetlen szükségei födözetlen maradjanak.

Mész- és szénégetőknek tehát a fa megfelelő ellenőrzés mellett és nem az egész erdőn szanaszét, hanem csak a vágásokban adassék, a hol ugyanis fel nem apritott göcsös törzsrészek elegendő mennyiségben találhatók.

A szénégetők ellenőrzése abban álljon, hogy a bogsát meggyujtaniok ne legyen szabad, amig annak magasságát és alsó körületét az erdész meg nem mérte.

Ez adatokból a bogsa fatartalma kiszámittatván, ha az nagyobb lenne mint a mi előre megfizettetett, a vevő e többletet bogsagyujtás előtt utánfizetni tartozik. Ily eljárás mellett nemcsak a vevő, de az erdőmester által az erdész is bármikor és váratlanul ellenőrizhető.

A mészkőre nézve, annak mérése alkalmával necsak az illető erdőőr, de az erdész is jelen legyen.

Palakőbányák.

Az ottani erdők mocsolyási és nevezetesen diósgyőri pagonyában tetőcserépnek alkalmas palakő található, melylyel régebben Diósgyőrött és Miskolczon nehány házat be is fedtek.

E háztetők mai napig jó karban lévén, érdemesnek látszik megvizsgálni, ha valjon e palakő olyan-e, hogy azzal nagyobb körre terjedő kereskedést jó sikerrel üzni lehessen.

Elrendelteték tehát, hogy a kereskedésben legjobbnak ismert palakőcserépből megfelelő számmal minták hozassanak s ezek alakjához lehető leghasonlóbb cserepeket készittessenek oly mélységü palakőből, melyben az elmállásnak már nincsen nyoma; hogy továbbá az igy készült cserepeket megvizsgálás és véleményezés végett illetékes szakembereknek megküldjék.

Ez intézkedés eredményéről jelentés teendő és ha a szakértők a diósgyőri palacserepet kereskedésre kiválóan alkalmatosnak nyilvánitanák, akkor megfelelő képzettségü tiszt fog kiküldetni, hogy a legnevezetesebb palakőbányákat beutazza, azok mivelése és kezelési módját tanulmányozza és egykét ügyes munkást, valamint a szükséges műszereket magával hozván, a diósgyőri palakőbánya rendszeres mivelésére nézve részletes tervet és költségvetést készitsen, mely a ministeriumnak lesz felterjesztendő.

Ujraerdősités.

Az ujraerdősités módjának általános és részletes tervezete az erdőrendezés feladatai közé tartozik; egyelőre azonban e részt a következők hagyattak meg.

A tölgyerdők tarvágat utján használandók, holdanként nehány szép növésü törzs fentartása mellett.

A vágásokat, ha a talaj mezőgazdasági czélra alkalmas, adják nehány évre bérbe és például az 5-ik, vagy a reá következő makktermő évben vessék be.

Különben a talajt kapamivelés alá bocsássák s első évben burgonyával beültessék, a másodikban pedig évelő rozszsal vegyes tölgymakkal bevessék. Kisebb tisztásokat és mezőgazdaságilag egyátalában nem használható térségeket kisebb nagyobb tölgycsemetékkel kellend beültetni, mely czélra alkalmas helyeken faiskolák alapitandók.

A bikkeseket, ha déli, keleti vagy délkeleti hajlással birnak, rendszeresen fokozatos vágások utján kell ujraerdősiteni. De ha a sötétvágat után következő harmadik évben sem állana be makktermés, akkor az ujraerdősités az anyafák alá vetett bikkmakkal vagy ültetett bikkcsemetékkel mesterségesen eszközlendő s az anyafák a vetés vagy ültetés sikere után legfeljebb három évvel letarolandók.

Éjszaki, nyugot és éjnyugati fekvésü bikkesek egyszerre letaroltatván, a vágások, ha a talaj erre alkalmas, egy évi burgonyatermelés után, évelő rozszsal vegyes luczfenyőmaggal bevetendők, különben ilynemü csemetékkel kiültetendők.

Magában értetik, hogy szórványosan más fanemek mivelése is megkisérthető és egyenesen kivánatosnak nyilatkoztatott, hogy akáczfával ilynemü kisérletek megfelelő helyeken, például az Ernyővölgy vágásaiban nagyobb mérvben is eszközöltessenek.

Szervezés.

Hogy az erdőrendezési munkálatok megindulhassanak, mielébb befejezhetők legyenek s hogy ez erdőgazdaság a végtelen elhagyottság állapotából azok alapján, de addig is oly irányba léphessen, miszerint a rendes erdőgazdaság minden igényeinek megfelelni képes legyen, szükséges volt, hogy az erdőhivatal pagonyokra czélszerübben felosztassék és minden irányban megfelelő személyzettel ellátassék.

Az erdők uj beosztása

A diósgyőri igazgatóság erdőségei hat pagonyra voltak osztva, melyek közül azonban a tokaji egészen eltörültetett, a diósgyőri pedig a többi négy pagonyba beosztatott.

A tokaji uradalom erdőségei ugyanis körülbelül 2900 holdra terjednek, de ez összletnek több mint kétharmadrésze kisebb nagyobb tisztásokból áll, melyek mezőgazdaságilag kibérelvék. A még beerdősitett számos tagocska legtöbb része mezőgazdaságilag használva szintén sokkal nagyobb tartós jövedelmet biztositand, mint jelenleg, amidőn a kezelési költség az erdő egész jövedelmét elnyeli és a tisz ások bérdijának is tetemes részét igénybe veszi; minélfogva az egész térség átlagos évi jövedelme a mult korszak utolsó öt éve átlagában csak 1079 frtra vagyis holdankint 46 krra rugott.

Könnyen felfogható ez, ha tekintetbe vesszük, hogy e silány sarjerdőkben jelenleg évenkint nem több mint 128 öl legnagyobb részt dorongfa vágható. E fának átlagos tőkeára ölenkint 4 frt lévén, a főjövedelem összesen 512 frtot tesz. De ennél sokkal többre rugnak az erdész egy magának járandóságai s ennek még hat erdővéd is alája volt rendelve.

Ezek szerint tehát a tokaji erdőgondnokság beszüntetett akként, — hogy mindazon — különben összesen is csekély terjedelmü részek kihasitassanak, melyek fölbolygatva, vagy huzamos időre eke alatt tartva futó homokká válhatnának.

Kihasittatni rendeltettek, továbbá az ártérü ottani füzesek, melyek egy két évi fordában fonóvesszőnek vágva holdankint évi 5—6 frtot jövedelmeznek. A többi erdőtérről a fa 5 év alatt lesz letarolandó s a vágások irtatván, bérbeadandók; a szárazfekvésüek szántóföldnek, az áradásoknak kitett részek kaszálónak vagy legelőnek. A bérlők mindenike kötelezletnék a bérterületébe eső, véglegesen erdőnek szánt dombocskákat ákáczmaggal szabályszerüen bevetni, az ertéseket a mennyiben nem sikerülnének kijavitgatni és a mig ez szükségesnek ismertetnék, tisztán tartani, gyomlálva és kapálgatva ápolni.

E térségek részben ültetések utján is erdősithetők s e czélra azon ákáczcsemeték használhatók fel, melyek ott nehány legjobb minőségü szántóföldön távol egymáshoz vont sorokban diszlenek.

Az ákáczosnak szánt részek az igazgatóság befolyásával kijelöltetvén a térség fölmérése, az erdők becslése és a fakészletnek a mondott 5 évre

felosztása, valamint a használat és irtás sorrendjének tervét készíteni az erdőrendező föladatát képezendi. E terv ezután megbirálás és illetőleg helybenhagyás végett a ministeriumhoz lesz felterjesztendő.

Az egyes évekre eső fa feldolgozása idejére Tokajba Diósgyőrről gyakornok lesz küldendő, a ki apróbb műszer- és épületi fát tövén adand el, az ottani tiszttartó ellenőrködése mellett; a többiből ölfát készittet s ezt további értékesités végett a tiszttartónak adandja át, kinek rendelkezése alá az ottani erdővédek is bocsátandók.

Egyelőre a tokaji pagonyban 4 erdőőr lesz alkalmazandó. Közülök az egyik Tarczalon, a másik Timáron fog lakni s e kettőnek föladata lesz a tarczali és a timári községek határaiban fekvő erdőket megőrizni. A harmadik erdőőr Tokajban helyeztetik el, reá bizatván a rakamazi erdő, miglen az utolsó Tiszaladányon marad az ottani erdő megőrzése végett.

A diósgyőri pagony szintén beszüntetett, miután az illető erdész az ottani erdők minősége szerint nem volna eléggé elfoglalható. A térnek négy pagonyra való felosztása a mellékelt térképen van megjelölve, mi mellett főtekintet arra fordittatott, hogy a határok gerinczeken vonuljanak el, hogy az erdészek lehetőleg egyaránt legyenek elfoglalva.

Az erdőtiszti személyzet létszáma és elhelyezése.

Az uj szervezés szerint az erdőtisztek személyzetét képezik Diósgyőrött:

1 erdőmester,
1 ellenőrködő főerdész és erdőrendező,
1 számvivő,
1 raktártiszt,

4 erdész, akik egyelőre Parasznyán, Hámorban, Ujhuttán és Mocsolyáson maradnak és 4 erdőgyakornok, akik szükség szerint hol itt, hol ott, de mindenekelőtt az erdőrendezés munkálataiban s ezek befejezése után fölváltva egyenkint az igazgatóságnál és az erdőhivatalban, különben pedig a külkezelés minden ágaiban alkalmaztatnak.

Külön erdőpénztári személyzetre nincs szükség, miután Diósgyörött igazgatósági pénztár létezik, mely külön napló vezetése mellett az erdőpénztárt is kezeli.

Raktártiszt azonban nem nélkülözhető; mert a fölállitandó és a már fönálló raktárakban nemcsak ölfa, de mindennemü épület és műszerfa, továbbá mész, tégla és kőszén fognak ugy saját használatra, mint eladás miatt is készletben tartatni.

Az erdőtisztek járandóságai.

A Béga és Marosmenti erdőhivatalok számára megállapitott járandóságokkal összhangban a diósgyöri erdőhivatal tisztjei számára következő járandóságok állapitattak meg:

Sorszám	A hivatal megnevezése	Rangfokozata	Járandóságok							
			készpénzfizetés		Fa			Lótartási és utazási átalány	Összesen	
					öl	érték 6 frt 70kr				
			frt	kr		frt	kr		frt	kr
1	Erdőmester	VIII.	1000	.	18	120	60	600	1720	60
2	Ellenőrk. főerd. és erd. rend	IX.	800	.	15	100	50	500	1400	50
3	Számvivő	X.	700	.	12	80	40	.	780	40
4	2 I-sö osztályu erdész .	X.	600		12	80	40	300	980 980	40 40
5	2 II-od „ „ . .	X.	500	.	12	80	40	250	830 830	40 40
6	Raktártiszt	X.	700		12	80	40	.	780	40
7	2 gyakornok 1 frttal . . .	XII.	365	.	.	.	.	.	365 365	. .
8	2 gyakornok 80 krral .	XII.	292	.	.	.	.	.	292 292	. .
	Összesen . .	.	.	.	.	.	.	.	9617	50

A másodosztályu erdészeknek az első osztályba való előléptetését illetőleg itt is megállapittatott, hogy ez három esetben a szolgálati idő alap-

ján, minden negyedik esetben csupán a személyes érdemek tekintetbe vételével fog eszközöltetni.

A tüzifajárandóság öle a nyugdijba 2 forintjával fog beszámittatni.

A lótartási és utazási átalány a lótartás kötelességéhez leend kötve ugy, amint az már a bánáti személyzet szervezésekor megállapittatott.

Ezenkivül az erdőtisztek kaszálóval fognak ellátatni, ugyanazon elvek szerint, melyek e részt a béga- és marosmenti erdőtisztek számára lettek elfogadva.

Az erdészek közül az Ujhuttait és Hámorit 300, a Mocsolyásit és Parasznyait 250 frtnyi átalány fogja illetni.

Az erdőőrökről.

Az erdőőrök számára, fizetése és elhelyezésére nézve következők állapitattak meg.

Ez erdőszemélyzet állott:

3 alerdészből,
2 raktárőrből,
2 erdőhajduból,
27 rendes és
22 segéderdőőrből.

Ez 56 egyén összes járandóságai 9835 frt 37 krra rugtak; egy-egy erdőőr azonban évenkint mégis csak 184 frt 65 krt, egy-egy segédőr pedig csak 35 krt kapott naponkint.

Miután ily fizetésből az erdőőr meg nem élhetett s igy szolgálatján kivül kelle más keresetről vagy visszaélések utján a nélkülözhetlenek pótlásáról gondoskodnia, e járandóságokat az egyesekre nézve felemelni okvetlenül a kincstár érdekében áll, de olyformán, hogy ezáltal az összes illető költségek ne szaporodjanak.

És ez a jelenleg igen nagyszámu és rosz felosztásu személyzetnek jobb elhelyezése és ennélfogva czélszerüen kisebb számra szoritása által lett a következő kimutatás szerint elérve:

Sorszám	Az állomás megnevezése	Járandóságok					A megállapitott szám összes évi járandóságai	Megjegyzés.
		Készpénz	Fa öl	Fa érték 5 frt	Összesen			
		frt		frt	frt	kr	frt	
1	2 raktárőr	300	6	30	330		660	Az altisztek még szállással s a hol nincs, a készpénzfizetés 10%-jával egyenlő szálláspénzzel, továbbá megfelelő terjedelmü kaszálóval és legelővel lettek ellátva
2	6 I-sö osztályu erdőőr .	300	6	30	33		1980	
3	8 II-od „ „	250	6	30	280	.	2240	
4	20 III-ad „ „ .	200	6	30	230	.	4600	
	Összesen . .	.		.	.	.	9480	

A raktárőrök egyike a vasgyár és szenede melletti raktárban, másika pedig Miskolczon helyeztetett el.

A 34 erdőőr közül tétetett:

a tokaji pagonyba 4: Tokajba 1, Timárra 1, Tarczalra 1 és Tiszaladányra 1;

a parasznyai pagonyba 8: Parasznyára 2, Varbóra 2, Kápolnára 1, Bábonyra 1 és az Ernyővölgyébe 2;

a szentléleki pagonyba 8: Diósgyőrre 3, Alsóhámorra 2, Felsőhámorra 1 és Ómassára 2;

az ujhuttai pagonyba 6: a ládi erdő szélére 1, Óhuttára 1, Ujhuttára 2, Répáshuttára 1, Üveghuttára 1;

a mocsolyási pagonyba 7: az aranyosi csárda mellé 1, Aranyosra 1, Kisgyőrbe 1, Mocsolyásra 1, Bekénybe 2 és Üveghuttára 1.

A fölszámlált személyzet elhelyezhetése végett Felsőhámoron, a Ládi erdő szélén, Üveghuttán és az Ernyővölgyében erdőőri lakok lesznek épitendők.

A raktár és erdőőri állomások betöltésére nézve a kellő intézkedések megtételével az igazgatóság mint saját hatáskörébe tartozó ügygyel lett megbizva; utasittatván egyszersmind, hogy a fentemlitett épitkezésekre

nézve, a mennyiben az illető költségek elősitve lennének ugyan, de hatáskörét meghaladnák, a tervet és költségvetést annak idején fölterjeszsze.

Összehasonlitván még az erdőtiszti és szolgaszemélyzet eddigi költségeit azokkal, melyekbe e személyzet az uj szervezés alapján kerülend, kitünik, hogy miután e költségek évenkint eddig

a tiszti személyzetre nézve . . .	9.570 frt	08 kr.
az altiszti „ „ . . .	9,835 „	37 „
Összesen .	19,405 frt	45 krt

tettek, ezentul pedig:

a tiszti személyzet	9,617 frt	50 kr.
az altiszti „	9,480 „	— „
Összesen .	19,097 frt	50 krba

kerülend. czélszerübb és minden irányban megfelelő szervezés mellett évenkint még 307 frt 95 kr lesz megtakaritható.

III.

Ungvár.

Általános leirás.

Ez uradalom összesen 207,115$^{1080}/_{1600}$ kat. holdra terjed s abból

a belsőség	434$^{820}/_{...}$
a szántóföld	8,572$^{1409}/_{...}$
a rét	6,076$^{941}/_{...}$
a szőllő	48$^{310}/_{...}$
a havasi legelő	3,052$^{800}/_{...}$
az erdő	160,985
és az irtások	27,946

holdat foglalnak el.

A kimutatott térségbe a polenai község határában fekvő azon 11932 hold erdő és 1068 hold irtás is bele van foglalva, melyet a kincstár Blaeschkével a turiabisztrai földbirtokossal közösen bir.

Az ungvári uradalom erdőtalaja tehát összesen . . 188,931 holdra rug. Levonván ebből az irtásokat . . . . . 27946 holdat és az erdei szolgálmányok megváltására megközelitőleg szükséges 10700

Összesen . . . 38.646 holdat,

a kincstár maradandó erdőbirtoka . . . . . 150,285 holdat teend.

Ez erdők főfanemeit a bikk, jegenyefenyő és tölgyek képezik oly felosztással, miszerint a bikk a térnek körülbelől 80

a jegenyefenyő 15
és a tölgy 5

százalékját foglalja el.

Az ottani talajviszonyokhoz képest ez erdők a korosztályok rendes fölosztása mellett csekély számitással évenkint tartamosan 100,000 öl fát képesek szolgáltatni.

A legközelebbik 100 év alatt azonban az évi használat a föntebbinél sokkal nagyobb tömegre lesz terjeszthető, miután az erdőkből eddig évenkint legfeljebb 13—15000 öl vétetett s ennélfogva azon lejtők, melyek egyrészt az Ungba, másrészt a turiaremetei völgybe az ottani vasgyárak felé hajlanak, igénybe lettek ugyan véve, de az Ung és a Remete medreinek mellékvölgyei nagyobbára majdnem érintetlen őserdőket rejtenek.

A fakészletben álló tömérdek vagyonon kivül e terület még számos oly kincsnek tanyája, melyek részint önmagukban értékesithetők, részint pedig nagy fatömegek jövedelmező használatára szolgálhatnak alkalmas eszközül.

Az elsők közé sorozom a naphta és a sóforrásokat, meg a homokkőpalát; az utóbbiakat képezik a vasércz, mészkő, porczellán, téglaagyag, meg kovarcz.

Naphtaforrások.

A naphtaforrások főleg a Sztavna és Lugh községek közötti vonalnak környékén lépnek napfényre.

E talajon a kőolaj az Ung vizén egész tükröket képez és ha az ember az ungparti agyagpalában bottal turkál, a naphta legott kibugyog.

Kiaknázása végett össze is állott nehány év előtt egy lelkészekből és kincstari hivatalnokokból alakult részvénytársulat. Ez több helyütt aknákat ásatott, melyekből naponta számos akóra menő kőolajat meritve, eladott. A részvényesek közt azonban a dologhoz egy sem értvén, az aknák addigi mélységével nem érték be; azok üregeit bedeszkázták, a közöket vert agyaggal eltapasztották és nagyobb nyeremény végett mélyebbre ásva, olaj helyett, vizre bukkantak, a min elkedvetlenedvén, a további munkával felhagytak.

Sóforrás.

Sóforrás a Szólya nevü községen alúl létezik és számos év előtt befalaztatván, csatornában vezettetik az Ungba.

Homokkőpala.

A homokkőpala Rákó és UjSzemere községek határaiban fordul elő s az előbbi helyen 1—2½ hüvelyknyi vastag rétegekben hasadván, járdaköveknek alkalmas anyagot szolgáltat, mely Ungvár járdái számára is használtatott.

Vasércz.

Vasércz nevezetesen Láz és Poroszló községei határában fordul elő és a remetei vasgyárban dolgoztatik fel.

Mészkő.

Mészkőből a perecsényi és az ujkemenczei határban egész hegyek emelkednek.

Porczellánagyag.

Porczellánagyag a dubrinicsi határban fordul elő 6—9 láb széles eret képezvén, mely eddig ki nem puhatolt mélységgel vagy 800 ölnyi hosszuságra terjed.

Legujabb időben ily agyagot a remetei határ Vojvodina nevü erdőrészében is találtak.

Dubrinicsi porczellánföldet porrá zúzva — 1848-ig — vagy 16 éven át bécsi gyárosoknak mázsánként 40 krval adtak el; a forradalom után azonban ez üzlet is teljesen megszünt.

Téglaagyag.

Jó minőségü téglaagyag főleg a Társahegyen és az ungvári mocsárutcza végén a kalvariadomb alatti kincstári területen található, melyhez a viz is, a fa is közel esik.

Kovarcz.

Üveggyártásra alkalmas kovarczereket eddig ugyan még nem sikerült felfedezni; egyes 50—300 mázsás darabokat azonban nagyobb számmal találtak már s ez anyag a volt főbérlet által halomra is hordatott; felügyelet hiányában azonban utóbb elsikkasztatott.

De van kovarczhomok a remetei és nevezetesen az uzsoki és husznai területen elfogyaszthatlan mennyiségben és üveggyártásra teljesen alkalmas minőségben; miért is az üveggyárat felállitani a kosztrinai hidon felül a Zsornova alatti „Pod Gyilom“ nevü területen volna czélszerü.

Eddigi állapotok s azok okai.

Hogy a dús kincsekkel megáldott ez uradalom hasznot nem hajtott, sőt a mult korszak utolsó 5 évi átlagában 42.344 frt évi veszteséggel kezeltetett, ennek okai egyrészt ugyan a közlekedési eszközök hiánya és gyarlóságában, meg az ipar és kereskedelem fejletlenségében, de nevezetesen a mult korszak rendszerében találhatók fel: a kormány részéről a legcsekélyebb részletekig ment gyámkodásban és abban, hogy a hivatalnokok megválasztása és előléptetése ügyében a valódi tehetség, kitünő szakképzettség, kitartó szorgalom és a jellem szeplőtlensége nem vétetett elég tekintetbe. Egyrészt a tisztán egyéni rokonszenven nyugvó határtalan pártfogolás, másrészt az, hogy a kincstár valódi ápoldának nézetett, hol számos testi lelki rokkant, ha egyszer beférközött, biztos menhelyet talált s a hová bejutni néha ugyan nem volt könnyü, de a honnan kiüzetni meg épen a legrendkivülibb esetek közé tartozott. Ezek okozák, miszerint a személyzet oly elemekből alakult, melyek a gépezetet a megszokott kerékvágásban tovadöczögtetni, de az adott alapon szebb jövőt teremteni csak igen kivételes esetekben voltak alkalmasak.

Igy például az ungvári erdőkben ezer meg ezer ölre menő fa rodhad el használatlanul, a mészkőnek egész hegyei várnak értékesitésre és Ungvárnak meszet, az ottani lakosok és kovácsoknak faszenet mégis idegen uradalmak szolgáltatnak.

Idegen uradalmak versenyeznek a kincstárral az ungvári piaczon tüzifa tekintetében is és deszkát, melyhez a tönkök a kincstári erdőkből az Ungon a fürészig usztathatók, Gallicziából hordanak szekéren Ungvárra és környékére, onnét saját ebbeli gyártmányainkat kiszoritván.

Nem lehet ugyan tagadni, hogy Gallicziában a fa tőára rendkivüli csekély s hogy a deszkát oly fuvarosok hozzák, kik hazánkba gabonáért jönnek; de másrészt ép oly igaz, hogy saját fürészáruink az eljárás oktalansága és ügyetlensége miatt nemcsak a kellőnél drágábbak, a nélkül, hogy a kincstárra e nagyobb árból haszon háramlanék, de minőségre nézve is igen silányak: mert a helyett, hogy a törzseket vagy fürésztönköket az Ung vizén az ugynevezett ungvári Fluderig igen csekély költséggel usztatták, egy ott épült nagyobbszerü fürészen feldolgoztatták és megfelelően raktározták volna, következőleg jártak el.

Felállitottak szanaszét az egész uradalomban, ugymint Sztuzsiczán, Voloszankán, Lyuttán, Csornoholován, Lumsuron és Vorocson egy és legfeljebb két pengéjü parasztfürészeket, melyekhez a tönköket szekéren szállitották. E fürészek szerkezeténél fogva az áru is csak igen középszerü minőségü lett s ezt azután méregdrága fuvarbér mellett tengelyen vitték a fluderre, bárha ez oda mint tönk önmaga is eluszott volna. A szállitás pedig ugy eszközöltetett, hogy a fuvaros megrakodván, a deszkát egyelőre házához vitte s ott azokkal kertje fáit körültámogatta, miszerint verőfényes napon gyorsan száradva csekélyebb sulylyal birjanak.

Hogy az igy kezelt deszka megrepedezett, megvetemlett, a legkülönbözőbb irányokban görbült, azzal senki sem gondolt; mert hát a fuvaros szállitásra vállalkozni csak is a leirt modorban volt hajlandó.

Hamuzsir készitésre a már korhadozó fa köztudomás szerint legalkalmasabb; mert ez aránylag legtöbb hamut szolgáltat, miután a fatömeg füstbe mehető elemei nagy részét a korhadás már felemésztette.

De hogy a hamuzsirfőzés egyátalában csak ott indokolható, hol a fának vagy épen semmi az értéke, vagy ahol ez áru különben értéktelen, azaz korhadó fából készittetik: az abból is kitünik, miszerint egy mázsa hamuzsir előállitására okszerü eljárás mellett is többé kevésbé előnyös vi-

szonyok szerint 8—15 öl fára van szükség, bárha Ungvárt e czélra jelenleg legalább 25 öl fát fogyasztanak el.

Az ungvári erdőkben mégis a rég korhadó sok ezernyi omolvány békén nyugszik; de a meddig a szem csak ellát minden irányban karcsu füstoszlopok gomolyognak ég felé s a kérdésre, hogy ez mit jelent, rendesen az a válasz: ott hamuégetők működnek.

Ezek ugyanis a legvastagabb, de legnagyobbrészt teljesen egészséges bikkfákat fölkeresvén, azok természetes vagy mesterségesen vájt oduiba ökölnyi taplót dugnak s azt meggyujtván, tovább ballagnak, hogy e műtétet a legközelebbik bikknél ismételjék. E fák lassankint meggyuladván égnek, mig a tüz annyira elharapódzott, hogy egyensulyt vesztve összeomlanak. Ily óriás alól azután egy két zsák hamut kaparnak ki, a fa legnagyobb része azonban ott maradván használatlanul elkorhad.

A turiaremetei gyárakban földolgozott vasércz legnagyobb részét a lázi bányák szolgáltatják és bárha a lázi, czigányóczi és ároki határ terjedelmes erdőségei legelőnyösebben a lázi vasércz helyben való olvasztására lennének fölhasználhatók, bárha továbbá szenet Lázra szükség esetére Ungvárról határtalan mennyiségben lehetne szállitani: ugy most mégis a 20—23%-nyi vasérczet hordják 6 mérföldnyi távolságról Turia Remetére mázsánkint 20 krnyi fuvarbérért és oly munkaerőviszonyok között, melyek ily működés mellett az ottani vasipar nagyobbszerü fejlödését egészen megakaszthatják, miután 100,000 mázsa vasércznél többet csak egészen aránytalan fuvarbér mellett vagy épen nem is lehetne szállitani.

Hogy ez igy rendeztetett be 1802-ben, e vasgyárak fölállitásakor, annak lehetett értelme, miután a gőzerő alkalmazása akkor még nem volt eszközölhető és mert az érczet robotban fuvarolták.

De hogy ez eljárás a robot eltörlése után még 20 évig és oly időben állhatott fön, amidőn a gőzerő már átalános használatba lépett, az nem látszik igazolhatónak.

Hogy a kincstári birtok az ungvári uradalomban csakugyan közvagyonul tekintetett, a részt elég legyen amaz ungvári közmondást fölemliteni, miszerint az árviz a számadási hiányok legbiztosabb kiegyenlitője és

azt, hogy ott az erdőmivelés majdnem egyedüli tanuságát a néhai igazgató Papvásárhelyi idejében keletkezett vagy 50 éves állabocskák képezik, bárha erdőmivelési czélokra azóta is majdnem minden évben lett kisebb nagyobb összeg elősitve és elszámolva.

Polena községe határában — mint már emlitém — a kincstár Blaeschkével 11932 hold erdőt közösen bir.

A birtokarány azonban nem levén megállapitva, a helyett, hogy ez erdő zárgondnokság utján kezeltetnék s a jövedelem a birtokarány megállapitásáig zár alá vétetnék, a közös erdőt jelenleg Blaeschke egyedül használja, az adót pedig a kincstár fizeti.

Blaeschke ugyanis ez erdő kellő közepén fürészgépet állitott s azon e terület fenyőit, köriseit és juharait felmetszeti és a bikkfából vargaforgácsot gyalultat. Azontul még Poléna Huttán üveggyára is van, melynek tüzifája nagyrészt szintén a szóban forgó erdőből kerül.

Hogy a leirt kezelési és egyéb viszonyok között az ungvári uradalom nem jövedelmezett, könnyen felfogható. De meglevén ott a jövedelmezőség igen számos feltétele és kilátásban a Beszkidákon át épülő országutban a jó összeköttetés Galicziával, az épitendő vasutakban és főleg a Csongrád-pesti csatornában az összeköttetés Magyarhonnak fában, mészben, kőben és téglában egyaránt szegény rónáival: kétséget nem szenvedhet, hogy ez uradalom nagy jövőre van hivatva s hogy aránylag rövid idő alatt az a kincstár erdőbirtokainak legjövedelmezőbbjei közé lesz sorozható, ha jó irányu intézkedések tétetnek s ha az uradalom tiszti személyzete oly elemekből állittatik majd össze, melyek értelem, képzettség, jóakarat és fáradhatlan munkaerő tekintetében a czélszerü intézkedéseket megfelelő gyorsasággal, körültekintő pontossággal, erélyesen és becsületesen végrehajtani hajlandók és képesek.

Állanak pedig ez intézkedések olyakból,

1. melyek a multak hibáinak lehető helyrehozása végett rögtön létesitendők;

2. a végleges erdőrendezésig való teendőkből és

3. azokból, melyek a gazdaság tartós emelésének vetnének alapot.

Az 1. alatt érintett és életbeléptetett intézkedések kiterjednek:

a) a mostani ölfa és rönkökészletek okszerü felhasználására;

b) a sík tölgyerdők körülsánczolására és egy erdőőri lak épitésére;

c) a hamuégetés körüli visszaélések beszüntetésére és

d) a szén-, mész- és téglaégetés megindítására.

Tüzifa és rönkökészletek.

Ölfakészletek ugy az ungvárgerényi, valamint a sztavnai, nagyberezнai, lyuttai, perecsényi és turiaremetei pagonyban voltak találhatók. A legelőbb nevezett területről a fa eladás végett az ungvári fluderre szekéren lesz szállitandó. A többi pagonyokból azonban ez tengelyen csak aránytalan áron lenne eszközölhető, usztatni pedig egyelőre azért nem lehet; mert a régi csatorna és gereb romban hever, az ókemencze-ungvári csatorna pedig még csak ásatik.

E fölött az emlitett fának nagyrésze máris korhadozó állapotban, sőt egyrészt már teljesen elkorhadva lévén, usztatásra jelenleg sem alkalmas többé, annál kevésbé lehetne annak elszállitását és fölhasználását az uj csatorna kiépitéséig elhalasztani. Itt tehát nem maradt egyéb hátra, mint a nevezett készletet helyben mielébb szénné égetni és a szenet részint a turiaremetei vasgyárnak átszolgáltatni, többi részt pedig az ungvári fluderre leszállitani s ott a lakatosok és kovácsoknak eladni.

Rönkökészletek részint a már emlitett parasztfürészek rakhelyein vagy azokhoz közel a vágásokban vannak. Ezekből a mennyit lehet, mig az ókemencze-ungvári csatorna elkészül, e kis fürészeken kellend fölvágni s a fürészárút okszerü kezelés mellett, részint helyben eladni, többi részt pedig eladás végett az ungvári fluderre beszállitani.

De a föntebbieken kivül van még 4000 darab rönkő az ungvári fluderen és vagy 2000 darab az Ung partjának különböző helyein, a honnét az okszerüen ismét csak az ungvári fluderre szállitható.

Ezek mielébbi fölmetszésére gőzfürész és pedig ugy állittatott fel, hogy a keret, mihelyt a csatorna elkészül vizerővel legyen tovább használható a nélkül, hogy az, helyéből kimozditassék.

A gőzgéphez azután uj keretet kellend szerezni, miután a gőzfürészre még a Lo Prestiféle vasutgerendák eléállitása és

a Darócz gerényi tölgyerdők lehető legjobb értékesithetése végett leend mellőzhetlen szükség.

A második keret megrendelésére az igazgatóság felhatalmaztatott, hogy a gőzgép, mihelyt a fentebbi tönkök felvágatnak, a szurovai völgybe áthelyeztetvén, működését mielébb folytathassa, nehogy a pályagerendák készitése hátramaradjon.

A tölgyerdőkre vonatkozó intézkedések.

A fentemlitett tölgyerdőkre nézve, hogy azok fája lehető legjobban értékesithető legyen, másrészt meg az illető talaj is termőképességéhez mért jövedelmeket szolgáltasson, végül pedig, hogy az államvagyon e része könnyebben megőriztessék, egyelőre a következők rendeltettek el:

A kálnoki határ sik erdeje és a Darócz gerényinek sik része az előnyös faértékesités határai között lehető legelébb kiirtatván, a talaj azontul mezőgazdaságilag használtassék.

Ellenben a hosszumezői erdő körülbelől 400 holdnyi Bákony nevü tisztása a talajnak feltörése s nehány évi mezőgazdasági használat általi előkészitése után tölgymakkal beültetendő.

Az utóbb nevezett erdő öreg részében évenként egyelőre a 80 évi fordának körülbelől megfelelő 30 holdnyi vágás nyittassék; többi részéből az elszáradó fák koronként kiszállaltassanak.

Miután a hosszumezői erdő hosszában a Latorcza folyik s a tolvajok ez erdőt igen lopván, az elsajátitott fát a Latorczán usztatják le: az igazgatóság felhatalmaztatott, hogy az erdő azon csucsában, hol azt a Latorcza elhagyja, erdőőri lakot azonnal épitessen.

A tulajdon megőrizhetése végett szükséges volt továbbá elrendelni, hogy az ungvár-gerényi pagony megkezdett elsánczolása a lehető legerélyesebben folytattassék és hogy nevezetesen a hosszumezői erdő és Geöcz községe közt a határ birói közbejárás mellett kitüzetvén, e vonal mielébb elsanczoltassék.

Hamuzsirfőzés.

A hamuégetés jelenlegi erdőpusztitó módja azonnal beállittatván, ez egyátaljában csak az ujon szervezett sztavnai pagonyra szorittatott szigoruan betartandó oly feltétel mellett, miszerint álló fából égetni hamut semmi áron és semmi szin alatt ne legyen szabad.

A hamuértékesités mostani módja, melynél fogva vállalkozókkal szerződés köttetett, miszerint ők hamut és hamuzsirt saját költségükön állitsanak elé és finomitsanak; a kincstár pedig tőlük a finomitott hamut megállapitott áron átveszi és eladja, a fentebbi területre nézve a hamuégetés emlitett feltételei mellett egyelőre feltartatott, miután ily uton a tiszta nyereség mázsánként 2—3 frtra rug.

A többi pagonyban — az alább megjelölendő vadásztér kizárásával — a hamuzsirfőzés e mesterség mai álláspontja szerint önköltségen fog készittetni, miszerint kitudható legyen, hogy bérbeadás alkalmával, mily árt lehessen méltányosan követelni, vagy előnyösnek elfogadni s hogy a bérlőket a fetállitott példára utalva, kötelezni lehessen, miszerint a mostani kezdetleges módot elhagyva, a forgalomban első értékü árut állitsanak elé.

Kaskaszén és mészégetés.

Miután az ungvári uradalom erdőségeiben sok száraiag, de még nem korhadó fa is fekszik, miután a vágásokban is sok el nem hordható galy és rőzsefa maradand hátra: az igazgatóság felszóllitatott, hogy oly szénégetőkről mielébb gondoskodjék, a kik e mesterséget a kész szénnek kaskaszámra való megfizetése iránt üzik, a szükséges fa összeszedését, felapritását és összerakását is ez árba számitván.

Az igy nyert szén egyelőre az ungvári fluderen az ottani lakatosok és kovácsok szükségletének kielégitésére forditandó; az Ungvár-csapi vasut megnyitása után azzal távolibb vidékekre is meglehetvén a kereskedést nyitni

Ugyanily és gyéritések vagy rendes ölfavágások utján nyerhető fával lesz mielőbb a mész és téglaégetés megindítandó.

A végleges rendezésig való teendőkhez számítom:

a) az erdőhasználat lehető összpontosítását, ugy az ölfára mint a fürésztönkökre s egyéb épületi és műszerfára nézve;

b) egy nagyobbszerü faárugyár felállítását a fluderen.

A fahasználat összpontosítása.

Hogy a fahasználat kevés helyen összpontosíttassék, azt főleg két körülmény igényli.

Először is oly erdőgazdaságban, mely eddig terményeinek körülbelől csak tizedét tudta értékesiteni s ahol azok teljes felhasználása, melyre törekedni kell ugyan minden erővel, valószinüen mégis csak számosabb év fáradalmai folytán lesz elérhető; oly erdőgazdaságban a kezelés költségeit lehető legcsekélyebbre s azon határig kell leszoritani, melyen belül a jobb jövő előkészitése nem veszélyeztetik. Ez pedig csak a használat oly összpontosítása utján érhető el, minélfogva az arra és a gazdaság többi ágaira vonatkozó munkálatok a személyzet lehető legkisebb száma által végrehajthatók.

A használat ily összpontosítását továbbá a Lo Prestiféle vasutak alkalmazása is megkivánja, miután ezek előnyei ugyanazon vonalra nézve a szállított tömegek nagyságával és azok szállítási idejének rövidségével egyenes arányban állanak.

Tekintettel e körülményekre rendeltetett:

a) hogy a tüzifa főtömege az ókemenczei pagony Szurovavölgyében vágassék, melyből a szállitás egész az ókemencze-ungvári csatornáig Lo Presti pályán lesz eszközlendő;

tüzifavágás továbbá még a remetei völgyben lesz, az ottani vasgyárak szükségének fedezésére;

a fenyőfahasználat egyelőre a sztavnai pagony lieszkovai völgyére szorittatott. Szálfák azontul ugyanazon pagony Tichavölgyében is lesznek eléállitandók;

a ramaszok és szálfák kiszállitására a lieskovai völgyben Lo Presti

vasut fog épitletni, miért is annak területére nézve a szükséges mérési és becslési munkálatok készitése szintén elrendeltetett;

különösen meghagyatott még, hogy a fenyvesekben rendes vágásokat vigyenek; mert eddig azokat csak rendszer nélküli szállalás utján használták: igy nemcsak hogy mindenütt épen a legjavát szedték ki, de a használat emellett a szállitási költségek rovására az illető állabok majdnem egész területén alkalmaztatott; ami e járhatlan rengetegekben az ellenőrzést is igen bajossá tette és számos visszaélésre szolgáltatott alkalmat;

b) a már épülő ókemencze-ungvári csatorna körülbelül 160 lóerejü állandó vizet fog szolgáltatni, mely nem csak fausztatásra, hanem nagyobbszerü fürészgép és egyéb faárúk gyárának hajtására is föl leend használható.

Az épitendő fürészművel következő előnyök lesznek elérhetők:

1. a szanaszéjjel szórt kis fürészek működése megszüntetvén, az összes fürészanyag készitése Ungvárt fog összpontositatni; ennélfogva pedig nemcsak jobb és szebb áru lesz eléállitható, de a deszkák eddigi fuvarbére is meg fog takarittatni;

2. miután az Ung folyója az ókemencze ungvári csatornáig csekély költséggel lesz annyira szabályozható, hogy azon necsak ramaszok, de egész szálfák és tutajok uszhassanak le: a fürész felállitása után a ramaszok és a zsindely készitése a vágásokban megszüntetik; az összes fenyőfakészlet egész szálakban hozatik a fluderre s ott a fának minden része lehető legelőnyösebben fog fölhasználtatni; ami deszkának nem való, lécznek, szőlőkarónak s ami egyébre nem alkalmas, tüzifának feldolgoztatni;

miglen most a ramaszok kimetszése után fönmaradó törzsrészek az erdőn rohadnak és a zsindelykészités helyein valódi pusztitást üznek. A zsindelyes ugyanis minden fát, mielőtt levágná, hasadékosságára nézve megkóstol s ha leejtette, gyakran csak egy két zsindelytönköt használ föl belőle a többi ott vész; mert a nagy területeken elszórt törzsrészek oly erdőkből, ahol szekérutnak nyoma sincs, csak aránytalan költséggel lennének kiszállithatók;

kivánatos lévén különben, hogy tekintettel az emlitett nagyszerü vizerőre, a fürészgép oly készülékekkel hozassék kapcsolatba, melyek a faiparczikkek lehető legtöbb nemeinek eléállitását teszik lehetővé: felszólittatott az ungvári igazgató, hogy nagyobbszerü fürészmüre és faárugyárra nézve tervet és költségvetést terjeszszen föl.

Azon intézkedések, melyek az ungvári erdőgazdaság jövője tartós emelésének vethetnek alapot, a következőkre terjednek:

a) az erdőségeknek gazdasági uj felosztása és egy királyi vadászterület kihasitása;

b) a személyzet létszámának és fizetésének szervezése;

c) az erdőrendezési munkálatok megindítása és mielőbbi végrehajtása;

d) a belfogyasztás fokozása, üveg- és porczellángyárak fölállitása által;

e) a közlekedési vonalak lehető legolcsóbb helyreállitása;

f) a naphtaforrások okszerü kiaknázása;

g) a járdaköveknek való pala értékesitése.

Az erdőségek beosztása és egy királyi vadászterület kihasitása.

Ez erdőségek 7 pagonyra voltak felosztva, melyek nevei Ungvár Gerény, Ó Kemencze, Perecsény, Nagy Berezna, Sztavna, Lyutta és Remete.

Tekintve a használat már emlitett összpontositását és az egész termés értékesitésének ez idő szerint még lehetetlenségét, az erdőgondnokságok száma négyre szállittatott le.

Az uj pagonyok határai a térképen vannak megjelölve és neveik I. Ungvár, II. Ó Kemencze, III. Sztavna, IV. Remete.

Használat szempontjából az ungvári erdész föladatát a tüzifa egyrészének készitése és az összes tölgyerdők értékesitése képezi; az ókemenczei a tüzifa főtömegét, a sztavnai a fenyőfanemüeket állitandja ki, a remetei pedig a hasonnevü vasgyárak faszükségletét födözendi.

Királyi vadászterület.

A remetei pagony egy része Ő Felsége számára vadásztérül lett kihasitva.

E terület a térképen külön van megjelölve. E helyiség különösen alkalmas oly vadászat létesitésére, a minőnek — ha majd rendben lesz — párját Európában felmutatni nem lehetend.

A vadászat tárgyait medvék, vaddisznók, szarvasok és hiúzok képezik s arra nézve, hogy a vad ott mily mennyiségben és minőségben fordul elő, elég lesz megemlitenem, miszerint a legközelebb mult évek egyikében az emlitett területen 49 vaddisznó s ezek között nem egy 4—5 mázsás is lövetett és hogy ott minden évben számosabb medve és szarvas, meg egy két hiúz esik.

Emeli e terület előnyeit, hogy az, Schönborn gróf munkácsi uradalmának erdőségeivel határos, hol a vadászat szigoru tilalmazás mellett igen rendszeresen üzetik s hol a mult télen egy napi vadászat eredményeül 7 medve, 5 szarvas és egy hiúz volt felmutatható.

E vadászat érdekében az igazgatóság föl lett szólitva:

1. hogy mindenekelőtt a polenai birtokra nézve Blaeschkével a közös viszony rendezését barátságos uton kisértse meg oly módon, miszerint abból a vadászatra hátrányos befolyás ne háromolhasson. Ha ez nem sikerülne, a birtok azonnal birói zár alá veendő s a megosztásig vagy megváltásig a használat a vadászatra való tekintettel szabályozandó;

2. erdőhasználat e területen nem lévén egyhamar szükséges, abból a legelő is kitiltandó s a mennyiben e részt az urbéri viszonyok még rendezetlenek, azok szabályozása első sorban szorgalmazandó és a legerélyesebben végrehajtandó;

3. a vadászterület törvényszerüen kitábláztassék;

4 ezek megtörténvén alkalmas helyeken sónyalatók állittassanak;

5. medvék, vaddisznók és szarvasok számára megfelelő fekvésü tisztásokon imitt amott egy két holdon burgonya, tengeri és zab termesztendő; végül

6. az igazgatóság a „Falcsova Luka“ nevü urbéri rétecskét csere utján vagy örök áron a kincstár birtokába keriteni iparkodjék s azután egy ott felállitandó királyi vadásztanyára, egy annak közelében épitendő erdőőri lakra nézve tervet és költségvetést terjeszszen fel;

a királyi vadásztanya legyen pinczével is ellátott emeletes épület, melynek emelete 6—7 szobára és egy nagyobb ebédlőre, földszintje pedig egy konyhára, egy kamrára és 5—6 szobára felosztandó.

A személyzet létszámának és fizetésének szervezése.

Az ungvári uradalom utolsó szervezése alkalmával az erdőtisztek személyzetét képezték:

1 erdőmester,
2 erdőbiró,
9 erdész,
1 tiszti irnok,
1 raktárnok és
1 raktárszámvivő.

Az altiszti személyzetet pedig tették:

1 huszár,
1 hajdu,
3 raktárőr,
40 erdőőr és
32 kerülő.

A tiszti személyzet járandóságainak pénzértéke tett	14,878	frt 05 krt
az altiszti személyzeté	6,989	„ 16 „
összesen .	21,867	frt 21 krt

évenként.

A mezőgazdasági tárgyak és királyi kisebb haszonvételek ellátására külön személyzet állott fen, mely évenként összesen . . . . . 23,654 frt 95 krba került.

Az ungvári uradalom összes személyzetének évi járandóságai tehát . . . . . 45,522 frt 16 kr. pénzértékre rugtak.

A személyzet e szervezése annak idején, nevezetesen amig a mezőgazdaság is házilag kezelteték, megfelelőbb lehetett; mai időben azonban az, az erdőgazdaságra nézve igen hiányos, többrészt pedig nagyobbára fölösleges.

Az erdőhivatalnak ugyanis nincs számvivője, minek hátrányait felemliteni már többször volt alkalmam.

Az erdőmester a gazdaság eredményeiről tudomással nem birt s igy intézkedései sem lehettek öntudatosak s az ügyeknek inkább csak oly vezetésére szoritkoztak, amint azok jól roszul önmagukból fejlődtek.

Hiányzott továbbá az erdőrendező s igy a gazdálkodás minden okszerü alapot nélkülözvén, inkább csak az önkényt ajánlkozó fogyasztás amilyen olyan kielégitésére szoritkozott s az erdészek nem sokkal többnek, mint az értelmetlen favágók nem különb felügyelőinek voltak nevezhetők.

A pénztár kezelése az adóhivatalra volt bizva s általa nyomasztó mellékfoglalkozás gyanánt a közönség kényelmetlenségére s igy az értékesités hátrányaira kelletlenül és hiányosan eszközöltetett.

Ellenben a pagonyok száma és a sokfelé forgácsolt használat minél több erdész elhelyezhetése kedveért látszott megállapitottnak, a helyett, hogy a termés 10-ed részének használatát lehető legkevesebb helyre szoritották s az erdészek számát az akkép eléállhatott szükséghez arányositották volna.

A mezőgazdasági tárgyak bérbeadását és a bérlők fölötti felügyeletet az erdőhivatal eszközlendi, melynek két ispán lett alárendelve, kiknek egyike Ungvárt, másika pedig Nagy Beréznán helyeztetik el.

Hogy tehát az ungvári uradalom érdekei megóvhatók és minden irányban előmozdithatók legyenek s hogy beállhasson a jövő, melyre ez uradalom természetes minőségénél s a benne felhalmozott kincseknél fogva kétségtelenül hivatva van: annak erdő és mezőgazdasági kezelésére következő személyzet állitatott fel.

Az igazgatósághoz beosztatott:

1. A pénztári személyzet, mely külön naplók vezetése mellett az erdő és mezőgazdaság, valamint a vasbányák és vasipar pénzügyeit kezeli, állván

1 pénztárnokból és

1 pénztári ellenőrből.

2. Uradalmi orvos. Tekintve a kitett tisztviselőket, továbbá az orvos nélküli helyeken elszórt nagyszámu altiszti személyzetet, végül a bánya és vasgyármunkásokat, meg a szénégetők telepitvényét, kincstári orvos neveztetett ki.

De megkivánja az értelmes orvost a jelenleg tökéletesen elhanyagolt uzsoki fürdő emelésének érdeke is.

E fürdő valaha lengyel és magyar hölgyek és urak kedvelt találkozó helye volt; sőt történelmi nevezetességgel is bir, a mennyiben állitólag itt terveztetett az 1830-iki oroszlengyel forradalom és oda menekültek legelébb a bujdosó lengyel hazafiak.

Az uzsoki fürdőt, mely főleg női bajok ellen igen hathatósnak mondatik, lengyel asszonyságok most is szivesen látogatják és e kies fekvésü helynek a Beszkidákon vezetett jó ut felépitése folytán bizonyára mindig növekedő számmal lennének látogatói, ha ott — nem mondom kényelemről — hanem csak a legkiválóbb életszükségek kielégitéséről lenne gondoskodva.

Most azonban a vendégnek nincs hol laknia, fürdők igen csekély számmal vannak és azok is a legkezdetlegesb állapotban; étel ital semmi áron sem kapható, sétányokról, mulatságról sat. szó sincsen.

Az igazgatóság tehát felszólittatott, hogy nyilatkozzék, mi uton lehetne e fürdőt rövid idő alatt tetemes költség nélkül megfelelő állapotba helyezni s annak felemlitett bajain a legrövidebb uton segiteni.

Egyelőre az igazgatóságnak az üresen állott és összeomlóban lévő ottani harminczadépület oly felszólitással adatott át, hogy annak a fürdővendégek számára, felhasználását illetőleg, tervet készittessen és azt felterjeszsze.

Az erdőhivatalt képezik:

1 erdőmester,
1 ellenőrködő főerdész és erdőrendező,
1 épitészeti mérnök,
1 számvivő,
1 raktártiszt,
1 raktári ellenőr,
3 első oszályu,
1 másodosztályu erdész,
2 ispán,
3 gyakornok 1 frtnyi napidijjal,
3 gyakornok 80 krnyi napidijjal.

A gyakornokok közül fel-felváltva három az igazgatóságnál, az erdőhivatalban és az épitészeti mérnök mellett fog működni; a többi az erdőrendezés ügyeiben és sürgős esetekben az erdészek segédjekép fog alkalmaztatni.

Épitészeti mérnökre okvetlen szükség van, nemcsak azért: mert a kincstári épületek, korcsmák stb. száma ez uradalomban az oda tartozó melléképületeken kivül 210-re megy s már ezek folytonos jó karban tartása is egy embernek majdnem egész idejét igénybe veszi, de; mert Ungvárt ezenkivül most nagyszerü uj épitkezések is folyamatba léptek, melyek közül csak a munkában levő csatornát és ahoz tartozó vizi épitményeket, a faiparczikkek fölállitandó gyárát és az épitendő Lo Presti vasutakat emlitem.

A mérnök feladataihoz tartozik végül a többi kincstári épületekről is oly telekkönyvet készitteni, minő az ottani gazdasági épületekre nézve igen részletesen és alaposan már is összeállittatott.

Az erdőhivatal altiszti személyzetét képezik:

1 fürészmester, ki a vizi épitmények és vaspályák felügyeletével is meg lett bizva és az épitészeti mérnök műszaki segédjeül szolgál; 3 raktárőr, kik a raktárak körül felváltva éji szolgálatot is teljesitenek;

2 csatornaőr,

28 erdővéd és
29 erdőőrsegéd,
1 vinczellér az ungvári és
1 a gerényi szőllő számára.

A 39 holdnyi ungvári szőlőre nézve, miután ott rosz bor terem, melynek árából a mivelési költségek sem kerülnek ki, az igazgatóság föl lett szólítva, véleményt mondani, ha nem volna-e czélszerübb azt kisebb részletekre felosztva árverés utján örök áron eladni.

Az altiszti személyzet fölosztását illetőleg következő intézkedés történt:

A fürészmester, a raktárőrök és a csatornaőrök egyike a fluderen laknak; a csatornaőrök másika Ókemenczén helyeztetett el.

Radvanczon, Gerényben, Daróczon, Czigányóczon, Nagy Lázon, Hoszszumezőn, Árokon, Lumsuron, Perecsényben, Dubrinicson, Nagy Bereznán, Kis Bereznán, Csornoholován, Kosztrinán, Lyuttán és Tichán egy egy erdőőr és egy egy segédőr.

Remetén, Polenán és Sztavnán két két erdőőr és két két segédőr.

Ókemenczén két erdőőr és egy segédőr.

Ungvárt, Felső Domonyán, Cservenyiczán és Huszákon egy egy erdőőr.

Nyeviczkén, Ráhonczán, Uzsokon, Sztuzsiczán egy egy segédőr, Petroczon pedig két segédőr fog lakni.

A személyzet évi járandóságainak értéke a következő táblázatból tünik ki.

Sorszám	A hivatal		Járandóságok					Megjegyzés.
	megnevezése	rangfokozata	Készpénz fizetés	Fa öl	Fa érték à 6 frt	Lótartási és utazási átalány	Összesen	
			frt		frt	frt	frt	
	Az igazgatósághoz tartozó személyzet.							
1	Pénztárnok	IX.	900	15	90	.	990	
2	Pénztári ellenőr . . .	X.	600	12	72	.	672	
3	Orvos	X.	600	12	72	400	1072	
	Összesen .	.	.		.	.	2734	
	Erdőhivatal.							
1	Erdőmester	VIII.	1200	18	108	700	2008	
2	Ellenőrk. főerd. serd. rnd.	IX.	900	15	90	600	1590	
3	Építészeti mérnök . .	IX.	800	15	90	500	1390	
4	Raktártiszt	X.	700	12	72	.	772	
5	Raktári ellenőr	XI.	500	10	60	.	560	
6	Számvivő	X.	700	12	72	.	772	
7	1 első osztályu erdész .	X.	700	12	72	400	1172	A 400forintnyi utazási és lótartási átalány a sztavnai erdőgondnoksághoz van kötve.
8	2 „ „ „ .	X.	700	12	72	300	1072 / 1072	
9	1 másod osztályu erdész	X.	600	12	72	300	972	
10	2 ispán	XII.	500	10	60	300	860 / 860	
11	3 gyakornok 1 frttal .	XII.	365	.	.	.	1095	
12	3 „ 80 krral .	XII.	292	.	.	.	876	
	Összesen .	.	.	.	.	.	15071	

A másod osztály erdészeknek az első osztályba való előléptetését, a tüzifa járandóság beszámitását, a lótartási és utazási átalánynyal összekötött kötelességeket és a tiszteknek kaszálóval, legeltetési és makkoltatási joggal való ellátását, illetőleg a Béga és Marosparti erdőszemélyzetre nézve megállapitott elvek itt is alkalmaztatnak. — Az altiszti személyzet évi járandóságainak értéke a következő táblában van kimutatva.

Sorszám	Az állomás megnevezése	Járandóságok				A megállapitott szám összes évi járandóságai értéke	Megjegyzés.
		Készpénz fizetés	Fa		Összesen		
			öl	érték à 4 frt			
		frt		frt	frt	frt	
1	Fürészmester . . . . utazási átalánya .	400 / 120	8	32	552	552	Az altisztek szállással is, vagy a mig nincs a készpénzfizetés 10%-jával egyenlő szálláspénzzel, továbbá megfelelő térségü kaszálóval és legelővel lettek ellátva.
2	5 I-sö oszt. erdőör . .	300	8	32	332	1660	
3	10 II-od „ „ . .	250	8	32	282	2820	
4	18 III-ad „ „ . .	200	8	32	232	4176	
5	29 segédör	36	4	16	52	1508	
6	2 vinczellér	36	4	16	52	104	
	Összesen .	.	.	.	.	10820	

Az erdőőrök fentebbi számába a raktár és csatornaőrök ajánlott száma is bele van foglalva.

Az erdő és gazdatisztek ajánlott évi járandóságainak értéke tehát . . . . . 15.071 frt

az altiszteké . . . . . 10.820 frt

összesen . . 25.891 frt.

Összehasonlitva ez összeget e személyzetnek az utolsó szervezés szerinti évi járandóságai összegével . 45.522 frt 16 kr.

19.631 frt 16 kr.

évi megtakaritás tünik ki.

Az ungvári erdőtiszteknek valamivel nagyobb készpénzfizetés és lótartási meg utazási átalány adatott; mert az erdőmester és a főerdész kerülete 30□ mérföldnyi térségen fekvő 180,000 hold erdőre terjed; mert a pagonyok is nagyobbak, mint az ország bármelyik egyéb erdőhivatalában. A hivataloskodás tehát ott minden egyes tisztviselő megfeszitett szorgalmát és összes tetterejét fogja igénybe venni; azontul pedig a talaj szegénysége az éghajlat zordonsága és az élelmi szerek nagyobb árai mellett több költséggel is jár ott az élet, mint például a Bánátban vagy a Marosmentén.

Különösen a sztavnai erdész minden élelmezési szert Ungvárról, tehát körülbelől 11 mérföldnyi távolságról, kénytelen beszerezni.

Az erdőrendezés.

Az igazgató első teendőjét képezendi az erdőrendezési munkálatok megindítása.

E részt mindenekelőtt az ungvári uradalom katasteri térképeiről pontos másolatok készítése rendeltetett el. E térképeket az erdőrendező a részletes felmérés és térkiszámitás alapjául használandja.

Ezzel párhuzamosan, sőt azt megelőzőleg is, némely részeiben pedig a mérések végrehajtása után az erdőrendezés föladatai leendnek:

1. Az összes erdőknek minden pagonyban a következő főcsoportok szerinti felosztása:

a) fenyvesek és fenyőkkel elegyes bikkesek;
b) a lázi vasbányák felé hajló bikkerdők;
c) a tölgyesek és
d) az összes többi állabok.

Magában értetik, hogy némely pagonyban a fentebbi csoportok csak egy kettője fog előfordulni és mind a négy talán egyben sem.

2. E csoportok mindenikének osztályozása és osztagozása.

3. Az osztagok erdészeti leirása.

4. Az összes erdők osztagonkénti térkiszámitása.

5. A korosztályi viszonyok kitüntetése pagonyonként és külön-külön az emlitett csoportok szerint.

6. Az összes erdőknek termőképességi különbségek szerinti felosztása.

E munkálatok megleendvén, azok és a beosztás netalán szükséges további üzemosztályokra, meg az egyes üzemosztályok vágásrendjének tervezete a ministeriumhoz megbirálás és illetőleg helybenhagyás végett fog felterjesztetni, hogy azután az egyes üzemosztályokra nézve a fordatartam, az üzemmód, a használat és az ujraerdősités főelvei megállapitassanak és végül 10 évre részletes gazdasági terv készülhessen.

Közlekedés.

Az erdőrendezés egyik legfőbb feladata a közlekedés oly helyreállitása, miszerint termékeinkkel azok piaczait minél csekélyebb szállitási költséggel elérhessük s hogy azokat eszerint a fa tőárának emelése mellett is lehető legolcsóbban és az első időben a mostaninál is olcsóbb áron adhassuk. Mert csak igy leszünk képesek azon versenytől, melylyel most Ungvárt a tüzifára, szénre, mészre és fürészárura nézve megküzdeni kénytelenek vagyunk, megszabadulni és saját ebbeli terményeinken veszteség nélkül tultenni.

Arra nézve, hogy áruinkkal Ungvárig juthassunk, a legfontosabb lépések az ókemencze-ungvári csatorna és a Lo Prestiféle vasutak épitése által meg lesznek téve és az erdők belsejében azután főleg még az Ung olyatén szabályozása maradand hátra, melynélfogva az biztosan és az év hosszabb időszakán át tutajozható leend.

Ily czélból az erdőrendezőnek az igazgatóság utján meghagyatott, hogy az Ung medrének részletesb tanulmányozása alapján, e részt is tervezetet készitsen.

Elhalaszthatlannak mondható az összeköttetés helyreállitása Ungvár és a Tisza között Csap mellett; mert ez elérve lévén, a fában szükölködő egész alföldet, azaz: a Tisza és az épitendő csongrád-pesti csatorna vidékét, az ungvári erdőségek természetes piaczául tekinthetjük, hol ugy a fának mint a faszénnek, mésznek és téglának biztos fogyasztójára számithatunk.

E vonalra nézve a rendesnél könnyebb szerkezetü gőzmozdonyu vasut épitése van folyamatban és az igazgatóságnak meghagyatott, hogy Csapon alkalmas rakhelyről gondoskodjék.

Üveg és porczellángyárak felállitása.

Üveg és porczellángyárak fölállitására nézve a tárgyalások e ministerium részéről folyamatba léptek és remélhetőleg nem sokára kivánt eredményre fognak vezetni.

A naphtaforrások kiaknázása.

A naphtaforrásokat illetőleg az igazgatóság utasittatott, hogy alkalmas tisztet a szomszéd Gácsországba küldjön, ki az ottani naphtaforrások régóta folyamatban lévő kiaknázását tanulmányozván, e részt javaslatot tegyen.

Járdakövek értékesitése.

Tekintettel arra, hogy az összeköttetés Ungvár és az ország többi részei közt nemsokára helyre lesz állitva s igy a piacz az ottani járdakövekkel is meg lesz közelithető, az igazgatóság felszólittatott, hogy ezek termelésére és értékesitésére nézve is ajánlatot tegyen.

Végül a földmivelési ministerium a pénzügyminister felszóllitása folytán az ungvári uradalomba, mely oly nagy és soknemü kincsekben annyira bővelkedik, e nyáron a földtani társulat nehány tagját küldendi ki, hogy az ottani viszonyokat földtani tekintetben tanulmányozván, azokra nézve minél részletesb térképet és jelentést terjeszszenek föl.

IV.

Szomolnok.

A szomolnoki igazgatóság erdőségei három pagonyra oszolnak, melyek közül

a szomolnoki	12.870
az óvizi	12.000 és
az aranyidkai	3.162
összesen .	28.032 kat.

holdra terjednek.

Fanemekre nézve Aranyidkán a bikk 0,65, a jegenyefenyő 0,25 és a tölgy 0,10 térrészt foglal el; miglen a többi két pagonyban a jegenyefenyő 0,60, a luczfenyő 0,10 és a bikk 0,30 térrészre terjed. Az agyagpala kőzetből mállott talaj igen jó fatermőképességgel bir s az ottani erdőgazdaság a használat, valamint az ujraerdősités módját illetőleg is dicséretre méltó. A személyzet feladatának szorgalommal és becsülettel felel meg.

A szomolnoki erdők az ott uralkodó rendszeres és egészben véve okszerü kezelés folytán azok közé tartoznak, melyek a mult korszakban is bár nem nagy, de mégis év és holdanként majdnem 54 krnyi jövedelmet szolgáltak.

Hogy az eredmény nem volt nagyobb, annak tulajdonitható, miszerint a tartamos évi termésnek aránylagosan csekély része használtatott és értékesittetett.

Az előbbi ugyanis a szomolnoki két pagonyban évi 15.300, az első tiz évben pedig tekintettel a felhalmozott élőfakészlet fölöslegekre, évi 19.300 köbölre tehető, miglen a kimutatott használat nem többre mint

8400 köbölre rugott és az utóbbi 8—9 év alatt majdnem egészen gyérítések utján nyert, elnyomott és száradó törzsekből vagy feküfából födöztetett.

A használat e csekélysége, részint a fogyasztók hiányában, részint azon nem jól értelmezett takarékosságban leli megfejtését, mely a bányaigazgatóságoknál mindenütt napirenden volt és mely azon téves nézeten alapult, hogy az élő erdőt, bizonyos koron tul is, haszonnal lehet tartogatni.

E nézet alaptalanságát illetőleg elég felemliteni, hogy a letarolt öreg erdők helyén okszerü mivelés mellett keletkező serdény nagyobb tömeggel növekszik évenként, mint a vághatóságnak a legnagyobb termőképességre alapitott korán túl tartogatott állabok; minélfogva a bizonytalan és sok esetben valószinütlen jövő szükséglet eshetőségét szemmel tartó ily takarékoskodás nem igazolható, miután e mellett az évi termésnek még értékére nézve is veszteségek szoktak beállani.

E pazarló fukarkodás elvei uralmának tulajdonitható, hogy a szomolnoki igazgatóság a bányakincstár szükségei fedezésére mult időkben nagy mennyiségü fát drága pénzen vásárolt és hogy a rezet feldolgozás végett Szomolnokról Maluzsinára szállittatá; minek eredményeül e réztelepek tetemes kárral dolgozván, végtére mindenestől potom áron eladattak; a szomolnoki erdők nagy része pedig tuléretté vált.

Azon elv tehát, hogy lehetőleg az egész tartamos fatermés felhasználtassék, itt is fog alkalmaztatni, mire most a felső Magyarhoni vasipar feléledése mellett igen előnyös időpont állott be.

A szomolnoki igazgatóság alá rendelt birtokösszeség jövedelmei fokozása érdekében, a csekély terjedelmü és értékü mezőgazdasági tárgyak kezelése az erdőszemélyzetre ruháztatott és az erdőhivatal maga is megfelelőbben szerveztetett.

A mezőgazdasági személyzetet ugyanis itt egy mezőgazdasági gondnok és egy ellenőrködő irnok; az erdőhivatal tiszti személyzetét pedig

1 erdőmester,
1 erdőrendező és ellenőrködő főerdész és
3 erdész

képezék, kiknek összes járandóságaik pénzértéke 7902 forint 34 krra rugott.

Miután azonban Szomolnokon az erdőrendezési munkálatok az aranyidkai pagonyt illetőleg tökéletesen befejezvék és a többi erdőkre nézve is csak a munkálatok összeállitása van hátra: az erdőrendezés végett itt külön tisztviselőre már nincs szükség és az illető munkálatok végbefejezése, valamint a további nyilvántartás is az erdőmester közvetlen vezetése alatt és felelőssége mellett a beosztott erdőgyakornokok és részben a kezelő erdészek által eszközölhető. De e tisztviselő mint ellenőrködő főerdész is fölösleges, miután az erdőhivatal területe nem oly nagy, hogy azt az erdőmester ellenőrizni egymaga ne lenne képes.

Szükséges volt ellenben, hogy az erdőhivatal számvivővel látassék el; mert csak igy lehetend az erdőmestertől jogosan elvárni, hogy az tulajdonképi feladatának sikerdús eredménynyel feleljen meg és hogy az, másrészt a gazdaság mindenkori állapotára nézve tiszta áttekintettel birjon s annak alapján öntudatosan működjék.

Az erdőtiszti személyzet uj szervezetét alább közölvén előre bocsájtom, hogy az egyesek ugy pénz mint fajárandóságai valamivel magasabb összegekre tétettek, mint például a bánátiaké, nemcsak azért; mert az egész kiadásra nézve még igy is megtakaritás éretett el, hanem főleg a következő okoknál fogva:

a szóban forgó terület éghajlata oly zord, hogy a fütés évi időszaka 8 hónapig is eltart; ennélfogva a talaj mezőgazdasági termőképessége is oly csekély, hogy az erdész, ha szántófölddel el is láttatik, abból hasznot csak feltételesen merithet s igy, például a bánáti erdészekhez képest hasonló fizetés mellett mindig érzékeny hátrányban maradna.

E fölött a magas és meredek hegységek között a szolgálat nehézségei is sokkal nagyobbak mint a szelid éghajlatu sikságban. Végül Szomolnok városa annyira nélkülözi a nevelő intézeteket, hogy a tisztviselők gyermekeik legelemibb kiképeztetését minden kivétel nélkül távolibb városokban drágán fizetni kénytelenek.

Az erdő és mezőgazdasági tárgyak ellátására a fentebbi elvek alapján

alkalmazott személyzet létszámát és annak járandóságait a következő tábla mutatja ki:

Sorszám	A hivatal		Járandóságok					
			Készpénzfizetés	Fa			Lótartási és utazási átalány	Összesen
	megnevezése	rangfokozata		öl	érték 7 frt			
			frt		frt	kr		frt kr
1	Erdőmester	VIII.	1000	25	175	.	500	1675 .
2	Számvivő	X.	700	15	105	.	.	805 .
3	1 első osztályu erdész . . .	X.	700	15	105	.	250	1055 .
4	2 második „ „ . . .	X.	600	15	105	.	250	955 .
5	1 gyakornok 1 frttal . . .	XII.	365	.	.	.	. .	955 . 365 .
6	2 gyakornok 80 krral . . .	XII.	292	.	.	.	.	292 . 292 .
	Összesen .	.	.		.	.	.	6394 .

A fentebbi tábla végösszegét . . . . . 6.394 frt
az erdő és mezőgazdasági tisztek eddigi járandóságainak . . . . . 7.902 frt 34 krra
rugó pénzértékével összehasonlitva kitünik, miszerint az uj szervezéssel elért megtakaritás 1508 frt 34 krt tett.

V.

Sóvár.

E sóbányaigazgatóság kerülete a sóvári és a keczer-peklini kamara, meg a licsérdi hagyományozási uradalmat foglalván magában összesen . . . . . 17361$^{1153}/_{1600}$ holdra terjed.

Elfoglal pedig

az erdő . . . . . 15997$^{969}/_{....}$

a szántóföld . . . . . 1730$^{70}/_{....}$

a rét . . . . . 345$^{458}/_{....}$

a kertek . . . . . 105$^{185}/_{....}$

a közös legelő . . . . . 913$^{1141}/_{....}$ holdat.

A fentkimutatott erdőterület a mult korszak 1862—1866-ik évei átlagában év- és holdankint nem több mint 18 krt jövedelmezett.

Az eredmény e csekélysége főokait képezék:

1. a személyzet hiányos szervezéséből folyó hátrányok és
2. a fatermés aránytalanul csekély részének értékesitése.

A személyzet szervezésének hiányai átalánosokra és különlegesen erdészekre oszthatók.

Általános hátrányokul tünnek fel:

a) magának az igazgatóságnak hiányos szervezése és

b) az, hogy annak három pénztára s igy e részt igen fölösleges személyzete volt, miután ugy a só, mint az erdő és a mezőgazdaság pénzügyei a gazdasági ágak szerint elkülönitett naplók vitele mellett ugyanegy pénztár által kezelhetők;

c) hogy a mezőgazdasági csekély terjedelmü tárgyak érdekében külön személyzet állott fen, bárha azok ellátása teljes megnyugvással az illető erdőszemélyzetre bizható.

Szervezés.

Az igazgatóság szervezetének főhiánya az volt, hogy terjedtebb hatáskörrel ellátható igazgatóság Sóvárt tulajdonkép nem is létezett s hogy e birtokra nézve az igazgatóságot a minísterium képezé.

E bajon a személyzetnek egy számtiszttel való kiegészitése utján lett segitve s az igazgatóság egyutlal az államjavak többi igazgatóságainak kiadott hatáskörrel felruházva.

Az illelő erdők jelenleg három erdőgondnokságra voltak osztva, a mint ez a mellékelt térképen látható; az erdőhivatal személyzete pedig:

1 erdőmesterből és

1 irnokból állott.

Az erdőmester föladatát tehát nemcsak az összes jelentések és kimutatások szerkesztése, de még a számadások összeállitása is képezé; igy természetes, hogy tulajdonképi rendeltetése főtárgyára, a külgazdaság felügyeletére és a jövedelem forrásainak fölkeresése és érvényesitésére igen kevés ideje maradott. E hivatal személyzete tehát egy számvivővel és megfelelő számu gyakornokokkal szaporittatott meg.

A pagonyok száma ellenben fölösen nagy volt; ennélfogva a kakasfalvi és klauzurai pagony egybeolvasztatott, miután e terület összefüggő erdőségei ugyanazon fővölgyben fekü-znek és a használat czélszerü összpontositása folytán egy tisztviselő által könnyen elláthatók: főleg miután ez, Kakasfalván helyeztetett el, ahol tölgyerdők vannak, melyek az erdész gyakoribb jelenlétét azért veendik igénybe; mert azok fája nagyrészt csak a törzsek egyenkinti eladása utján leend értékesithető.

Az erdővédek száma 26 volt, egyenkinti járandóságaik évenkint 127 és csak nehány esetben 221 frtra rugtak.

A szám fölösen nagy, a fizetés pedig aránytalanul csekély vala; abból megélni nem lehetett s igy az illetők nyomorogni s utoljára visszaélésekhez is folyamodni voltak kénytelenek.

Az erdőőrök száma tehát 19-re apasztatott s ezek közül:

3 Klausenthalban,
1 Hradován,
1 Ábrányon,
2 Gulviszon,
1 Stavenczen,
2 Sósujfalun,
1 csatornaőr Sóvárt,
1 „ Szigardon,
1 erdőőr Vörösvágásban,
1 „ Keczer Lipóczon,
1 „ Mudróczon,
2 „ Keczer Peklinben,
1 „ Herleinben és
1 „ Licsérden lett elhelyezve.

Az erdőhivatal mostani tiszt- és altiszti személyzetének létszáma és járandóságai a következő táblázatban vannak kimutatva:

Sorszám	Az állomás		Járandóságok							Megjegyzés.
			Készpénzfizetés	Fa			Lótartási és utazási átalány	Összesen		
	megnevezése	rangfokozata	frt	öl	érték frt	kr		frt	kr	
1	Erdőmester	VIII.	1000	18	144	.	500	1644	.	Az erdőhivatal és a kakasfalvi pagony személyzetének failletménye ölenkint 8 forintjával, a keczer-peklinié 4 frt 20 krjával van mint az ottani tényleges faárakkal számba véve.
2	Számvivő	X.	600	12	96	.	.	696	.	
3	1 erdész	X.	600	12	96	.	250	946	.	
4	1 „	X.	500	12	50	40	250	800	40	
5	1 erdőgyakornok 1 frttal	XII.	365	.	.	.	.	365	.	
6	1 „ 80 krral	XII.	292	.	.	.	.	292	.	
								4743	40	
7	2 első osztályu erdőőr .	.	300	8	33	60	.	667	20	
8	5 másod „ „	.	250	8	33	60	.	1418	30	
9	12 harmad „ „	.	200	8	64	.	.	3168	.	
								5253	50	
	Összesen .	.	.	.	.	.	.	9996	90	

Erdőrendezés.

Az ujon szervezett erdőszemélyzet legsürgösb feladatai közé tartozik az erdőrendezési munkálatok elkészitése és azok alapján az évi fatermés lehető legjobb értékesitése.

Az elsőre nézve az erdők felmérése, osztályozása és osztagozása, továbbá az osztagok erdészeti leirása és pagonyonként a korosztályzati táblák felállitása és az egyes erdőterületeknek a talaj termőképessége szerint való beosztása lesz végrehajtandó s e munkálatok a fordatartam üzemosztályok, mivelési mód ajánlása mellett, a ministeriumhoz felterjesztendők.

A részletes felmérés alapjául a birtokrendezés végett készült térképek fognak használtatni.

Ezen erdőket különben már a hajdani budai erdőfelügyelőség 1806 — 1807. és 1813—1819-ben is felmérette és gazdasági tervet ezekre nézve is készittetett.

De e tervet sehol sem tartották be, részint mivel a használat kiszámitott mennyiségét értékesiteni nem voltak képesek, másrészt pedig; mert a rendszeres gazdálkodáshoz, akkor még az erdőrendezőkön kivül nagyon kevesen értettek, és ami a nagy szorgalommal készült költséges munkálatokat egészen hasznavehetlenekké tette, az volt, hogy a valódi használat osztagonkénti nyilvántartása teljesen elhanyagoltatott.

1861-ben a kassai pénzügyigazgatóság a sóvári uradalom erdőségeire nézve ismét készittetett a következő 10 évre számitott használati tervet, de az ennek alapján kiszámitott évi fatermés, bárha ez a talaj termőképességéhez és az illető erdők állapotához mérve igen csekélyre volt szabva, még sem értekesittetett. E tervnek különben az a nagy hibája volt, hogy a fenálló viszonyokat tekintetbe nem véve, a kakasfalvi tölgyerdőkre nézve közép erdőüzemet állapitott meg.

A közép erdőüzem fogalmából folyik ugyanis, hogy oly erdő, melyet a szerint kezelni szándék, koránál és fanemeinél fogva a sarjadzásnak még teljes képességével birjon; a kakasfalvi tölgyerdő azonban már 80—100 éves lévén, a fák tuskói, melyek hivatva lennének erőteljes utónövény-

zetet szolgáltatni, legnagyobbrészt nem sarjképesek s igy a föntartott felfa alatt a makkból kelt növénykéken kivül legfeljebb imitt amott látható még egyegy csenevész sarjacska; a tuskók legnagyobb része elszáradt s a tér gazzal van benöve vagy begyepesedve.

Ez üzemmód Sóvárt különben még azért sincs helyén; mert annak czélja rövid fordák mellett lehető legtöbb, de csak gyönge tüzifát és aránylag kevés épület és műszerfát termeszteni.

Dorongfára azonban itt szükség nincs, miután eddig még a hasábfán sem tudtak tuladni, igy bizton állitható, miszerint a sóvári bikkállabok elegendők arra, hogy évi termésökkel az ottani tüzifaszükséglet kielégitessék, miért is a tölgyerdők okvetlenül műszer és épületfa termesztésre lesznek föntartandók.

A fentebbiekből kitünik tehát, hogy ott a gazdasági tervnek uj alapokon kell készülnie, de az illető munkálatok elkészitése végett külön erdőrendezői állomást szervezni nem látszott igazolbatónak; mert e munkálatok egyszer befejezve lévén, a használat folytonos nyilvántartását és a koronkénti revisiót az alárendelt tiszti személyzet és a beosztott gyakornokok segitsége mellett az erdőmester is végrehajthatja.

E munkálatok minél gyorsabb befejezése végett e szerint a sóvári kerületbe egy ily munkákban jártas erdész tétetett, ki e munka befejezése után állomására visszaküldetik.

Értékesités.

Az eddigi csekély értékesités oka nem egyedül és nemis legnagyobbrészt a fogyasztók hiányában keresendő; mert a sóvári uradalom erdőségeire nézve Eperjes, a többiekre nézve pedig Kassa lévén a főpiacz, ott a fatermés nagyobb része a személyzet erélyes utánjárása mellett el leend adható.

Főoka annak, hogy az összes erdők legnagyobb részéből t. i. abból, mely a sóvári uradalomhoz tartozik, oly kevés fa értékesittetett, egy okszerü elv helytelen értelmezésében rejlik.

Ez erdők rendeltetése egy részét ugyanis az ottani sófőzde faszükség-

letének födözése képezi. Természetes tehát, hogy a fatermés azon része, melyre a föntnevezett kincstári üzletnek van szüksége, másnak el ne adassék. De ez elvnek oly értelmezése, miszerint ily erdőkből fát magánosoknak eladni akkor se legyen szabad, ha a termés a kincstári szükségletet tulhaladja, okszerü alappal nem bir.

Bizonyos termőhelyi viszonyok közt ugyanis tömeg és értéket összevetve legjövedelmezőbb átlagos évi fatermést csak a fák bizonyos korában nyerhetünk; az erdő vágása a föntebbitől eltérő korban veszteséggel jár, mely az eltérés arányában növekszik.

Ily gazdaság eredménye ugyanaz, mintha valaki tőkéje befolyó kamatjait terméketlenül hevertetné; sőt annál is roszabb, miután az évi növekvés mint az élő fakészlet kamatja, a megfelelő koron túl mind csekélyebbé válván, idővel egészen megszünik, mig végül az addig kamatozás nélkül felhalmozott kamatok is eltünnek. Számos erdőt tudok, mely 100 éves korában holdankint ugyanannyi fát szolgáltatott volna, mint a mennyi annak egy holdján 300 éves korában található; ez esetekben pedig az illető talaj 200 éven át tökéletesen parlagon hevert; eltekintve attól, hogy ily 300 éves törzsek rendszerint még csekélyebb használati és pénzértékkel is birnak mint a 100 évesek.

Az elv tehát, mely szerint oly erdők kezelendők, hol a használat bármi részét maga a kincstár veszi igénybe csak az lehet, mely átalában véve minden állami erdőségre nézve irányadó s mely szerint oda kell törekedni, hogy az illető talaj, hold és évenkint tömeget és értéket egybevetve lehető legnagyobb jövedelmet tartósan szolgáltasson, hogy az igy nyerhető összes fatermésből másnak csak az adassék el, ami a kincstár saját szükségletének fedezése után fenmarad.

Az évenkint tartamosan használható fatömeg nagyságára nézve következőleg állanak az ügyek.

A sóvári uradalom erdőségei 9620 kat. holdra terjednek s ezekből évenkint csekély számitással kerekszámban legalább is 6000 öl bikk és 1000 öl tölgyfa lesz annál inkább vágható, miután ez erdők ily tömeget rendes korosztályi viszonyok közt is kétségkivül szolgáltathatnának; miglen

itt a tulvágható erdők szembeötlőleg aránytalanul nagy térséget foglalnak el s igy fakészletfölösleg létezik, melyből aránylagos rész a rendes termésen felül minden évben használható.

A keczerpeklini kerület 6377 kat. holdnyi erdőségei silányabb minőségüket tekintve csekély számitással évenkint szintén legalább 4000—80 köblábnyi ölet adhatnak.

Az igazgatóság tehát felszólitatott, hogy az erdőrendezési munkálatok befejezéseig az évi vágásokra nézve teendő ajánlatok alapjául a fentebbi tömeget vegye és a kincstári szükséglet kielégitése után fenmaradó résznek előnyös értékesitését tegfőbb gondjai közé sorozza.

Meghagyatott végül, miszerint az erdőhivatal az évi használatnak mindig kétszeres tömegét tartsa készletben, nehogy akár a kincstár, akár magánosok nyersfával tüzelni legyenek kénytelenek.

Meghagyatott továbbá, hogy a kakasfalvi tölgyesekben behozott középerdőüzemmel fölhagyván:

1. Az e terv szerint eddig vitt azon vágásokból, melyek talaja sik fekvés mellett ekemivelésre alkalmas, a felfát lehető legelőnyösebben eladják és a tért irtás feltétele mellett 3—6 évi mezőgazdasági használatul bérbe adják; az e részt megkötendett szerződéseket helybenhagyás végett fölterjeszszék, vagy a meghagyott eljárás ellen netalán felmerülő nehézségek iránt jelentést tegyenek.

2. A többi tölgyvágásokból a felfa 5—10 legszebb növésü törzs holdankénti föntartása mellett, szintén eladandó s a vágás tölgyekkel ismét mielébb beerdősitendő.

Föl kell itt még emlitenem, hogy Sóvárt az épület és műszerfát eddig az alsó átmérők bizonyos osztályai szerint adogatták el; azon feltevésből indulván, hogy az átmérők ez osztályainak állandó köbtartalom felel meg. E feltevésnek azonban nincs alapja, miután egyenlő alsó átmérő, de a fák különböző növése és magassága mellett a köbtartalmak egymástól igen eltérők lehetnek. Az igazgatóság tehát felszólittatott, hogy az eladás e módjával felhagyván, az illető fanemek köblábszerinti árát hozza mielőbb javaslatba s a köbtartalmat ezentul a fa hosszának és valódi középátmérőjének

alapján a hivatalos használatul kiadott „Segédtáblák“ utmutatása szerint számitassa ki.

A sóvári usztató csatorna.

Megemlitendőnek vélem még azon uszacsatornát, mely 1822-ben a sóvári uradalom fővölgyének 5800 ölnyi hosszában padlódeszkából készült. A deszkák azonban gyorsan korhadván e csatorna folytonos kiigazitásokat igényel és ezek az utolsó időben átlagosan évenkint 5000 frtba kerültek, ami könnyen felfogható, miután az illető anyagot Galicziából hordatják.

E facsatornában továbbá, miután annak egyes szakjai nem voltak simán egybeillesztve, az usztatás is hátrányokkal jár és főleg a hasábok gyakori kiugrása vagy megakadása és összetorlódásánál fogva munkások és felügyelők aránytalanul nagy számára van szükség, mi a költséget nem csekély mértékben szaporitja.

E hátrányok mellőzhetése végett a faalkotmányt eltávolitani és faragott kövekből készült csatornával helyettesiteni már 1859-ben kezdették meg; de e munkával nem igen haladtak elő, miután minden évben legfeljebb 100 ölnyit csináltattak. A gyors befejezés azonban az emlitett oknál fogva igen kivánatos lévén, az igazgatóság felszólittatott, hogy a faértékesités fokozása arányában a csatorna hosszabb vonalának átalakitását vegye a költségvetési elősitvénybe; az igy eleső faanyagot pedig a régi csatorna hátramaradó részének kiigazitására forditsa.

E csatorna alsó vége egy másik vele derékszög alatti csatornába nyilik, melyből a beeresztett fát hasábonkint kell kiszedegetni és a raktérre ledobni. E munka az usztatás ideje alatt naponkint 40 napszámot s ezt 40 krjával számitva 16 frtot vett igénybe. Tekintettel a jövőre eléállitandó évi készletet, az usztatás ideje 40 napra s a fának kiszedési költségei 640 frtra tehetők évenkint, mely összeg 12,800 frtnyi tőkének felel meg. E költség jórészt megtakaritható, ha a vizszintes csatorna ugy változtatik át, hogy a leusztatott fa abból kevés segitséggel önmaga zuhanhasson a rakhelyre.

E meghagyott helyreállitás 6817 frt 71 krba s igy a fentebbi összeg-

nek körülbelöl felébe fog kerülni, mi mellett tekintetbe veendő még az, hogy a csatorna alatti falazat különben is oly állapotban volt, miszerint azt helyreállitani már mulhatlan szükség lett volna.

A herleini fürdő.

Ez igazgatóság területén még egy fürdő is létezik, mely vizének üditő erejénél és tájéka nyájas kiességénél fogva egészséges levegője mellett, a fölvidék legnevezetesb fürdői közé tartozhatnék.

A hitet, e szénsavban gazdag vasélecses forrás hatása iránt, eléggé bizonyitja az, miszerint e fürdőt idényenkint 5—6 orvos családja használja; — mondják, hogy Andrásy gróf ministerelnök ur külföldről hazatérve, szintén e viz gyógyerejének köszönheté roncsolt egészsége helyreállitását.

Ott létemkor másokkal is találkoztam, akik üdült váltólázból kigyógyulni sehogy és sehol sem tudván, végül e fürdőt látogatták meg s nehány napi vizivás után nemcsak a betegségtől szabadultak, de étvágyuk és erejük is csodás mértékben helyreállott.

Azon elhagyottságnál fogva azonban, mely a kincstár birtokát sok irányban jellemzé, e fürdő is oly állapotban van, miszerint azzal e részt csak az átellenben nagyobbára romokban heverő ránki gyógyintézet versenyezhet.

A herleini fürdő legnevezetesb tulajdonsága különben az, hogy, nincs vize! Vagy legalább csak oly csekély mértékben van, minélfogva az, nagyszámu vendégek szomját eloltani is kevés. Azon szerencse, e vizben megfürödhetni, csak kivételesen jutott egy egy látogatónak és nemcsak, hogy a kazánokat közönséges patakból éjente titokban hordott vizzel látták el, de állitólag a fürdőkádakból a vizet háromszor négyszer egymásután használták fel s igy az, még csak arra sem volt alkalmas, hogy ott valaki az utban fölszedett por szennyétől megszabaduljon.

E viz különben sem arra való, hogy fürdőnek felforralva használtassék; miután e műtét közben szénsava elszáll, vasrészei pedig lecsapódnak s igy gyógyerővel biró minden alkrészétől megszabadul. A for-

rást tehát csak ivásra kellene használni, vagy a vizet csövekben vezetett meleg léggel magában a kádban igen mérsékelt fokig felmelegiteni.

A herleini fürdőnek különben még egyéb nevezetes hiányai is vannak. Ezekhez sorolhatók főleg a fürdőkamarák és lakszobák csekély száma és a mellett ronda elhagyatottsága.

E részt csak azt emlitem, hogy e vidéken tartózkodásom alkalmával azon hir merült fel, miszerint a fürdőt a ministerelnök ur szándékozik látogatásával megtisztelni. Lett nagyszerü sürgés forgás, mindennemü mesteremberek fölzaklatása, hogy a nedves barátságtalan sötét lebujoknak nevezhető szobák egyikét, hacsak annyira is helyreállitsák, hogy abban tisztességes ember jó szivvel helyet foglalhasson. Mily eredménye lett e rögtönzött iparkodásnak, nem tudom, de alig hihetem, hogy sikerült volna e deszkára mázolt faluval a vidék sivár pusztaságát eltakarni.

A mi e fürdő érdekében hazai kormányunk alatt történt, mindössze is abban áll, hogy a sétányok azelőtt nem tudom mily szinü karfáit a nemzet három szinével festették be. Ez a fürdőnek vidorabb szinezetet kölcsönöz ugyan, de mindössze csak a nyomoruság czifrájának nevezhető.

Ez állapotokon különben nincs mit bámulni, ha Herlein kezelésének eddigi módját vesszük szemügyre.

Idényenkint orvos fogadtatott 2 frt napidijjal, kinek feladata lett volna a fürdő egészségügyi rendőrségét kezelni, a vendégek panaszait meghallgatni, azok orvoslását illető helyen szorgalmazni s oda hatni, hogy mindaz létre jöjjön, ami a vendégek testi- és kedélyállapotára üditőleg hatni képes.

Az orvos megválasztásában azonban igen csekély szerencsével jártak el s igy a fölszámlált föladatok megoldatlan maradtak.

A fürdőfelügyelő, rendesen a számtartói irnok szokott lenni. Ennek sem teendője sem hatásköre egyéb nem lévén, mint a szobák és fürdőkért befolyó pénzt beszedni és a fürdőszolgákat rendben tartani, további emlitésre nem méltó.

Arra nézve, hogy e jobb sorsra érdemes fürdő érdekében, mily mértékü és mely irányban történjenek beruházások, mindenekelőtt a viz kérdése eldöntendő.

Oda tehát legelőre is jelesen szakképzett forrás kutató küldetett ki, Zsigmondy bányamérnök személyében, azon megbizással: miszerint a terület megvizsgálása után véleményt mondjon a fölött, hogy lehet-e ott, mily eszközökkel, pénzerővel és mily gazdag kutat nyerni azon vizből, melynek üditő gyógyerejét emlithetni fentebb volt alkalmam.

Ha igen, e viz nagyobbszerü fürdő, különben pedig ivóintézet alapitására lesz használandó.

Ez esetek bármelyikében azután Herleinra a fürdők ügyeiben jártas épitész fog kiküldetni azon felszólitással, hogy e helynek ivó vagy fürdőintézetté alakitására nézve, ide számitva a lakosztályok, vendégterem stb. helyreállitását is a rendelkezésre álló tér okszerü felhasználását szemmel tartva, tervet és költségvetést készitsen.

Ezek után meglehetend kisérteni, nem akadna-e egyes vállalkozó vagy részvénytársulat, mely e tervek alapján az épitkezést és egyéb beruházásokat önköltségen, de hosszabb időre például 25—30 évre szabott bértartam és megfelelő ár mellett magára vállalná.

Vagy nem akad-e oly vállalkozó, ki szemben a kincstár által eszközlendő beruházásokkal oly bért igérne hosszabb időre, mely a befektetett tőkének teljesen megfelelne.

VI.

Hradek.

Átalános leirás.

A hradeki erdőhivatal közvetlen kezelése alá tartozó kincstári birtok Liptómegyében a hradeki és lykavai uradalomban fekszik.

A hradekiban e birtokból terjednek:

a beltelkek és kertek	44.15
a szántóföldek	587.23
a rétek	1157.85
a havasok	10964.03
a közös legelő	2840.50
az erdő	43498.78
az erdőtisztások	9877.34
és a terméketlen	4245.16
Összesen	73215.04

kat. holdra ;

a lykavai uradalomban pedig elfoglalnak a kincstári

beltelkek és kertek	15.69
szántóföldek	694.96
rétek	386.93
havasok	5205.08
közlegelők	4030.73
erdő	44845.00
terméketlen	1168.31
Összesen	56346.70

kat. holdat.

Összevéve mind a két uradalmat, a kincstári földbirtok Liptómegyében 129561.74 kat. holdat tesz és ebből elfoglalnak:

a beltelkek és kertek		59.84 holdat	vagyis	0.04 %
a szántóföldek . .		1282.19 „	„	0.99 „
a rétek		1544.78 „	„	1.19 „
a havasok . . .		16169.11 „	„	12.47 „
a közös legelő . .		6871.23 „	„	5.33 „
az erdőtalaj	erdő . . . 88343.78		„ „	
	tisztás . . 9877.34	103634.59 „	„	79.98 „
	terméketlen 5413.47		„ „	

Ez összes birtok a Vág legfelső területét foglalja el, mely folyó, a hradeki uradalom Teplicska nevü helysége fölött a Királyhegy oldalában fakad s a nevezett uradalmat majdnem hat, a lykavait pedig közel három mérföldnyi hosszuságban szelvén: Zsdjár, Teplicska, Ipolticza, Szvarin, Bocza, Vazsecz, Béla, továbbá Lucski, Revucza, Bisztro és Lubochna nevü nagyobb mellékvölgyeket s ezekkel számos kisebb nagyobb patakot fogad magába, melyek közül legnevezetesebb a koritniczai.

E legnagyobbára keskeny völgyek 10—35 foknyi meredek lejtőkkel kerittetnek.

A kincstári birtok legmélyebb s a tenger szine felett 1200 lábnyira fekvő pontja ott van, ahol a Lubochna a Vágba szakad; miglen a legfelső pont a Kriván tetején 7884 láb magasságot ér el.

A kincstár liptói birtoka e magas fekvésnél fogva igen zord klimával bir, mely türhetővé csak azáltal válik, hogy az egész vidéket a legmagasabb hegyek épen észak és nyugat felől keritik; mindamellett azonban az évi középhőmérsék legfeljebb 7—8 C fokot ér el.

Az alapkőzetet gránit, gneisz, mészkő, csillam- és agyagpala, igen alárendelt kiterjedésben pedig homokkő és melaphyr képezik.

Az e kőzetek elmállásából lett, nagyobbára köves és homokos agyag, továbbá mészkő és márgatalaj ½—4 láb vastag termőréteget képezvén, a fatermesztésnek legnagyobbrészt igen megfelelő.

Az uralkodó fanemek közül a hradeki uradalom területén

a luczfenyő . . . . . 80 %
a jegenyefenyő . . . . . 14 „
az erdei fenyő . . . . . 4 „
a vörös fenyő . . . . . 2 %-ot

foglal el; miglen a lykavai uradalomban a luczfenyő . . 55
a bikk 35
és a jegenyefenyő . . . . . 10 %-ra

terjed, a vörös és erdei fenyő csak szorványosan fordulván elő.

Mindkét uradalmat összefoglalva
a luczfenyő 67
a bikk 18
a jegenyefenyő 12
az erdei fenyő 2
és a vörös fenyő . . . . . 1 %-ra terjed.

Megjegyzendő még, miszerint a jegenyefenyő és a bikk többnyire csak vágható állabokban találhatók, ami egyrészt annak jele, hogy a talaj e fanemeknek ugyan megfelel, de hogy a használat és ujraerdősités módját azok természetes sajátságaihoz régóta nem alkalmazzák.

Az erdőket ugyanis ott tarvágatók utján használják, amit ezen fiatal korukban igen érzékeny fanemek megtürni nem képesek; mesterséges utónövesztésükről pedig épen nem gondoskodnak, főleg; mert használati értékük azon vidéken csekélyebb, mint a felszámlált többi fanemeké és mert azok mivelése is aránylag több nehézséggel jár.

Felemlitem még, hogy a hradeki uradalomban a luczfenyő két különös válfajának egyes példányaira akadtam, melyek elsejét ostor, másodikát szakálos fenyünek nevezik.

Az ostorfenyü csak főágakkal bir, mellékgalyai épen nincsenek és a tük a törzsből ostornyél alakban kinyuló főágakon ülnek, azokat sürüen befödvén.

A szakálos fenyü jellemző tulajdonsága az, miszerint főágain a mellékgalyak nem vizszintesen ülnek, de azokról sok helyütt 2—3 lábnyi

hosszuságban függőlegesen és sürüen csüngnek alá, ami az illető fáknak igen sajátságos külemet kölcsönöz.

Beosztás és kezelés.

Ez erdőkre nézve a kezelés technikumát illetőleg lényeges kifogást tenni nem lehet; megfelel ez az okszerüség követelményeinek és a személyzet szakképzettségéről és szorgalmáról tanuskodik.

Nem esik ugyanis kifogás alá, miszerint még a bikkállabokat is tarvágatokkal használják; mert a luczfenyő, mint ottani főfanem, e vágásmódot megkivánja; mert ez lévén ott a vörös és erdei fenyővel a legértékesebb, a viszonyoknak megfelel, miszerint a bikktől, melynek ez erdőkben megnövekvése sem mondható kitünőnek, ily uton szabadulni törekednek s hogy még a jegenyefenyővel is keveset gondolnak; miglen ez másutt, hol gyakrabban uralkodnak veszélyes szélvészek, vagy a fenyüszú nagy számmal fordul elő, hibának lenne nevezhető, miután a bikk és a jegenyefenyő nemcsak hogy nincsenek e veszélynek oly mértékben kitéve mint a luczfenyő; de mivel oly helyeken, hol a nevezett káros behatások uralkodnak azok ellen a bikk és a jegenyefenyő elegyében a luczfenyő is jobban van biztositva.

Liptóban tehát a tarvágatok általános alkalmazását és a vágásoknak mesterséges uton lucz, vörös és erdei fenyő vetés, de főleg ültetéssel való ujraerdősitését teljesen igazoltnak vélem.

Épen ugy rendén van az is, hogy a vágás nyári időben történik, miután ott a luczfenyőnek s igy a főfanemnem kérge is értékesittetik; ezt pedig a fákról megfelelően lehántani csak a nedvkeringés idejében lehet. De főoka a nyári vágásnak az, hogy a fenyő és az abból készült árú legnagyobb része távoli piaczokra hosszu vizi utakon szállittatik el; mert e szállitás nagy előnyére szolgál az, hogy a nyáron levágott és meghántott fa teljesebben kiszáradván, az abból készült talpak nagyobb hordképességgel birnak s a faáruk, melylyel ily talpakat megterhelnek, igy szintén sokkal könnyebbek, mintha azokat télen vágott fából készittették volna.

Az egyes vágások kihasználásának mértéke és módja szintén megfelelő; mert a vágásokban gyenge galy- és rőzsefánál egyéb nem hagyatik s ez a faizás-jogosultak tüzifaszükségletének fedezéseül szolgál, a többiből pedig csak azt hasábolják fel, ami talp- vagy műszerfának egyátalában nem alkalmas.

Azon szokás, miszerint ott az erdőhivatal nem szerződik közvetlenül a munkással, de vállalkozókkal, kik egy vagy több vágás összes fatermékeit ideje korán az uszapatakokhoz állitani kötelesek, a helyi viszonyok elutasithatlan hatalmában gyökeredzik és ha talán átalánosan vagy elméletileg czélszerünek és méltányosnak látszanék, miszerint a vállalkozó nyeresége inkább a munkások szerződtetése, felügyelete és részletes ellenőrzése, meg folytonos nyilvántartása végett nagyobb számmal alkalmazandó kincstári tisztek vagy altiszteknek és részben közvetlenül a munkásoknak adassék: ugy ez a liptói erdőgazdaságra nézve gyakorlatilag a kincstár megkárositása nélkül még sem kivihető.

Liptóban ugyanis a favágást rendesen májushó vége felé kezdik meg oly időpontban, midőn a nedvkeringés teljes folyamatban lévén, a törzsek kérge könnyen lehántható és az odavaló favágók a földmivelés tavaszi munkáját már befejezték. A törzseket leejtvén és meghántván a munkások más dolog után látnak és a vágásokba ismét csak november vége felé térnek vissza, midőn a földmivelés őszi munkái teljesen befejezvék és a talaj megfelelően megfagyott vagy hóval van takarva. Ekkor a halomra döntött törzseket a hegylejtőkről egyenkint a völgyekbe ergetik és ez meglevén, azokat legnagyobbrészt szánon és kivételesen szekéren is az uszapatakokhoz szállitják. Ott a törzsek a tél folyamában az illető erdész és erdőőrök által osztályoztatnak és fölméretnek, azok mindenikén megjegyeztetvén, hogy melyik része lesz fürésztönknek vagy talpfának és melyik tüzifának feldolgozandó. Az erdőhivatal által megvizsgált ezen osztályozás, mérés és megjelölés után jönnek ismét a favágók már tavasz felé, hogy e fát annak alapján feldolgozzák. Beállván az usztatás: legelőször is a fürésztönkök, azután a talpszálak és végül a tüzifa usztatik le.

A favágási munka tehát minden idényben kétszer, hónapokig szünetel;

a favágók széjjel oszolnak, világgá mennek más munkát keresendők, sokan idegen megyebeliek lévén, vissza sem jönnek többet, mások elhalnak és mindezeknél fogva nem lenne méltányos az erdőhivatalt és az erdészt azon veszteségekért felelőssé tenni, melyek a kincstárt ily előlegekkel ellátott munkásoknak a vágás befejezése előtti végelmaradásából érhetnék.

De sok ezer ember annyiféle kötelességeinek, a munka mindenkori állásának és a szolgáltatott előlegeknek egyénenkénti nyilvántartása a már fenálló személyzet egész idejénél többet venne igénybe és czélhoz még sem vezetne; míg ellenben a vállalkozók legfeljebb annyian lehetnek, de valósággal kevesebben vannak, mint a mennyi a vágás és a készitésért, továbbá a csusztatás, fuvarozás, a fának a fővizekig való szállitása és ott egyes választékok szerinti földolgozásáért egyetemleges fizetést kapnak, ezek tehát a felszámlált munkák összegeért egy személyben lévén felelősek, könnyen ellenőrizhetők és megtelepedett vagyonosabb emberek lévén, rajtuk a netaláni károk is könnyen megvehetők.

A vállalkozók tehát ott az erdésznek oly nélkülözhetlen segédszemélyzetét képezik, melyet olcsóbban és megfelelően helyettesiteni nem lennénk képesek; főleg miután Liptóban állandó és a kincstárnak dolgozni köteles munkások nem léteznek s igy az erdésznek nincs módjában ez embereket szükség esetében hatósági uton munkára kényszeriteni: miglen a vállalkozók, akik rendesen élelmi szerekkel is kereskednek vagy italt mérnek, azokat egy évről á másikra átterjedő lekötelezettségben tartják. És azon csekély összeggel, melyet ez igen hasznos osztály a terhes gond folytonos utánjárás és pénzének koczkáztatásáért nyer, kincstári felügyelőket nemis fizethetnénk elegendő számmal; a költségek tehát legalább is az eddigiek maradnának; az eredmény nem volna ugy biztositva, mint jelenleg és az előlegek veszélyeztetése sem volna kikerülve; a munkás pedig nagyobb bért mint ma még sem kaphatna. Hogy pedig felügyelőket a vállalkozók mellőzése esetében a mostaninál csakugyan nagyobb számmal kellene felállitani, könnyen megitélhető, miután jelenleg némely pagonyban 5—6 vállalkozó is teljesen el van foglalva, az erdésznek és segédszemélyzetének pedig mégis untig elég dolga marad.

Végül okszerüen van berendezve a szállitás is, ugy szárazon mint vizen. Utak elegendő számmal és megfelelő állapotban vannak; a patakok vizének öregbitéséről pedig alkalmas helyeken épitett vizfogók utján lett gondoskodva, minélfogva vizi szállitás csak téli időben, midőn a viz megfagy, nem folytatható.

A mennyire okszerü azonban a kezelés technikuma, ép annyira van elvétve a gazdasági rendszer, melyen a használat mennyisége és egyes erdőrészekre való felosztása alapszik. Még kevésbé felel meg a termés értékesitésének jelenlegi módja azon igénynek, miszerint minden állami erdő ugy kezeltessék, hogy az, lehető legnagyobb tiszta jövedelmet tartósan szolgáltasson.

Hiányos nevezetesen:

1. az erdők beosztása pagonyokra és üzemosztályokra s a czélszerü beosztásra vonatkozólag;
2. a tiszti személyzetnek jelen szervezése;
3. a fordatartam és az erdőrendezési időszak meghatározása;
4. a fatermékek osztályozása és árszabályzata;
5. azon iparmüvek száma és elhelyezése, melyek segitségével a fát lehető legnagyobb tiszta haszonnal lehetne értékesiteni;
6. az eladás módja, tekintettel azon czélra, minélfogva az egész termés értékesitése tartósan legyen biztositható.

Mindezekre nézve a fenállott állapot és azon intézkedések, mëlyek annak előnyös módositására megtétettek a következőkben vannak előadva:

Pagonyok és üzemosztályok.

A hradeki uradalom hat erdőgondnokságra volt beosztva.

Ezek közül a vichodnai és maluzsinai pagony különkülön völgyterületet foglalván el kifogás alá nem esnek. Ellenben a II. és III. számu feketevági pagonyok egymásközti határának nagy részét a Kolticzavölgye képezé; minélfogva e vonalon a szállitást két erdész gyakran egyidejüleg volt kénytelen eszközölni s ha ez nem is mindig idézett elő surlodásokat

vagy összeütközéseket, ugy mégis fölös erőalkalmazásnak vala mondható az, hogy oly teendőkkel, melyek csak egy ember jelenlétét veszik igénybe, kettő foglaltatott el.

E hiányokon segitve lett az által, hogy a szvarini pagony a chmeleneczi völgyterület hozzácsatolásával nagyobbittatott; a III. számu feketevági pagonyhoz pedig ez eleső rész helyett a szvarini erdőgondnokság két osztálya és azon lejtők csatoltattak, melyek főgerincze a Kolticza nevü patak területét a teplicskai részről keriti. Ennélfogva a feketevági pagony egyedül a Kolticza és annak mellékvölgyei területét foglalja magába. A II. számu feketevági pagonyból csak a Benkova területe maradott hátra, mely sokkal kisebb, mintsem hogy az, magában véve külön pagonyt képezhetne, a teplicskaihoz lett csatolva s igy e pagony határa a hasonnevü község határával egybeesett. Ez pedig addig a mig az urbéri viszonyok az erdőhasználatra nézve fenállanak, csak előnyösnek mondható, miután ekkép a szolgálmány élvezetére és a viszontszolgálatok teljesitésére vonatkozó felügyelet és intézkedés egy kézbe van letéve s a végrehajtásra nézve is csak egy erdész a felelős. Azon ideiglenes hátrány ellenben, miszerint a feketevági és a teplicskai pagony e beosztásnál fogva aránylag nagyobb területet nyert, mint a többiek: egyrészt a használat czélszerü összpontositása által lesz ellensulyozható, másrészt pedig az a teplicskai nagy községnek az erdei szolgálmányok megváltása fejében átengedendő tetemes erdőrész kihasitása folytán remélyhetőleg ugy is nem sokára meg fog szünni.

A mellékelt térképen a pagonyok az uj beosztás szerint vannak kitüntetve.

A lykavai uradalomban a pagonyok és üzemosztályok beosztása még sokkal kevésbé volt okszerü mint a hradekiban.

A lubochnai fővölgy ugyanis keresztben volt két pagonyra osztva.

Mind a két erdész helyben Lubochnán lakott s a szalatini gondnok saját pagonyába csak a lubochnai pagony egész hosszán áthaladva juthatott. Ily alkalommal mind azt is megfigyelhetvén, a mi az utóbbiban előfordul, egyuttal az ottani teendőkre nézve is intézkedhetett volna, főleg miután a

volt lubochnai pagony legnagyobbrészt fiatal állabokra terjedvén, a szalatinival ugyis csak egy üzemosztályt képezett és ez utóbbiban rendes vágások nem is eszközöltettek. E két pagony tehát lubochnai név alatt egybefoglaltatott.

A lykaukai pagony szintén külön üzemosztályt képezett. Ez pedig azért nem volt okszerü; mert abban a korosabb állabok 2342 hold helyett csak 1512-öt foglalnak el, miglen a szalatin-lubochnai üzemosztály a régvágható állabok 2090 holdnyi fölöslegének örvend, miért is az épen nevezett üzemosztálylyal a lykaukai pagony egybetétetett s igy az egész használat igen előnyösen a szalatini tulvágható erdőkben lesz összpontositható. A lykaukai erdészállomás azonban fentartatott, miután ott igen sok mezőgazdasági tárgy kezelése és felügyelete az erdészre van bizva és mert a gyéritések utján nyerhető fatömeg kiállitása és az erdőőrzés felügyelete a lubochnai erdész teendőit a legyőzhetlenségig fokozná.

Revucza fővölgye területének három pagonyra volt felosztása ismét fölösnek mondható. A revuczai pagony ugyanis felette csekély 3937 hold és a volt urbéresek részére eszközlendő erdőkihasitás után még sokkal kisebbé fog válni. Azontul abban az öregebb korosztályok oly csekély tért foglalnak el és nevezetesen 2112 hold helyett csak 1676-ot, miszerint szabályszerü viszonyokhoz képest a használat is csekély: ezeknél fogva pedig a kezelés ottani teendői egy szorgalmas férfiu egész idejét igénybe venni nem voltak képesek.

Közel igy állt ez a luzsnai pagonyra nézve is.

Ezeknél fogva a revuczai pagonyhoz az oszadainak egy része csatoltatván, az utóbbinak hátralevő területe a luzsnaival egy ezután oszadainak nevezendő, pagonnyá egyesitteték.

A mellékelt térképen a pagonyok az uj beosztás szerint lettek kitüntetve.

A lykaukai és a lubochnai pagony ezentul együtt egy és a többi pagonyok mindenike szintén egy-egy üzemosztályt képezend; az erdőrendezés első korszaka pedig 80 évben állapittatott meg. Kivételek e részt a vychodnai és a teplicskai pagony B) üzemosztályai, melyek közvetlen a

havasok alatti fekvésüknél az ott uralkodó gyöngébb növekvésnél és a használatnak részben csak szállazásra szoritkozó módjánál fogva jövőre is külön üzemosztályban, még pedig az első 120 és a második 100 évi forda mellett fognak kezeltetni.

A használatra nézve tekintetbe vehető tér eddigi és mostani felosztása pagonyokra a következő:

Eddig		Most.	
Teplicska	8527.16	Teplicska	12246.28
Feketevág II.	8300.60	Feketevág	13601.81
Feketevág III.	9278.73		
Vychodna	8839.43	Vychodna	8839.43
Maluzsina	9450.80	Maluzsina	9450.80
Szvarin	7657.15	Szvarin	7915.56
Szalatin	11000.01	Lubochna	16824.78
Lubochna	5824.78		
Lykauka	4160.31	Lykauka	4160.31
Oszada	6256.39	Oszada	8265.74
Revucza	3937.71	Revucza	7794.42
Luzsna	5866.06		
Összesen	89099.13	Összesen	89099.13

A helyi viszonyoknak megfelelő e felosztás és használati korszak főelőnye különben az, hogy az erdőrendezés egyik főczélja az eddigi állapotok mellett csak nagyobb áldozatokkal, most pedig azok nélkül, érhető el.

E czélnál fogva a gazdaság alapjául szabályszerü korosztályzati viszonyokat ugy iparkodunk teremteni, hogy az egyes korszakokban lehetőleg egyforma tömegek kerülhessenek az egyes erdők azon korában vágás alá, melyben azok tömeg és értékre nézve legelőnyösebben használhatók.

A volt berendezés szerint azonban a hradeki uradalomban 80—120 éves és korosabb állab, a szabályszerü viszonyokhoz képest, 3409 holddal van ugyan több, 40—80 éves ellenben 4586 holddal kevesebb. E hiányból tehát (4586—3409) 1177 holdat annak idejében most 20—40 éves állabokkal kellett volna pótolni. A 20—40 évi korosztályban ismét 784 hold-

nyi hiány van, mely annak idején csak fiatal állabokkal lett volna födözhető s igy a használat első fordája alatt 1177+784=1961 holdat kellendett vala éretlen állapotban, vagyis tömeg- és értékveszteséggel használni, mig ellenben most az egyes korosztályok térhiányai a tulvágható 5338 holdnyi fölöslegből majdnem mind fedezhetők s igy a szabályszerüség tömeg és jövedelem szaporodással érhető el. Csak egy esetben, az is 60 év mulva, álland be a szükség, hogy az illető korszakban 239 holdat kellend a meghatározottnál 20 évvel fiatalabb korban levágatni.

Ugyanigy áll, de még feltünőbb mértékben ez ügy a lykavai uradalomra nézve. Ott ugyanis az első fordatartam alatt a volt megállapodások szerint már közel jövőben jönne 1544 hold a kellőnél 20 évvel előbb használat alá; miglen most a meghatározottnál csekélyebb korban egy hold sem, 20 évvel nagyobb korban s igy tömeg és értéknyereséggel ellenben ott 2762 hold lesz fölhasználható.

Az erdőhivatal tiszti személyzetének szervezése.

Eddig az erdő és mezőgazdasági ügyek ellátására a következő tiszti személyzet szolgált:

Sorszám	A hivatal megnevezése	Készpénz fizetés	Utazási	Irodai		Fajárandóság à 5 frt 50 kr			Szántóföld és kaszáló à 10 frt			Összesen	
			átalány			öl	pénzérték		hold	pénzérték			
		frt	frt	frt	kr		frt	kr		frt	kr	frt	kr
1	Erdőmester	1050	630	.		20	100	.	24,5	245	.	2035	.
2	Ellenőrködő főerdész .	735	428	.	.	15	82	50	10,5	105	.	1350	50
3	Erdőrendező	630	624	.	.	12	66	.	7,0	70	.	1390	.
4	Erdőirnok	315	.	.	.	8	44	.	3,5	35	.	394	.
5	2 gyakornok à . . .	315	.	.	.	.	.	.	.	.	.	630	.
6	4 jelölt à	351	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1404	.
7	Kincstári orvos . . .	630	800	6	30	15	82	50	7,0	70	.	1588	80
8	Raktártiszt	630	.	.	.	15	82	50	10,5	105	.	817	50

Sorszám	A hivatal megnevezése	Készpénz fizetés	Utazási	Irodai		Fajárandóság à 5 frt 50 kr			Szán'óföld és kaszáló à 10 frt			Összesen	
			átalány			öl	pénzérték		hold	pénzérték			
		frt	frt	frt	kr		frt	kr		frt	kr	frt	kr
9	Raktárszámvivő . . .	525	.	.	.	12	66	.	7,0	70	.	661	.
10	Raktárirnok	315	.		.	8	44	.	3,5	35	.	394	.
11	1 I-sö rendü erdész .	630	200	12	60	15	82	50	7,0	70	.	995	10
12	1 II-od „ „ .	630	160	12	60	15	82	50	7,0	70	.	985	10
13	4 I-sö „ „ .	630	105	12	60	15	82	50	7,0	70	.	3600	40
14	6 II-od „ „ .	525	105	12	60	15	82	50	7,0	70	.	4770	60
15	2 ellenörködö irnok .	315	.	.	.	8	44	.	3,5	35	.	778	.
16	1 alerdész	315	80	6	30	10	55	.	7,0	70	.	526	30
	Ehez a lubochnai és oszadai erdészeknek az illetö fürészmüvek ellátásáért à 105 frt .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	210	.
	Összesen . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	22510	30

Az épen kimutatott állomások közül három erdészi, az uj beosztás folytán, megszüntetett, valamint a kokavai alerdészi és az osszadai ellenörködö irnok állomása is.

Miután továbbá az erdörendezés külsö munkálatai már teljesen készek, a térképezés és az irásbeli összeállitás is nagyrészt be van fejezve, ez ügyek további vezetése külön és csak e czélra hivatott tisztviselöt nem igényelvén, az erdörendezöi állomás az ellenörködö föerdészével egyesittetett.

Ellenben ez erdöhivatalnál is mulhatlan szükség van egy számvivöre, nehogy e munkálatokkal az ellenörködö föerdész, mint eddig terheltetvén, valódi föladataitól elvonassék, hogy az erdöhivatal gazdasága eredményeivel is mindenkor tisztában legyen.

Az igazgatóság pénztári ügyeit egyszerü naplók vezetése mellett ezentul is a hradeki és a rózsahegyi adóhivatalok viselendik.

Kincstári orvos az igazgatóság területén 1856-ig kettö volt és most,

miután a hradeki mint azóta egyedüli kincstári orvos meghalt, ujra két ily állomás szerveztetett, egyik Hradeken, a másik pedig Rózsahegyen, mint a lykavai uradalom központján.

Ez intézkedés indokai a következők: egy orvos a 42 □mérföldön elszórt két uradalmat, mely egymástól 5 mérföldnyire fekszik, csak ritkán járhatja be ugy, hogy a betegekhez ideje korán érhessen és gyakran a legsulyosabb kóresetek vagy a munkásokon a vágásokban történt sérülések alkalmával az orvos 3—5 nap előtt a helyszinére érni legjobb akarata mellett sem volt képes.

Nem tagadható továbbá, hogy amig az orvos az egyik uradalomban időz, a másiknak betegeit elhanyagolni kénytelen, miszerint oly orvos, aki hivatásának ott megfelelni óhajt, könnyen a szolgálat terhei alatt összeroskad, a minthogy Kern, e kitünő orvos és emberbarát is azok sulya alatt halt el.

A különbség az eddigi és az uj szervezés folytán szükséges költségek közt igen csekély, főleg miután a rózsahegyi orvos a lucski fürdő egészségügyi felügyeletét is további kárpótlás nélkül elvállalni leend köteles.

A hradeki orvos eddigi járandóságainak évi pénzértéke ugyanis	1588 frt 80 krt
tett, a lucski fürdőfelügyelő orvosának tiszteletdija . . .	125 „ — „
failletményértéke	22 „ — „
összesen a két orvos illetményei értéke	1735 frt 80 kr
volt, miglen most mindakét orvos évi járandóságainak összértéke	1835 frtot
s igy az eddiginél	99 frt 20 kr-

ral többet teend, a czél hasonlithatlanul biztosabb elérése mellett.

Az egyes tisztviselők járandóságai valamivel nagyobbra tétettek, mint például a Maros- és a Bégamenti kerületekben, mire nézve a következő okok szolgáltak indokul:

a pagonyoknak aránylag nagy kiterjedése;

a használat belterjessége s igy sok munka;

zord éghajlat mellett magas hegységek meredek alakzata s igy a szolgálat rendkivüli terhessége; végül

nevelő intézetek hiánya az egész területen s igy a gyermeknevelés rendkivüli költségessége.

Az orvosok számára aránylag csekélyebb fizetés, lótartási és utazási átalány szabatott ki; mert az orvosnak, ha a közönség bizalmára érdemes vagy azt megnyerni képes, számos alkalma nyilik jövedelmeit szaporitani, miglen minden egyéb kincstári tisztviselő rendesen egyedül a kincstár által nyert járandóságokra van utalva; mert nevezetesen a hradeki orvos az Albrecht főherczegféle vasgyárak részéről számithat tetemesb segélyzésre, miglen a rózsahegyinek mint városi orvosnak bővebb magángyakorlatra alkalma nyilik.

A kifejtett indokok alapján az erdőhivatal tiszti személyzetére nézve a következő létszám és járandóságok lettek megállapitva:

Sorszám	A hivatal		Járandóságok										
			Készpénzfizetés	Fa			Irodai	Szolga	Lótart. és utaz.	Kaszáló		Összesen	
	megnevezése	rangfokozata		öl	érték 5 frt 50 kr		átalány			hold	ért. 10frt		
			frt		frt	kr	frt	frt	frt		frt	frt	kr
1	Erdőmester . . .	VIII.	1200	25	137	50	100	200	600	18	180	2417	50
2	Ellenörk. főerdész és erdő rendező . .	IX.	900	20	110		.	.	500	13,5	135	1645	.
3	Számvivő	X.	700	15	82	50	.	.	.	8,5	85	867	50
4	Raktárgond. Hradek.	X.	800	15	82	50	20	.	.	10	100	1002	50
5	Raktártiszt	XI.	500	12	66	.	.	.	.	5,5	55	621	.
6	5 I-sö oszt. erdész .	X.	700	15	82	50	10	.	300	0	100	5962	50
7	4 II-od „ „ .	X.	600	15	82	50	10	.	250	10	100	4170	.
8	Az oszadai erdészneknek a fürészáruk elszámolása végett külön	.	.	.	.	.	10	.	.	.	.	10	.
9	3 gyakornok 1 frttal	XII.	365	.	.	.	.	.	.	.	.	1095	
10	3 „ 80 krral	XII.	292	.	.	.	.	.	.	.	.	876	.
11	Raktártiszt Lubochn.	XI.	600	12	66	.	10	.	.	7	70	746	
12	K. orvos Hradeken .	X.	500	15	82	50	10	.	300	7,5	75	967	50
13	„ „ Rózsahegyen	X.	500	15	82	50	10	.	200	7,5	75	867	50
	Összesen .	.	.	.	.	.	.	.	.			21248	.
	Összehasonlitva ez összeggel az erdőhivatal tiszti személyzetének eddigi évi járandóságait											22510	30
	Kitünik, miszerint az uj szervezés folytán évenként lett megtakaritva											1262	30

A fentebbi szervezés kiadása alkalmával a kincstári lakásokhoz tartozó kertekért az illető tisztviselők által eddig fizetett bérfizetés is megszüntetett.

Az uj viszonyoknak megfelelő szervezés közlése után immár az uj beosztásból folyó évi használatra, az értékesités eddigi és ezentul alkalmazandó módjára, végül azon eszközök előadására térek át, melyek az egész évi fatermés mindenkori előnyös eladása érdekében alkalmaztattak.

A fordatartam és az erdőrendezési időszak.

A fahasználat évi mennyisége és a rendszer, melyen ez alapszik, a viszonyoknak nem felelnek meg.

Az erdőrendezés alkalmával kikutatott növekvési viszonyokból ugyanis ott azon meggyőződésre jutottak, miszerint csak 100 és néhol 120 éves állabok szolgáltatnak nemcsak lehető legnagyobb év és holdankinti fatömeget, de átlagosan oly vastag és magas törzseket is, minők a kereskedés igényeinek legjobban megfelelve, a fa legelőnyösebb értékesitését teszik lehetővé. Ennélfogva a fordatartamot, vagyis azon kort, melyben az egyes állabokat felhasználni a gazdaság feladatának szempontjaiból legczélszerübb, 100—120 évre tették. Azontul pedig az erdőrendezés időszakát, vagyis azon időt, mely alatt az összes mostani állabokat felhasználni legelőnyösebb, a fordáéval egyenlő hosszura tették. E megállapodások mindenike azonban téves föltevéseken nyugszik. A fordatartamra nézve ugyanis csak azon viszonyokat vették számba, melyek közt a most vágható erdők felnőttek, ellenben a befolyásra, mit a jelenkori erdősités és használat módja a jövőben vágandó ez erdők növésére kétségkivül gyakorolni fog, tekintettel nem voltak.

Az erdőrendezési időszak meghatározása alkalmával pedig ez erdők jelen korosztályviszonyait számitáson kivül hagyták.

Az eddig alapul szolgált rendszer tehát a következő indokok alapján módosittatott.

Egy századon át gyüjtött, megrostált és tudományos birálattal összehasonlitólag egybeállitott adatok kétségtelenné tették, miszerint egyenlő

termőhelyen ugyanazon fanem, az állab mindenkor megfelelő zárlatát feltéve, bizonyos korban mindig ugyanazon fatömeget szolgáltatja, hogy különben hasonló körülmények között a fatermés növekvése csak a talaj lassankénti javulásának, csökkenése ellenben a termőhely romlásának vagy kimerülésének következménye.

De ha a holdankénti fatömeg a fentemlitett körülmények közt mindig egyenlő is, ugy annak egyes tényezői mégis igen különbözők lehetnek s állhat az, nevezetesen igen számos, de aránylag vékony és rövid, vagy kevesebb, de a kis szám arányában vastagabb, teljesebb és magasabb törzsekből.

A magára hagyott természet öléből kelt erdőkre nézve rendesen az első eset áll, miglen a tudományos észleletek nyomán induló okszerü emberi befolyás, mindig a második helyen emlitett eredményekre vezet.

Ha ugyanis dús maghullásból keletkezett fiatal erdők áthatlan sürüségeket képeznek s az egyes fácskák, tér és világosságért egymással folyvást küzdeni kénytelenek, mig végre a legerősebbek a többieket elnyomva, az életkor felén túl uralkodókká válnak, akkor a vághatóság korában holdankint aránylag igen sok törzset fogunk számlálhatni, de azok egyenkénti méretei csekélyek lesznek; mig ellenben mesterséges uton nevelt és főleg ültetett erdőkben az egyes fácskák már legfiatalabb korukban oly távol állanak egymástól, miszerint azok mindenike akadálytalan fejlődhetik; ha később a tér miatti küzdés szüksége czélirányos gyéritések utján a lehető legkisebb mértékre szoritatik és mindig csak annyi törzs tartatik fön, a mennyi a talaj folytonos beárnyékolására s igy üdén és erőben tartására mulhatlanul szükséges, akkor a vághatóság korában ugyanazon fatömeg kevesebb, de egyenkint minden méreteikben erősebb és diszesebb törzsekből fog állani.

Miután tehát a kincstárnak most vágható liptói erdőségei, melyek csupán természeti erők működésének köszönhetők, 100 éves korukban szolgáltatnak az iparigények kielégitésére elég erős törzseket, ugy a fenálló tapasztalatok nyomán bizton állithatni, miszerint a most keletkező, mesterséges mivelés és legnagyobbára ültetés utján nevelt erdők már 80 éves korukban

fognak megfelelő méretekkel biró fákat szolgáltatni; főleg, miután a tüzifahiány, mely Liptóban már jelenleg is érezhető, ezentul kétségkivül lehetővé fogja tenni a gyöngébb fa nagyobb tömegeinek is előnyös értékesitését s igy az erdők rendszeres vigályitásának terjedelmes alkalmazását.

Ennélfogva az eddigi 100 évi forda helyett 80 évi erdőrendezési időszak állapittatott meg azért is; mert, ha a fentebbi állitásokat meg is hazudtolná az idő, vagy ha utódaink 80 év mulva a 100 éves fordát bármi más oknál fogva czélszerübbnek tartván, alkalmazni akarnák, amiben őket hátráltatni mostani megállapodásainkkal ugy sem lennénk képesek: ugy azt, hogy a már fenálló fanövényzetet legfeljebb 80 év alatt használjuk fel, a meglévő korosztályviszonyok sürgősen kivánják. És e lépés még az utókor előtt is annál könnyebben igazolható, miután az átmenet a 80 évesről a 100 éves fordára csekély áldozatokkal létesithető.

Liptóban ugyanis a vágható és tulért 200—300 éves állabok aránytalanul nagy tért foglalnak el és ott nevezetesen 7642 holddal több vágható erdő van, mint a mennyinek szabályszerü állapotot föltéve lenni kellene: biztos jeléül annak, miszerint az egész fatermést felhasználni eddig nem voltak képesek.

És az összes erdőknek egyes üzemosztályokba a fentkitett módon történt beosztása és 80 évi erdőrendezési időszak mellett is a használat 20 évi korszakai mindenikében tulnyomóan 100—120 éves és még korosabb állabok fognak fejsze alá kerülni; eszerint pedig az évi fatermés ez egész időszak alatt oly törzsekben lesz kiállitható, melyek az ipar és kereskedés igényeinek minden irányban megfelelni alkalmasak.

De azonfelül a 100 évesnél rövidebb használati korszak azért is volt ajánlható; mert szükséges, hogy a most már tulérett s igy vagy épen nem, vagy legalább csak aránytalanul csekély mértékben növekvő állabok mielébb felhasználtassanak s ezáltal alkalom szolgáltassék, hogy azok helyén a talaj termőképességének megfelelő teljes növekvésü erdők keletkezhessenek. És szükséges intézkedni, hogy a még nem tulélt, de már is vágható állabok azokká ne is válhassanak, nehogy a fa használati értékéből veszitsen; mert azáltal, hogy ez erdők hosszabb idő alatt még inkább megvastagodnának,

semmi előnyben sem részesülhetnénk; miután a kereskedelemben a 12″-nél szélesebb fenyüdeszkának mai nap már nincs keletje; mert főleg csak 10″ és legfeljebb 11″ széles fürészárut keresnek; ilyenek eléállitására pedig az ottani 80—100 éves erdők is teljesen megfelelő törzseket szolgáltatnak.

Hogy ez erdők első használata időszakának történt leszállitása azok jövedelmei emelésére is lesz, még pedig lényeges befolyással, könnyen kimutatható. A volt forda és azzal egyenlő erdőrendezési időszak alapján ugyanis az összes erdők használati tömege évenkint

szálfában 1.512,700
rönkőben . . . . . 1.203,600 és
tüzifában 1.136,400

köblábat tesz; miglen az elfogadott időszak alapján az évi használat

1.773,500 köbláb szálfára
1.753,900 „ rönkőre és
1.544,500 „ tüzifára

emelhető; ez pedig

1.773,500 — 1.512,700 = 260,800 × 13 = 33,904 frt
1.753,900 — 1.203,600 = 550,300 × 13 = 71,539 „
1.544,500 — 1.136,400 = 408,100 × 3 = 12,243 „
Összesen = 117,686 frt

évi tisztajövedelem szaporodásnak felel meg akkor is, ha a tönkfa mint olyan adatik el, miglen az, deszkának fürészelve sokkal nagyobb tiszta hasznot szolgáltatand.

Megemlitendőnek vélem e mellett, hogy a fentebbi számitás alapjául a lucz- és jegenyefenyő főnálló tőárait vettem; a sokkal értékesebb, de kisebb mennyiségben eléforduló vörös- és erdeifenyő megfigyelése nélkül.

Végül ez uton az eddiginél még lényegesen nagyobb tüzifatömeg is lesz kiállitható, ami az ottani szeszgyárak mindig növekvő szükségletére való tekintettel nem csekély figyelmet érdemel.

Eddig ugyanis átlagosan évenkint 17000 öl tüzifát lettek volna képesek kiállitani; mely tömegben a gyéritések, állabtisztitások és a deszkának használhatlan rönkök felhasábolása utján nyerhető fa 6000 ölet tett. Ez

utóbbi mennyiséget az ezentul szándékolt nagyobb használat mellett jövőre csak 7000 7000
öllel vévén számba s ehez adván a főhasználat utján a fentebbiek szerint nyerhető tüzifát 15445
ölet kitünik, miszerint ily fa jövőre évenkint legalább 22445
öl s igy a szeszgyárosok számára az eddiginél kerekszámban . . 5500
öllel több lesz kiállitható.

Értékesités.

Az alkalmazott rendszernek e részt is oly hiányai és hátrányai voltak, melyek az évi fatermelés legjobb eladhatásával össze nem egyezhetők.

Állottak pedig ezek a következőkből:

a) a lykavai uradalom erdőségeinek legöregebb korosztályaiban terjedelmes bikkesek is vannak; ezeket azonban a mult 10 év alatt épen nem használták és a jövő 10 évben figyelembe venni nem szándékoztak; hanem vágták csakis a legjobban értékesithető fenyveseket. Ily eljárás eltakart rablógazdaságnak volt némileg tekinthető, amennyiben a jelenkor számára csak a legjobban eladhatót vették igénybe, miglen jövőre azután csupa bikkesek kerültek volna vágás alá, de nem igen akadott volna, a ki ott tiszta bikkfát nagy tömegben megfelelő áron megvegyen. A jelen és az utókor érdekeit pedig egyesiteni kell akként, hogy a fenyvesekkel a bikkeseknek is aránylagos része kerüljön évenkint fejsze alá.

Mennyire volt e szempont elhanyagolva, eléggé tanusitja az, miszerint az aránylagosan felhasználandó bikkfa évenkint 8666 ölet tesz, miglen abból a mult 10 évben valósággal csak 150 öl vágatott;

b) nincsen elegendő fürészmü és a meglévők nincsenek mind a mai korigényeknek megfelelő állapotban, de elhelyezésük sem mindenütt czélszerü, ami főleg a hradeki uradalomra nézve áll.

Az igazgatóság egész területére nehezedő hátrányok pedig:

c) a rönkő, deszka és szálfa „jó és selejt“ szerinti felületes és önkényes osztályozásában és

d) abban rejlenek, hogy a szálfát a hosszuság és felső átmérők bizonyos osztályzatai nem pedig köbtartalom szerint adták el.

Az utóbbi három hátrány és azok elháritására tett intézkedések a következőkben részletesen vannak kifejtve.

Fűrészművek.

A hradeki uradalomban a kincstárnak csak két fürészműve van, melyek egyike Hradeken a Vág vizén, másika pedig Podupnán a Béla patakján áll. E két fürészmű azonban korántsem volt elegendő az eddigi Hradekre behozott rönkötermelést feldolgozni, bárha a hradeki 10 a podupnai pedig 5 pengével és egy körfürészszel éjjel nappal dolgozik; csak téli időben, a mikor a mozgató viz be van fagyva szünetelvén.

Hogy e hátrány jövőre még érezhetőbb lenne, az abból keletkezhető veszteségekkel együit a következőkből tünik ki.

A lefolyt korszak utolsó 10 éve átlagában ugyanis hoztak a hradeki raktárba rönkőben . . . . . 10.511,131 köblábat.

Ebből pedig készült deszka . . . . . 3.549,210 köbláb, mely mennyiség, miután 100 köbláb rönkő átlagosan 70 köbláb deszkát adhat, 5.070,300 köbláb nyers rönkőfának felel meg. S igy kitünik, miszerint a beszállitottnál 10.511,131 — 5.070,300 = 5,440,831 köblábbal kevesebb, vagyis az egész rönkötermelvénynek csak 48%-ja vágatott fel, miglen a többit rönköállapotban voltak kénytelenek eladni.

Ehez járul a maluzsinai rönkőfa, mely szerződésszerüleg egészen mint olyan adatott el.

Miután pedig a most fenálló fürészekkel évenkint egyre másra 507,030 köbláb rönkőfánál többet fölmetszeni nem lehetett; a jövő 10 év átlagában azonban egy év alatt a már fenmellékelt kimutatás szerint legalább is 1.753,900 köbláb rönkő fog termeltetni: természetes, miszerint azon esetre, ha a mostani fürészek át nem idomittatnak és illetőleg ujak nem épittetnek, az ebből a kincstárra háromló évi veszteség sok ezer forintot fogna tenni; mert a nyers rönkő és a deszkának felfürészelt ily fa után a köblábanként elérhető tiszta nyereségek különbsége igen tetemesnek mondható.

A fentebbiek alapján tehát elvül lett kimondva, miszerint jövőre a rönkő mind csak deszkává fürészelve adassék el. Ezen elv alkalmazására nézve pedig az igazgatóság föl lett szólítva, hogy a f. é. államköltségvetésbe ily czim alatt felvett 56,000 forint alapján mielébb tervet és költségvetést terjesszen föl:

a) egy Hradeken a mostani helyett fölállitandó oly műfürészre nézve, mely a használat uj tervezete szerint évenkint az egész hradeki uradalomban termelendő és hradekre beszállitandó rönkőfát feldolgozni képes legyen; megjegyezvén, hogy ez az ottani vizerőre való tekintettel akadályokba nem ütközik, miután az, több mint kétszer annyi lóerőnek felel meg, mint a mennyi abból jelenleg felhasználtatik;

b) oly, esetleg a fentebbi helyett Hradeken fölállitandó fürészműre, mely a hradeki uradalomban a maluzsinai pagony leszámitása után fenmaradó erdőségek rönkötermelését földolgozni elegendő legyen;

c) egy esetleg Maluzsinán felállitandó és a rönkök ottani jövő termelésének megfelelő műfürészre nézve. Erre azon esetben lenne szükség, ha a maluzsinai fatermelés, annak külön eladása folytán, az uradalom többi fájánál sokkal előnyösebben lenne értékesithető; különben a maluzsinai rönkök is Hradekre usztatnának.

Továbbá meg lett állapitva, hogy a podupnai fürész, mihelyt a hradeki uj fürészmű munkaképes leend, beállitandó. A tönköket ugyanis most a hradeki uradalom összes erdeiből — Maluzsinát kivéve — Hradekre üsztatják le s onnét a negyedórára feljebb fekvő podupnai fürészgéphez évenkint szükséges, közel 10000 darab rönkőt, szekéren szállitják vissza, ami 7—800 frtba kerül; mely összeg a két fürész egyesitése után évenkint meg lesz takaritható. Ettől azonban eltekintve, a podupnai fürész, valamint a hradeki is oly kezdetleges szerkezetü, miszerint az áru, mely rajtuk eléállittatik, ujabbkori jeles műfürészek termelvényével versenyezni nem képes. E fölött az ily tökélytelen műveken a fürészfogak tulságosan széles terpesze miatt sokkal több anyag is vágatik porrá, mint uj szerkezetü ily gépeken, ami a termelvény oly nagy tömege mellett szintén tekintetet érdemel.

Végül még meghagyatott, hogy az ottani erdőhivatal az eddigi tapasztalatok és netalán még szükséges kisérletek alapján uj fürészszabályzatokat (Schnittregulativ) dolgoztasson ki; vagyis oly kimutatásokat, a melyekből kitünik, hogy az ottani fürészek mindenike az egyes tönkökből, különféle átmérőik szerint hány és mily méretü deszkát készithet, és a melyek e szerint a fürészek kezelésének megitélhetésére számvevőségi szempontból is szolgálni hivatvák. Az ott eddig fönálló ily szabályzatok mellett ugyanis még a közönséges szerkezetü fürészek deszkahozamát sem lehet ellenőrizni, annál kevésbé pedig a lubochnai műfürészét, amint az eléggé kitünik azon deszkatöbbletekből, melyek az ottani fürészeknél tulságos mértékben föltalálhatók; ily állapot pedig könnyen számos visszaélésekre szolgáltathat alkalmat.

b) A „jó“ és „selejt“ különválasztása.

A mult korszak utolsó tiz éve átlagában a hradeki erdőkben termelt

rönkből:

391,188 darab, vagyis 62.3% a jókba és
237,013 „ „ 37.7% a selejtesbe;

szálfából:

337,882 „ „ 54.3% „
277,310 „ „ 45.7% „

deszkából:

1.354,108 „ „ 42.1% „
1.864,810 „ „ 57.9% „

osztályoztatott.

A „selejt“ osztályába tett e tömegek nagyságából könnyen megitélhető a kár, mely az ily osztályozásból a kincstárra háromlott, ha tekintetbe vesszük.

1. a hradeki igazgatóság erdőségei jelességét, melynél fogva azok bátran hazánk legszebb fenyvesei közé sorozhatók;

2. hogy e „selejtesbe“ a csak tüzifának való nincs is beszámitva;

3. hogy a selejtfa a jónál még pedig:

a rönkő . . . . . 16—20%
a szálfa . . . . . 25—32% és
a deszka . . . . . 35—55%-kal

olcsóbban adatott el; és

4. hogy hasonló, de korántsem oly szép erdőségekben mint a hradekiek a mőszer és épületfából 5—10% szokott a selejtesbe számittatni, miglen ebbe Hradeken 38—60% vétetett.

De a fentebbi számok még más következtetésekre is vezetnek. A dolog természetében fekszik ugyanis, hogy hasonló fekvés és talajviszonyok mellett a vágható erdők legöregebbjeiben szokott legtöbb selejt előfordulni, hogy az egyes fák között rendesen a legvastagabbak azok, melyek belminősége az idők viszontagságai által legtöbbet szenvedett; sőt hogy ugyanazon öreg fának felső s igy fiatalabb része az alsónál mint korosabbnál egészségesebb. Ebből pedig az következnek, hogy a fürésztönkökben aránylag több a selejtes mint a szálfában; miután azok a legkorosabb erdőrészekben és a fiatalabb erdők legvastagabb fáiból vagy az egyes fák legalsó részeiből készülnek, miglen a fiatalabb s igy egészségesebb állabok, vagy ugyanazon vágás vékonyabb fái és végül az egyes fák felső, egészségesebb részei a szálfát szolgáltatják. Ép oly kevés természetes oka van annak, hogy bizonyos mennyiségü rönkő és az ugyanabból vágott deszkatömegben a „jó“ és a „selejt“ közötti különbség feltünően nagy legyen; valamint az sem indokolható, hogy a selejtes szálfa köblába sokkal több százaléknyi különbséggel legyen olcsóbb a jónál, mint a selejtes fürésztönk vagy deszka köblábja a jó tönk vagy deszkáénál.

A fentebbi számok mégis azt bizonyitják, miszerint Hradeken a természetszerü feltevésekkel ellenkezőleg a

fürésztönkökből csak . . . . . 37,7 %-ot
a szálfából ellenben . . . . . 45,7 „
és a deszkából . . . . . 57,9 „

számitottak selejtárunak; hogy e fölött a jó és selejt közötti árkülönbség köblábanként ismét

a tönkökre nézve csak . . . . . 16—20%

a szálfára nézve már . . . . . 25—32%
és a deszkát illetőleg . . . . . 35—55%-ot tett.

Miután mindez, a dolgok természetéből, meg nem fejthető, a legjobb esetben is feltünőnek kell mondani, miszerint a tönkökből mint a melyek közel fele része házilag dolgoztatott fel a legkisebb mennyiség az ugyanazokból készült deszkából pedig, mely egészen eladatott, a legnagyobb részlet lett selejteskép számba véve; még feltünőbb az, hogy a „jó“ és „selejt“ közti árra nézve a köblábankénti különbség a tönköket illetőleg csak 16—20% az egészen eladott deszkára nézve ellenben 35—55%.

c) Szálfaeladás.

Ha már a szálfa, rönkő és deszka szabályozására nézve fenállott eljárás is tág kaput nyitott arra, hogy bizonyos vevők a kincstár és más kereskedők rovására kedvezményekben részesithetők legyenek, ugy erre még nagyobb mértékben nyujtott alkalmat a szálfa eladásának ott használt rendszere.

Az ugyanis nem köbtartalma, de a hosszuság és a felső átmérők bizonyos osztályzatai szerint adatott el.

Ez pedig lehetővé tette egyes vevőknek a kincstár és más kereskedők tetemes kárositásával nagy mértékben kedvezni; mert például egy 13° hosszu 15—18″ alsó és 7″ felső átmérőjü luczfenyőtörzs ára mai nap . . . . . 11 frt 24 kr.
miglen egy 10° hosszu és 8″ felső átmérőjü ugyanoly törzs ára . . . . . 6 frt 85 kr.
a kettő közötti árkülönbség tehát . . . . . 4 frt 39 kr.
miglen a kettő közötti köbtartalomkülönbség csak 5,5 köblábat tesz, melynek értéke a legmagasabb árakkal számitva kerekszámban csak 5,5 × 17,2 = ... 95 kr.

Ha tehát a kereskedőnek kedvezni akartak a 13° hosszu törzsek vékonyabb végéről 3 ölet levágtak, s a vevő ez ál-

tal 95 krnyi fát veszitett, de a törzsenkénti árban . . . 4 frt 39 krt s igy törzsenként . . . . . 3 frt 44 krt nyert. A kincstárra nézve azonban a fa tetejéből elvágott 3 ölnyi rész csak tüzifául volt már használható s igy a megfelelő 5,5 köbláb ő reá nézve legfeljebb 33 krnyi értékkel birt; a veszteség tehát, melynek a kincstár ez árszabályzati rendszerrel való visszaélés mellett kitéve lehetett, törzsenként a fentebbi feltevések mellett 4 frt 39 — 33 = 4 frt 6 krt tett.

Hogy e mellett az ily kedvezményben részesült vevő, más rendesen ellátott kereskedővel szemben is mit nyert és hogy az utóbbi e szerint az elsővel nem versenyezhetett, könnyen megitélhető, miután ugyanoly felső átmérőjü törzs a rendes alsó átmérő mellett csak 40 köblábat tartalmaz, az olyan felülről megcsonkitott szál ellenben 60-at. A kedvezményben részesült kereskedő tehát 60 köblábat ugyanoly áron kapott, a minőt a másik 40 köblábért fizetett és az előbbi az ilyen 60 köblábnyi törzsekből alkotott talpra $\frac{1}{3}$-dal több terhet is rakhatott, mint a másik; ami nemcsak a szállitási költségre nézve tett igen nagy különbséget, de a talpnak eladási árait illetőleg is; mert ezeket nem szokás mint olyakat eladni, hanem értékük az eladott deszkák árába számittatik s igy például, ha valaki egy talpra 300″ deszkát rak, a deszkáért, 100 hüvelyenként, csak annyit kap mint a másik, aki 500-at rakott; minélfogva ez a talpért bizonyos összeget 5-ször, az első ellenben csak 3-szor kap; vagy ha az előbbi e nyereségről le akar mondani, deszkáit aránylag olcsóbban bocsájthatja áruba, s igy a másikat a versenytérről leszorithatja.

A kincstár és egyes kereskedők rovására mások érdekében nyujtható ily kedvezmények gyakorolhatásának megszüntetése végett, a szálfák valódi köbtartalmuk szerint lesznek eladandók s ez a használatul kiadott „Segédtáblák“ alapján az egyes törzsek valódi középátmérője és hossza szerint kiszámitandó, azon hozzáadással, hogy a felső átmérőnek 10°—13° hossz mellett legfeljebb 6″—8″, 7°—10° hossz mellett pedig legfeljebb 4″—6″ felső átmérővel szabad birnia.

Az évi termés tartós eladásának biztositása.

A liptói államerdőségek fatermésének értékesitését a mult korszakban különféleképp kisérlették meg. Volt idő, midőn az egészet a viszonyokhoz megfelelően rövidebb vagy hosszabb időre szabott árak mellett szabad kézből adogatták el; de e mód előnyösnek nem bizonyult egyrészt azért; mert a fakereskedés pangása idejében a készlet nagy része eladatlan maradott évről évre nagyobb tömegekre halmozódván, mig végül egy része teljesen megromlott, a többit pedig minden áron odaadni voltak kénytelenek. Rosz években azonkivül az erdők használatát is meg kellett szoritani, a mi az adó és a kezelési költségek mindig egyenlő nagysága mellett a jövedelemre igen csökkentőleg hatott.

E rendszer azon kivül még arra is szolgáltatott alkalmat, miszerint egyes vevők a fa minősége vagy a vágások távolsága és fekvése szerint kedvezményekben részesitettek, ami számos panaszra adott okot. Ezeket megelőzendők és hogy a különböző vágásokban nyerhető fa értékkülönbségéből származható előnyök a kincstár részére biztositassanak, a szabott ár helyett az egyes vágások termelésének árverelését kisérlék meg. Ez azonban rosz években ép oly kevés sikert eredményezett, mint az előbbi mód és az árverelők összebeszélése folytán gyakran még a kereskedés virágzóbb korszakaiban is a viszonyoknak meg nem felelő csekély árak érettek el.

Végül az 1860-as években az évi termelés bizonyos részeire nézve egyes kereskedőkkel több évi szerződésekre léptek, miglen a hradeki uradalom termelésének $^2/_3$-ada szabad kézből való eladásra tartatott fen, hogy azzal a hosszabb időre szerződésszerüleg eladott fa árait szabályozni lehessen.

E szerződések látszólag előnyösek voltak, miután azokban az alku megkötésekor fenállott ár minimál-árul vétetett s ez a szabad kézből való eladásra megtartott faneműek hradeki raktárának emelése arányában felemelendő volt.

A gyakorlat azonban a várt előnyöket nem hozta meg.

Egyrészt ugyanis a jó és selejt szerinti önkényes osztályozás, másrészt a szálfának már érintett árszabása igen alkalmas volt arra, hogy az illető tisztviselők némi rosz szándék vagy könnyelmüség mellett egyes kereskedők érdekében a kincstárt tetemesen megkárositsák.

Másrészt a hradeki raktárárak, mint szabályozók, nemcsak hogy nem emeltettek fel, de 1865. és 1866-ban még a minimálár alá is tetemesen leszállitattak s ez alacsony fokon 1867-ben is, amidőn pedig a fa ára már országszerte gyors emelkedésnek örvendett, meghagyattak: igy pedig e szerződések czélja és értéke kijátszatott.

Az árak a fentebbieknél fogva már oly természetellenes alacsonyak voltak, miszerint a szabad kézből eladható fából közbeszéd szerint csak az kaphatott, a ki a megszabott árakat illetéktelen helyen megtoldotta.

Annyi pedig tény, miszerint akadtak, kik az erdőhivataltól épitkezések ürügye alatt, személyiségüknél fogva áldozat nélkül utalványt kicsikarva, ezt, az ajtón kilépve, azonnal tetemes felülfizetés mellett ismét a már ott leselkedő fakereskedőknek eladták. Ez pedig oly világos jele volt az árak tulságos csekélységének, miszerint fölötte feltünő, hogy az árak emelése ily tények daczára sem ajánltatott.

Még világosabban bizonyitja e mulasztás fokát az, miszerint a magyar kormány a fenálló árakat rögtön 20—30 és némely fanemüekre nézve 40%-kal emelni indokolhatónak tartotta; hogy az összes készletek, az igy felemelt árakon, rövid idő alatt csakugyan elkeltek.

Az elv tehát, miszerint a liptói fatermelés eladása szerződésszerüleg több évre biztositassék, nem esik kifogás alá; mert bármely, de főleg az erdőgazdaság, melynek általános kezelési költségei aránylag nagyok, csak ugy lehet virágzó és tartós jövedelmet csak akkor szolgáltathat, ha az egész évi termés előnyös értékesitése is tartósan biztositatik.

De az ily biztositás ott alkalmazott módja egyátalában nem pártolható és e helyett a következő eljárás követtetett.

A lykavai uradalom erdőségei két részre és a hradekié is kettőre osztattak fel.

A hradeki első rész a maluzsinai pagonyra, a másik pedig a nevezett

uradalom többi erdőgondnokságaira terjed; az előbbi termelése a vevőnek Maluzsinán, az utóbbié Hradeken adatnék át.

A lykavai uradalom erdőségeinek első csoportja a lubochna-lykaukai, másodika pedig a revucza-oszadai pagonyokat foglalja magában; az előbbi termelvényei Lubochnán s illetőleg a lykaukai pagony rakhelyein, az utóbbié Oszadán adatnának el.

Ez összes erdők műszer és épületi fenyűfa termelvényeire irásbeli ajánlatok utján verseny nyittatott, az illetők szabadságára hagyván, hogy akár az egyes csoportok egyikére vagy többjeire, akár valamennyi csoportra egyetemlegesen tehessenek ajánlatot; a kincstár magának tartván fen, az ajánlók megbizhatósága és a kincstárra háromolható előnyök szerint vagy az egész termelvényt egynek s az ajánlók közül bármelyiknek, vagy pedig egy és több csoportonként többeknek eladni.

A hradeki uradalom és esetleg annak második csoportja erdőségei évi termelésének fele azonban szabad kézből és kisebb részletekben való eladásra tartatott fen oly kikötés mellett, hogy a visszatartott részből valamelyik évben el nem adott fanemüeket az illető csoport vagy az összes többi erdők termelésének szerződött vevője, az év végével a szerződésszerü árakon átvenni legyen köteles.

Ez erdőrészek termelvényeiből tehát a nagykereskedő az illető év folyama alatt ugy a szálfák egyes hossz-, valamint a fürészáru méretenkénti egyes osztályaira nézve is csak felét veheti át és ő valamint a kiskereskedő is köteleztetik, az illető rakások széleiről minden válogatás nélkül átvenni azt, amit megvéve elszállitani ohajt.

E részlet föntartásának czélja különben korántsem az, hogy vele a szerződésszerü árak szabályoztassanak és erre nézve mindkét félre igazságosabb és megfelelőbb mód fogadtatott el. De méltányos e részlet visszatartása azért; mert Liptómegyében és nevezetesen a hradeki uradalomban a kisebb fakereskedők egy egész osztálya létezik, mely ezen egy század óta apáról fiura atszármazott keresetmódra van utalva és ettől megfosztva, könnyen inségnek tétetnék ki. E méltányossági szempotot figyelembe venni különben még czélszerü is, miután ez osztály sorsa a nép min-

den rétegével rokonság vagy munkaadás utján összeszőve lévén: azok tönkretétele Liptómegyében általános elégedetlenséget szülne, amint már szült is az, hogy ők az előbbi tisztviselők által idegen kereskedők kedveért nagyobbára mellőztettek.

Hozzáteszem, hogy az ottani kiskereskedők figyelembe vételvén, a kincstár nem csak nem veszithet semmit, de még pénznyereségben is részesülend.

Nem veszithet; mert a nagykereskedő köteleztetik az év végével azon részt, mely a kiskereskedők által a lefolyt évben meg nem vétetett, szerződésszerü árakon átvenni, az egész termés értékesitése tehát igy is biztositva van. Nyernie kell pedig; mert a kiskereskedőtől legalább és rendes viszonyok között 15%-kal, de indokolt esetekben többel is nagyobb árak fizetése követelhető; miután ők az illető áruból átvenni semmit sem tartozván, csak akkor vásárolandnak, amidőn biztos nyereségre számithatnak, miglen másrészt kezelési költségeik is sokkal csekélyebbek mint a nagykereskedőkéi, kik az üzlet terjedelménél fogva azt egymaguk ellátni nem lévén képesek: jól fizetett ügynököket és segédeket tartani, az árút pedig a kiskereskedő által meg nem vett részt is beleértve, a kereskedelem bármi viszonyai közt is, átvenni kénytelenek.

A tüzifát illetőleg Liptómegye területén a kereskedést a kincstár magának tartotta fen s azt mint eddig is főleg a hradeki és a rózsahegyi, különben pedig a szükséghez képest egyebütt is felállitandó raktárakban üzendi; az ottani erdők minősége szerint kiállitható fa, legalább több év átlagában ugyanis ez uton is biztosan lesz értékesithető.

A vágásokban előállitható és a vevő által kiállitandó luczfenyőkéregre a favevőknek szabadságukban áll ajánlatot tenni, de erre nem köteleztetnek.

Az tehát külön verseny alapjául szolgáland, de a favevőnek egyenlő ajánlat mellett e részt elsőség biztosittatott.

Azon kérdés eldöntésére, hogy az ajánlatok utján elérhető árak, az egész 10 évre mint állandó, vagy pedig oly minimálárakul tekintessenek-e, melyek a kereskedelmi viszonyok jobbra fejlődése arányában emelendők; vagy hogy azok csak a szerződésszerü faátvétel első évére szóljanak-e,

minden évben a kereskedelmi viszonyok szerint hol emelkedő, hol apadó irányban szabályoztatván; a következő indokok voltak befolyással.

Állandókul a folyó árakat vagy ezeknél, rendes 10 évi fejlő dés arányában magasabbakat bármely kereskedő is okszerüen csak akkor ajánlhat, a midőn ez árak alacsony vagy legalább nem rendkivüli magas fokon állanak. Oly emelt árakat tehát, mint a milyek jelenleg fönállanak, egy kereskedő sem merhetne 10 évre ajánlani nagyobbszerü veszteségek koczkáztatása nélkül.

E szerint az ajánlandó árak a mostaniaknál valószinüen jóval csekélyebbek lennének, ennélfogva pedig a kincstár legalább nehány évre eshetnék el azon előnyöktől, melyeket neki a most fenálló és szerencsés fejlődést föltéve, talán még emelkedhető árak biztosithatnának.

De ha sikerülne is, a mostaniakat megközelitő árakat állandókul elérni, a mi a jövő 10 évre igen kielégitő eredménynek lenne tekinthető; mert nem valószinü, hogy az árak jelen magassága változatlanul és koronkénti visszaesés nélkül fenállhasson: ugy mégis meglehet, hogy egy, két vagy három évig és nevezetesen amig a béke tart és jó termő éveink lesznek, az árak még a mostaniaknál is nagyobbakra nőhetnek; ki lenne akkor képes a rosz szándékuakat megakadályozni, hogy ily tényállásból gyanusitgatásra és rágalomra anyagot ne meritsenek; ki volna képes azokat kényszeriteni, hogy a szerződés időtartamának végét bevárják és akkor itéljenek, miszerint a megkötött üzlet a kincstárra nézve előnyös volt-e vagy sem?

Állandó árak tehát csak akkor és az esetben fogadhatók el, amidőn nagyobbszerü tömegek értékesitése sürgősen szükséges, amidőn versenyzők hiányában egy netalán egyedüli vásárló ezt megmásolhatlan feltételül köti ki; a midőn eszerint csak arról lehet szó, a különben előnyös szerződést ily feltétel alatt is megkötni, vagy a termelés legnagyobb részének tartósan biztos értékesitéséről lemondani.

A folyó árakat minimálárakul a kereskedő szintén csak akkor ajánlhatja fel, amidőn ezek oly alacsonyak, miszerint remélhető, hogy a szerződés tartama alatt lejebb szállani csak egészen rendkivüli esetekben vagy

talán épen nem is fognak; amidőn a szerződő magánfél azon hitben él, miszerint bármit irjon is alá, módjában lesz, az őt ennélfogva netalán fenyegető hátrányokat utólagosan egy vagy más uton magától elháritani. És csakugyan megis történt, hogy a liptói fatermésre nézve a már emlitett szerződések a folyó árakkal egyenlő minimálárak mellett megkötettek, hogy bárha e folyó árak igen alacsonyak voltak, az illető fakereskedőnek mégis sikerült az akkori kormánytól, az inséges évek és a fakereskedés átalános pangása alapján még 15%-nyi utólagos árelengedést kieszközölni; miglen ez árak a kereskedés virágzóbb korszakaiban sem és csak a magyar kormány által emeltettek fel.

Miután tehát a folyó árakkal egyenlő minimalár felajánlásának okszerü és egyszersmind erkölcsi alapja nem lehet oly időben, a midőn ez árak rendkivüli magasak; miután csekély minimálárak és azok aránylagos emelése mellett a mindenkori viszonyoknak megfelelően magas árakat elérni egy időben sem lehetne: az ily alapon megkötött szerződésből a kincstárra nézve valósággal hátrányosabb következések állhatnának be és a kormány ép oly megtámadásoknak lenne kitéve, mint az állandó árak föltevése mellett; miglen a minimalárakon alapuló szerződés ez esetben, habár szorosan betartva, még utólagosan is csak nehány egészen rendkivüli rosz és beállása folytán lenne igazolható.

Az ajánlatok utján elérhető legelőnyösebb árak, föltéve, hogy azok a fakereskedelem mostani állapotának egyátalában megfelelők, tehát csak a szerződésszerü átvétel első évére lesznek állandóknak tekintendők és évről évre emelkedő vagy apadó irányban a következő módon szabályozandók.

A Pesten létesitendő nagyobb épitkezésekre nézve a fanemüeknek az illető költségvetésekben a szerződést megelőzött és minden következő novembertől novemberig terjedő évben felszámitott átlagárai kipuhatoltatván: mindaddig, a mig ezek változatlan maradnak, az illető vevő is a szerződés első évére megállapitott árt fizetendi; ellenben minden árura nézve mindig január 1-től december végeig annyi %-kal többet vagy kevesebbet, amennyivel a föntemlitett átlagár a lefolyt év alatt emelkedett vagy csökkent.

A szerződés megkötését megelőző évben Pesten fönállott és minden

jövő évben kifejlődő ez átlagár kimutatása, mely ugy az épitkezés évszakait és az év főleg február elejétől julius végeig terjedő hónapjait, valamint az épitkezéseket illetőleg is megfelelő számu hiteles adatok alapján szerkesztendő, a közlekedési ministerium fogja szolgáltatni és e kimutatás a szerződő felek mindenikére nézve egyaránt kötelező leend.

A kéreg árának szabályozására, a gubacsnak a „Gazdasági lapok"-ban közölt árai évi átlaga szolgáland a már kifejtett módon alapul.

Magában értetik, hogy az uj alapokon kötendő szerződés által a most fenálló szerződések azok lefolyásaig érintetlen maradnak; hogy az a jogi viszonyokból eredő kötelezettségek teljesitését sem hátráltandja; hogy a kincstár saját és a megyebeli helységek lakóinak mindennemü faszükséglete kielégitését magának tartotta fen és hogy a szerződő magánféltől megfelelő pénzbiztositék kivántatik.

Az eddigi értékesités módjaiból a kincstárra háromlott hátrányok elkerülhetése végett különben még a következők határoztattak el:

1. Rönkőfa a szerződés tárgyát nem képezheti; mert az mint olyan nem lesz eladó, miután az uj szerződések életbelépteig az összes rönkök felfürészelésére még szükséges fürészmüvek felállithatók; kivéve, ha a rönkök köblábjáért annyi ajánltatnék mint a mennyit a kincstár e fáért a többi részt szerződött árak szerint elérhetne, ha azt saját fürészein felmetszetné.

2. A szálfára nézve a „jó" és „selejt" szerinti osztályozás egészen beszüntetik, a kereskedő által mindaz, amit az illető erdőtisztség szálfául alkalmatosnak nyilatkoztat, kifogás nélkül annak megszabott árán átveendő.

3. A szerződés tárgyát csak a jó deszka képezi; selejtésnek csak elhasadozott, összetört vagy vörösredves deszka lesz tekintendő és ez a széldeszkákkal együtt időről időre nyilvános árverés utján eladandó.

Magában értetik különben, hogy méreteikre nézve a lehetőség határai között oly deszkák fognak vágatni, milyeket az illető nagykereskedő kivánand, föltéve, hogy a deszkák átlagosan 1¾"-nél vékonyabbak ne legyenek, különben sok anyag menne porrá fürészelve veszendőbe.

Ha a kivánt méretek netalán mások lennének, mint a jelenleg szoká

sosak, akkor azok ára a legközelebb álló méretüek köbtartalmához aránylag határoztatik meg.

Hogy az ajánlók egymás elleni fondorkodásának eleje vétessék, hogy az ajánlatokat illetőleg a hivatalos titkot biztosan megőrizni, végül pedig ezen évenként legalább 600.000 frtra szólló üzletre nézve a részrehajlá snak még szinét is kikerülni lehessen: a pályázat alkalmával az ajánlott árakra való tekintet nélkül egészen egyenlő bánatpénz köttetett ki ugy, miszerint az összes erdők termelésére tett ajánlatok . . . . . 20.000 frt
külön csoportra nézve tett ajánlatok pedig Maluzsinát illetőleg . 2.000 frt
a többiekre nézve pedig egyenként . . . . . 5.000 frt
bánatpénzzel terheltessenek meg.

A beérkezett ajánlatok felbontatlan fognak a központi állampénztárban elhelyeztetni és csak a határidő letelte után egy külön e czélra a ministerium kebelében összeállitandó bizottmány által felbontatni s ez által a ministernek a beérkezett ajánlatokra és arra nézve, hogy azok közül melyik a legelfogadhatóbb, — indokolt jelentés tétetni.

Előadtam a hradeki igazgatóság erdőgazdaságának mult állapotát és azon fölötte lényeges hátrányokat, melyek annak legokszerübb fejlődésének utjában állván, a jövedelmezőségre csökkentőleg hatottak.

Hiszem, hogy az illető intézkedések erélyes és pontos végrehajtása által a főbajokon segitve leend; bizonyosnak vélem, hogy a nagy és csekélyebb hátrányok az ujon alkalmazott személyzet által egyaránt el lesznek háríthatók, melyről felteszem, hogy az a kormány szándékait nemcsak felfogni képes, de végrehajtani föltétlen becsületességgel és a rideg kötelességérzeten tulmenő buzgósággal, iparkodni is fog.

R. melléklet

(a 50-dik laphoz.)

Kimutatás

az 1860-tól bezárólag 1868-ig feljelentett

erdőkárositások

elintézéséről.

Az igazgatóság megnevezése	1860—1866-ban feljelentett erdő száma	pénzértéke frt	kr	1867. és 1868-ban feljelentett erdő száma	pénzértéke frt	kr	Összesen feljelentett erdő száma	frt	kr
Főbányagrófi hivatal **Selmeczen** . . .	25559	56543	86$_5$	6384	20277	40	**31943**	**76821**	**26$_5$**
Bányaigazgatóság **Kolosvárott** Szebeni és naszódi erdőhiv.	15351	42568	01$_5$	4467	8605	96$_5$	**19818**	**51173**	**98**
Bányaigazgatóság **Kolosvárott** többi erdőhivatal	64261	138440	11	17449	25158	25$_5$	**81710**	**163598**	**36$_5$**
Bányaigazgatóság **M. Szigeten**	13842	59019	14	4409	13897	57	**18251**	**72916**	**71**
„ **Nagybányán** . . .	5150	43687	46	1819	10718	30$_5$	**6969**	**54405**	**76$_5$**
„ **Szomolnokon** . . .	1539	5409	43	277	1268	44	**1816**	**6677**	**87**
Sóbányaigazgatóság **Sóvárott**	3363	7700	35	676	2333	51	**4039**	**10033**	**86**
Államjavakigazgatóság **Óbudán** . . .	11615	28771	54	6854	12305	67	**18469**	**41077**	**21**
„ „ **Diósgyörött** .	5464	16121	53	2250	6995	26	**7714**	**23116**	**79**
„ „ **Hradeken** . .	17301	34068	37	5672	10552	91	**22973**	**44621**	**28**
„ „ **Ungvárt** . . .	1851	5431	82	1256	5151	29$_5$	**3107**	**10583**	**11$_5$**
„ „ **Pécskán** . . .	5987	17163	73	1652	5662	42	**7639**	**22826**	**15**
„ „ **Temesvárott** .	6977	13865	34	1506	2827	51	**8483**	**16692**	**85**
„ „ **Lippán** . . .	42218	78825	73	12582	35227	12	**54800**	**114052**	**85**
„ „ **Kulán**	7443	36169	81	1779	5716	85	**9222**	**41886**	**66**
„ „ **Zomborban** .	14230	44329	51$_5$	3226	6949	50$_5$	**17456**	**51270**	**02**
Összesen . .	242151	628115	75$_5$	72258	173638	98$_5$	**314409**	**801754**	**74**
								100%	
		100%			**100%**				

1860—1866-ban		1867. és 1868-ban		Összesen		1860—1866-ban		1867. és 1868-ban		Összesen		Hátralék					
bíróilag tárgyalt						végrehajtatott											
sitások																	
pénzértékre												1860—1866-ból		1867—1868-ból		Összesen	
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
31983	96	7908	34	**39892**	**30**	23654	59½	3423	79½	**27078**	**39**	32889	27	16853	60½	**49742**	**87½**
17149	28½	5240	42	**22389**	**70½**	..			60	.	**60**	42568	01½	8605	36½	**51173**	**38**
40708	33	6095	81½	**46804**	**14½**	12405	52	2117	19½	**14522**	**71½**	126034	59	23041	06	**149075**	**65**
4610	17	1037	34	**5647**	**51**	3589	37½	688	60½	**4277**	**98**	55429	76½	13208	96½	**68638**	**73**
23678	54½	1559	34	**25237**	**88½**	499	01½	109	24	**608**	**25½**	43188	44½	10609	06½	**53797**	**51**
2537	35½	320	59	**2857**	**94½**	1014	31½	150	85	**1165**	**16½**	4395	11½	1117	59	**5512**	**70½**
7700	35	780	72	**8481**	**07**	3868	79	170	53½	**4039**	**32½**	3831	56	2162	97½	**5994**	**53½**
13530	22½	2341	62½	**15871**	**85**	2854	06½	389	03	**3243**	**06½**	25917	47½	11916	64	**37834**	**11½**
15314	27	2623	86	**17938**	**13**	4073	61	871	64	**4946**	**25**	12047	92	6123	62	**18171**	**54**
7561	47½	1206	92	**8768**	**39½**	5928	29	712	93	**6641**	**22**	28149	08	9839	98	**37980**	**06**
4302	76	4258	02½	**8560**	**78½**	1030	92	665	19½	**1696**	**11½**	4400	90	4486	10	**8887**	**00**
4071	20	2700	10	**6771**	**36**	951	29	609	89	**1564**	**18**	16209	44	5052	53	**21261**	**97**
8085	90	325	16	**8411**	**06**	7385	03	325	16	**7710**	**19**	6480	31	2502	35	**8982**	**66**
32873	47	11671	07	**44544**	**54**	21350	92	6374	82	**27725**	**74**	57474	81	28852	30	**86327**	**11**
28123	11	2721	96	**30845**	**07**	9579	38	836	25	**10415**	**63**	26590	43	4880	60	**31471**	**03**
27126	56½	3492	52½	**30619**	**09**	10757	49	1301	31	**12058**	**80**	33572	02½	5639	19½	**39211**	**22**
269356	96⅝	54283	87	**323640**	**83⅛**	108945	60½	18747	04½	**127692**	**65**	519170	15	154891	.	**674062**	**09**
				40.₁₄%						15.₉%						84.₁%	
42.₁₈%		31.₂%				17.₁%		10.₈%									

S. melléklet

(a 52-dik laphoz.)

A magyar birodalom államerdőségei kezelésének eredményei

1862 bezárólag 1866-ban.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal megnevezése	A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabályölekben	A kezelés végeredménye egészben tiszta jövedelem	egészben veszteség	holdanként tiszta jövedelem	holdanként veszteség
				forint			
A. Magyarország.							
I. A pénzügyi hatóságok kerületeibe osztott erdőségek.							
M. kir. pénzügyi felügyelőség **Budán**	1. Óbuda és visegrádi kor. urad. erdőhivatal	19.400	6.000	.	24.512	.	1.2635
	2. Gödöllői kor. uradalmi erdőhivatal	9.690	3.500	9.153	.	0.9446	.
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Egerben**	3. Diósgyöri kor. uradalmi erdőhivatal	43.600	15.000	.	5.696	.	0.1306
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Rozsahegyen**	4. Hradeki kincstári uradalmi erdőhivatal	98.350	41.300	153.649	.	1.5623	.
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Ungvárt**	5. Ungvári kincstári uradalmi erdőhivatal	158.740	74.000	.	42.344	.	0.2668
	6. Tokaji kincstári uradalmi erdőgondnokság	2.360	540	1.079	.	0.4570	.
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Aradon**	7. Aradi kincst. erdőhivatal a Sz. Annai és Musztesd Tericsei erdőgondnoksággal	85.040	39.400	1.416	.	0.0167	.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal megnevezése	A terület nagysága 1600 □öl-nyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabályölekben	A kezelés végeredménye egészben tiszta jövedelem	egészben veszteség	holdanként tiszta jövedelem	holdanként veszteség
				forint			
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Temesvárt**	8. Dentai kincst. erdőgondnokság a n. becskereki és szöreghi erdőrészletekkel	3.160	2.300	10.067	.	3.1860	.
	9. Rékási kincstári uradalmi erdőhivatal	26.220	10.000	10.013	.	0.3819	.
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Lugoson**	10. Lugosi kincstári uradalmi erdőhivatal	37.880	18.500	2.253	.	0.0595	.
	11. Facseti kincstári uradalmi erdőhivatal	46.310	15.900	8.259	.	0.1783	.
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Temesvárt**	12. Lippai kincstári uradalmi erdőhivatal	40.380	13.250	.	10.328	.	0.2558
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Zomborban**	13. Doroszlói kincstári uradalmi erdőhivatal	46.930	21.450	31.636	.	0.6741	.
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Nagyváradon**	14. Dobresti kincstári uradalmi erdőgondnokság	12.270	4.600	.	201	.	0.0164
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Pécsett**	15. Mindszenti kincstári uradalmi erdőrészlet	880	600	.	735	.	0.8350
Mr. kir. pénzügyi felügyelőség **Szatmárt**	16. Kővári koronai uradalmi erdőrészlet	4.180	1.500	572	.	0.1370	.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □öl-nyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály-ölekben	A kezelés végeredménye			
				egészben		holdanként	
				tiszta jövedelme	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
				f o r i n t			
II. A bányaigazgatóságok kerületeibe osztott erdőségek.							
Mr. kir. főbányagrófság **Selmeczen**	17. Selmeczi erdőhivatal	65.910	45.530	12.866	.	0.1952	.
	18. Zólyomi erdőhivatal	33.550	24.800	16.206	.	0.4830	.
	19. Beszterczebányai erdőhivatal	66.250	50.400	.	9.956	.	0.1503
	20. Breznóbányai erdőhivatal	88.640	97.590	36.476	.	0.4115	.
	21. Körmöczi erdőhivatal	25.190	31.400	.	9.314	.	0.3697
Mr. kir. bányaigaz-gatóság **Szomolnokon**	22. Szomolnoki erdőhivatal	32.240	26 270	17.324	.	0.5373	.
Mr. kir. főkezelőség **Sóvárt**	23 Soóvári erdőhivatal a keczerpeklini és licsérdi erdőségekkel	16.000	8 740	2.948	.	0.1842	.
Mr. kir. bányaigaz-gatóság **Nagybányán**	24. Nagybányai erdőhivatal lásd 31. szám.	79.470	54.000	.	10.423	.	0.1312

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabályölekben	A kezelés végeredménye egészben tiszta jövedelem	egészben veszteség	holdauként tiszta jövedelem	holdauként veszteség
				forint			
Mr. kir. bányaigazgatóság **Mármaros Szigeten**	25. Szigethi erdőhivatal	127.900	53.700	.	14.152	.	0.1107
	26. Huszti erdőgondnokság	12.700	5 300	.	10.316	.	0.8123
	27. Királymezői erdőhivatal	81.200	68.000	11.850	.	0.1459	.
	28. Körösmezői erdőhivatal	62.700	55.000	51.495	.	0.8213	.
	29. Rahói erdőhivatal	95.400	80.000	49 910	.	0.5232	.
	30. Vissói erdőhivatal	30.200	20.000	.	142	.	0.0047
B. Erdély.							
Mr. kir. bányaigazgatóság **Nagybányán**	31. Strimbuly bánya kincstári erdőhivatal lásd 24. sz.	38.000	26.000	.	5.328	.	0.1402

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal megnevezése	A terület nagysága 1600 □öl-nyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabályölekben	A kezelés végeredménye			
				egészben		holdanként	
				tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
				forint			
Mr. kir. bányaigazgatóság **Kolosvárt**	32. Topánfalvai bányakincstári erdőhivatal	120.000	56.000	.	14.176	.	0.1181
	33. Zalathnai bányakincstári erdőhivatal a krakkói kor. urad. erdőrészlettel	38.300	27.500	.	4.883	.	0.1275
	34. Vajda-Hunyadi bányakincst. erdőhivatal a dévai és csopeai kincst. uradalmi meg a hátszegi végvidéki erdőrészlettel	34.500	16 300	.	3.405	.	0 0987
	35. Broosi bányakincst. erdőhivatal a kudsiri végvidéki erdőrészlettel	64.400	37.700	.	16 707	.	0.2594
	36. Nagyszebeni kincstári uradalmi erdőhivatal	31.800	19.000	.	11.765	.	0.3700
	37. Fogarasi kincst. urad. hivatal a pócstelki erdőrészlettel	13.340	7.220	.	6.513	.	0.4882
	38. Deési kincstári urad. főerdészi kerület	1.560	790	.	418	.	0.2680

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága T600 □öl-nyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabályölekben	A kezelés végeredménye			
				egészben		holdanként	
				tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
				forint			
	39. Koloszu lépi erdőrészlet (kolosmonostori alapitványi erdőhivatal felügyelete alatt)	31	30	92	.	2.9700	.
Mr. kir. bányaigazgatóság **Kolosvárt**	40. Nagy Szent Miklósi végvidéki erdőhivatal	53.600	33.000	1.386	.	0.0260	.
	41. Naszódi végvidéki erdőhivatal	90.900	60.000	.	9.565	.	0.1070
C. Horvát- és Tótország.							
	42. Fuccinei kincstári uradalmi erdőhivatal	62.650	24.000	74.146	.	1.1835	.
Országos pénzügyigazgatóság **Zágrábban**	43. Nagytábori kincstári uradalmi erdőhivatal	1.570	800	.	490	.	0.3121

	A terület nagysága 1600 □öl-nyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabály-ölekben	A kezelés végeredménye			
			egészben		holdanként	
			tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
			f o r i n t			
Összevonat.						
I. A pénzügyi hatóságok kerületeibe osztott erdők.						
a) **Magyarországon**	635.390	267.840	144.280	.	**0.**2271	.
b) **Horvát és Tótországban** .	64.220	24.800	73.660	.	**1.**1470	.
Összesen .	699.610	292.640	217.940	.	**0.**3115	.
II. A bányaigazgatóságok kerületeibe osztott erdőségek.						
a) **Magyarországon**	817.350	620.730	144.770	.	**0** 1771	.
b) **Erdélyben**	485.530	283.549	.	71.280	.	**0.**1469
Összesen .	1.302,880	904.270	73.490	.	**0.**0564	.
A m. kir. pénzügyministerium vezetése alá tartozó összes államerdőségek.	2,002.490	1,196.910	**291.430**	.	**0.**1456	.

T. melléklet

(az 52-dik laphoz.)

A magyar birodalom

államerdőségei kezelésének

eredményei

1867—1868-ban.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés szabályölekben	Felhasznált fatömeg szabályölekben 1867-ben	Felhasznált fatömeg szabályölekben 1868-ban
A. Magyar-					
I. A mr. kir. államjavak igazgatóságai					
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Óbudán**	1. Visegrád koronai uradalmi	19.400	8.000	8.000	8.000
	2. Gödöllő koronai uradalmi	9.690	3.500	3.520	3.580
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Diósgyörött**	3. Diósgyör koronai uradalmi	45.960	30.540	15.051	20.171
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Hradeken**	4. Hradek kincstári uradalmi	98.350	49.940	33.382	33.962
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Ungvárt**	5. Ungvár kincstári uradalmi	158.740	74.000	6.748	6.734
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Pécskán**	6. Pécska kincstári uradalmi	19.000	13.000	11.705	5.200
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Temesvárott**	7. Temesvár kincstári uradalmi	29.800	16.700	10.581	15.640

A kezelés végeredménye							
1867-ben				1868-ban			
egészben		holdanként		egészben		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
forint							

ország.

kerületeibe osztott erdőségek.

30.320	.	1·56$_{2}$	.	14.002	.	0 72$_{18}$	.
10 033	.	1·03$_{54}$	.	12.170	.	1·25$_{59}$	.
13.992	.	0·30$_{4}$	.	57.438	.	1·24$_{98}$	.
111.967	.	1·24$_{01}$	.	163.239	.	1·65$_{98}$	.
13.132	.	0·08$_{27}$	.	23.210	.	0·14$_{82}$	.
71.358	.	3·75$_{57}$	.	63.537	.	3·34$_{41}$	.
48.573	.	1 63..	.	116.680	.	3·91$_{54}$	.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés	Felhasznált fatömeg	
				1867-ben	1868-ban
			szabályölekben		
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Lippán**	8. Lugos kincstári uradalmi	82.490	35.200	17.255	19.790
	9. Lippa kincstári uradalmi	99.070	44.200	27.814	23.310
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Kulán**	10. Doroszló kincstári uradalmi	15.870	9.500	5.964	3.991
Mr. kir. államjavak igazgatósága **Zomborban**		31.060	11.950	6.708	11.870
II. A pénzügyi hatóságok					
Mr. kir. pénzügyigazgatóság **Debreczen**	11. Dobresti kincst. urad. erdőgondnokság	12.270	4.600	452	154
Mr. kir. pénzügyigazgatóság **Pécsett**	12. Mindszenti kincstári uradalmi	880	600	452	17
Mr. kir. pénzügyigazgatóság **Szathmárt**	13. Kövári kincst. urad. erdőrészlet	4.180	1.500	1.592	1.355

A kezelés végeredménye							
1867-ben				1868-ban			
egészben		holdanként		egészben		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
forint							
13.118	.	0 15$_{9}$	.	79.122	.	0 95$_{92}$	.
87.385	.	0 88$_{2}$	.	84.191	.	0 84$_{98}$	.
7.479	.	0 47$_{13}$	.	6.984	.	0 44	.
14.208	.	0 45$_{74}$	.	36.301	.	1 16$_{84}$	.

kerületeibe osztott erdőségek.

1.854	.	0.15$_{11}$	.	1.158	.	0 09$_{44}$	.
103	.	0 11$_{7}$	.	182	.	0 20$_{68}$	.
1.169	.	0 27$_{96}$	.	2.100	.	0 50$_{24}$	

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés	Felhasznált fatömeg	
				1867-ben	1868-ban
			szabályölekben		
III. A bányaigazgatóságok					
Mr. kir. főbányagrófi hivatal **Selmeczen**	14. Selmecz	79.000	57.000	45.797	48.652
	15. Beszterczebánya	86.710	58.000	44.772	46 044
	16. Breznóbánya	88.640	97.600	73.704	87.998
	17. Körmöcz	25.190	20.150	20.125	19.816
Mr. kir. bányaigazgatóság **Szomolnokon**	18. Szomolnok	32.240	33.460	26.108	30.618
Mr. kir. sóbányaigazgatóság **Sóvárt**	19. Sóvár	16.000	8.740	3.919	4 570
Mr. kir. bányaigazgatóság **Mármaros Szigeten**	20. Sziget	140.600	59.000	5.310	4.455
	21. Királymező	81.200	68.000	17.275	27.214
	22. Körösmező	62.700	55.000	26.785	34.636

A kezelés végeredménye							
1867-ben				1868-ban			
egészben		holdanként		egészben		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
forint							
kerületeibe osztott erdőségek.							
.	14.606	.	**0.18**$_{40}$	4.454	.	**0.05**$_{64}$	.
.	25.853	.	**0.29**$_{31}$	13.118	.	**0.15**$_{14}$	.
35.181	.	**0.39**$_{69}$	.	79.195	.	**0.89**$_{34}$	.
.	7.677	.	**0.30**$_{48}$	.	8.645	.	**0.34**$_{32}$
30.520	.	**0.94**$_{66}$	.	93.175	.	**2.89**..	.
1.360	.	**0.08**$_{5}$	.	8.686	.	**0.54**$_{29}$	.
.	9.838	.	**0.07**	.	17.779	.	**0.12**$_{65}$
21.679	.	**0.26**$_{7}$	.	62.005	.	**0.76**$_{36}$	.
84.024	.	**1.34**	.	145.385	.	**2.31**$_{64}$	.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés	Felhasznált fatömeg	
				1867-ben	1868-ban
			szabályölekben		
Mr. kir. bányaigazgatóság **Mármarossziget**	23. Rahó	95.400	80.000	24.187	43.269
	24. Vissó	30.200	20.000	13.170	16.659
Mr. kir. bányaigazgatóság **Nagybányán**	25. Nagybánya	79.470	54.000	32.831	46.712
	26. Strimbuly	38.000	26.000	10.652	12.827
Mr. kir. bányaigazgatóság **Kolosvárott**	27. Topánfalva	12.000	56.000	25.433	25.435
	28. Zalathna	38.300	27.500	21.533	24.624
	29. Vajda Hunyad	43.130	31.800	7.724	5.907

B. Er-

A kezelés végeredménye							
1867-ben				1868-ban			
egészben		holdanként		egészben		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
forint							
12.618	.	0.13$_{23}$	.	128.054	.	1.34$_{43}$	.
11.916	.	0.39$_{46}$	.	52.821	.	1.74$_{9}$	.
	3.108	.	0.03$_{91}$	.	11.364	.	0.14$_{30}$

dély.

.	10.926	.	0.28$_{75}$	.	8.094	.	0.21$_{8}$
.	15.429	.	0.12$_{85}$	.	13.972	.	0.11$_{64}$
10.827	.	0.28$_{27}$	.	14.286	.	0.37$_{3}$	.
.	733	.	0.01$_{7}$	3.141	.	0.27$_{28}$	.

Az igazgatóság megnevezése	Az erdőhivatal	A terület nagysága 1600 □ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés	Fölhasznált fatömeg	
				1867-ben	1868-ban
			szabályölekben		
Mr. kir. bányaigazgatóság **Kolosvárott**	30. Szászváros (Broos)	64.400	37.700	7.381	8.850
	31. Nagy Szeben	31.800	19.000	1.498	5.510
	32. Fogaras	13.340	7.220	3.290	3.245
	33. Dées	1.560	790	513	750
	34. Nagy Sz. Miklós	53.600	33.000	4.234	5.358
C. Horvát és					
Kir. pénzügyigazgatóság **Zágrábban**	35. Fuzine	62.650	2.400	14.227	12.063
	36. Nagy Tábor	1.570	800	172	100

A kezelés végeredménye							
1867-ben				1868-ban			
egészben		holdanként		egészben		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
forint							
.	3.317	.	0.05_{15}	.	1.495	.	0.02_{32}
.	20.507	.	0.64_{19}	.	5.306	.	0.16_{67}
.	6.507	.	0.48_{78}	.	3.513	.	0.16_{33}
.	676	.	0.43_{32}	.	376	.	0.24_{10}
.	2.471	.	0.04_{61}	.	3.463	.	0.06_{46}

Tótország.

44.844	.	0.71_{58}	.	20.258	.	0.32_{34}	.
.	353	.	0.22_{48}	.	492	.	0.31_{35}

	A terület nagysága 1600 □ölnyi holdakban	Tartósan átlagos fatermés	Fölhasznált fatömeg	
			1867-ban	1868-ban
		szabályölekben		
Össze-				
I. A mr. kir. államjavak igazgató-				
Magyarország	609.430	296.530	146.728	152.248
II. A pénzügyi hatóságok				
a) **Magyarországon**	17.330	6.700	2.496	1.526
b) **Horvát és Tótországban**	64.220	24.800	14.399	12.162
Összesen . .	81.550	31.500	16.895	13.688
III. A bányaigazgatóságok				
a) **Magyarországon**	817.350	610.950	333.983	410.643
b) **Erdélyben**	404.130	239.010	82.258	92.506
Összesen . .	1,221.480	849.960	416.241	503.149
A mr. kir. pénzügyministerium vezetése alá tartozó összes államerdőségek	1,912.460	1,177.990	579.864	669.085

A kezelés végeredménye							
1867-ben				1868-ban			
egészben		holdanként		egészben		holdanként	
tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség	tiszta jövedelem	veszteség
forint							

vonat.

ságai kerületeibe osztott erdőségek.

421.565	.	0 69_{17}	.	656.874	.	1·07_{785}	.

kerületeibe osztott erdőségek.

3.126	.	0·18_{04}	.	3.440	.	0 19_{85}	.
44.491	.	0·69_{28}	.	19.766	.	0·30_{78}	.
47.617	.	0·58_{35}	.	23.206	.	0 28_{46}	.

kerületeibe osztott erdőségek.

136.216	.	0·16_{67}	.	549.104	.	0 67_{18}	.
.	49.749	.	0·12_{81}	.	18.792	.	0 04_{65}
86.467	.	0·07_{71}	.	530.312	.	0·43_{415}	.
555.649	.	0·29_{054}	.	**1,210.392**	.	0·63_{29}	.

X. melléklet

(az 56-dik laphoz).

Földtehermentesitési

értékkimutatás.

Kimutatása

azon mr. kir. államjavak tulajdonát képező földtehermentesitési kötvényeknek, melyek az azonnali rendelkezés alatt állanak.

Tétel szám	Kötvények megjelölése	Földtehermentesitési kötvények névértéke forint
1	A diósgyöri kir. uradalom földtehermentesitési kárpótlástól fenmarad kassai kerületi Frey Ferencz nevére irt kötvények	199.100
2	A kővárvidéki kor. uradalom számára kiállitott A. betüs nagyváradi kötvények .	144.670
3	Az erdélyi szászföldeni királyi dézm kárpótlás fejében kiállitott erdélyi kötvények és pedig:	
	270 darab 10000 frtos . . . . . 2,700.000 frt	
	14 „ 5000 „ . . . . . 70.000 „	
	116 „ 1000 „ . . . . . 116.000 „	
	9 „ 100 „ . . . . . 900 „	
	2 „ A b. . . . . 17.950 „	
	összesen 411 „	2,804.850
4	A kisorsolt erdélyi kötvények után befolyt 1050 frtért vásároltatott 5 db. kötv. .	1.400
5	A szepesi királyi dij kárpótlás fejében kiállitott kassai kerületi „Frey Ferencz“ nevére irt kötvények	346.350
6	A diósgyöri kor. uradalom bórdézma váltságért befolyt összegen vásároltatott .	100
7	A marmarosi kor. jószág javára a telekmegváltás fejében befolyt összegen vásároltatott	100
	Összesen .	3,596.570

Z. melléklet

(az 58-dik laphoz.)

A

gödöllői uradalom vételárának

kimutatása.

Kimu-

a gödöllői kor. uradalom vételáráról, beruházásokról, az

Folyó szám	Tárgy	
	I. Gödöllő.	
1	A szerződés III. értelmében a vételár **1,840.000** frtot tesz, azonban később az urbéri kötvények eladása és kicserélése folytán (lásd 24.150 ex 1869. P. M. szám, elszámolási tervezet I. pro 13) a vételár a bekövetkezett nyeremény által . .	1,753.364 frt 90½
	krra rug; ide vonva az átvett gazdasági készletekre fizetendő . .	35.065 „ 98½
	A vételár a gazdasági készlettel együtt	
2	A gödöllői 353. számu megvett ház (21.543 ex 1867 P. M. sz.)	
3	A gödöllői 1868-ban megvett, 342. és 343. számmal jelölt házak (2712. ex 1868 P. M. sz.) .	
4	Az átalakitási és beruházási költségek elölegkép fedezve	
	Továbbá a gödöllői kor. uradalmi pénztárból és pedig:	
	az 1869. évi 13833. számu P. M. rendelet szerint	
	a) a kastélynál és kertfalaknál vakolás és kijavitás	7.239 frt 38 kr.
	b) a kastélykonyha, ezüstkamara és pincze	3.153 „ 27 „
	c) butorok beszerzése, Entner Károly számlájára	8.004 „ 76 „
	az 1868. évi 52749. számu P. M. rendelet folytán a kastély tüzhely helyreállitásra	1.397 frt 54 kr.
	az 1868. évi 60097. és az 1869. évi 2086. sz. P. M. rend. szer. a kastélynál és kastélykertnél szükségelt helyreállitások, kutak, vizemelő gépek stb.	3.116 frt. 12 kr. 1.769 frt 43 kr.
	Összesen Gödöllő . .	

tatás

ezekre szükségelt összegekről és ezek törlesztéséről.

Vételára az ingatlan vagyonnak és az átvett gazdasági készletnek		Későbbi beruházások		Törlesztés							
				a kor. uradalmak vagyonából				a központi állami pénztárból előlegkép		a gödöllői kor. uradalmi pénztárból	
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
1,788.430	89	.	.	1,848.850 értékben (1,304.078	76)	43.660	11½	440.692	1½		
7.000	.	.	.	.	.	.	.	7.000	.		
11.000	.	.	.	.	.	.	.	11.000	.		
.		279.603	41	.	.	.	.	279.603	41		
.	.	24.680	50	.	.	.	.	.	.	24.680	50
1,806.430	89	304.283	91	kötvény 1,848.850 érték (1,304.078	. 76)	43.660	11½	738.295	42½	24.680	50

Folyó szám	Tárgy	
	II. Mácsa Ecskend.	
1	Mácsa vételára (61025. sz. ex 1868.)	488.000 frt — kr.
	az átvett gazdasági készletek	30.002 „ 15½ „
	az 1869. évi julius 1-jén fizetendő késedelmi kamatok (a vételár fele 244.000 frt után)	8.675 „ 55½ „
	Összesen . .	
	III. Valkó sz. László.	
1	Valkó, Vácz sz. László stb. birtok vétetett (2498. sz. P. M. ex 1868.)	
	Összevonás.	
	I. Gödöllő	
	II. Mácsa Ecskend	
	III. Valkó sz. László	
	Egészben . .	
	Összesen . .	

Vételára az ingatlan vagyonnak és az átvett gazdasági készletnek		Későbbi beruházások		Törlesztés								
				a kor. uradalmak vagyonából				a központi állami pénztárból előlegkép		a gödöllői kor. uradalmi pénztárból		
				kötvényekben		készpénzben						
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	
								244.000	.			
								30.002	15½	*)		*) fizettetett f. év julius elején.
								244.000	.			
526.677	71							8.675	55½			
526.677	71	.	.	.	.	.	.	526.677	71			
250.000	.	.	.	.	.	.	.	250.000	.			
1,806.430	89	304.283	91	1,848.850	.	43.660	11½	738.295	42½	24.680	50	
526.677	71	.	.	.	.	.	.	526.677	71			
250.000	.	.	.	.	.	.	.	250.000	.			
2,583.108	60	304.283	91	1,848.850 értéke (1,304.078	. 76)	43.660	11½	1,514.973	13½	24.680	50	
.	.	2,887.392	51	.	.	.	.	.	.	2,887.392	51	

I. melléklet

(a 61-dik laphoz).

Bányabecslések kimutatása.

Bányamüvek megnevezése	Ingatlanok	Leltári szerek	Összesen
Bányák.			
Selmeczi bányadalom	44.567	99.227	143.794
Körmöczi „	32.645	19.567	52.212
Urvölgyi „	3.860	3.913	7.773
Magurkai „	3.168	3.736	6.904
Együtt	84.240	126.443	210.683
Ezüstkohók.			
Selmeczi kohó	6.168	5.171	11.339
Zsarnoczai „	1.713	4.106	5.819
Körmöczi „	7.860	8.125	15.985
Beszterczei „	18.254	4.341	22.595
Együtt	33.995	21.743	55.738
Rézkohók.			
Tajovai kohó	15.501	2.728	18.229
Óhegyi „	9.563	1 329	10 892
Beszterczei rézpörölyde	16.254	17.213	33.467
Együtt	41.318	21.270	62.588
Vasgyárak.			
Rhoniczi vasgyár	78.186	196.502	274.688
Tiszolczi „	11.819	16,313	28.132
Libethbányai „ (állami rész)	6.607	4.294	10.901
Pojniki „ „ „	8.135	2.948	11.083
Együtt	104.747	220.057	324.804
Mellékágak.			
Selmeczi főigazgatóság	30.009	7.996	38.005
Beszterczei ügynökség	66.860	1.616	68.476
Együtt	96.869	9.612	106.481
Főösszeg	361.169	399.125	760.294
Szomolnoki kerület.			
Főigazgatóság	24.022	1.572	25.594
Szomolnoki bánya	36.607	7.587	44.194
„ kohó	5.587	10 983	16.570
Együtt	42.194	18.570	60.764
Aranyidkai bánya	1.651	1.010	2.661
„ kohó	2.030	1.128	3.158
Együtt	3.681	2.138	5.819
Főösszeg	69.897	22.280	92.177

Bányamüvek megnevezése	Ingatlanok	Leltári szerek	Összesen
M. Szigethi kerület.			
Fejérpataki vasgyár	103.810	14.637	118.447
Kabolapojánai „	19.760	24.636	44.396
Összesen	123.570	39.273	162.843
Nagybányai kerület.			
Bányák.			
Veresvizi bányadalom	24 788	6.589	31.377
Kereszthegyi „	44.340	57.845	102.185
Felsöbányai „	49.160	43.523	92.683
Kapnikbányai „	52.839	18.390	71.229
Oláhlaposbányai „	66.200	3.976	70.176
Rodnai „	19.004	1.006	20.010
Együtt	256.331	131.329	387.660
Kohók.			
Fernezelyi kohó	54.669	2.652	57.321
Laposbányai „	43.138	9.132	52 270
Kapniki „	27.015	4.532	31.547
Felsöbányai „	16.282	15.151	31.433
Oláhláposbányai kohó	36.200	2.270	38.470
Rodnai „	4.952	649	5.601
Együtt	180.256	34.386	216.642
Igazgatóság	65.730	4.014	69.744
Vasgyár.			
Poduruoji vasgyár	46.588	62.622	109.210
Összesen	550.905	232.351	783.256
Kolosvári kerület.			
Bányák.			
Nagyági bányamü (állami rész)	2.983	2.644	5.627
Füzes Szt. Háromsági bányadalom	1.484	486	1.970
Verespataki bányadalom	70.470	4.053	74.523
Együtt	74.937	7.183	82.120
Ezüstkohók.			
Zalathnai kohó	62.120	3.466	65.586
Csertesdi „	39.464	1.464	40.928
Együtt	101.584	4.930	106.514
Vasgyárak.			
Govasdiai vasgyár	154.392	33.068	187.460
Sebeshelyi „	122.650	65.040	187.690
Kudsiri „	68.900	49.281	118.181
Együtt	345.942	147.389	493.331
Összesen	522.463	159.502	681.965

Bányaművek megnevezése	Ingatlanok	Leltári szerek	Összesen
Diósgyőri kerület.			
Diósgyöri vasgyár	34.000	8.703	42.703
Ungvári kerület.			
Turia Remetei vasgyár	32 000	8.000	40.000
Összevonat.			
Selmeczi kerület	361.169	399.125	760.294
Szomolnoki „	69 897	22.280	92.177
Nagybányai „	550 905	232 351	783.256
Diósgyöri „	34 000	8.703	42.703
Ungvári „	30 000	8.000	40.000
M. Szigethi „	123 570	39.273	162.843
Kolosvári „	522.463	159.502	681 965
Összesen .	1,694.004	869.234	2,563 238

II. melléklet

(a 62-dik laphoz).

Bányászati pénztári jövedelem kimutatása.

Az igazgatóság neve	1867. év							
	Valódi		Mutatkozik		Az előirányzat szerint		Az előirányzattal szemben	
	bevételek	kiadások	felesleg	hiány	felesleg	hiány	több	kevesebb
	forintban							
Bánya-								
Selmecz	1,896.610	1,975.561		78.951	74.714	.	.	153.665
Szomolnok	496.695	462.158	34.537	.	72 612	.	.	38 075
Diósgyör	8.314	7.247	1.067	.	4.387	.	.	3.320
Nagybánya	674.074	667.637	6.437	.	86.759	.	.	80.322
Kolozsvár	142.749	126.804	15.945	.	4.678	.	11.267	.
Együtt	3.218.442	3,239.407	.	20.965	243 150	.	.	264.115
Kohó-								
Selmecz	2,657.453	2,036.722	620.731	.	77.538	.	543.193	.
Szomoluok	879.867	833.931	45.936	.	10.605	.	35 331	.
Nagybánya	1,884.656	1,714 313	170.343	.	107.846	.	82.497	.
Kolozsvár	464 928	364.488	100.440	.	29.623	.	70 817	.
Együtt	5,886.904	4,949 454	937 450	.	225.612	.	711.838	.
Vas-								
Selmecz	1,207.413	1,166.135	41.278	.	89.603	.	.	48.325
Diósgyör	108.974	76.915	32.059	.	12.781	.	19 278	.
Ungvár	2.619	7.711	.	5.092	.	.	.	5 092
Nagybánya	92.952	78.202	14.750	.	3.050	.	11.700	.
Marmaros Sziget	145 956	132.758	13 198	.	636	.	12.562	.
Kolozsvár	401 271	435.206	.	33.935	47.478	.	.	81.413
Együtt	1,959.185	1,896.927	62.258	.	153.548	.	.	91.290
Mellék-								
Selmecz	901.509	984.329	.	82.820	.	79.062	.	3.753
Szomolnok	640:274	703.929	.	63,655	.	28.464	.	35.191
Nagybánya	637.105	694,565	.	57.460	.	20.326	.	37.134
Kolozsvár	171.221	182.436	.	11.215	4.536	.	.	15.751
Együtt	2.350.109	2,565.259	.	215.150	.	123.316	.	91.834
Ösz-								
Selmecz	6,662.985	6,162.747	500.238	.	162.793		337.445	.
Kolozsvár	1,190.169	1,108.934	71.235	.	86.315	.	.	15.080
Szomolnok	2,016.836	2,006.018	16.818	.	54.753	.	.	37.935
Diósgyör	117.288	84.162	33.126	.	17.168	.	15.958	.
Ungvár	2 619	7.711	.	5.092	.	.	.	5.092
Nagybánya	3,288.787	3,154.717	134.070	.	177.329	.	.	43.259
Marmaros Sziget	145 956	132.758	13.198	.	636	.	12.562	.
Pesti terményáruda	819.167	820.072	.	905	2.907	.	.	3.812
Pénzverdék és beváltás	4,647.426	4,604.835	42.591	.	.	19.242	61.833	.
Főösszeg	18,881.233	18,075.954	805.279	.	482,659	.	322.620	.

Az igazgatóság neve	1868. év							
	Valódi		Mutatkozik		Az előirányzat szerint		Az előirányzattal szemben	
	bevételek	kiadások	felesleg	hiány	felesleg	hiány	több	kevesebb
	forintban							
művek.								
Selmecz	2,016.270	2,484.761	.	168.491		77.567	.	90.924
Szomolnok	495.411	453 384	42.027	.	44.839	.	.	2.812
Diósgyör	12.034	12.729	.	695	2.162	.	.	2.857
Nagybánya	578.469	600.874	.	22.405	8.700	.	.	31.105
Kolozsvár	122.155	121.372	783	.	.	74.851	75.634	.
Együtt	3,224.339	3,373.120	.	148.781	.	96.717	.	52.064
művek.								
Selmecz	2,555.778	2,386.887	168.891	.	26.571	.	142.320	.
Szomolnok	781.560	725.016	56.544	.	8.372	.	48.172	.
Nagybánya	1,996.601	1,757.452	239.149	.	73.655	.	165.494	.
Kolozsvár	400.006	321.343	78.663	.	4.688	.	73.975	.
Együtt	5.733.945	5,190.698	543.247	.	113.286	.	429.961	.
gyárak.								
Selmecz	3,810.280	2,298.229	1,512.051	.	84.977	.	1,427.074	.
Diósgyör	151.681	172.157	.	20.476	10.149	.	.	30.625
Ungvár	48.206	37.302	10.904	.	.	.	10.904	.
Nagybánya	101.363	83.510	17.853	.	2.961	.	14.892	.
Marmaros Sziget	210.915	209.782	1.132	.	.	16.325	17.457	.
Kolozsvár	719.753	400.251	319.502	.	31.321	.	288.181	.
Együtt	5,042.198	3,201.132	1,840.966	.	113.083		1,727.883	.
ágak.								
Selmecz	1,463.359	1,522.986	.	59.627	.	100.071	40.444	.
Szomolnok	819.189	782 736	36.453	.	.	32.959	69.412	.
Nagybánya	705.523	740.784	.	35.261	.	46.423	11.162	.
Kolozsvár	232.051	247.263	.	15.212	.	4.771	.	10.441
Együtt	3 220.122	3,293.769	.	73.647	.	184.224	110.577	.
szesen.								
Selmecz	9,845.687	8,392.863	1,452.824	.	.	66 090	1,518.914	.
Kolozsvár	1,473.965	1,090.229	383.736	.		43.613	.	.
Szomolnok	2,096.160	1,961.136	135.024	.	20.252	.	114.772	.
Diósgyör	163.715	184.886	.	21.171	12.311	.	.	33.482
Ungvár	48.206	37.302	10.904	.	.	.	10.904	.
Nagybánya	3,381.956	3,182.620	199.336	.	38 893	.	160.443	.
Marmaros Sziget	210.915	209.783	1.132	.	.	16.325	17.457	.
Pesti terményáruda	1,452.274	1,729.367		277.093	.	1.502	.	275.591
Pénzverdék és beváltás	7,340.932	7,334.074*)	6.858	.	.	24.188	31.046	.
Főösszeg	26,013.810	24,122.260	1,891.550	.	.	80.262	1,971.812	.

*) A pénzitési **526.270 frtnyi** nyereség betudásával.

III. Melléklet

(a 62-dik laphoz).

Pénztári többletek és hiányok

kimutatása.

Összehasonlitása

a magyarországi állambányászat üzeménél elért nyereségek és veszteségeknek az illető pénztári feleslegekkel és hiányokkal.

	1867-dik évben			1868-dik évben		
	A folyó üzem nyeresége **vesztesége**	A régi készletek eladásából **szaporitására**	Összes felesleg **hiány**	A folyó üzem nyeresége **vesztesége**	A régi készletek eladásából **szaporitására**	Összes felesleg **hiány**
	frt	frt	frt	frt	frt	frt
Selmeczi kerület . .	146.575	353.663	500.238	173.451	1,279.373	1,452.824
Szomolnoki „ . .	22.512	**5.694**	16.818	42.285	92.739	135.024
Diósgyöri „ . .	**5.520**	38.646	33.126	13.848	**350.19**	**21.171**
Unghvári „ . .	1.014	**6.106**	**5.092**	10.304	600	10.904
Nagybányai „ . .	13.036	121.034	134.070	**79.848**	279.184	199 336
M. Szigethi „ . .	**80.195**	93.393	13.198	**235**	1.367	1.132
Kolosvári „ . .	3.065	68.170	71.235	19.083	364.653	383.736
Pesti terményáruda .	107.933	**108.838**	**905**	**70.766**	**206.327**	**277.093**
Pénzverdék és beváltás	**10.164**	52.755	42.591	**91.716**	98 574	6.858
Összesen .	198.265	607.014	805.279	16.415	1,875.135	1,891.550

IV. melléklet

(a 62-dik laphoz).

Értékesitett készletek

kimutatása.

Összehasonlitása

a magyarországi állambányászatnál elért nyereségek és veszteségeknek az előirányzatba felvett pénztári feleslegekkel és hiányokkal.

	1867-dik évben			1868-dik évben		
	A folyó üzem nyeresége **vesztesége**	Előirányzati felesleg **hiány**	Az előirányzat nagyobb **kisebb**	A folyó üzem nyeresége **vesztesége**	Előirányzati felesleg **hiány**	Az előirányzat nagyobb **kisebb**
	frt	frt	frt	frt	frt	frt
Selmeczi kerület . .	146.575	162.793	16.218	173.451	**66.090**	**239.541**
Szomolnoki „ . .	22.512	54.753	32.241	42.285	20.252	**22.033**
Diósgyőri „ . .	**5.520**	17.168	22.688	13.848	12.311	**1.537**
Unghvári „ . .	1.014	.	**1.014**	10.304	.	**10.304**
Nagybányai „ . .	13,036	177.329	164.293	**79.848**	38.893	118.741
M. Szigethi „ . .	**80.195**	636	80.831	**235**	**16.325**	**16.090**
Kolozsvári „ . .	3.065	86.315	83.250	19.083	**43.613**	**62.696**
Pesti terményáruda .	107.933	2.907	**105.026**	**70.766**	**1.502**	69.264
Pénzverdék és beváltás	**10.164**	**19.242**	**9.078**	**91.716**	**24.188**	67.528
Összesen .	198.265	482.659	283.394	16.415	**80.262**	**96.677**

V. Melléklet

(a 65-dik laphoz).

Bányászati üzemeszközök

kimutatása.

A mű elnevezése	Vájászati												
	Aknák		Nyilámok hossza	Vasutak hossza		Szállító gépek							
	száma	összes mélységük		a vajnában	a külön	gőzgép	lóerővel	vízoszlopgép	lóerővel	vízkerékgép	lóerővel	állati erővel	emberi erővel
Selmeczi kerület	55	5301	86206	10233	3333	4	89	1	15	16	138	10	22
Szomolnoki „	8	775	10319	928	202	.	.	2	19	2	15	2	2
Nagybányai „	18	1012	26458	6013	2069	.	.	1	12	5	49	2	5
M. Szigethi „	4	50	910	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Diósgyőri „	5	50	4455	125	3000	1	12	.	.	.	.	.	.
Ungvári „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kolozsvári „	4	142	50475	9211	3090	.	.	.	.	.	.	1	9
Összesen	94	7330	178823	35510	11694	5	101	4	46	23	202	15	38

üzemeszközök

Vizmentesitési gépek									Állatok					
gőzgép	lóerővel	vizoszlopgép	lóerővel	vizkerékgép	lóerővel	állati erővel	emberi erővel		ló	ökör			felvigyázok	munkások
4	290	4	124	2	22	.	17	.	150	56	.	.	117	4045
.	.	2	106	2	30	.	.	.	.	.	.	.	27	699
1	24	3	87	2	28	.	1	.	12		.	.	25	1482
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	40
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	150
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.		4	.	25	.	.	.	53	809
5	314	9	317	6	80		22	.	187	56	.	.	227	7185

A mű elnevezése	Zuzdai								
	Mosó készülék	Daráló készülék	Zúzköpü	Nyilak	Osztályzó válu	Osztályzó tölcsér	Osztályzó csatorna	Ülepitő	
								folytonos	közönséges
Selmeczi kerület	31	1	171	2054	605	29	158	3	78
Szomolnoki „	.	.	7	66	67	.	2	.	.
Nagybányai „	1	2	103	900	268	32	23	2	5
M. Szigethi „	.	.	2	6	.	.	.	.	.
Diósgyőri „	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Ungvári „	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kolozsvári „	1	.	67	201	4	6	26	.	.
Összesen . .	33	3	360	3227	944	67	209	5	83

üzemeszközök

Lökszér															
folytonos	közönséges	Fekszér	Seperszér	Forgószér	Aranyszér	Ponyvaszér	Foncsormolna							Felvigyázók	Munkások
32	256	291	104	4	123	428	276							8	552
2	16	5	.	.	.	.	.							1	36
142	59	54	23	4	25	31	72							8	453
.	.	.	.	.	.	.	.							.	.
.	.	.	.	.	.	.	.							.	.
.	.	.	.	.	.	.	.							.	.
7	24	3	14	.	2	1	76							6	108
183	355	353	141	8	150	460	424							23	1149

A mű elnevezése	Kohói											Fu-	
	Magospest	Középpest	Kispest	Lángpest	Üzhöd	Foncsorhordó	Lugozókád	Rézejtési készülék	Készelőlöd	Kavarpest	Hegesztőpest	herger	szekrény
Selmeczi kerület . .	16	18	6	24	7	.	44	1	5	16	8	23	26
Szomolnoki „ . .	3	.	1	13	1	8	38	17	1	.	.	12	.
Nagybányai „ . .	9	19	7	15	7	6	2	.	6	.	.	14	21
M. Szigethi „ . .	1	.	.	.	.	.	.	.	6	1	.	3	2
Diósgyőri „ . .	1	.	.	.	.	.	.	.	6	1	.	6	3
Ungvári „ . .	1	.		.	.	.	.	.	2	1	1	1	.
Kolozsvári „ . .	3	10	1	3	3	4	1	1	11	4	7	3	10
Összesen . .	34	47	15	55	18	18	85	19	37	23	16	62	62

ü z e m e s z k ö z ö k

v ó		Pöröly			Szeggép	E r ő m ű				Ma'omjárat	Izzitóhöd	Csurtatóhöd	Hengerpár		Ólló	Csinozógép	Felvigyázók	Munkások
kör	közönséges	gőz-	bocs-	nyujtó-		gőzgép	lóerővel	vizkerékgép	lóerővel									
5	35	.	5	50	1	5	67	129	1376	1	35	4	12	.	18	47	113	1910
.	1	.	.	7	.	.	.	16	89	2	3	.	.	.	.	.	8	143
2	3	.	4	6	.	.	.	25	132	4	.	2	.	.	.	10	28	526
.	.	.	1	10	.	.	.	.	.	.	16	.	.	.	.	5	2	101
.	2	.	6	4	1	.	.	19	76	.	3	.	.	.	.	5	5	115
.	2	.	.	2	.	.	.	4	30	.	.	.	.	.	.	.	4	42
5	8	.	3	7	.	.	.	39	207	.	.	.	.	.	.	.	29	425
12	51	.	19	86	2	5	67	232	1910	7	57	6	12	.	18	67	189	3262

VI. melléklet

(a 66-dik laphoz.)

Érctermelés értékének

kimutatása.

Az állambányászat

évi átlagos termelésének értéke

(1862-től—1868-ig).

Anyag	Suly		Átlagos ára		Pénz összeg	
	mázsa	font	frt	kr	frt	kr
Arany . . . . . fontok	1.163	.	675	.	785.025	.
Ezüst . . . . . fontok	28.028	.	45	.	1,261 260	.
Réz	6.030	.	62	13	374.643	90
Ólom és mázag	25.454	.	13	3	331.665	62
Dárdany	762	.	14	97	11.407	14
Rézgálicz	410	53	18	36	7.537	33
Vasgálicz	1.217	.	3	24	3.943	8
Kénkő	84	.	8	31	698	4
Vas	240.386	.	8	30	1,995.203	80
Köszén	79.567	.	.	11	8.752	37
Összes érték	.	.	.	.	4,780.136	28

VII. Melléklet

(a 66-dik laphoz).

Beszolgáltatott pénzösszegek

kimutatása.

A magyarországi bányászat-

Év	Állami pénztárakból vett ellátmányok										Állami pénztá-			
	Bank-valutában		Arany és ezüst pénzben		Együtt		Agio			Összesen			Bank-valutában		Arany és ezüst pénzben	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	%	frt	kr	frt	kr		frt	kr	frt	kr
1867 . . .	2635518	02	97234	38	2732752	40	25	24308	59½	2757060	99½		685234	30	2332391	26
1868 . .	3037357	22½	635225	81	3672583	03½	14.6	92742	97	3765326	00½		4504424	71	2287192	05½
Összesen .	5672875	24½	732460	19	6405335	43½	.	117051	56½	6522387	00		5189659	01	4619583	31½
Évi átlag .	2836437	62	366230	10	3202662	72	.	58525	78	3261193	50		2594829	50	2309791	66

A fentebbi számlaszerü összegekben foglaltatik az 1868. évi váltópénz kiveretése által eszközölt 526.269 frt 1,922.644 frt 07½ krnyi tartozása vasuti sinekért, a melyekből 1867-dik évben 1.237.000 frt értékben, következőleg alakul

1867 . . .	2635518	02	97234	38	2732752	40	25	24308	59½	2757060	99½		1922234	30	2332391	26
1868 . . .	3037357	22½	635225	81	3672583	03½	14.6	92742	97	3765326	00½		2055510	68	2287192	05½
Összesen .	5672875	24½	732460	19	6405335	43½	.	117051	56½	6522387	00		3977744	98	4619583	31½
Évi átlag .	2836437	62	366230	10	3202662	72	.	58525	78	3261193	50		1988872	49	2309792	66

nak összes pénzforgalma.

rokba adott szállitmányok						Felesleg. — **Hiány.**									
Együtt		Agio			Összesen	Bankvalutában		Arany és ezüstpénzben		Együtt		Agio			Összesen
frt	kr	%	frt	kr	frt kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	%	frt	kr	frt kr
3017625	56	25	583097	81½	3600723 37½	**1950283**	**72**	2235156	88	284873	16	25	558789	22	843662 38
6791616	76½	14.6	333930	04	7125546 80½	1467357	48½	1651966	24½	3119323	73	14.6	241187	07	3360510 80
9809242	32½	.	917027	85½	10726270 18	**482926**	**24½**	3887123	12½	3404196	89	.	799976	29	4204173 18
4904621	16	.	458513	93	5363135 09	**241463**	**12**	1943561	57	1702098	45	.	399988	14	2102086 59

95½ krnyi pénzverési nyereség, továbbá a pest-losonczi vaspálya társulat által 1868-dik évben törlesztett az ez évet megelőző korszakban pedig 685 644 frt 07½ kr. értékben szállittatott. Ezek tekintetbe vételével e kimutatás:

4254625	56	25	583097	81½	4837723 37½	**713283**	**72**	2235156	88	1521873	16	25	558789	22	2080662 38
4342702	73½	14.6	333930	04	4676632 77½	**981846**	**54½**	1651966	24½	670119	70	14.6	241187	07	911306 77
8597328	29½	.	917027	85½	9514356 15	**1695130**	**26½**	3887123	12½	2191992	86	.	799976	29	2991969 15
4298664	15	.	458513	93	4757178 08	**847565**	**13**	1943561	56	1095496	43	.	399988	14	1495989 57

VIII. Melléklet

(a 69-dik laphoz).

A

vasgyárakba beruházott tőkék

kimutatása.

A művek elnevezése	É v	Tő-	
		Ingatlanak és gépek	Anyag készletek
		frt	frt
A selmeczi kerület összes vasgyárai	1862—1866	324.804	1,905.323
	1867	324 804	2,611.552
	1868	324.804	2,847,956
Kobolapojanai és fehérpataki vasgyár a szigeti kerületben	1862—1866	162.843	358.784
	1867	162.843	337.543
	1868	162.843	244.150
Rojahidi vasgyár a nagybányai kerületben	1862—1866	109.210	313.584
	1867	109.210	283.390
	1868	109.210	274.491
Turiaremetei vasgyár az ungvári kerületben	1862—1866	.	.
	1867	40.000	65.553
	1868	40.000	71.659
Diósgyőri vasgyár (régi)	1862—1866	42.703	151.527
	1867	42.703	138.487
	1868	42.703	99.841
A vajdahunyadi vasgyárak Erdélyben	1862—1866	493.331	529.560
	1867	493.331	605.962
	1868	493.331	627.016
Az állam összes vasgyárai	1862—1866	1,172.891	3,258.779
	1867	1,172.891	4,041.541
	1868	1,172.891	4,165.113

k e			Nyereség	A tőke kamatozott	
Pénzkészletek	Követelések **Tartozások**	Összesen	**Veszteség**	**megapadt**	
frt	frt	frt	frt	%	
8.988	11.890	2,251.005	96.601	4.32	
22.792	12.730	2,971.878	277.611	9.34	
21.435	7.833	3,202.028	298.127	9 31	
.	60.279	581.906	**52.355**	**8**.99	
.	56.775	557.161	**80.195**	**14**.39	
.	56.789	463.782	**235**	**0**.05	
550	21.689	445.033	**23.427**	**5.**27	
666	23.626	416.892	5.851	1.40	
7.596	25.402	416.699	13.132	3.15	
.	.	.	.	.	
.	.	105.553	1.014	5.75	
1.822	.	113.481	10.304	9 08	
782	7.131	202.143	**11.702**	**5.**79	
4.613	7.958	193.761	**6.587**	**3.**39	
11.091	14.265	167.810	13.781	8.21	
9.545	4.494	1,037.930	9.850	0.95	
11.125	12.055	1,122.473	**12.881**	**1.**13	
16.559	**3.483**	1,133.423	21.511	1.89	
19 865	105.483	4,557.018	18.967	0.42	
39.196	113.144	5,366.772	184.813	3.44	
58.413	100.806	5,497.223	356.620	6.49	

IX. melléklet

(a 123-dik laphoz).

A

magyarországi összes bányászatnak

üzemeredményei

1862-től 1868-ig.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és marák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkő	vert vas és aczél	nyers és seindárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	mázsa									érmefontok	
Bányaművek.											
1862-dik év.											
Selmecz	110.224	.	.	.	.	12	14.434	.	2.137	299	8.712
Szomolnok	69.213	.	.	116	.	415	.	859	2.701	.	1.504
Diósgyör	köszén 72.244	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	582.652	.	.	.	.	.	12.373	.	1.716	397	9.695
Kolozsvár	118.463	.	.	.	.	.	129	.	.	286	283
Együtt	952.796	.	.	116	.	427	26.936	859	6554	982	20.194
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	.	.	15.844	.	27.543	363	16.867
Szomolnok	.	.	.	.	.	415	.	.	4.691	2	2.159
Nagybánya	.	.	.	.	.	.	14.766	.	1.236	466	14.660
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	.	.	732	426	1.212
Együtt	.	.	.	.	.	415	30.610	.	30.202	1257	34.898
Vasgyárak.											
Selmecz	438.562	182.013	10.229	.	150.825	.	.	.	.	.	.
Diósgyör	38.176	9.903	1.189	.	7.419	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	90.765	.	6.898	.	6.099	.	.	.		.	.
M. Szigeth	75.392	13.703	3.454	.	6.411	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	130.702	53.603	3.037	.	24.852	.	.	.	.	.	.
Együtt	773.597	259.222	24.807	.	195.606	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és marák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkö	vert vas és aczél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	m á z s a									érmefontok	
Bányaművek.											
1863-dik év.											
Selmecz	108.997	.	.	.	.	.	14.361	.	1.799	310	12.372
Szomolnok . .	78.371	.	.	213	.	469	.	794	3.175		3.497
Diósgyör . . .	kőszén 87.931	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	549.500	.	.	.	.	.	11.118	.	1.428	385	10.963
Kolozsvár	92.327	.	.	.	.	.	42	.	.	294	259
Együtt .	917.126	.	.	213	.	469	25.521	794	6402	989	27.091
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	469	.	11.006	.	18.907	326	17.304
Szomolnok . . .	.	.	.	.	.	469	.	.	8.886	.	4.492
Nagybánya . . .	.	.	.	.	.	.	10.832	.	7.037	407	13.831
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	.	.	481	314	715
Együtt .	.	.	.	.	469	469	21.838	.	35.311	1647	36.242
Vasgyárak.											
Selmecz	494.921	224.119	10.002	.	127.516	.	.	.	.	.	.
Diósgyör . . .	38.586	7.481	941	.	4.325	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . .	79.460	896	7.444	.	5.293	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth	51.547	6.112	3.447	.	6.049	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	149.435	47.018	2.767	.	26.153	.	.	.		.	.
Együtt .	813.949	285.626	24.601	.	169.336	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és marák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkő	vert vas és aczél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	aray	ezüst
	m á z s a									érmefontok	
Bányaművek.											
1864-dik év.											
Selmecz	112.407	.	.	.	.	1496	14.073	.	2.086	410	14.973
Szomolnok	101.263		.	90	.	103	.	328	5.133	.	3.733
Diósgyör	köszén 49.520	.		.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . .	844.278	.	.	.	.	.	14.747	.	1.468	619	14.531
Kolozsvár	105.029	.	.	.	.	.	28	.	.	438	356
Együtt .	1,212.497	.	.	90	.	1599	28.848	328	8.687	1467	33.593
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.		315	.	8.866	.	12.414	480	25.864
Szomolnok	.	.	.	.	.	103	.	.	13.081	.	4.415
Nagybánya . . .	.	.	.	.	.	.	8.099	.	10.830	663	18.007
Kolozsvár	.	.	.	.	.		.	.	837	497	1.214
Együtt .	.	.	.	.	315	103	16.965	.	37.162	1640	49.500
Vasgyárak.											
Selmecz	586.296	256.022	22.096	.	122.407	.	.	.	.	.	.
Diósgyör	25.922	2.648	670	.	6.799	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	36.482	22.928	4.151	.	8.099	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth	59.026	9.624	6.109	.	9.897	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	164.067	63.369	3.074	.	30.089	.	.	.	.	.	.
Együtt .	871.793	354.591	36.100	.	177.291	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és marák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkő	vert vas és acél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	mázsa									érmefontok	
Bányaművek.											
1865-dik év.											
Selmecz	116.956	.	.	.		1017	9.390	.	1.786	419	14.308
Szomolnok	51.397	.	.	62	.	178	.	313	3.120	.	2.199
Diósgyör	kőszén 38.400	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	688.072	.	.	.	.	.	11.380	.	2.042	519	11.032
Kolozsvár	115.847	.	.	.	.	.	1	.	.	387	304
Együtt .	1,010.672	.	.	62	.	1195	20.771	313	6.948	1325	27.843
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	224	.	4.761	.	11.785	426	22.843
Szomolnok	.	.	.	.	.	178	.	.	10.225	4	2.997
Nagybánya . . .	.	.	.	.	.	.	10.218	.	9.957	660	15.674
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	2	.	510	453	1.129
Együtt .	.	.	.	.	224	178	14.981	.	32.477	1543	42.643
Vasgyárak.											
Selmecz	308.697	186.019	16.105	.	185.586	.	.	.	.	.	.
Diósgyör	22.965	11.546	1.404	.	5.721	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	27.254	8.171	6.134	.	4.820	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth . . .	46.385	6.693	4.002	.	9.114	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	174.111	15.762	2.589	.	29.075	.	.	.	.	.	.
Együtt .	579.412	228.191	30.234	.	234.316	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és marák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkő	vert vas és aczél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	mázsa									érmefontok	
Bányaművek.											
1866-dik év.											
Selmecz	113.402	.	.	.	.	1445	10.725	.	1786	372	12.519
Szomolnok	61.808	.	.	88	.	210	.	2009	2938	.	3.222
Diósgyör	köszén 83.088	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	350,707	.	.	.	.	.	11.171	.	2370	469	11.735
Kolozsvár	137.834	.	.	.	.	.	3	.	.	377	318
Együtt	746.839	.	.	88	.	1655	21.899	2009	7094	1218	27.794
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	158	.	6404	.	7.404	383	22169
Szomolnok	.	.	.	.	.	210	.	.	10.360	19	3705
Nagybánya	.	.	.	.	.	.	9214	.	10.787	595	151428
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	.	.	419	500	1208
Együtt	.	.	.	.	158	210	15.618	.	28.970	1497	42510
Vasgyárak.											
Selmecz	297.350	149.632	10.602	.	84.709	.	.	.	.		.
Diósgyör	15.030	3.939	844	.	4.979	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	59.196	.	3.673	.	3.859	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth	32.674	11.197	2.531	.	8.790	.	.	.	.		.
Kolozsvár	129.770	60.835	2170	.	26.384	.	4027	.	.	.	.
Együtt	534.020	225.603	19.820	.	128.721	.	4027	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és marák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkő	vert vas és aczél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	m á z s a									érmefontok	
Bányaművek.											
Öt évi átlag (1862—1866).											
Selmecz	111.441	.	.	.	.	792	12.596	.	.	360	12.554
Szomolnok	72.410	.	.	113	.	275	.	860	3.413	.	2.831
Diósgyör	köszén 66.236	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	603.042	.		.	.		12.158	.	1.805	478	11.591
Kolozsvár	113.901	.	.	.	.	.	40	.	.	316	303
Együtt .	967.030	.	.	113	.	1067	24.794	860	5.218	1154	27.279
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	323	.	9.396	.	13.955	391	20.750
Szomolnok	.	.	.	.	.	275	.	.	10.031	5	3.554
Nagybánya . . .	.	.	.	.	.	.	2.698	.	9.089	263	6.810
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	.	.	592	437	1.095
Együtt .	.	.	.	.	323	275	12.094	.	33.670	1096	32.209
Vasgyárak.											
Selmecz	424.229	198.922	.	.	134.000	.	.	.	.	.	.
Diósgyör	28.135	7.103	.	.	5.842	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	58.631	6.399	5660	.	5.634	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth	53.005	9.466	.	.	8.052	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	149.617	48.117	2727	.	28.116	.	.	.	.	.	.
Együtt .	713,617	270.007	8387	.	181.644	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és marák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkö	vert vas és aczél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	mázsa									érmefontok	
Bányaművek.											
1867-dik évi.											
Selmecz	153.461	.	.	.	.	.	15.875	.	1.871	538	16.605
Szomolnok	69.701	.	.	11	.	.	.	2800	4.063	.	3.500
Diósgyör	köszén 94.858	.	.	.	.	.	.	.		.	.
Nagybánya	670.629	.	.	.	.	.	11 630	.	3.249	388	9.591
Kolozsvár	108.983	.	.		.	.	6	.	8	317	289
Együtt	1,097.632	.	.	11	.	.	27.511	2800	9.191	1243	29.985
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	314	.	12.271	.	24.991	402	22.124
Szomolnok	.	.	.	.	.	.	.	.	11.001	6	4.058
Nagybánya	.	.	.	.	.	.	13.907	.	11.418	553	13.823
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	1	.	497	552	1.329
Együtt	.	.	.	.	314	.	26.179	.	47.907	1513	41.334
Vasgyárak.											
Selmecz	292.556	169.540	11.816	.	233.272	.	.	.	.	.	.
Diósgyör	11.030	.	1.073	.	8.710		.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	16.766	9.159	4.478	.	3.491	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth	28.137	6.444	2.689	.	9.448	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	43.407	49.221	2.525	.	32 045	.	.	.	.	.	.
Együtt	392.896	234.364	22.581	.	286.966	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és márkák vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkő	vert vas és aczél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	m á z s a									érmefontok	
Bányaművek.											
1868-dik év.											
Selmecz	168.007	.	.	.	.	.	17.234	.	1.581	531	17.644
Szomolnok	64.434	.	.	15	.	.	.	1425	4.226	.	3.226
Diósgyör	köszén 130.937	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	152.864	.	.	.	.	.	9.460	.	1.113	415	8.755
Kolozsvár	37.548	.	.	.	.	.	10	.	12	189	198
Együtt .	553.790	.	.	15	.	.	26.704	1425	6.932	1135	29.823
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	452	.	7.790	.	29.824	487	24.481
Szomolnok	.	.	.	.	.	.	.	.	14.382	.	3.299
Nagybánya . .	.	.	.	.	.	.	8.710	.	10.245	538	14.062
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	.	.	218	482	886
Együtt .	.	.	.	.	452	.	16.500	.	54.570	1507	42.728
Vasgyárak.											
Selmecz	260.858	177.720	18.302	.	328.843	.	.	.	.	.	.
Diósgyör	40.180	6.748	2.279	.	8.055	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	15.815	11.547	5.087	.	3.323	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth	73.361	10.408	4.887	.	7.846	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	33.831	42.223	4.218	.	40.164	.	.	.	.	.	.
Együtt .	424.045	248.646	34.773	.	388.232	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	A valódi évi termelés mennyisége										
	érczek és márk vagy mosacsok	nyers vas	öntött vas	kénkő	vert vas és aczél	nyers és szín-dárdany	ólom	vasgálicz	réz	arany	ezüst
	mázsa									érmefontok	
Bányaművek.											
Két évi átlag (1867. és 1868.)											
Selmecz	160.734	.	.	.	.	.	10.554	.	1726	535	17.125
Szomolnok	67.057	.	.	13	.	.	.	2112	4144	.	3.362
Diósgyör	kőszén 112.897	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Nagybánya	411.746	.	.	.	.	.	10.544	.	2181	401	9.172
Kolozsvár	73.264	.	.	.	.	.	7	.	10	252	243
Együtt	818.698	.	.	13	.	.	27.105	2112	8061	1188	29.902
Kohóművek.											
Selmecz	.	.	.	.	383	.	10.031	.	27.407	444	23 302
Szomolnok	.	.	.	.	.	.	.	.	12.641	3	3.678
Nagybánya	.	.	.	.	.	.	11.308	.	10.832	496	13.942
Kolozsvár	.	.	.	.	.	.	.	.	357	516	1.107
Együtt	.	.	.	.	383	.	21.339	.	51.237	1459	42.029
Vasgyárak.											
Selmecz	277.207	173.630	15.059	.	281.058	.	.	.	.	.	.
Diósgyör	25.605	3.374	1.676	.	8.382	.	.	.	.	.	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	16.290	10.358	4.782	.	3.407	.	.	.	.	.	.
M. Szigeth	50.749	8.426	3.788	.	8.647	.	.	.	.	.	.
Kolozsvár	38.619	45.721	3.371	.	36.105	.	.	.	.	.	.
Együtt	408.470	241.509	28.676	.	337.599	.	.	.	.	.	.

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek						Ki-		
	A termények, készletének és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Eladott terményekért	Eladott szerekért	Különfele bevételek	Kivert pénzek	Összesen	A termények és üzletszerek készletének értéke a korszak vagy év elején	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
						oszt	rák	ér-	
1862-dik év.							**Bánya-**		
Selmecz	852.792	815.018	98.279	730.188		2,496.277	671.911	883.181	6.022
Szomolnok	169.910	350.291	32.531	29.501	.	282.233	131.799	303.118	.
Diósgyör	190	9.572	21		.	9.783	47	6.155	.
Nagybánya	49.078	618.689	16.210	38.926	.	722.903	45.086	564.330	1.862
Kolozsvár	58.255	176.621	52.757	69.282	.	356.915	62.330	229.545	2.282
Együtt	1,130.225	1,970.191	199.798	867.897	.	4,168.111	911.173	1,986.329	10.136
							Kohó-		
Selmecz	1,238.774	2,056.627	34.764	15.671	.	3,345.836	1,166.342	1,927.044	4.849
Szomolnok	708 096	921.046	2.223	43.713	.	1,675.078	665.531	137.930	2.803
Nagybánya	2,191.275	1,675.657	5.186	60.451	.	3,932.569	2,331.415	1,617.245	2.786
Kolozsvár	491.789	397.652	2.075	4.324	.	895 840	509.687	367.424	255
Együtt	4,629 934	5,050.982	44.248	124.159	.	9,849.323	4,672.975	4,049.643	10.693
							Vas-		
Selmecz	1,448.225	2,143.990	99.622	33.604	.	3,725.441	1,784.514	1,688.366	251
Diósgyör	147.134	106.334	.	1.196	.	254.664	144.505	88 873	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	295.478	130.686	18.428	434	.	445.026	381 695	73.502	1.068
M. Szigeth	292.917	309.711	.	54	.	602 682	463.561	75.526	102
Kolozsvár	501.107	338.904	21.502	1.922	.	863.435	464.378	276.402	46.480
Együtt	2,684.861	3,029.625	139.552	57.210	.	5,891.248	3,238.653	2,202.608	47.901
							Segéd-		
Selmecz	298.440	1,075.887	20.239	53.380	.	1 447.446	309.592	1.059.713	.
Szomolnok	46.140	780.640	103.199	35.632	.	965.611	171.985	31.038	11
Nagybánya	180.149	262.120	257.831	19.277	.	719.377	200 071	468.349	160
Kolozsvár	2.368	360.814	129	898	.	364.209	2.604	356.911	5
Együtt	527.097	2,479.461	381.398	109.187	.	3,497.143	684.252	1,916.011	176
							Össze-		
Selmecz	3,838.231	6,091.522	252.904	832.843	.	11,015.500	3,932.359	5,558.304	11.122
Szomolnok	924.146	2,051.977	137.953	108.846	.	3,222.922	969.315	472.086	2.814
Diósgyör	147.324	115.906	21	1.196	.	264.447	144.552	94.968	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	2,715.980	2,687.152	297.655	119.088	.	5,819.875	2,958.267	2,723.426	5.876
M. Szigeth	292.917	309.711	.	54	.	602.682	463.561	75.525	103
Kolozsvár	1,053.519	1,273.991	76.463	76.426	.	2,480.399	1,038 999	1,230.282	48.992
Pesti terményáruda	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pénzverd. és beváltás	1,102.650	257.258	24.089	9 .444	3,566.336	5,043.777	827.095	474.328	.
Főösszeg	10,074.767	12,787.517	789.085	1,231.897	3,566 336	28.449.600	10,334.148	10,628.919	68.907

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési épületek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Új építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü	f o r i n t b a n									
m ü v e k.										
2.611	130.676	1.321	18 399	21.587	2.935	965.774	.	2,704.417	.	208.140
242	17.691	7.372	9 320	3.650	7	115.124	.	588.323	.	6.090
.	2.022	382	.	95*	.	204	.	9.768	15	.
1.534	30.345	7.264	89.669	7.875	285	49 526	.	797.776	.	74.873
2.282	25.008	1.810	12.489	3.021	603	9.446	.	348.786	8.129	**36.649** *)
6.669	205.742	18.149	129,877	37.091	3.830	1,140.074	.	4,449.070	.	385.737
m ü v e k.										
343	27.435	13.867	867	527	1.840	83 560	.	3,226.674	119.162	.
.	17.849	4 600	.	9	8	854.303	.	1,683.533	.	8.455
1.749	2 .447	3.469	16 788	6	191	18.788	.	4,013.884	.	81.315
583	10.551	2.191	10 312	15	541	20.101	.	921.660		25.820
2.675	77.282	24.127	27.967	557	2.580	977.252	.	9,845.751	3.572	.
g y á r a k.										
274	42.802	404	78.725	636	1.181	9.175	.	3,606.328	119.113	.
.	1.813	2.174	.	428	.	26.442	.	264·175	.	9.511
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
5 663	.	.	6.886	208	192	3.324	.	472.538	.	27.512
2.810	9.991	400	19.910	326	.	109.549	.	682.175	.	79.493
13.861	14.952	210	11.625	685	2.002	2.065	.	832.660	20.775	.
22.608	69.558	3.188	117.146	2.283	3.375	150.555	.	5,857.876	33.372	.
á g a k.										
.	76.442	4.257	.	12	7.296	56,420	.	1,513 732	.	65.786
3.282	23.344	4.920	331	.	724	730.323	.	965.958	.	347
5.363	52.861	3.985	.	26	976	19.367	.	751.158	.	31.781
595	7.606	1.066	1.270	14	2.230	1.087	.	373.388	.	9.179
9.240	160.253	14.228	1.601	52	11.226	807.197	.	3,604.236	.	107.093
s e n.										
3.228	277.355	19.849	97.991	22.762	13 252	1,114.929	.	11,051.151	.	35.651
3.524	58.884	16.892	9.651	3.659	739	116.748	1,583.502	3,237.814	.	14.862
.	3.835	2.556	.	1.386	.	26.646	.	273.943	.	9.496
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
14.309	104.653	14.718	113.343	8.115	1.644	91.005	.	6,035.356	.	215.481
2.810	9.991	400	19,910	326	.	109.549	.	682.175	.	79.493
17.321	58.117	5.277	35.696	3.735	5.376	32.699	.	2,476.494	3.905	**40.873** *)
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
4.041	28.830	196.765	.	13.817	.	41.045	3,571.140	5,157.061	.	113.284
45.233	541.665	256.457	276.591	53 800	21.011	1,432.621	5,154.642	28,913.994	.	509.170

*) A társulati részekre eső részlet levonása után.

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek: A termények és üzletszerek kés letének értéke a korszak vagy év elején	Eladott termékért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	Kiadások: A termények, készletének és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
1863-ik év.									
Bánya-									
Selmecz	1,075.386	846.096	93.499	721.799	.	2,736 780	852.792	858.965	1.029
Szomolnok	153.195	457.497	28.669	27.165	.	666.526	169.910	279.681	442
Diósgyőr	.	11.514	1	.	.	11 515	190	7.185	.
Nagybánya	67.156	648.030	19.279	29.193	.	763 658	49.078	516.734	1.940
Kolozsvár	64.481	180.576	46.417	37.588	.	329.062	58.255	230 962	2.087
Együtt	1,360.218	2,143.713	187.865	815.745	.	4,507.541	1,130.225	1,893.527	8.498
Kohó-									
Selmecz	1,543.468	1,650.501	29.116	13.491	.	3.236.576	1,238.774	1,831.636	4.169
Szomolnok	576.205	1,001.165	946	46.744	.	1,625.060	708.096	131.272	1.551
Nagybánya	2,121.905	1,386.142	7.252	82.926	.	2,598.225	2,191.275	1,450.155	2.414
Kolozsvár	531.126	277.713	2.331	3.591	.	814.761	491.789	308 831	380
Együtt	4,772.704	4,315.521	39.645	146.752	.	9,274.622	4,629.934	3,721.894	8.514
Vas-									
Selmecz	1,797.683	1,196.062	93.541	29.965	.	3,117.251	1,448.225	1,515.690	111
Diósgyőr	150.202	57.990	.	986	.	209 178	147.134	53.033	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	266 801	81.418	3.189	87	.	351.495	295.478	101.330	1.499
M. Szigeth	320.192	125.678	12.482	256	.	458.608	292.917	68.356	167
Kolozsvár	542 944	278.787	21.644	7.731	.	851.106	501.107	238.118	18.945
Együtt	3,077.822	1,739.935	130.856	39.025	.	4,987.638	2,684.861	1,976.527	20.722
Segéd-									
Selmecz	308.875	709.942	18.741	43.175	.	1,080.733	298.440	743.383	.
Szomolnok	60.611	553,288	69.681	9.185	.	692.765	46.140	23.173	30
Nagybánya	179 619	249.075	273.764	20.158	.	722.616	180.149	542 192	49
Kolozsvár	2.313	457.981	458	1.742	.	462.494	2.368	453.055	5
Együtt	551.418	1,970 286	362.644	74 260	.	2,958.608	527.097	1,761.803	84
Össze-									
Selmecz	4,725.412	4,402.601	234.897	808.430	.	10,171.340	3,838.231	4,949.674	8.309
Szomolnok	790.011	2,011.950	99.296	82.094	.	2,984.351	924 146	434.126	2.224
Diósgyőr	150.202	69.504	1	986	.	220.693	147.324	60.218	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	2,635.481	2,364.665	303.484	132.364	.	5,435.994	2,715.980	2,610.411	5.902
M. Szigeth	320.192	125.678	12,482	256	.	458.608	292.917	68.356	167
Kolozsvár	1,140.864	1,195.057	70.850	50.652	.	2,457.423	1,053.519	1,230.966	21.417
Pesti termény áruda	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pénzverd. és beváltás	951.646	212.741	26.076	80.879	3,642.898	4,914.240	1,102.650	257.533	.
Főösszeg	10,714.808	10,382.196	747.086	1,155.661	3,642.89-	26,642 649	10,074.767	9,611.284	37.819

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési épületek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Új építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü	f o r i n t b a n									
m ű v e k.										
1.868	135.624	1.175	22.614	5.689	3.042	1,000.124	.	2,885.922		149.142
56	17.101	6.975	18.863	527	7	168.357	.	661.919	4.607	.
.	2.040	382	.	958	.	317	.	11.072	443	.
394	27.750	7.376	48.006	1.064	276	44.381	.	696.999	66.659	.
										40.590*)
1.921	23.821	2.039	2.435	1.115	600	7.282	.	330.517	.	1.455
4.239	206.336	17.947	91.918	9.353	3.925	1,220.461	.	4,586·429	.	118.023
m ű v e k.										
733	24.948	13.358	.	833	2.109	81.575	.	3,198.135	38.441	
.	12.283	3.479	7.753	.	8	824.291	.	1,688.733	.	63.673
1.068	20.246	3.534	20 267	51	186	24.016	.	3,713,212	.	114.987
489	10.903	2.191	4.918	16	541	9.048	.	829.106	.	14.345
2.290	68.380	22.562	32.938	900	2.844	938.930	.	9,429.186	.	154.564
g y á r a k.										
130	40.657	475	35.373	1.371	1.214	14.390	.	3,057.636	59.615	.
.	1.813	2.053	.	108	.	10.471	.	214.612	.	5.434
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	5.279	.	3.495	431	100	5.658	.	413.270	.	61.775
516	7.003	400	17.943	1.331	.	117.451	.	506.084	.	47.476
1.970	14.581	210	15.468	235	1.942	2.876	.	795.452	55.654	.
2.616	69.333	3.138	72.279	3.476	3.256	150.846	.	4,987.054	584	.
á g a k.										
.	69.561	4.313	.	13	7.900	58.236	.	1,181.846	.	101.113
1.085	23.167	5.250	234	.	724	630.142	.	729.945	.	37.180
5.314	52.288	3.896	.	26	755	13.997	.	798.666	.	76.050
686	8.279	1.082	.	.	2.148	1.059	.	468.682	.	6.188
7.085	154.295	14.541	234	39	11.527	703.434	.	3.179.139	.	220.531
s e n.										
2.731	270.790	19.321	57.987	7.906	14.265	1,154.325	.	10,323.539	.	152.199
1.140	52 551	15.204	26.850	527	739	1.623.790	.	2,980.597	3.754	.
.	3.853	2.435	.	1.066	.	10.788	.	225.684	.	4.991
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
6.776	105.563	14.806	71.768	1.572	1.317	88.052	.	5,622.147	.	186.153
516	7.003	400	17.943	1.331	.	117.451	.	506.084	.	47.476
5.066	57.584	5.522	22.821	1.366	5.231	20.265	.	2.423.757	33.666	**5.469*)**
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
8.920	28.064	42.919	.	12.188	.	71.479	3,483.097	5,006.850	.	92.610
25.149	525.408	101.107	197.369	25.956	21.552	3,085.150	3,483.097	27,088.658	.	485.144 *)

*) **A társulati részekre eső részlet levonása után.**

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek: A termények és üzletszerek készletének értéke a korszak vagy év elején	Eladott terményekért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	Ki-: A termények, készletének és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
	osztrák ér-								
							Bánya-		
1864-dik év.									
Selmecz	1,128.558	1,078.057	105.264	655.989	.	2.967.868	1,075.386	895.069	8.015
Szomolnok	148.951	580.895	37.593	48.039	.	809.478	153.195	348.775	1.439
Diósgyör	1.118	4.861	.	.	.	5·979	.	5.692	.
Nagybánya . . .	53.375	935.570	16.975	33.841	.	1,039.761	67.156	632.611	1.070
Kolozsvár	67.628	270.500	54.208	81.283		473.619	64.481	256.244	4.262
Együtt	1,399.630	2,869.883	214 040	719.152	.	5,296.705	1,360.218	2,138.391	14.786
							Kohó-		
Selmecz	1,540.341	2 368.958	34.927	15.927	.	3,960.153	1,543.468	2,226.752	3.203
Szomolnok	557.127	1,276 270	1.413	74.506	.	1,909.316	576.205	235.887	3.019
Nagybánya . . .	2,212.045	1,930.979	6.651	90.753	.	4,240.428	2,121.905	1,947.086	1.890
Kolozsvár	570.297	429.205	3.012	3.274	.	1,005.788	531.126	433.196	1.384
Együtt .	4,879.810	6,005.412	46.003	184.460	.	11,115.685	4,772.704	4,842.921	9.496
							Vas-		
Selmecz	2,205.875	868.204	107.785	39.614	.	3,221.478	1,797.683	1,293.745	1.970
Diósgyör	164.538	39.926	.	867	.	205.331	150.202	39.343	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	304.499	128.781	5.576	4.208	.	443.064	266.801	158.329	994
M. Szigeth	356.834	147.414	24.115	410	.	528.773	320.192	87.200	422
Kolozsvár	592.458	343.070	15.384	1.993	.	952.905	542.944	268.297	20.096
Együtt .	3,624.204	1,527.395	152.860	47.092	.	5,351.551	3,077.822	1,846.914	23.482
							Segéd-		
Selmecz	315.321	601.062	21.764	38.307	.	975.454	308.875	610.079	
Szomolnok	80.687	780.985	98.273	18.700	.	978.645	60.611	35.864	279
Nagybánya . . .	175.042	220.232	279 699	20.361	.	695.334	179.619	496.058	26
Kolozsvár	2.672	499.839	108	819	.	503.438	2.313	493.816	2
Együtt	572.722	2,102.118	399.844	78.187	.	3 152.871	551.418	1,635.817	307
							Össze-		
Selmecz	5,189.095	4,916.281	269.740	749.837	.	11,124.953	4,725.412	5,025.645	13.188
Szomolnok	786.765	2,638.150	137.279	404 912	.	697.439	790.011	620.526	4.737
Diósgyör	165.656	44.787	.	867	.	211.310	150.202	45.035	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya . . .	2,744.961	3,215.562	308.901	149,163	.	6,418.587	2,635.481	3,234.084	3.980
M. Szigeth	356.834	147.414	24.115	410	.	528,773	320.192	87.200	422
Kolozsvár	1,233.055	1,542.614	72.712	87.369	.	2,935.750	1,140.864	1,451.553	25.744
Pest terményáruda			.	.	.		.	.	.
Pénzverd. és beváltás	992.907	385.926	36.752	124.629	5,001.229	6,541.443	951.646	392.057	.
Főösszeg .	11,269.273	12,890.732	849.499	1,517.187	5,001.229	28,458.255	10,714.808	10,855.100	48.071

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési épületek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Új építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü	f o r i n t b a n									
m ű v e k.										
2.265	89.197	1.442	99.109	6.068	3.021	874.323	.	3,053.893	.	86.027
208	11.518	8.830	584	5.910	7	198.129	.	728.595	80.883	.
.	2.529	158	.	1.118	.	75	.	9.572	.	3.593
4.034	31.239	9.241	90.519	2.397	357	61.543	.	900.167	139.594	.
									34547	*)
1.957	23.112	1.523	4.557	8.942	589	10.039	.	375.705	97.913	.
8.464	157.595	21.194	194.769	24.435	3.974	1,144.109	.	5,067.935	165.404	.
m ű v e k.										
4.123	24.311	13.047	.	341	190	75.762	.	3,891.197	68.956	.
11	12.000	4.630	901	.	8	1,128.117	.	1,960.778	.	51.462
2.554	26.081	3.971	10.439	2.165	201	22.582	.	4,138.874	101.554	.
628	9.513	2.557	.	19	656	7.768	.	986.847	18.941	.
7.316	71.905	24.205	11.340	2.525	1.055	1,234.229	.	10,977.696	137.989	.
g y á r a k.										
3.164	35.722	394	9.291	2.162	1.431	40.461	.	3,186.023	35.455	.
.	1.768	1.936	.	109	.	25.862	.	219.220	.	13.889
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	6.739	.	2.797	71	503	30.869	.	467.103	.	24.039
193	6.208	400	2.805	492	.	148.130	.	565.042	.	36.269
731	14.526	210	11.064	232	2.323	2.243	.	862.666	90.239	.
4.088	64.963	2.940	25.957	3.066	4.257	246.565	.	5,300.054	51.497	.
á g a k.										
1.251	50.768	4.356	.	13	7.608	57.163	.	1,040.113	.	64.659
3.789	23.685	6.186	220	.	1.390	854.594	.	986.619	.	7.974
5.310	52.438	4.015	.	26	735	13.269	.	751.496	.	56.162
350	7.242	1.263	.	8	2.408	964	.	508.366	.	4.928
10.700	134.133	15.820	220	47	12.139	925.990	.	3,286.594	.	133.723
s e n.										
10.803	199.998	19.239	108.400	8.584	12.250	1,047.709	.	11,171.228	.	46.275
4.008	47.203	19.646	1.705	5.910	1.405	2,180.840	.	3,675.992	21.447	.
.	4.297	2.094	.	1.227	.	25.937	.	228.792	.	17.482
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
11.898	116.497	17.227	103.755	4.659	1.796	128.263	.	6,257.640	160.947	.
193	6.208	400	2.805	492	.	147.130	.	565.042	.	36.269
									138799	*)
3.666	54.393	5.553	15.621	9.201	5.976	21.014	.	2,733.585	202.165	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
4.283	29.012	185.785	.	21.116	.	46.290	4,852.643	6,482.832	58.611	.
34.851	457.608	249.944	232.286	51.189	21.427	3,597.183	4,852.643	28,115.111	279.778	*)

*) A társulati részekre eső részlet levonása után.

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek: A termények és üzletszerek készletének értéke a korszak vagy év elején	Eladott terményekért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	Kiosztrák: A termények, készletének és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
1865-dik év.									**Bányá-**
Selmecz	1,049.759	985.544	71.672	452.507	.	2,559.482	1,128.558	804.976	5.550
Szomolnok	150.282	347.461	27.060	25.600	.	550.403	142.951	248.857	.
Diósgyör	.	10.252	.	.	.	10.252	1.118	8.428	.
Nagybánya	47.088	683.962	14.461	24.251	.	769.76[illegible]	53.375	504.670	628
Kolozsvár	60.198	241.861	47.762	40.063	.	389.884	67.628	240.344	2 395
Együtt	1,307.327	2,269.080	160.955	542.421	.	4,279.783	1,393.630	1,807.275	8.573
									Kohó-
Selmecz	1,514.268	1,931.797	11.827	10.233	.	3,468.125	1,540.341	1,849.601	3.296
Szomolnok	434.539	852.082	2.413	79.482	.	1,373.516	560.524	178.800	2.282
Nagybánya	2,039.313	1,641.906	3.129	68.071	.	3,752.419	2,212.045	1,600.858	1.428
Kolozsvár	546.292	392.524	2.634	2.102	.	943.552	570.297	366.195	1.527
Együtt	4,539.312	4,818.309	20.003	159.888	.	9,537.612	4,883.207	3,995.454	8.533
									Vas-
Selmecz	2,294.343	1,536.620	82.186	18.694	.	3,931.843	2,202.275	1,530.060	759
Diósgyör	151.039	57.313	.	178	.	208.530	164.754	43.778	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	319.447	86.029	861	271	.	460.608	304.499	72.829	635
M. Szigeth	360.417	96.730	23.451	3.103	.	483.701	356.834	88.388	125
Kolozsvár	546.913	313.025	22.246	704	.	881.888	592.458	335.324	11.886
Együtt	3,672.159	2,089.717	127.744	22.950	.	5,912.570	3,620.820	670.379	13.405
									Segéd-
Selmecz	288.464	487.324	13.595	31.122	.	820.505	314.321	466.186	.
Szomolnok	60.497	552.220	68.236	9.221	.	690.174	80.687	10.889	12
Nagybánya	189.732	130.296	259.422	19.229	.	598.679	175.042	337.376	72
Kolozsvár	2.933	327.753	100	465	.	331.251	2.672	324.904	.
Együtt	541.626	1,497.593	341.353	60.037	.	2;440.609	572.722	1,139.355	84
									Össze-
Selmecz	5,156.834	4,941.285	179.280	512.556	.	10 779.955	5,185.495	4,650.823	9.605
Szomolnok	650.318	1,751.763	97.709	114.303	.	2,614.093	784.162	438.546	2.294
Diósgyör	151.039	67.565	.	178	.	218.782	165.872	52.06	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	2,595.580	2,542.193	277.873	111.822	.	5,527.46	2,744.961	2,515.733	2.763
M. Szigeth	360.417	96.730	23.451	3.103	.	483.701	356.834	88.388	125
Kolozsvár	1,156.336	1,275.163	71.742	43.334	.	2,546.575	1,233.055	1,266.767	15.808
Pest terményáruda	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pénzverd. és beváltás	876.594	294.255	23.925	102.874	4,603.974	5,901.622	992.907	252.302	.
Főösszeg	10,937.118	10,968.954	673.980	888.170	4,603.974	28.072.196	11.463.286	9,264.765	30.595

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési építletek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Uj építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü			f o r i n t b a n							
m ű v e k.										
2.138	81.107	1.229	76.702	6.106	3.020	547.443	.	2,656.829	.	97.347
444	9.611	6.957	.	390	7	125.916	.	535.133	15.270	.
.	1.699	.	.	958	.	261	.	12.464	.	2.212
176	25.868	6.656	58.054	821	274	30.691	.	681.213	88.549	.
208	18.960	1.429	.	2.370	495	16.955	.	350.784	39.100	**3.638*)**
2.966	137.245	16.271	134.756	10.645	3.796	721.266	.	4,236.423	622	.
m ű v e k.										
260	19.316	10.911	7.052	303	156	58.229	.	3,489.465	.	21.340
.	10.329	3.949	.	.	8	715:486	.	1,471.378	.	97.862
278	21.044	3.125	24.858	1.178	195	13.461	.	3,878.470	.	126.051
432	8.970	2.191	.	16	501	3.476	.	953.605	.	10.053
970	59.659	20.176	31.910	1.497	860	790.652	.	9,792.918	.	255.306
g y á r a k.										
1.462	26.711	282	5.255	5.163	1.286	3.899	.	3,777.152	154.691	.
.	2.115	1.916	.	108	.	11.289	.	223.960	.	15.430
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
25	4.721	.	155	91	448	4.349	.	387.752	18.856	.
.	4.054	400	578	433	.	77.455	.	528.257	.	44.556
3.995	18.308	210	25.995	270	3.512	6.003	.	997.961	.	116.073
5.482	55.909	2.808	31.983	6.065	5.246	102.995	.	5,915.082	.	132.319
á g a k.										
468	55.251	4.134	3.499	32	7.377	89.024	.	930.292	.	109.787
2.449	20.386	2.660	122	.	1.190	298.646	.	717.041	.	26.867
5.516	51.758	3.780	.	26	785	13.405	.	587.760	10.919	.
443	6.044	876	.		2.215	681	.	337.835	.	6.584
8.876	103.439	11.450	3.621	58	11.567	691.756	.	2,572.928	.	132.319
s e n.										
4.32-	182.385	16.556	92.508	11.604	11.839	688.595	.	10,853.738	.	73.783
2.893	40.326	13.566	122	390	1.205	1,440.148	.	2,723.552	.	109.459
.	3.814	1.916	.	1.066	.	11.550	.	236.424	.	17.642
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
5.995	103.391	13.561	83.067	2.116	1.702	61.906	.	5,535.195	.	7.727
.	4.054	400	578	433	.	77.455	.	528.257	.	44.556
										136.348*)
5.078	52.282	4.706	25.995	2.656	6.723	27.115	.	2,640.185	.	93.610
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1.211	28.741	28.173	.	10.760	.	9.434	4,533.192	5,855.720	45.902	.
19.505	414.993	78.878	202.270	29.025	21.469	2,316.103	4,533.192	28,373.071	.	343.613 ***)**

***) A társulati részekre eső részlet levonása után.**

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek: A termények és üzletszerek készletének értéke a korszak vagy év elején	Eladott terményekért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	Kiadások: A termények, készletének és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
1866-dik év.									
Bánya-									
Selmecz	889.169	904.833	70.965	453.752	.	2,348.719	1,049.759	842,804	4.176
Szomolnok	69.953	390.862	28.547	129.935	.	619.297	150.282	230.026	179
Diósgyör	.	9.910	.	101	.	10.011		6.179	.
Nagybánya	46.284	668.321	29.359	19.892	.	763.856	47.088	501.012	13.086
Kolozsvár	64.401	224.719	35.601	75.120	.	399.841	60.198	215.538	762
Együtt	1,069.807	2,198.645	164.472	678.800	.	4,111.724	1,307.327	1,795.559	18.203
Kohó-									
Selmecz	1,262.175	2,256.830	19.017	13.169	.	3,551.191	1,514.268	1,870 299	1.470
Szomolnok	328.052	1,128.323	819	72.098	.	1,429.292	439.539	114.913	830
Nagybánya	1,748.979	2,016.164	5.207	87.534	.	3,857.884	2,039.313	1,665.736	2.111
Kolozsvár	534.264	421.225	1.911	9.042		966.442	546.292	384.959	90
Együtt	3,873.470	5,722.542	26.954	181.843	.	9,804.809	4,539 412	4,035.907	4.501
Vas-									
Selmecz	2,611.552	722·203	71.618	13.366	.	3,418.739	2,294.343	974.768	5.056
Diósgyör	138.487	50.401	.	217	.	189.105	151.039	35.258	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	283.390	80.767	5.212	306	.	369.675	319.447	63.392	624
M. Szigeth	337.543	103.248	31.313	92	.	472.196	360.417	64.926	48
Kolozsvár	605.962	218.885	13.277	1.387	.	839.511	546.913	251.620	3.145
Együtt	3,976.934	1,175.504	121.420	15.368	.	5,289.226	3,672.159	1,386.964	8.873
Segéd-									
Selmecz	182.735	489.579	10.330	85.844	.	768.488	288.464	381.806	.
Szomolnok	43.410	561.723	55.968	1.351	.	662.452	60.496	19.596	56
Nagybánya	99.125	614.997	250.892	21.808	.	986.822	189.732	733.854	31
Kolozsvár	2.469	184.636	134	1.088	.	188.327	2.933	184.780	56
Együtt	327.739	1,850.935	317.324	110.091	.	2,606.089	541.625	1,320.136	143
Össze-									
Selmecz	4,945.631	4,373.445	171.930	566 131	.	10,057.137	5,146.834	4,069.677	10.702
Somolnok	441.415	2,080.908	85.334	203.384	.	2,711.041	650.318	364.535	1.065
Diósgyör	138.487	60.311	.	318	.	199.116	151.039	41.437	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	2,177.778	3,380.249	290.670	129.540		5,978.237	2,595.580	2,963.994	15.852
M. Szigeth	337.543	103.248	31.313	92	.	472.196	360.417	64.926	48
Kolozsvár	1,207.096	1,049.465	50.923	86.637	.	2,394.121	1,156.336	1,036.897	4.053
Pest terményáruda	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pénzverd. és beváltás	992.169	245.128	27.391	111.594	4,252.105	5 628.387	876.594	273.526	.
Főösszeg	10,240.119	10,192.754	657.561	1,097.696	4,252.105	27,440.235	10,937.118	8,814.992	31.720

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési építletek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Új építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü	f o r i n t b a n									
m ű v e k.										
4.179	74.114	1.205	32.282	3.555	3.148	412.279	.	2,427.501	.	108.782
171	7.485	6.846	5.125	322	7	153.971	.	554.414	64.883	.
.	1.801	221	.	958	.	.	.	9.159	852	.
660	27.488	6.286	37.504	5.285	416	30.817	.	669.642	94.214	.
									18.246 *)	
424	17.141	1.647	6.620	7.353	516	11.327	.	321.526	78.315	.
5.434	128.029	16.005	81.731	17.473	4.087	608.394	.	3,982.242	69.413	.
m ű v e k.										
553	18.994	7.322	1.703	245	157	48.353	.	3,463.364	87.827	.
342	11.417	4.019	.	.	8	864.978		1,436.046	.	6.754
2.062	21.753	3.415	19.666	9.572	195	12.537	.	3,776.360	81,524	.
510	9.084	2.191	.	25	502	3.647	.	947.300	19.142	.
3.467	61.248	16.947	21 369	9.842	862	929.515	.	9,623.070	181.739	.
g y á r a k.										
939	23.920	286	551	1.029	1.239	3.756	.	3,305.887	112.852	.
.	2.071	1.916	.	76	.	12.992	.	203.352	.	14.247
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	5.093	.	1.811	177	405	1.386	.	392.335	.	22.660
.	3.495	400	80	314	140	96.358	.	526.178	.	53.982
3.481	20.542	210	16.093	247	4.558	4.038	.	850.847	.	11.336
4.420	55.121	2.812	18.535	1.843	6.342	118.530	.	5.278.599	10.627	.
á g a k.										
487	49.463	3.989	.	13	7.154	106.820	.	838.196	.	69.708
1.942	20.356	2.648	115	.	1.190	579.596	.	685.995	.	23.543
6.791	51.815	3.873	.	495	756	14.612	.	1,001.959	.	15.137
9	6.249	1.031	.	.	2.063	2.298	.	199.419	.	11.092
9.229	127.883	11.541	115	508	11.163	603.326	.	2,725.569	.	119.480
s e n.										
6.158	166.491	12.802	34.536	4.842	11.698	571.208	.	10,034.948	22.189	.
2.455	39.258	13.513	5.240	322	1.205	1,598.545	.	2,676.455	34.586	.
.	3.872	2.137	.	1.034	.	12.992	.	212.511	.	13.395
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9.513	106.149	13.574	58.981	15.529	1.772	59.352	.	5,840.296	137.941	.
.	3.495	400	80	314	140	96.358	.	526.178	.	53.982
									14.960 *)	
4.424	53.016	5.079	22.713	7.625	7.639	21.310	.	2,319.092	75.029	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1.804	27.774	42.440	.	14.889	.	26.764	4,396.550	5,660.341	.	31.954
24.354	400.055	89.935	121.550	44.555	22.454	2,386.529	4,396.550	27,269.821	110.345	*)

*) **A társulati részekre eső részlet levonása után.**

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek: A termények és üzletszerek készletének értéke a korszak vagy év elején	Eladott terményekért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	Kiadások: A termények, készletek és az üzleti szerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
Öt évi átlág (1862—1866.)									
Bánya-									
Selmecz	1,004.983	919.593	85.376	601.031	.	2,610.983	941.106	847.193	5.378
Szomolnok	137.257	425.400	30.879	52.046	.	645.582	149.626	282.090	412
Diósgyör	261	9.221	4	20	.	9.506	271	6.727	.
Nagybánya	52,596	710.915	19.257	29.220	.	811.988	52.357	543 871	3.717
Kolozsvár	62.994	218.854	47.349	60.668	.	389.865	62.579	234.527	2.352
Együtt	1,258.091	2,283.983	182.865	742.985	.	4,467.924	1,205.939	1,914.408	11.859
Kohó-									
Selmecz	1,379.504	2,036.814	25.730	13.446	.	3,455.494	1,362.839	1,923.271	3.063
Szomolnok	521.804	1,015.776	1.574	63.295	.	1,602.447	589.977	159.760	2.095
Nagybánya	2,062.704	1,730.169	5.485	77.947	.	3,876.305	2,179.190	1,656.216	2.125
Kolozsvár	534.754	383.663	2.393	4.466	.	925.276	529.837	372.122	727
Együtt	4,498.766	5,166.422	35.182	159.154	.	9,859.522	2,699.843	3,011.369	8.010
Vas-									
Selmecz	2,071.487	1,291.989	90.777	27.046	.	3,451.299	1,905.323	1,398.815	1.629
Diósgyör	150.280	62.393	.	688	.	213.361	151.527	52.045	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	293.923	101.536	6.653	1.061	.	403.173	313.584	93.876	964
M. Szigeth	333.581	156.556	18.272	783	.	509.192	358.784	76.879	173
Kolozsvár	557.877	298.533	18.610	2.747	.	877.767	529.560	273.953	20.110
Együtt	3,407.148	1,911 007	134.312	31.335	.	5,484.792	3,258.778	1,895.598	22.876
Segéd-									
Selmecz	155.049	657.769	16.387	50.357	.	879.562	185.007	632.526	.
Szomolnok	65.252	644.943	78.733	15.979	.	804·907	90.967	24.171	77
Nagybánya	164.734	295.344	264.321	20.166	.	744.565	184.922	515.565	67
Kolozsvár	2.552	367.205	186	1.002	.	369.941	2.578	362.694	13
Együtt	387.587	1,964.261	359.627	87.504	.	2,798 979	463.474	1,534.896	157
Össze-									
Selmecz	4,611.023	4,906.165	218.270	691.880	.	10,427.338	4,414.275	4,801.805	10.070
Szomolnok	724.311	2,086.119	111.186	131.320	.	3 052.936	830.570	465.961	2.584
Diósgyör	150.541	71.614	4	708	.	222.867	151.798	58.772	.
Ungvár	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Nagybánya	2,573.956	2,837.964	295.716	128.395	.	5,836.031	2,730.053	2,809.529	6.873
M. Szigeth	333.581	156.556	18.272	783	.	509.192	358.784	76.869	173
Kolozsvár	1,158.177	1,267.255	68.538	68.883	.	2,562.853	1,124.554	1,243.296	23.202
Pest terményáruda	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Pénzverd. és beváltás	983.193	279.061	27.646	102.684	4,213.309	5,605.893	954.177	329.949	.
Főösszeg	10,534.782	11,604.734	739.632	1,124.653	4,213.309	28,217.110	10,564.211	9,786.191	42.903

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési épületek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Új építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü	f o r i n t b a n									
m ű v e k.										
2.662	99.614	799	49.816	8.505	3.078	760.132	.	2,738.283	.	127.300
224	12.680	7.395	6.777	2.159	7	152.299	.	613.669	31.913	.
.	2.018	228	.	990	.	171	.	10.405	.	899
1.359	28.538	7.365	64.750	3.488	322	43.392	.	749.159	62.829	.
1 359	21.600	1.689	5.220	4.560	569	11.009	.	345.464	44.401	**5.616*)**
5.604	164.459	17.476	126.563	19.702	3.976	967.003	.	4,456.980	.	39.073
m ű v e k.										
1.185	22.797	11.698	1.924	444	869	69.160	.	3,397.250	58.244	.
70	12.773	4.134	1.730	1	8	877.534	.	1,648.082	.	45 635
1.544	22.114	3.503	18.403	2.594	194	18.277	.	3,904.160	.	27.855
529	9.804	2.264	3.046	18	548	8.808	.	927.703	.	2.427
3.328	67.488	21.599	25.103	3.057	1.619	973.789	.	9,877.195	.	17.673
g y á r a k.										
1.193	33.870	368	25.839	2.057	1.270	14 334	.	3,384.698	96.601	.
.	1.916	1.999	.	166	.	17.410	.	225.063	.	11.742
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1.138	4.366	.	3.029	196	330	9.117	.	426.600	.	23.427
704	6.150	400	8.263	579	28	109.587	.	561.547	.	52.355
4.808	16.581	210	16.049	333	2.868	3.445	.	867.917	9.850	.
7.839	62.883	2.977	53.180	3.331	4.496	153.893	.	5,465.825	18.967	.
á g a k.										
431	60.198	4.200	699	16	7,467	71.038	.	961.582	.	82.020
2.508	22.561	4.331	204	.	1.043	678.657	.	824.459	.	19.552
5.658	52.232	3.909	.	119	801	14.934	.	778.207	.	33.642
416	7.084	1.064	254	4	2.213	1.218	.	377.538	.	7.593
9.013	141.975	13 504	1.157	139	11.524	765.747	.	2,941.786	.	142.807
s e n.										
5.471	216.479	17.065	78.278	11.022	12.684	914.664	.	10,481.813	.	54.475
2.802	48.014	15.360	8.711	2.160	1.058	1,708.490	.	3,086.210	.	33.274
.	3.934	2.227	.	1.156	.	17.581	.	235.468	.	12.601
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9.698	107.252	14.777	86.122	6.398	1.648	85.715	.	5,858.126	.	22.095
704	6.150	400	8.263	579	28	109.587	.	561.547	.	52.255
7.112	55.078	5.227	24 569	4.915	6.189	24.480	.	2,518.622	44.231	**5.786*)**
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
4.051	28.484	99.217	.	14.554	.	39.002	4,167.124	5.632.560		26.667
29.838	468.391	154.773	206.003	40.784	21·607	2,899.519	4,167.124	28,374.346	.	207.253 *)

*) **A társulati részekre eső részlet levonása után.**

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek						Ki-		
	A termények és üzletszerek készletének értéke a korszak vagy év elején	Eladott termményekért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	A termények, készleteinek és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
						oszt	rák	ér-	
1867-dik év.								**Bánya-**	
Selmecz	784.958	1,133.111	64.176	699.323	.	2,681.568	889.169	964.962	9.225
Szomolnok	71.512	437.174	31.825	27.696	.	538.207	69.307	274.803	566
Diósgyör	.	8.314	.	.	.	8.314	.	4.925	.
Nagybánya	47.725	627.704	24.430	21.931	.	721.790	46.284	544.135	1.476
Kolozsvár	47.935	207.723	36.185	27.220	.	369.063	59.900	193.706	1.828
Együtt	952.130	1,414.026	166.616	826.170	.	4,348.942	1,064.660	1,982.531	13.095
								Kohó-	
Selmecz	746.378	2,622.329	23.308	11.816	.	3,403.831	1,262.175	1,957.789	2.055
Szomolnok	290.292	859.265	1.182	19.420	.	1,170 159	328.052	113.666	1.372
Nagybánya	1,614.291	1,796.207	4.279	84.170	.	3,498.947	1,748.979	1,610.071	4.140
Kolozsvár	449.720	455.603	2.031	7.294	.	914.648	534.264	343.380	566
Együtt	3,100.681	5,733.404	30.800	112.700	.	8,987.585	3,873.470	4,024.906	8.133
								Vas-	
Selmecz	2,847.885	1,098.329	89.285	19.799	.	4 055.298	2,611.552	1,112.176	5.627
Diósgyör	99.841	104.926	.	4.048	.	208.815	138.487	61.800	.
Ungvár	71.659	2.619	.	.	.	74.278	65 553	1.295	21
Nagybánya	274.491	85.443	6 815	694	.	367.443	283.390	67.144	730
M. Szigeth	244.150	120.385	22.840	2.731	.	390.106	337.543	61.314	.
Kolozsvár	627.016	386.511	13.105	1.649	.	1,028.287	605.962	401.176	5.815
Együtt	4,165.042	1,798.219	132.045	28 921	.	6,124.227	4,042.487	1,704.905	12.193
								Segéd-	
Selmecz	212.747	791.910	10.530	99.069	.	1,114.256	182.735	770.257	.
Szomolnok	84.660	529.032	102.875	8.367	.	724.934	43.410	31.121	14
Nagybánya	120.246	358.250	262.161	16.694	.	757.351	99.125	628.789	422
Kolozsvár	2.213	170.746	90	385	.	173.434	2.469	172.438	.
Együtt	419.866	1,849.938	375.656	124.515	.	2,769.975	327.739	1,602.605	456
								Össze-	
Selmecz	4,591.968	5,645.679	187.299	830.007	.	11,254.953	4,945.631	4,805.184	16.907
Szomolnok	446.464	1,825.471	135.882	55.483	.	2,463.300	440.770	419.590	1.952
Diósgyör	99.841	113.240	.	4.048	.	217.129	138.487	66.725	.
Ungvár	71.659	2.619	.	.	.	74.278	65.553	1.295	21
Nagybánya	2,056.753	2,867.604	297.685	123.489	.	5,345.540	2,177.778	2,850.139	6.768
M. Szigeth	244.150	120.385	22.840	2.731	.	390.106	337.543	61.314	.
Kolozsvár	1,126.884	1,220.589	51.411	86.548	.	2,485.432	1,202.595	1,110.700	8.209
Pest terményáruda	289.713	289.765	.	202	.	1,108.880	180.875	81.399	.
Pénzverd. és beváltás	939.850	459.000	9.383	77.251	4,101.792	5,587.276	992.605	441.288	.
Főösszeg	9,867.382	12,544.352	704.500	1,179.759	4,101.792	28,926.894	10,481.837	9,837.634	33.857

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési épületek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Uj építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beválásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü	f o r i n t b a n									
m ű v e k.										
3.139	65.629	5.616	19.822	3.802	3.399	899.967	.	2,864.730	.	183.162
555	20.289	7.159	30	1.160	7	157.589	.	531.465	36.742	.
.	1.570	236	.	516	.	.	.	7.247	1.067	.
801	23.888	7.301	24.966	19.573	293	45.204	.	713.921	7.869	.
									11.521	*)
846	12.615	10.025	4.899	3.998	599	15.150	.	303.566	65.497	.
5.341	123.991	30.337	49.717	29.049	4.295	1,117.910	.	4,420.929	.	125.963
m ű v e k.										
642	19.786	6.196	2.697	219	140	47.198	.	3,298.897	104.934	.
345	16.033	4.231	.	.	8	698.276	.	1.161.984	8.175	.
1.714	20.046	3.574	17.187	33.111	212	24.258	.	3,463.292	35.655	.
32	9.262	2.173	99	16	497	8.463	.	898.752	15.896	.
2.733	65.127	16.174	19.983	33.346	857	778.195	.	8,822.925	164.660	.
g y á r a k.										
494	34.189	387	.	5.736	1.241	6.285	.	3,777.687	277.611	.
.	1.660	1.912	.	78	.	11.465	.	215.402	.	6.587
7	431	108	.	.	.	5.849	.	73.264	1.014	.
.	4.190	.	4.481	1	291	1.365	.	361.592	5.851	.
1.222	7.148	200	.	306	414	62.154	.	470.301	.	80.195
1.807	16.867	1.858	5.603	245	1.835	.	.	1,041.168	.	12.881
3.530	64.485	4.465	10.084	6.366	3.781	87.118	.	5,939.414	184.813	.
á g a k.										
.	56.486	3.975	.	.	7.275	146.336	.	1,167.064	.	52.808
2.331	20.811	2.456	.	.	1.169	646.027	.	747.339	.	22.405
1.762	41.732	3.499	.	1.018	74	17.269	.	793.690	.	36.339
304	6.212	809	.	.	2.451	222	.	184.905	.	11.471
4.397	125.241	10.739	.	1.018	10.969	809.854	.	2,892.998	.	123.023
s e n.										
4.275	176.090	16.174	22.519	9.757	12.055	1,099.786	.	11,108.378	146.575	.
3.231	57.133	13.846	30	1.160	1.184	1,501.892	.	2,440.788	22.612	.
.	3.230	2.148	.	594	.	11.465	.	222.649	.	5.520
7	431	108	.	.	.	5.849	.	73.264	1.014	.
4.277	89.856	14.374	46.634	53.703	870	88.096	.	5,332.495	13.045	.
1.222	7.148	200	.	306	414	62.154	.	470.301	.	80.195
									3.065	*)
2.989	44.956	14.865	10.601	4.259	5.382	23.835	.	2,428.391	57.041	.
.	6.216	457	.	.	.	.	.	1,000.947	107.933	.
528	27.645	25.716	.	4.830	.	9.455	4,095.373	5,597.440		10.164
16.529	412.705	87.888	79.784	74.609	19.905	2,802.532	4,095.373	28,674.653	198.265	*)

*) **A társulati részekre eső részlet levonása után.**

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek						Ki-		
	A termények és üzletszerek készletének értéke a kors ak vagy év elején	Eladott terményekért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	A termények, készletének és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
						o s z t r á k			é r -
1868-dik év.								**B á n y a -**	
Selmecz	740.215	1,489.785	164.182	662.303	.	2,756.485	784.958	1,499.315	11.686
Szomoln k	68.825	436.652	24 964	33.795	.	564.236	72.161	280.968	3.902
Diósgyör	771	12.018	16	.	.	12.805	.	9.701	.
Nagybánya . . .	47.001	527.729	45.887	4.853	.	625.470	47.725	478.293	198
Kolozsvár	58.756	196.325	29 028	45.462		329.571	47.935	183.528	2.606
Együtt .	815.568	2,362.509	264.077	746.413	.	4,288.567	952.779	2,451.805	18.392
								K o h ó -	
Selmecz	732.072	2,417.818	22.781	115.179	.	3,287.850	746.378	2,271.131	1.781
Szomolnok	238.530	769.419	1.707	10.434	.	1,020.090	290.318	95.497	416
Nagybánya . . .	1,394.704	1,905.299	5.556	85.745	.	3,391.304	1,614.291	1,621.339	3.302
Kolozsvár	379.289	382.455	5.250	12.301	.	779.295	449.720	300.869	286
Együtt .	2,744.595	5,474.991	35.294	223.659	.	8,478.539	3,100.707	4,288.836	5.785
								V a s -	
Selmecz	1,632.573	3,686.939	15.822	107.519	.	5,442 853	2,847.885	767.567	3.451
Diósgyör	134.089	93.805	.	57.885	.	285.779	99.841	91.591	.
Ungvár	71.059	48.206	.	.	.	119.265	71.659	37.302	.
Nagybánya . .	269.770	95.104	5.878	381	.	371.133	274.491	71.732	.
M. Szigeth	242.783	115.727	28.995	72.193	.	453.698	244.150	115.677	194
Kolozsvár	329.025	707.961	7.180	4 612	.	1,048.778	627.016	337.421	10.935
Együtt .	2,679.299	4,747.742	51.875	242.590	.	7.721.506	4,165.042	1,422.290	14.580
								S e g é d -	
Selmecz	207.735	1,047.420	10 397	405.542	.	1,671.094	212.747	1,032.925	.
Szomolnok	47.045	728.308	89.406	1.475	.	866.234	84.660	32.604	20
Nagybánya . . .	66.098	434.008	256.080	15.435	.	771.621	120.246	653.499	863
Kolozsvár . . .	1.973	231.807	37	207	.	234.024	2.213	234.210	.
Együtt .	322.851	2,441.543	355.920	422.659	.	3,542.973	419.866	1,953.238	883
								Ö s s z e -	
Selmecz	3,312.595	8,341.962	213.182	1290543	.	13,158.282	4,591.968	5,570.998	16.918
Szomolnok	354.400	1,934.379	116.077	45.704	.	2,450.560	447.139	409.069	4.338
Diósgyör . . .	134.860	105.823	16	57.885	.	298.575	99.841	101.292	.
Ungvár	71.059	48.206	.	.	.	119.265	71.659	37.302	.
Nagybánya . . .	1,777.573	2,962.140	313.401	106.414	.	5,159.528	2,056.753	2,824.863	4.363
M Szigeth	242.783	115.727	22.995	72.193	.	453.698	244.150	115.677	194
Kolozsvár	769.043	1,518.548	41.495	62.582	.	2,391.668	1,126.884	1 056.028	13.827
Pest terményáruda	496.040	1,450.679	362	1.233	.	1,948.314	289.713	1,708.494	.
Pénzverd és beváltás	964.884	511.246	852	1757234	5,071.600	8,305.816	939.850	745.430	262
Főösszeg	8,123.237	16,988.710	708.380	3,393.788	5,071.600	34.285.706	9,867.957	12,569.153	39.902

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési épületek fenntartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Új építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü f o r i n t b a n										
m ű v e k.										
7.664	59.842	4.939	17.834	3.635	3.580	576.266	.	2,969.719	.	213.234
1.296	17.239	6.310	.	150	3	143.516	.	525.545	38.691	.
.	1.964	456	.	608	.	.	.	12.729	76	.
440	21.519	5.284	26.344	416	288	68.092	.	648.599	.	23.129
									4.792	*)
573	23.314	12.369	2.517	2.819	489	3.137	.	279.287	50.284	.
9.973	123.878	29.358	46.695	7.628	4.360	791.011	.	4,435.879	.	192.804
m ű v e k.										
265	23.654	11.178	1.227	440	2.047	75.164	.	3,133.265	154.585	.
.	11.905	3.690	.	.	8	613.500	.	1,015.334	4.756	.
953	24.922	3.664	21.850	.	259	81.163	.	3,371.743	19.561	.
50	14.241	4.288	.	.	499	1.110	.	771.063	8.232	.
1.268	74.722	22.820	23.077	440	2.813	770.937	.	8,291.405	187.134	.
g y á r a k.										
860	25.393	282	.	7.473	1.386	1,491.817	.	5,146.114	296.739	.
.	661	1.982	.	76	.	77.847	.	271.998	13.781	.
.	.	.	.	.	.	.	.	108.961	10.304	.
186	5.443	.	.	.	389	5.760	.	358.001	13.132	.
.	9.067	208	214	.	210	84.213	.	453.933	.	235
505	27.368	7.701	4.301	40	1.866	10.114	.	1,027.267	21.511	.
1.551	67.932	10.173	4.515	7.589	3.851	1,669.751	.	7,366.274	355.232	.
á g a k.										
62	59.761	5.260	.	46	5.331	419.541	.	1,735.733	.	64.639
1.498	19.265	2.363	120	1.000	186	725.680	.	867.396	.	1.162
2.763	43.034	2.120	.	10.254	91	28.103	.	861.033	.	89.412
390	8.218	1.137	.	.	3.247	61	.	249.476	.	15.452
4.713	130.278	10.880	120	11.300	8.855	1,173.445	.	3,713.638	.	170.665
s e n.										
8.851	168.650	21.659	19.061	11.594	12.344	2,562.788	.	12,984.831	173.451	.
2.794	48.409	12.363	120	1.150	197	1,482.696	.	2,408.275	42.285	.
.	2.625	2.438	.	684	.	77.847	.	284.727	13.857	.
.	.	.	.	.	.	.	.	108.961	10.304	.
4.342	94.918	11.068	48.194	10.670	1.027	183.178	.	5,239.376	.	79.848
.	9.067	208	214	.	210	84.213	.	453.933	.	235
									19.083	*)
1.518	73.141	25.495	6.818	2.859	6.101	14.422	.	2,327.093	64.575	
.	19.972	901	.	.	.	.	.	2,019.080		70.766
4.394	67.731	18.138	.	.	1.645	1,669.985	4,300.219	7,747.654	558.162	**91.716*)**
21.899	484.513	92.270	74.407	26.957	21.524	6,075.129	4,300.219	33,573.930	16.415	*) *)

***) A társulati részekre eső részlet levonása után.**
***) A pénzitési nyereség levonása után.**

Az igazgatóság megnevezése	Bevételek: A termények és üzletszerek készletének értéke a korszak vagy év elején	Eladott terményekért	Eladott szerekért	Különféle bevételek	Kivert pénzek	Összesen	Kiadások: A termények, készletének és az üzletszerek értéke a korszak vagy év végével	Termelési költségek	Üzleti épületek fentartása
Két évi átlag (1867. és 1868.)									
Bánya-									
Selmecz	762.586	1,160.226	114.179	682.035	.	2,719.026	837.063	1,232.137	10.456
Szomolnok	70.168	436.912	28.394	30.744	.	566.218	70.733	277.885	2.234
Diósgyör	385	10.166	8	.	.	10.559	.	7.313	.
Nagybánya	47.362	577.718	35.159	13.390	.	673.629	47.003	511.224	836
Kolozsvár	53.345	202.023	32.606	61.342	.	349.316	53.917	188.617	2.217
Együtt	933.846	2,387.045	210.346	787.511	.	4,318.748	1,008.716	2,217.173	15.773
Kohó-									
Selmecz	739.225	2,520.044	23.044	63.497	.	3,345.840	1,004.276	2,114.461	1.918
Somolnok	264.410	814.341	1.444	14.925	.	1,095.120	309.185	104.580	893
Nagybánya	1,504.497	1,850.754	4.917	84.957	.	3,445.125	1,681.635	1,615.705	3.721
Kolozsvár	414.505	419.028	3.640	9.798		846.971	491.992	322.124	425
Együtt	2,022.637	5,604.197	33.075	173.177	.	8,733.056	3,487.088	4,156.870	6.957
Vas-									
Selmecz	2,240.229	2,392.634	52.554	63.658	.	4,749.075	2,729.718	939.872	4.539
Diósgyör	116.960	99.365	.	30.967	.	247.292	119.164	76.695	.
Ungvár	71.359	25.412	.	.	.	96.771	68.606	19.298	11
Nagybánya	272.130	90.274	6.346	538	.	369.288	278.940	69.438	365
M. Szigeth	243.466	118.056	22.918	37.462	.	421.902	290.846	88.496	97
Kolozsvár	478.120	547.239	10.142	3.131	.	1,038.532	616.489	369.299	8.375
Együtt	3,422.164	3,272.980	91.960	135.736	.	6,922.860	4,103.763	1,563.098	13.387
Segéd-									
Selmecz	210.241	919.666	10.463	252.305	.	1,392.675	197.741	901.622	.
Szomolnok	65.852	615.966	106.190	1.634	.	795.582	64.034	31.861	18
Nagybánya	93.172	396.129	259.122	16.064	.	764.487	109.685	641.144	644
Kolozsvár	2.093	201.276	63	296	.	203.827	2.341	203.324	.
Együtt	371.358	2,133.037	375.838	270.299	.	3,456.472	373.801	1,777.951	662
Össze-									
Selmecz	3,952.281	6,993.820	200.240	1060275	.	12,206.616	4,768.799	5,188.091	16.912
Szomolnok	400.430	1,867.219	136.028	47.303	.	2,456.920	443.952	414.326	3.145
Diósgyör	117.345	109.531	8	30.967	.	257.851	119.164	84.008	.
Ungvár	71.359	25.412	.	.	.	96.771	68.606	19.298	11
Nagybánya	1,917.163	2,914.873	305.543	114.951	.	5,252.529	2,117.265	2,837.501	5.563
M. Szigeth	243.466	118.056	22.918	37.462	.	421.902	290.846	88.496	97
Kolozsvár	947.963	1,369.566	46.451	74.567	.	2,438.547	1,164.739	1,083.364	11.017
Pest terményáruda	392.876	1,134.822	181	718	.	1,528.597	235.294	1,260.947	.
Pénzverd. és beváltás	952.367	485.123	5.117	917.242	4,586.696	6,946.546	966.227	593.359	131
Főösszeg	8,995.250	15,018.421	716.486	2,283.485	4,586.696	31,606.279	10,172.892	11,569.390	36.878

a d á s o k									Mutatkozik évi	
Kezelési épületek fentartása	Kezelési költségek: tisztviselők és hivatalok	Kezelési költségek: hivatalszolgák	Új építkezések és gépek beszerzésére	Közterhek: adók és járulékok	Közterhek: papi és kegyadományok	Különféle költségek	Beváltásra	Összesen	Jövedelem	Veszteség
t é k ü	f o r i n t b a n									
m ű v e k.										
5.403	62.735	5.277	18.828	3.719	3.490	738.116	.	2,917.224	.	198.198
925	18.764	6.734	15	655	5	150.552	.	528.502	37.716	.
.	1.767	346	.	562	.	.	.	9.988	571	.
619	22.703	6.291	25.654	9.993	290	56.649	.	681.259	.	7.630
									8.155	*)
709	17.964	11.198	3.708	3.409	544	9.144	.	291.427	57.889	.
7.656	123,933	29.846	48.205	18.338	4.329	964.439	.	4,428.400	.	159.386
m ű v e k.										
453	21.720	8.687	1.962	330	1.093	61.181	.	3,216.081	129.759	.
172	13.968	3.959	.	.	8	655.887	.	1,088.652	6.468	.
1.334	22.484	3.619	19.519	16.555	235	52.710	.	3,417.517	27.608	.
41	11.751	3.231	50	8	498	4.787	.	834.907	12.064	.
2.000	69.923	19.496	21.531	16.893	1.834	774.565	.	8,557.157	175.899	.
g y á r a k.										
677	29.791	334	.	6.604	1.314	749.051	.	4,461.900	287.175	.
.	1.161	1.947	.	77	.	44.656	.	243.700	3.592	.
3	216	54	.	.	.	2.924	.	91.112	5.659	.
93	4.817	.	2.240	.	341	3.562	.	359.797	9.491	.
611	8.107	204	107	153	312	73.184	.	462.117	.	40.215
1.157	22.117	4.781	4.952	141	1.850	5.056	.	1,034.217	4.315	.
2.541	66.209	7.320	7.299	6.975	3.817	878.433	.	6,652.843	270.017	.
á g a k.										
31	58.123	4.617	.	23	6.303	282.938	.	1,451.398	.	58.723
1.912	20.257	2.409	.	500	677	685.690	.	807.558	.	11.776
2.262	42.384	2.809	.	5.636	82	22.716	.	827.362	.	62.875
713	6.847	974	.	.	2.849	141	.	217.189	.	13.461
4.918	127.611	10.809	.	6.159	9.911	991.485	.	3,303.307	.	146.835
s e n.										
6.563	172.370	18.917	20.790	10.676	12.199	1,831.287	.	12,046.604	160.012	.
3.009	52.989	13.102	15	1.155	690	1.492.129	.	2,424.512	32.408	.
.	2.928	2.293	.	639	.	44.656	.	253.688	4.163	.
3	216	54	.	.	.	2.924	.	91.112	5.659	.
4.309	92.387	12.723	47.414	32.186	948	135.637	.	5,285.935	.	33.406
611	8.107	204	107	153	312	73.184	.	462.117	.	40.215
									11.073	*)
2.620	58.679	20.184	8.710	3.558	5.741	19.128	.	2,377.740	60.807	.
.	13.094	679	.	.	.	.	.	1,510.014	18.583	.
2.461	47.688	21.927	.	2.415	822	839.720	4,197.796	6.672.547	273.999	**50.940*)**
19.576	448.458	90.083	77.036	50.782	20.712	4,438.665	4,197.796	31,124.269	107.335	*)*)

*) **A társulati részekre eső részlet levonása után.**
*) **A pénzitési nyereség levonása után.**

X. melléklet

(a 124-dik laphoz).

A

mr. kir. összes bányatermények elárusitásának

kimutatása

1862-től 1868-ig.

Tétel		1862. Suly mázsa	font	Összeg frt	kr	1863. Suly mázsa	font	Összeg frt	kr	1864. Suly mázsa	font	Összeg frt	kr	1865. Suly mázsa	font
1	Szomolnoki dárdany	.	.	.	.	8	41	222	87	.	.	.	.	3	75
2	Magurkai „	40	.	590	59	.	.	.	.	40	.	359	25	.	.
3	Eschel	10	95	49	29	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
4	Zsarnoczai lágy ólom	422	47	7.178	15	107	03	1.491	07	82	24	1.115	82	.	.
5	Selmeczi „ „	45	59	769	60	38	76	611	90	281	27	3.780	50	789	85
6	Körmöczi „ „	609	98	11.422	31	128	83	1.912	25	895	36	11.955	25	572	14
7	Beszterczei „ „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
8	Szomolnoki „ „	25	82	392	47	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	Nagybányai „ „	771	.	12.417	16	1.223	.	16.979	79	3.068	.	37.218	95	.	.
10	Ródnai „ „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
11	Cseh vörös mázag	353	.	5.652	82	394	.	5.548	35	375	.	4.812	53	152	.
12	„ zöld „	949	.	15.526	71	835		11.015	49	769	.	9.641	84	644	.
13	Zsarnoczai vörös mázag	824	.	8.150	14	943	.	11.659	22	986	.	12.462	71	1.430	.
14	„ zöld „	2.220	.	32.151	96	2.474		32.762	12	2.748	.	33.351	67	3.170	.
15	Selmeczi vörös „	40	.	596	06	140	.	1.691	94	193	.	2.458	10	135	.
16	„ zöld „	250	.	3 799	36	31	.	408	50	69		851	50	.	.
17	Körmöczi vörös „	.	.	.	.	.	.	.	.	251	.	3.132	.	99	.
18	„ zöld „	319	.	4.079	48	118	.	1.504	.	119	.	1.437	85	11	.
19	Ródnai vörös „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
20	Beszterczei mélyitett réz	1.139	03½	95.106	64	1.157	53	77.543	33	1.040	51¾	78.030	93	596	36¾
21	„ rézlemez	402	71¼	32.119	47	260	51¼	18.688	07	.	.	.		142	91¼
22	„ lapos fenekek	31	62	2.653	53	130	47¾	8.831	94	.	.	.	.	33	10
23	„ abroncsréz	36	05¼	2.870	49	116	38¾	8.170	79	67	43¾	4.648	26	33	05¾
24	„ táblaréz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
25	„ rézhamu	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
26	Zalathnai rózsaréz tiszta érczekből	8	01	610	71	4	02	278	47	13	27	804	42	.	33
27	„ cementréz	5	.	342	50	.	.	.	.	.	13	7	74	.	26
28	„ ólomitott réz	144	25	9.496	50	20	75	513	.	48		1.816	88	6	.
29	Csertesti rózsaréz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
30	Felsőbányai öntvényréz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
31	„ táblaréz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
32	Nagybányai készeltréz	.	.	.		.	.	.	.	6	.	346	61	3	88
33	Felsőbányai mélyitett réz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
34	Szomolnoki táblaréz I. és II. oszt.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
35	„ mélyitett réz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
36	Vasgálicz	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	578	.
37	Higány idriai	104	.	14.175	53	103	56	13.610	51	75	43	11.122	48	79	10
38	Kénkő kalinkai	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
39	„ agordai	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
40	Körmöczi rézgálicz	143	.	3.534	80	117	.	2.464	42	156	.	3.215	94	234	.
41	Gyulafehérvári „	88	.	2.150	48	104	.	791	50	111	.	388	27	.	.
42	Bécsi „	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
43	Cinober egész	6	50	870	37	6	75	800	39	2	50	352	21	4	25
44	„ örlött	60	25	7.986	75	58	50	7.357	51	61	25	8.992	72	54	.
45	„ sötét	9	75	1.390	74	9	75	1.232	02	6	75	981	51	7	.
46	„ chinai	5	09	762	47	5	16	690	28	5	51	849	71	6	36
47	Különféle vas	34.096	28¾	336.109	10	18.302	70	148.309	41	10.542	99	81.950	36	18.521	38
	Összesen	.	.	612.956	18	.	.	375.089	14	.	.	316.086	01	.	.

1865.		1866.				1867.				1868.				Összesen			
Összeg		Suly		Összeg		Suly		Összeg		Suly		Összeg		Suly		Összeg	
frt	kr	mázsa	font	frt	kr	mázsa	font	frt	kr	mázsa	font	frt	kr	mázsa	suly	frt	kr
93	75	3	86	95	64	8	76 1/2	142	16	28	12 1/4	627	79	52	90 3/4	1.182	21
.	.	.	.	.	.	.	.	.		54	80	679	38	134	80	1.629	22
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	95	49	29
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3.312	87	51.185	69	3.924	61	60.970	73
8.748	63	1.315	14	18.065	02	1.056	48	14.440	77	2.451	98	37.860	09 1/2	5.979	07	84.276	51 1/2
7.316	82	615	14	7.415	81	.	.	.	.	.	.	.		2.821	45	40.022	44
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	168	66	2.614	23	168	66	2.614	23
.	.	.	.	.	.	36	54	438	48	.	.	.	.	62	36	830	95
.		4.172	.	5.044	53	12.206	94	177.246	03 1/2	265	.	4.101	13	21.706	44	253.007	59 1/2
.		2.011	25	27.358	67	.	.	.	.	7.720	.	113.687	02	9.731	25	141.045	69
1.877	15	125	.	1.681	30	259	.	3.667	64	815	10	7.861	42	2.473	10	31.101	21
7.572	73	486	.	6.071	61	407	.	5.579	43	1.010	.	14.925	64	5.100	.	70.333	45
16.734	37	1.544	.	19.582	70	927	.	12.652	53	442	.	6.410	61	7.096	.	87.652	28
35.783	58	2.525	.	31.085	07	3.610	.	48.172	04	949	.	13.355	64	17.696	.	226.662	08
1.606	50	525	.	6.694	50	53	.	708	25	803	59	11.651	70	1.889	59	25.407	05
.	.	540	.	6.621	63	430	.	5.441	11	1.643	.	23.143	05	2.963	.	40.265	15
1.176	.	50	.	575		.	.	.	.	.	.	.	.	400	.	4.883	.
131	50	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	567	.	7.152	83
.	.	.	.	.	.	4	.	54	.	.	.	.	.	4	.	54	.
39.665	76	678	84	47.199	98	1.668	08 3/4	113.072	58	2.126		150.529	40	8.406	37 3/4	601.148	62
9.306	20	189	27 1/4	12.379	66	632	94 1/2	40.996	.	546	26	36.374	38	2.174	62	149.863	78
2.179	65	105	18 1/2	6.783	15	298	64	19.383	80	286	60 1/4	19.247	53	885	62 1/2	59.079	60
2.120	11	38	43 3/4	2.445	61	134	26 1/4	8.468	06	203	95 1/2	13.226	50	629	59	41.949	82
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	923	25	50.317	12 1/2	923	25	50.317	12 1/2
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	144	.	3	.	144	.
18	65	42	12	2.433	22	.	.	.	.	10	01	538	74	77	76	4.684	21
14	17	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	5	39	364	41
276	.	.	.	.	.	.	.	.	.	126	.	5.474	70	345	.	17.577	08
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	269	09	5	.	269	09
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	175	82	8.767	93	175	82	8.767	93
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4.840	20 3/4	252.909	90	4.840	20 3/4	252.909	90
207	58	.	.	.	.	.	.	.	.	411	19	20.911	59	421	07	21.465	78
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	60	64 3/4	4.313	91	60	64 3/4	4.313	91
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3.721	34 1/2	195.160	52	3.721	34 1/2	195.160	52
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	88	61 1/2	6.304	50	88	61 1/2	6.304	50
1.867	.	449	.	1.455	19	484	.	1.572	51	462	50	1.503	13	1.973	50	6.397	83
11.751	98	81	05	11.575	96	2	.	289	.	.	.	.	.	445	14	62.525	46
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13	64	109	12	13	64	109	12
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	22	39	190	33	22	39	190	33
4.785	32	218	.	4.129	41	135		2.482	58	215	.	3.882	27	1.219	.	24.494	74
.	.	.	.	.	.	300		5.177	33	335	.	5.269	47	938	.	13.777	05
.	.	35	.	606	78	.	.	.	.	.	.	.	.	35	.	606	78
593	30	6	.	819	40	1	25	176	63	1	75	255	48	29	.	3.867	78
14.789	.	55	.	7.687	32	3	50	506	25	13	50	2.039	26	306	.	49.358	81
997	75	8	25	1.172	66	12	.	1.772	82	4	25	643	75	57	75	8.191	25
954	27	7	26	1.066	40	8	27	1.278	19	2	92	457	92	40	57	6.059	24
133.227	39	19.879	50	148.669	79	45.433	77	341.881	70	38.991	81	352.952	85 1/2	185768	43 3/4	1,543.100	60 1/2
303.795	16	.	.	378.716	01	.	.	805.599	89 1/2	.	.	1,419.896	79 1/2	.	.	4,212.139	19

XI. Melléklet

(a 125-dik laphoz).

A

mr. kir. pénzverdék munkaeredményének

kimutatása

1862-től 1868-ig.

Pénz-

Év	Arany pénz			Ezüst pénz									Ezüst vál-		
	egyes arany			1 ½ forintos			1 forintos			¼ forintos			20 krajczáros		
	darab	frt	kr	darab	frt	kr	darab	frt	kr	darab	frt	kr	darab	frt	kr
Körmöczi															
1862	68.304	319.399	.	.	.	.	314.381	314.381	.	2,796.437	699.109	25	.		
1863	57.854	268.839	33½	479.254	718.881	.	286.939	286.939	.	.	.	.	.	.	.
1864	98.654	458.431	14	814.499	1,221.748	50	339.538	339.538	.	.	.	.	.	.	.
1865	80.765	375.303	50	695.914	1,043.871	.	291.139	291.139	.	.	.	.	.	.	
1866	75.619	351.390	77	685.135	1,027.702	50	358.843	358.843	.	.	.	.	.	.	.
Összesen	381.196	1,773.363	74½	2,674.802	4,011.203	.	1,590.840	1,590.840	.	2,796.437	699.109	25	.	.	
Átlagosan egy év alatt	76.239	354.672	75	534.960	802.241	.	318.168	318.168	.	559.287	138.821	85	.	.	.
							1,412.415	1,259.230	85						
1867	112.368	522.158	15	291.547	437.320	50	713.554	713.554	.	.	.	.	.	.	.
1868	127.531	592.531	46½	.	.	.	573.584	573.584	.	.	.	.	3,224.057	644.811	40
Összesen	239.899	1,114.689	61½	291.547	437.320	50	1,287.138	1,287.138	.		.	.	3,224.057	644.811	40
Átlagosan egy év alatt	119.949	557.344	81	145.773	218 660	25	643.569	643.569	.	.	.	.	1,612.029	322.405	70
							789.342	862.229	25					3,237.017—	
Gyulafehérvári															
1862	253.127	1,176.245	19½	.	.	.	100.973	100.973	.	2,467.331	616.832	75			.
1863	325.709	1,513.523	46½	391.676	587.514	.	133.997	133.997	.	162.222	40.555	50	.	.	
1864	364.286	1,692.785	31	556.391	834.586	50	150.125	150.125	.	.	.	.	.	.	.
1865	421.083	1,956.712	93	483.944	725.916	.	166.144	166.144	.	.	.	.	.	.	.
1866	373.345	1,734.881	21	465.490	698.235	.	78.315	78.315	.	.		.	.	.	
Összesen	1,737 550	8,074.148	11	1,897.501	2,846.251	50	629.554	629.554	.	2,629.553	657.388	25	.	.	.
Átlagosan egy év alatt	347.510	1,614.829	62	379.500	569.250	30	125.911	125.910	80	525.910	131.477	65	.	.	.
							1,031.321	826.638	75						
1867	361.975	1,682.046	44	394 377	591.565	50	155.147	155.147	.	.	.	.	.	.	.
1868	399.914	1,858.343	65	168.304	252.456	.	266.486	266.486	.	.	.	.	1,039.346	207.869	20
Összesen	761.889	3,540.390	09	562.681	844.021	50	421.633	421.633	.	.	.	.	1,039.346	207.869	20
Átlagosan egy év alatt	380.944	1,770.195	04	281.341	422.010	75	210.816	210.866	50	.	.	.	519.673	103.934	60
							492.157	632.877	25					1,025.427—	

verés.

tó pénz			Réz váltópénz									Összesen		
10 krajczáros			4 krajczáros			1 krajczáros			½ krajczáros					
darab	frt	kr	darab	frt	kr	darab	frt	kr	darab	frt	kr	darab	frt	kr
pénzverde.														
.	.	.	382.632	15.305	28	20.569.329	205.693	29	5,969.500	29.847	50	30,100.583	1,581.735	32
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	824.047	1;174.659	33½
.	.	.	6,665 600	266.624	.	.	.	.	7,478.000	37.390	.	15,396.291	2,323.731	64
.	.	.	224.450	8.978	.	.	.	.	7,182.000	35.910	.	8,474.268	1,755.201	50
.	.	.	.	.	.	.	.	.	547.500	2.737	50	1,667.097	1,740.673	77
.	.	.	7,272.682	290.907	28	20.569.329	205.693	29	21 177.000	105.884	.	56,462.286	8,676.001	56½
.	.	.	1,454.536	58.181	45	4,113.866	41.138	66	4,235.400	21.176	80	11.292.457	1,735.200	31
						9,803.802	99.320	11						
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1,117.469	1,673.032	65
3,249.975	324.997	50	3,099.298	123.971	92	12,531.070	125.310	.	.	.	.	22,805.515	2,385.293	98½
3,249.975	324.997	50	3,099.298	123.971	92	12,531.070	125.310	.	.	.	.	23,922.984	4,058.326	63½
1,624.988	162.498	75	1,549.649	61.985	46	6,265.535	62.650	.	.	.	.	11.961.492	2,029.163	32
484.904 frt 45 kr.						7,815.184	124.635	46						
pénzverde.														
.	.	.	.	.	.	9,055.002	90.550	02	.	.	.	11 876.433	1,984.600	96½
.	.	.	.	.	.	9,264.947	92.649	47	.	.	.	10.278.551	2,368.239	43½
	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1,070.802	2,677.496	81
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1,071.171	2,848.772	93
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	917.150	2,511.431	21
.	.	.	.	.	.	18,319.949	183.199	49	.	.	.	25,214.107	12,390.541	35
.	.	.	.	.	.	3,663.990	36.639	90	.	.	.	5,042.821	2,578.108	27
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	911.499	2,428.758	94
1,011.508	101.150	80	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2,885.558	4,343.987	65
1,011.508	101.150	80	.		.	.	.	.	.	.	.	3,797.057	6,772.746	59
505.754	50.525	40	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1,898.528	3,386.373	29
154.460 frt.														

A teljes értékü arany és ezüst

Év	Beváltási nyereség veszteség		Aranyválatási nyereség veszteség		Pénzverési dijak		Összesen	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Körmöczi								
1862.	202	58	5.448	29	12.160	55	17.811	42
1863.	240	81½	10.482	80½	12.956	79	23.680	41
1864.	1.584	63	**5.141**	**45**	18.274	40	14.717	58
1865.	1.402	33	19.757	56	15.263	86	36.423	75
1866.	1.818	79	18.763	46½	16.507	04	37.089	29½
Összesen .	5.249	14½	49 310	67	75.162	64	129.722	45½
Évi átlag . .	1.049	83	9.862	13	15.032	53	25.944	49
1867.	3.902	95½	16.778	39	12.799	51	33.480	85½
1868.	2 723	67	16.330	35	10.174	90	29.228	93
Összesen . .	6.626	62½	33.108	74	22.974	41	62.709	77½
Évi átlag .	3.313	31¼	16.554	37	11.487	20½	31.354	88¾
Gyulafehérvári								
1862.	161	54½	10.209	83½	14.908	12	25.279	50
1863.	662	67	**5.469**	**38**	13.559	83	8,753	12
1864.	427	94½	13.181	75	18.737	67	32.347	36½
1865.	1.033	55½	15.256	70	18.151	29	34.451	54½
1866.	1.932	83	12.027	38	16.595	95	30.556	16
Osszesen . .	4.218	54½	45.206	28½	81.962	86	131.387	69
Évi átlag . .	843	71	9.041	26	16.392	57	26.277	54
1867.	1.478	91	11.852	79½	16.623	42	29.955	12½
1868.	1.053	29½	8.135	86	15.137	72½	24.326	88
Összesen . .	2.532	20½	19.988	65½	31.761	14½	54.282	00½
Évi átlag . .	1.266	10	9.994	33	15.880	57	27.141	00

pénzveretésnek üzemeredménye.

Pénzverési költség						Nyereség **Veszteség**		Kiveretett arany és ezüst pénz	A kiveretett pénznek minden 100 darabjára esik		
üzem		köz		Összesen					Nyereség **Veszteség**		
költség											
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	darab	frt	kr	

pénzverde.

60.715	36½	24.147	00½	84.862	37	**67.050**	**95**	3,179.122	**2**	**10**	**91**
26.626	97	22.985	59	49.612	56	**25.932**	**15**	824.047	**3**	**14**	**69**
23.841	31½	17.570	42	41.411	73½	**26.694**	**16½**	1,252.691	**2**	**13**	**08**
28.060	24½	15.849	00½	43.909	25	**7.485**	**50**	1,067.818	**0**	**70**	**09**
35.604	00½	15.730	52½	51.334	53	**14.245**	**23½**	1,119 597	**1**	**27**	**23**
174.847	90	96.282	54½	271.130	44½	**141.408**	**00**	7,443.275	**1**	**89**	**97**
34.969	58	19.256	51	54 226	09	**28 281**	**60**	1,488.655	**1**	**89**	**97**
23.623	60	13.339	31	36.962	91	**3.482**	**05½**	1,117.469	.	**31**	**17**
43.226	34	14.761	.	57.987	34	**28.758**	**42**	701.115	**4**	**10**	**33**
66.849	94	28.100	31	94.950	25	**32 240**	**47½**	1,818.584	**1**	**77**	**29**
33.424	97	14.050	15½	47.475	12½	**16.120**	**23¾**	909.292	**1**	**77**	**29**

pénzverde.

37.633	77½	12 778	41½	50.412	19	**25.132**	**69**	2,821.431	**0**	**89**	**07**
23.020	92	12.562	00	35.582	92	**26.829**	**80**	1,013.604	**2**	**64**	**78**
76.849	93	14.431	55½	91.286	48½	**58.939**	**12**	1,070.802	**2**	**50**	**42**
14.957	74½	11.284	93½	26.242	68	8.208	86⅓	1,071.171	0	74	76
14.090	56½	12.073	93	26.164	49⅓	4.391	66½	917.150	0	47	88
166 552	93½	63.135	83½	229.688	77	**98.301**	**08**	6,894.158	**1**	**42**	**59**
33.310	58	12.627	17	45.937	75	**19.660**	**21**	1,378.831	**1**	**42**	**59**
17.723	04½	10.668	71	28.391	75½	1.563	37	911.499	.	17	14
21.143	84	14.707	36	35.851	20	**11.524**	**32**	834.794	**1**	**38**	**07**
38.866	88½	25.376	07	64.242	95½	**9.960**	**95**	1,746.203	.	**60**	**46**
19.433	44	12.688	04	32.121	48	**4.980**	**48**	873.101	.	**60**	**46**

Az ezüst váltópénz vere-

Év	Pénzverési dijak		Pénzverési költség						Nyereség Veszteség	
			ötvény réz		egyéb költség		Összesen			
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Körmöczi										
1868.	5.864	07	8.395	52	26.730	91	35.126	43	**29.262**	**36**
Gyulafehérvári										
1868.	1.854	12	2.289	16	8.058	30	10.347	46	**8.493**	**34**
Össze-										
1868.	7.718	19	10.684	68	34.789	21	45.473	89	**37.755**	**70**

tésnek üzemeredménye.

Pénzitési nyereség		Tiszta haszon		Kiveretett ezüst váltópénz	A kivert pénznek minden 100 darabjára forintjára esik								
					Nyereség **Veszteség**			Pénzitési nyereség			Tiszta haszon		
frt	kr	frt	kr	darab	frt	kr		frt	kr		frt	kr	
pénzverde.													
387.923	56	358.661	20	6,474.032	.	**45**	**23**	5	99	20	5	53	97
				969.808 frt 90 kr	**3**	**01**	**74**	40	.	.	36	98	24
pénzverde.													
123.608	00	115.114	66	2,050.854	.	**41**	**41**	6	14	58	5	73	17
				309.020 frt 00 kr	**2**	**74**	**85**	40	.	.	37	25	15
sen.													
541.531	56	473.775	86	8,524.886	.	**44**	**26**	6	00	04	5	55	78
				1,278.828 frt 90 kr	2	95	16	40	.	.	37	04	84

A réz váltópénz veretésnek üzemeredménye.

Év	A kivert pénzeknek			Pénzverési költségek						Nyereség Veszteség	
	darabja	névleges értéke		rézlapóczok		egyéb költség		Összesen			
	szám	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Körmöczi pénzverde.											
1862.	26,921.461	250.846	07	.		.	.	192.664	95	58.181	12
1863.	.	.	.	.	.	.		8.366	50½	**8.366**	**50½**
1864.	14.143.600	304.014		.	.	.	.	144.770	70	159.243	30
1865.	7,406.450	44.883	.	.	.	.	.	**4.082**	**90**	48.970	90
1866.	547.500	2.737	50	.	.	.	.	20.952	25	**18.214**	**75**
Összesen . .	49,019.011	602.481	57	.	.	.	.	262.671	50½	239.814	06½
Évi átlag . .	9,803.802	120.497	11	.	.	.	.	52.534	30	57.962	81
1867.	.	.	.	.	.	.	.	186	27	**186**	**27**
1868.	15,630.368	249.281	92	107.272	39	3.663	83½	110.936	22½	138.346	39½
Gyulafehérvári pénzverde.											
1862.	9,055.002	90.550	02	.	.	.		166.357	89½	**75.807**	**97½**
1863.	9,264.947	92.649	47	.	.	.	.	114 454	08	**27.804**	**61**
1864.	.	.	.	.	.	.		10.519	07	**10.519**	**07**
1865.	.	.		.		.	.		.	.	.
1866.	.	.	.	.	.		.	.	.		.
Összesen . .	18,319.949	183.199	49	.	.	.	.	291.331	04½	**114.131**	**55½**
Évi átlag . .	3,663.990	36.639	90	.	.	.	.	58.266	21	**22.826**	**31**
1867.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1868.	.	.	.	8.719	07½		.	8.719	07½	**8.719**	**07½**

Rézgálicztermelés és eladás.

Év	Termelés				Eladás				Ára mázsánként	
	suly		érték		suly		érték			
	mázsa	font	frt	kr	mázsa	font	frt	kr	frt	kr
Körmöczi pénzverde.										
1862.	187	33 1/2	4.215	03 75/..	260	74 1/4	5.866	71	22	50
1863.	183	28 1/4	3.574	00	110	25	2.149	87	19	50
1864.	288	65 1/4	5.628	71	357	25	6 966	37	19	50
1865.	229	55	4.476	22	313	.	6.103	50	19	50
1866	266	74	4.667	95	233	.	4.077	50	17	50
Összesen .	1.155	56	22.561	91 1/.	1.274	24 1/.	25.163	95	.	.
Évi átlag .	231	11	4.512	38	254	85	5.032	79	.	.
1867.	242	92	4.251	10	194	.	3.395	.	17	50
1868.	241	69	4.229	58	212	.	3.710	.	17	50
Összesen .	484	61	8.480	68	406	.	7.105	.	.	.
Évi átlag	242	30	4.240	34	203	.	3 552	50	17	50
Gyulafehérvári pénzverde.										
1862.	170	58	3.582	18	245	37 1/2	5.152	87 5	21	.
1863.	147	48	2.654	64	20	75	373	50	18	.
1864.	221	58	3.988	44	20	.	360	.	18	.
1865.	190	77	3.433	86	75	37 1/2	1.356	75	18	.
1866.	173	93	2.782	88	43	50	696	.	16	.
Összesen .	904	34	16.442	00	405	00	7.939	12 5	.	.
Évi átlag .	180	87	3.288	40	81	00	1.587	82 5		.
1867.	174	19	2.787	04	424	25	6.788	.	16	.
1858.	155	04	2.497	69	442	27	7.126	90	16	11
Összesen .	329	23	5.284	73	866	52	13.914	90	.	.
Évi átlag .	164	61 5	2.642	36	433	26	6.957	45	16	05

XII. melléklet

(a 126-dik laphoz).

A magyar kir. pénzverdék üzemeredményének

kimutatása

1862-től 1868-ig.

A magyar kir. pénzverdék üzemered-

Év	Összes				Ebből							
					beváltásra				válatásra			
	nyereség		veszteség		nyereség		veszteség		nyereség		veszteség	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Körmöczi												
1862.	.	.	8.869	83	202	58	.	.	5.448	29	.	.
1863.	.	.	34.298	65½	240	81½	.	.	10.482	80½	.	.
1864.	132.549	13½	.	.	1.584	63	.	.	.	.	5.141	45
1865.	41.485	40	.	.	1.402	33	.	.	19.757	56	.	.
1966.	.	.	32.459	98½	1.818	79	.	.	18.763	46½	.	.
Összesen .	98.406	06½	.	.	5.249	14½		.	49.310	67	.	.
Évi átlag .	19.681	21	.	.	1.049	83		.	9.862	13	.	.
1867.	.	.	3.668	32½	3.902	95½	.	.	16.778	39	.	
1868.	.	.	58.020	78	2.723	67*)	.	.	16.330	35	.	.
Összesen .	.		61.689	10½	6.626	62½		.	33.108	74	.	.
Évi átlag .	.	.	30.844	55	3.313	31	.	.	16.554	37	.	.
Gyulafehérvári												
1862.	.	.	100.940	56½	161	54½	.	.	10.209	83½	.	.
1863.	.	.	54.634	41	662	67	.	.	.	.	5.469	38
1864.	.	.	69.458	19	427	94½	.	.	13.181	75	.	.
1865.	8.208	86½	.	.	1.033	55½	.	.	15.256	70	.	.
1866.	4.391	66½	.	.	1.932	83	.	.	12.027	38	.	.
Összesen .	.	.	212.432	63½	4.218	54½	.	.	45.206	28½	.	.
Évi átlag .	.		42.486	52	843	71	.		9.041	26	.	.
1867.	1.563	37	.	.	1.478	91	.	.	11.852	79½	.	.
1868.	.	.	28.736	74*)	1.053	29½	.	.	8.135	86	.	.
Összesen .	.	.	27.173	37	2.532	20½	.	.	19.988	65½	.	
Évi átlag .	.	.	13.586	68½	1.266	10	.	.	9.994	33	.	.

ményének kimutatása 1862-től 1868-ig.

esik a

teljes értékü pénzek verésére				ezüst váltópénzek verésére				réz váltópénzek verésére			
nyereség		veszteség		nyereség		veszteség		nyereség		veszteség	
frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr

pénzverde.

.	.	72.701	82	.	.	.	.	58.181	12	.	.
.	.	36.655	77	.	.	.	.	.	.	8.366	50½
.	.	23.137	34½	.	.	.	.	159.243	30	.	.
.	.	28.645	39	.	.	.	.	48.970	90	.	.
.	.	34.827	49	.	.	.	.	.	.	18.214	75
.	.	195.967	81½	.	.	.	.	239.814	06½	.	.
.	.	39.193	56	.	.	.	.	47.962	81	.	.
.	.	24.163	40	.	.	29.262	36	.	.	186	27
.	.	47.812	44	.	.	.	.	.	.	.	*)
.	.	71.975	84	.	.	29.262	36*)	.	.	186	27
.	.	35.987	92	.	.	14.631	18	.	.	93	13

pénzverde.

.	.	35.504	07	.	.	.	.	.	.	75.807	87½
.	.	22.023	09	.	.	.	.	.	.	27.804	61
.	.	72.548	81½	.	.	.	.	.	.	10.519	07
.	.	8.081	39	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	9.568	54½	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	147.725	91	.	.	.	.			114.131	55½
.	.	29.545	18				.	.	.	22.826	31
.		11.768	33½	.	.			.	.	.	.
.	.	20.713	47½	.	.	8.493	34*)	.	.	8.719	07½
.	.	32.481	81	.	.	8.493	34	.	.	8.719	07½
.	.	16.240	90	.	.	4.246	67	.	.	4.359	53½

*) A váltópénzverésből eredő pénzitési nyereségnek levonása után, a mely
Körmöczön az ezüst váltópénz után . . . . . 387.923 frt 56 krt
„ a réz „ „ . . . . . 138.346 „ 39½ „
Gyulafehérvárott az ezüst váltópénz után . . . . . 123.608 „ 00 „
Összesen . . 649.877 frt 95½ krt teszen.

XIII. melléklet

(a 137-dik laphoz.)

A

maramarosi sóbányák üzemeredményének

kimutatása

1862-től 1868-ig.

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	Összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Szlatina.								
	1862	303.523	500	19.742	323.765	12.840	63 601	.
	1863	346.694	133	26.074	372.901	9.740	64.569	.
	1864	416.332	504	52.748	469.584	10.915 / 1.527 \	68.398	.
	1865	338.452	1.083	43.967	383.502	11.243	66.996	.
	1866	340.281	987	67.767	409.035	11.419	62.943	.
Összesen 5 évről . .		1,745.282	3.207	210 298	1,958.787	57.684	326.507	.
Átlag egy évre . . .		**349.058**	**641**	**42.059**	**391.758**	**11.537**	**65.301**	.
	1867	374.179	1.684	95.990	471.853	12.102	74.576	.
	1868	518.798	969	74.596	594.363	14.446	86.697	.
Összesen 2 évről . .		892.977	2.653	170.586	1,066.216	26.548	161.273	.
Átlag egy évre . . .		**446489**	**1.326**	**85.293**	**533.108**	**13.274**	**80.636**	.

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
új épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különféle	nyugdijak	épületek fentartására			a konyhasóra	a marhasóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
877	58.377	8.467	4.590	258	25.288	123.722	110.239	13.483	**36,32**	**68,30**
3.093	42.582	5.640	4.378	4.842	30.107	104.737	95.583	9.154	**27,57**	**35,11**
.	33.573	6.600	4.811	1.843	7.243	120.424	107.580	12.844	**25,84**	**24,35**
.	51.430	6.173	5.063	2.536	49.065	94.376	79.942	14.434	**23,62**	**32,83**
8.930	25.676	4.511	4.813	1.894	33.725	86.461	66.206	20.255	**19,28**	**29,89**
12.900	211.638	31.391	23.655	11.373	145.428	529.720	459.560	70.170	.	.
2.580	**42.328**	**6.278**	**4.731**	**2.275**	**29.086**	**105.944**	**91.910**	**14.034**	**26,28**	**38,11**
11.498	32 691	6 383	5.269	447	36.158	106.208	76.519	29.689	**20,45**	**30,93**
2.341	40 364	3.430	5.302	1.600	44.875	109.305	90.582	18.723	**17,46**	**25,10**
13.839	72.455	9.815	10.571	2.047	81.033	215.513	167.101	48.412	.	.
6.4.9	**36.227**	**4.906**	**5.285**	**1.023**	**40.516**	**107.756**	**83.550**	**24.206**	**18,65**	**28,01**

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Sugatag.								
	1862	432.243	.	39.502	471.745	11.571	98.623	.
	1863	326.617	.	28.125	354.742	10.772	90.382	.
	1864	293.633	.	60.679	354.312	9.455	84.922	.
	1865	311.425	3.402	40.368	355.195	9.041	62.803	.
	1866	249.343	2.312	61.853	313.508	10.044	63.520	.
Összesen 5 évről . .		1,613.261	5.714	230 527	1,849.502	50.883	400.250	.
Átlag egy évre . .		**322.652**	**1.143**	**46.105**	**369.900**	**10.176**	**80.050**	.
	1867	309.249	1.932	79.085	390.266	9.157	60.603	.
	1868	425.088	5 453	6.757	437.298	8.857	70.243	.
Összesen 2 évről . .		734.337	7.385	85.842	827.564	18.014	130.846	.
Átlag egy évre . . .		**367.168**	**3.692**	**42.921**	**413.782**	**9.007**	**65.423**	.

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyha sóra	a marhasóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
.	52.359	884	4.231	2.005	6.956	162.717	144.475	18.242	**33,42**	**46,18**
800	44.370	1.900	4.117	641	8.147	144.835	132.025	12.810	**40,42**	**45,55**
800	36.112	2.788	4.044	959	43.266	95.814	73.879	21 935	**25,16**	**36,15**
.	30.131	1 578	4 337	568	14.126	94.332	80.813	13.519	**25,94**	**33,49**
.	39.588	684	4 125	1.719	14.390	105.290	88.003	17.287	**34,97**	**27,95**
1.600	202.560	7.834	20.854	5.892	86.885	602.988	519.195	83.793	.	.
320	**40.512**	**1.567**	**4.171**	**1.178**	**17.377**	**120.597**	**103.839**	**16.758**	**32,06**	**37,86**
.	25.398	864	3.500	1.224	1.911	98.745	75.692	23.053	**24,35**	**29,15**
.	29.454	476	3.628	1.268	8.621	105.285	102.884	2.401	**23,89**	**35,53**
.	54 762	1.340	7.128	2.492	10.552	204.030	178.576	25.454	.	.
.	**27.381**	**670**	**3 564**	**1.246**	**5.266**	**102.015**	**89.288**	**12.727**	**24,07**	**32,34**

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Ronaszék.								
	1862	326.505	.	30.925	357.430	12.607	87.120	.
	1863	300.564	.	27.051	327.615	12.403	84.662	.
	1864	375.150	.	73.456	448.606	14.379	86.484	.
	1865	245.794	.	46.991	292.785	12 098	62.401	.
	1866	247.930	.	61.373	309.303	10.767	52.401	.
Összesen 5 évről . .		1,495.943	.	239.796	1,735.739	62.254	373.150	.
Átlag egy évre . . .		**299.188**	.	**47.959**	**347.148**	**12.451**	**74.630**	.
	1867	311.295	.	79 853	391.148	12.632	46.148	.
	1868	390.357	.	5.006	395.363	10.509	47.201	.
Összesen 2 évről . .		701.652	.	84.859	786.511	23.141	93.349	.
Átlag egy évre . . .		**350.826**	.	**42.429**	**393.255**	**11.570**	**46.674**	.

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyha sóra	a marha sóra	egy mázsa konyha sóra	egy mázsa marha sóra
r i n t b a n									krajczárban	
1.092	62.000	4.314	6.069	6.332	65.365	114.169	100.524	13.645	**30,77**	**44,16**
95	51.302	1.141	5.369	6.220	53.238	107.954	96.212	11.742	**32,01**	**43,41**
2.143	54.103	486	5.966	10.791	46.135	128.217	105.429	22.788	**25,00**	**35,89**
9.336	48.310	130	5.077	642	54.115	83.879	66.117	17 762	**26,90**	**37,80**
.	33.406	.	5.336	1.896	6.192	97.696	79.064	18.632	**31,89**	**30,36**
12.666	249.121	6.071	27.817	25.881	225.045	531.915	447.346	84.569	.	.
2.533	**49.824**	**1.214**	**5 563**	**5.176**	**45.009**	**106.383**	**89.469**	**16.914**	**29,90**	**38,32**
.	43 211	265	5.798	5.809	11.292	102.571	74.150	28.421	**23,82**	**35,57**
.	46 640	602	5.830	2.163	6.595	106.350	104.420	1.930	**26,75**	**38,49**
.	89.851	867	11.628	7.972	17.887	208.921	178.570	30.351	.	.
.	**44.925**	**433**	**5.814**	**3.986**	**8.943**	**104.460**	**89.285**	**15.175**	**25,44**	**37,03**

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Összevonása az								
Szlatina	1862-től	1,745.282	3.207	210.298	1,958.787	57 684	326.507	.
Sugatag	1866-ig	1,613.261	5.714	230.527	1,849.502	50.883	400.250	.
Ronaszék	bezárólag	1,495.943	.	239.796	1,735.739	62.254	373.150	.
Összesen 5 évről . .		4,854.486	8.921	680 621	5,544.028	170.821	1,099.907	.
Átlag egy évre . .		**970.897**	**1.784**	**136.124**	**1,108.805**	**34.164**	**219.981**	.
Összevonása a								
Szlatina	1867. és	892.977	2.653	170.586	1,066.216	26.548	161.273	.
Sugatag	1868.	734.337	7.385	85.842	827.564	18.014	130 846	.
Ronaszék . . .	évről	701.652	.	84.859	786.511	23.141	93 349	.
Összesen 2 évről . .		2,328.966	10.038	341.287	2,680.291	67.703	385.468	.
Átlag egy évre . .		**1164483**	**5.019**	**170.643**	**1,340.140**	**33.851**	**192.734**	.

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyhasóra	a marhasóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
5 évi összegeknek.										
12.900	211.638	31.391	23.655	11.373	145.428	529.720	459.550	70.170	26,52	38,11
1.600	202.560	7.834	20.854	5.892	86.885	602.988	519.195	83.793	31,98	37,86
12.666	249.121	6.071	27.817	25.881	225.045	531.915	447.346	84.569	29,32	38.32
27.166	663.319	45 296	72.326	43.146	457.358	1,664.623	1,426.091	238.532	.	.
5.433	**132.663**	**9.059**	**14.465**	**8.629**	**91.471**	**332.924**	**285.218**	**47.706**	**29,32**	**35,09**
2 évi összegeknek.										
13.839	72.455	9.813	10.571	2.047	81.033	215.513	167.101	48.412	18,95	28,05
.	54.762	1.340	7.128	2.492	10.552	204.030	178.576	25.454	24,07	32,34
.	89.851	867	11.628	7.972	17.887	208.921	178.570	30 351	25,28	37.03
13.839	217.068	12.020	29.327	12.511	109.472	628.464	524.247	104.217	.	.
6.919	**108.534**	**6.010**	**14.663**	**6.255**	**54.736**	**314.232**	**262.124**	**52.108**	**22,41**	**32,47**

XIV. Melléklet

(a 143-dik laphoz).

Az

erdélyországi sóbányák üzemeredményének

kimutatása

1862-től 1868-ig.

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	Összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Vizakna.								
	1862	48.432	.	.	48.432	3.811	11.468	.
	1863	53.892	.	.	53.892	3.857	15.014	.
	1864	14 hónap 54.810	.	.	54.810	3 756	18.833	.
	1865	51.363	.	.	51.363	3.855	19.448	.
	1866	40.721	1.017	.	41.738	3.769	12.970	.
Összesen 5 évről . .		249.218	1.017	.	250.235	19.048	77.733	.
Átlag egy évre . . .		**49.843**	**203**	.	**50.047**	**3.809**	**15.546**	
	1867	42.422	1.004	.	43.426	3.559	12.709	.
	1868	43.359	1.003	.	44.362	3.942	13.990	.
Összesen 2 évről .		85.781	2.007	.	87.788	7.501	26.699	.
Átlag egy évre . . .		**42.890**	**1.003**	.	**43.894**	**3.750**	**13 349**	.

adások					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyha sóra	a marhasóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
rintban									krajczárban	
.	5.100	384	1.427	1.488	8.026	15.652	15.652	.	**32,32**	.
.	6.774	294	1.117	1.031	7.702	20.385	20.385	.	**38,19**	.
.	9.506	137	1.439	1.574	13.357	21.888	21.888	.	**39,93**	.
1.000	10.759	1.657	1.168	2.130	16.968	23.049	23.049	.	**44,87**	.
.	10.120	545	1.275	304	14.227	14.756	14.756	.	**35,35**	.
1.000	42.259	3.017	6.426	6.527	60.280	95.730	95 730	.	.	.
200	**8.451**	**603**	**1.285**	**1.305**	**12 056**	**19.146**	**19.146**	.	**38,26**	.
.	10.200	715	1.055	1.949	16.678	13.509	13.509	.	**33,50**	.
.	11.030	302	1.347	731	14.936	16.406	16.406	.	**36,98**	.
.	21.230	1.017	2.402	2.680	31.614	29.915	29.915	.	.	.
.	**10.615**	**508**	**1.201**	**1.340**	**15.807**	**14.957**	**14.957**	.	**34,11**	.

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Maros Ujvár.								
	1862	701.245	.	38.724	739.969	17.975	168.895	51.810
	1863	663.372	.	54.843	718.215	16.590	150.478	51.788
	1864	14 hón p 553.739	.	129.603	683.342	17.620	164.900	38.560
	1865	489.327	.	106.612	595.939	16.825	154.940	35.875
	1866	241.709	.	137.178	378.887	16.535	148.475	32.655
Összesen 5 évről .		2,649.392	.	466.960	3,116.352	85.545	787.688	210.688
Átlag egy évre . .		**529.878**	.	**93.392**	**623.270**	**17.109**	**157.537**	**42.137**
	1867	590.838	.	238.932	829.770	16.671	184.240	27.545
	1868	520.955	.	75.843	596.798	16.507	145.800	7.736
Összesen 2 évről .		1,111.793	.	314.775	1,426.568	33.178	330.040	35.281
Átlag egy évre . .		**555.896**	.	**157.387**	**715.156**	**16.589**	**165.020**	**17.640**

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyhasóra	a marha sóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
10.919	125.991	4.100	4.833	6.800	22.000	369.323	361.091	8.232	**48,78**	**21,26**
.	109.560	3.900	4.311	6.690	21.450	321.867	307.772	14.095	**42,85**	**25,70**
60.950	158.500	6.825	4.154	7.250	20.650	438.109	343.553	54.556	**69,30**	**41,32**
46.700	88.534	3.966	4.002	6.101	21.010	335.933	292.499	43.43	**48,70**	**40,70**
26.000	67.266	2.995	4.586	3.344	20.223	281.633	231.712	49.921	**61,10**	**36,20**
144.569	549.851	21.786	21.886	30.185	105.333	1,746.865	1,576.627	170.238	.	.
28.913	**109.970**	**4.357**	**4.377**	**6.037**	**21.066**	**369.373**	**315.325**	**34.048**	**59,53**	**37,53**
57.900	113.540	1.980	3.609	3.240	26.032	382 693	291.869	90.824	**49,50**	**35,90**
11.664	82.560	1.000	3.500	3.800	22.200	250.367	217.855	32.512	**41,05**	**42,90**
69.564	196.100	2.980	7.109	7.040	48.232	633.060	509.724	123.336	.	.
34.782	**98.050**	**1.490**	**3.554**	**3.520**	**24.116**	**316.530**	**254.862**	**61.668**	**45,85**	**40,79**

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Torda.								
	1862	86.468	.	.	86.468	6.320	30.500	.
	1863	45.370	.	.	45.370	5.980	34.107	.
	1864	14 hónap 50.869	.	.	50.869	6.058	45.800	.
	1865	66.208	.	.	66.208	5.341	22.471	.
	1866	27.345	.	.	27.345	5.205	18.981	.
Összesen 5 évről . .		276.260	.	.	276.260	28.904	151.859	.
Átlag egy évre . .		**55.250**	.	.	**55.250**	**5.780**	**30.371**	.
	1867	33.724	621	.	34.345	4.318	19.760	.
	1868	53.061	.	.	53.061	5.903	20.293	.
Összesen 2 évről . .		86.785	621	.	87.406	10.221	40.053	.
Átlag egy évre . .		**43.392**	**312**	.	**43.703**	**5.110**	**20.026**	.

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyha sóra	a marhasóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
8.927	36.010	8.415	792	1.728	22.993	69.699	69.699	.	**80,60**	.
23.978	34.030	1.063	800	534	22.699	7.793	77 793	.	**171,46**	.
7.480	46.027	3.265	840	489	56.331	53.628	53.628	.	**105,42**	.
665	20.215	2.081	880	464	20.315	31.802	31.802	.	**48,01**	.
11.326	17.230	2.096	850	587	28.765	27.510	27.510	.	**100,68**	.
52.376	153 512	16.920	4.162	3.802	151.103	260.432	260.432	.	.	.
10.475	**30.702**	**3.384**	**832**	**760**	**30.220**	**52.086**	**52.086**	.	**94,29**	.
302	20.200	1.200	975	2.220	24.095	24,880	24.880	.	**72,44**	.
2.404	19.753	43	950	394	21.482	28.258	28.258	.	**53,25**	.
2.706	39.953	1.243	1.925	2.614	45.577	53.138	53.138	.	.	.
1.323	**19.976**	**622**	**962**	**1.307**	**22.788**	**26.269**	**26.269**	.	**60,10**	.

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Deésakna.								
	1862	130.730	.	2.897	133.627	6.811	17.251	.
	1863	126.204	.	5.352	131.556	6.003	16.859	.
	1864	14 hónap 111.917	.	7.548	119.465	6.281	27.319	.
	1865	85.478	.	15.115	100.593	6.007	20.909	.
	1866	89.638	.	14.454	104.092	6.920	19.122	.
Összesen 5 évről . .		543.967	.	45.366	589.333	32.022	101.458	.
Átlag egy évre . .		**105.793**	.	**9.073**	**111.867**	**6.404**	**20.292**	.
	1867	81.669	.	18.943	100.612	6.640	13.850	.
	1868	94.957	.	5.190	100.147	6.371	13.845	.
Összesen 2 évről . .		176.626	.	24.133	200.759	13.011	30.320	.
Átlag egy évre . .		**88.313**	.	**12.066**	**100.379**	**6.505**	**15.160**	.

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zár ati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyha sóra	a marha sóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
.	4.228	23	2.088	566	3.728	27.239	27.239	.	**20,33**	.
2.000	5.033	120	2.112	340	4.058	28.409	28.409	.	**21,59**	.
.	5.565	1.063	2.116	924	4.269	38.999	37.089	1.910	**33,11**	**25,30**
.	4.078	96	1.905	929	4.378	29.546	26.340	3.206	**26,36**	**21,19**
.	5.955	897	.	642	5.846	27.688	24.406	3.282	**23,43**	**22,70**
2.000	24.859	2.199	8.221	3.401	22.279	151.881	143.483	8.398	.	.
400	**4.972**	**439**	**1.644**	**680**	**4.456**	**30.376**	**28.695**	**1.679**	**27,15**	**23,17**
.	5.620	2.530	1.922	1.081	2 200	29.443	24.833	4.610	**30,40**	**24,33**
.	4.949	416	2.067	1.367	4.771	26.869	25.573	1.296	**25,43**	**24,97**
.	10.569	2.946	3.989	2.448	6.971	56.312	50.406	5.906	.	.
.	**5.284**	**1.473**	**1.994**	**1.224**	**3.485**	**28.156**	**25.203**	**2.953**	**28,53**	**24,65**

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	Összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Parajd.								
	1862	83.486	.	124	83.610	5.699	11.901	.
	1863	91.706	.	3.782	95.488	3.690	12.968	.
	1864	14 hónap 106.154	.	5.305	111.459	3.640	25.703	.
	1865	91.473	.	4.037	95.510	3.067	16.577	.
	1866	81.719	.	4.172	85.891	3.476	19.511	
Összesen 5 évről . .		454.538	.	17.420	471.958	19.572	86.660	.
Átlag egy évre . . .		**90.907**	.	**3.484**	**94.391**	**3.914**	**17.332**	
	1867	39.563	1.166	5.199	45.928	3.356	18.019	.
	1868	80.459	733	1.045	82.277	3.537	19.653	.
Összesen 2 évről . .		120.022	1.939	6.244	128.205	6.893	37.672	.
Átlag egy évre . . .		**60.011**	**969**	**3.122**	**64.102**	**3.446**	**18.836**	.

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különfélék	nyugdijak	épületek fentartására			a konyhasóra	a marhasóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
.	7.500	928	2.017	417	9.912	18.550	18.550	.	**22,10**	.
2.020	8.890	153	2.001	2.703	8.134	24.291	24.291	.	**24,26**	.
.	22.910	2.672	2.040	2.396	22.437	36.924	34.691	2.233	**32,68**	**43,83**
.	16.254	840	2.060	225	13.462	25.561	24.051	1.510	**26,28**	**37,43**
.	11.954	3.456	2.060	516	13.594	27.379	25.617	1.762	**31,34**	**42,49**
2.020	67.508	8.049	10.178	6.257	67.539	132.705	127.200	5.505	.	.
404	**13.501**	**1.605**	**2.035**	**1.251**	**13.507**	**26.541**	**25.440**	**1.101**	**27,98**	**41,25**
.	15.240	4.720	2 032	442	18.698	25.111	22.572	2.539	**45,38**	**56,53**
.	14.700	3.828	1.727	1.262	16.761	27.946	27.485	461	**33,08**	**44,23**
.	29.940	8.548	3.759	1.704	35.459	53.057	50.057	3.000	.	.
.	**14.970**	**4.274**	**1.879**	**852**	**17.729**	**26.528**	**25.028**	**1 500**	**41,09**	**50,38**

Hivatal	Év	Összes sótermelés				Ki-		
		konyhasó	gyári só	marhasó	összesen	kezelési	bánya-üzleti	vizóvási
		mázsa				fo-		
Összevonása az								
Vizakna		249.218	1.017	.	250.235	19.048	77.733	.
Marosujvár . . .		2,649.392	.	466.960	3,116.352	85.545	787.688	210.688
Torda		276.260	.	.	276.260	28.904	151.859	.
Deésakna		543.967	.	45.366	589.333	32.022	101.458	.
Parajd		454.538	.	17.420	471.958	19.572	86.660	.
Összesen 5 évről . .		4,173.375	1.017	529.746	4,704.138	185.091	1,205.398	210.688
Átlag egy évre . .		**834.235**	**203**	**105.949**	**940.827**	**33.018**	**241.079**	**42.137**
Összevonása a								
Vizakna		85.781	2.007	.	87.788	7.501	26.699	.
Marosujvár . . .		1,111.793	.	314.775	1,426.568	33.178	330.040	35.281
Torda		86.785	621	.	87.406	10.221	40.053	.
Déesakna		176.626	.	24.133	200.759	13.011	30.320	.
Parajd		120.022	1.939	6.244	128.205	6.893	37.672	.
Összesen 2 évről . .		1,581.007	4.567	345.152	1,930.726	70.804	464.784	35.281
Átlag egy évre . .		**790.503**	**2.283**	**172.576**	**962.363**	**35.402**	**232.392**	**17.640**

a d á s o k					Bevételek és a kezdeti és zárlati érték maradéka	Marad tiszta kiadás	Esik tehát a tiszta kiadásból		Kiállítási költség	
uj épületek és gépek felállítására	anyagok és élelmi szerek	különféle	nyugdijak	épületek fentartására			a konyhasóra	a marhasóra	egy mázsa konyhasóra	egy mázsa marhasóra
r i n t b a n									krajczárban	
5 évi összegeknek.										
1.000	42.259	3.017	6.426	6.527	60.280	95.730	95.730	.	**38,26**	.
144.569	549.851	21.786	21.886	30.185	105.333	1,746.865	1,576.627	170.238	**59,53**	**45,44**
52.376	153.512	16.920	4.162	3.802	151.103	260.432	260.432	.	**94,29**	.
2.000	24.859	2.199	8.221	3.401	22.279	151.881	143.483	8.398	**27,15**	**22.17**
2.020	67.508	8.049	10.178	6.257	67.539	132.705	127.200	5.505	**27,98**	**41.25**
201.965	837.989	51.971	50.873	50.172	406.534	2,387.613	2,203.472	184.141	.	.
40.393	**167.597**	**10.394**	**10.174**	**10.034**	**81.306**	**477,522**	**440694**	**36,828**	**52,72**	**34,76**
2 évi összegeknek.										
.	21.230	1.017	2.402	2.680	31.614	29.915	29.915	.	**34,11**	.
69.564	196.100	2.980	7.109	7.040	48.232	633.060	509.724	123.336	**45,85**	**39,49**
2.706	39.953	1.243	1.925	2.614	45.577	53.138	53.138	.	**60,10**	.
.	10.569	2.946	3.989	2.448	6.971	56.312	50.406	5.906	**28.53**	**24,65**
.	29.940	8.548	3.759	1.704	35.459	53.057	50.057	3.000	**41,09**	**50,38**
72.270	297.792	16.734	19.184	16.486	167.853	825.482	693.240	132.242	.	.
36.135	**148.896**	**8.367**	**9.292**	**8.243**	**83.926**	**412.241**	**346620**	**68.632**	**43,72**	**39,76**

XV. melléklet

(a 147-dik laphoz.)

Az

összes sótermelésnek és erre forditott költségeknek

kimutatása

1862-től 1868-ig.

	Termeltetett					
	konyha- és gyári só	a reá forditott költségek	esik egy mázsa sóra	marhasó	a reá forditott költségek	esik egy mázsa sóra
	mázsa	forint	kr.	mázsa	forint	kr.
Maramarosi sóbányák.						
1862.	1,062.771	355.238	33.4	90.169	45.370	50.3
1863.	974.008	323.820	33.2	81.250	33.706	41.5
1864.	1,085.619	286.888	26.5	186 883	57.567	30.9
1865.	900.156	226.872	25.2	131.326	45.715	34.9
1866.	840.853	233.273	27.7	190.993	56.174	24.2
Öt évi összeg	4 863.407	1,426.091	29.3	680.621	238.532	35.1
1867.	998.339	226.361	22.6	254.928	81.163	31.5
1868.	1,340.665	297.886	22.3	86.359	23.054	26.7
Két évi összeg	2,339.004	524 247	22.4	341 287	104.217	32.4
Erdélyországi sóbányák.						
1862.	1,050.361	492.231	46 9	41.745	8.232	19 7
1863.	980.544	458.650	46.8	63.977	14.095	21.1
1864.	877.489	530.849	60.5	142.456	58.699	41 2
1865.	783.849	397.741	50.9	125.764	48.150	38.2
1866.	482.149	324.001	67.2	155.804	54.965	35.3
Öt évi összeg	4,174.392	2,203.472	52.7	529.746	184.141	34.7
1867.	791.007	377.663	47.8	263.074	97.973	35.4
1868.	794.567	315.577	39.8	82.078	34 269	41.7
Két évi összeg	1,585.574	693.240	43.7	345.152	132.242	39.7
Soóvár.						
1862.	131.427	95.768	73.91	.	.	.
1863.	128.252	91.212	71.12	.	.	.
1864.	125.585	86.314	68.72	.	.	.
1865.	128.925	86.018	66.72	.	.	.
1866.	117.152	78 737	67.21	.	.	.
Öt évi összeg	631.341	438.049	69.3	.	.	.
T867.	129.113	83.794	64.9	.	.	.
1868.	111.176	78.934	71.0	.	.	.
Két évi összeg	240.289	162.728	67.7	.	.	.

	Öt évi összeg.					
	Termeltetett					
	Konyha- és gyári só	a reá forditott költségek	esik egy mázsa sóra	marhasó	a reá forditott költségek	esik egy mázsa sóra
	mázsa	forint	kr	mázsa	forint	kr.
Maramarosban . . .	4,863.407	1,426.091	29.3	680.621	238.532	35.1
Erdélyországban . .	4,174.392	2,203.472	52.7	529.746	184.141	34.7
Soóvárott	631.341	438.049	69.3	.	.	.
Főösszeg . .	9,669 140	4,067.612	42.1	1,210.367	422.673	34.9
Átlag	1,933.828	813.522	42.1	242.073	84 534	34.9

	Két évi összeg.					
	Termeltetett					
	konyha- és gyári só	a reá forditott költségek	esik egy mázsa sóra	marhasó	a reá forditott költségek	esik egy mázsa sóra
	mázsa	forint	kr.	mázsa	forint	kr.
Maramarosban . . .	2,339.004	524.247	22.4	341.287	104.217	32.4
Erdélyországban . .	1,585.574	693.240	43.7	345.152	132.242	39.7
Soóvárott	240.289	162.728	67.7	.	.	.
Főösszeg . .	4,164.867	1,380.215	33.1	686.439	236.459	34.4
Átlag	2,082.433	690.107	33.1	343.219	118.229	34.4

XVI. melléklet

(a 147-dik laphoz.)

A

sótermelő hivataloknál a kezelési és laképületek,

gépek és többféle üzemeszközökről

kimutatás.

	Kezelési épületek		Lakházak		Gépek								összes
					emberi		ló		viz		gőz		
					erőre								
	szám	értéke	szám	értéke	szám	lóerő	szám	lóerő	szám	lóerő	szám	lóerő	lóerő
Soóvári sófőzde és													
Soóvári sófőzde . .	16	214.300	18	66.000	1	1	4	28	.	.	.	.	29
Máramaros szigethi bányasó													
Ronaszék	26	83.600	19	68.000	1	1	8	30	.	.	.	.	31
Szlatina	27	99.441	20	74.993	3	2	7	41	.	.	1	16	59
Sugatag	35	41.588	18	53.374	1	1	9	36	.	.	.	.	37
Összesen . .	88	224.629	57	196.367	5	4	24	107	.	.	1	16	127
Kolozsvári bánya, erdő													
Maros Ujvár	30	158.000	42	66.300	5	3	7	52	.	.	3	48	103
Torda	4	19.600	11	17.000	3	2	2	16	.	.	.	.	18
Déesakna	12	20.000	11	22.500	3	4	3	16	.	.	.	.	20
Vizakna	12	12.350	13	24.550	3	1	2	15	.	.	.	.	16
Parajd	15	18.000	16	98.100	2	.	1	8		.	.	.	8
Összesen . .	73	227.950	93	228.450	16	10	15	107	.	.	3	48	165
Össze-													
Soóvári sófőzde és uradalmi igazgatóság .	16	214.300	18	66.000	1	1	4	28	.	.	.	.	29
Máramaros szigethi bánya főigazgatóság .	88	224.629	57	196.367	5	4	24	107	.	.	1	16	127
Kolozsvári bánya főigazgatóság . . .	73	227.950	93	228.450	16	10	15	107		.	3	48	165
Összesen . .	117	666.879	168	490.817	22	15	43	242	.	.	4	64	321
			117	666.879									
			345	1,157.696									

Eszközök				Műutak		Torkok	Bánya-talp-területe □öl	Nyilási	Kutató tárnák	Alagutak	Személyzet				Vizfogoku tagok	Vizvezető
üst		edények		vas	fa			öl		öl	tisztek	szolgák	rendszerezett munkások	felvett napszámosok	szám	öl
szám	értéke	szám	értéke	öl	öl											
uradalmi igazgatóság.																
3	21.900	100	250	80	.	1	.	.	.	.	14	6	77	55	.	.
erdő és államjavak főigazgatósága.																
.	.	.	.	324	280	18	14.050	.	.	45	7	9	274	58	31	.
.	.	.	.	.	.	5	8.287		.	.	8	11	358	107	8	879
.	.	.	.	.	.	6	6.034	.	1385	.	8	8	302	75	11	.
.	.	.	.	324	280	29	28.371	.	1385	45	23	28	934	240	50	879
és sóügyi főigazgatóság.																
.	.	.	.	2322	.	7	1.805	75	44	47	20	40	418	110	12	.
.	.	.	.	545	.	8	3.533	167	54	445	8	2	80	.	.	.
	.	.	.		.	5	3.604	40	.	.	6	8	90	79	10	.
.	.	.	.	.	40	3	1.151	197	.	.	7	15	55	12	3	.
.	.	.	.	.	340	1	1.694	24	75	.	9	11	82	25	1	.
.	.	.	.	2867	380	24	11.787	503	173	492	50	76	725	326	26	.
vonás.																
3	21.900	100	250	80	.	1	.	.	.	.	14	6	77	55	.	.
.	.	.	.	324	280	29	28.371	.	1385	45	23	28	934	240	50	879
.	.	.	.	2867	380	24	11.787	503	173	492	50	76	725	326	26	.
3	21.900	100	250	3271	660	54	40.158	503	1558	537	87	110	1736	621	76	879

XVII. Melléklet

(a 152-dik laphoz).

Kimutatás

az

államépületekről.

A magyar korona területén levő állam- (kormányszéki) épületeknek szám, érték és évi jövedelem szerinti kimutatása.

Pénzügyigazgatósági kerület	Épületek száma	Épületek értéke		Használat: államczélokra egészben	Használat: államczélokra részben	Használat: bérbe adva egészben	Használat: bérbe adva részben	Előirt évi jövedelem		Fentartási költség		Adó		Összes költség	
		frt	kr					frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
Arad	17	86.520	.	5	2	3	2	879	.	249	76	47	37	297	13
Beregszász (Ungvár)	47	172.108	.	16	6	20	6	2.128	80	5.790	63	265	17	6.055	80
Beszterczebánya	29	91.860	.	3	9	14	11	1.580	80	2.289	50½	226	59½	2.516	10
Buda	45	96.953	43	9	4	26	4	4.170	50	3.870	.	35	80½	3.905	80½
Debreczen	33	242.830	.	5	3	15	3	3.298	47	1.303	91	425	51	1.729	42
Győr	6	77.000	.	.	3	3	3	1.456	.	499	49	274	11	773	60
Kassa	5	182.600	.	1	4	.	4	593	70	1.101	85	67	78	1.169	63
Pécs	6	80.450	.	1	2	2	2	441	.	405	35	6	63½	411	98½
Pest	18	2,608.000	.	15	2	1	2	7.217	57½	13.875	.	1,504	01	15.379	01
Pozsony	35	346.795	.	8	9	13	9	8.471	25	1.160	.	1.331	71	2.491	71
Sopron	6	177.000	.	2	2	.	2	1.062	50	80	94	14	46	95	40
Szatmár	16	34.500	.	12	1	1	1	79	70	600	.	.	.	600	.
Szeged	10	118.274	90	6	1	2	.	240	.	471	.	3	.	474	.
Temesvár	37	954.513	26	29	2	6	1	7.963	.	6.242	.	1.190	.	7.432	.
Kolozsvár	22	34.800	.	7	4	9	3	272	57	158	.	21	47	179	47
Nagy Szeben	29	13.010	.	5	2	7	11	326	48	12	.	.	.	12	.
Együtt	361	5.317.214	59	124	56	122	64	40.181	34½	38.109	43½	5.413	62½	43.523	06
Zágráb	43	391.983	.	.	.	.	.	3.320	60	4.784	.	272	.	5.056	.
Összesen	404	5,709.197	59	124	56	122	64	43.501	94½	42.893	43½	5.685	62½	48.579	06

P. melléklet

(a 28-dik laphoz.)

A
pécskai kincstári uradalom
térképe.

A PÉCSKAI KINCSTÁR URADALOM

bérlet-földjei, telepitvényei és kisbérlet-földjei térképe 1869 érben.

Bérletföld	68184	780/1100	hold
Kisbérletföld	9969	437/1100	„
Telepitvényi föld	57163	535/1100	„
Erdő	11110	780/1100	„
Külömbfélék	4729	188/1100	„
Összesen:	151157	560/1100	hold.

Köbe vésetett és nyomtatatott a magy. kir. telekzeti könyomdában, Budán 1869.

U. melléklet

(az 55-dik laphoz.)

A

maros és bégamelléki kincstári erdőségek

térképe.

A MAROS ÉS BÉGAMELLÉKI
KINCSTÁRI ERDŐSÉGEK TÉRKÉPE.

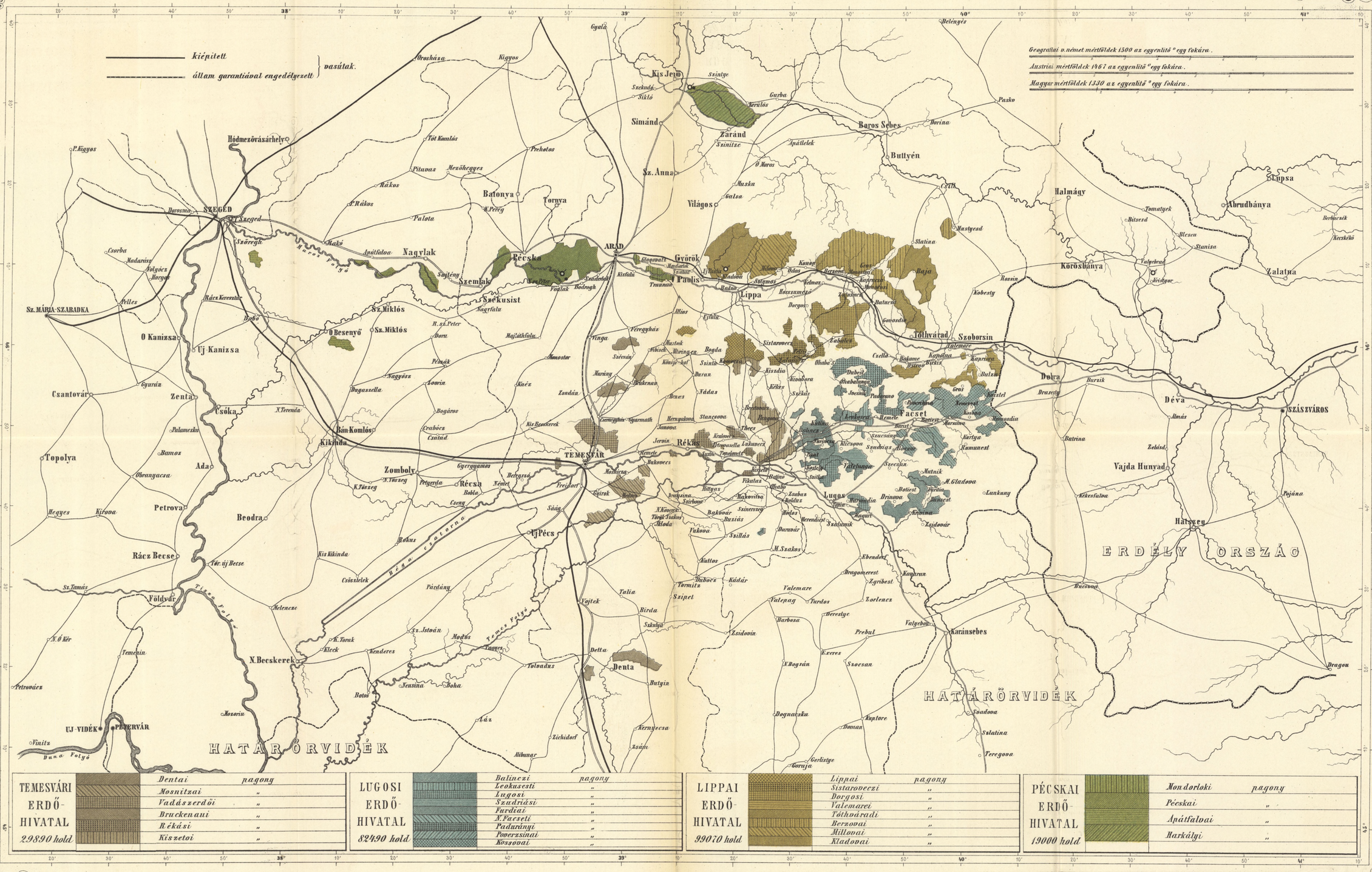

TEMESVÁRI ERDŐ-HIVATAL 29890 hold		
	Dentai	pagony
	Mosnitzai	„
	Vadászerdői	„
	Bruckenaui	„
	Rékási	„
	Kiszetoi	„

LUGOSI ERDŐ-HIVATAL 82490 hold		
	Balinczi	pagony
	Leokusesti	„
	Lugosi	„
	Szudriási	„
	Furdiai	„
	N. Facseti	„
	Padurányi	„
	Poverzsinai	„
	Kossovai	„

LIPPAI ERDŐ-HIVATAL 99070 hold		
	Lippai	pagony
	Sistaroveczi	„
	Dorgosi	„
	Valemarei	„
	Tóthváradi	„
	Berzovai	„
	Millovai	„
	Kladovai	„

PÉCSKAI ERDŐ-HIVATAL 19000 hold		
	Mondorloki	pagony
	Pécskai	„
	Apátfalvai	„
	Harkályi	„

Metzé Fleischer.

Kőbe vésetett és nyomtatatott a m. k. telekzeti könyvtárban Budán, 1869.

V. melléklet

(az 55-dik laphoz)

A

hradeki, soóvári, szomolnoki, diósgyőri és ungvári államerdőségek

térképe.

A HRÁDEKI, SOÓVARI, SZOMOLNOKI, DIÓSGYŐRI és UNGHVÁRI
ÁLLAM ERDŐSÉGEK TÉRKÉPE.

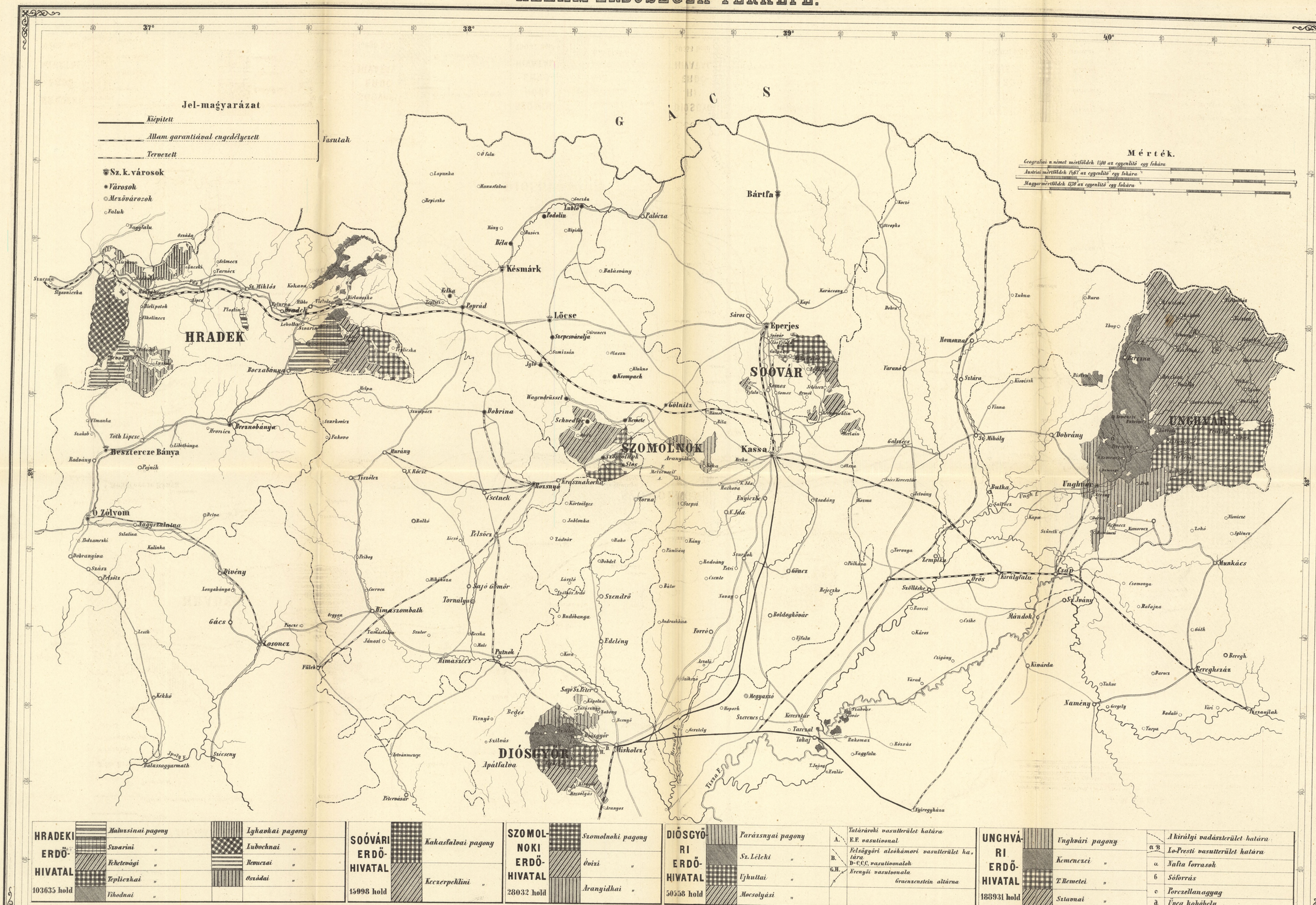

HRADEKI ERDŐ-HIVATAL 103635 hold	Maluzsinai pagony	Lyhavkai pagony	
	Szvarini „	Lubochnai „	
	Fehctevági „	Rewczai „	
	Tepliczkai „	Őszádai „	
	Vihodnai „		
SOÓVÁRI ERDŐ-HIVATAL 15998 hold	Kakasfalvai pagony		
	Kcczerpeklini „		
SZOMOLNOKI ERDŐ-HIVATAL 28032 hold	Szomolnoki pagony		
	Óvizi „		
	Aranyidkai „		
DIÓSGYŐRI ERDŐ-HIVATAL 50558 hold	Parázsnyai pagony	A. Tatárároki vasutterület határa E.F. vasutvonal	
	Sz. Lélcki „	B. Felsőgyöri alsóhámori vasutterület határa. D-C,C,C, vasutvonaloh	
	Ujhuttai „	G.H. Erenyői vasutvonala. Graenzenstein altárna	
	Mocsolyási „		
UNGHVÁRI ERDŐ-HIVATAL 183931 hold	Unghvári pagony		A királyi vadásztelület határa
	Kemenczei „		a b Lo-Presti vasutterület határa
	T. Remetei „		a Nalta forrasok
	Sztavnai „		b Sóforrás
			c Porczellanagyag
			d Üveg kohóhely

Kőre metszetett és nyomtatatott a m. k. telekvizi könyomdában Budán 1869.

V. melléklet

(az 58-dik laphoz.)

A

gödöllői mr. kir. koronauradalom

térképe.

GÖDÖLLŐI

M. K. KORONA-URADALOM

térképe

A terület miveleti ágak szerénti felosztása 1200 □ öles holdakban.

	Várkastély és park	Gazdasági belsőségek	Gazdasági majorok	Szántóföld	Rét	Legelő	erdős legelő	Erdő	Nádas	Majorsági szőlő	dézsmás szőlő	Alapítványi föld	termékeltem	Összesen
Gödöllő	663	117	49	7339	816	2622	2412	12679	14	21	1394	75	1337	29543
Mácsa		3	23	1289	164	320		4989			231		66	7087
Valkó				1200				4750					43	5933
Összesen	663	121	72	9828	980	2942	2412	22419	14	21	1625	75	1447	42625

Megjegyzendő hogy a négyszegölek az egyes tételeknél ki vannak hagyva.

A jelek és szinek magyarázata.

- Helység
- Egyes épületek
- Erdő
- Erdőnyiladék
- Szőlő
- Szántó
- Rét
- Fasor
- Legelő
- Földhasitás
- Vasút
- Útak

Metz. Horváth és Fleischer, iroda tisztek.

Kőbe vésetett és nyomtatatott a m. k. telekzeti könyomdában Budán. 1869.